Alexandre Dumas

Războiul femeilor

volum 1

Cuprins

NANON DE LARTIGUES

I.
II
III.
IV.
V.
VI.
VII.
VIII.
IX.
X.
XI.
XII.
XII.
XIV.
XV.

DOAMNA DE CONDÉ.

I.
II
III.
IV.
V.
VI.
VII
VIII.
IX.
X.
XI.
XII.

VICONTESA DE CAMBES.

I.
II.

III
IV.
V.
VI.
VII
VII.
IX.
X.
XI.
XII.
XIII.
XIV.
XV.
XVI
XVII.
XVIII.
XIX
XX.
XXI
XXII

MĂNĂSTIREA DIN PEYSSAC.

I.
II.
III.
IV.
V.
VI

STAREȚA MĂNĂSTIRII SAINTE-RADEGONDE DE PEYSSAC FRATE ȘI SORĂ.

ALEXANDRE DUMAS

Războiul femeilor

Traducere Horia Vasilescu

Editura Antonio
1992

NANON DE LARTIGUES

I.

În apropiere de Libourne, orașul acela vesel, care se oglindește în apele repezi ale Dordonei, între Fronsac și Saint-Michel-la Rivière, se afla, odinioară, un sat frumos cu ziduri albe și acoperișuri roșii, ascuns pe jumătate de ramurile arțarilor, teilor și fagilor. Drumul care ducea de la Libourne la Saint-Andrè-de-Cubzac, trecea printre casele sale aliniate simetric de o parte și de alta, constituind pentru ele unica perspectivă. În spatele unuia din aceste rânduri de case, doar la vreo sută de pași, șerpuia fluviul a cărui lățime și măreție anunța încă de pe acum că marea era în apropiere.

Însă războiul civil lăsase urme și pe aici: mai întâi răsturnase copacii, apoi depopulase locuințele care, expuse tuturor capriciilor sale nebunești și neputând fugi și ele asemeni stăpânilor care le părăsiseră, se prăbușiseră peste iarba dimprejur, încetul cu încetul, protestând în felul lor împotriva barbariei unor astfel de războaie. Puțin câte puțin, pământul acesta, care parcă fusese creat să servească drept mormânt pentru tot ce existase vreodată, acoperi rămășițele caselor, altă dată, atât de surâzătoare și înfloritoare. Apoi iarba năpădi acest sol artificial, așa încât, călătorul care, mergând pe drumul singuratic vedea păscând pe delușoarele inegale, înșirate de-a lungul drumului, turmele acelea mari care se întâlnesc adesea în sud, nici nu-și putea închipui că oile și păstorul calcă peste cimitirul unde doarme un sat întreg.

Însă în vremea despre care vorbim, adică spre luna mai a anului 1650, sătucul înflorea pe amândouă laturile drumului, care îl alimenta ca o arteră uriașă, bucurându-se de o vegetație bogată și de un trai din cele mai vesele. Străinul ce ar fi trecut atunci pe aici ar fi îndrăgit oamenii harnici de prin părțile locului; pe țăranii ocupați cu înhămatul și deshămatul cailor de la căruțe; pe barcagiii trăgând plasele în apele Dordonei și scoțându-le pline cu pești argintii și trandafirii sau pe fierarii bătând în nicovale și făcând să țâșnească sub baroasele lor jerbe de scântei, care luminau forja la fiecare lovitură.

Însă ceea ce l-ar fi încântat mai mult mai cu seamă după ce drumul i-ar fi deschis pofta de mâncare, ajunsă proverbială pentru cei care umblă mult, ar fi fost, la vreo cinci sute de pași departe de sat, o construcție joasă și lungă, alcătuită dintr-un parter și un singur etaj, care scotea fum printr-unul din hornuri iar prin ferestre niște miresme care dovedeau mai bine decât o făcea vițelul aurit pictat pe tabla roșie, care scârțâia agățată de o vergea înfiptă în zidul etajului, că ajunsese, în sfârșit, la una din acele case

primitoare ai căror locatari se însărcinează să învioreze forțele călătorilor, în schimbul unei plăți oarecare.

De ce hanul „La vițelul de aur” se găsea, mi se va spune, la cinci sute de pași de sat în loc de a-și fi găsit locul printre casele vesele situate de ambele laturi ale drumului?

Mai întâi, pentru că oricât de izolat ar fi fost în acest mic colț de țară, hangiul rămânea, în materie de bucătărie, un artist de prima mână. Or, dacă s-ar fi așezat la mijlocul sau la unul din cele două capete ale lungului șir de case ce formau satul, ar fi riscat să fie confundat cu vreunul din acei birtași fără renume pe care ar fi fost silit să-i recunoască drept confrații săi, dar pe care nu se putea hotărî să-i considere și egali cu el: dimpotrivă, izolându-se, el atrăgea asupra lui atenția cunoscătorilor, care, după ce apucaseră să guste măcar o singură dată din preparatele sale, își spuneau unul altuia:

— Când vă duceți de la Libourne la Saint-Andrè-de-Cubzac sau de la Saint-Andrè-de-Cubzac la Libourne, nu uitați să vă opriți să prânziți sau să cinați la hanul „La vițelul de aur”, care e la cinci sute de pași de sătucul Matifou.

Și cunoscătorii se opreau, plecau mulțumiți, trimiteau alți cunoscători, așa că inteligentul hangiu se căpătuia încetul cu încetul, continuând, lucru rar, să-și mențină firma la aceeași înălțime gastronomică, ceea ce dovedește și mai mult, după cum am mai spus, că jupân Biscarros era un adevărat artist.

Or, într-una din acele frumoase nopți de mai, când natura trezită în Sud începe să se trezească și în Nord, niște miresme mai puternice și niște mirosuri mai suave ca de obicei se răspândeau prin coșul de la bucătărie și treceau la ferestrele deschise ale hanului, în timp ce jupân Biscarros, în persoană, sta în pragul casei, îmbrăcat în alb, așa cum s-a cerut pentru sacrificatori în toate timpurile și în toate locurile și jumulea cu mâinile sale binecuvântate niște potârnichi și niște prepelițe destinate vreuneia din acele mese fine pe care se pricepea atât de bine să le rânduiască și pe care, tot din dragostea ce o purta artei sale, avea obiceiul să le pregătească în cele mai mici amănunte.

Așadar, ziua era pe sfârșite, apele Dordonei care printr-una din cotiturile ei șerpuitoare cu care îi este presărat cursul, se depărtau de drum, cam la o distanță de vreun sfert de leghe, ca să treacă pe sub zidurile micului fort din Vayres, începuseră să albească sub frunzele negre ale copacilor. Odată cu adierea serii se cobora peste câmpie o boare plină de calm și de melancolie; plugarii se întorceau acasă cu caii deshămați, pescarii cu năvoadele ude; agitația din sat se liniștea și după ce răsuna și ultima lovitură de ciocan care marca sfârșitul activității din ziua aceea, începea să se audă în pădurea din

apropiere cântecul unei privighetori.

De la primele note ieșite din gâtlejul muzicantului cu pene, începu să cânte și jupân Biscarros, desigur ca să-l acompanieze. Dar din cauza acestei rivalități, armonice și a atenției cu care își vedea de treabă, hangiul nu observă că o mică trupă, compusă din șase călăreți, apăru în capătul satului, dinspre Matifou, și se îndrepta spre hanul său.

Însă un strigăt de uimire pornit de la fereastra unei camere de la etaj, mișcarea grăbită și zgomotul cu care fu închisă fereastra îl făcu pe hangiu să-și ridice capul; el văzu atunci înaintând direct spre el pe călărețul care mergea în fruntea grupului.

Direct spre el nu este chiar bine zis și ne grăbim să ne corectăm, pentru că omul acela se oprea la fiecare douăzeci de pași, arunca spre dreapta și spre stânga priviri cercetătoare, scrutând repede, potecile, copacii și tufișurile. Cu o mână ținea muscheta pe genunchi, gata de atac și de apărare, iar din timp în timp le făcea semn însoțitorilor săi să înainteze, ceea ce aceștia făceau, imitându-i întru totul mișcările pe care le văzuseră la el. Apoi, el risca din nou o înaintare de câțiva pași, reîncepând aceeași manevră.

Biscarros îl urmărea cu atâta interes pe călărețul acesta al cărui mers ciudat îl preocupa, încât uită să mai smulgă smocul de pene pe care le apucase între degetul mare și arătător.

— Desigur e vreun senior care caută casa mea, își spuse Biscarros. Și fără îndoială că acest senior e miop; însă „Vițelul de aur” este pictat de curând, iar vergeaua care ține firma este destul de mare. Ia să mă arăt eu mai în față.

Și jupân Biscarros se înfipse în mijlocul drumului continuând să jumulească pasărea cu gesturi largi, pline de măreție.

Mișcarea lui produse exact rezultatul pe care îl așteptase hangiul, căci, de îndată ce-l zări, călărețul se îndreptă spre el și salutându-l cu curtoazie, îi spuse:

— Iertați-mă, jupâne Biscarros, n-ați văzut cumva, pe aici, un grup de soldați, niște prieteni de-ai mei, care desigur că mă caută? Soldați e prea mult spus, mai bine spus niște militari, în sfârșit, niște oameni înarmați! Da, da, oameni înarmați, asta îmi exprimă mai bine ideea! N-ați văzut cumva niște oameni înarmați?

Biscarros foarte măgulit că i se spusese pe nume, salută, la rândul său, foarte curtenitor; fără să-și dea seama că străinul, dintr-o privire aruncată asupra firmei, îi citise și numele și calitatea, după cum identitatea o citise pe figura proprietarului.

— Domnule, oameni înarmați, n-am văzut în afară de un gentilom, cu scutierul său, care s-au oprit la mine cam de vreo oră, răspunse el după un moment de gândire.

— Ah! Ah! făcu străinul mângâindu-și bărbia aproape imberbă,

dar purtând încă de pe acum pecetea virilității: ah! ah! e aici, în hanul dumneavoastră, un gentilom cu scutierul său? și amândoi înarmați, spuneți?

— Da, așa e, domnule, doriți să-i comunic acestui gentilom că voiți să-i vorbiți?

— Dar credeți că este potrivit? răspunse străinul. Să deranjezi un necunoscut înseamnă, poate, să te porți într-un mod prea familiar, mai ales dacă acest necunoscut este un om de calitate. Nu, nu, jupâne Biscarros, vă rog mai bine să mi-l descrieți: sau, și mai bine, să mi-i arătați fără să mă vadă.

— E greu să vi-l arăt, domnule, mai cu seamă că și el are aerul că vrea să se ascundă, căci de îndată ce dumneavoastră și însoțitorii dumneavoastră ați apărut pe drum a închis fereastra: așa că e mai ușor să vi-l descriu: este un tânăr blond și delicat, de vreo șaisprezece ani, care pare că abia are putere să poarte săbiuța de salon care îi atârnă la centirom.

Fruntea străinului se încreți de umbra unei amintiri.

— Foarte bine, spuse el, înțeleg ce vreți să spuneți: un stăpân blond și molatic încălecând un cal marocan, urmat de un scutier bătrân, țeapăn ca un sulițaș; nu, nu caut așa ceva.

— Ah! nu-l căutați pe domnul? spuse Biscarros.

— Ei bine! În așteptarea celui pe care domnul îl caută și care nu poate să nu treacă pe aici, pentru că nu există decât drumul acesta, domnul ar putea să poftească înăuntru să se răcorească împreună cu însoțitorii săi.

— Nu, mulțumesc. Vreau doar să vă mulțumesc, asta e tot, și vă cer să-mi spuneți cât poate fi ora.

— Iată, domnule, că tocmai bate ora șase la orologiul din sat, auziți dangătul gros al clopotului?

— Da. Acum, domnule Biscarros, un ultim serviciu.

— Cu plăcere.

— Spuneți-mi, vă rog, cum aș putea găsi o barcă și un barcagiu.

— Ca să treceți pe malul celălalt?

— Nu, ca să mă plimb pe fluviu.

— Nimic mai ușor: pescarul care mă aprovizionează pe mine cu pește… Vă place peștele, domnule? întrebă Biscarros ca o paranteză, revenind la ideea de a-l face pe străin să cineze la el.

— E o carne mediocră, răspunse călărețul, totuși când e bine pregătit, nu-mi displace.

— Am întotdeauna niște pește excelent, domnule,

— Vă felicit, jupâne Biscarros, dar să revenim la cel care vi-l procură.

— Este adevărat ei bine, tocmai la vremea asta și-a terminat ziua de lucru și desigur că mănâncă. Puteți chiar de aici să-i vedeți barca

trasă la mal sub sălcii, acolo lângă ulm. Locuiește în casa aceea, ascunsă în răchitiș. Cu siguranță că o să-l găsiți la masă.

— Mulțumesc, jupâne Biscarros, mulțumesc, spuse străinul, și făcând semn să-l urmeze celor care îl însoțeau, se îndreptă în grabă spre copaci și ciocăni la cabana care i se indicase. Deschise soția pescarului.

Așa cum îi spusese jupân Biscarros, pescarul era la masă.

— Ia-ți vâslele, și urmează-mă, îi spuse călărețul. Ai de câștigat un scud.

Pescarul se ridică, imediat ceea ce dovedea că hangiul de la „Vițelul de aur" nu era prea darnic când făcea târguieli.

— Ca să coborâm la Vayres? întreabă el.

— Numai ca să mă duci în mijlocul râului și să rămâi cu mine acolo, câteva minute.

Pescarul rămase cu gura căscată când auzi acest capriciu al străinului; însă cum avea de câștigat un scud și cum, la vreo douăzeci de pași, în spatele cavalerului care bătuse la ușă, văzu conturându-se siluetele însoțitorilor săi, nu făcu nicio obiecție, dându-și bine seama că lipsa lui de bunăvoință ar fi atras după sine folosirea forței și că, în caz de conflict, ar fi pierdut recompensa care i se oferise.

Se grăbi, deci să spună străinului că și el și barca și vâslele îi stau la dispoziție.

Apoi, în timp ce străinul cobora spre fluviu mica trupă se îndreptă în grabă spre mal și se opri acolo sus, iar pentru a preîntâmpina orice surpriză, se așeză în așa fel încât să poată vedea tot ce se petrece de jur-împrejur. De acolo, de unde sta, ea putea să domine câmpia care se întindea în spatele ei și, în același timp, să apere îmbarcarea care se făcea la mal.

Străinul era un tânăr înalt, blond, palid și nervos, puțin cam slab, cu o înfățișare inteligentă, cu ochii albaștri înconjurați de un cerc cafeniu închis, cu o expresie de cinism vulgar care îi rătăcea pe buze. El își verifică cu grijă pistoalele, își puse muscheta în bandulieră, trase puțin sabia din teacă pentru a vedea dacă iese ușor, apoi își îndreptă privirea cu atenție spre celălalt mal al fluviului, o imensă câmpie străbătută de o cărare care pleca de la malul apei și se îndrepta în linie dreaptă spre Ison, un târg a cărui clopotniță afumată se zărea în aburul aurit al serii, printre fumurile albe ce se înălțau din coșuri.

Tot pe celălalt mal, mai spre dreapta, cam la vreo jumătate de sfert de leghe se înălța micul fort din Vayres.

— Ei, bine! spuse străinul impacientat, adresându-se însoțitorilor care făceau de gardă, vin? Îi vedeți cumva ivindu-se din dreapta sau din stânga, din față, sau din spate?

— Mi se pare că disting un grup negru pe drumul spre Ison, dar nu sunt sigur, căci mă orbește soarele. Ia stați! da, da, așa este: unu, doi, trei, patru, cinci oameni, în frunte cineva, cu o pălărie cu galoane și cu o manta albastră. Este mesagerul pe care îl așteptăm și care pentru mai multă siguranță și-a luat cu el o escortă.

— Are dreptul, răspunse flegmatic străinul. Ia-mi calul, Ferguzon.

Cel căruia i se dăduse acest ordin, pe jumătate prietenește, pe jumătate poruncitor, se grăbi să se supună și coborî malul. În acest timp, străinul descălecă, iar când celălalt ajunse lângă el îi aruncă frâul și se grăbi să se urce în barcă.

— Ascultă, Cauvignac, spuse Ferguzon punându-și mâna pe umărul lui, fără vitejii inutile; dacă vei observa cea mai mică mișcare suspectă din partea omului dumitale, începe prin a-i plasa un glonț în cap; nu vezi că vine cu o adevărată trupă? Șiret cumătru!

— Da, dar mai puțin puternică decât a noastră. Așa că în afară de superioritatea curajului; având-o și pe cea numerică, n-avem de ce ne teme. Ah! ah! iată încep să li se observe capetele.

— Ei ia să vedem ce-or să facă! spuse Ferguzon, n-or să găsească barcă. Ah! ba da, iată că au găsit una ca prin minune.

— E a vărului meu, conducătorul bacului de la Ison, spuse pescarul pe care pregătirile păreau că-l interesează în cel mai înalt grad, deși se temea să nu se nască o luptă la bordul bărcii lui și a vărului său.

— Bine! iată că mantaua albastră se îmbarcă, spuse Ferguzon, singur, pe legea mea, strict, în condițiile înțelegerii.

— Să nu-l lăsăm să aștepte, reluă străinul și, sărind la rândul lui în barcă, făcu semn pescarului să treacă la vâsle.

— Fii foarte atent, Roland, continuă Ferguzon revenind la recomandațiile sale de prudență, râul este lat; nu te apropia prea mult de celălalt mal ca să nu încasezi o salvă de muschete pe care noi n-am putea s-o înapoiem; ține-te pe cât e posibil dincoace de linia de demarcație.

Acela pe care Ferguzon îl numea când Roland, când Cauvignac și care răspundea la amândouă numele acestea, pentru că unul era numele pe care îl primise la botez iar celălalt numele de familie sau de luptă, făcu un semn din cap.

— Nu-ți fie teamă, adineaori ne-am gândit la asta, numai cei care nu riscă nimic pot face imprudențe, însă afacerea asta este prea avantajoasă ca să mă expun prostește și să pierd posibilitatea de a-i culege roadele. Așa că dacă în această ocazie se va comite o imprudență, asta n-o să fie din partea mea. Dă-i drumul, barcagiu!

Pescarul desfăcu lanțul cu care era legată barca, înfipse cangea

în iarbă și împinse spre firul apei. Și pe măsură ce malul se depărta, dinspre celălalt mal se apropia barca conducătorului bacului din Ison.

În mijlocul fluviului se afla o mică estacadă compusă din trei piese în care era înfipt un steag alb, pus acolo ca să semnaleze șlepurilor lungi care coborau Dordona, un banc de stânci foarte periculos. Când apele erau scăzute se putea observa ieșind din apă vârful acestor stânci, negru și lucios, dar acum, când apele fluviului erau crescute, doar steguleț ul acela și un clocotit de apă mai indicau prezența primejdioasă a stâncii.

Cei doi barcagii înțeleseră desigur că numai acolo ar fi putut să se întâlnească niște parlamentari, așa că își îndreptară bărcile spre locul acela; primul ajunse conducătorul bacului din Ison care, la porunca pasagerului său, legă barca de unul din inelele estacadei.

În acel moment, pescarul care pornise de la malul opus se întoarse către călătorul său ca să-i primească ordinele, dar spre surprinderea lui descoperi în barcă un om mascat înfășurat în pelerină.

Frica de care fusese tot timpul stăpânit se accentuă mai mult așa că nu reuși să se adreseze ciudatului personaj decât bâlbâindu-se.

— Leagă barca de lemnul acela, spuse Cauvignac întinzând mâna spre un stâlp, cât mai aproape de barca domnului.

Și mâna lui indică pe rând stâlpul și gentilomul adus de conducătorul bacului din Ison.

Barcagiul se supuse și după ce bărcile, duse de curent, se alipiră una de alta, cei doi plenipotențiari începură următoarea convorbire.

II

— Ce? sunteți mascat, domnule, spuse cu surpriză amestecată cu ciudă noul venit, un bărbat voinic de vreo cincizeci și opt de ani, cu privirea severă și fixă ca o pasăre de pradă, cu vârfurile mustății încărunțite răsucite în sus și care, dacă nu se mascase, își ascunsese părul și fața, cât mai mult cu putință, sub o pălărie mare cu galoane, iar corpul și îmbrăcămintea sub o manta albastră foarte lungă și largă.

Privind mai de aproape personajul care îi vorbise, Cauvignac nu-și putu ascunde o mișcare involuntară de surprindere.

— Ce s-a întâmplat, domnule? întrebă gentilomul.

— Nimic, domnule, era să-mi pierd echilibrul. Însă mi se pare că mi-ați făcut cinstea să-mi vorbiți. Ce-mi spuneați, vă rog?

— V-am întrebat de ce v-ați mascat.

— Întrebarea este deschisă, spune tânărul, și vă voi răspunde cu aceeași francheță: m-am mascat ca să-mi ascund fața.

— Așadar, eu o cunosc?

— Nu cred, însă dacă ați văzut-o o dată, ați putea s-o recunoașteți mai târziu, ceea ce, după părerea mea, cel puțin, este cu totul inutil.

— Mi se pare, însă, că sunteți măcar tot atât de sincer ca și mine.

— Da, atunci când sinceritatea nu poate să-mi facă rău.

— Și sinceritatea asta merge până la a dezvălui secretele altora?

— De ce nu? când această dezvăluire poate să-mi folosească în vreun fel.

— Ciudat fel de a gândi.

— Drace! facem ce putem, domnule am fost, pe rând, avocat, doctor, soldat și partizan, vedeți dar că n-o să duc lipsă de profesiune.

— Și acum, cine sunteți?

— Sunt servitorul dumneavoastră, spuse tânărul înclinându-se cu un respect afectat.

— Aveți scrisoarea?

— Aveți hârtia semnată în alb?

— Iat-o.

— Vreți să facem schimbul?

— Un moment, domnule, spuse străinul cu pelerina albastră. Conversația cu dumneavoastră îmi place și n-aș vrea să fiu lipsit prea repede de această plăcere.

— Cum de nu, domnule, și ea și eu vă stăm la dispoziție, răspunse Cauvignac, să vorbim dacă asta vă face plăcere.

— Vreți să trec în barca dumneavoastră, sau preferați să treceți în barca mea, pentru ca în barca rămasă liberă să ținem pe barcagii

departe de noi?

— Inutil, domnule, desigur că vorbiți o limbă străină, nu?

— Vorbesc spaniola.

— Și eu, să vorbim în spaniolă, dacă vă convine această limbă.

— Minunat! Care a fost cauza care v-a făcut să dezvăluiți ducelui d'Epernon infidelitatea doamnei în chestiune? continuă gentilomul folosind din acel moment limba convenită.

— Am vrut să-i fac un serviciu acestui demn senior și să-i câștig bunăvoința.

— Erați supărat pe domnișoara de Lartigues?

— Eu? Dimpotrivă! trebuie să mărturisesc că-i sunt chiar obligat întrucâtva și aș fi foarte supărat dacă i s-ar întâmpla vreun necaz.

— Domnul baron de Canolles vă este dușman?

— Nu l-am văzut în viața mea și nu-l cunosc decât din auzite, dar trebuie să spun că are reputația unui cavaler galant și a unui gentilom viteaz.

— Așadar nu vă însuflețește niciun motiv de ură?

— Doamne ferește! dacă aș avea ceva împotriva domnului baron de Canolles, l-aș ruga să-și zboare creierii sau să-și taie beregata împreună cu mine, iar el este un om prea civilizat pentru a-mi refuza o astfel de partidă.

— Așadar trebuie să cred ceea ce mi-ați spus?

— Cred că e cel mai bun lucru pe care-l puteți face.

— Bine! Așadar aveți scrisoarea aceea care dovedește infidelitatea domnișoarei de Lartigues?

— Iat-o! fără niciun reproș, este pentru a doua oară că v-o arăt.

Bătrânul gentilom aruncă repede o privire tristă pe hârtia fină, acoperită cu un scris elegant.

Tânărul desfăcu scrisoarea, încet.

— Recunoașteți scrisul, nu e așa?

— Da.

— Atunci dați-mi scrisoarea în alb și veți avea scrisoarea aceasta.

— Imediat. Îmi permiteți o întrebare?

— Vă rog, domnule.

Și tânărul îndoi încet scrisoarea pe care o băgă în buzunar.

— Cum ați obținut acest bilet?

— Am să vă spun.

— Ascult.

— Cunoașteți, desigur că guvernarea ducelui d'Epernon, oricât ar fi fost de corectă, a produs mari încurcături în Guyana?

— Da, să trecem.

— Cunoașteți că guvernarea îngrozitor de zgârcită a domnului de Mazarin a produs foarte mari încurcături în capitală?

— Ce legătură este între domnul Mazarin și domnul d'Epernon?

— Așteptați: dintre cele două guvernări opuse s-a născut o stare de fapt care seamănă foarte mult cu un război general în care fiecare trece de partea cuiva. În momentul acesta domnul de Mazarin declară război pentru regină; dumneavoastră, pentru rege; domnul coajutor pentru domnul de Beaufort; domnul de Beaufort pentru doamna de Montbazon; domnul de La Rochefoucault pentru doamna de Longueville; domnul duce Orléans pentru domnișoara Soyon; parlamentul pentru popor; în sfârșit, domnul de Condé care declarase război pentru Franța a fost aruncat în închisoare. Or mie, care n-aș câștiga mare lucru dacă aș declara război pentru regină, pentru rege, pentru domnul coajutor, pentru domnul de Beaufort, pentru doamna de Montbazon, pentru doamna de Longueville, pentru domnișoara Soyon, pentru popor sau pentru Franța, mi-a venit o idee: să nu trec de partea nici unui partid, ci să-l urmez pe acela spre care mă simt atras la un moment dat. Totul este, deci, la mine o problemă de moment. Ce părere aveți de această idee?

— Ingenioasă.

— În consecință, mi-am strâns o armată. O vedeți înșirată pe malul Dordonei.

— Cinci oameni, la dracu!

— Cu unul mai mult decât aveți dumneavoastră, ați face o greșeală dacă ați disprețui-o.

— Prost îmbrăcați, continuă bătrânul gentilom, rău dispus, gata de a subestima valorile.

— Este adevărat, spuse interlocutorul, că seamănă cu niște tovarăși de-ai lui Falstaff. Nu dați importanță, Falstaff este un gentilom englez, o cunoștință de-a mea, în astă seară vor fi îmbrăcați cu costume noi și, dacă i-ați întâlni mâine, ați vedea ce băieți frumoși sunt.

— Să revenim la noi, nu mă interesează oamenii dumneavoastră.

— Bine! Așadar declarând război pe contul meu, am întâlnit perceptorul districtului care mergea din sat în sat să rotunjească punga majestății sale: când a mai avut de strâns o singură taxă, i-am făcut o escortă foarte credincioasă și mărturisesc că, văzând cum se umflă tașca aceea, am vrut să trec de partea regelui. Însă evenimentele al dracului de tulburi, o pornire de proastă dispoziție împotriva demnului de Mazarin, plângeri împotriva domnului de d'Epernon, pe care le-am auzit din toate părțile, ne-au închis în noi. M-am gândit că era o afacere bună, chiar foarte bună, să fii de partea prinților, și de aceea am îmbrățișat-o cu căldură, pe legea mea! Perceptorul își terminase turneul cu casa aceea mică și izolată pe care o vedeți acolo, pierdută printre plopi și arțari.

— A lui Nanon! murmură gentilomul. Da, o văd, adăugă el tare.

— L-am așteptat până a ieșit, l-am însoțit așa cum făcusem de

cinci zile, am trecut Dordona împreună cu el, ceva mai sus de Saint-Michel, și când ne găseam în mijlocul fluviului, i-am destăinuit crezul nostru politic și l-am invitat, cu toată politețea de care suntem capabili, să ne predea banii pe care îi avea asupra lui. Ce credeți că a făcut domnule? A refuzat! Atunci însoțitorii mei au început să-l scotocească și cum striga ca din gură de șarpe, locotenentul meu, un băiat plin de posibilități, acela de colo, cu pelerina roșie, care-mi ține calul, s-a gândit că apa, întrerupând curentul de aer, întrerupea în consecință și răspândirea sunetului. E o axiomă de fizică pe care eu, ca medic, am aplaudat-o. Cel care a emis propunerea, aplecă, prin urmare, capul recalcitrantului spre apă și-l scufundară doar de un lat de palmă, nu mai mult. Perceptorul n-a mai strigat, sau, mai bine zis, nu l-am mai auzit strigând, iar noi, în numele prinților, am putut pune mâna pe toți banii pe care îi avea precum și pe toată corespondența pe care o ducea. Am împărțit banii soldaților mei care, după cum prea bine ați observat, aveau nevoie să fie îmbrăcați în haine noi, iar eu am oprit hârtiile, printre care și pe aceasta. Se pare că bunul perceptor servea drept un galant curier al zeilor, pentru domnișoara de Lartigues.

— Așa e, murmură bătrânul gentilom, dacă nu mă înșel, era un protejat al lui Nanon; și ce s-a întâmplat cu acest nenorocit?

— Ah! să vedeți dacă n-am făcut bine că l-am udat, pe nenorocitul acesta, cum îi spuneți dumneavoastră! În adevăr, fără această măsură de prevedere, ar fi răsculat lumea întreagă; închipuiți-vă că după ce l-am scos din apă, deși stătuse acolo doar un sfert de oră, era mort de furie.

— Și l-ați scufundat, din nou, desigur, nu?

— Chiar așa.

— Dar dacă mesagerul a fost înecat…?

— Eu n-am spus că ar fi fost înecat.

— Să nu discutăm asupra cuvintelor, dacă mesagerul a murit…

— Oh! În privința asta! e clar, a murit.

— Domnul de Canolles n-a putut fi anunțat și prin urmare nu va veni la întâlnire.

— Oh! Un moment, eu am declarat război autorităților, nu particularilor. Domnul de Canolles a primit o copie de pe scrisoarea prin care i se da întâlnire: numai că, considerând că manuscrisul autograf avea o oarecare valoare, l-am păstrat.

— Ce va gândi, nerecunoscând scrisul?

— Că persoana care îl invită să-l vadă, a folosit o mână străină, pentru mai multă precauțiune.

Străinul îl privi pe Cauvignac cu un fel de admirație, pe care i-o provocase atâta nerușinare, amestecată cu atâta prezență de spirit.

Ar fi vrut să vadă dacă n-ar fi fost posibil să-l intimideze pe acest jucător îndrăzneț.

— Dar la autorități, la cercetări, nu vă gândiți deloc, niciodată?

— Cercetări! îi replică tânărul râzând, oh! ba da! domnul d'Epernon are alte lucruri mai bune de făcut, decât cercetări și apoi nu v-am spus că ceea ce am făcut a fost ca să-mi câștig simpatia lui? Ar fi un ingrat dacă nu mi-ar acorda-o.

— Nu prea pricep, spuse cu ironie bătrânul gentilom, cum se face că dumneavoastră care ați mărturisit că ați îmbrățișat cauza prinților, v-a venit ideea asta ciudată să-i faceți un serviciu domnului d'Epernon.

— E totuși lucrul cel mai simplu de pe lume; când am verificat hârtiile găsite asupra perceptorului, m-am convins de puritatea intențiilor regelui. Majestatea Sa s-a justificat complet în ochii mei, iar domnul duce d'Epernon are de o mie de ori dreptate împotriva administraților săi. Asta este o cauză dreaptă și de aceea am îmbrățișat această cauză.

— Iată un bandit pe care aș pune să-l spânzure, dacă mi-ar cădea vreodată în mână! mormăi bătrânul gentilom trăgându-se de vârful mustăților.

— Spuneați?… întrebă Cauvignac, clipind din ochi sub mască.

— Nimic. Acum o întrebare: ce veți face cu scrisoarea în alb pe care o cereți?

— Să mă ia dracu, dacă am luat vreo hotărâre în această privință. Am cerut o scrisoare în alb, pentru că este lucrul cel mai comod, cel mai ușor de purtat, cel mai elastic; e posibil să o păstrez pentru vreo împrejurare extremă; e posibil s-o irosesc pentru primul capriciu care îmi va trece prin minte; poate am să v-o prezint chiar eu mai înainte de sfârșitul săptămânii, poate că nu vă va reveni decât peste trei sau patru luni după ce o vor fi folosit-o vreo duzină de giranți, asemeni unui bilet lansat în comerț. În orice caz, fiți liniștit, nu voi abuza ca să fac lucruri de care am putea roși, și dumneavoastră și eu. Suntem gentilomi, înainte de toate.

— Sunteți gentilom?

— Da, domnule, și dintre cei mai buni.

— Atunci am să pun să te tragă pe roată, murmură necunoscutul; iată la ce o să-ți servească scrisoarea cu semnătura în alb.

— Sunteți hotărât să-mi dați această scrisoare în alb? întrebă Cauvignac?

— N-am încotro, răspunse bătrânul gentilom.

— Să ne înțelegem, eu nu vă forțez, eu vă propun un schimb, păstrați-vă hârtia, eu o voi păstra pe a mea.

— Scrisoarea!

— Scrisoarea semnată în alb!

Și cu o mână întinse scrisoarea, în timp ce cu cealaltă își încărcă pistolul.

— Lăsați-vă pistolul în pace, spuse străinul desfăcându-și pelerina, căci am și eu pistoale și sunt și eu foarte bine înarmat. Joc deschis și dintr-o parte și din alta: iată scrisoarea semnată în alb.

Schimbul de scrisori se făcu cinstit și fiecare parte examină în tăcere, pe îndelete și cu atenție, ceea ce i se dăduse.

— Acum, domnule, încotro vă veți îndrepta? întrebă Cauvignac.

— Trebuie să trec pe malul drept al râului.

— Și eu pe malul stâng, răspunse Cauvignac.

— Cum o să facem? Oamenii mei sunt pe partea unde veți trece dumneavoastră iar oamenii dumneavoastră sunt pe partea unde voi trece eu.

— Ei bine! nimic mai simplu: trimiteți-mi oamenii mei cu barca dumneavoastră și eu vă voi trimite oamenii dumneavoastră cu barca mea.

— Judecați repede și ingenios.

— Am fost născut ca să fiu comandant de armată.

— Sunteți.

— E adevărat, spuse tânărul, uitasem.

Străinul făcu un semn conducătorului de bac să pornească barca și s-o ducă pe malul opus celuia de unde plecase și în direcția unei pădurici care se întindea până la drum.

Tânărul care se aștepta poate la vreo trădare, se ridică pe jumătate pentru a-l urmări cu ochii, cu degetul pe trăgaciul pistolului, gata să apese pe el la cea mai mică mișcare suspectă din partea străinului. Însă acesta nici nu găsi de cuviință să observe neîncrederea cu care era tratat și întorcându-se cu spatele la tânăr, cu o nepăsare reală sau prefăcută, începu să citească scrisoarea, fiind repede absorbit de această lectură.

— Nu uitați ora, strigă Cauvignac, astă-seară la ora opt.

Străinul nu-i răspunse și păru că nici nu l-a auzit.

— Ah! își spuse Cauvignac încet, vorbindu-și lui însuși, în timp ce mângâie mânerul pistolului: când te gândești că dacă aș vrea aș putea deschide succesiunea guvernatorului Guyanei și opri războiul civil; dar dacă moare ducele d'Epernon, la ce-mi mai poate servi scrisoarea semnată în alb pe care mi-a dat-o? și dacă se termină războiul civil eu din ce am să mai trăiesc? în adevăr, sunt momente când cred că am să înnebunesc! Trăiască ducele d'Epernon și războiul civil! Haide, barcagiu, apucă vâslele și să trecem pe celălalt mal, nu trebuie să lăsăm să aștepte escorta acestui demn senior.

Curând după aceea, Cauvignac cobora pe malul stâng al Dordonei, tocmai în momentul când bătrânul gentilom îi trimitea,

pe Ferguzon și cei cinci bandiți ai săi, cu barca conducătorului de bac din Ison. Nevoind să rămână nici el mai prejos, reînnoi barcagiului ordinul de a trece cu barca pe malul drept pe cei patru oameni ai necunoscutului: la mijlocul râului cele două bărci se întâlniră și se salutară politicos; fiecare barcă atinse malul la locul unde era așteptată. Apoi, bătrânul, gentilom împreună cu escorta, se înfundă în desișul care se întindea de la malul apei până la drumul mare, iar Cauvignac, în fruntea armatei sale, apucă pe cărarea care ducea la Ison.

III.

O jumătate de oră după scena pe care am povestit-o aceeași fereastră de la hanul lui jupân Biscarros, care se închisese atât de brusc, se deschise acum cu multă grijă iar în pervazul ei se rezemă în coate un tânăr de vreo șaisprezece, șaptesprezece ani, îmbrăcat în negru, cu manșete bufante la încheietura mâinii după moda vremii, după ce mai înainte se uitase, cu toată atenția, spre dreapta și spre stânga. O cămașă fină din batist, cu broderii, ieșea ostentativ din haina strânsă pe talie și cădea în cute peste pantalonul scurt și bufant, încărcat de panglici. Mâna mică, elegantă și grăsuță, o adevărată mână de rasă, frământa cu neliniște niște mănuși de antilopă brodate pe la cusături. O pălărie din fetru, de culoare gris deschis, care se îndoia la margine sub greutatea unei minunate pene albastre, îi ascundea părul lung și mătăsos cu reflexe aurii, ce încadra o față ovală, cu tenul alb, cu buze trandafirii și sprâncene negre. Dar, trebuie să spunem că tot acest ansamblu grațios care trebuia să facă din tânărul acesta unul din cei mai încântători cavaleri văzuți vreodată, era pentru moment destul de posomorât din cauza unei așteptări zadarnice, căci tânărul nu contenea să cerceteze, cu atenție, drumul care începuse să se cufunde în ceața serii.

În nerăbdarea sa, își lovea mâna stângă cu mănușile. La zgomotul acesta, hangiul, care tocmai terminase de jumulit penele de pe potârnichi, își ridică privirea și scoțându-și boneta întrebă respectuos:

— La ce oră cinați, domnule cavaler? căci nu aștept decât ordinele dumneavoastră ca să vă servesc.

— Știți bine că nu cinez singur și că-mi aștept un camarad, spuse acesta, când îl veți vedea că sosește puteți să pregătiți masa.

— Ah! domnule, răspunse jupân Biscarros, nu mă gândesc să-l condamn pe prietenul dumneavoastră, desigur că e liber să vină sau să nu vină, însă este un obicei foarte rău să se lase așteptat.

— Totuși, nu acesta îi e obiceiul și de aceea mă și miră întârzierea lui.

— Eu fac mai mult decât să mă mir, eu sunt îndurerat căci o să se ardă friptura.

— Scoate-o din frigare.

— Atunci se va răci.

— Pune alta la fript.

— Nu va fi gata până atunci.

— În cazul acesta fă și dumneata, prietene, cum îți place, spuse tânărul care, cu toată proasta dispoziție în care se găsea, nu putu să nu zâmbească văzând disperarea hangiului. Las problema asta în

seama deosebitei dumitale înțelepciuni.

— Nu există înțelepciune, chiar dacă ar fi vorba de înțelepciunea regelui Solomon, care să poată face bună de mâncat o cină încălzită.

Și cu această axiomă pe care, douăzeci de ani mai târziu, Boileau avea s-o pună în versuri, jupân Biscarros intră în casă, clătinând dureros din cap.

Atunci tânărul, pentru a-și înșela nerăbdarea, reveni în cameră, făcu să răsune un moment podeaua sub cizmele sale apoi, când i se păru că aude niște tropote de cai în depărtare, se întoarse repede la fereastră.

— În sfârșit, strigă el, iată-l! Mulțumesc lui Dumnezeu!

În adevăr, dincolo de boschetul în care cânta privighetoarea cu accente atât de melodioase căreia desigur dintr-o prea mare preocupare tânărul nu-i dăduse nicio atenție, se ivi un călăreț, dar, spre marea lui uimire, aștepta zadarnic să-l vadă apărând în capătul drumului: noul venit o luă la dreapta și intră în boschet, unde în curând i se înfundă pălăria, probă evidentă că descălecase. Puțin după aceea, observatorul zări, printre crăcile îndepărtate cu grijă, o haină cenușie și, în lumina unei ultime raze de soare, o scânteiere reflectată pe țeava unei muschete.

Tânărul rămase gânditor la fereastră, era evident că nu putea fi omul așteptat de el călărețul ascuns în tufiș, iar expresia de nerăbdare care i se întipărise pe față, făcu loc unei expresii de curiozitate.

În curând o nouă pălărie se arătă la colțul drumului: tânărul se retrase ca să nu fie văzut.

Aceeași haină cenușie, aceeași manevră cu calul, aceeași puști strălucitoare: cel de-al doilea sosit adresă primului venit câteva cuvinte pe care observatorul nostru nu le putu auzi din cauza depărtării iar în urma indicațiilor pe care, fără îndoială, i le dăduse tovarășul său, se înfundă în desișul paralel cu zidul, descălecă la rândul său, se ascunse în spatele unei stânci și aștepta.

De acolo, de sus, de unde era, tânărul vedea pălăria deasupra stâncii. Lângă pălărie strălucea un punct luminos: era vârful țevii muschetei.

Un ușor sentiment de teamă trecu prin mintea gentilomului care privea această scenă, retrăgându-se din ce în ce mai mult.

— Oh! oh! se întrebă el, pe mine mă urmăresc sau pe cei o mie de ludovici pe care îi am la mine? Nu cred, pentru că presupunând că Richon sosește și că pot pleca astă seară, eu mă îndrept spre Libourne și nu spre Saint-Andrè-de-Cubzac; așa că nu trec prin locul unde s-au așezat la pândă acești oameni ciudați. Măcar dacă ar fi fost aici bătrânul meu Pompée, m-aș fi sfătuit cu el. Dar, dacă nu

mă înșel, ba da, pe legea mea! au mai venit încă doi oameni. Ei, drace! dar asta are aerul unei adevărate capcane!

Și tânărul mai făcu un pas înapoi.

În adevăr, în momentul acela încă doi călăreți se iveau în punctul cel mai înalt al drumului, dar, de data aceasta, numai unul era îmbrăcat în haine cenușii. Celălalt, călare pe un puternic cal negru, era înfășurat într-o pelerină largă, purta o pălărie galonată împodobită cu o pană albă iar pe sub pelerina ce i-o flutura vântul de seară se putea vedea o broderie bogată împodobind o haină strânsă pe corp, de culoare roșu deschis.

S-ar fi zis că ziua se mai prelungea ca să lumineze această scenă, căci ultimele raze ale soarelui, ieșind dintr-un grup de nori negri, luminară dintr-o dată, cu mii de rubine, ferestrele unei case frumoase situată la vreo sută de pași de fluviu, pe care tânărul n-ar fi observat-o fără acest ajutor, așa cum era pierdută printre ramurile unui cadru bătrân. Prisosul acesta de lumină îi permise mai întâi să vadă că privirile spionilor se întorceau, pe rând, când spre intrarea în sat, când spre căsuța cu geamurile strălucitoare, apoi că hainele cenușii păreau să aibă cel mai mare respect față de pana albă căreia nu-i vorbeau decât cu pălăria în mână, apoi, în sfârșit, că una din ferestrele iluminate se deschise, o femeie se arătă în balcon, se aplecă un moment, ca și cum și ea ar fi așteptat pe cineva și intră repede în casă, temându-se să nu fie văzută.

În timp ce ea intra în casă, soarele se coborî în spatele muntelui și, pe măsură ce cobora, parterul casei părea că se înfundă în întuneric, iar lumina părăsind ferestrele se urca încetul cu încetul pe acoperișul de gresie, dispărând în cele din urmă, dar nu mai înainte de a se fi jucat, un ultim moment, pe un mănunchi de săgeți de aur care formau o giruetă.

Pentru orice minte inteligentă, se găseau aici o seamă de indicii pe care se puteau clădi, dacă nu niște certitudini, cel puțin niște probabilități.

— Era posibil ca oamenii să fi supravegheat căsuța izolată în balconul cărora apăruse la un moment dat femeia aceea; mai era posibil ca și femeia și oamenii să fi așteptat o aceeași persoană, dar cu intenții complet diferite; ar mai fi fost probabil ca persoana așteptată să vină prin sat și, prin urmare, să treacă prin fața hanului, așezat la jumătatea drumului dintre sat și grupul de arbori, după cum și grupul acesta de arbori se găsea la jumătatea drumului dintre han și casă; s-ar mai fi putut ca șeful acestor călăreți în haine cenușii să fi fost călărețul cu pana albă, și că, după interesul pe care îl punea, ridicându-se în scări ca să vadă cât mai departe, se părea că șeful acesta era nu numai gelos, dar și că pândea, pentru că era interesat personal să afle ceva.

În momentul când tânărul termina această serie de raționamente, ce se înlănțuiau unele cu altele, ușa camerei se deschise și jupân Biscarros intră.

— Dragă gazdă, spuse tânărul fără să lase timp celui care intrase tocmai la moment să-i expună cauza vizitei, cauză pe care de altfel o bănuia, veniți încoace și spuneți-mi, dacă nu e indiscretă întrebarea mea, a cui este căsuța aceea care se vede acolo, ca un punct alb în mijlocul plopilor și arțarilor.

Hangiul urmări cu ochii direcția indicată de deget și-și scărpină fruntea:

— Pe legea mea, când unuia, când altuia, spuse el cu un zâmbet pe care încerca să-l facă șiret. Și dumneavoastră, dacă ați avea vreun motiv să căutați singurătatea: fie că vreți să vă ascundeți dumneavoastră, fie că vreți pur și simplu să vă ascundeți acolo pe cineva.

Tânărul roși.

— Dar astăzi, cine locuiește acolo? întrebă el.

— O tânără doamnă care se dă drept văduvă și pe care vine s-o viziteze din când în când umbra primului sau, poate, a celui de al doilea soț. Numai că este de observat un lucru: cele două umbre se înțeleg între ele, că nu vin niciodată amândouă în același timp.

— Și de când locuiește frumoasa văduvă în această casă izolată, atât de potrivită pentru vizita fantomelor? întrebă tânărul surâzând.

— Cam de vreo două luni. De altfel ea e foarte retrasă și cred că nimeni nu se poate lăuda că a putut-o vedea în aceste două luni: pentru că iese rar și când iese, nu iese decât cu fața acoperită. O tânără cameristă, foarte drăguță, pe legea mea, vine în fiecare dimineață la mine să-mi comande masa pentru toată ziua. Eu îi trimit masa pregătită, ea primește mâncarea în vestibul, plătește din plin, apoi închide imediat ușa în nasul băiatului. Astă seară, de exemplu, este petrecere; pentru dânsa pregăteam prepelițele și potârnichile pe care m-ați văzut că le jumuleam.

— Și pe cine are invitat la cină?

— Fără îndoială că pe una din cele două umbre de care vă vorbeam.

— Ați văzut vreodată cele două umbre?

— Da, dar numai în trecere, seara, după apusul soarelui, sau dimineața înainte de a se crăpa de ziuă.

— Sunt sigur că le-ați observat bine, dragă domnule Biscarros, căci de la primul cuvânt mi-am dat seama că sunteți un foarte bun observator. Ce-ați remarcat deosebit în înfățișarea celor două umbre?

— Una din ele este un bărbat de vreo șaizeci, șaizeci și cinci de ani și-mi face impresia că el este soțul dintâi, căci vine ca o umbră

sigură de prioritatea drepturilor sale. Cealaltă este umbra unui tânăr de vreo douăzeci și șase, douăzeci și opt de ani, și trebuie să spun, că umbra aceasta este mai timidă, are aerul unui suflet necăjit. Aș jura că ea este umbra celui de-al doilea soț.

— Și pentru ce oră vi s-a cerut să pregătiți cina astă seară?

— Pentru ora opt.

— E șapte și jumătate, spuse tânărul scoțând din buzunarul vestei un foarte frumos ceas pe care îl consultase de multe ori până atunci. Nu mai aveți timp de pierdut.

— Oh! va fi gata, fiți liniștit, numai că eu urcasem ca să vă vorbesc de cina dumneavoastră și să vă spun că am pregătit-o din nou. Pentru că prietenul dumneavoastră a întârziat atâta, căutați să nu vină mai înainte de o oră.

— Ascultă, gazdă dragă, spuse tânărul cavaler cu aerul unui om pentru care această gravă afacere a unei mese servite la timp nu constituia decât un fapt secundar, nu vă frământați atât pentru cina noastră; chiar dacă persoana pe care o aștept ar veni acum, avem destule de vorbit. Dacă cina nu e gata, vom vorbi în continuare, iar dacă e gata, vom vorbi după aceea.

— În adevăr, domnule, spuse hangiul, sunteți o persoană foarte binevoitoare și pentru că vă lăsați în seama mea, veți fi mulțumit, fiți sigur.

Jupân Biscarros făcu un compliment adânc, tânărul îi răspunse cu o ușoară înclinare a capului, și ieși.

— Acum înțeleg totul, își spuse tânărul reluându-și, plin de curiozitate, postul de la fereastră. Doamna așteaptă pe cineva care trebuie să vină dinspre Libourne, iar oamenii din desiș își propun să-l atace pe vizitator înainte ca acesta să fi apucat să bată la ușă.

În același timp și parcă pentru a justifica bănuielile perspicacelui observator, dinspre stânga se auzi pasul unui cal. Iute ca fulgerul, ochii tânărului scrutară desișul pentru a urmări comportarea oamenilor așezați la pândă. Cu toate că noaptea începuse să încurce obiectele, i se păru că unii îndepărtau crăcile și că alții se ridicau ca să privească peste stâncă, dar și unii și alții se pregăteau pentru o acțiune ce avea toate aparențele unei agresiuni. În același timp un zgomot sec, ca de muschetă care se încarcă, se auzi de trei ori și-l făcu să tresară. Atunci întorcându-se repede înspre Libourne ca să-l zărească pe cel amenințat de acest zgomot ucigător, zări apărând un cal bine făcut mergând în trap, călărit de un tânăr cu nasul în vânt, cu aer triumfător, cu mâna în șold, purtând o pelerină scurtă, căptușită cu șaten alb care îi descoperea cu grație umărul drept. De departe, figura aceasta părea plină de eleganță, de molatică poezie și de voioasă mândrie. În plus, figura avea trăsături fine, un ten proaspăt, ochiul viu și buzele întredeschise din obiceiul de a surâde

mereu, mustața neagră și delicată, dinții fini și albi. O nuia pe care o învârtea cu eleganță, un fluierat ușor, așa cum îl adusese la modă domnul Gaston d'Orléans și fusese adoptat de tinerii eleganți ai vremii, făceau din noul venit un cavaler perfect, după toate legile manierelor elegante în vigoare la curtea Franței, care începuse de mult să dea tonul tuturor Curților din Europa.

La cincizeci de pași în urma lui, călărind un cal căruia îi potrivea pasul după calul stăpânului său, venea un lacheu înfumurat și foarte plin de el. Părea că deține printre servitori un rang nu mai puțin distins decât stăpânul său printre gentilomi.

Frumosul adolescent ce sta la fereastra hanului, prea tânăr ca să asiste impasibil la o scenă de felul celei care i se promitea, nu se putu împiedica să nu se cutremure la gândul că cei doi care înaintau, atât de lipsiți de grijă și de siguranță, urmau să fie uciși, după toate probabilitățile, când aveau să ajungă în dreptul capcanei care îi aștepta. Între timiditatea vârstei și dragostea pentru aproape, păru că se dă o luptă în care câștigă sentimentul generos. Și cum cavalerul tocmai trecea prin fața hanului, fără să-și arunce privirea în jur, tânărul, cedând unui elan, subit, unei hotărâri de neînvins, se plecă peste fereastră și-l strigă pe călător:

— Hei, domnule! opriți-vă, dacă vreți, am să vă spun ceva foarte important.

Auzind chemarea aceasta și cele spuse, cavalerul ridică privirea și văzându-l pe tânăr la fereastră, își opri calul cu o mișcare a mâinii care ar fi făcut cinste și celui mai bun călăreț.

— Nu opriți calul, domnule, continuă tânărul, ci apropiați-vă ca și cum m-ați cunoaște de multă vreme.

Călătorul ezită un moment, dar văzând după aerul celui care vorbea că avea de-a face cu un gentilom și după înfățișare și după figură, se descoperi și înaintă surâzător.

— Iată-mă la ordinele dumneavoastră, domnule, spuse el, cu ce vă pot servi?

— Apropiați-vă mai mult, domnule, continuă necunoscutul de la fereastră, ceea ce am să vă spun nu se poate spune cu glas tare. Acoperiți-vă, trebuie să se creadă că ne cunoaștem demult și că pentru mine ați venit la hanul acesta.

— Dar bine, domnule, spuse călătorul, nu înțeleg nimic.

— O să înțelegeți imediat; până atunci acoperiți-vă și veniți mai aproape, și mai aproape, și mai aproape! Întindeți-mi mâna; așa! Încântat să vă văd! Acum, nu treceți mai departe de hanul acesta căci sunteți pierdut.

— Ce s-a întâmplat? Cu adevărat, mă înspăimântați, spuse surâzând călătorul.

— Nu e așa că vă duceți la căsuța de colo unde strălucește

lumina aceea?

Cavalerul făcu o mișcare.

— Dar acolo, pe drumul spre această casă, mai precis la colțul drumului, în boschetul acela întunecos, stau în pândă patru oameni care vă așteaptă.

— Da? spuse cavalerul privind țintă în ochii tânărului palid. Da? Sunteți sigur, cu adevărat?

— I-am văzut venind, unul câte unul, descălecând, ascunzându-se, unii în spatele copacilor, alții în spatele stâncilor. În sfârșit, adineaori, când ați apărut în capătul drumului dinspre sat, i-am auzit încărcându-și muschetele.

— Așa? spuse cavalerul care, începuse și el să se teamă.

— Da, domnule, e așa cum vă spun, continuă tânărul cu pălăria cenușie; și dacă ar fi mai multă lumină poate că ați putea să-i vedeți și să-i recunoașteți.

— Oh! spuse călătorul, nu mai e nevoie să-i recunosc, știu prea bine cine sunt. Dar dumneavoastră, domnule, cine v-a spus că mă duceam la casa aceea și că pe mine mă așteptau oamenii de colo?

— Am bănuit.

— Sunteți un Oedip încântător. Mulțumesc. Ah! vor să mă împuște, câți sunt pentru această frumoasă operație?

— Patru, din care unul pare șeful lor.

— Șeful acesta, nu e mai în vârstă decât ceilalți?

— Ba da, după câte am putut să-mi dau seama de aici.

— Puțin adus de spate?

— Da, pană albă, haină brodată, pelerină cafenie, gestul rar și poruncitor.

— Exact, e ducele d'Epernon.

— Ducele d'Epernon? strigă tânărul.

— Ei, da! am să vă povestesc situația mea, spuse râzând călătorul. N-am mai făcut-o până acum, dar n-are importanță, îmi faceți un serviciu destul de mare ca să n-o discut mai îndeaproape cu dumneavoastră. Și cei care îl însoțeau cum erau îmbrăcați?

— În uniforme cenușii.

— Exact, sunt bătăușii lui.

— Care astăzi sunt înarmați cu muschete.

— În cinstea mea, sunt foarte onorat! Acum știți ce ar trebui să faceți, domnul meu?

— Nu, dar spuneți-mi părerea dumneavoastră și dacă ceea ce trebuie să fac poate să vă fie de folos, sunt dinainte de acord.

— Sunteți înarmat?

— Da… am sabia.

— Aveți lacheul cu dumneavoastră?

— Sigur că da, însă acum nu e aici, l-am trimis în întâmpinarea

cuiva pe care îl aștept.

— Ei bine! ar trebui să-mi dați o mână de ajutor.

— Pentru ce?

— Ca să atacăm pe mizerabilii aceștia și să-i facem și pe ei și pe șeful lor să ceară îndurare.

— Ați înnebunit, domnule? strigă tânărul cu un accent în voce care dovedea că nu era dispus câtuși de puțin pentru o asemenea expediție.

— Adevărat, vă cer iertare spuse călătorul, uitasem că asta nu vă privește.

Apoi, întorcându-se către lacheu care văzându-și stăpânul oprindu-se, se oprise și el la distanța cuvenită:

— Castorin, vino încoace, spuse el.

În același timp pipăi cu mâna oblâncul șeii ca și cum ar fi vrut să se asigure că pistoalele erau în bună stare.

— Oh! domnule, strigă tânărul gentilom întinzând mâna ca pentru a-l opri, pentru numele lui Dumnezeu, domnule, nu vă riscați viața într-o asemenea aventură! Mai degrabă intrați în han ca să nu le dați de bănuit celor care vă așteaptă; gândiți-vă că e vorba de onoarea unei femei.

— Aveți dreptate, spuse cavalerul, deși în această împrejurare nu e chiar vorba de onoare, ci de întâmplare. Castorin, prietene continuă el adresându-se lacheului care se apropiase, pentru un moment nu mergem mai departe.

— Cum? spuse Castorin aproape tot atât de dezamăgit ca și stăpânul său, ce spune domnul?

— Spun că în seara asta domnișoara Francinette va fi lipsită de plăcerea de a te vedea, întrucât ne petrecem noaptea la hanul „Vițelul de aur”. Intră, poruncește să mi se pregătească masa și cere să mi se pregătească patul.

Și întrucât cavalerului i se păru că domnul Castorin se pregătea să-i spună ceva, își însoți ultimele cuvinte cu o mișcare a capului care nu mai admitea nicio vorbă.

O clipă călătorul îl urmări din ochi pe Castorin, apoi, după un moment de gândire, păru că ia o hotărâre: descălecă, intră în curtea hanului după lacheu, îi aruncă frâul calului și, din două sărituri, ajunse în camera tânărului gentilom care, văzând că ușa se deschide dintr-o dată, făcu o mișcare de surpriză amestecată cu teamă, însă noul venit nu băgă de seamă nimic din cauza întunericului.

— Așadar, spuse călătorul apropriindu-se vesel de tânăr și strângându-i, cu căldură, mâna care i se întinsese, recunosc că vă datorez viața.

— Oh! domnule, exagerați serviciul pe care vi l-am făcut, spuse tânărul făcând un pas înapoi.

— Nu, fără nicio modestie: e așa cum vă spun; îl cunosc eu pe duce, e al dracului de brutal. Dumneavoastră sunteți un exemplu de perspicacitate, un fenix de bunătate creștină. Dar spuneți-mi, dumneavoastră care sunteți atât de amabil, atât de înțelegător, ați mers cu bunăvoința atât de departe încât să preveniți și casa?

— Care casă?

— Casa la care mă duceam, firește! Casa în care sunt așteptat.

— Nu, spuse tânărul, la asta nu m-am gândit, mărturisesc, și de altfel nu m-aș fi gândit pentru că n-aveam posibilitatea s-o fac. Și eu sunt abia de două ore aici și nu cunosc pe nimeni în casa asta.

— Oh! Drace! spuse călătorul îngrijorat. Biata Nanon! numai de nu i s-ar întâmpla ceva.

— Nanon? Nanon de Lartigues! strigă tânărul uimit.

— Da așa e! dar sunteți un adevărat vrăjitor! spuse călătorul. Vedeți oameni așezându-se la pândă pe un drum și ghiciți pe cine urmăresc; vă spun un nume de botez și ghiciți numele de familie. Explicați-mi repede lucrul acesta, sau, de nu, vă denunț ca vrăjitor iar parlamentul din Bordeaux o să vă condamne să fiți ars pe rug.

— Ah! de data aceasta trebuie să recunoașteți, adaugă tânărul, că nu trebuie să nu fii prea abil ca să descoperi adevărul. De îndată ce ați numit pe ducele d'Epernon drept rivalul dumneavoastră, era evident că nu numeați o Nanon oarecare și că trebuia să fie Nanon de Lartigues, frumoasă, bogată, spirituală, care se spune, că l-a fermecat pe duce și care conduce în locul lui, ceea ce face ca în toată Guyana să fie și ea tot atât de urâtă ca și el… La doamna asta vă duceți…? continuă tânărul cu reproș.

— Da, pe legea mea, mărturisesc și pentru că i-am pronunțat numele, nu-mi retrag cuvântul. De altfel Nanon e rău cunoscută și e calomniată pe nedrept. Nanon este o fată încântătoare, care-și ține promisiunile cu sfințenie, atât îi place de mult să le realizeze, fiind cu totul devotată celui pe care îl iubește, cât timp îl iubește. Trebuia să cinez cu ea astă seară, însă ducele ne-a stricat socotelile. Aș vrea să vă prezint mâine acestei încântătoare ființe. Ce dracu! mai curând sau mai târziu, ducele trebuie să se întoarcă la Agen!

— Mulțumesc, spuse înțepat tânărul gentilom. N-o cunosc pe domnișoara de Lartigues decât din auzite și nu țin s-o cunosc altfel.

— Eh, la dracu, faceți o mare greșeală!

— Sunt pe aici numai în trecere și trebuie să plec mai departe chiar astă-seară, adăugă el.

— Oh! Să știți însă că n-o să faceți niciun pas, până nu știu cine este nobilul cavaler care mi-a salvat viața, cu atâta eleganță.

Tânărul păru că ezită, apoi, după un moment:

— Sunt vicontele de Cambes.

— Ah! ah! spuse interlocutorul, am auzit vorbindu-se de o

încântătoare vicontesă de Cambes, care are domenii întinse în jurul Bordeauxului și care este prietenă cu doamna prințesă.

— E ruda mea, răspunse repede tânărul.

— Vă fac complimentele mele, pe legea mea, viconte, căci mi s-a spus că este fără pereche; sper, dacă mă va favoriza soarta în această privință, că o să mă prezentați și pe mine. Eu sunt baronul de Canolles, căpitan în regimentul Navailles și pentru moment profit de un concediu pe care domnul duce d'Epernon a binevoit să mi-l acorde, la cererea domnișoarei de Lartigues.

— Baronul de Cannoles? exclamă vicontele la rândul său, privindu-l pe baron cu toată curiozitatea pe care i-o trezea acest nume celebru în vremea aceea, în aventuri galante.

— Mă cunoașteți? întrebă Canolles.

— Numai din renume, răspunse vicontele.

— Și dintr-un prost renume, nu-i așa? Ce vreți, fiecare după firea lui, mie îmi place viața agitată.

— Sunteți cu totul liber, domnule, să duceți viața care vă place, răspunse vicontele. Însă dați-mi voie să fac o observație.

— Anume?

— Că e vorba de o femeie compromisă din cauza dumneavoastră, pe care ducele o să se răzbune pentru dezamăgirea pe care i-ați produs-o.

— La dracu! Credeți?

— Fără îndoială, deși este o femeie… ușoară… domnișoara de Lartigues este totuși o femeie compromisă de dumneavoastră. Este de datoria dumneavoastră să vegheați asupra sa, s-o ocrotiți.

— Pe legea mea, aveți dreptate, tinere înțelept. Vrăjit de conversația cu dumneavoastră, am uitat de datoria mea de gentilom; trebuie să fi fost trădați și, după toate probabilitățile, ducele știe totul. Dacă Nanon ar fi fost măcar prevenită, ea este atât de abilă și m-aș putea încrede în ea ca să-mi obțină iertarea ducelui. Haideți, spuneți-mi: vă pricepeți la război, tinere?

— Încă nu, răspunse vicontele râzând. Însă cred că am să-l învăț, acolo unde mă duc.

— Ei bine! aflați de la mine, prima lecție. Să știți că în război, când nu mai e posibilă forța, trebuie să folosiți șiretenia. Ajutați-mă să folosesc viclenia.

— Asta vreau și eu. Dar cum? explicați-mi!

— Hanul are două uși.

— Despre asta, habar n-am.

— Eu știu: una dă în șosea, alta dă în câmp. Ies pe cea care dă în câmp, descriu un semicerc și bat la ușa lui Nanon, care are și ea o ușă în spatele casei.

— Da? ca să fiți surprins acolo, în casă! strigă vicontele. În

adevăr, sunteți un mare tactician, nu glumă!

— Să mă surprindă? întrebă Canolles.

— Sigur că da. Plictisit de atâta așteptare, ducele, nevăzându-vă ieșind de aici, se va îndrepta spre casa aceea.

— Da, dar eu voi intra și voi ieși. Atât.

— Odată intrat… n-o să mai ieșiți.

— Hotărât lucru tinere, spuse Canolles, sunteți un adevărat vrăjitor.

— Veți fi surprins, și poate chiar omorât sub ochii ei, asta e tot!

— Aș! spuse Canolles, sunt destule dulapuri pe acolo.

— Oh! exclamă vicontele.

Acest „oh” fu pronunțat în așa fel și cu o intonație atât de elocventă, plină de reproșuri, de rușine pudică și de gingașă delicatețe, încât Canolles se opri deodată și, cu tot întunericul, își ațintă privirea cu insistență asupra tânărului sprijinit de pervazul ferestrei.

Vicontele simți toată greutatea privirii și continuă pe un ton vesel:

— În definitiv, aveți dreptate, duceți-vă, baroane; însă ascundeți-vă cu grijă, să nu vă surprindă cineva.

— Ei bine, nu! greșesc, spuse Canolles; dumneavoastră aveți dreptate; dar cum să fac s-o previn?

— Mi se pare că o scrisoare…

— Cine s-o ducă?

— Mi se pare că am văzut un lacheu. În asemenea împrejurări, un lacheu nu riscă decât câteva lovituri de baston, pe când gentilom își riscă viața.

— E adevărat, îmi pierd capul, spuse Canolles, și Castorin va face comisionul acesta în cele mai bune condițiuni, cu atât mai mult cu cât bănuiesc că poznașul acesta are legături acolo în casă.

— Vedeți că totul se poate aranja aici? spuse vicontele.

— Da. Aveți cerneală, hârtie, pene?

— Nu, spuse vicontele, dar are jos.

— Iertați-mă, spuse Canolles, însă, în adevăr, nu știu ce se întâmplă cu mine în astă-seară, că fac prostie, peste prostie. Nu e nimic! Vă mulțumesc, viconte, pentru sfaturile pe care mi le dați. Am să le urmez întocmai.

Și Canolles, fără să-l slăbească din ochi pe tânărul pe care de câteva minute îl cerceta cu o insistență neobișnuită, deschise ușa și coborî scara, în timp ce vicontele, îngrijorat și aproape neliniștit, murmura pentru el.

— Cum mă privea! Doar nu m-o fi recunoscut?

În timpul acesta Canolles coborâse și, după ce privise o clipă profund întristat, prepelițele, potârnichile și dulciurile pe care

jupân Biscarros le îngrămădise în coșul așezat pe capul ajutorului de bucătar, și pe care poate că altul urma să le mănânce, cu toate că, desigur, lui îi erau destinate, întrebă care e camera pregătită de jupân Castorin, ceru să i se aducă pene, cerneală și hârtie și-i scrise lui Nanon următoarea scrisoare:

„Scumpă Doamnă,

Dacă natura ar fi înzestrat frumoșii dumneavoastră ochi cu facultatea de a vedea noaptea, aș putea observa la o sută de pași de ușa dumneavoastră, pe domnul duce d'Epernon, ascuns într-un tufiș pândindu-mă ca să pună să mă împuște ca să vă compromită, apoi, în modul cel mai îngrozitor cu putință. Mie nu mi-e teamă nici că-mi pierd viața, nici că o să vă pierdeți liniștea. Fiți liniștită, în această privință. Am să mă folosesc puțin de concediul pe care m-ați pus să-l cer acum câteva zile, ca să profit de el și să vin să vă văd. Nu știu unde am să mă duc și nici ducă am să mă duc undeva. Oricum ar fi, chemați pe fugarul dumneavoastră, după ce va trece furtuna. La hanul „Vițelul de aur" o să vi se spună încotro am plecat. Sper că veți fi mulțumită de sacrificiul pe care mi-l impun, însă interesele dumneavoastră îmi sunt mai scumpe decât plăcerea mea. Spun plăcere pentru că mi-ar fi plăcut grozav de mult să-l snopesc în bătaie pe domnul d'Epernon și pe zbirii lui așa cum erau deghizați. Așadar, scumpă doamnă, credeți-mă că vă sunt foarte devotat și mai ales foarte credincios".

Canolles semnă biletul acesta clocotind de fanfaronadă gasconă știind că o să aibă efect asupra gasconei Nanon. Apoi își chemă lacheul:

— Vino încoace, jupâne Castorin, îi spuse el, și mărturisește-mi cu toată sinceritatea în ce raporturi ești cu domnișoara Francinette.

— Dar, domnule, răspunse Castorin, uimit de întrebarea care i se adresase, nu știu dacă trebuie…

— Fii liniștit, jupân neghiob, n-am nicio intenție cu ea, iar dumneata n-ai să ai cinstea să fii rivalul meu. Ceea ce-ți cer, este numai o simplă informație.

— Ah! În cazul acesta, domnule, asta este altceva, iar domnișoara Francinette a avut iscusința să-mi aprecieze calitățile.

— Așadar, vă aveți bine, nu-i așa, domnule pramatie? Foarte bine. Atunci, ia biletul acesta și ocolește prin câmp.

— Cunosc drumul, domnule, spuse îngâmfat, Castorin.

— Foarte bine. Bate la ușa din spate. Fără îndoială că cunoști și ușa aceea, nu?

— Desigur.

— Din ce în ce mai bine. Mergi pe aici, bate la ușa de care ți-am vorbit și predă scrisoarea aceasta domnișoarei Francinette.

— În cazul acesta, domnule, pot să… spuse vesel Castorin.

— Poți să pleci imediat și ai zece minute ca să te duci și să te

întorci. Trebuie ca scrisoarea aceasta să ajungă chiar acum în mâna domnișoarei Nanon de Lartigues.

— Dar dacă nu mi se deschide ușa? spuse Castorin, care începu să presimtă posibilitatea unei întâmplări neplăcute.

— Ai fi un prostănac, pentru că trebuie să cunoști vreun fel deosebit de a ciocăni, datorită căruia nu se lasă afară un îndrăgostit iar dacă ar fi altfel, înseamnă că sunt un gentilom de plâns că pot avea în serviciul meu un om de nimic ca tine.

— Am eu un fel al meu, domnule, spuse Castorin cu aerul cel mai cuceritor. Mai întâi bat de două ori la distanțe egale, apoi a treia oară…

— Nu te întreb cum bați, nu mă interesează, totul este să ți se deschidă. Hai, du-te și dacă ești surprins, mănâncă hârtia, căci altfel îți tai urechile când te vei întoarce, dacă nu cumva ai să vii cu ele tăiate gata.

Castorin porni ca un fulger. Însă după ce coborî scara, se opri și, în ciuda tuturor regulilor, strecură biletul în carâmbul cizmei, apoi ieșind prin ușa ce da în curtea de păsări, făcu un ocol lung, traversă crângul ca o vulpe, trecu șanțurile ca un ogar și ciocăni la ușa din spate, în felul acesta deosebit pe care încercase să-l explice stăpânului său și care avu ca întotdeauna efect, ușa se deschise imediat.

Zece minute mai târziu, Castorin era înapoi, fără să i se fi întâmplat ceva și-i spuse stăpânului său că biletul fusese predat în prea frumoasele mâini ale domnișoarei Nanon.

Canolles folosise cele zece minate ca să-și deschidă cufărul, să-și pregătească haina de casă și să poruncească masa. Ascultă cu o satisfacție vizibilă raportul domnului Castorin, dete o raită prin bucătărie, dădu ordine pentru noapte, cu voce tare, căscând fără măsură, asemeni unui om care de abia așteaptă să se culce. Manevra aceasta avea drept scop, în cazul că ducele d'Epernon ar fi pus pe cineva să-l urmărească, să i se aducă la cunoștință că baronul nu intenționa să treacă mai departe de hanul la care trăsese ca un simplu și inofensiv călător, venit acolo să mănânce și să doarmă. În adevăr, planul avu rezultatul pe care și-l dorise baronul: un fel de țăran care bea în colțul cel mai întunecos al sălii, chemă pe hangiu își plăti consumația, se ridică și ieși foarte natural, îngânând o melodie. Canolles îl urmări până la ușă și-l văzu că se îndreaptă spre grupul de copaci. Zece minute mai târziu, auzi îndepărtându-se niște tropote de cai; cursa fusese ridicată.

Apoi baronul intră în cameră și complet liniștit în ce o privea pe Nanon, nu se mai gândi decât cum să-și petreacă seara în modul cel mai plăcut cu putință: de aceea îi porunci lui Castorin să pregătească zaruri, cărți și, după aceea să se ducă la vicontele de

Cambes să-l întrebe dacă îi făcea onoarea de a-l primi.

Castorin se supuse și găsi în prag un scutier bătrân, cu părul alb, care, ținând ușa abia întredeschisă, răspunse la complimentul său cu un aer foarte aspru:

— Pentru moment este imposibil. Domnul viconte este ocupat.

— Foarte bine, spuse Canolles, am să aștept.

Și pentru că tocmai atunci se auzi un zgomot mare venind dinspre bucătărie, și ca să-și omoare timpul, se duse să vadă ce se petrecea în această importantă parte a clădirii.

Era sărmanul ajutor de bucătar care se întorsese mai mult mort decât viu. La cotitura drumului, fusese oprit de patru oameni care îl întrebaseră asupra scopului plimbării sale nocturne și care, aflând că duce ceva pentru doamna din casa izolată, îl dezbrăcară de bonetă, de haina albă și de șorț. Cel mai tânăr dintre cei patru se îmbrăcase cu aceste atribute vestimentare caracteristice meseriei sale, își pusese coșul în echilibru pe cap și continuase drumul spre casa aceea mică, în locul ucenicului bucătar. Zece minute mai târziu, se întorsese și vorbise ceva în șoaptă cu cel care părea șeful trupei. Apoi băiatului i se restituiră vesta, boneta și șorțul i se așeză din nou coșul pe cap, iar la sfârșit i se dădu un picior în spate ca să i se indice direcția pe care trebuia să o urmeze. Nenorocitul nu-și dorise altceva. Pornise în goană și se prăbușise pe jumătate mort de frică, în pragul ușii, de unde fusese ridicat.

Această întâmplare era complet de neînțeles pentru toată lumea, în afară de Canolles, însă cum acesta n-avea niciun motiv să dea vreo explicație, lăsă pe hangiu, pe ospătari, pe servitoare, pe bucătar și pe ajutorul de bucătar să se piardă în tot felul de presupuneri în legătură cu cele petrecute și în timp ce aceștia băteau câmpii care mai de care, se urcă la viconte și, socotind că prima cerere pe care o făcuse, prin mijlocirea domnului Castorin, îl scutea de o a doua intervenție de același gen, deschise ușa și intră fără să mai bată.

În mijlocul camerei, masa iluminată și pregătită pentru două persoane, nu mai aștepta ca să fie completă, decât aducerea mâncărurilor.

Canolles observă cele două tacâmuri și le consideră ca un semn bun.

Cu toate acestea, vicontele văzându-l se ridică brusc încât era ușor de constatat că vizita îl surprinsese pe tânărul gentilom, și că cel de-al doilea tacâm nu-i era destinat lui, așa cum își închipuise în primul moment.

Această situație îi fu confirmată chiar de la primele cuvinte pe care i le adresă vicontele.

— Aș putea ști, domnule baron, îl întrebă acesta, îndreptându-se

cu toată politețea spre el, cărui fapt nou datorez onoarea vizitei dumneavoastră?

— Dar, răspunse Canolles tulburat ușor de această primire puțin binevoitoare, unui fapt foarte firesc. Mi-e foame. Sunteți singur, sunt singur, și am voit să am onoarea să vă propun să cinați cu mine.

Vicontele îl privi pe Canolles cu o neîncredere vizibilă și păru că încearcă o oarecare greutate în a-i da răspunsul.

— Pe onoarea mea! spuse Canolles râzând, s-ar zice că vă este teamă. Dar ce, sunteți cavaler de Malta? Sunteți destinat bisericii, sau respectabila dumneavoastră familie v-a sădit în suflet din copilărie ura față de familia de Canolles? Haideți, pentru Dumnezeu! n-o să vă strice dacă vom petrece o oră împreună, stând fiecare de o parte și de alta a mesei.

— Îmi este imposibil să cobor la dumneavoastră, baroane.

— Foarte bine, nu coborâți. Însă pentru că am urcat eu la dumneavoastră…

— Și mai cu neputință, domnule. Aștept pe cineva.

De data aceasta Canolles rămase dezorientat.

— Ah! așteptați pe cineva? spuse el.

— Da.

— Pe legea mea, spuse Canolles, după un moment de tăcere, pe legea mea, aș fi preferat să mă fi lăsat să-mi continui drumul, cu riscul a ceea ce ar fi putut să mi se întâmple, decât să văd că, din cauza repulsiei pe care mi-o arătați, se alterează serviciul pe care mi l-ați făcut și pentru care mi se pare că încă nu v-am mulțumit îndeajuns.

Tânărul roși și se apropie de Canolles.

— Vă cer iertare, domnule, spuse el cu voce tremurătoare, îmi dau seama de lipsa mea de politețe. Dacă n-ar fi vorba de probleme serioase, de probleme de familie pe care trebuie să le discut cu persoana pe care o aștept, ar fi pentru mine o onoare și o cinste, să vă invit ca al treilea, deși…

— Oh! terminați, răspunse Canolles, m-am hotărât să nu mă supăr pe dumneavoastră, orice mi-ați spune.

— Deși, continuă tânărul, cunoștința dintre noi este una din acele consecințe neprevăzute ale întâmplării, una din acele întâmplări neprevăzute, una din acele prietenii efemere…

— Și de ce toate acestea? întreabă Canolles. Dimpotrivă, în felul acesta se leagă prieteniile sincere și de durată; trebuie să considerăm ca un merit al sorții ceea ce dumneavoastră atribuiți întâmplări.

— Domnule, soarta vrea să plec peste două ore, spuse vicontele râzând, și după toate aparențele să urmez o cale cu totul opusă cu a

dumneavoastră. Vă rog, deci, să primiți tot regretul meu de a nu fi putut accepta, așa cum aș fi dorit-o, această prietenie pe care mi-o oferiți cu atâta sinceritate și pe care o apreciez la adevărata ei valoare.

— Pe legea mea, spuse Canolles, hotărât lucru, sunteți un tânăr ciudat, iar clanul dumneavoastră de generozitate îmi dăduse la început o cu totul altă idee despre caracterul dumneavoastră. Dar, în sfârșit, facă-se după cum vă e voia, desigur n-am dreptul să pretind nimic, pentru că eu vă sunt îndatorat și pentru că ați făcut pentru mine mai mult decât aș fi avut dreptul să aștept de la un necunoscut. Mă întorc, deci, să cinez singur, însă, să vă spun drept, viconte, asta mă costă: monologul nu-mi stă în fire.

Și, în adevăr, cu toate cele spuse, și cu toată hotărârea de a pleca, pe care o anunțase, Canolles nu se hotăra să se retragă. Ceva îl ținea locului, fără să-și dea seama ce anume. Se simțea atras în mod irezistibil spre viconte. Acesta, însă, luând un sfeșnic se apropie de Canolles, cu un surâs încântător:

— Domnule, spuse el, întinzându-i mâna, orice s-ar întâmpla și oricât de scurtă a putut fi întrevederea noastră, vă rog să credeți că sunt încântat că am putut să vă fiu de folos cu ceva.

La început, Canolles nu văzu decât complimentul: el prinse mâna pe care i-o întindea vicontele dar, în loc de a răspunde unei strângeți bărbătești și amicale, ea se retrăgea călduță și fremătătoare. Înțelegând atunci că oricât ar fi fost de învești mântată într-o formă politicoasă, expedierea pe care i-o da vicontele tot expediere era, se retrase decepționat și, mai cu seamă, foarte preocupat.

La ușă, întâlni surâsul știrb al bătrânului servitor, care luând sfeșnicul din mâna vicontelui, porni înaintea lui Canolles pentru a-l conduce cu toată ceremonia spre apartamentul ce i se reținuse, și se întoarse repede la stăpânul care îl aștepta în capul scării.

— Ce face? îl întrebă vicontele în șoaptă.

— Cred că s-a hotărât să cineze singur, răspunse Pompée.

— Atunci n-o să mai urce iar…

— Cel puțin așa cred.

— Dă ordin să se pregătească caii. Va fi oricum un timp câștigat, dar, adăugă vicontele plecând urechea, ce e zgomotul acesta, Pompée?

— S-ar zice că e glasul domnului Richon.

— Și al domnului de Canolles.

— Parcă s-ar certa.

— Dimpotrivă, se recunosc. Ascultați.

— Numai de n-ar spune ceva Richon.

— Oh! n-aveți de ce să vă temeți, e un om foarte discret.

— St!

Cei doi tăcură și atunci se auzi vocea domnului de Canolles.

— Două tacâmuri, jupâne Biscarros, două tacâmuri! Domnul Richon cinează cu mine.

— Vă rog, nu! răspunse Richon: mi-e imposibil.

— Ei asta e! vreți să cinați singur ca tânărul gentilom?

— Care gentilom?

— Acela de sus.

— Cum se numește?

— Vicontele de Cambes.

— Îl cunoașteți pe viconte?

— Pentru Dumnezeu! doar el mi-a salvat viața.

— El?

— Da, el.

— Cum așa?

— Luați masa cu mine și în timpul cinei am să vă povestesc.

— Nu pot, cinez cu el.

— În adevăr, așteaptă pe cineva.

— Pe mine, și cum am întârziat, îmi dați voie să vă părăsesc, nu e așa, baroane?

— Nu, ei drăcie! Nu se poate! strigă Canolles. Mi-am pus în cap să cinez cu cineva, așa că veți cina cu mine sau voi cina eu cu dumneavoastră amândoi. Jupâne Biscarros, pune două tacâmuri.

În timp ce Canolles se întorcea să vadă dacă i se execută ordinul, Richon o luă pe scară în sus, urcând treptele în grabă. Când ajunse la ultima treaptă, o mână mică îl trase în camera vicontelui de Cambes, iar ușa se închise în urma lui. Și ca siguranța să fie mai mare, fură trase și cele două zăvoare.

— În adevăr, murmură Canolles așezându-se singur la masă, după ce-l căutase zadarnic din ochi pe Richon, care dispăruse. Nu știu cum se face că totul se întoarce împotriva mea în locurile astea blestemate: unii umblă după mine ca să mă omoare, alții fug de mine de parcă aș avea ciumă. Ei, drăcia dracului, îmi trece pofta de mâncare, simt că mă întristez, sunt în stare să mă îmbăt în seara asta ca un pedestraș. Hei! Castorin, vino încoace să te ciomăgesc. Și ăia de sus se zăvoresc de parcă ar conspira. Oh! Esență de bou ce sunt! sigur că conspiră; asta e; asta explică totul. Dar pentru cine? pentru coajutor? pentru prinți? pentru parlament? pentru rege? pentru regină? sau poate pentru domnul de Mazarin? Pe legea mea n-au decât să conspire contra cui or vrea, mi-e perfect indiferent, bine că mi-a revenit pofta de mâncare. Castorin, spune să mi se aducă masa și toarnă-mi să beau, te-am iertat.

Și Canolles filosof, începu să mănânce prima cină care fusese pregătită pentru vicontele de Cambes și care, din lipsă de provizii

proaspete îl obligase pe jupân Biscarros să i-o servească încălzită.

IV.

În timp ce baronul de Canolles căuta zadarnic pe cineva cu care să cineze și sătul de atâta căutare se hotărâse, în cele din urmă, să mănânce singur, să vedem ce se petrecea la Nanon:

Nanon era, în vremea aceea, o încântătoare creatură de vreo douăzeci și cinci, douăzeci și șase de ani, orice ar fi spus și ar fi scris dușmanii, printre care trebuie să menționăm pe cei mai mulți dintre istoricii care s-au ocupat de ea. Scundă, cu pielea smeadă, suplă și grațioasă, cu fața proaspătă și colorată, cu ochii negri și adânci în a căror cornee se reflectau asemeni pisicilor, luminile de orice fel, veselă și surâzătoare în aparență, Nanon era totuși departe de a se lăsa antrenată de capriciile și frivolitățile ce țes cu arabescurile lor nebunești urzeala mătăsoasă și aurită din care se compune de obicei viața unei tinere elegante și pretențioase. Dimpotrivă, în căpșorul ei vioi se frământau hotărârile cele mai grave, adânc și îndelung gândite, care deveneau pline de seducție și luciditate prin vocea ei vibrantă și puternic marcată de accentul gascon. Nimeni n-ar fi putut bănui sub această mască trandafirie, cu trăsături fine și surâzătoare, în spatele acestei priviri pline de promisiuni și sclipind de avânt înflăcărat, o perseverență neobosită, o dârzenie de neînvins, profunzimea de vederi a unui om de stat. Și totuși, acestea erau calitățile sau defectele lui Nanon, după cum se examina aversul sau reversul medaliei: spiritul calculat și inima ambițioasă se regăseau în acest corp plin de eleganță.

Nanon era din Agen. Domnul duce d'Epernon, fiul acelui inseparabil prieten al lui Henric al IV-lea care era în trăsură cu regele în momentul când l-a lovit cuțitul lui Ravaillac și asupra căruia au planat bănuieli până și din partea Caterinei de Medicis, domnul duce d'-Epernon, numit guvernator al Guyanei, funcție în care morga, impertinența și deturnările îl făcuseră respingător în ochii tuturor, remarcase această micuță burgheză, fiica unui mic avocat. Îi făcuse curte și izbutise cu mare greutate, după o apărare susținută cu abilitatea unui mare tactician care vrea să-l facă pe învingător să simtă tot prețul victoriei sale, însă în schimbul reputației sale pierdute, Nanon îi furase ducelui și puterea și independența. Numai după șase luni, ea ajunsese să guverneze în realitate această frumoasă provincie, întorcând cu dobândă, tuturor celor care o jigniseră sau o umiliseră, necazurile sau ofensele pe care i le făcuseră. Regină dintr-o întâmplare, ea, deveni tiran din calcul, presimțind cu fina ei inteligență, că trebuie să compenseze prin abuz, probabil prea scurta ei domnie.

În consecință, puse stăpânire pe toate: pe tezaur, pe influență, pe onoruri. Fu bogată, numai în funcții, primi vizita lui Mazarin și a

marilor nobili de la curte. Combinând cu o pricepere admirabilă diferitele elemente de care dispunea, ea făcu din ele un amalgam care folosi deopotrivă și autorității și averii sale. Fiecare serviciu pe care îl făcea era cotat după prețurile stabilite de ea. Un grad în armată, o funcție în magistratură aveau fiecare un tarif: Nanon acorda gradul sau funcția respectivă și primea pentru asta bani grei sau un cadou regesc așa că renunțând la o parte din putere în favoarea cuiva, ea recupera ceea ce pierdea sub o altă formă; acordând puterea, reținea banii care constituie nervul acesteia.

Așa se explică și durata autorității sale, căci oamenii în ura lor ezită să răstoarne un dușman căruia îi mai rămâne o consolare. Răzbunarea urmărește ruina totală, o deprimare totală. Popoarele regretă când gonesc un tiran care ar duce cu el aurul lor și ar pleca cu surâsul pe buze. Nanon de Lartigues strânsese două milioane!

În felul acesta ea trăia într-un fel de siguranță pe un vulcan care, fără încetare, zguduie totul în jurul lui. Nanon simțise ura poporului ridicându-se ca o maree, crescând și lovind cu valurile ei în puterea domnului d'Epernon care gonit din Bordeaux, într-o zi de furie, o târăsc cu el, asemenea unei bărci care urmează corabia. Nanon se îndoi sub furtună, așteptând să se ridice după trecerea vijeliei. Ea și-l luase drept model pe domnul de Mazarin și ca o școlăriță modestă, practica din depărtare politica acestui italian abil și flexibil. Cardinalul remarcase această femeie care creștea și se îmbogățea prin aceleași mijloace care făcuseră din el un prim ministru cu cincizeci de milioane; el o admira pe tânăra gasconă și, făcea mai mult; o lăsa în pace. Poate, mai târziu, vom ști pentru ce.

Deși unii, ce-și spuneau bine informați, pretindeau că ea ar fi întreținut corespondență direct cu Mazarin, se vorbea totuși foarte puțin de intrigile politice ale frumoasei Nanon. Nici Canolles, care fiind frumos, tânăr și bogat, nu înțelegea de ce era nevoie să fii intrigant, nu știa ce să spună în această privință.

Nanon îl cunoscuse pe Canolles în modul cel mai firesc cu putință. Canolles, locotenent în regimentul Navailley, voise să ajungă căpitan: pentru aceasta a trebuit să-i scrie lui d'Epernon, colonel-general al infanteriei. Scrisoarea o citise Nanon, ea răspunsese așa cum făcea de obicei, când avea de tratat o afacere; și-i dădu lui Canolles o întâlnire de afaceri. Canolles alese din bijuteriile sale de familie un inel splendid, care ar fi putut valora cinci sute de pistoli; dar mai puțin decât i-ar fi trebuit ca să cumpere o companie, și se duse la întâlnire. Dar, de această dată, firma victoriosului Canolles puse în derută calculele și tarifele domnișoarei de Lartigues. Era prima dată când o vedea pe Nanon, era prima dată când Nanon îl vedea pe el: amândoi erau tineri, frumoși și plini de spirit. Întrevederea se desfășură în complimente

reciproce; despre afacerea în cauză nu se spuse un singur cuvânt, și, totuși, afacerea se făcu. A doua zi Canolles primi brevetul de căpitan, iar când prețiosul inel trecu din degetul lui în degetul lui Nanon, asta nu a fost ca preț al ambiției satisfăcute, ci ca dovadă a unei iubiri fericite.

V.

Pentru a explica de ce locuia Nanon lângă satul Matifou, e destul să povestim ce se întâmplase. După cum am spus, ducele d'Epernon ajunsese să fie urât în Guyana. Nanon, căreia se făcuse cinstea de a fi transformată în geniul, său, rău, ajunsese să fie și ea urâtă de lume. Răscoala îi goni pe amândoi din Bordeaux și-i alungă până la Agen. Dar și la Agen izbucni răscoala. Într-o zi, fu răsturnată de pe un pod trăsura aurită cu care Nanon se ducea la întâlnire cu ducele. Fără să știe cum, Nanon se trezi în râu, de unde o scoase Canolles. Într-o noapte luă foc locuința din oraș a lui Nanon și tot Canolles fu acela care pătrunse în ultimul moment în dormitorul ei și o salvă din flăcări. Nanon aprecie că o a treia încercare ar putea prea bine să le reușească celor din Agen. Deși Canolles se îndepărta de ea, era totuși o adevărată minune că se găsea întotdeauna la momentul potrivit ca s-o scape de primejdie. Profitând de plecarea ducelui, care făcea o inspecție în guvernământul său, și de escorta compusă din vreo mie două sute de oameni, în care se găseau și cei trimiși de regimentul Navailles, Nanon părăsi orașul împreună cu Canolles, sfidând, de la fereastra trăsurii, mulțimea care ar fi voit să sfărâme trăsura, dar nu îndrăznea să o facă.

Atunci ducele și Nanon aleseră, sau, mai bine zis, Canolles le alese în secret sătulețul unde urma să se stabilească Nanon, în timp ce ducelui i se pregăti o locuință în Libourne. Canolles obținu un concediu, în aparență pentru a-și rezolva niște probleme de familie, dar în realitate pentru a-și putea părăsi regimentul, care se reîntorsese la Agen, și pentru a nu se depărta de Matifou unde prezența lui ocrotitoare era mai necesară ca oricând. În adevăr, evenimentele începuseră să capete o gravitate îngrijorătoare. Principii de Condé, de Conti și de Longueville, arestați la 17 ianuarie trecut și închiși la Vincennes, ofereau celor patru sau cinci partide între care era împărțită Franța în această perioadă, un motiv excelent de război civil. Lipsa de popularitate a ducelui d'Epernon, despre care se știa că era devotat Curții, creștea neîncetat. Devenea iminentă o catastrofă dorită de toate partidele care, în situația ciudată în care se găsea atunci Franța, nu știau nici ele măcar ce ar fi putut să se întâmple. Asemeni unei păsări care simte că vine furtuna, Nanon dispăru de pe orizont și se retrase în cuibul său de frunze, ca să aștepte evenimentul acolo, retrasă și uitată de toți.

Ea se dădu drept o femeie văduvă care caută singurătatea, așa cum ne amintim că o prezentase și jupân Biscarros.

Așadar, domnul d'Epernon venise să facă vizită acestei încântătoare pustnice, anunțând-o că pleca într-o călătorie de opt

zile. Imediat după plecarea lui, Nanon trimisese prin perceptor, protejatul său, un bilețel lui Canolles, care, fiind în concediu, se afla prin apropiere. Numai că, așa cum am mai spus, acest original bilețel dispăruse din mâinile mesagerului și se transformase, sub pana lui Cauvignac, într-o copie de invitație. La această invitație se grăbea să răspundă nepăsătorul gentilom, când vicontele de Cambes îl oprise la patru sute de pași de țintă.

Restul îl cunoaștem.

Așadar, Nanon îl aștepta pe Canolles, așa cum așteptă o femeie care iubește, adică scoțând ceasul din buzunar de zece ori pe minut, apropiindu-se în fiecare moment de fereastră, pândind orice zgomot, întrebând din priviri soarele roșu și splendid care se ascundea în spatele muntelui ca să afle când se vor ivi primele umbre ale nopții. Mai întâi se auzi un ciocănit la ușa din față și trimise pe Francinette să vadă cine era. Dar nu era decât presupusul ajutor de bucătar care aducea cina, dar nu știa consemnul. Nanon își aruncă ochii în anticameră, dar nu văzu decât pe falsul trimis al lui jupân Biscarros, care, își arunca și el privirea în dormitor unde pe o masă mică erau pregătite cele două tacâmuri. Nanon îi porunci lui Fancinette să țină friptura caldă, închise întristată ușa și reveni la fereastră. Dar atât cât se mai putea vedea în noaptea care începuse să se coboare, șoseaua era goală.

O nouă ciocănitură se auzi de data aceasta la ușa din fund, dar bătaia în ușă era făcută într-un fel special. Nanon strigă: „Iată-l!” însă de teamă că tot nu era cel așteptat, se opri la mijlocul drumului, dreaptă, nemișcată. O clipă mai târziu, ușa se deschise și domnișoara Francinette apăru în prag, consternată, mută, ținând în mână un bilet. Nanon zări hârtia, se repezi spre cameristă, i-o smulse din mână, o deschise repede și o citi cu îngrijorare.

După ce citi, rămase ca trăsnită; deși îl iubea mult pe Canolles, la ea ambiția era un sentiment tot atât de puternic ca și dragostea. Pierzându-l pe ducele d’Epernon, pierdea nu numai averea în viitor, dar poate și tot ce agonisise. Totuși cum era o femeie cu cap, stinse mai întâi lumânarea, ca să nu i se zărească umbra și alergă la fereastră. Era și timpul, patru bărbați se apropiau de casă, nu erau mai departe de vreo douăzeci de pași. Bărbatul cu pelerină mergea înainte și în el, Nanon îl recunoscu pe duce. În acel moment domnișoara Francinette intră în cameră cu o lumânare aprinsă în mână. Nanon aruncă o privire disperată spre masă, spre cele două tacâmuri, spre cele două fotolii, spre cele două perne brodate care își răsfățau albul lor imaculat pe fondul roșu închis al cuverturii de damasc cu care era acoperit patul, apoi pe o elegantă cămașă de noapte care se armoniza perfect cu toate aceste aranjamente.

— Sunt pierdută! se gândi ea.

Dar aproape în același timp, reveni judecata limpede în mintea aceasta ascuțită și un surâs îi trecu pe buze. Mai iute ca gândul apucă paharul de cristal destinat lui Canolles și-l aruncă, la întâmplare, în grădină, scoase dintr-o pungă un pahar de aur purtând armele ducelui, puse lângă farfurie un tacâm de argint aurit. Apoi, înghețată de spaimă, dar purtând pe buze un surâs compus în pripă, se repezi pe scări și ajunse la ușă tocmai în momentul când se auzi o lovitura gravă și solemnă.

Francinette voi să deschidă, însă Nanon o apucă de braț, o dădu la o parte și cu privirea aceea grăbită care la femeile luate prin surprindere, completează gândul atât de bine:

— Pe domnul duce îl aștept, nu pe domnul de Canolles. Adu masa.

Apoi trase ea însăși zăvoarele și se aruncă de gâtul bărbatului cu pana albă la pălărie, care își pregătea o figură furioasă:

— Ah! strigă Nanon, visul meu nu m-a înșelat! Veniți, dragă duce, masa este servită și vom cina imediat.

D'Epernon rămase uimit, dar cum o mângâiere de femeie este bine s-o primești întotdeauna, se lăsă îmbrățișat.

Dar imediat își aminti de proba zdrobitoare pe care o avea asupra lui:

— Un moment, domnișoară, să ne explicăm, dacă vreți.

Apoi făcu un semn cu mâna celor care îl însoțeau; aceștia se retraseră respectuoși, fără să se îndepărteze, totuși, prea mult, iar el intră în casă singur, cu pas grav și măsurat.

— Ce s-a întâmplat, dragă duce? îi spuse Nanon cu o veselie atât de bine prefăcută că ai fi putut crede că este naturală. Ai uitat ceva ultima dată când ai fost aici, de te uiți cu atâta grijă prin toate colțurile?

— Da, spuse ducele, am uitat să vă spun că nu sunt un prost, un Geronte, ca acela pe care îl pune în comediile sale domnul Cyrano de Bergerac și pentru că am uitat să v-o spun, am revenit personal ca să v-o dovedesc.

— Nu vă înțeleg, câtuși de puțin, monseniore, spuse Nanon cu aerul cel mai calm și mai sincer cu putință. Explicați-vă, vă rog.

Privirea ducelui se opri pe cele două fotolii, trecu apoi asupra celor două tacâmuri, de la acestea la cele două perne. Asupra lor întârzie mai mult în timp ce o roșeață de mânie i se urcă în obraji.

Nanon prevăzuse toate acestea și aștepta rezultatul acestui examen cu un surâs care îi descoperea dinții albi ca perlele. Numai că surâsul acesta semăna mai curând cu o crispare, iar dinții i-ar fi clănțănit dacă nu i-ar fi ținut strânși tare.

Ducele își întoarse spre ea privirea furioasă.

— Aștept totuși hotărârea Înălțimii Voastre, spuse Nanon făcând

o reverență până la pământ.

— Hotărârea Înălțimii mele este să-mi explicați ce este cu această cină, spuse el.

— Pentru că așa cum v-am mai spus, am visat că deși m-ați părăsit ieri, aveați să veniți astăzi din nou. Or visele mele nu mă înșală niciodată. Așa că am pregătit această cină în onoarea dumneavoastră.

Ducele făcu o grimasă care voia să pară un surâs ironic.

— Și cele două perne? întrebă el.

— Monseniorul intenționează să doarmă astă seară la Libourne? În acest caz visul m-a înșelat, căci el mă anunțase că monseniorul avea să rămână.

Ducele făcu o strâmbătură și mai semnificativă decât prima.

— Și această cămașă încântătoare și acest parfum ales?

— Este una din acelea pe care obișnuiesc să le pun când vine monseniorul. Parfumul acesta vine de la niște pungulițe din piele de Spania pe care le pun în dulapuri și pe care monseniorul mi-a spus că le preferă oricăror mirosuri, pentru că acesta este parfumul preferat al reginei.

— Așadar mă așteptați, nu-i așa? continuă ducele ironic.

— Vai, monseniore, spuse Nanon încruntându-se, la rândul ei, să mă ierte Dumnezeu, dar cred că ați vrea să vă uitați și prin dulapuri. Nu cumva sunteți gelos?

Și Nanon izbucni într-un hohot de râs.

Ducele își luă un aer majestuos.

— Eu, gelos? Haida de! Mulțumesc lui Dumnezeu că n-am acest obicei ridicol. Bătrân și bogat cum sunt, știu, firește, că sunt făcut să fiu înșelat. Dar vreau să le arăt celor care mă înșală că cel puțin nu mă las păcălit.

— Și cum le veți dovedi aceasta? spuse Nanon, tare aș vrea să știu.

— Oh! Asta nu este prea greu. N-ar trebui decât să le arăt această hârtie.

Ducele scoase un bilet din buzunar.

— Eu nu visez, la vârsta mea nu mai visez, mai ales când ești treaz, în schimb primesc scrisori. Citiți-o pe aceasta, este foarte interesantă.

Înfiorată, Nanon luă biletul pe care i-l întindea ducele și tresări recunoscând scrisul, însă tresărirea aceasta fu imperceptibilă iar tânăra citi:

„Domnul duce d'Epernon este prevenit că, în seara aceasta, un bărbat care de aproape șase luni este în intimitate cu domnișoara Nanon de Lartigues, va veni la dânsa unde va rămâne ca să cineze și

să doarmă.

Pentru ca să nu i se lase domnului duce d'Epernon niciun dubiu, acesta este prevenit că fericitul rival se numește domnul baron de Canolles".

Nanon păli: lovitura o atinsese drept în inimă.

— Ah! Roland! Roland! credeam că am scăpat de tine! murmură ea.

— Sunt bine informat? i se adresă ducele triumfător.

— Dimpotrivă, destul de rău, iar dacă poliția politică a dumneavoastră nu e mai bine organizată decât poliția dumneavoastră amoroasă, vă compătimesc.

— Mă compătimiți?

— Da, pentru că acest domn de Canolles, căruia îi faceți onoarea gratuită de a-l crede rivalul dumneavoastră, nu este aici. Așteptați și o să vedeți dacă o să vină.

— A și venit.

— El? Nu e adevărat! strigă Nanon.

De data aceasta, în exclamația acuzatei era o mare doză de adevăr.

— Vreau să spun că a venit și se află la patru sute de pași de aici și că, din fericire pentru el, s-a oprit la hanul „La vițelul de aur".

VI.

Nanon înțelese că ducele era mai puțin informat decât crezuse ea Ia început, ridică deci din umeri în semn de indiferență, apoi în mintea ei încolți o idee sugerată, fără îndoială, de scrisoarea pe care o sucea și o răsucea în mână.

— E posibil ca un om de geniu, unul din cei mai abili politicieni ai Franței să se lase păcălit de o scrisoare anonimă?

— Anonimă, neanonimă, oricum ați vrea, dar cum vă explicați această scrisoare?

— Oh! Explicația nu este greu de dat: o înlănțuire de bune procedee ale prietenilor noștri din Agen. Domnul de Canolles v-a solicitat un concediu pentru chestiuni de familie și i l-ați acordat; s-a știut că trece pe aici și pe această călătorie s-a construit o acuzație ridicolă.

Nanon observă că, în loc să se descrețească, figura ducelui se încrunta din ce în ce mai mult.

— Explicația ar fi bună, spuse el, dacă această faimoasă scrisoare pe care o atribuiți prietenilor dumneavoastră, n-ar avea și un post scriptum pe care ați uitat să-l citiți din cauza emoției.

Un fior de moarte străbătu tot corpul tinerei femei; simțea că dacă întâmplarea nu-i venea în ajutor, n-ar mai fi putut susține lupta multă vreme.

— Un post-scriptum? repetă ea.

— Da, citiți-l! spuse ducele, aveți scrisoarea încă în mână.

Nanon încercă să surâdă, dar își dădu seama că nu se mai putea preta la această demonstrație de calm. Se mulțumi, deci, să citească și restul scrisorii, cu cel mai liniștit ton pe care l-ar fi putut lua.

„Am în mâinile mele scrisoarea domnișoarei de Lartigues către domnul de Canolles prin care se fixează pentru această seară întâlnirea de care v-am amintit. Voi da această scrisoare în schimbul unei scrisori semnată în alb pe care domnul duce o va depune, prin intermediul unei singure persoane, într-o barcă pe Dordona, în fața satului Saint-Michel-la-Riviere, la ora șase astă-seară”.

— Și ați făcut imprudența aceasta?… întrebă Nanon.

— Scrisul dumneavoastră mi-e atât de prețios, doamnă, încât am considerat că n-aș plăti prea scump o scrisoare provenită de la dumneavoastră.

— Ați expus un asemenea secret indiscreției unui confident? Vai! domnule duce…!

— Acest fel de confidențe, doamnă, se primesc personal, așa am primit-o și eu pe aceasta. Omul care a fost pe Dordona, eu am fost.

— Atunci aveți scrisoarea mea?

— Iat-o.

Printr-un efort rapid al memoriei, Nanon încercă să-și amintească ce conținea scrisoarea aceea. Dar îi fu cu neputință, mintea începuse să i se tulbure.

Cu greu putu să-și ia propria ei scrisoare și s-o recitească! conținea doar trei rânduri. Nanon le îmbrățișă cu o privire lacomă și recunoscu atunci cu o fericire de nedescris că scrisoarea nu o compromitea de tot.

— Citiți tare, spuse ducele. Sunt și eu ca dumneavoastră. Am uitat ce conține scrisoarea.

Nanon își regăsi surâsul pe care îl căutase zadarnic de câteva secunde și, răspunzând invitației ducelui, citi:

— *„Cinez la ora opt. Sunteți liber? Eu sunt. În acest scop fiți punctual, dragă Canolles, și nu vă temeți de secretul nostru”.*

— Mi se pate că este foarte clar! strigă ducele palid de mânie.

— Cred că mă iartă, gândi Nanon.

— Ah! ah! aveți va să zică un secret cu domnul de Canolles, continuă ducele.

Nanon înțelese că o ezitare de o secundă ar fi pierdut-o. De altfel ea avusese timp să gândească planul pe care i-l sugerase scrisoarea anonimă.

— Ei bine! Așa e, am un secret cu acest gentilom, spuse ea privindu-l fix pe duce.

— Mărturisiți, va să zică! strigă ducele d’Epernon.

— Trebuie, pentru că nu vi se poate ascunde nimic.

— Oh! striga ducele.

— Este adevărat, îl așteptam pe domnul de Canolles, continuă Nanon, cu calm.

— Îl așteptați?

— Îl așteptam.

— Îndrăzniți să recunoașteți?

— Sus și tare. Acum știți cine este domnul de Canolles?

— Un îngâmfat pe care am să-l pedepsesc cu toată cruzimea pentru îndrăzneala lui.

— Este un gentilom nobil și viteaz căruia veți continua să-i acordați bunătatea dumneavoastră.

— Oh! jur pe Dumnezeu că nu se va întâmpla așa ceva!

— Nu jurați, domnule duce, înainte de a fi terminat ce am de spus, răspunse Nanon surâzând.

— Vorbiți, dar mai repede…

— N-ați observat, oare, dumneavoastră care cercetați până în cutele a cele mai adânci ale inimii, continuă Nanon, n-ați observat atâta bunăvoință din partea mea pentru domnul de Canolles,

insistențele mele pe lângă dumneavoastră în favoarea lui, brevetul de căpitan pe care m-am luptat să-l obțină, acordarea unei sume pentru a face o călătorie în Bretania împreună cu domnul de la Meilleraye; acum, de curând, concediul, într-un cuvânt interesul meu permanent de a-l îndatora?

— Doamnă, doamnă, depășiți limitele, spuse ducele.

— Pentru numele lui Dumnezeu, domnule duce! aveți răbdare măcar până termin.

— Ce să mai aștept și ce vă mai rămâne să-mi spuneți?

— Că îi port domnului de Canolles un duios interes.

— La dracu, asta o știu prea bine!

— Că-i sunt devotată trup și suflet.

— Doamnă, vă depășiți…

— Că-l voi servi până la moarte și asta pentru că…

— Pentru că este iubitul dumneavoastră, nu e greu de ghicit.

— Pentru că este fratele meu! spuse Nanon apucându-l pe duce de braț, cu o mișcare dramatică.

Brațul ducelui d'Epernon căzu, moale, de-a lungul corpului.

— Fratele dumneavoastră? spuse el.

Nanon făcu un semn din cap însoțindu-l cu un surâs triumfător.

Apoi după un moment, adăugă grăbit:

— Asta cere o explicație, spuse el.

— Am să v-o dau, spuse Nanon. Când a murit tata?

— Păi, spuse ducele făcând o socoteală, acum vreo opt luni.

— Când ați semnat brevetul de căpitan pentru domnul de Canolles?

— Păi, cam tot pe atunci, continuă ducele.

— După cinsprezece zile, spuse Nanon.

— Da, se poate, după cinsprezece zile.

— E foarte dureros pentru mine, continuă Nanon, să dezvălui rușinea unei alte femei, să fac public acest secret, care este secretul nostru, înțelegeți? Însă ciudata dumneavoastră gelozie mă îndeamnă la aceasta, comportarea dumneavoastră atât de crudă mă obligă s-o fac. Vă imit, domnule duce, dând dovadă de lipsă de mărinimie.

— Continuați, continuați! strigă ducele, care începuse să se prindă în născocirile pe care le făurea imaginația frumoasei gascone.

— Ei bine, tatăl meu a fost un avocat nu lipsit de oarecare celebritate. Acum douăzeci și opt de ani, tata era încă tânăr: fusese un bărbat foarte frumos. Încă înainte de căsătorie, se îndrăgostise de mama domnului de Canolles, care îi fusese refuzată, pentru că ea era nobilă iar el om de rând. Dragostea se însărcină să îndrepte eroarea naturii, așa cum se întâmplă de cele mai multe ori și în

timpul unei călătorii a domnului de Canolles… Înțelegeți?

— Da, dar cum se face că această prietenie pentru domnul de Canolles v-a cuprins atât de târziu?

— Pentru că abia la moartea tatălui meu am aflat de legăturile care ne uneau; pentru că acest secret fusese consemnat într-o scrisoare pe care însuși baronul mi-a predat-o numindu-mă sora sa.

— Unde este scrisoarea aceasta? Întrebă ducele.

— Uitați de incendiul care mi-a mistuit totul? Și bijuteriile cele mai scumpe și toate hârtiile cele mai secrete…!

— Adevărat, spuse ducele.

— De douăzeci de ori am vrut să vă povestesc această situație, sunt sigură că ați fi făcut totul pentru cel pe care, pe șoptite, îl numesc fratele meu; el însă mi-a interzis-o întotdeauna și m-a rugat mereu să cruț reputația mamei sale care trăiește și acum. I-am respectat aceste scrupule, pentru că i le înțeleg.

— Ah! Desigur! spuse ducele aproape înduioșat, bietul Canolles!

— Și, cu toate acestea, își refuza norocul, continuă Nanon.

— Pentru că e un suflet delicat, spuse ducele, scrupulele acestea îl onorează.

— Eu am făcut mai mult: am jurat că niciodată taina aceasta nu va fi dezvăluită cuiva în lume; însă bănuielile dumneavoastră au umplut paharul. Nenorocire mie! Mi-am călcat jurământul!… Nenorocire mie! Am trădat secretul fratelui meu…

Și Nanon izbucni în lacrimi.

Ducele căzu în genunchi la picioarele ei și-i sărută mâinile frumoase, pe care ea le lăsase să atârne cu descurajare, în timp ce-și ridica ochii spre cer, părând că-i cere iertare lui Dumnezeu pentru jurământul călcat.

— Spuneați: nenorocire mie! spuse ducele; spuneți mai bine: fericire pentru toți. Aș vrea ca acest sărman Canolles să-și recâștige timpul pierdut!… Eu nu-l cunosc, dar aș vrea să-l cunosc. După ce mi-l veți prezenta, am să-l iubesc ca pe copilul meu!

— Spuneți ca pe un frate, spuse surâzând Nanon.

Apoi, trecând la o altă idee:

— Josnici denunțători plătiți! strigă ea mototolind scrisoarea pe care se prefăcu că o aruncă în foc, dar pe care o ascunse cu grijă în buzunar pentru a-l putea recâștiga mai târziu pe autor.

— Mă gândesc, spuse ducele, de ce să nu vină băiatul acesta. De ce să aștept, ca să-l văd? Am să trimit chiar acum după el la „Vițelul de aur”.

— Ah! Da, desigur, spuse Nanon, ca să afle că eu nu pot să vă ascund nimic și că în ciuda jurământului, v-am spus totul.

— Am să fiu discret.

— Oh! Domnule duce, e rândul meu să vă dojenesc! reluă Nanon

cu surâsul acela pe care diavolii îl împrumută de la îngeri.

— Și de ce, frumoasa mea?

— Pentru că altă dată doreați mai mult să fiți numai cu mine, nu ca acum. Să cinăm, ascultați-mă pe mine, și mâine dimineață va fi destul timp ca să trimiteți după Canolles. Până mâine dimineață am să am eu timp să-l previn, își spuse Nanon.

— Fie, spuse ducele. Să ne așezăm la masă.

Și frământat de un rest de îndoială, adăugă în șoaptă, numai pentru el:

— Până mâine dimineață n-am s-o las singură niciun moment și numai dacă ar fi vrăjitoare ar putea găsi un mijloc ca să-l înștiințeze.

— Așadar, spuse Nanon punându-și mâna pe umărul ducelui, îmi va fi îngăduit să-l rog ceva pe prietenul meu, pentru fratele meu?

— Cum să nu! răspunse d'Epernon, tot ce vreți, bani?

— Oh! Bani! spuse Nanon, n-are nevoie, el mi-a dat inelul acesta minunat pe care l-ați observat și care vine de la mama lui.

— Atunci vreo avansare? spuse ducele.

— Ah! Da, avansare. O să-l facem colonel, nu-i așa?

— Ei, drace! Colonel, cum te grăbești, draga mea, spuse ducele. Pentru așa ceva ar fi trebuit să fi făcut vreun serviciu pentru cauza majestății sale.

— E gata să facă tot ce i se va cere.

— Oh! făcu ducele privind-o pe Nanon cu coada ochiului. Aș avea o misiune de încredere pentru Curte…

— O misiune pentru Curte? strigă Nanon.

— Da, reluă bătrânul curtean, însă asta o să vă despartă.

Nanon își dădu seama că trebuie nimicită și această ultimă urmă de neîncredere.

— Oh! Nu vă temeți de asta, dragă duce. Ce importanță are despărțirea, dacă despărțirea îi este folositoare! În apropiere fiind, l-aș servi rău, pentru că sunteți gelos; în schimb fiind departe veți întinde asupra lui mâna dumneavoastră puternică. Exilați-l, expatriați-l, dacă asta este spre binele lui și nu vă îngrijiți de mine. Numai să-mi rămână dragostea dragului meu duce, nu-i așa că nu-mi trebuie altceva ca să fiu fericită?

— Bine! am zis, adăugă ducele, mâine de dimineață voi trimite să-l cheme și am să-i dau instrucțiunile necesare. Și acum, așa cum ați spus, continuă ducele, aruncându-și o privire foarte liniștită spre cele două fotolii, cele două tacâmuri și cele două perne… Să cinăm frumoasa mea.

Și amândoi se așezară la masă cu fețele surâzătoare. Așa încât însăși Francinette, în calitatea ei de cameristă și confidentă, oricât era de obișnuită cu purtarea ducelui și cu caracterul stăpânei sale,

crezu că stăpâna ei era liniștită de tot iar ducele complet convins.

VII.

Cavalerul pe care Canolles îl salutase cu numele de Richon urcase la etajul hanului „Vițelul de aur” și cinase împreună cu vicontele.

Pe el îl așteptase vicontele cu atâta nerăbdare, atunci când întâmplarea îl făcuse martorul pregătirilor dușmănoase ale domnului d’Epernon și-l pusese în situația să-i facă baronului de Canolles serviciul de care am vorbit.

Plecase din Paris cu opt zile mai înainte, iar din Bordeaux în aceeași zi; aducea astfel noutăți proaspete despre problemele cam încâlcite care se urzeau în momentul acela prin intrigi îngrijorătoare, între Paris și Bordeaux. Pe măsură ce vorbea, când de încarcerarea principilor, care constituia problema zilei, când de parlamentul din Bordeaux, care era autoritatea din acea regiune, când de domnul de Mazarin care era adevăratul rege în acel moment, tânărul viconte privea tăcut la figura bărbătească și arsă de soare, la ochiul pătrunzător și sigur de el, la dinții albi care se zăreau sub mustața lungă și neagră, semne care făceau din Richon chipul adevărului soldat care răzbise până la rangul de ofițer prin propriile lui merite.

— Așadar, spuse vicontele la un moment dat, doamna prințesă este acum la Chantilly.

Se știe că așa erau numite de cele două ducese de Condé: numai că ducesei-mame de Condé i se adăuga titlul de „văduvă”.

— Da, răspunse Richon, vă așteaptă acolo cât mai repede cu putință.

— În ce situație se găsește?

— Într-un adevărat exil: este supravegheată, ca și soacra sa, cu cea mai mare atenție, întrucât Curtea nu se îndoiește că o să se mulțumească numai cu plângeri adresate parlamentului și că pune la cale ceva mult mai eficace în favoarea prinților. Din păcate, așa cum se întâmplă întotdeauna, banii. Pentru că a venit vorba de bani, ați încasat ce vi se datora? Mi s-a recomandat foarte insistent să vă întreb.

— Dar de abia am strâns vreo douăzeci de mii de livre de aur, răspunse vicontele, asta-i tot.

— Asta-i tot? La dracu, ce ușor vorbiți viconte! Se vede cât de colo că sunteți milionar. Să vorbești cu un astfel de dispreț, de o sumă ca aceasta într-un asemenea moment! Douăzeci de mii de franci!… Vom fi mai puțin bogați decât domnul de Mazarin, dar vom fi mai bogați decât regele.

— Așadar, credeți Richon, că doamna prințesă va accepta această sumă umilă?

— Cu recunoștință: îi aduceți bani cu care poate plăti o armată.

— Credeți că o să avem nevoie?

— De ce? De o armată? Firește că da și chiar ne vom îngriji să strângem una. Domnul de La Rochefoucauld a înrolat patru sute de gentilomi sub pretext că participă la înmormântarea tatălui său. Domnul duce de Bouillon va lua cu el un număr asemănător, dacă nu mai mare, când va pleca în Guyana. Domnul de Turenne care promite că se va îndrepta spre Paris, ca să ia prin surprindere castelul de la Vincennes și printr-o lovitură să-i elibereze pe prinți, va avea treizeci de mii de oameni – toată armata lui din nord pe care o ademenește din serviciul regelui. Oh! Lucrurile sunt pe cale bună, continuă Richon, fiți liniștit. Nu știu dacă o să facem vreo treabă, dar sunt sigur că zgomot o să facem.

— Nu l-ați întâlnit pe ducele d'Epernon? îl întrerupse tânărul, ai cărui ochi scânteiau de bucurie la auzul acestei enumerări de forțe care promiteau triumful partidului căruia îi era credincios.

— Ducele d'Epernon? întrebă ofițerul făcând ochii mari, unde vreți să-l fi întâlnit? Nu vin din Agen, vin din Bordeaux.

— Ați fi putut să-l întâlniți prin apropiere, răspunse vicontele surâzând.

— Ah, da! Așa e, frumoasa Nanon de Lartigues nu stă prin apropiere?

— La două lovituri de muschetă de aici, de la han.

— Aha! Iată ce-mi explică prezența baronului de Canolles la hanul „Vițelul de aur".

— Îl cunoașteți?

— Pe cine? Pe baron?… Da. Aș putea chiar să spun că sunt prietenul său, dacă domnul de Canolles n-ar fi de origină foarte nobilă.

— Oamenii de rând de talia dumitale, Richon, valorează cât niște prinți, într-o situație ca aceasta în care ne găsim acum. Vă amintiți că pe prietenul dumitale domnul baron de Canolles l-am scăpat de la ciomăgeală, dacă nu chiar de la ceva mai grav.

— Da, mi-a pomenit ceva despre asta, dar nu am dat prea multă atenție spuselor lui, mă grăbeam să urc la dumneavoastră. Sunteți sigur că nu v-a recunoscut?

— Recunoști greu pe cei pe care nu i-ai văzut niciodată.

— De altfel, ar fi trebuit să spun mai curând dacă v-a ghicit.

— E adevărat, spuse vicontele, că mă privea foarte insistent.

Richon surâse.

— Cred și eu, spuse el, nu întâlnești în fiecare zi un gentilom ca dumneavoastră.

— E un cavaler care îmi pare vesel, spuse vicontele după un moment de tăcere.

— Vesel și bun, un caracter încântător și o inimă generoasă. Un gascon nu poate fi mediocru, știți și dumneavoastră, ori e excelent, ori e fără valoare. Acesta este de bun gust. În dragoste ca în război, este un tânăr elegant și un căpitan viteaz în același timp. Îmi pare rău că e contra noastră. În realitate, ar fi trebuit să profitați de faptul că printr-o întâmplare l-ați cunoscut și să profilați de această împrejurare ca să-l câștigați de partea noastră.

O roșeață ușoară trecu ca un meteor pe obrajii palizi ai vicontelui.

— Oh! Doamne! spuse Richon cu acea filosofie melancolică pe care o întâlnești uneori la oamenii puternic angajați în vreo afacere, dar noi, ceilalți, suntem oare destul de serioși și de rezonabili, noi ceilalți care, cu mâinile noastre imprudente, mânuim torța războiului civil, cum am face-o cu o lumânare, în biserică? Oare domnul coajutor, care cu un cuvânt răscoală Parisul, este un om foarte serios? Oare domnul de Beaufort, care exercită o asemenea influență în capitală încât i se spune regele halelor, este un om foarte serios? Doamna de Chevreuse, care numește miniștri sau îi răstoarnă după bunul ei plac, este o femeie foarte serioasă? Oare doamna de Longueville, care a condus primăria orașului timp de trei luni, este o femeie foarte serioasă? Oare femeie serioasă este doamna prințesă de Condé care și ieri, încă, nu se ocupa decât de rochii, de giuvaeruri și de diamante? În fine, un șef de partid serios este domnul duce d'Enghien, care e și acum o paiață în mâinile femeilor și care când își va pune primii pantaloni bufanți va tulbura toată Franța? Dar eu, dacă îmi permiteți să-mi așez numele după atâtea nume ilustre, sunt eu, oare, un personaj foarte important, eu fiul unui morar din Angoulême, eu, fostă slugă a domnului de la Rochefoucauld, eu, căruia, într-o zi, stăpânul, în loc să-i dea o perie și o haină, i-a dat o sabie pe care i-a pus-o vitejește la coapsă, improvizându-mă dintr-o dată militar? Și, totuși, iată-l pe fiul morarului din Angoulême, fostul valet al domnului de la Rochefoucauld, ajuns căpitan; iată-l că înrolează o companie, adună patru, cinci, sute de oameni, cu viața cărora se va juca și el la rândul său, ca și cum Dumnezeu i-ar fi dat acest drept; iată-l pășind acum pe drumul măririlor, o s-ajungă colonel, guvernator al vreunei cetăți, cine știe? Iată-l ajungând să țină în mâinile lui destinul unui regat timp de zece minute, o oră, ba chiar o zi poate. Înțelegeți, asta seamănă foarte bine cu un vis și, totuși, eu îl voi considera realitate până în ziua în care vreo catastrofă, mă va trezi din acest vis…

— Și în ziua aceea, adăugă vicontele, vai de cei care vă vor trezi, Richon, căci vei fi un erou…

— Un erou sau un trădător, după cum noi vom fi cei mai tari, sau cei mai slabi. Pe urma celuilalt cardinal, aș fi fost de două ori

mai atent, pentru că mi-ar fi fost capul în joc.

— Haide, Richon, nu încerca să mă faci să cred că asemenea considerații reținun om ca dumneata, dumneata care ești citat ca unul din cei mai viteji soldați din armată!

— Eh! Desigur, spuse Richon cu o mișcare de umăr care nu se putea traduce, am fost viteaz atunci când regele Ludovic al XIII-lea, cu figura palidă, cu cordonul albastru brăzdându-i pieptul, cu ochiul scânteietor ca o piatră prețioasă, striga cu vocea lui ascuțită, mușcându-și mustața: Regele vă vede, înainte, domnilor! Însă când va trebui să găsesc, nu în spatele meu, ci în fața mea, pe pieptul fiului același cordon albastru pe care îl văd și acum pe pieptul tatălui meu va trebui să strig soldaților mei: Trageți asupra regelui Franței! În ziua aceea, viconte, mi-e teamă că o să-mi fie frică și am să trag pe alături…

— Pe unde ai umblat astăzi, dragă Richon, că vezi lucrurile atât de în negru? întrebă tânărul. Războiul civil e un lucru trist, o știu, dar uneori e necesar.

— Da, ca ciuma, ca frigurile galbene, ca frigurile negre, sau ca frigurile de orice culoare ar fi. Credeți, domnule viconte, de exemplu, că este necesar ca eu, care astă-seară i-am strâns mâna acestui brav Canolles cu atâta plăcere, să mă duc mâine să-mi înfig sabia în pântecele lui, pentru că eu o servesc pe doamna prințesă de Condé căreia puțin îi pasă de mine, iar el pe domnul de Mazarin, căruia nu-i pasă de el? Totuși așa va fi.

Vicontele făcu o mișcare de groază.

— Numai de nu m-aș înșela, continuă Richon, și să fie el cel care să-mi găsească pieptul în vreun fel. Ah! Dumneavoastră, ceilalți, nu știți ce înseamnă războiul, dumneavoastră nu vedeți decât o mare de intrigi în care vă aruncați ca în mediul dumneavoastră natural. Chiar îi spuneam alteței sale zilele trecute: Dumneavoastră trăiți într-o sferă în care focurile de artilerie care pe noi ne ucid, dumneavoastră vă par simple focuri de artificii.

— Mărturisesc, Richon, spuse vicontele, că mă înspăimântați și dacă n-aș fi sigur că sunteți lângă mine ca să mă apărați, n-aș îndrăzni să plec, însă apărat și escortat de dumneavoastră nu mă tem de nimic, spuse tânărul întinzând parizianului mâna lui mică.

— Escortat de mine? spuse Richon; ah! Da! E adevărat, mi-ați adus aminte de ea: va trebui să renunțați la escorta mea, domnule viconte, aranjamentul acesta a eșuat.

— Dar nu trebuie să vă întoarceți cu mine la Chantilly?

— Adică trebuie să mă întorc în cazul în care nu era nevoie de mine aici; însă, după cum vă spuneam, importanța mea a crescut în așa măsură, încât am primit ordin precis din partea doamnei prințese de a nu părăsi împrejurimile fortului, asupra căruia se pare

că se fac unele planuri.

Vicontele izbucni plin de teamă:

— Adică să plec, fără dumneavoastră! Să plec numai cu acest domn Pompée care este de o sută de ori mai fricos decât mine și să traversez singur, sau ca și singur, jumătate din Franța. Oh! Nu! Singur n-am să plec, jur! Aș muri de frică înainte de a ajunge.

— Vai! Domnule viconte, răspunse Richon izbucnind în râs, ați uitat de sabia care vă atârnă la cingătoare…?

— Râdeți, foarte bine! Dar eu tot nu plec. Doamna prințesă mi-a promis că o să mă însoțiți și numai cu condiția aceasta m-am angajat.

— Cum vreți, viconte, spuse Richon cu gravitate prefăcută. Totuși să știți că la Chantilly se contează pe dumneavoastră și, fiți atent, prinților nu le trebuie mult până își pierd răbdarea, mai ales când așteaptă bani.

— Și culmea nenorocirii, spuse vicontele trebuie să plec în cursul nopții…

— Cu atât mai bine, spuse Richon râzând, n-o să se vadă că vă e teamă, vă veți întâlni cu alții și mai fricoși decât dumneavoastră, și-i veți pune pe fugă.

— Credeți? spuse vicontele foarte puțin liniștit cu toată această promisiune.

— De altfel, spuse Richon, este o posibilitate să se îndrepte totul: din cauza banilor vă e frică, nu-i așa? Ei, bine, lăsați-mi banii mie, iar eu am să-i trimit cu vreo trei, patru oameni de încredere. Credeți-mă, însă, că mijlocul cel mai sigur ca să ajungă, este să-i duceți dumneavoastră.

— Ai dreptate, Richon, am să plec și cum trebuie să fiu foarte viteaz, opresc banii. Din ce-mi spuneți, cred că alteța sa, are mai mare nevoie de bani decât de mine; poate ca n-aș fi bine primit dacă aș ajunge fără bani, nu?

— V-am spus de când am intrat, că aveți aerul unui erou; de altfel peste tot veți întâlni soldați de-ai regelui, iar noi nu suntem încă în stare de război. Totuși să nu vă încredeți prea mult în ei și sfătuiți-l pe Pompée să-și încarce pistoalele.

— Îmi spuneți toate acestea ca să mă liniștiți?

— Desigur, cine cunoaște pericolul, nu se lasă surprins. Plecați, continuă Richon, ridicându-se, noaptea se anunță frumoasă și înainte de ivirea zorilor veți ajunge la Monlieu.

— Dar baronul n-o să ne pândească plecarea?

— Oh! În momentul acesta, face ce am făcut și noi, adică cinează și, chiar dacă masa lui n-a fost la înălțimea mesei noastre, este un prea bun conviv ca să se ridice de la masă fără vreun motiv serios. De altfel am să cobor și am să-l țin de vorbă.

— Atunci cereți-i scuze din partea mea pentru lipsa de politețe pe care am avut-o față de el. N-aș vrea ca întâlnindu-l vreodată, într-o dispoziție mai puțin binevoitoare decât astăzi, să-mi caute ceartă. Și, în afară de asta, baronul dumneavoastră e un om foarte viclean!

— Acesta e cuvântul, e în stare să vă urmeze până la capătul lumii, numai ca să-și încrucișeze spada cu dumneavoastră: dar fiți liniștit, am să-i prezint complimentele dumneavoastră.

— Da, însă așteptați mai întâi să plec.

— Desigur!

— Dar pentru altețа sa, n-aveți vreun comision?

— Cum să nu: îmi amintiți că am unul foarte important.

— I-ați scris?

— Nu, am de transmis numai două cuvinte.

— Care?

— *Bordeaux* — *Da*.

— Va ști ce vreți să spuneți?

— Perfect. Cu aceste cuvinte va putea pleca liniștită. Spuneți-i că răspund eu, de tot.

— Hai, Pompée, se adresă vicontele bătrânului servitor care tocmai își băgase capul pe ușa întredeschisă, hai, prietene, trebuie să plecăm.

— Oh! Oh! Să plecăm! spuse Pompée. Domnul viconte se gândește la așa ceva? O să vină o furtună îngrozitoare.

— Ce tot spui, Pompée? răspunse Richon Nu e niciun nor pe cer.

— Da, dar în timpul nopții s-ar putea să ne rătăcim.

— Ar fi foarte greu, nu faceți decât să urmați drumul cel mare: de altfel, e senin și o lună minunată.

— Clar de lună! Clar de lună! murmură Pompée, înțelegeți că nu spun asta pentru mine, domnule Richon.

— Desigur, spuse Richon, un soldat încercat!

— Când te-ai luptat cu spaniolii și când ai fost rănit în lupta de la Corbie… continuă Pompée încruntându-se.

— Nu-ți mai e teamă de nimic, nu-i așa? Eh, bine! Asta pică de minune, căci domnul viconte nu e liniștit de loc, te previn.

— Oh! Oh! Vă e teamă? spuse Pompée îngălbenindu-se.

— Cu tine, nu, bravul meu Pompée, spuse tânărul. Te cunosc și știu că te-ai lăsa ucis înainte ca să se apropie cineva de tine.

— Desigur, desigur, spuse Pompée, dar dacă, totuși, vă este foarte frică ar fi mai bine să așteptăm până mâine.

— Imposibil, bunul meu Pompée. Pune aurul pe calul tău, vin și eu imediat.

— E o sumă prea mare ca să ne expunem noaptea cu ea, spuse Pompée cântărind geanta.

— Nu e niciun pericol, așa spune Richon. Verifică dacă pistoalele sunt la oblâncuri, sabia în teacă și muscheta agățată.

— Uitați, răspunse bătrânul scutier cu mândrie, că atunci când toată viața ai fost soldat, nu te lași prins în greșeală. Da, domnule viconte, toate sunt la locul lor.

— Vedeți, spuse Richon, cum să-ți fie teamă cu un asemenea însoțitor! Drum bun, domnule viconte!

— Mulțumesc pentru urare, dar drumul e lung, răspunse vicontele cu un gest care-i trăda neliniștea și care nu putea înlătura aerul solemn ul lui Pompée.

— Aș! spuse Richon, orice drum are un început și un sfârșit. Prezentați omagiile mele doamnei prințese, spuneți-i că-i sunt devotat până la moarte și alteței sale și domnului de la Rochefoucauld și nu uitați cele două cuvinte: *Bordeaux — Da*; eu mă duc să mă întâlnesc cu domnul de Canolles.

— Spuneți-mi, Richon, spuse vicontele reținându-l în momentul în care se pregătea să pună piciorul pe prima treaptă a scării, spuneți-mi, dacă acest Canolles este un căpitan atât de viteaz și un gentilom atât de distins, așa cum îmi spuneați, de ce n-ați face o încercare să-l atrageți în partidul nostru? Ar putea să ne ajungă fie la Chantilly, fie în timpul drumului. Cunoscându-l puțin, aș putea să-l prezint.

Richon se uită la viconte cu un surâs atât de ciudat, încât acesta, citind, fără îndoială, pe chipul partizanului ceea ce-i trecea prin minte, se grăbi să-i spună:

— De altfel, Richon, consideră că n-am spus nimic și fă în privința asta ceea ce crezi că ar trebui să faci. Adio.

Și, întinzându-i mâna, intră repede în cameră, fie de teamă ca Richon să nu observe roșeața care îi acoperise obrajii, fie de teamă de a nu fi fost auzit de Canolles ale cărui izbucniri zgomotoase se auzeau până sus, la etaj.

Așa că îl lăsă pe Richon să coboare scara, urmat de Pompée care purta geanta cu o neglijență aparentă, ca să nu lase vreo bănuială asupra conținutului, apoi, după câteva minute, se uită să vadă dacă nu uitase ceva, stinse luminările și coborî la rândul său cu toată grija, aruncând în treacăt o privire timidă prin crăpătura luminoasă dintr-o ușă de la parter. Apoi, înfășurându-se într-o pelerină groasă pe care i-o întinse Pompée, puse piciorul în mâna scutierului, se aruncă ușor în șa, bruftui încetineala bătrânului soldat apoi dispăru în noapte.

În momentul în care Richon intra în camera lui Canolles, pe care trebuia să-l distreze în timp ce tânărul viconte se pregătea de plecare, baronul, răsturnat pe scaun, scoase un strigăt de bucurie, dovedindu-i oaspetelui că nu-i păstra nicio supărare.

Pe masă, între două corpuri diafane care fuseseră nu de mult niște sticle pline, se înălța, bondoacă și mândră de rotunjimea ei o sticlă îmbrăcată într-o împletitură de trestie, iar prin spațiile rămase libere lumina celor patru lumânări făcea să țâșnească scântei de culoarea topazului și a rubinului. Era unul din acele vinuri vechi de Collioure al cărui buchet dulceag îți place să-l simți după ce ți s-a înfierbântat cerul gurii; smochine mari uscate, migdale, biscuiți, brânzeturi picante, dulceață de struguri, toate mărturiseau calculul interesat al birtașului, calcul pe care două sticle goale și una numai pe jumătate îl dovedeau că fusese de o savantă exactitate. În adevăr, era sigur că oricine ar fi gustat dintr-un asemenea desert ispititor, trebuia în mod necesar, oricât de cumpătat ar fi fost, să consume o mare cantitate de lichid.

Or, Canolles nu se putea lăuda că era un ascet… Poate că, fiind hughenot (Canolles era dintr-o familie protestantă și abia recunoștea credința părinților), poate, ziceam, că fiind hughenot, Canolles nu credea în trecerea în rândul sfinților a acelor pustnici pioși care câștigaseră cerul, bând doar apă și mâncând rădăcini. Așa că, oricât de trist ar fi fost sau oricât de îndrăgostit, Canolles nu fusese niciodată insensibil la mireasma unei mese bine pregătite sau la vederea acelor sticle cu o formă specială care sub dopurile de plută, roșii, galbene sau verzi țin închis în ele cel mai curat sânge din Gasconia, din Champagne sau din Burgundia. În asemenea împrejurări, Canolles ceda farmecul vizual, de la văz trecea la miros, de la miros la gust și cum din cele cinci simțuri cu care îl înzestrase buna mamă a tuturor, pe care o numim doamna natură, trei fuseseră complet satisfăcute, celelalte două își așteptau rândul cu o resemnare plină de fericire deplină.

Richon intră în cameră tocmai în acest moment și-l găsi pe Canolles legănându-se pe scaun.

— Ah! Ia te uită! Strigă acesta, vii tocmai la timp, dragă Richon, căutăm pe cineva căruia să-i fac elogiul lui jupân Biscarros și eram silit să i-l laud ticălosului ăsta de Castorin, care nu știe ce-i aia să bei și care n-a ajuns încă să învețe să mănânce.

Iată, privește această etajeră, dragă prietene și aruncă-ți ochii și pe masa aceasta, la care te invit să iei loc. Nu-i așa că birtașul acesta de la hanul „La vițelul de aur”, este un adevărat artist? Vreau să i-l recomand și prietenului meu, ducele d’Epernon.

Ascultă amănunte despre bucatele pe care mi le-a servit și judecă singur, dumneata care poți să-ți dai seama atât de bine: ciorbă de raci, o gustare din stridii marinate, sardele, mazăre, clapon cu măsline, cu o sticlă de Medoc, al cărei cadavru zace colo; un pui de potârniche umplut cu trufe, sote de mazăre, peltea de măslini stropite cu Chambertinul din sticla care zace aici; – în plus, desertul

pe care îl vezi și sticla asta de Collioure care încearcă să se mai apere, dar care va pieri ca și celelalte, mai ales dacă o să ne luptăm amândoi cu ea. La dracu! Eu sunt foarte bine dispus iar Biscarros este un mare maestru. Așază-te aici, Richon, nu-i nimic dacă ai cinat! Și eu am cinat, dar asta n-are nicio importanță, o luăm de la capăt.

— Mulțumesc, baroane, nu mai mi-e foame, spuse râzând, Richon.

— La nevoie, admit asta, – se poate să nu-ți mai fie foame, dar sete trebuie să-ți fie mereu, gustă din vinul acesta de Collioure.

Richon întinse paharul.

— Așadar ai cinat? continuă Canolles, ai cinat cu ticălosul dumitale de viconte! Ah! Iartă-mă Richon… Nu, nu, mă înșel, e dimpotrivă un băiat încântător, căruia îi datorez plăcerea de a gusta viața din latura ei frumoasă, în loc de a-mi fi dat sufletul prin cele trei sau patru găuri pe care voia să mi le facă în piele viteazul duce d'Epernon. Îi sunt recunoscător acestui frumos viconte, acestui Ganimede încântător. Ah! Richon îmi faci cu adevărat impresia de a fi ceea ce se spune despre dumneata, adică un devotat servitor al domnului de Condé.

— Haida de, baroane! strigă Richon izbucnind în râs, nu vă faceți astfel de idei că mă prăpădesc de râs.

— Să te prăpădești de râs? Dumneata? Fugi d-aici, că nu se poate, dragul meu.

Igne tantum perituri
Quia estis…
Landeriri.

Cunoști cântecul, nu-i așa? E un cântec de Crăciun al patronului dumitale, făcut pe vechiul fluviu german, Rhenus, într-o zi când îl liniștea pe unul din însoțitorii lui care se temea să nu moară înecat. Al dracului ești, Richon!

Și Canolles se răsturnă pe un scaun izbucnind în râs și răsucindu-și mustața cu un haz pe care Richon nu putu să nu-l împărtășească și el.

— Așadar, spuse Canolles, așadar conspiri cu adevărat nu-i așa?

Richon continuă să râdă, dar de data aceasta mai puțin sincer.

— Știi că am vrut să te arestez și pe dumneata și pe micuțul gentilom? La dracu! Ar fi fost caraghios și mai ales ușor! Aveam la îndemână pe bătăușii cumătrului d'Epernon, Ah! Richon în corpul de gardă împreună cu micuțul gentilom! Landeriri!

În acel moment se auziră doi cai în galop care se depărtau.

— Hei! zise Canolles ascultând, ce-o fi asta Richon? Știi?

— S-ar putea.

— Atunci spune.

— A plecat micuțul gentilom.

— Fără să-și ia rămas bun! strigă Canolles. Hotărât lucru, e o secătură.

— Nu-i adevărat, dragă baroane, e un om grăbit și atât.

— Ce purtare ciudată! spuse el. Unde o fi fost crescut băiatul ăsta? Dragă Richon, te previn că o să-ți facă necazuri. Nu se poate așa între gentilomi. La dracu! Cred că dacă aș pune mâna pe el i-aș smulge urechile. Să-l ia dracu pe taică-său care din zgârcenie nu i-a dat un educator!

— Nu vă supărați, baroane, spuse Richon, râzând, vicontele nu este așa de prost crescut cum vi se pare, căci înainte de plecare m-a însărcinat pe mine să vă exprim toată părerea lui de rău și să vă spun o mie de lucruri plăcute.

— Da, da! spuse Canolles, agheasmă de Curte care transformă o mare impertinență într-o mică nepolitețe: asta e. La dracu! Sunt foarte prost dispus, cată-mi gâlceavă, Richon! Nu vrei? La dracu! Așteaptă! Richon, prietene, te găsesc slut!

Richon începu să râdă.

— Cu dispoziția asta atât de proastă, o să fiți în stare să-mi câștigați o sută de pistoli, dacă am juca, baroane. Știți, că jocul favorizează pe cei foarte necăjiți.

Richon îl cunoștea pe Canolles și știa ce face deschizând această posibilitate proastei dispoziții a baronului.

— Ah! Drace! Jocul! strigă el. Da, da, jocul! Ai dreptate. Dragă prietene iată un cuvânt care mă face să mă împac cu dumneata. Castorin, cărți!

Castorin sosi în grabă, însoțit de Biscarros: amândoi pregătiră o masă iar cei doi se așezară la joc. Castorin, care de zece ani visa să câștige la cărți și Biscarros, căruia îi sticleau ochii după bani, rămaseră în picioare, de o parte și de alta a mesei, ca să-i privească. În mai puțin de o oră, Richon câștigă de la Canolles optzeci de pistoli, în ciuda prorocirii pe care i-o făcuse. Atunci, Canolles care nu mai avea bani la el, îi porunci lui Castorin să caute în valiză.

— Degeaba, spuse Richon care auzise ordinul, nu mai am timp să vă luați revanșa.

— Cum, nu mai ai timp? spuse Canolles.

— Nu. E unsprezece și la miezul nopții trebuie să fiu la post, spuse Richon.

— Haida de! Glumești? spuse Canolles.

— Domnule baron, spuse Richon serios, sunteți militar și prin urmare cunoașteți rigurozitatea serviciului.

— Atunci de ce n-ai plecat înainte de a-mi fi câștigat banii?

continuă Canolles pe jumătate râzând, pe jumătate supărat.

— Îmi reproșați, poate, că v-am făcut vizită?

— Doamne ferește! Totuși, vezi, n-am deloc poftă să dorm și o să mă plictisesc îngrozitor. Dacă ți-aș propune să te însoțesc, Richon?

— Aș refuza această onoare, baroane. Afacerile de felul celor cu care sunt însărcinat nu se tratează în prezența martorilor.

— Foarte bine! În ce parte… pleci?

— Tocmai vream să vă rog să nu-mi puneți această întrebare.

— Dar vicontele în ce parte a plecat?

— Trebuie să vă spun că nu știu.

Canolles se uită țintă la Richon ca să se convingă că nu era pic de zeflemea în aceste răspunsuri nepoliticoase, însă privirea blândă și surâsul atât de sincer al guvernatorului din Vayres dezarmară, dacă nu nerăbdarea, cel puțin curiozitatea baronului.

— Haide, spuse Canolles, astă-seară ești plin de mistere dragă Richon, însă, îți las deplină libertate. De altfel, și pe mine m-ar fi indispus foarte mult dacă m-ar fi urmărit cineva acum trei ani, deși, la urma urmei, cel care m-ar fi urmărit ar fi fost la fel de dezamăgit ca și mine. Așadar, un ultim pahar de Collioure și drum bun!

Apoi, Canolles umplu paharele iar Richon, după ce ciocni și bău, în sănătatea baronului, ieși fără ca acestuia din urmă să-i mai treacă prin minte să afle pe ce drum pleacă. Dar rămas singur în mijlocul lumânărilor pe jumătate arse, a sticlelor goale, a cărților de joc răvășite, baronul fu cuprins de una din acele triste pe care n-o poți înțelege bine decât dacă ai trăit-o cândva, căci veselia din cursul serii fusese provocată chiar de decepția pe care voise s-o uite, dar fără să fi reușit pe deplin.

Așa că mai mult se târî spre dormitor, aruncând, prin geamurile coridorului, o privire plină de regrete și de mânie spre căsuța aceea izolată, unde o fereastră luminată de un reflex roșcat era traversată din când în când de umbre, ceea ce arăta destul de limpede că domnișoara de Lartigues petrecea seara mai puțin singură decât el.

Pe prima treaptă a scării, Canolles lovi ceva cu vârful cizmei. Se aplecă și ridică o mică mănușă gri deschis a vicontelui, pe care acesta o pierduse în graba cu care părăsise hanul jupânului Biscarros și pentru căutarea căreia socotise că nu merita să-și piardă timpul.

Orice ar fi gândit Canolles într-un moment de mizantropie ușor scuzabilă la un îndrăgostit necăjit, dar nici în căsuța izolată nu era o mulțumire mai mare decât la hanul „La vițelul de aur”.

Nanon îngrijorată și agitată își făcuse toată noaptea mii de planuri cum să-l prevină pe Canolles și recursese la toate raționamentele și vicleniile pe care le poate cuprinde capul bine organizat al unei femei pentru a ieși din situația nesigură în care se

găsea. Nu era nevoie decât să scape un minut de sub ochiul ducelui ca să poată vorbi cu Francinette sau de două minute ca să-i scrie lui Canolles câteva cuvinte pe o bucățică de hârtie.

Dar s-ar fi zis că ducele, bănuind tot ce se petrecea în sufletul ei și citind prin masca de veselie cu care își acoperise figura, îngrijorarea care o frământa, își jurase lui însuși să nu-i lase momentul de libertate de care avea, totuși, atâta nevoie.

Nanon afectă o groaznică durere de cap; dar d'Epernon nu voi să-i îngăduie să se ridice ca să-și caute flaconul cu săruri, ci se duse el însuși să i-l aducă.

Nanon se înțepă într-un ac, ceea ce făcu să se ivească în vârful degetului ei ca sideful, o picătură rubinie, și voi să-și caute în trusă o bucățică din acea faimoasă tafta roz care începuse să fie apreciată în timpul acela. Neobosit în amabilitatea sa, domnul d'Epernon se ridică, tăie o bucățică de tafta roz cu o îndemânare dezesperantă și întoarse de două ori cheia în broasca trusei.

Apoi Nanon se prefăcu că doarme adânc; aproape în același moment ducele începu să sforăie, atunci Nanon deschise ochii și la lumina slabă a luminării așezată pe noptieră în scoica ei de alabastru, încercă să scoată carnețelul ducelui din buzunarul hainei acestuia pusă lângă pat, aproape de ea, dar în momentul în care apucase creionul și rupsese o foaie de hârtie, ducele deschise ochii.

— Ce faci acolo, draga mea? întrebă el.

— Mă uitam să văd dacă nu găsesc un calendar în carnețelul dumneavoastră, răspunse Nanon.

— Ce să faci cu el? întrebă ducele.

— Să văd când cade ziua dumneavoastră.

— Mă numesc Ludovic și știi că ziua mea cade la 25 august. Ai tot timpul să te prepari până atunci, draga mea.

Îi luă din mână carnețelul și-l băgă la loc în buzunar.

Dar după această manevră, Nanon avea creion și hârtie. Ea le ascunse binișor sub pernă și răsturnă cu îndemânare candela, sperând să poată scrie în întuneric. Însă ducele o sună imediat pe Francinette și-i ceru lumină, vociferând și pretinzând că nu putea dormi pe întuneric. Francinette se înapoie atât de repede încât Nanon n-avu timp să scrie decât o jumătate de frază iar ducele, de teama vreunui nou accident ca cel care tocmai se întâmplase, porunci lui Francinette să pună cele două lumânări pe șemineu. Atunci Nanon declară că nu putea dormi pe lumină și cu toate că ardea de nerăbdare, se întoarse cu fața la perete, așteptând ziua cu o îngrijorare ușor de înțeles.

În sfârșit, ziua aceasta atât de temută începu să lumineze vârfurile plopilor și făcu să pălească lumina slabă a celor două luminări. Domnul duce d'Epernon care își făcea un merit din a

respecta întocmai obiceiul vieții de ostaș, se îmbrăcă singur ca să n-o părăsească nici măcar un moment pe micuța Nanon, își puse o haină de casă și sună ca să afle dacă s-a mai întâmplat ceva.

Francinette răspunse la această întrebare venind cu un teanc de scrisori, pe care Courtauvaux, valetul favorit al ducelui, le adusese în timpul nopții.

Ducele începu să le rupă sigiliile și să le citească, dar numai cu un ochi, celălalt, căruia ducele încerca să-i dea o expresie cât mai drăgăstoasă cu putință, n-o părăsea pe Nanon.

Dacă i-ar fi stat în putință, Nanon l-ar fi sfâșiat pe duce, în bucăți.

— Știți ce-ar fi trebuit să faceți, draga mea? întrebă ducele după ce citise o parte din corespondență.

— Nu, monseniore, dar dacă ați vrea să-mi dați ordin, mă voi executa, răspunse Nanon.

— Să fi trimis să-l cheme pe fratele dumneavoastră, spuse ducele. Tocmai am primit de la Bordeaux o scrisoare care conține informațiile pe care le așteptam, așa că ar putea pleca chiar acum iar la înapoiere aș avea un motiv să-i încredințez comanda pe care mi-o solicitați.

Figura ducelui exprimă cea mai cinstită bunăvoință.

— Haide, curaj! își spuse Nanon. Sper că baronul o să-mi citească în ochi sau să înțeleagă din două, trei cuvinte.

Apoi, cu voce tare.

— Trimiteți dumneavoastră, duce, spuse ea, de teamă că dacă ar fi vrut să facă ea acest comision, ducele n-ar fi lăsat-o.

D'Epernon o chemă pe Francinette și o trimise la hanul „La vițelul de aur" fără alte instrucțiuni decât cu aceste cuvinte:

— Spune-i domnului baron de Canolles că domnișoara de Lartigues îl așteaptă la prânz, la masă.

Nanon aruncă o privire spre Francinette, dar oricât de expresivă fusese aceasta, Francinette, nu putea înțelege: spune-i domnului baron de Canolles, că eu sunt sora lui.

Francinette plecă, înțelegând că la mijloc era vorba de ceva ciudat și că această șopârlă putea să fie în realitate un șarpe în toată puterea.

Între timp, Nanon se ridică și se așeză în spatele ducelui așa ca să poată, dintr-o privire, să-i facă semn lui Canolles să fie cu ochii în patru, pregătind, în același timp, o frază abilă cu ajutorul căreia, baronul să fie lămurit, chiar de la primele cuvinte, de tot ceea ce trebuia să știe ca să nu facă notă discordantă în trio-ul de familie care urma să se întâlnească.

Dintr-o privire ea putea zări tot drumul până la cotitura unde se ascunsese, în ajun, domnul d'Epernon cu călăii săi.

— Ah! spuse deodată ducele, iată că vine Francinette.

Și-și fixă privirea asupra lui Nanon care fu obligată să-și ia ochii de la drum și să se uite la duce.

Inima lui Nanon bătea să-i spargă pieptul. Ea n-o văzuse decât pe Francinette, deși ar fi vrut să-l vadă pe Canolles, pentru a căuta pe fața lui vreo trăsătură liniștitoare.

Se auzi urcându-se treptele: ducele își pregăti un surâs nobil și amical. Nanon înlătură roșeața care i se urcase în obraji și se pregăti sufletește pentru luptă.

Francinette ciocăni ușor la ușă.

— Intră! spuse ducele.

Nanon regretă în gând faimoasa frază cu care trebuia să-l salute pe Canolles.

Ușa se deschise. Francinette era singură. Nanon aruncă o privire în anticameră, dar în anticameră nu era nimeni.

— Doamnă, spuse Francinette cu îndrăzneala netulburată a unei fete în casă dintr-o comedie, domnul baron de Canolles nu mai este la hanul „La vițelul de aur”.

Ducele făcu ochii mari și se întristă.

Nanon dădu capul pe spate și respiră ușurată.

— Cum? Domnul baron de Canolles nu mai e la hanul „La vițelul de aur”? spuse ducele.

— Cu siguranță că te-ai înșelat, Francinette, spuse Nanon.

— Doamnă, vă repet ce mi-a spus chiar domnul Biscarros, răspunse Francinette.

— Adu-l aici chiar acum pe jupân Biscarros, porunci ducele cu figura lui de zile rele.

— Oh! Bănuiesc că a știut că sunteți aici și i-a fost teamă să nu vă deranjeze. E așa de timid, bietul Canolles, spuse Nanon.

— El, timid? ripostă ducele, mi se pare că nu aceasta este totuși faima care i s-a făcut.

— Nu, doamnă, domnul baron a plecat cu adevărat, spuse Francinette.

— Dar bine, doamnă, cum se face că baronului i-a fost frică de mine, când Francinette a avut numai misiunea să-l invite din partea dumneavoastră, spuse ducele. Spune, Francinette, i-ai spus că sunt aici?

— N-am putut să-i spun, domnule duce, pentru că nu era.

Cu toată această ripostă a lui Francinette care venise cu rapiditatea sincerității și a adevărului, ducele păru că-și recapătă vechea neîncredere. Nanon, fericită, nu mai găsea putere să mai spună ceva.

— Mai trebuie să-l chem pe jupân Biscarros? întrebă Francinette.

— Mai mult ca oricând, spuse ducele cu vocea lui groasă, sau,

mai bine, ia stai. Rămâi aici, poate stăpâna dumitale are nevoie de dumneata. Am să-l trimit pe Courtauvaux.

Francinette dispăru și după vreo cinci minute Courtauvaux ciocănea la ușă.

— Spune-i hangiului de la „Vițelul de aur” că vreau să-i vorbesc și când vine să aducă și mâncarea pentru prânz. Dă-i acești zece ludovici ca să fie o masă bună. Du-te, spuse ducele.

Courtauvaux băgă banii în buzunar și plecă imediat.

Era un valet de casă mare și-și cunoștea meseria încât putea să-i învețe pe toți Crispinii și Mascarille-ii din vremea lui. Îl căută pe Biscarros și-i spuse:

— L-am convins pe stăpânul meu să vă comande un prânz de calitate. Mi-a dat pentru asta opt ludovici: am păstrat firește doi drept comision și uite, aici, șase pentru dumneata. Acum vino cu mine.

Biscarros fremătând de bucurie, își puse un șorț curat, băgă în buzunar cei șase ludovici, îi strânse cu recunoștință mâna lui Courtauvaux, apoi porni pe urmele valetului care îl duse într-o fugă până la căsuța unde locuia ducele.

VIII.

De data aceasta, Nanon nu mai tremura, certitudinea lui Francinette o liniștise complet. Chiar voia să vorbească și ea cu Biscarros. Acesta fu introdus îndată ce ajunse.

Biscarros intră, cu un colț al șorțului elegant înfipt în cingătoare, cu boneta în mână.

— Ați avut ieri la dumneavoastră un tânăr gentilom, spuse Nanon. Domnul baron de Canolles, nu-i așa?

— Unde e? întrebă ducele.

Biscarros, îngrijorat, răspunse la început cu oarecare teamă, căci după valet și cei șase ludovici bănuia că în halatul de casă e un personaj important:

— A plecat domnule.

— A plecat? spuse ducele. A plecat cu adevărat?

— Cu adevărat.

— Unde a plecat? întrebă Nanon.

— Asta n-aș putea să vă spun, doamnă, pentru că, în adevăr, nu știu.

— Dar poate știți cel puțin în ce direcție a luat-o?

— Pe drumul spre Paris.

— La ce oră a plecat pe drumul acesta? întrebă ducele.

— Pe la miezul nopții.

— Fără să spună ceva? întrebă cu teamă Nanon.

— Fără să spună nimic, a lăsat doar o scrisoare, cerând să-i fie predată domnișoarei Francinette.

— Și de ce nu i-ai dat scrisoarea, secătură? Se răsti ducele la el, ăsta e respectul pe care îl ai pentru porunca dată de un gentilom?

— I-am predat-o domnule, i-am predat-o!

— Francinette! strigă ducele.

Francinette care trăgea cu urechea, n-a făcut decât un salt din anticameră până în dormitor.

— De ce n-ai predat stăpânii tale scrisoarea pe care i-o lăsase domnul de Canolles? întrebă ducele.

— Fiindcă, monseniore… murmură camerista foarte emoționată.

— Monsenior! se gândi Biscarros înnebunit, trăgându-se în colțul cel mai îndepărtat al camerei. Monsenior! Trebuie să fie vreun prinț deghizat.

— Nu i-am cerut-o eu! se grăbi să spună Nanon, palidă ca ceara.

— Dă-mi-o, zise ducele întinzând mâna.

Sărmana Francinette, întinse scrisoarea, întorcând spre stăpâna ei o privire disperată care ar fi voit să spună:

— Vedeți bine că nu e vina mea. Toate astea sunt din cauza imbecilului de Biscarros.

Un fulger dublu țâșni din pupilele lui Nanon și-l trăsni pe Biscarros în colțul, său.

Nenorocitul era lac de apă și ar fi dat din toată inima cei șase ludovici din buzunar, ca să se găsească în momentul acela în fața plitei, cu coada unei cratițe în mână.

Între timp, ducele luase scrisoarea, o deschisese, și o citise. În timpul lecturii, Nanon în picioare, mai palidă și mai rece ca o statuie, se simțea în viață numai pentru că îi bătea inima.

— Ce înseamnă scrisoarea asta fără înțeles? întrebă ducele.

Nanon înțelese din aceste câteva cuvinte că scrisoarea n-o compromitea.

— Citiți tare și poate am să vă pot explica, spuse ea.

„Dragă Nanon”, citi ducele.

Și, după aceste cuvinte se uită la tânăra femeie, care revenindu-și în fire, îi suportă privirea cu o admirabilă îndrăzneală.

— Dragă Nanon, reluă ducele, profit de concediul pe care ți-l datorez și ca să mă distrez am să pornesc în galop pe drumul spre Paris. La revedere. Îți încredințez soarta mea”.

— Ei, asta e! e nebun, Canolles!

— Nebun? De ce? întrebă Nanon.

— Să pleci așa, în miez de noapte, fără niciun motiv? întrebă ducele.

— Asta e adevărat, își spuse Nanon în gând.

— Haideți! Explicați-mi ce înseamnă plecarea asta.

— Oh, doamne! Nimic mai simplu, Monseniore.

— Și ea îi spune, Monseniore! murmură Biscarros. Hotărât lucru, un prinț.

— Haideți! să vă aud.

— Nu bănuiți despre ce poate fi vorba?

— Nu, nici pe departe.

— Ei bine! Canolles are douăzeci și șapte de ani, e tânăr, frumos, fără griji. Cărei nebunii credeți că-i dă preferință? Dragostei. Ei bine! Trebuie să fi văzut trecând prin hanul jupânului Biscarros vreo călătoare frumoasă și Canolles a plecat după ea.

— Îndrăgostit? Credeți? strigă ducele surâzând la această idee foarte firească de altfel, că dacă baronul se îndrăgostise de o călătoare oarecare, nu era îndrăgostit de Nanon.

— Îndrăgostit, sigur că da! Nu-i așa, jupân Biscarros? spuse Nanon încântată că-l văzuse pe duce adoptându-i ideea. Haideți, răspundeți sincer: nu-i așa că am ghicit bine?

Biscarros se gândi că era momentul să-i recapete bunăvoința acestei tinere doamne vorbindu-i pe plac și înflorindu-și pe figură un surâs de un lat de palmă, spuse:

— În adevăr, doamna ar putea să aibă dreptate.

Nanon făcu un pas spre hangiu și-i șuieră printre dinți.

— Nu-i așa?

— Desigur, doamnă, răspunse Biscarros cu eleganță.

— Credeți?

— Da, ah, dar stați: în adevăr, mi-ați deschis ochii.

— Ah! Povestiți-ne, jupân Biscarros, continuă Nanon, începând să se lase antrenată de un început de gelozie, ia spuneți-mi cine au fost călătoarele care s-au oprit la dumneavoastră noaptea trecută?

— Da, da, spune-ne, spuse d'Epernon întinzându-se comod pe fotoliu.

— N-a venit nicio călătoare, spuse Biscarros.

Nanon răsuflă ușurată.

— Doar un tânăr gentilom blond, micuț, plinuț, care nu mânca și nu bea și căruia îi era teamă să plece noaptea… Explică hangiul fără să-și dea seama că la fiecare cuvânt al său inima lui Nanon tresărea… Un gentilom căruia îi era frică, vorbi mai departe Biscarros. Aștepta la cină un domn înalt cu mustăți și chiar l-a cam repezit pe domnul de Canolles când acesta a vrut să cineze cu el. Dar viteazul gentilom nu s-a sinchisit de atâta lucru… După câte se pare este un om foarte îndrăzneț… pe legea mea. După plecarea domnului înalt, care a luat-o la dreapta, dânsul a plecat în goană după cel micuț, care o luase la stânga.

Ducele, complet liniștit, l-ar fi îmbrățișat pe Biscarros dacă ar fi fost măcar un gentilom cât de mic. În schimb, Nanon palidă, cu un surâs convulsiv înghețat pe buze, asculta fiecare cuvânt, care ieșea din gura hangiului cu acea credință mistuitoare care îndeamnă pe geloși să bea înghițitură cu înghițitură, până la ultima picătură, otrava care îi ucide.

— Dar ce v-a făcut să credeți că acest tânăr gentilom era o femeie, spuse ea, și că domnul de Canolles se îndrăgostise de ea și că acum nu bate drumurile din plictiseală sau din capriciu?

— Ce mă face să cred asta? spuse Biscarros care încerca să-și convingă auditoriul de părerea lui. Așteptați, am să vă spun.

— Da, spune-ne, dragă prietene, interveni ducele. Ești, într-adevăr, foarte amuzant…

— Monseniorul este prea bun, spuse Biscarros. Iată!

Ducele fu foarte atent. Nanon asculta încleștându-și pumnii.

— Nu mă îndoiam de nimic și-l luasem pur și simplu, pe tânărul cavaler blond drept un bărbat, până când l-am întâlnit pe domnul de Canolles, în mijlocul scării, ținând în mâna stângă sfeșnicul cu lumânarea aprinsă, iar în dreapta o mănușă mică pe care o examina și o mirosea cu pasiune…

— Oh! Oh! Oh! făcu ducele, care pe măsură ce înceta să se mai teamă pentru el, începea să râdă în hohote.

— O mănușă? repetă Nanon încercând să-și reamintească dacă nu lăsase cavalerului o asemenea dovadă, o mănușă ca aceasta?

Și arătă hangiului o mănușă de-a ei.

— Nu, spuse Biscarros, o mănușă bărbătească.

— O mănușă bărbătească? Domnul de Canolles mirosea cu pasiune o mănușă bărbătească! Ești nebun!

— Nu, pentru că era o mănușă a acelui gentilom micuț, a cavalerului blond, care nu bea, nu mânca și îi era teamă noaptea… O mănușă micuță, în care mâna doamnei ar fi intrat cu greutate, deși doamna are, firește, o mână frumoasă…

Nanon dădu un țipăt surd, de parcă ar fi fost lovită cu un pumnal nevăzut.

— Sper, spuse ea, făcând un efort violent, sper că sunteți pe deplin informat, monseniore, și că știți acum, tot ceea ce doreați să știți.

Și cu buzele tremurânde, cu dinții strânși, cu ochii ficși, arătă lui Biscarros ușa cu degetul, iar hangiul observând pe figura tinerei femei semne de furie, nu mai înțelese nimic, rămânând cu gura căscată și cu ochii holbați.

— Dacă absența acestui gentilom, se gândi el, înseamnă o atât de mare nenorocire, ce fericire va însemna, cu siguranță, înapoierea lui. Să-l măgulim pe acest nobil senior cu o dulce speranță, ca să aibă poftă de mâncare.

În temeiul acestui raționament, Biscarros își luă aerul cel mai grațios cu putință și ducându-și piciorul drept înainte cu o mișcare plină de eleganță, spuse:

— La urma urmei cavalerul a plecat, dar se poate întoarce dintr-un moment în altul…

Ducele surâse la această părere.

— Adevărat, spuse el, de ce n-ar reveni? Poate că s-a și înapoiat… Du-te de vezi, domnule Biscarros și adu-mi răspunsul.

— Dar prânzul? spuse repede Nanon. Mor de foame…

— Așa e, spuse ducele, lasă că se va duce Courtauvaux. Vino încoace Courtauvaux. Du-te până la hanul domnului Biscarros și vezi dacă domnul baron de Canolles s-a înapoiat… Dacă nu e, întreabă, informează-te, caută să afli prin împrejurimi… Vreau să prânzesc cu acest gentilom. Du-te.

Courtauvaux plecă. Iar Biscarros care observase tăcerea stingherită a celor două personaje, păru că avea să mai emită o nouă idee.

— Nu vedeți că doamna vă face semn să vă retrageți? spuse Francinette.

— Un moment! Un moment! strigă ducele; Nanon îți pierzi și dumneata capul… Dar masa!… Și eu sunt ca dumneata! Mi-e o

foame de lup… Uite, jupân Biscarros, adaugă și acești șase ludovici la ceilalți ca să plătesc povestea plăcută pe care ne-ai spus-o.

Apoi îi porunci istoricului să lase loc bucătarului și, ne grăbim s-o spunem, jupân Biscarros n-a strălucit mai puțin în cea de-a doua funcție, decât în cea dintâi.

Însă, Nanon se gândise și analizase dintr-o privire situația complicată în care o plasase presupunerea lui Biscarros; mai întâi era exactă această presupunere? Apoi, dacă la urma urmei ar fi fost, oare Canolles nu era scuzabil? În adevăr, pentru un gentilom ca el, ce crudă decepție și întâlnirea neizbutită și afrontul cu spionajul din partea ducelui d'Epernon și constrângerea care i se impusese, de a asista, dacă ne putem exprima astfel, la triumful rivalului său! Nanon era atât de îndrăgostită, încât atribuind fuga lui unui paroxism de gelozie, nu numai că-l scuză, dar îl și plânse pe baron, aproape aplaudându-se că este atât de iubită încât ea a putut provoca această mică răzbunare. Dar, mai înainte de toate, trebuia tăiat răul din rădăcină, trebuia oprită evoluția acestei dragoste abia născute.

Aici, un gând teribil străbătu mintea lui Nanon, gata s-o trăsnească pe tânăra femeie.

Dar dacă întâlnirea dintre Canolles și micuțul gentilom era o întâlnire de dragoste?

Dar nu, era o proastă, pentru că micuțul gentilom așteptase un domn cu mustăți, pentru că l-a repezit pe Canolles, pentru că nici Canolles n-a recunoscut, poate, că necunoscutul era bărbat sau femeie, decât după mănușa pe care o găsise întâmplător.

Oricum, Canolles trebuia împiedicat.

Apoi, înarmându-se cu toată energia de care era capabilă, reveni la duce, care tocmai îl expediase pe Biscarros, după ce-l încărcase cu complimente și recomandări.

— Ce nenorocire, domnule, că zăpăceala nebunului acesta de Canolles, îl lipsește de o onoare ca aceea pe care era să i-o faceți! Dacă ar fi fost aici, viitorul îi era asigurat; lipsind, poate că își ratează tot viitorul.

— Dar, dacă o să-l regăsim… spuse ducele.

— Oh! Nu e niciun pericol, spuse Nanon, e vorba de o femeie, de aceea nu s-a întors.

— Ce să fac, draga mea? răspunse ducele, tinerețea este vârsta plăcerilor, e tânăr, petrece.

— Dar eu, spuse Nanon, eu care sunt mai cu judecată decât el, aș fi de părere să i se tulbure puțin această veselie neașteptată.

— Oh! Soră cicălitoare! strigă ducele.

— Poate că pentru un moment se va supăra pe mine, continuă Nanon, dar mai târziu, cu siguranță că-mi va mulțumi.

— Ia să vedem. Aveți vreun plan? Dacă aveți, nu cer altceva decât să-l adopt.

— Firește.

— Ia spuneți-mi-l.

— Nu vreți să-l trimiteți la regină să-i ducă vreo veste grabnică?

— Sigur, că da. Însă nu s-a înapoiat.

— Trimiteți pe cineva repede după el și pentru că e în drum spre Paris, asta înseamnă că o parte din drum e și făcut.

— Aveți foarte mare dreptate!

— Încredințați-mi mie problema asta și fiți sigur că până diseară sau cel mai târziu mâine dimineață, Canolles va fi primit ordinul. Răspund de asta.

— Pe cine o să trimiteți?

— Aveți nevoie de Courtauvaux?

— Eu? Nu.

— Atunci dați-mi-l și am să-l trimit cu instrucțiunile mele.

— Oh! Ce cap de diplomat, vei ajunge departe, Nanon.

— Și totuși trebuie să-mi completez mereu educația, când sunt sub îndrumarea unui asemenea maestru, spuse Nanon. Asta este tot ce-mi doresc.

Și-și trecu brațele în jurul gâtului bătrânului duce, care se înfioră de bucurie.

— Ce bună glumă o să-i facem simpaticului nostru amorez.

— O să fie minunat de povestit, draga mea.

— Tare mi-ar place să fiu și eu acolo ca să văd ce ochi o să facă baronul când l-o vedea pe curier.

— Din păcate, sau mai bine-zis, din fericire, nu e cu putință așa că sunteți silită să stați cu mine.

— Da, dar să nu pierdem timpul. Haideți, duce, scrieți ordinul și puneți-l pe Courtauvaux la dispoziția mea.

Ducele luă o pană și scrise pe o hârtie numai aceste două cuvinte:

— *Bordeaux.* — *Nu.*

Și semnă.

Apoi, pe plicul în care băgase această adresă laconică, scrise următoarea adresă:

„Majestății Sale reginei Anna de Austria, regentă a Franței”.

Pe de altă parte, Nanon scrise și ea două rânduri pe care după ce le arătă ducelui le puse și pe ele în plic: „Dragă baroane, după cum vezi scrisoarea alăturată este pentru Majestatea Sa Regina.

Pe viața dumitale, du-o chiar acum. E vorba de salvarea patriei.

Buna dumitale soră,

Nanon”

Abia terminase Nanon de scris acest bilet, că se auzi în josul scării un zgomot de pași grăbiți, apoi Courtauvaux urcă repede și deschise ușa cu fața zâmbitoare a omului care aduce o veste de mult așteptată.

— Iată-l pe domnul de Canolles pe care l-am întâlnit la o sută de pași de aici, spuse valetul.

Ducele scoase o exclamație de surpriză. Nanon păli și se repezi spre ușă murmurând:

— Va să zică mi-e scris să nu-l pot evita!

În același moment, un alt personaj apăru în cadrul ușii, îmbrăcat într-un costum strălucitor, cu pălăria în mână, surâzând cu aerul cel mai grațios cu putință.

IX.

Dacă trăsnetul i-ar fi căzut la picioare și nu i-ar fi făcut lui Nanon o mai mare surpriză decât această apariție neașteptată și nu i-ar fi smuls o exclamație mai dureroasă decât aceea care fără să vrea, îi scăpă pe buze.

— El? strigă ea.

— Desigur buna mea soră, răspunse o voce plină de grație. Dar iertați-mă, continuă stăpânul acestei voci, zărindu-l pe domnul duce d'Epernon, iertați-mă! Poate vă deranjez.

Și-l salută până la pământ pe guvernatorul Guyanei, care îl primi cu un gest binevoitor.

— Cauvignac! murmură Nanon. Dar atât de încet, că numele păru pronunțat mai curând din inimă decât din buze.

— Fiți bine venit, domnule de Canolles, spuse ducele cu figura cea mai grațioasă, de ieri sora dumneavoastră și cu mine n-am făcut altceva decât să vorbim despre dumneavoastră, eram dornici să vă vedem.

— Ah! Doreați să mă vedeți? Adevărat? spuse Cauvignac întorcând spre Nanon o privire în care se citea o inexplicabilă expresie de ironie și de îndoială.

— Da, spuse Nanon, domnul duce a avut bunătatea de a dori să-i fii prezentat.

— Numai teama de a fi dezagreabil, m-a împiedicat de a solicita mai repede această onoare, spuse Cauvignac înclinându-se în fața ducelui.

— În adevăr, baroane, v-am admirat delicatețea, însă am să vă fac un reproș.

— Mie, monseniore, un reproș pentru delicatețea mea? Ah! Ah!

— Da, pentru că dacă sora dumneavoastră nu s-ar fi preocupat de treburile dumneavoastră…

— Ah! spuse Cauvignac aruncând spre Nanon o privire plină de un reproș semnificativ, ah! Buna mea soră s-a preocupat de treburile… domnului…

— Fratelui său, spuse repede Nanon. Ce poate fi mai firesc?

— Dar astăzi, cărui fapt datoresc plăcerea de a vă vedea?

— Da, spuse Cauvignac, cărui fapt datorați plăcerea de a mă vedea, monseniore?

— Ei bine! Întâmplării, simplei întâmplări care v-a făcut să reveniți.

— Ah! făcu Cauvignac ca pentru el, se pare că plecasem.

— Da, plecaseși, frate rău ce ești! Și fără să mă fi prevenit altfel decât prin două cuvinte care n-au făcut decât să-mi mărească neliniștea.

— Ce să-i faci, Nanon! Ceva trebuie să-i treci cu vederea unui îndrăgostit, spuse ducele surâzând.

— Oh! Oh! Lucrurile se complică își spuse Cauvignac. După câte se pare sunt îndrăgostit.

— Haide! spuse Nanon, recunoaște că ești.

— N-aș putea nega, răspunse Cauvignac cu un surâs învingător, căutând să scoată din fiecare privire cea mai mică urmă de adevăr cu care să-și poată fabrica o minciună solidă.

— Da, da, spuse ducele, dar mai întâi să prânzim, dacă vreți. În timpul mesei o să ne povestiți despre aventurile dumneavoastră, baroane. Francinette, un tacâm pentru domnul baron de Canolles. Sper că n-ați prânzit, căpitane.

— Nu, monseniore, și mărturisesc că aerul proaspăt al dimineții mi-a făcut poftă de mâncare.

— Spuneți, mai bine, al nopții, răule, că doar de ieri sunteți pe drum.

— Pe legea mea, își zise încet Cauvignac, cumnatu-meu a nimerit-o bine. Fie! Trebuie să recunosc, aerul nopții…

— Ei bine! spuse ducele oferindu-i brațul lui Nanon și îndreptându-se spre sufragerie, urmat de Cauvignac, sper să putem face față poftei dumneavoastră de mâncare, oricât de solidă ar fi.

În adevăr, Biscarros se depășise pe sine, felurile nu erau numeroase, dar alese și suculente. Vinul auriu de Guyana și vinul roșu de Burgundia curgeau din sticle ca niște perle de aur sau ca niște cascade strălucitoare de rubine.

Cauvignac înghițea pe nerăsuflate.

— Băiatul acesta mănâncă de ți-e mai mare dragul, spuse ducele. Dumneata nu mănânci, Nanon?

— Nu mi-e foame, monseniore.

— Ce soră scumpă! strigă Cauvignac. Și când te gândești că plăcerea de a mă vedea, i-a tăiat pofta de mâncare. Aproape că sunt supărat pe ea, că mă iubește atât.

— Nanon, o aripă de găinușă? spuse ducele.

— Pentru fratele meu, monseniore, pentru fratele meu, spuse tânăra uitându-se la farfuria lui Cauvignac care se golea văzând cu ochii, cu teamă că se va face de râs dacă se va termina mâncarea.

Cauvignac întinse farfuria cu un surâs dintre cele mai recunoscătoare. Ducele puse aripa pe farfurie, iar Cauvignac își așeză farfuria în față.

— Așadar, ce faceți mai deosebit, Canolles? spuse ducele cu o familiaritate care îi păru lui Cauvignac de cel mai încântător augur. Este de la sine înțeles că nu vorbesc de dragoste.

— Ba să vorbim, monseniore, să vorbim, nu vă jenați, spuse tânărul, căruia medocul și vinul de chambertin, combinate prin

cantități succesive și egale, începuseră să-i dezlege limba și care, spre deosebire de cei care împrumută numele cuiva, nu se temea că ar putea fi tulburat de cel căruia îi împrumutase identitatea.

— Oh! Monseniore, el știe de glumă, spuse Nanon.

— Deci, putem să-l întrebăm despre afacerea cu micul gentilom? întrebă ducele.

— Da, spuse Nanon, despre micul gentilom pe care l-ai întâlnit ieri.

— Ah! Da, pe drum, spuse Cauvignac.

— Și apoi la hanul jupânului Biscarros, adaugă ducele.

— Și apoi la hanul jupânului Biscarros, reluă Cauvignac, da, da, așa e, pe legea mea!

— Va să zică l-ai întâlnit cu adevărat? întrebă Nanon.

— Pe micul gentilom?

— Da.

— Pe legea mea, reluă Cauvignac, era un puști blond, zvelt, elegant călătorind însoțit de un fel de scutier.

— Da, da, acesta e! spuse Nanon mușcându-și buzele.

— Și te-ai îndrăgostit de el?

— De cine?

— De micul gentilom blond, zvelt și elegant.

— Vai, monseniore! spuse Cauvignac, gata să rupă gheața. Ce vreți să spuneți?

— Mai aveți și acum la inimă mănușa aceea mică gri deschis? continuă ducele râzând în ascuns.

— Mănușa mică gri deschis?

— Da, aceea pe care o miroseați și o sărutați cu atâta pasiune ieri seară.

Cauvignac nu mai înțelegea nimic.

— În sfârșit aceea care v-a făcut să bănuiți înșelătoria, me-ta-mor-fo-za, continua ducele apăsând pe fiecare silabă.

Cauvignac înțelese totul din ultimul cuvânt.

— Ah! spuse el, gentilomul era femeie? Ei bine, pe cuvântul meu, n-aș fi bănuit!

— Nu mai e îndoială, murmură Nanon.

— Dă-mi să beau, soră dragă, spuse Cauvignac. Nu știu cine a golit sticla de lângă mine, că nu mai e nimic în ea.

— Haide, spuse ducele, se lecuiește, pentru că dragostea nu-l împiedică nici să bea, nici să mănânce iar afacerile regelui nu vor avea de suferit.

— Să sufere afacerile regelui? strigă Cauvignac, niciodată! Afacerile regelui mai presus de orice! Afacerile regelui sunt sacre! În sănătatea majestății sale, monseniore.

— Se poate conta pe devotamentul dumneavoastră, baroane?

— Pe devotamentul meu pentru rege?

— Da.

— Cred și eu că se poate conta. Uneori, pentru el m-aș lăsa tăiat în bucăți!

— Și e foarte simplu, spuse Nanon temându-se ca, în entuziasmul său pentru medoc și chambertin, Cauvignac să nu uite personajul al cărui rol îl juca și să-și reia propria lui individualitate, e foarte simplu, nu ești oare căpitan în serviciul majestății sale, grație bunătății ducelui?

— Și n-am să uit niciodată! spuse Cauvignac cu tremur în glas, punându-și o mână pe inimă.

— Vom face și mai mult, baroane, pe viitor vom face mai mult, spuse ducele.

— Vă mulțumesc, monseniore, vă mulțumesc!

— Am și început.

— Cu adevărat?

— Da. Ești prea timid, tinere prieten, continuă ducele d'Epernon. Când vei avea nevoie de protecție să vii la mine, acum când e zadarnic să mai umbli cu ocolișuri, acum când nu mai e nevoie să te mai ascunzi, acum când știu că ești fratele lui Nanon…

— Monseniore, strigă Cauvignac, am să mă adresez direct dumneavoastră.

— Îmi promiți?

— Mă angajez.

— Bine faci. În așteptare, sora dumitale vă va explica despre ce este vorba: are să-ți încredințeze o scrisoare din partea mea. Poate că norocul dumneavoastră stă în mesajul pe care vi-l încredințez la recomandarea sorei dumneavoastră. Urmați-i sfaturile, are un cap foarte bun, un spirit distins, o inimă generoasă. Iubiți-vă sora, baroane, și veți avea sprijinul meu.

— Monseniore, sora mea știe cât o iubesc și că nu doresc nimic altceva decât s-o văd fericită, puternică și… bogată…

— Căldura asta îmi place, spuse ducele, rămâneți cu Nanon, în timp ce eu am să mă ocup de un caraghios. A, dar bine că mi-am adus aminte, continuă ducele, poate ați putea, baroane, să-mi dați câteva informații despre acest bandit, nu?

— Cu plăcere, spuse Cauvignac. Numai că trebuie să știu despre ce bandit vorbiți, monseniore, sunt mulți și de toate felurile în zilele noastre.

— Aveți dreptate, însă acesta este unul dintre cei mai îndrăzneți pe care i-am întâlnit.

— Adevărat?

— Închipuiți-vă că mizerabilul acesta, mi-a smuls o semnătură în alb, în schimbul scrisorii pe care v-a scris-o, ieri, sora

dumneavoastră.

— O semnătură în alb! Adevărat? Dar ce interes ați avut dumneavoastră să obțineți scrisoarea unei surori către fratele ei? întrebă Cauvignac cu un aer nevinovat.

— Uitați că eu nu cunoșteam această rudenie?

— Ah, da, e adevărat!

— Și că făcusem prostia, mă ierți, Nanon, nu-i așa? continuă ducele întinzând mâna tinerei femei, și că făcusem prostia să fiu gelos pe dumneata?

— Adevărat? Gelos pe mine? Vai, monseniore, cât de mult greșeați!

— Vreau să vă întreb dacă ați putea avea vreo idee despre cel care a jucat pe lângă mine rolul de denunțător.

— Nu, sincer nu… Însă înțelegeți, monseniore, că asemenea acțiuni nu rămân nepedepsite și într-o zi veți afla pe cel care a comis-o.

— Da, sigur că am s-o aflu într-o zi, spuse ducele și mi-am și luat măsuri de precauțiune în acest scop, dar mi-ar fi plăcut s-o știu imediat.

— Ah! continuă Cauvignac ciulind urechile, ah, v-ați luat măsuri de precauțiune în acest scop?

— Da! Da! Așa încât caraghiosul va avea mult noroc dacă nu va fi spânzurat din cauza hârtiei cu semnătura mea în alb.

— Oh! spuse Cauvignac, și cum o să faceți ca să recunoașteți această semnătură în alb, de alte ordine dale de dumneavoastră, monseniore?

— Pentru că i-am făcut un semn.

— Un semn?

— Da, invizibil pentru toți, dar pe care numai eu pot să-l recunosc, cu ajutorul unui procedeu chimic.

— Auzi, auzi, auzi! spuse Cauvignac, ceea ce ați făcut dumneavoastră, monseniore, este ceva deosebit de ingenios, dar trebuie să fiți atent să nu bănuiască această cursă.

— Oh! Nu e niciun pericol, cine vreți să-i spună?

— Ah! firește, răspunse Cauvignac, n-o să fie nici Nanon, n-o să fiu nici eu…

— Nici eu, spuse ducele.

— Nici dumneavoastră! Aveți dreptate, monseniore, într-o zi veți afla cine e acel om și atunci…

— Ei, atunci, pentru că mi-am respectai cuvântul față de el, dându-i ceea ce dorea, în schimbul semnăturii mele în alb, atunci am să pun să-l spânzure.

— *Amen!* spuse Cauvignac.

— Și acum pentru că nu-mi puteți da nicio informație despre

acest individ…

— Nu, cu adevărat, nu pot, monseniore.

— Ei, bine! Cum vă spuneam, vă las cu sora dumneavoastră. Nanon, continuă ducele, dați-i băiatului acesta instrucțiuni precise și mai cu seamă să nu piardă timpul.

— Fiți liniștit, monseniore.

— Așadar, vă las singuri.

Și ducele făcu lui Nanon un semn grațios cu mâna, un semn amical fratelui acesteia, apoi coborî scara promițând că se va înapoia poate chiar în cursul zilei.

Nanon îl însoți pe duce până la capul scării.

— Ei, drace! spuse Cauvignac, bine a făcut că m-a prevenit, nobilul senior! Haide, haide, nu pare atât de neghiob pe cât are aerul. Dar cu semnătura în alb ce-o să fac? Ei, la dracu, ce se face cu o poliță: s-o scontez.

— Acum, domnule, spuse Nanon intrând și închizând ușa. Acum, între noi doi, cum spune domnul duce d'Epernon.

— Da, dragă surioară, răspunse Cauvignac, între noi doi, pentru că am venit numai ca să vorbesc cu dumneata, dar ca să vorbești ca lumea, trebuie să stăm jos. Luați loc, vă rog.

Cauvignac trase un scaun lângă el și-i făcu un semn, lui Nanon, că scaunul acela era pentru ea.

Nanon, cu sprâncenele încruntate, semn care nu prevestea niciodată ceva bun, se așeză.

— Mai întâi, de ce nu ești acolo unde trebuia să fii?

— Vai! scumpă surioară, iată ceva lipsit de politețe. Dacă aș fi fost unde trebuia să fiu, n-aș fi fost aici și prin urmare, n-ați fi avut plăcerea să mă vedeți.

— N-ai vrut oare să te călugărești?

— Nu, nu eu, spune mai bine că persoana care se interesează de mine și în special dumneata, a vrut să mă trimită la mânăstire, însă eu, personal, n-am avut niciodată vreo înclinație deosebită pentru biserică.

— Și totuși, educația pe care ai primit-o era religioasă.

— Da, dragă soră, și cred că am profitat de ea în mod foarte cucernic.

— Fără profanări, domnule, să nu glumim cu cele sfinte.

— Nu glumesc, surioară dragă, povestesc doar, asta e tot. Ascultă, m-ați trimis la călugării franciscani din Angouléme ca să-mi fac studiile.

— Da.

— Da. Și le-am făcut. Greaca o cunosc ca Homer, latina ca Cicero, iar teologia ca Jan Hus. Astfel că, nemaiavând ce să mai învăț la acești onorabili călugări, am plecat de la ei, tot după

dorința dumitale, la carmeliții din Rouen, ca să mă călugăresc.

— Uiți că ți-am promis o rentă anuală de o sută de pistoli și că mi-am ținut promisiunea. O sută de pistoli pentru un carmelit, mi se pare că era mai mult decât suficient.

— Nu neg, soră dragă, însă pe motiv că încă nu eram carmelit, renta aceasta a încasat-o, regulat, mânăstirea.

— Chiar dacă ar fi fost așa, când v-ați consacrat bisericii n-ați făcut legământ de sărăcie?

— Soră dragă, dacă am făcut legământ de sărăcie, îți jur că l-am respectat cu strictețe: nimeni n-a fost mai sărac decât mine.

— Dar cum ai ieșit din mânăstire?

— Ah! Uite așa, după cum și Adam a părăsit paradisul. Știința m-a pierdut, soră dragă.

— Cum?

— Așa, bine. Închipuie-ți că printre carmeliți, care au cu totul o altă reputație decât de a fi niște Pic de la Mirandola, Erasmus sau Descartes, eu eram socotit o minune. Așa s-a făcut că atunci când a venit la Rouen domnul duce de Longueville ca să-i ceară orașului să se clare în favoarea parlamentului m-au trimis pe mine ca să-i adresez cuvântare, ceea ce am făcut în termeni atât de eleganți și de aleși, încât domnul de Longueville nu numai că s-a arătat mulțumit de elocvența mea, dar m-a și întrebat dacă n-aș vrea să fiu secretarul său. Era tocmai înainte de a pronunța legământul de călugărire.

— Da, îmi amintesc și chiar sub pretextul că vrei să-ți iei rămas bun de la lume, mi-ai cerut o sută de pistoli pe care ți i-am trimis și pe care i-ai și primit.

— De altfel sunt singurii pe care i-am primit, cuvânt de gentilom!

— Dar trebuia să renunți la cele lumești.

— Da, aceasta era și intenția mea, însă n-a fost și a destinului, care desigur că intenționează ceva cu mine. El a dispus altfel, prin intermediul domnului de Longueville: n-a vrut să rămân călugăr. Așa că m-am supus voinței acestei bune providențe și trebuie să spun că nu-mi pare rău.

— Va să zică nu mai ești călugăr?

— Nu, cel puțin pentru moment, soră dragă. Nu îndrăznesc să-ți spun că nu mă voi întoarce vreodată, căci cine este omul care ar putea să spună în ajun, ce va face a doua zi? Domnul de Rancé n-a întemeiat, oare, ordinul trapiștilor? Poate fac și eu ca domnul de Rancé și inventez vreun ordin religios. Însă, un moment am fost în război și, vezi, din cauza asta pentru un timp am devenit profan și impur. Cu prima ocazie am să mă purific.

— Dumneata războinic! spuse Nanon ridicând din umeri.

— De ce nu? N-am să-ți spun că sunt un Dunois, un Duguesclin, un Bayard sau un cavaler fără teamă și fără reproș. Nu, nu am nici trufia să spun că n-am câteva reproșuri ușoare să-mi fac sau că voi întreba, cum a făcut celebrul condotier Sforza, ce înseamnă teama. Om sunt și, vorba lui Plaut: *Homo sum: bumani nibil a me alienum puto*, adică: om sunt și nimic din ceea ce este omenesc nu mi-e străin. Mi-e teamă, pe cât îi este permis unui om să-i fie, ceea ce nu mă împiedică să fiu uneori viteaz. Chiar când sunt forțat, mânuiesc destul de bine sabia și pistolul. Însă înclinația mea adevărată, vocația mea hotărâtă, este, după cum vezi, diplomația. Ori mă înșel amarnic, dragă Nanon, sau am să ajung un mare om politic. Politica este o carieră foarte frumoasă. Uită-te la domnul de Mazarin, dacă n-o să fie spânzurat, o să ajungă departe. Ei bine, eu sunt ca domnul de Mazarin: una din temerile mele, ba chiar cea mai mare, este că o să fiu spânzurat. Din fericire Nanon, ești lângă mine și asta îmi dă o mare încredere.

— Așadar, ești soldat!

— Și curtean, la nevoie. Mi-a folosit mult ședereа pe lângă domnul de Longueville.

— Ce-ai învățat cât ai stat pe lângă el?

— Ceea ce se învață când stai pe lângă prinți: să lupți, să faci intrigi, să trădezi.

— Și asta la ce te-a dus?

— La cea mai înaltă poziție.

— Pe care ai pierdut-o?

— O, Doamne! Și domnul de Condé și-a pierdut situația. Nu mai poți fi stăpân pe evenimente. Dragă soră, așa cum mă vezi am guvernat Parisul.

— Dumneata?

— Da, eu.

— Cât timp?

— O oră și trei sferturi, cu ceasul în mână.

— Ai guvernat Parisul?

— Ca un împărat.

— Cum așa?

— Foarte simplu. Știi că domnul coajutor, domnul de Gondy, abatele de Gondy…

— Da, da.

— Era stăpânul absolut al orașului. În acel moment eram de partea domnului duce d'Elboeuf. E un prinț loren și nu este nicio rușine să fii al domnului d'Elboeuf. Or, atunci, domnul d'Elboeuf era dușmanul coajutorului. Am provocat deci o răscoală în favoarea domnului d'Elboeuf și am pus mâna…

— Pe cine? Pe coajutor?

— Nu chiar pe el, n-aș fi știut ce să fac cu el și aș fi fost foarte încurcat. Am pus mâna pe amanta lui, pe domnișoara de Chevreuse.

— Dar e îngrozitor! strigă Nanon.

— Intenția mea era să o răpesc și să o duc departe ca să n-o mai vadă niciodată. Așa că i-am transmis ce intenționam să fac, însă omul acesta dat dracului, are argumente la care nu poți rezista: mi-a oferit o mie de pistoli.

— Biata femeie, să ajungă marfă de târguială.

— Doamne ferește! Dimpotrivă, trebuie să fi fost încântată, asta i-a dovedit cât de mult ținea la ea domnul de Gondy! Numai oamenii bisericii pot avea asemenea devotament pentru amantele lor. Cred că asta e datorită faptului că le este interzis să aibă.

— Atunci, ești bogat?

— Eu? spuse Cauvignac.

— Desigur, din cauza tâlhăriilor astea.

— Nu-mi mai pomeni de asta. Află Nanon, că am avut ghinion! Camerista domnișoarei de Chevreuse pe care nimeni nu se gândise s-o răscumpere și care, în consecință rămăsese lângă mine, mi-a furat toți banii.

— Cel puțin vă rămâne, sper prietenia celor pe care i-ai servit, supărându-l pe coajutor.

— Ah! Nanon se vede cât de colo că nu-i cunoști pe prinți. Domnul d'Elboeuf s-a împăcat cu coajutorul iar, în convenția care au făcut-o între ei, eu am fost sacrificat. Așa că m-am văzut obligat să intru în solda domnului de Mazarin, dar domnul de Mazarin este o secătură, însă pentru că el nu proporționa recompensa cu serviciul făcut, am primit oferta care mi s-a propus de a porni o nouă răscoală pentru consilierul Broussel, care urmărea să-l numească pe domnul cancelar Seguier. Însă oamenii mei, niște neîndemânatici! N-o stârniră decât pe jumătate. În timpul acestei încăierări am fost în cel mai mare pericol prin care am trecut vreodată. Domnul de la Meilleraye a tras cu pistolul în mine de foarte aproape. Din fericire, m-am aplecat la timp, glonțul a trecut peste capul meu, iar ilustrul mareșal omorî cu el o bătrână.

— Ce urzeală îngrozitoare! strigă Nanon.

— Dar, dragă soră, acestea sunt situații inevitabile într-un război civil.

— Acum înțeleg că un om capabil de asemenea fapte a îndrăznit să facă ceea ce ai făcut ieri.

— Ce-am făcut? întrebă Cauvignac cu aerul cel mai inocent cu putință, ce-am îndrăznit?

— Ai îndrăznit să înșeli în față un personaj atât de important ca domnul d'Epernon! Dar ceea ce nu înțeleg și n-aș fi crezut niciodată, a fost, mărturisesc, ca un frate copleșit de bunătatea mea

să poată concepe cu sânge rece, planul de a-și ruina sora.

— Să-mi ruinez, sora?… Eu? spuse Cauvignac.

— Da. Tu! răspunse Nanon. N-a fost nevoie să aștept povestea pe care mi-ai spus-o și care îmi dovedește că ești în stare de orice, pentru a recunoaște scrisul de pe acest bilet. Privește! Poți să negi că această scrisoare anonimă nu e scrisă de tine…?

Și Nanon, indignată, puse sub ochii fratelui său scrisoarea de denunț pe care i-o dăduse ducele, cu o seară mai înainte.

Cauvignac o citi fără să se tulbure.

— Ei bine! spuse el, ai ceva împotriva acestei scrisori? Consideri că, întâmplător, nu e bine făcută? M-ai supăra cu asta, pentru că ar însemna că nu ești prea citită.

— Nu e vorba de redactare, domnule, e vorba de faptul în sine. Ai scris scrisoarea aceasta?

— Eu, desigur! Dacă aș fi voit să neg faptul, mi-aș fi falsificat scrisul, dar era un lucru de prisos: n-am intenționat niciodată să mă ascund de tine; vream chiar să recunoști că scrisoarea venea de la mine.

— Oh! făcu Nanon îngrozită, mărturisești!

— Este o urmă de modestie, soră dragă, și trebuie să-ți spun că eram împins de un fel de răzbunare…

— De răzbunare!

— Da, foarte firească…

— Răzbunare contra mea, nefericitule! Gândește-te la ce spui… Ce-ți făcusem atât de rău încât să-ți vină în minte dorința de a te răzbuna pe mine?

— Ce mi-ai făcut? Pune-te în locul meu, Nanon… Părăsesc Parisul pentru că aveam prea mulți dușmani: acesta e necazul tuturor oamenilor politici… Mă întorc la tine… Te implor… Îți amintești? Ai primit trei scrisori… N-ai să spui că nu mi-ai recunoscut scrisul… Era același cu cel de pe scrisoarea anonimă; în plus scrisorile erau și semnate… Îți scriu trei scrisori ca să-ți cer o sută de pistoli nenorociți… O sută de pistoli! Dumitale care ai milioane! Era o sumă de nimic… Știi doar că suta de pistoli este cifra mea… Ei bine, sora mea mă refuză… Vin la sora mea, dar sora mea mă gonește!… Firește, mă informez… Poate e la strâmtoare, îmi zic; e momentul să-i arăt că binefacerile sale n-au căzut pe un pământ sterp… Poate că nu mai e liberă… În acest caz, este de scuzat… După cum vezi, inima mea îți căuta scuze și atunci aflu că sora mea e liberă, fericită, bogată, foarte bogată! Și că un oarecare baron de Canolles, un străin, îmi răpește drepturile mele și este protejat în locul meu… Atunci gelozia mi-a tulburat mințile…

— Spune lăcomia… M-ai vândut domnului d'Epernon, cum ai vândut-o pe domnișoara de Chevreuse, coajutorului… Ce-ți păsa, te-

ntreb eu, că aveam legături cu domnul de Canolles?

— Mie? Nimic! Și nici nu m-am gândit să mă îngrijorez, dacă ai fi păstrat legătura și cu mine.

— Îți dai seama că dacă i-aș fi spus un singur cuvânt domnului duce d'Epernon, dacă i-aș fi făcut o mărturisire fără înconjur, ai fi fost pierdut?

— Desigur.

— Ai auzit cu urechile tale, adineaori, din gura lui, ce soartă îl așteaptă pe cel care i-a smuls semnătura în alb.

— Nu-mi mai vorbi de asta, mi-a trecut un fior până în măduva oaselor și a trebuit să fac apel la toată puterea mea de stăpânire ca să nu mă trădez.

— Și nu tremuri, dumneata care mărturisești că, totuși știi ce-i aceea teamă?

— Nu, căci această mărturisire fără înconjur ar fi dovedit că domnul de Canolles nu era fratele dumitale, iar cuvintele din scrisoarea dumitale fiind destinate unui străin căpătau o semnificație supărătoare. E mai bine, crede-mă, să faci o mărturisire cu ocolișuri ca aceea pe care ai făcut-o, ingrato, nu îndrăznesc să spun oarbă, te cunosc eu bine. Dar gândește-te câte avantaje prevăzute de mine rezultă din această mică întâmplare pe care am pregătit-o eu. Mai întâi, erai foarte încurcată și tremurai că trebuie să dai cu ochii de domnul de Canolles care, nefiind prevenit, s-ar fi împotmolit groaznic în mijlocul micului dumitale roman de familie. Din contră, prezența mea a salvat totul. Fratele dumitale nu mai e un mister. Domnul d'Epernon l-a adoptat și încă în mod foarte elegant, trebuie să recunosc. Acum, fratele poate să nu se mai ascundă, e de-al casei, de aici, corespondență, întâlniri în exterior și chiar în interior. Numai că fratele cu ochi și păr negru să nu-și întindă nepolitețea până acolo încât să vină să-l privească pe domnul duce d'Epernon, drept în față. O pelerină seamănă foarte mult cu o altă pelerină, ce dracu! Și când domnul d'Epernon va vedea o pelerină ieșind de la dumneata, cine o să-i spună daca era sau nu o pelerină de frate? Iată-te liberă ca vântul. Numai că pentru a-ți fi de folos, m-am rebotezat: mă numesc Canolles și asta este jenant. Ar trebui să-mi fi recunoscătoare pentru sacrificiul pe care l-am făcut.

La acest flux bombastic, rezultat al unei îndrăzneli de necrezut, Nanon, uimită, nu știa ce să mai spună. De aceea, Cauvignac, profitând de această victorie câștigată prin asalt, continuă:

— Și acum, soră dragă, pentru că după o atât de lungă absență, iată-ne din nou împreună, pentru că după atâtea încercări ți-ai regăsit un adevărat frate, mărturisește că începând de acum înainte ai să dormi complet liniștită, grație scutului pe care dragostea îl va

întinde peste noi, ai să dormi liniștită de parcă toată Guyana te-ar adora, ceea ce nu este adevărat, cum știi prea bine, însă va trebui s-o facem să vrea ce vrem noi. În adevăr, mă instalez în casa dumitale: domnul d'Epernon mă va face colonel; în loc de șase oameni, voi avea două mii. Cu acești două mii de oameni, reînnoiesc cele douăsprezece munci ale lui Hercule; voi fi numit duce și pair; doamna d'Epernon moare; domnul d'Epernon se căsătorește cu dumneata…

— Înainte de toate acestea, două lucruri, spuse Nanon tăios.

— Care, soră dragă? Vorbește, te ascult.

— Mai întâi vei restitui ducelui hârtia cu semnătura în alb, căci altfel te spânzură. Ai auzit hotărârea chiar din gura lui. Apoi, vei pleca imediat de aici căci altfel sunt pierdută, ceea ce nu înseamnă nimic pentru dumneata, însă te vei pierde odată cu mine, motiv pentru care cred că o să ții seama de pieirea mea.

— Două răspunsuri, scumpă doamnă; hârtia cu semnătura în alb este proprietatea mea și n-ai să mă poți împiedica să mă las spânzurat dacă așa îmi place.

— Puțin îmi pasă!

— Mulțumesc, n-o să fie nimic, fii liniștită, adineaori ți-am spus cât îmi e nesuferită o asemenea moarte. Păstrez deci hârtia cu semnătura în alb, afară doar dacă n-ai dori să mi-o cumperi tu, în care caz putem trata.

— N-am nevoie de ea. Semnăturile în alb eu le dau.

— Ferice de tine, Nanon!

— Așadar, o păstrezi?

— Firește.

— Cu riscul a ceea ce ți se poate întâmpla?

— Nu te teme, am unde s-o plasez. Cât despre retragerea mea, să știi că n-am să comit o asemenea greșeală, găsindu-mă aici din ordinul ducelui. Și mai mult: în dorința dumitale de a te descotorosi de mine ai uitat un lucru.

— Ce anume.

— Comisionul acela important de care mi-a vorbit ducele și care trebuie să mă îmbogățească.

Nanon păli.

— Dar bine, nefericitule, spuse ea, știi bine că acest comision nu-ți era destinat ție. Știi bine că ar fi o crimă să abuzezi de această situație, o crimă care într-o zi sau alta, va aduce după ea pedeapsa cuvenită.

— De aceea nici nu vreau să abuzez. Aș vrea numai să uzez și atâta tot.

— De altfel domnul de Canolles este cel desemnat să facă acest comision.

— Ei și, nu mă numesc eu oare baronul de Canolles?

— Da, dar acolo i se cunoaște nu numai numele, dar și figura. Domnul de Canolles a fost de mai multe ori la curte.

— Perfect, iată un motiv serios; este primul pe care mi-l dai așa că, după cum vezi, mă retrag.

— De altfel ai fi întâlnit acolo dușmanii dumitale politici, spuse Nanon, și s-ar fi putut ca figura dumitale, deși sub o altă înfățișare, să nu fie mai puțin cunoscută decât a domnului de Canolles.

— Oh! Asta n-ar avea nicio importanță, dacă scopul misiunii este să aducă un mare serviciu Franței, cum spunea domnul duce. Mesajul va deschide drum mesagerului. Un serviciu de o asemenea importanță implică iertarea, iar uitarea trecutului este prima condiție a convertirii politice. Așa că, te rog să mă crezi, dragă soră, nu e cazul să-mi impui dumneata condițiile dumitale, ci eu să ți le impun pe ale mele.

— Spune-mi, care sunt?

— Mai întâi, cum îți spuneam adineaori, amnistia generală.

— Asta e tot?

— Apoi lichidarea socotelilor noastre.

— Se pare că îți datorez ceva, nu?

— Îmi datorezi o sută de pistoli pe care ți i-am cerut și pe care în mod inuman mi i-ai refuzat.

— Poftim două sute de pistoli.

— Așa da, acum te recunosc, Nanon.

— Dar asta cu o condiție.

— Care?

— Să repari răul pe care l-ai făcut.

— De acord. Ce trebuie să fac?

— Să încaleci și să pornești în galop pe drumul spre Paris până ce-l vei întâlni pe domnul de Canolles.

— Înseamnă că-i pierd numele?

— I-l redai.

— Și ce trebuie să-i spun?

— Trebuit să-i predai ordinul acesta și să te convingi că a pornit în același moment la executarea lui.

— Asta e tot?

— Absolut tot.

— E necesar să știe cine sunt?

— Dimpotrivă, este deosebii de important să nu știe.

— Ah! Nanon ai să roșești din cauza fratelui dumitale?

Nanon nu răspunse. Se gândea.

— Dar, spuse ea după un moment, cum aș putea să fiu sigură că ai îndeplinit cu credință misiunea pe care ți-am încredințat-o? Dacă ai avea ceva sfânt în tine, te-aș pune să juri.

— Fă mai mult.

— Ce?

— Mai promite-mi o sută de pistoli după îndeplinirea misiunii.

Nanon ridică din umeri.

— De acord, spuse ea.

— Bine. Vezi, eu nu-ți cer jurământ îmi ajunge cuvântul dumitale. Așadar, o sută de pistoli persoanei care-ți va aduce de la mine, dovada de primire din partea domnului de Canolles.

— Da, dar văd că vorbești și de o a treia persoană, nu intenționezi să mai revii?

— Cine știe? O afacere mă așteaptă și pe mine aproape de Paris.

Nanon făcu fără să vrea o mișcare de bucurie.

— Ah! Asta nu e drăguț, spuse Cauvignac râzând, dar n-are importanță, dragă soră, nu e nicio supărare.

— Nu e supărare, dar pe cal.

— Pe cal chiar acum. Doar cât să beau un păhăruț la botul calului.

Cauvignac scurse în pahar restul de chambertin din sticlă, își salută sora cu un gest plin de deferență și aruncându-se în șa dispăru, după un moment, într-un nor de praf.

X.

Luna începuse să se ivească printre copaci când vicontele, urmat de fidelul său Pompée, ieși din hanul jupânului Biscarros și porni pe drumul spre Paris.

Cam după un sfert de oră, în care timp vicontele se lăsase furat de tot felul de gânduri și străbătuse aproape o leghe și jumătate, se întoarse spre scutierul care se sălta cu greutate în șa, la trei pași în spatele cavalerului și-l întrebă:

— Pompée, ai cumva mănușa mea din dreapta?

— După câte știu, nu, domnule, răspunse Pompée.

— Dar la cufăr ce faci?

— Mă uit dacă e bine legat și-i strâng curelele de teamă să nu sune. Sunetul aurului este fatal, domnule, și atrage întâlniri neplăcute, mai ales noaptea.

— Bine faci, Pompée, răspunse vicontele, îmi place să te văd atât de grijuliu și de prudent.

— Sunt calități firești, la un soldat, domnule viconte, și se potrivesc foarte bine cu curajul. Totuși, întrucât curajul nu înseamnă și îndrăzneală, mărturisesc că îmi pare rău că n-a putut să ne însoțească domnul Richon, căci douăzeci de mii de livre se păzesc greu, mai ales într-o vreme atât de agitată ca a noastră.

— Ai dreptate, Pompée, răspunse vicontele, sunt cu totul de părerea dumitale.

— Aș îndrăzni chiar să spun, continuă Pompée, încurajat în teama lui de aprobarea vicontelui, că este imprudent să se aventureze cineva, așa cum facem noi. Feriți-vă, vă rog, ca să-mi controlez muscheta.

— Ei, cum e, Pompée?

— Cocoșul e în bună stare și cine ar vrea să ne stea în drum ar trăi un sfert de oră foarte greu. Oh! Oh! Ce se vede?

— Unde?

— În fața noastră, cam la vreo sută de metri, spre dreapta. Priviți, acolo!

— Văd ceva alb.

— Oh! Oh! spuse Pompée, alb: poate o fi vreun centiron. Pe onoarea mea, dacă nu-mi vine s-o iau pe lângă gardul acela de mărăcini din stânga. În limbaj de război, aceasta se numește o retragere strategică, să ne retragem, domnule viconte.

— Dacă e vorba de centiroane, atunci să știi, Pompée, că sunt purtate de soldații regelui și soldații regelui nu atacă trecătorii.

— Greșiți, domnule viconte, greșiți: se vorbește mereu de vagabonzi care, sub uniforma majestății sale comit mii de mârșăvenii unele mai condamnabile decât altele iar de curând, la

Bordeaux, au fost trași pe roată doi soldați din cavalerie care… Ah! Asta el mi se pare că recunosc uniforma cavaleriștilor, domnule.

— Uniforma cavaleriștilor e albastră, iar ce vedem noi e alb, Pompée.

— Da, dar adesea pun peste uniformă o cămașă albă, așa cum au făcut mizerabilii care au fost trași pe roată de curând la Bordeaux. După câte mi se pare gesticulează foarte tare. Amenință: asta e tactica lor, domnule viconte. Pândesc așa, la marginea drumului și, cu muscheta în mână, amenință pe drum, de departe, obligând pe călător să-și arunce punga.

— Dar, bunul meu Pompée, spuse vicontele care deși foarte înfricoșat își păstra totuși stăpânirea de sine, dacă amenință din depărtare cu arma, fă și dumneata la fel cu arma dumitale.

— Da, dar ei nu mă văd pe mine, spuse Pompée, așa că demonstrația mea ar fi inutilă.

— Dacă nu te văd, atunci, mi se pare că nici nu pot să te amenințe, spuse vicontele.

— Nu vă pricepeți în probleme de război, răspunse scutierul prost dispus. O să mi se întâmple și aici, ce mi s-a întâmplat la Corbie.

— Să sperăm că nu, Pompée, căci dacă îmi amintesc bine, la Corbie ai fost rănit, nu?

— Da, și încă foarte greu. Eram cu domnul de Cambes, un viteaz. Alcătuiam o patrulă de noapte ca să recunoaștem locul unde urma să se dea bătălia. Am observat atunci niște centiroane, l-am sfătuit să nu facă pe viteazul. El s-a încăpățânat și s-a îndreptat spre centiroane. Am întors capul de groază. În acel moment un glonte blestemat… Domnule viconte, să fim prudenți!

— Să fim prudenți, Pompée, nici eu nu vreau altceva. Totuși mi se pare că stau nemișcați.

— Sigur că da, pândesc prada. Să așteptăm.

Din fericire pentru călători, n-a fost nevoie să aștepte prea mult. Într-o clipă, luna ieși dintr-un nor negru ale cărui margini le tivi mai întâi cu o lumină argintie, apoi lumină cu putere, la vreo cincizeci de pași de cei doi călători, câteva cămăși puse la uscat cu mânecile întinse, pe un gard de mărăcini.

Acestea erau centiroanele care îi amintiseră lui Pompée patrularea nefericită de la Corbie.

Vicontele izbucni în râs și dădu pinteni calului. Pompée îl urma strigând:

— Ce bine că nu m-am lăsat condus de prima mea inspirație! Era să trag un foc în direcția asta și aș fi avut aerul unui don Quijote. Vedeți, domnule viconte, la ce servește prudența și experiența din război!

— După emoții mari, clipe de destindere; după ce trecură de cămăși, călătorii făcură în liniște vreo două leghe. Timpul era minunat; umbra cădea mare și neagră ca abanosul, dinspre pădurea care se întindea pe una din laturile drumului.

— Hotărât lucru, nu-mi place lumina de lună. Când poți fi văzut de departe, riști să fii luat prin surprindere. Am auzit mereu pe soldați spunând că din doi oameni care se caută unul pe altul luna nu favorizează decât numai pe unul din ei. Suntem în plină lumină, domnule viconte.

— Ai dreptate, Pompée, să trecem în umbră.

— Bine, dar dacă niște oameni ar sta la pândă, la marginea pădurii, atunci ne-am arunca direct în gheara lor… În război, nu trebuie să te apropii niciodată de o pădure mai înainte de a o fi cercetat.

— Din păcate, spuse vicontele, ne lipsesc cercetașii. Nu se numesc așa. Pompée, cei care merg în recunoaștere?

— Ba da, ba da, murmură scutierul. Al dracului Richon acesta, de ce n-o fi venit și el? L-am fi trimis ca o avangardă, în timp ce noi am fi constituit corpul de armată.

— Bine, Pompée, acum ce facem? Rămânem în lumină sau trecem în umbră?

— Să trecem în umbră, domnule viconte, mi se pare că e cel mai prudent lucru.

— Să trecem în umbră.

— Vă e teamă, domnule viconte, nu-i așa?

— De loc, dragă Pompée, îți jur.

— N-ați fi avut dreptate, căci eu sunt lângă dumneavoastră și veghez: dacă aș fi singur, înțelegeți că nu m-aș sinchisi de loc. Un soldat bătrân nu se teme nici de Dumnezeu, nici de diavol. Însă dumneavoastră sunteți un tovarăș tot atât de greu de păzit ca și comoara pe care o port cu mine și această dublă răspundere mă sperie. Ah! Ah! Dar ce-o fi umbra aceea neagră pe care o zăresc acolo? De data asta se mișcă.

— Așa e, spuse vicontele.

— Vedeți ce înseamnă să stăm în umbră: noi vedem dușmanul, dar el nu ne vede pe noi. Nu vi se pare că nenorocitul acela poartă o muschetă?

— Ba da. Însă omul acela e singur, Pompée și noi suntem doi.

— Domnule viconte, sunt cei mai de temut cei care merg singuri, căci singurătatea dovedește un caracter hotărât. Celebrul baron de Adrets mergea întotdeauna singur. Fiți atent! Mi se pare că ne ochește! O să tragă, aplecați-vă!

— Da! de unde, Pompée, își schimbă doar muscheta de pe un umăr pe altul.

— N-are importanță, să ne aplecăm totuși, așa e obiceiul, primim focul cu nasul în șa.

— Dar vezi bine că nu trage, Pompée.

— Nu trage? spuse scutierul ridicându-se, foarte bine! Trebuie să-i fi fost frică de aerul nostru hotărât. Ah! Sigur că i-a fost frică! Lăsați-mă să-i vorbesc eu și după mine o să vorbiți dumneavoastră îngroșându-vă vocea.

Umbra înainta mereu.

— Stai! Cine ești, prietene? strigă Pompée.

Umbra se opri cu o mișcare de mare teamă.

— Strigați și dumneavoastră, spuse Pompée.

— Inutil, spuse vicontele, nenorocitul e destul de speriat.

— Ah! i-e frică, spuse Pompée cu muscheta pregătită de tras.

— Fie-vă milă! domnule, spuse omul căzând în genunchi, fie-vă milă! Sunt un biet negustor de bâlci care de opt zile n-a vândut o singură batistă și n-are un chior în buzunar.

Ceea ce i se păruse lui Pompée că era o muschetă, era în realitate o prăjină lungă de un cot, pe care o folosea ca să-și măsoare marfa.

— Află, prietene, spuse Pompée cu măreție, că nu suntem hoți, suntem militari care umblăm noaptea pentru că nu ne temem de nimic, vezi-ți de drum în liniște, ești liber.

— Uite, prietene, adăugă vocea mult mai dulce a vicontelui, uite o jumătate de pistol pentru frica pe care ți-am produs-o, dumnezeu să te călăuzească.

Și vicontele puse, cu mâna lui albă și mică, o jumătate de pistol în palma nenorocitului, care mulțumi cerului pentru fericita întâlnire de care a avut parte.

— Ați greșit, domnule viconte, ați greșit foarte mult, spuse Pompée după vreo douăzeci de pași.

— Am greșit? Am greșit? Cu ce?

— Dând omului acela o jumătate de pistol. Niciodată nu trebuie lăsat să se observe că aveți bani, n-ați observat că primul strigăt al acestui fricos a fost că n-avea niciun ban?

— E adevărat, spuse vicontele râzând, era un fricos, așa e, pe când noi, cum spuneai, suntem militari care nu ne temem de nimic.

— Între a te teme și a sfida, domnule viconte, e tot așa de departe ca între teamă și prudență. Da, nu este prudent, o repet, de a arăta că ai bani unui necunoscut pe care îl întâlnești pe drum.

— Dar când necunoscutul este singur și dezarmat?

— Da, dar poate face parte dintr-o bandă înarmată, poate fi un spion trimis înainte ca să cerceteze terenul… Poate să se întoarcă însoțit de o mulțime și atunci ce credeți că ar trebui să facă doi oameni singuri, oricât de viteji ar fi, în fața acestei mulțimi?

De data aceasta, vicontele recunoscu adevărul reproșului pe care

i-l făcuse Pompée, sau, pentru a scurta dojana, păru că-și recunoaște vina și, astfel, ajunseră pe nesimțite la malul râușorului Saye, de lângă Saint-Genes.

Pod nu era, așa că, trebuia trecut prin râu.

Pompée, îi făcu vicontelui o teorie savantă despre trecerea râurilor, dar cum o teorie nu e pod, a fost, totuși necesar ca, după teorie, să se treacă prin apă.

Din fericire râul nu era adânc, iar acest nou incident îi dovedi vicontelui, odată mai mult, că văzute de departe și mai cu seamă noaptea, lucrurile sunt mai puțin înspăimântătoare decât văzute de aproape.

Așa că vicontele începu să se liniștească, mai ales că nu mai era decât vreo oră până să se crape de ziuă. Dar pe când se aflau în mijlocul pădurii care se întindea în jurul localității Marsas, cei doi călători se opriră dintr-o dată; auziseră în urma lor, foarte clar, galopând mai mulți cai.

În același timp, caii lor ciuliră urechile și unul din ei necheză.

— De data aceasta, spuse Pompée cu voce stinsă, apucând de căpăstru calul stăpânului său, de data asta, domnule viconte, cred că o să vă arătați mai ascultător, încredințând această situație experienței unui bătrân soldat. Aud o trupă de oameni călări: suntem urmăriți. Aha! Vedeți? E banda falsului negustor pe care l-ați miluit; nu v-am spus eu, imprudent ce-ați fost? Haideți, fără falsă vitejie, să ne scăpăm viața și banii! Fuga este de cele mai multe ori un mijloc de a învinge: Și Horațiu s-a făcut că fuge.

— Bine, Pompée, să fugim! spuse vicontele cu tremur în glas.

Pompée dădu pinteni calului: animalul, un roib admirabil, țâșni sub împunsătura pintenilor cu un zel care stârni elanul calului arab al vicontelui și amândoi, pe întrecute, izbiră cu potcoavele în caldarâmul drumului din care țâșniră scântei urmate de un zgomot ca de tunet.

Cursa dură vreo jumătate de oră, dar în loc să câștige teren, celor doi li se păru că dimpotrivă dușmanul era foarte aproape.

Deodată, din adâncul întunericului se auzi o voce, care, unită cu șuieratul produs de aerul prin care își croiau drum cei doi călăreți, părea o înspăimântătoare amenințare a duhurilor nopții.

Vocea aceasta îi făcea măciucă părul sur al lui Pompée.

— Strigă să ne oprim: murmură el. Auziți, strigă să ne oprim!

— Ei bine, trebuie să ne oprim? întrebă vicontele.

— Dimpotrivă, strigă Pompée, să ne grăbim și mai tare dacă se poate. Înainte! Înainte…!

— Da, da, înainte! Înainte! strigă vicontele tot atât de înspăimântat ca și apărătorul său.

— Ne ajung din urmă, ne ajung, spuse Pompée, îi auziți?

— Vai, da…!

— Sunt peste treizeci… Auziți cum ne strigă mereu… Suntem pierduți…!

— Să forțăm caii până or crăpa… dacă trebuie, spuse vicontele mai mult mort decât viu…

— Viconte! Viconte! striga vocea din urmă, opriți-vă! Opriți-vă!… Oprește-te, bătrâne Pompée!

— E cineva care ne cunoaște, e cineva care știe că ducem banii doamnei prințese, e cineva care știe că conspirăm: o să ne tragă pe roată, de vii!

— Opriți! Opriți! continuă vocea.

— Strigă ca să ne prindă, spuse Pompée, sunt oameni de-ai lor și în față; suntem încercuiți!

— Dacă ne-am repezi într-o parte a drumului, în câmp și i-am lăsa să treacă pe cei care ne urmăresc?

— E o idee, spuse Pompée, haideți.

Cei doi cavaleri strânseră frâul, împunseră în cai cu genunchiul stâng și-i întoarseră spre stânga: calul vicontelui, ridicat cu îndemânare, sări șanțul cu ușurință; dar calul lui Pompée, mai greoi, își luă prea puțin avânt, pământul i se prăvăli sub picioare târând odată cu el și pe călăreț. Sărmanul scutier scoase un strigăt de adâncă disperare.

Vicontele care făcuse vreo cincizeci de pași pe câmp, auzi chemarea deznădăjduită și cu toate că și el era foarte speriat, se întoarse și reveni spre însoțitorul său.

— Fie-vă milă! strigă Pompée. Plătesc răscumpărare! Mă predau, aparțin casei de Cambes.

Un uriaș hohot de râs răspunse acestei lamentabile văicăreli iar vicontele, sosit în același moment, îl văzu pe Pompée îmbrățișând scara șeii învingătorului care cu vocea sugrumată de râs, încerca să-l liniștească.

— Domnul baron de Canolles! strigă vicontele.

— Da, eu, la dracu! Zău, viconte, nu e bine să lăsați oamenii care vă caută să alerge așa după dumneavoastră.

— Domnul baron de Canolles! spuse Pompée, nevenindu-i să-și creadă ochilor de atâta fericire; domnul baron de Canolles și domnul Castorin!

— Da, domnule Pompée, spuse Castorin ridicându-se în scări ca să vadă, peste umărul stăpânului său care se frângea de râs în șa. Ce căutați acolo în șanț?

— Nu vedeți? spuse Pompée. Calul s-a abătut din drum în momentul în care, luându-vă drept dușmani, mă retrăgeam ca să mă pregătesc de o apărare viguroasă! Domnule viconte, spuse Pompée ridicându-se și scuturându-se, domnul de Canolles.

— Cum? Dumneavoastră aici? murmură vicontele cu o bucurie în glas, pe care n-o putu stăpâni.

— Chiar eu, pe legea mea! răspunse Canolles privindu-l pe viconte cu o insistență pe care o explica mănușa găsită de el. Mă plictiseam de moarte în hanul acela. Richon mă părăsise după ce mi-a luat banii la cărți. Am aflat că ați luat drumul spre Paris. Din întâmplare și eu avram treabă într-acolo. Și atunci am plecat după dumneavoastră ca să vă întâlnesc. Nu-mi închipuiam că pentru a ajunge până aici, trebuia să fug mâncând pământul! La dracu! Domnule gentilom, sunteți un călăreț grozav!

Vicontele, surâse, bâlbâind câteva cuvinte.

— Castorin, spuse Canolles, ajută-l pe domnul Pompée să încalece. Vezi bine că nu reușește, oricât de îndemânatic ar fi.

Castorin coborî și-l ajută pe Pompée, care, până la urmă, reuși să se urce pe cal.

— Acum, spuse vicontele, dacă vreți, să ne continuăm drumul.

— Un moment, spuse stingherit Pompée, un moment domnule viconte, mi se pare că îmi lipsește ceva.

— Cred și eu, spuse vicontele, îți lipsește cufărul.

— Vai de mine! spuse Pompée, prefăcându-se foarte uimit.

— Nefericitule, strigă vicontele, nu cumva l-ai pierdut…?

— Trebuie să fie pe aici, domnule, spuse Pompée.

— Nu e ăsta? întrebă Castorin ridicând cu greutate de pe jos obiectul căutat.

— Ba da! spuse vicontele.

— Ba da! strigă și Pompée, în același timp.

— Nu e el de vină, spuse Canolles, voind să-și facă prieten pe bătrânul scutier, în cădere, trebuie să i se fi rupt curelele și atunci trebuie să se fi prăvălit cufărul.

— Curelele nu sunt rupte, domnule, spuse Castorin, sunt tăiate. Priviți!

— Oh! Oh! Ce înseamnă asta, domnule Pompée? întrebă Canolles.

— Asta înseamnă, interveni cu seriozitate vicontele, asta înseamnă că de teama de a nu fi urmărit de bandiți, domnul Pompée a tăiat pur și simplu legăturile care țineau cufărul, ca să nu aibă răspunderea de a fi fost el vistiernicul. În termeni de război, cum se cheamă această viclenie, domnule Pompée?

Pompée voi să se scuze, explicând că aceasta s-a produs poate din imprudență când a tras cuțitul de vânătoare din teacă, dar pentru că nu putu să dea o explicație satisfăcătoare, rămase pătat în ochii vicontelui, de bănuiala de a fi voit să sacrifice cufărul, ca să-și scape pielea. Canolles fu mai îngăduitor.

— Bine, bine, bine! spuse el, s-a văzut – dar acum prinde iar

cufărul. Hai, Castorin, ajută-l pe domnul Pompée, ai avut dreptate jupân Pompée, că te-ai temut de hoți; traista e grea și ar fi fost o captură serioasă.

— Nu glumiți, domnule, spuse Pompée cutremurându-se, noaptea orice glumă e rău prevestitoare.

— Ai dreptate, Pompée, ai dreptate în adevăr. De aceea, continuă Canolles, am să vă servesc de escortă dumitale și domnului viconte: o întărire de doi oameni nu este de prisos.

— Desigur că nu! strigă Pompée: numărul înseamnă siguranță.

— Dar dumneavoastră, viconte, ce părere aveți de propunerea mea? spuse Canolles care observase că vicontele primise oferta grațioasă care se făcuse, cu mai puțin entuziasm decât scutierul său.

— Eu recunosc în ea amabilitatea dumneavoastră obișnuită, și vă mulțumesc din suflet, domnule, însă nu mergem pe același drum și mă tem să nu vă deranjez.

— Cum? spuse dezamăgit Canolles văzând că disputa de la han se pregătea să reînceapă în mijlocul drumului, cum nu mergem pe același drum? Nu mergeți la…

— La Chantilly, se grăbi să precizeze Pompée, tremurând la gândul de a continua călătoria numai în compania vicontelui.

Acesta făcu un gest de nerăbdare, iar dacă ar fi fost lumină i s-ar fi putut vedea fața îmbujorată de mânie.

— Eh! Bine, dar Chantilly este tocmai ținta călătoriei mele, spuse Canolles făcându-se că nu bagă de seamă mișcarea violentă a vicontelui care ar fi vrut să-l trăsnească pe sărmanul Pompée dacă ar fi putut. Mă duc la Paris, viconte, sau… Mai curând. Uite, viconte, n-am nimic de făcut și nici nu știu unde să mă duc. Mergeți la Paris, merg și eu la Paris; mergeți la Lyon și eu tot la Lyon merg; mergeți la Marsilia, merg și eu la Marsilia pentru că de mult doream să cunosc Provența; vă duceți la Stenay, unde sunt armatele Majestății Sale, atunci haidem la Stenay. Deși sunt născut în Sud, mi-a plăcut nordul, întotdeauna.

— Domnule, răspunse vicontele cu o energie pe care o datora, desigur enervării în care îl adusese Pompée, trebuie să vă spun? Călătoresc singur, pentru probleme personale de cea mai mare importanță, pentru motive foarte serioase și iertați-mă, dacă mai insistați, mă văd silit să vă spun, spre marele meu regret, că mă stingheriți.

A fost nevoie doar de amintirea mănușii aceleia mici, pe care Canolles o ținea la piept între haină și cămașă, ca baronul, violent și nestăpânit ca orice gascon, să nu izbucnească. Așa că se abținu.

— Domnule, reluă el cu mai multă seriozitate, n-am auzit până acum că drumul aparține mai mult unei persoane, decât alteia. Mi se pare, chiar, că se numește drumul regelui, ca o dovadă că toți

supuși majestății sale au dreptul egal de a se folosi de el. Mă aflu, deci, pe drumul regelui fără intenția de a vă stingheri: ba mă găsesc aici chiar pentru a vă servi, pentru că sunteți tânăr, slab și nu prea bine apărat. Nu cred că am aerul unui bandit care atacă trecătorii. Dar, după explicația făcută, mă declar vinovat de comportarea mea supărătoare. Iertați-mă, domnule, că v-am stingherit. Am onoarea să vă prezint complimentele mele. Drum bun!

Și Canolles după ce împinse calul să facă un ușor ocol, salută pe viconte și trecu pe partea cealaltă a drumului, urmat de Castorin, în fapt și de Pompée, cu gândul.

Canolles jucă scena aceasta cu o politeță plină de grație; apoi cu un gest seducător își acoperi cu pălăria lui mare fruntea inteligentă, umbrită de un păr negru, mătăsos, impresionându-l pe viconte, nu atât prin procedeu, cât prin statura lui impunătoare, apoi se depărtă. Castorin îl urmă, drept și bine înfipt în șa. Rămas pe cealaltă parte a drumului, Pompée suspina de se înmuiau pietrele, iar vicontele, după ce se gândi mult, dădu pinteni calului și se apropie de Canolles, care se făcea că nici nu-l vede, nici nu-l aude.

— Domnule de Canolles! șopti el abia auzit.

Canolles tresări și se întoarse: un fior de plăcere îi străbătu prin vine și i se păru că o muzică cerească da în cinstea lui un concert divin.

— Viconte! răspunse el.

— Ascultați, domnule, spuse acesta cu o voce blândă și catifelată, în adevăr, mi-e teamă că m-am purtat nepoliticos cu un gentilom de valoarea dumneavoastră. Iertați-mi timiditatea, am fost crescut de niște părinți plini de teamă, teamă născută din afecțiunea lor pentru mine: vă repet, iertați-mă, nu m-am gândit niciun moment să vă jignesc și ca dovadă a împăcării noastre sincere, îngăduiți-mi să merg alături de dumneavoastră.

— Cum să nu! strigă Canolles, de acord de o sută de ori, de o mie de ori! Nu sunt ranchiunos, viconte, iată proba…

Îi întinse mâna în care căzu sau, mai bine zis, alunecă o mână fină, ușoară, asemeni unei încântătoare aripi de păsărică.

Restul nopții trecu pe nesimțite datorită vervei nebunești a baronului. Vicontele îl asculta, zâmbind, uneori.

Cei doi valeți veneau în urmă; Pompée explicând lui Castorin cum se pierduse bătălia de la Corbie, deși s-ar fi putut câștiga dacă nu s-ar fi omis să-l invite la consiliul care avuse loc în dimineața aceea.

— Cum ați rezolvat problemele cu domnul duce d'Epernon, întrebă vicontele pe Canolles, când se iviră primele lumini ale dimineții.

— N-a fost greu de loc, răspunse Canolles. După cum mi-ați spus

viconte, el avea treabă cu mine și nu eu cu el: sau s-a plictisit să mă aștepte, și s-a retras, sau s-a încăpățânat și mă mai așteaptă și acum.

— Dar domnișoara de Lartigues? adăugă vicontele după o ușoară ezitare.

— Viconte, domnișoara de Lartigues nu poate fi și la ea, cu domnul duce d'Epernon și la „Vițelul de aur", cu mine. Nu poți cere imposibilul de la femei.

— Acesta nu este un răspuns, baroane. Eu vă întreb cum se face că ați putut să vă despărțiți de domnișoara de Lartigues, când sunteți atât de îndrăgostit de ea.

Canolles îl privi pe viconte cu ochi mai pătrunzători, căci se făcuse ziuă, iar pe figura tânărului nu mai era o altă umbră decât aceea lăsată de borurile pălăriei.

Atunci îl cuprinse o poftă nebună să spună ceea ce simțea; dar Pompée, dar Castorin, dar aerul grav al vicontelui, toate îl reținură și fu oprit și de o îndoială.

— „Dar dacă mă înșel, dacă în ciuda acestei mănuși micuțe și a mâinii acesteia atât de fine, este bărbat; dacă e așa, să mori strivit de această confuzie, nu altceva".

Se stăpâni și răspunse vicontelui cu unul din acele surâsuri care răspund la toate.

Se opriră la Barbezieux ca să prânzească și ca să răsufle caii. De data aceasta, Canolles luă masa cu vicontele și tot timpul acesta îi admiră mâna a cărei mănușă parfumată îi produsese o atât de mare emoție. În plus, vicontelui îi fu foarte greu să-și scoată pălăria și să-și descopere părul frumos, lins, așezat pe o piele atât de fină încât orice om oricât de îndrăgostii ar fi fost, și prin urmare orbit de dragoste, s-ar fi lămurit imediat, dar lui Canolles tot îi era teamă să nu se trezească din visul acesta pe care ar fi vrut să-l vadă că durează cât mai mult. Găsea ceva încântător în acest incognito al vicontelui care îi permitea o sumă de mici familiarități pe care i le-ar fi interzis o recunoaștere deplină sau o completă mărturisire. Nu spuse, dar, niciun cuvânt care să-l fi putut face pe viconte să bănuiască nici pe departe că incognito-ul lui fusese dezvăluit.

După masă, își reluară drumul și merseră neîntrerupt până la ora de cină. Din când în când, o oboseală, pe care începea să n-o mai poată ascunde, aducea pe figura vicontelui o culoare sidefie, sau un mic fior prin tot corpul, ceea ce îl făcea pe Canolles să-l întrebe care era cauza. Atunci domnul de Cambes surâdea și părea că nu mai are nimic, ba propunea să se meargă mai repede, ceea ce Canolles refuza explicând că mai aveau mult de mers și din această cauză caii trebuiau cruțați cu orice chip.

După masa de seară, vicontelui îi fu greu să se ridice de pe scaun. Canolles se repezi să-i vină în ajutor.

— Aveți nevoie de odihnă, tânărul meu prieten, îi spuse el, o călătorie continuată în condițiile acestea v-ar ucide după a treia etapă. Astă-seară n-o să mai încălecăm, din contră, ne vom odihni. Vreau să dormiți bine și, de aceea, cea mai bună cameră din han a dumneavoastră va fi, pe viața mea!

Vicontele se uită la Pompée cu un aer atât de trist încât Canolles nu se putu împiedica să nu râdă.

— Când se face o călătorie atât de lungă, cum facem noi, spuse Pompée, ar trebui ca fiecare să aibă cortul său.

— Sau un cort la două persoane, spuse Canolles cu aerul cel mai firesc cu putință, ar fi destul.

Un fior străbătu tot corpul vicontelui.

Lovitura pornise și Canolles o observă: cu coada ochiului îl văzu pe viconte făcându-i semn lui Pompée. Acesta se apropie de stăpânul său care îi spuse ceva în șoaptă, apoi, sub motiv oarecare, scutierul o luă înainte și dispăru.

O oră și jumătate după această plecare neașteptată, despre care Canolles nu ceru nicio explicație, călătorii ajungând într-un orășel, zăriră pe scutier în pragul unui mic hotel cu o înfățișare foarte plăcută.

— Ah! Ah! Se pare că aici o să ne petrecem noaptea, viconte.

— Desigur, dacă veți binevoi, baroane.

— Cum să nu! Vreau tot ce vreți dumneavoastră. V-am mai spus: călătoresc de plăcere, în timp ce dumneavoastră, mi-ați spus-o, călătoriți pentru afaceri. Mă tem însă că n-o să stați bine în această clădire!

— Oh! spuse vicontele, o noapte trece repede.

Grupul se opri și, mai repede decât Canolles, Pompée se repezi să țină scara stăpânului său; de altfel Canolles își dădu seama că o asemenea grabă ar fi fost ridicolă din partea unui bărbat pentru alt bărbat.

— Repede, camera, spuse vicontele. În adevăr, ați avut dreptate, domnul de Canolles, continuă el întorcându-se spre însoțitorul său, sunt în adevăr foarte obosit.

— Iat-o domnule, spuse hangița arătându-i o cameră destul de mare, situată la parter, cu fereastră spre grădină. Fereastra avea gratii iar deasupra camerei era podul.

— Dar camera mea care e? întrebă Canolles, aruncându-și cu interes privirea spre ușa unei camere situată lângă camera vicontelui și a cărui perete subțire constituia o slabă piedică pentru curiozitatea lui atât de întărâtată.

— Camera dumneavoastră? spuse hangița, veniți pe aici domnule, să vă conduc.

În adevăr, fără să pară că a observat proasta dispoziție a lui

Canolles, ea îl conduse până în capătul unui coridor exterior, de-a lungul căruia erau numai uși, de unde toată lățimea curții îl despărțea de camera vicontelui.

Vicontele urmărise din pragul camerei întreagă această manevră.

— Acum, m-am ars! își spuse Canolles, am procedat ca un prost: dar să nu fac mână proastă căci sunt definitiv pierdut. Să ne luăm aerul cel mai grațios cu putință.

Și ieșind pe balconul acela pe care îl forma, așa cum am spus, coridorul exterior, strigă:

— Bună seara, dragă viconte, somn ușor, cu adevărat că aveți nevoie. Vreți să vă trezesc mâine de dimineață? Nu. Bine! O să mă treziți dumneavoastră, când veți vrea. Noapte bună!

— Noapte bună, baroane, spuse vicontele.

— Să nu uit: aveți nevoie de ceva sau vreți să vi-l trimit pe Castorin să vă desfacă eghileții?

— Mulțumesc, îl am pe Pompée, se culcă în camera de alături.

— Bună prevedere, tot așa fac și eu cu Castorin. Măsură de prudență, nu-i așa, Pompée? Niciodată nu se iau destule măsuri de prevedere într-un han… Bună seara, viconte.

Vicontele răspunse printr-o urare asemănătoare și închise ușa.

„Bine, bine, viconte, murmură Canolles, mâine o să fie rândul meu să pregătesc locuința și am să mă revanșez. Bine! continua el, trage perdelele, ba întinde și o pânză la fereastră ca să nu i se vadă nici umbra. Drace! E un băiat foarte pudic gentilomul acesta, dar mi-e totuna. Să așteptăm până mâine”.

Și Canolles intră în casă mormăind; se dezbrăcă într-o foarte proastă dispoziție, se culcă posomorât și visă că Nanon dăduse în buzunarul lui peste mănușa gri deschis a vicontelui.

XI.

A doua zi, Canolles fu mai vesel decât în ajun; la rândul său și vicontele de Cambes se lăsă antrenat de o veselie sinceră. Pompée, în vervă, povestea lui Castorin despre războaiele la care participase. Toată dimineața fu plină de amabilități și dintr-o parte și din alta.

La amiază Canolles se scuză vicontelui că era obligat să-l părăsească însă trebuia, spunea el, să scrie o scrisoare lungă unui prieten care locuia în apropiere și-l mai preveni că trebuia să facă și o vizită unui alt cunoscut, a cărei locuință era cam la vreo trei, patru leghe de Poitiers, aproape de șoseaua principală. Canolles întrebă pe hangiu de prietenul acesta, dându-i numele, și i se răspunse că înainte de a ajunge în satul Jaulnay, o să dea peste casa acestui prieten, ușor de recunoscut după două turnulețe.

Întrucât Castorin trebuia să părăsească mica trupă, ca să ducă scrisoarea, iar Canolles trebuia să se abată ca să-și viziteze prietenul, vicontele fu rugat să indice locul unde aveau să rămână peste noapte; acesta aruncă ochii pe harta mică pe care o purta Pompée într-o port-haină și propuse satul Jaulnay. Canolles nu făcu nicio obiecțiune, ba împinse viclenia până a spune cu voce tare:

— Pompée, dacă ai să mai fii trimis ca ieri în chip de șef de stat major, reține-mi, dacă se poate, camera mea alături de camera stăpânului dumitale, ca să fim aproape și să mai putem vorbi puțin.

Prefăcutul scutier, schimbă o privire cu vicontele și surâse ușor, hotărât să nu facă nimic din ceea ce îi spusese baronul.

Castorin, care primi instrucțiuni din timp, când luă scrisoarea primi ordinul să vină la Jaulnay.

De înșelat asupra hanului nu putea fi vorba pentru că în Jaulnay nu era decât unul singur cu firma *La marele Carol Martel*.

Toată lumea plecă. După vreo cinci sute de pași de Poitiers, unde prânziseră, Castorin o luă pe drumul care se deschidea la dreapta. Se mai merse cam două ore. În sfârșit, Canolles, la rândul său recunoscu, după indicațiile primite, casa prietenului său: i-o arătă vicontelui, își luă rămas bun de la el, îi reînnoi lui Pompée invitația de a se ocupa de camera lui și o luă pe drumul care se deschidea la stânga.

Vicontele era complet liniștit; scena din ajun se petrecuse fără discuții iar ziua se scursese fără cea mai mică aluzie; așa că nu se mai temea de nicio piedică din partea lui Canolles și din moment ce baronul rămânea pentru el un simplu tovarăș de drum, bun vesel și spiritual, nu mai dorea nimic altceva decât să termine călătoria în compania acestuia. De aceea, fie că vicontele socotise inutilă orice precauțiune, fie că nu voise să se despartă de scutier și să rămână singur pe drum, Pompée nu fu trimis înainte.

Ajunseră în sat noaptea, pe o ploaie cu găleata. Din fericire se găsi o cameră încălzită; vicontele, grăbit să se schimbe, o luă, poruncindu-i lui Pompée să se îngrijească de cameră pentru Canolles.

— S-a aranjat, spuse egoistul Pompée care abia aștepta să se culce și el, hangița a promis că se ocupă ea.

— Bine. Unde e trusa mea?

— Iat-o.

— Flacoanele?

— Mulțumesc… Unde dormi Pompée?

— În capătul coridorului.

— Și dacă am nevoie să te chem?

— Iată clopoțelul, vine hangița…

— Bine. Ușa se închide bine?

— Domnul poate să vadă.

— Nu are zăvor!

— Nu, dar are broască.

— Bine, am să mă închid pe dinăuntru. Mai există vreo intrare?

— După câte știu eu, nu.

Și Pompée luă sfeșnicul și făcu înconjurul camerei.

— Vezi dacă obloanele sunt solide.

— Sunt puse cârligele.

— Bine, poți pleca, Pompée.

Pompée ieși, iar vicontele răsuci cheia în broască.

O oră mai târziu, Castorin care sosise la han cel dintâi și care avea o cameră lângă Pompée, fără ca acesta să știe, ieși din cameră în vârful picioarelor și-i deschise poarta lui Canolles.

Cu inima bătând puternic, Canolles se strecură în han, lăsându-i lui Castorin grija de a reînchide poarta și ceru să i se arate camera vicontelui, apoi se îndreptă într-acolo.

Vicontele se pregătea să se culce când auzi pași pe coridor.

Fricos, cum îl știm, pașii îl făcură să tresară de emoție, trase cu urechea.

Pașii se opriră în dreptul ușii.

O secundă mai târziu se auzi o ciocănitură.

— Cine e? întrebă o voce pe care Canolles n-ar fi recunoscut-o dacă n-ar fi avut mai multe ocazii să studieze variațiile acestei voci.

— Eu! spuse Canolles.

— Cum? Dumneata! spuse vocea trecând de la emoție la spaimă.

— Da închipuiți-vă, viconte, că nu mai e niciun loc în tot hanul, nicio cameră liberă… Imbecilul dumitale de Pompée nu s-a gândit la mine… Și niciun alt han în tot satul… Și cum camera dumitale are două paturi.

Vicontele aruncă o privire îngrozitoare spre cele două paturi

așezate unul lângă altul într-o nișă și despărțite doar printr-o masă de noapte.

— Ei bine! Înțelegeți? continuă Canolles. Am venit să cer unul. Vă rog deschideți-mi repede, că mor de frig…

Se auzi atunci în cameră o mare agitație, zgomot de haine strânse și pași grăbiți.

— Da, da, baroane, se auzi vocea vicontelui din ce în ce mai speriată, da, da, vin, alerg…

— Aștept… Dar pentru numele lui Dumnezeu, grăbiți-vă, dacă nu vreți să mă vedeți înghețat.

— Iertați-mă, dar, vedeți, dormeam.

— Da? Și mie care mi s-a părut că aveți lumina aprinsă.

— Nu, nu, vă înșelați.

Și lumina se stinse imediat: Canolles nu protestă.

— Vin… Dar nu găsesc ușa, continuă vicontele.

— Cred și eu, spuse Canolles. Vă aud vocea în partea cealaltă a camerei… Veniți, încoace…

— Ah! Căutam clopoțelul ca să-l chem pe Pompée.

— Pompée e în capătul celălalt al coridorului și n-o să vă poată auzi… Am vrut să-l trezesc ca să aflu ceva de la el, dar n-a fost posibil… Doarme buștean.

— Am s-o chem pe hangiță…

— Aș, hangița și-a cedat patul unui călător și s-a urcat în pod să se culce… Așa că nu va veni nimeni, dragă prietene… De altfel, ce rost are să chemi lumea? N-am nevoie de nimeni.

— Dar eu…

— Dumneata? Dumneata îmi deschizi ușa și îți mulțumesc. Caut pe bâjbâite, mă culc și asta e tot. Așa că deschide-ți, vă rog.

— Dar, poate, în sfârșit s-o mai găsi vreo cameră, chiar fără pat, spuse vicontele dezorientat. Este imposibil să nu mai fie și alte camere. Să chemăm pe cineva, să caute…

— Dar, dragă viconte, e zece și jumătate… O să trezești tot hanul… O să creadă lumea că a luat casa foc… ar fi un eveniment care ne-ar ține treji toată noaptea și ar fi păcat, căci pic de somn…

Această ultimă asigurare păru că-l liniștește puțin pe viconte. Niște pași mici se auziră până la ușă și ușa se deschise.

Canolles intră și închise ușa după el în timp ce vicontele se depărtase în grabă.

Baronul se găsi atunci într-o cameră aproape pe de-a-ntregul scufundată în întuneric, căci ultimii tăciuni de foc, aproape stinși, nu mai aruncau decât o lumină insuficientă. Atmosfera era călduță și parfumată cu toate acele mirosuri care denotă o excesivă atenție pentru îngrijirea corpului.

— Ah! Mulțumesc viconte, spuse Canolles, în adevăr aici e mult

mai bine ca pe coridor.

— Ați vrea să dormiți, baroane? întrebă vicontele.

— Sigur că da… Arătați-mi patul, căci cunoașteți camera mai bine decât mine… Sau lăsați-mă să aprind lumânarea.

— Nu! Nu! Inutil! spuse vicontele. Patul dumitale este aici, în stânga.

Cum stânga vicontelui, era dreapta baronului, baronul se îndreptă spre dreapta, dădu peste o fereastră și lângă fereastră de o măsuță iar pe măsuță de clopoțelul pe care vicontele îl căutase cu disperare. Și, pentru orice eventualitate, băgă clopoțelul în buzunar.

— Ce spuneați? Haideți, viconte, ce ne jucăm de-a baba-oarba?… Măcar trebuia să mă fi anunțat că e pericol! Dar ce naiba cotrobăiți prin întuneric?

— Caut clopoțelul să-l chem pe Pompée.

— Ce dracu vreți cu Pompée?

— Vreau… Vreau să pregătească un pat lângă patul meu…

— Pentru cine?

— Pentru el!

— Pentru el?… Ce tot spuneți, viconte!… Lachei în camera noastră! Haida de! Aveți niște obiceiuri de fată speriată. Ptiu!… Suntem băieți destul de mari ca să ne putem apăra singuri. Nu, dați-mi doar mâna și conduceți-mă spre patul meu pe care pot să-l găsesc… Sau mai bine… Să aprindem lumânarea.

— Nu, nu, nu! strigă vicontele.

— Pentru că nu vreți să-mi dați mâna, spuse Canolles, ar trebui să-mi întindeți un cap de sfoară, sunt aici ca într-un adevărat labirint.

Și, spunând aceasta, înaintă, cu brațele întinse, în direcția de unde auzise vocea; dar, pe lângă el, văzu alunecând ca o umbră și simți trecând un parfum; strânse brațele, însă asemeni lui Orfeu al lui Virgiliu, nu cuprinse în brațe decât aerul.

— Acolo! Acolo! strigă vicontele din celălalt capăt al camerei; sunteți lângă pat, baroane.

— Care din două este al meu?

— N-are importanță! Eu tot nu mă culc.

— Cum, nu vă culcați? spuse Canolles întorcându-se la aceste cuvinte imprudente, și ce-o să faceți?

— Am să stau pe un scaun toată noaptea.

— Haida de! spuse Canolles, n-aș putea îngădui o asemenea copilărie, veniți, viconte, veniți!

Și Canolles, călăuzit de o scânteie țâșnită din vatră pentru o clipă, zări pe viconte, înfășurat în pelerină, ghemuit într-un colț între fereastră și scrin.

Raza nu dură decât o clipă, dar fu de ajuns ca să-l orienteze pe

baron, iar pe viconte să înțeleagă că era pierdut. Canolles înainta drept spre el, cu mâinile întinse și deși camera intrase din nou în beznă, bietul gentilom înțelese că de data asta nu mai putea scăpa de cel care îl urmărea.

— Baroane! Baroane! se bâlbâi vicontele, vă implor, nu mai înaintați, nu părăsiți locul unde vă găsiți, dacă sunteți gentilom, niciun pas mai mult.

Canolles se opri, vicontele era atât de aproape încât îi auzea inima bătând și simțea aerul călduț al respirației lui întretăiate; în același timp un parfum îmbătător, amețitor, alcătuit din emanațiile tinereții și frumuseții, păru că-l înfășoară ca să-i ia toată posibilitatea de a se supune vicontelui, chiar dacă ar fi voit s-o facă.

Totuși, un moment rămase unde se afla cu mâinile întinse spre mâinile care îl respingeau, simțind că nu mai avea de făcut decât o mișcare pentru a se apropia de această ființă încântătoare a cărei suplețe o admirase de atâtea ori, în aceste două zile.

— Îndurare, îndurare! murmură vicontele cu o voce în care teama se amesteca cu o ușoară plăcere. Îndurare! și vocea i se stinse pe buze, în timp ce Canolles simți cum trupul alunecă de-a lungul peretelui și cade în genunchi.

Pieptul i se umflă, era în vocea care cerea îndurare, un accent care îl făcu să-și dea seama că adversarul său era pe jumătate învins.

Mai făcu un pas, întinse mâinile și întâlni mâinile împreunate și rugătoare ale tânărului care, ne mai având puterea să scoată niciun strigăt, lăsă să-i scape un suspin aproape dureros.

În același moment, se auzi sub fereastră galopul unui cal și bătăi puternice răsunară în poarta hanului, urmate de strigăte și de agitație. Se striga și se bătea în poartă, pe rând.

— Domnul baron de Canolles! strigă un glas.

— Oh! Mulțumesc lui Dumnezeu! Sunt salvat, murmură vicontele.

— Să-l ia dracul pe criminalul ăsta care mă strigă! spuse Canolles, nu putea să vină mâine de dimineață!

— Domnul baron de Canolles! strigă glasul de afară, domnul baron de Canolles! Trebuie să-i vorbesc chiar acum!

— Ce s-o fi întâmplat? întrebă baronul dându-se un pas înapoi.

— Domnule, domnule, spuse Castorin la ușă, sunteți chemat… Sunteți căutat.

— De cine, ticălosule?

— De un curier.

— Din partea cui?

— Din partea domnului duce d'Epernon.

— Și ce vrea?

— Serviciul regelui.

La auzul acestui cuvânt magic, căruia trebuia să i se dea ascultare, Canolles deschise ușa și coborî, bombănind fără încetare.

Pompée sforăia.

Curierul intrase și aștepta într-o sală de jos. Canolles se îndreptă spre el și păli citind scrisoarea lui Nanon. Așa cum desigur că cititorul a ghicit, curierul era Courtauvaux, care, plecând aproape zece ore după Canolles, cu toate eforturile pe care le depusese, nu putuse să-l întâlnească decât la a doua oprire.

Câteva întrebări puse lui Courtauvaux îl convinse pe Canolles de necesitatea urgenței misiunii care i se încredințase. Reciti scrisoarea și formula „Buna dumitale soră, Nanon” îl făcu să înțeleagă ceea ce se întâmplase, că domnișoara de Lartigues îl dăduse drept fratele său, ca să iasă din încurcătură.

Canolles o auzise chiar pe Nanon vorbind în termeni puțin măgulitori despre acest frate căruia îi luase acum locul. Asta nu adăuga puțin la sila cu care se supuse mesajului primit din partea ducelui.

— Bine, îi spuse el lui Courtauvaux, fără să-i deschidă vreun credit la han și fără să-și golească punga în mâna lui, cum ar fi procedat în oricare alte ocazii asemănătoare; bine, spune-i stăpânului dumitale că ne-ai găsit și că ne-am supus imediat.

— Domnișoarei de Lartigues nu-i spun nimic?

— Ba da! Spune-i că fratele său îi apreciază sentimentul care a făcut-o să acționeze și că-i este foarte obligat. Castorin pune șeile pe cai!

Și fără să mai spună altceva curierului, uimit de o asemenea primire grosolană, Canolles urcă la viconte pe care îl găsi palid, tremurând și îmbrăcat. Două lumânări aprinse erau așezate pe cămin.

Canolles aruncă o privire plină de regret spre cele două paturi din care numai unul arăta că stătuse cineva pe el. Tânărul îi urmări privirea și un sentiment de pudoare îi împurpură obrajii.

— Fiți mulțumit, viconte, spuse Canolles, ați scăpat de mine pentru restul călătoriei. Plec pentru o misiune în serviciul regelui.

— Când? întrebă vicontele cu glasul încă nesigur.

— Chiar acum, mă duc la Mantes unde se pare că este curtea în momentul de față.

— Adio, domnule, abia putu să răspundă tânărul, care căzu pe un scaun fără să mai îndrăznească să-și ridice ochii spre el.

Canolles făcu un pas spre el.

— Desigur că n-am să vă mai revăd, spuse el emoționat.

— Cine știe? spuse vicontele încercând să surâdă.

— Promiteți un singur lucru unui om care își va aminti mereu de

dumneavoastră, spuse Canolles, punându-și mâna pe inimă, și făcu aceasta cu atâta armonie în gest și în vorbă încât nu lăsa nicio îndoială asupra sincerității cu care vorbea.

— Ce anume?

— Că o să vă gândiți la el, câteodată.

— Vă promit.

— Fără… mânie…

— Da.

— O dovadă în sprijinul acestei promisiuni? spuse Canolles.

Vicontele îi întinse mâna.

Canolles luă această mână micuță și tremurândă, cu intenția de a o strânge doar, în mâinile sale, dar cu o mișcare mai puternică decât voința lui, își apăsă buzele cu putere pe ea, apoi se repezi afară din cameră murmurând pentru el:

— Oh! Nanon! Ai să mă poți despăgubi vreodată de ceea ce m-ai făcut să pierd?

XII.

Dacă am urmărit acum pe prințesele de Condé în exilul lor de la Chantilly despre care Richon făcuse vicontelui o descriere atât de îngrozitoare, iată ce am observa.

Pe sub frumoasele alei de castani, pudrate cu o zăpadă de flori, peste peluzele acoperite cu iarbă care se întind până spre lacurile albastre, se agită încontinuu o mulțime de persoane care se plimbă, râd, stau de vorbă sau cântă. Ici și colo, în mijlocul peluzelor, câțiva cititori apar pierduți în mijlocul valurilor de verdeață, în care nu se distinge decât pagina albă pe care o citesc cu nesaț și care aparține fie „Cleopatrei" domnului de la Calpreméde, „Astreei" domnului d'Urfé sau lui „Cyrus cel mare" al domnișoarei de Scudéry; în mijlocul bolților de caprifoliu și de clematite se aud acorduri de luth și cântece de voci invizibile. În sfârșit, pe aleea principală, care duce la castel, trece din când în când, cu iuțeala fulgerului, câte un călăreț, purtătorul vreunui ordin.

În acest timp, pe terasă, trei femei îmbrăcate în satin și urmate la distanță de scutieri muți și respectuoși, se plimbă grav, cu gesturi pline de ceremonie și măreție. La mijloc, o doamnă cu înfățișare nobilă, cu toți cei cincizeci și șapte de ani ai săi, ține o adevărată dizertație despre problemele de stat; în dreapta, o tânără țeapănă, îmbrăcată sobru, ascultă docta teorie a vecinei sale, încruntându-se; în stânga, o altă bătrână, cea mai țeapănă și cea mai tacticoasă dintre toate, tocmai pentru că este de origină mai puțin ilustră, vorbește, ascultă și meditează, în același timp.

Doamna din mijloc este doamna prințesă-mamă, mama învingătorului de la Rocroi, Nordlingen și Lens care, de când este persecutat, iar persecuția l-a dus la Vincennes, a început să fie numit marele Condé, nume pe care și posteritatea i-l va respecta. Această doamnă, sub trăsăturile căreia se mai cunosc încă urmele acelei frumuseți care făcuse din ea ultima și poate cea mai nebunească dragoste a lui Henric al IV-lea, a fost rănită în dragostea ei de mamă și în orgoliul ei de prințesă, de un „fachino italiano" care se numea Mazarini, pe vremea când era slugă la cardinalul Bentivoglio și care, acum, de când este iubitul Annei de Austria și primul ministru al legatului Franței, este numit excelența sa cardinalul Mazarin.

El a fost acela care a îndrăznit să-l arunce în închisoare pe Condé a exilat la Chantilly pe mama și soția acestui nobil prizonier.

Doamna din dreapta este Claire – Clémence de Mailié, prințesă Condé, care, potrivit unui obicei aristocratic al timpului, este numită doar doamna prințesă și atât, pentru a se preciza, felul acesta, că soția șefului familiei Condé este prima prințesă de sânge,

prințesă prin excelență; mândră a fost ea întotdeauna, dar de când este persecutată, mândria i-a crescut din cauza acestei persecuții, devenind orgolioasă.

În adevăr, condamnată să joace un rol secundar când marele Condé era liber, ea a devenit mai de plâns decât o văduvă iar fiul său, ducele d'Enghien, care are aproape șapte ani, mult mai interesant decât un orfan. Toți ochii sunt ațintiți asupra ei și, fără teama de a deveni ridicolă, s-ar îmbrăca în haine de doliu. De când Anna de Austria a exilat aceste două doamne dezolate, plânsetele lor ascuțite s-au transformat în amenințări ascunse: din oprimate, au ajuns răsculate. Doamna prințesă e un adevărat Temistocle cu scufă de noapte, un Miltiade în fustă, iar laurii doamnei de Longueville, un moment regină a Parisului, nu-i dau pace.

Bătrâna urâcioasă din stânga este marchiza de Tourville care nu îndrăznește să scrie un roman, dar care creează în politică: n-a luat parte la război, cum a făcut viteazul Pompée și n-a încasat, ca el, un glonț în bătălia de la Corbie, însă soțul ei, care fusese un căpitan foarte prețuit, a fost rănit în fața cetății La Rochelle și a căzut la Friebourg. De aici a rezultat că moștenind averea lui personală a crezut că i-a moștenit și geniul său militar. De când a venit la doamnele prințese de Condé, a făcut trei planuri de campanie care au provocat, fiecare, admirația femeilor din suită și care n-au fost abandonate, ci numai amânate în clipa când era gata să înceapă bătălia. Nu îndrăznește să îmbrace uniforma soțului ei, deși uneori ar dori s-o facă, însă ține în cameră, deasupra patului, sabia lui agățată de perete și din când în când, când rămâne singură, o scoate din teacă, însoțind această operație cu un aer foarte marțial.

Cu tot aspectul său de sărbătoare, Chantilly ar putea fi în fond o imensă cazarmă și dacă s-ar căuta bine s-ar găsi praf de pușcă în pivnițe și baionete prin tufișuri.

Cele trei doamne, în timpul plimbării lor triste, se îndreaptă de fiecare dată spre poarta principală a castelului și pare că așteaptă sosirea unui mesager de mare importanță. De mai multe ori doamna prințesă-mamă a spus, clătinând din cap și suspinând:

— Nu vom reuși, fata mea, vom fi umilite.

— O glorie trebuie plătită, spuse doamna de Tourville fără să-și piardă cu nimic din atitudinea ei aspră, nu există victorie fără luptă!

— Dacă nu vom reuși, dacă vom fi învinse, spuse prințesa cea tânără, ne vom răzbuna.

— Doamnă, spuse prințesa-mamă, dacă nu vom reuși înseamnă că Dumnezeu l-a învins pe domnul le Prince. Ați vrea să vă răzbunați pe Dumnezeu?

Tânăra prințesă se înclină în fața admirabilei modestii a soacrei

sale iar cele trei personaje, salutându-se și tămâindu-se astfel, semănau cu un episcop asistat de doi diaconi care îl iau pe Dumnezeu drept pretext pentru omagiile pe care și le aduc unul altuia.

— Nici domnul de Turenne, nici domnul de La Rochefoucauld nici domnul de Bouillon, murmură prințesa-mamă, toți lipsesc deodată!

— Nici bani! răspunse doamna de Tourville.

— Pe cine să mai contezi, adăugă doamna prințesă, dacă însăși Claire ne uită?

— Cine ți-a spus, fiica mea, că doamna de Cambes te uită?

— Nu mai vine.

— Poate că este împiedicată, știi bine că drumurile sunt păzite de trupele domnului de Saint-Aignan.

— Ar fi putut să scrie măcar.

— Cum vreți să aștearnă pe hârtie un răspuns atât de important: aderarea la partidul domnilor prinți a unui oraș atât de mare cum este Bordeaux… Nu, nu asta mă îngrijorează cel mai mult.

— De altfel, reluă doamna de Tourville, unul din planurile pe care am avut cinstea să le spun alteței voastre avea ca scop precis o răscoală la Guyana.

— Da, da, și vom mai reveni la asta, dacă va fi nevoie, răspunse doamna prințesă, însă eu sunt de părerea mamei mele și încep să cred că Claire trebuie să fi întâmpinat vreun necaz: altfel ar fi venit. Poate că arendașii nu s-au ținut de cuvânt: știți că un țăran răsculat folosește întotdeauna ocazia ca să nu plătească dacă poate. Ce putem ști ce s-a întâmplat cu țăranii din Guyana, în ciuda promisiunilor pe care le-au făcut? Gasconi…!

— Niște flecari! spuse doamna de Tourville, luați individual, niște oameni viteji, dar luați în masă, niște soldați slabi, buni să strige: Trăiască domnul le Prince! când le e teamă de spaniol, asta-i tot.

— Și totuși îl urau pe domnul d Epernon, spuse prințesa-mamă, căci i-au spânzurat imaginea, la Agen, și i-au promis că o să-l spânzure în realitate la Bordeaux, dacă o să mai calce vreodată pe acolo.

— O să revină și o să-i spânzure el, pe toți, vorbi, cu ciudă, doamna prințesă.

— Și toate acestea sunt din cauza domnului Lenet, spuse doamna de Tourville, a domnului Pierre Lenet, repetă ea cu indignare, a consilierului acesta încăpățânat pe care persistați să-l păstrați și care nu e bun decât să ne împiedice toate planurile. Dacă n-ar fi respins al doilea plan al meu, care avea drept scop, vă amintiți, să cucerim fortăreața de la Vayres, insula Saint-Georges și fortul de la

Blaye, am fi putut acum asedia Bordeaux-ul care, în cele din urmă, ar fi trebuit să capituleze.

— Mi-ar place să se ofere de bună voie, dacă alteța voastră nu este de o altă părere, se auzi, în spatele doamnei de Tourville, o voce al cărei accent respectuos nu era lipsit de o urmă de ironie. Orașul care capitulează cedează în fața forței și nu se angajează la nimic; orașul care se oferă singur se compromite și este obligat să urmeze până la capăt soarta celui căruia i s-a oferit.

Cele trei doamne se întoarseră și-l zăriră pe Pierre Lenet care, în timp ce ele făceau una din plimbările lor obișnuite spre poarta principală a castelului, asupra căreia își îndreptau privirile fără încetare, ieșise printr-o ușă ce dădea direct pe terasă și se apropiase fără să fi fost observat.

Ceea ce spusese doamna de Tourville era, în parte, adevărat. Pierre Lenet, consilierul marelui Condé, om rece, savant și grav, avea misiunea prizonierului de a-și supraveghea prietenii și dușmanii și, trebuie s-o spunem, că îi era mai greu să-i împiedice pe prietenii domnului le Prince de a compromite cauza acestuia, decât de a combate intențiile dăunătoare ale dușmanilor săi. Însă șiret și abil ca un avocat, obișnuit cu șicanele și vicleniile din tribunal, învingea de cele mai multe ori, printr-o inerție de nezdruncinat. De altfel la Chantilly se dădeau bătăliile lui cele mai savante. Amorul propriu al doamnei de Tourville, nerăbdarea doamnei prințese, inflexibilitatea aristocratică a prințesei-mamă erau pe măsura șireteniei lui Mazarin, orgoliului Annei de Austria și nehotărârii parlamentului.

Lenet, însărcinat de prinț cu corespondența, își impusese legea de a nu comunica prințeselor noutățile decât atunci când socotea util, el fiind cel care aprecia oportunitatea aceasta; căci diplomația feminină neprocedând întotdeauna în secret, principiu de bază al diplomației masculine, multe din planurile lui Lenet fuseseră transmise dușmanilor, chiar de prietenii lui.

Cele două prințese, în ciuda opoziției pe care o găseau la el, trebuiau să recunoască devotamentul și mai ales utilitatea lui Pierre Lenet. Îl primiră pe consilier cu un gest amical, un ușor surâs se zări, chiar, pe buzele prințesei-mame.

— Ei, bine! dragă Lenet ai auzit, spuse ea, doamna de Tourville se plângea sau, mai bine zis, ne plângea. Totul merge din rău în mai rău. Ah! Afacerile noastre, dragă Lenet, afacerile noastre!

— Doamnă, răspunse Lenet, sunt departe de a vedea lucrurile așa de în negru, cum le vede alteța voastră. Aștept mult de la timp și de la întoarcerea norocului Cunoașteți proverbul: „Totul i se îndeplinește celui care știe să aștepte”.

— Timpul, întoarcerea norocului, asta e filosofie, domnule Lenet,

nu politică! spuse doamna prințesă.

Lenet surâse la rândul său.

— Filosofia e necesară în toate și mai ales în politică. Ea învață să nu te îmbeți de succes și să nu-ți pierzi răbdarea la nenorocire.

— Asta n-are importanță! spuse doamna de Tourville, aș fi preferat un curier cu o veste mai bună, în locul maximelor dumitale. Nu-i așa, doamnă prințesă?

— Da, mărturisesc că așa e, declară doamna de Condé.

— Alteța voastră va fi satisfăcută, pentru că astăzi va primi trei, răspunse Lenet, cu același calm.

— Cum, trei?

— Da, doamnă. Primul a fost văzut pe drumul dinspre Bordeaux, al doilea vine de la Stenay, iar al treilea sosește de la Rochefoucauld.

Cele două prințese scoaseră un strigăt de fericită surpriză. Doamna de Tourville își mușcă buzele.

— Mi se pare, domnule Pierre, spuse ea fandosindu-se pentru a-și ascunde ciuda și amărăciunea cuvintelor pe care se pregătea să le lanseze, mi se pare că un necromant priceput ca dumneata n-ar fi trebuit să se oprească pe un drum atât de bun și după ce a anunțat curierii, ar fi trebuit să ne spună și conținutul scrisorilor.

— Priceperea mea, doamnă, nu merge atât de departe pe cât credeți, spuse el cu modestie, ea se mărginește să fie un servitor fidel. Anunț, dar nu ghicesc.

În același moment, de parcă Lenet ar fi fost slujit de un demon ascuns, se zăriră doi călăreți care trecură poarta castelului și înaintau în galop. Îndată, un stol de curioși, venind de pe peluze și de pe terase, se strânse aproape de balustradă ca să afle amănunte.

Cei doi cavaleri descălecară. Unul dintre ei, aruncă celuilalt, care părea că-i e lacheu căpăstrul calului său nădușit și se îndreptă mai mult alergând, spre prințesele care veneau spre el din capătul opus al galeriei.

— Claire! strigă doamna prințesă.

— Da, alteță! Primiți, vă rog doamnă respectuosul meu omagiu.

Și punând un genunchi în pământ, tânărul încercă să ia mâna doamnei prințese pentru a o săruta.

— Vino în brațele mele! Dragă vicontesă, vino în brațele mele, strigă doamna de Condé ridicând-o.

Și, după ce se lăsă îmbrățișat, cu toate dovezile posibile de respect din partea doamnei prințese, cavalerul se întoarse către prințesa-mamă pe care o salută până la pământ.

— Vorbește repede, dragă Claire, spuse acesta.

— Da, vorbește, adăugă doamna de Condé, l-ai văzut pe Richon?

— Da, alteță și mi-a încredințat o misiune pentru

dumneavoastră.

— Bună sau rea?

— Nici eu nu știu; se compune din două cuvinte.

— Care? spune repede căci mor de nerăbdare.

Și pe fața celor două prințese se citi cea mai vie îngrijorare.

— Bordeaux. Da! spuse Claire îngrijorată ea însăși de efectul pe care puteau să-l producă cele două cuvinte.

Dar se liniști de îndată, căci cele două prințese răspunseră la aceste două cuvinte cu un strigăt de triumf care-l făcu pe Lenet să se apropie în fugă, din celălalt capăt al galeriei.

— Lenet! Vino, Lenet! strigă doamna prințesă, știi ce veste ne aduce buna Claire?

— Desigur, doamnă, spuse Lenet surâzând, sigur că știu, iată de ce nici nu mă grăbeam.

— De unde știi?

— Bordeaux. Da! Nu-i așa? spuse Lenet.

— În adevăr ești un vrăjitor, dragă Pierre! spuse prințesa-mamă.

— Dar dacă știai, spuse pe un ton de reproș doamna prințesă, de ce nu ne-ai scos din îngrijorarea în care ne chinuiam?

— Pentru că voiam să las doamnei vicontese de Cambes recompensa ostenelii sale, răspunse Lenet, înclinându-se în fața lui Claire, foarte emoționată, și pentru că mă temeam de o izbucnire de bucurie din partea altețelor voastre, pe terasă, în fața lumii.

— Ai dreptate, Pierre, ai întotdeauna dreptate, dragă Pierre! spuse doamna prințesă. Să tăcem!

— Și totuși, viteazului Richon îi datorăm aceasta, spuse prințesa-mamă. Nu-i așa că ești mulțumit de el și că a acționat bine, spune, jupân Lenet?

Jupân era cuvântul de mângâiere al prințesei-mamă, reținut de la Henric al IV-lea, care îl folosea foarte des.

— Richon este un om cu cap și un om de execuție, doamnă, spuse Lenet, și vă rog să credeți, alteță, că dacă n-aș fi fost sigur de el, ca de mine însumi, nu l-aș fi recomandat.

— Ce putem face pentru el? spuse doamna prințesă.

— Ar trebui să-i dăm o slujbă importantă, spuse prințesa-mamă.

— O slujbă importantă… Nici să nu vă gândiți, alteță, spuse cu silă doamna de Tourville, uitați că domnul Richon nu este gentilom?

— Nici eu nu sunt, doamnă, răspunse Lenet, ceea ce nu-l împiedică pe domnul le Prince să aibă, cred o oarecare încredere în mine. Desigur că admir și respect nobilimea Franței, dar sunt ocazii în care, îndrăznesc să spun, o inimă mare valorează mai mult decât un vechi blazon.

— Dar de ce n-a venit chiar bunul Richon să anunțe această

veste fericită? întrebă doamna prințesă.

— A rămas în Guyana ca să strângă oameni. Mi-a spus că putea conta de pe acum pe vreo trei sute de soldați: numai că, adăuga el, din lipsă de timp nu vor fi suficient de pregătiți ca să poată lupta și ar prefera să se obțină pentru el comanda unui oraș fortificat cum ar fi Vayres sau insula Saint-Georges. Acolo, spune el, e sigur că ar fi de mare folos alteților voastre.

— Dar cum să obținem asta? întrebă prințesa. Deocamdată nu suntem prea bine văzute la curte, pentru a putea recomanda pe cineva iar cel pe care, totuși, l-am susține ar deveni suspect chiar din clipa aceea.

— Poate, doamnă, ar fi un mijloc pe care mi l-a sugerat chiar domnul Richon, interveni vicontesa.

— Care?

— Domnul d Epernon se pare că este înnebunit după o anumită domnișoară, adăugă vicontesa roșindu-se.

— Ah, da! Frumoasa Nanon, spuse prințesa cu dispreț, știm.

— Ei bine! Se pare că ducele d'Epernon nu poate refuza nimic acestei femei, iar ea acordă tot ce i se plătește. N-am putea să cumpărăm un brevet pentru domnul Richon?

— Ar fi niște bani bine plasați, spuse Lenet.

— Da, însă casa de bani este goală, știți asta, domnule consilier, spuse doamna de Tourville.

Lenet se întoarse surâzând spre doamna de Cambes.

— A sosit momentul, doamnă, să le dovediți alteților lor că v-ați gândit la toate.

— Ce vrei să spui Lenet?

— Vrea să spună, doamnă, că sunt foarte fericită să vă pot oferi o modestă sumă, pe care am strâns-o cu mare greutate de la arendașii mei: darul este foarte modest, dar n-am putut face mai mult. Douăzeci de mii de livre! continuă vicontesa coborând privirea și ezitând, timidă, să ofere o sumă atât de mică primelor doamne din regat, după regină.

— Douăzeci de mii de livre? strigară cele două prințese în același timp.

— Dar este o adevărată avere într-o vreme ca aceasta, continuă prințesa-mamă.

— Scumpă Claire! strigă doamna prințesă, cum o să ne achităm vreodată față de ea?

— Alteța voastră o să se gândească mai târziu.

— Dar suma unde este? întrebă doamna de Tourville.

— În camera alteței sale, unde a dus-o scutierul meu Pompée, așa cum i-am dat ordine.

— Lenet, să-ți aduci aminte că datorăm această sumă doamnei

de Cambes.

— A și fost trecută la pasivul nostru, spuse Lenet scoțându-și carnetul și arătând la ziua respectivă cele douăzeci de mii de livre ale vicontesei, trecută într-o coloană al cărei total le-ar fi speriat pe prințese, dacă și-ar fi dat osteneala s-o adune.

— Dar cum ai reușit să treci, draga mea? spuse doamna prințesă, căci se spune că domnul de Saint-Aignan ocupă șoseaua și controlează oamenii și lucrurile, nici mai mult nici mai puțin, decât ca un perceptor.

— Datorită înțelepciunii lui Pompée, am reușit doamnă, să evităm acest pericol, spuse vicontesa, făcând un mare ocol, care ne-a întârziat cu o zi și jumătate, dar ne-a asigurat călătoria. Fără acest incident aș fi fost încă de alaltăieri lângă altețele voastre.

— Liniștiți-vă, doamnă, spuse Lenet, timpul încă nu e pierdut, trebuie doar ca ziua de azi și de mâine să fie cât mai bine folosite. După câte știu altețele voastre, astăzi așteptăm trei curieri; unul a sosit; mai rămân ceilalți doi.

— Am putea să cunoaștem și noi, domnule numele celorlalți doi? întrebă doamna de Tourville, sperând să-l prindă cu mâța-n sac pe consilier căruia îi declarase un permanent război și care, dacă nu era fățiș, nu era, totuși, mai puțin real.

— Cel dintâi va fi Gourville, dacă prevederile mele nu mă înșală; vine din partea ducelui de la Rochefoucauld.

— Din partea prințului de Marsillac, vreți să spuneți, spuse doamna de Tourville.

— Domnul prinț de Marsillac e acum duce de La Rochefoucauld, doamnă.

— Cum, tatăl său a murit?

— De opt zile.

— Unde?

— La Verteuil.

— Și al doilea? întrebă doamna prințesă.

— Al doilea este Blanchefort, căpitanul gărzilor domnului le Prince. Vine de la Stenay, din partea domnului de Turenne.

— În cazul acesta, spuse doamna de Tourville, cred că pentru a evita orice pierdere de timp, am putea să ne referim la primul meu plan, în eventualitatea adeziunii orașului Bordeaux și a alianței dintre domnii de Turenne și de Marsillac.

Lenet surâse ca de obicei.

— Iertați-mă, doamnă, spuse el pe tonul cel mai politicos cu putință, însă planurile fixate chiar de domnul le Prince, sunt Ia ora actuală în curs de executare și promit să aibă un succes deplin.

— Planurile hotărâte de domnul le Prince, care acum este la Vincennes și care nu are legătură cu nimeni!… spuse acru doamna

de Tourville.

— Am aici ordinele alteței sale, scrise chiar de mâna sa, purtând data de ieri și pe care le-am primit astăzi de dimineață, răspunse Lenet scoțând din buzunar o scrisoare a prințului de Condé. Suntem în corespondență.

Hârtia fu aproape smulsă din mâna consilierului, de cele două prințese, care-i sorbeau cuprinsul, cu lacrimi de bucurie.

— Ah! Așadar buzunarele lui Lenet cuprind în ele tot regatul Franței! spuse râzând doamna prințesă-mamă.

— Încă nu, doamnă, încă nu, răspunse consilierul, dar cu ajutorul lui Dumnezeu, am să fac așa ca să le măresc cât mai mult în acest scop. Acum, continuă el arătând spre vicontesă, acum doamna vicontesă trebuie să fie obosită, după un drum atât de lung…

Vicontesa înțelese că Lenet voia să rămână singur cu cele două prințese și observând că pe figura prințesei-mame se contură un surâs binevoitor, își dădu seama că era așa. Salută respectuos și se depărtă.

Doamnă de Tourville rămase și-și promitea să culeagă numeroase informații secrete, dar la un semn imperceptibil al doamnei prințese-mame către nora sa, cele două doamne deodată, făcând o reverență maiestoasă, executată după toate regulile etichetei, o anunțară pe doamna de Tourville că luase sfârșit ședința politică la care fusese invitată să ia parte. Doamna cu teorii înțelese invitația perfect, răspunse celor două doamne cu o reverență și mai gravă și mai ceremonioasă și se retrase, luându-l martor pe Dumnezeu pentru ingratitudinea de care dau dovadă prinții.

Cele două prințese trecură în camera de lucru, urmate de Pierre Lenet.

— Acum, spuse Lenet, după ce se asigurase că ușa fusese bine închisă, dacă altețele voastre vor, pot să-l primească pe Gourville, a sosit și s-a schimbat, neîndrăznind să se prezinte în fața dumneavoastră în costumul cu care a călătorit.

— Ce veste aduce?

— Că domnul de La Rochefoucauld va sosi astă-seară sau mâine, cu cinci sute de gentilomi.

— Cinci sute de gentilomi? Dar asta reprezintă o adevărată armată! strigă prințesa.

— Care o să ne facă trecerea anevoioasă. Aș fi preferat numai cinci sau șase servitori în locul acestei mulțimi; de domnul de Saint-Aignan am fi scăpat mai ușor. Acum va fi aproape imposibil să ajungi în sud fără să fii hărțuit.

— Cu atât m-ai bine dacă o să ne hărțuiască, spuse prințesa, căci dacă ne vor hărțui, ne vom lupta și vom învinge: pentru că gândul

domnului de Condé va fi alături de noi.

Lenet se uită spre prințesa-mamă ca pentru a-i cere părerea, însă Charlotte de Montmorency, crescută în timpul războaielor civile din timpul lui Ludovic al XIII-lea și care văzuse atâtea capete de oameni mari plecându-se ca să intre în închisoare sau rostogolindu-se pe eșafod pentru că voiseră să rămână drepte, își trecu mâna peste fruntea plină de amintiri neplăcute.

— Da, spuse ea, aici am ajuns. Să ne ascundem sau să luptăm: ce lucru groaznic! Trăiam liniștite, cu puțina glorie pe care Dumnezeu o trimisese asupra casei noastre, nu căutam altceva, sau cel puțin cred că nimeni dintre noi nu avea altă intenție, decât să ne păstrăm rangul în care ne-am născut și iată că acum întâmplarea ne împinge să luptăm împotriva stăpânului nostru…

— Doamnă! spuse cu violență tânăra prințesă, eu sunt mai puțin supărată decât alteța voastră de dificultatea în care ne aflăm acum. Și fratele meu și soțul meu sunt într-o captivitate dezonorantă, amândoi sunt fiii dumneavoastră, în afară de asta, fiica dumneavoastră este exilată. Iată motive care desigur că scuză toate încercările pe care le putem face.

— Este adevărat, spuse prințesa mamă cu o tristețe plină de resemnare, este adevărat că suport toate acestea cu mai multă răbdare decât dumneata, doamnă, dar mi se pare că așa ne este scris: să fim exilați sau prizonieri. Abia ajunsesem soția tatălui soțului dumitale că a trebuit să părăsesc Franța, urmată de dragostea regelui Henric al IV-lea. De abia ne întorsesem în țară că a trebuit să intrăm la Vincennes, urmăriți de ura cardinalului de Richelieu. Fiul meu, astăzi în închisoare, în închisoare a văzut lumina zilei și a putut să revadă, după treizeci și doi de ani, camera în care se născuse. Vai! Socrul dumitale, domnul le Prince, avea dreptate în sumbrele sale prevestiri: când după câștigarea bătăliei de la Rocroi, era condus în sala împodobită cu drapelele luate de la spanioli și-mi spunea: „Numai Dumnezeu știe câtă bucurie îmi produce această faptă a fiului meu, însă amintiți-vă, doamnă, că pe măsură ce crește gloria casei noastre, vor crește și nenorocirile”. Dacă n-aș fi primit blazonul din partea Franței, ceea ce îl face prea frumos ca să-l abandonez, mi-aș fi luat ca blazon un șoim cu clopoței care să atragă atenția asupra lui și datorită cărora să poată fi prins cu ușurință iar ca deviză: „*Fama nocet*”. Am făcut prea mult zgomot, fata mea și iată că acum ne dăunează. Nu ești de aceeași părere, Lenet?

— Doamnă, spuse Lenet întristat de amintirile pe care le evocase prințesa, alteța voastră are dreptate, însă am mers prea departe ca să mai putem da înapoi, mai mult: în condiții asemănătoare cu cele în care ne găsim acum, trebuie să luăm o hotărâre grabnică: să nu

ascundem situația. Numai aparent suntem liberi, regina este cu ochii pe noi, iar domnul de Saint-Aignan ne blochează. Ei bine! Trebuie să ieșim din Chantilly cu toată vigilența reginei și blocada domnului de Saint-Aignan.

— Să ieșim din Chantilly, dar să ieșim cu capul sus!

— Sunt de aceeași părere, spuse prințesa-mamă: familia de Condé nu este spaniolă și nu trădează. Nu este italiană și nu umblă cu vicleșuguri… Ceea ce face, face la lumina zilei și cu fruntea sus.

— Doamnă, spuse Lenet convingător, martor mi-e Dumnezeu că voi fi primul care să execut ordinul alteței voastre, oricare ar fi, dar să se iasă din Chantilly, așa cum vreți dumneavoastră, trebuie să se dea o luptă… Este sigur că nu intenționați ca în ziua luptei să fiți femeie, când în consiliu ați fost bărbat… Veți păși în fruntea partizanilor dumneavoastră și tot dumneavoastră vă veți îndemna soldații cu strigătele de război… Uitați însă că alături de prețioasa dumneavoastră persoană începe să mijească o existență nu mai puțin prețioasă; este persoana domnului duce d'Enghien, fiul și nepotul dumneavoastră… Ați risca să aruncați în același mormânt prezentul și viitorul casei dumneavoastră?… Credeți că tatăl nu-i va servi lui Mazarin drept zălog, cu ocazia acțiunilor îndrăznețe care se vor executa în numele fiului său? Ați uitat secretele donjonului de la Vincennes, cercetate atât de îngrozitor de domnul mare stareț de Vendôme, de mareșalul d'Ornano și de Puy-Laurent?… Ați uitat camera aceea nenorocită care, după spusele doamnei de Rambouillet, valorează greutatea ei în arsenic?… Nu, doamnelor, continuă Lenet, împreunându-și mâinile, nu. E bine să-l ascultați pe bătrânul dumneavoastră servitor: ieșiți din Chantilly așa cum se potrivește unor femei persecutate… Amintiți-vă că arma dumneavoastră cea mai sigură este slăbiciunea… Un copil lipsit de tatăl său, o femeie lipsită de soțul ei, o mamă lipsită de fiul ei, scapă cum pot din capcana în care au fost reținuți… Ca să puteți acționa și vorbi tare, așteptați până nu mai sunteți ținute ca o garanție pentru cel puternic… Cât timp sunteți captive, partizanii dumneavoastră vor rămâne tăcuți, când veți fi libere, ei se vor manifesta, nemaifiindu-le teamă că li se vor dicta condițiile răscumpărării dumneavoastră… Planul nostru este pus de acord cu Gourville… Suntem siguri că avem o escortă bună care ne va ajuta să evităm orice atac în timpul drumului… Căci în ziua de astăzi sunt antrenate în luptă douăzeci de partide diferite, care trăiesc de-a valma pe seama prietenului și pe seama dușmanului… Fiți de acord. Totul este gata…

— Să plecăm pe furiș! Să plecăm ca niște răufăcători! strigă tânăra prințesă. Oh! Ce-o să spună domnul le Prince, când o să afle că mama lui, soția lui, și fiul lui au îndurat o asemenea rușine!

— Nu știu ce va spune, dar dacă veți reuși, vă va datora libertatea, dacă nu veți reuși, nu vă veți compromite posibilitatea și mai ales poziția, așa cum s-ar întâmpla dacă ați face-o printr-o luptă.

Prințesa-mamă se gândi un moment și spuse cu o figură plină de o caldă melancolie.

— Dragă domnule, Lenet, convingeți-o pe fiica mea, eu sunt obligată să rămân aici. Am luptat până acum, dar în cele din urmă, cad; durerea care mă macină și pe care încerc în zadar să o ascund ca să nu-i descurajez pe cei din jurul meu o să mă țintuiască în pat de durere și patul acesta poate e patul meu de moarte; înainte de toate trebuie salvată averea familiei de Condé. Fata mea și nepotul meu vor părăsi Chantilly și sper că vor fi destul de înțelepți ca să vă urmeze sfatul, sau mai bine-zis ordinele. Poruncește, Lenet, se va executa!

— Păliți, doamnă! strigă Lenet sprijinind-o pe prințesa-mamă, pe care doamna prințesă, speriată de această paloare, o și prinsese în brațe.

— Da, spuse prințesa-mamă din ce în ce mai slăbită, da, da, veștile bune de astăzi mi-au făcut mai mult rău decât grijile din ultimele zile. Simt că mă doboară febra, dar nu spuneți nimic: așa ceva în momentele prin care trecem ar putea să ne aducă neplăceri.

— Doamnă, șopti Lenet, indispoziția dumneavoastră ar fi o binefacere a cerului, dacă n-ați suferi. Stați în pat, răspândiți vestea despre boala dumneavoastră. Dumneavoastră, doamnă, continuă el adresându-se prințesei tinere, chemați-vă medicul, pe Bourdelot, și pentru că va fi nevoie de cai și de echipaje, anunțați peste tot că vreți să faceți o vânătoare de cerbi în parc. În felul acesta nimeni nu va fi surprins văzând oameni, cai și arme în plină activitate.

— Aveți mână liberă, Lenet. Dar cum se poate ca un om prevăzător ca dumneavoastră să nu-și dea seama că lumea o să se mire de această ciudată partidă de vânătoare, în momentul când doamna, mama mea, este bolnavă?

— Totul a fost prevăzut, doamnă. Nu este așa că poimâine domnul duce d'Enghien împlinește șapte ani și trebuie să iasă din îngrijirea femeilor?

— Ba da.

— Ei bine, vom spune că această partidă de vânătoare este dată în cinstea aniversării tânărului prinț, iar alteța sa a insistat atât de mult ca boala sa să nu aducă nicio tulburare acestei solemnități, încât a trebuit să cedați în fața insistențelor sale.

— Excelentă idee! spuse cu un zâmbet vesel prințesa-mamă mândră de prima proclamare a bărbăției nepotului său; da, da, pretextul este bun, în adevăr, Lenet, ești un sfătuitor vrednic și bun.

— Dar ca să ia parte la vânătoare, domnul duce d'Enghien va fi în trăsură? întrebă prințesa.

— Nu, doamnă, va fi călare. Oh! Inima dumneavoastră de mamă să nu se sperie. Am născocit o șa mică pe care Vialas, scutierul său, o va fixa pe șaua lui. În felul acesta, domnul duce d'Enghien va fi tot timpul văzut, iar seara vom putea pleca fără nicio greutate căci, gândiți-vă că dacă va trebui mers pe jos sau călare, domnul duce d'Enghien va putea trece peste tot, dar în trăsură va fi arestat la prima piedică din drum.

— Așadar, sunteți de părere să plecăm?

— Poimâine seară, doamnă, dacă alteța voastră nu are niciun motiv să amâne plecarea.

— Oh! Nu! Dimpotrivă, Lenet, plecăm din închisoarea asta cât mai repede cu putință.

— Și după ce veți ieși din Chantilly, ce faceți? întrebă prințesa-mamă.

— Străbatem printre armata domnului de Saint-Aignan, o să găsim noi ceva să-l îmbrobodim. Ne vom întâlni cu domnul de La Rochefoucauld și cu escorta sa și ajungem la Bordeaux unde suntem așteptați. Când vom fi în cel de-al doilea oraș al regatului, capitala regiunii Midi, vom putea, fie să negociem, fie să luptăm, cum vor voi altețele voastre. Totuși, am onoarea să vă amintesc, doamnă, că chiar și la Bordeaux, nu vom avea ocazia să rezistăm prea mult dacă nu vom stăpâni, în jurul nostru, câteva cetăți care să forțeze trupele regale să facă o diversiune. Mai cu seamă două din aceste cetăți sunt de mare importanță: Vayres, care domină Dordona și permite aprovizionarea orașului, și insula Saint-Georges, care este considerată chiar și de bordelezi cheia orașului. Dar la asta o să ne gândim mai târziu, deocamdată să ne gândim numai să ieșim de aici.

— Mi se pare că este foarte ușor, spuse doamna prințesă. Orice ai spune, Lenet, noi suntem aici singuri și stăpâni.

— Nu contați pe nimic, doamnă, înainte de a ajunge la Bordeaux; nimic nu e ușor cu spiritul acesta diabolic al domnului Mazarin și dacă am așteptat să rămânem singuri pentru a expune planul meu altețelor voastre, asta am făcut-o din scrupulozitate, v-o jur, căci am ajuns să mă tem chiar de posibilitatea realizării proiectului pe care l-am conceput numai eu și pe care l-ați auzit. Domnul de Mazarin nu află veștile, le ghicește.

— Oh! Îl desfid să-l poată împiedica pe acesta, spuse prințesa, dar s-o ajutăm pe doamna mama să meargă până în apartamentul său. Chiar de astăzi am să răspândesc vestea despre partida de vânătoare de poimâine. Îngrijește-te de invitații Lenet.

— Încredeți-vă în mine doamnă.

Prințesa-mamă se retrase în apartamentul său și se urcă în pat. Fu chemat Bourdelot, medicul casei de Condé și preceptorul domnului duce d'Enghien: vestea acestei indispoziții neașteptate se răspândi de îndată în tot domeniul de la Chantilly și în mai puțin de o jumătate de oră se goliră boschetele, galeriile și peluzele, iar oaspeții celor două prințese se strânseră în anticamera doamnei prințese-mamă.

Lenet își petrecu toată ziua scriind și chiar în aceeași seară cincizeci de invitații erau duse în toate părțile de numeroșii servitori ai acestei adevărate case regale.

XII.

Cea de-a doua zi, stabilită pentru realizarea planurilor lui jupân, Pierre Lenet, fu una dintre cele mai morocănoase zile din primăvara aceea, care este socotită cel mai frumos anotimp al anului, dar care, în Franța, mai ales, este în realitate cel mai neplăcut.

Ploaia cădea fină și deasă peste pajiștile de la Chantilly, lăsând dungi în ceața cenușie care estompa tufișurile dintre grădină și copacii din parc. În curtea mare a castelului legați de stâlpi, așteptau cincizeci de cai înșeuați, cu urechile pleoștite, cu ochii triști, scurmând nerăbdători pământul cu copitele; haite de câini, prinși în hamuri și strânși în grup de câte doisprezece, așteptau răsuflând zgomotos sau căscând, și încercau să târască pe servitorul care le ștergea mereu urechile ude.

Ici și colo, se plimbau fără țintă, cu mâinile la spate și cu goarna pusă cruciș peste piept, picherii îmbrăcați în uniformă galben deschis. Câțiva ofițeri, călîți în intemperiile din timpul luptelor de la Rocroi sau Lens, înfruntau nepăsători ploaia, îndulcindu-și plictiseala așteptării vorbind, în grupuri, pe terase sau pe scările exterioare.

Toți știau că era o zi de sărbătoare și de aceea adoptaseră un aer cât mai solemn, ca să-l vadă pe domnul duce d'Enghien luând parte la prima sa vânătoare. Fiecare ofițer, din serviciul prințului, fiecare supus al acestei case ilustre, invitat prin circulara lui Lenet, făcuse ceea ce considera o datorie, adică se grăbise să vină la Chantilly. Îngrijorarea, de la început, cu privire la starea sănătății doamnei prințese-mame fusese alungată de un buletin medical favorabil al lui Bourdelot: după ce i se luase sânge, prințesa putuse lua un vomitiv, medicament universal valabil în acea vreme.

La ora zece sosiseră toți invitații personali ai doamnei de Condé: fiecare fusese primit după ce arătase invitația, iar cei care, din întâmplare, o uitaseră, dar fuseseră recunoscuți de Lenet, fură primiți la un semn discret pe care acesta îl făcuse lacheului. Invitații împreună cu servitorii casei ar fi putut alcătui o trupă de vreo optzeci, nouăzeci de persoane iar dintre aceștia cei mai mulți erau strânși în jurul unui minunat cal alb care purta, cu un fel de mândrie, în fața șeii mari, un fel de scăunel, cu spătar îmbrăcat în catifea, destinat domnului duce d'Enghien și în care acesta avea să ia loc, după ce în șaua normală se va fi așezat Vialas, scutierul său.

Și totuși, deocamdată nu era încă vorba de a începe vânătoarea și se părea că se mai așteaptă și alți invitați.

Către ora zece și jumătate, trei gentilomi urmați de șase valeți armați până în dinți, purtând niște cufere atât de pline încât s-ar fi putut spune că sunt pregătite ca să facă ocolul Europei, intrară în

curtea castelului și observând niște stâlpi care păreau pregătiți pentru așa ceva, voiră să-și lege caii de ei.

Imediat, un om cu halebarda în mână, îmbrăcat în albastru și cu centiron din argint, se apropie de noii veniți, care, uzi de ploaie și cu cizmele pline de noroi, se vedea cât de colo că făcuseră o călătorie foarte lungă.

— De unde veniți, domnilor? spuse acest soi de gardian, aplecându-și halebarda.

— Din nord, răspunse unul din cavaleri.

— Și încotro mergeți?

— La înmormântare.

— Dovada?

— Priviți crepul.

În adevăr, cei trei stăpâni, aveau înnodate fâșii de crep negru la mânerele săbiilor.

— Scuzați-mă, domnilor, spuse gardianul, castelul vă stă la dispoziție. Masa este pregătită, o galerie este încălzită iar servitorii vă așteaptă ordinele: oamenii dumneavoastră vor fi ospătați la bucătărie.

Gentilomii, asemeni unor țărani liberi înfometați și curioși, salutară, descălecară, aruncară frâiele lacheilor și, cerând să li se arate drumul spre sufragerie, porniră înspre acolo. Un șambelan care îi aștepta în ușă, le servi drept călăuză.

În timpul acesta, caii fură luați în primire din mâinile servitorilor străini, de servitorii casei și duși în grajd, unde fură țesălați, periați, bușonați și așezați în fața unei troace cu ovăz și unei iesle cu paie.

De-abia se așezaseră la masă cei trei gentilomi, că își făcură apariția alți șase călăreți, urmați și ei de șase lachei armați și echipați la fel cu cei pe care i-am descris. Văzând și ei stâlpii din curte, voiră și ei să-și lege caii de aceștia, dar omul cu halebarda care primise ordin strict se apropie de ei și le puse aceleași întrebări:

— De unde veniți? spuse el.

— Din Picardia. Suntem ofițeri în armata Turenne.

— Unde mergeți?

— La înmormântare.

— Dovada?

— Priviți crepul.

Și asemeni primilor, arătară fâșiile de crep negru, înnodate la garda săbiilor.

Și aceștia fură tratați cu aceeași politețe și poftiți la masă: iar caii lor primiră aceleași îngrijiri și-și luară locurile în același grajd cu caii primilor veniți.

După ei se mai prezentară încă patru cavaleri și aceeași scenă se

repetă din nou.

Între zece și douăsprezece, doi câte doi, patru câte patru, cinci câte cinci, singuri sau în grupuri, luxoși sau sărmani, dar toți pe cai frumoși, bine înarmați, bine echipați, sosiră o sută de călăreți, pe care halebardierul îi întrebă la fel și care dădură aceleași răspunsuri arătând de unde vin, adăugând că se duc la înmormântare și arătând fâșiile de crep negru.

După ce luară cu toții masa și făcură cunoștință, în timp ce oamenii lor se răcoreau iar caii se odihneau, Lenet intră în sala în care se găseau adunați și le spuse:

— Domnilor, doamna prințesă vă mulțumește, prin mine, pentru cinstea pe care i-ați făcut-o trecând pe la alteța sa în drum spre domnul duce de La Rochefoucauld care vă așteaptă să luați parte la slujba de înmormântare pentru domnul tatăl său… Considerați casa aceasta drept propria dumneavoastră casă și binevoiți a participa la distracția unei vânători cu câini, comandată în după amiaza de astăzi de domnul duce d'Enghien, care participă la prima sa vânătoare.

Un murmur de aprobare și de mulțumire măgulitoare întâmpină această primă parte a vorbirii lui Lenet care, orator iscusit, își întrerupsese cuvântarea în momentul când era sigur de succes.

— După vânătoare, continuă el, vă veți regăsi la cină la doamna prințesă, care vrea să vă mulțumească personal; după aceea veți avea toată libertatea să vă continuați călătoria.

Unii dintre gentilomi dădură o atenție deosebită enunțării acestui program care părea că-i atinge, oarecum, în libertatea lor de acțiune, însă, fiind preveniți, desigur de domnul de La Rochefoucault să se aștepte la așa ceva nimeni nu protestă. Unii plecară să-și vadă caii, alții umblară la cufere ca să se prezinte în fața prințeselor într-o înfățișare demnă, în sfârșit alții rămaseră mai departe la masă, discutând despre problemele la ordinea zilei, care păreau să aibă o oarecare legătură cu întâmplările din ziua aceea.

Cei mai mulți, însă, se plimbau pe sub balconul mare pe care trebuia să iasă domnul duce d'Enghien, după ce fusese îmbrăcat pentru ultima dată cu ajutorul femeilor. În apartamentul său, printre doici și servitoare, tânărul prinț nu-și dădea seama de importanța sa. Însă încă de pe acum, plin de o aristocratică mândrie, privea cu nerăbdare la costumul bogat, dar sobru pe care avea să-l îmbrace pentru prima dată: era un costum de catifea neagră, brodat cu fir de argint mat, ceea ce dădea garniturii un aer întunecat de doliu: pentru că mama sa voind, cu orice preț, să fie considerată văduvă se gândise să pomenească de câte ori ar fi fost cazul de „sărmanul prinț orfan".

Dar nu numai prințul privea cu cea mai mare dorință spre aceste

haine atât de frumoase, dovadă a virilității sale atât de așteptată; la doi pași lângă el, un alt copil, doar cu câteva luni mai în vârstă decât el, cu obrajii trandafirii și cu părul blond, plin de sănătate, de forță și de vioiciune sorbea din ochi fastul care îl înconjura pe fericitul său tovarăș de joacă; de mai multe ori până atunci, neputând rezista curiozității, îndrăznise să se apropie de scaunul pe care erau pregătite frumoasele haine, în ascuns pipăise și mângâiase broderiile, în timp ce micul prinț se uita în altă parte Dar o dată se întâmplă că ducele d'Enghien își întoarse mai repede capul, iar Pierre își retrase mâna prea târziu.

— Fii atent! strigă micul prinț, cu asprime, fii, atent, Pierrot, ai să-mi murdărești hainele: nu vezi, sunt din catifea brodată… Și aceasta, se strică dacă se pune mâna pe ea… Îți interzic să-mi mai atingi costumul.

Pierrot ascunse repede la spate mâna vinovată, răsuci umerii cu mișcarea aceea de stinghereală pe care o au copiii, de orice rang ar fi.

— Nu te supăra, Louis, îi spuse doamna prințesă fiului ei a cărui figură se schimonosise de necaz. Dacă Pierrot va mai pune mâna pe haină, o să punem să-l biciuiască.

Chipul bosumflat al lui Pierrot se făcu amenințător.

„Monseniorul e prinț, spuse el, eu sunt grădinar… Și dacă monseniorul nu mă lasă să pun mâna pe hainele sale; n-am să-l las nici eu să se atingă de bibilicile mele"… Ah! Însă… Eu sunt mai puternic decât monseniorul… El știe asta…

De abia apucă băiatul să spună aceste îndrăznețe cuvinte că doica prințului, mama lui Pierrot îl apucă de mână pe puștiul independent și-i spuse:

— Pierrot, uiți că monseniorul este stăpânul tău, stăpân pe tot ce este în castel și în jurul castelului, așa că și bibilicile tale sunt tot ale sale.

— Ia uite! spuse Pierrot, și eu care credeam că este fratele meu…

— Da, frate de lapte.

— Atunci, dacă e fratele meu, trebuie să împărțim totul între noi și dacă bibilicile mele sunt ale lui, hainele lui sunt ale mele.

Doica se pregătea să-i răspundă arătându-i diferența dintre un frate și un frate de lapte, însă tânărul prinț o întrerupse pentru că voia ca Pierrot să participe la triumful său complet.

— Nu te teme, Pierrot, spuse el, nu sunt supărat pe tine, ai să mă vezi imediat călare pe frumosul meu cal alb și pe șaua făcută pentru mine!… Am să fugăresc cerbul și eu am să-l ucid…!

— Ah! Da! răspunse Pierrot fără respect și cu cea mai impertinentă ironie, crezi că ai să stai mult timp pe cal?… Ieri ai vrut să încaleci măgarul meu și măgarul te-a trântit la pământ…

— Da… Dar astăzi eu îl reprezint pe tata și n-am să mai cad… răspunse tânărul prinț cu toată măreția de care era în stare și de care își putea aduce aminte. De altfel, o să mă țină Vialas în brațe.

— Haide, haide! spuse doamna prințesă ca să scurteze odată discuția dintre Pierrot și ducele d'Enghien, haide! Îmbrăcați-l pe prinț! Acum sună ora unu și gentilomii așteaptă cu nerăbdare. Lenet, spuneți să se sune plecarea.

XIV.

În același moment se auzi răsunând cornul de vânătoare, iar sunetul lui pătrunse din curte în casă. Atunci fiecare se îndreptă spre calul său proaspăt și odihnit, datorită îngrijirilor date, și se aruncă în șa. Cei dintâi porniră vânătorul cu copoii și lăcarul călare cu haita de câini. Apoi gentilomii se așezară în rând, iar ducele d'Enghien, apăru susținut de Vialas, scutierul său, călare pe calul cel alb. Doamne de onoare, scutieri și gentilomi se îngrămădeau în jurul său iar puțin mai în urmă venea doamna prințesă îmbrăcată strălucitor, călare pe un cal negru ca pana corbului; alături de ea, călare pe un cal pe care îl strunea cu grație, era vicontesa de Cambes, adorabilă în îmbrăcămintea feminină pe care o reluase, spre marea ei mulțumire.

Pe doamna de Tourville degeaba ar fi căutat-o cineva, dispăruse, se retrăsese în cort, asemeni lui Achile.

Strălucitoarea cavalcadă fu primită cu aclamații din toate părțile. Toată lumea privea spre doamna prințesă și spre ducele d'Enghien și ca să-i vadă mai bine se ridicau în scări, pentru că cea mai mare parte din gentilomi nu fuseseră niciodată la curte și prin urmare nu erau obișnuiți cu fastul regal. Copilul saluta cu un surâs fermecător, doamna prințesă cu o dulce măreție: erau soția și fiul celui pe care și dușmanii îl numeau cel mai mare căpitan din Europa. Acest mare căpitan din Europa era acum urmărit, persecutat, închis chiar de cei pe care el îi salvase de dușmani la Lens și-i apărase împotriva rebelilor la Saint-Germain. Era cu mult mai mult decât ar fi fost nevoie pentru a provoca un mare entuziasm. Așa că entuziasmul fu extraordinar.

Doamna prințesă savură din plin toate aceste dovezi de popularitate: apoi, după ce Lenet îi strecură la ureche câteva cuvinte, ea dădu semnalul de pornire și curând se trecu din grădină în parc, unde toate părțile erau păzite de soldați din armata prințului de Condé. În urma vânătorilor, porțile fură închise și pentru că această precauțiune era tot insuficientă, pentru ca niciun străin să nu se amestece în serbarea aceasta, soldații rămaseră de santinelă în spatele gardului, iar la fiecare poartă se instală un paznic, îmbrăcat ca cel din curte și armat ca și el cu o halebardă, având ordin să nu deschidă decât acelora care ar fi putut răspunde celor trei întrebări care alcătuiau parola.

Un moment după ce porțile fură închise, sunetul cornului de vânătoare și lătratul câinilor anunțau începerea urmăririi cerbului.

Însă, de cealaltă parte a parcului, în fața zidului înconjurător ridicat de conetabilul Anne de Montmorency, peste drum, se opriră șase călăreți, atenți la zgomotul trompetelor și la lătratul câinilor,

mângâindu-și caii obosiți și părând că se sfătuiesc între ei.

Văzându-le costumele noi nouțe, harnașamentele scânteietoare ale cailor, pelerinele strălucitoare care cădeau elegant de pe umerii lor pe crupele cailor, bogăția armelor care se puteau zări prin crăpăturile artistic făcute în haine, singurătatea acestor gentilomi atât de frumoși și de eleganți ar fi putut mira, în timp ce toată nobilimea din împrejurimi era adunata în castelul de la Chantilly.

Totuși acești gentilomi atât de strălucitori erau întrecuți de luxul șefului lor, sau al celui care părea că le este șef: pene la pălărie, centiron aurit, cizme fine cu pinteni de aur, sabie cu garda ajurat-cizelată, o pelerină albastră ca cerul, după moda spaniolă, iată cum arăta echipamentul acestui călăreț.

— La dracu! spuse el, după un moment de adâncă reflectare în timpul căruia cei cinci se priviseră între ei destul de încurcați, pe unde s-o intra în parc, pe poarta mică sau pe poarta mare? Să ne prezentăm la prima poartă mare sau la prima poartă mică și să intrăm. Cavalerii de talia noastră nu sunt lăsați afară, mai ales când în castel intră oameni îmbrăcați cum i-am văzut pe cei cu care ne-am întâlnit de dimineață.

— Îți repet, Cauvignac, răspunse unul din călăreți, căruia i se adresase șeful, cu toate că erau prost îmbrăcați, în ciuda costumelor și al aspectului lor de secături, ei sunt acum în parc pentru că aveau un avantaj față de noi, cunoșteau parola. Noi n-o știm și n-o să intrăm.

— Crezi asta, Ferguzon? spuse cu un oarecare respect pentru părerea locotenentului său, cel care vorbise primul și pe care cititorii l-au recunoscut ca fiind aventurierul pe care l-au întâlnit din primele pagini ale acestei povestiri.

— Cum să nu cred! Sunt sigur. Crezi că oamenii aceștia vânează de dragul vânătorii? Mofturi! Conspiră, cu siguranță.

— Ferguzon are dreptate, spuse un al treilea, ei conspiră și noi nu intrăm.

— La o vânătoare de cerbi e bine să iei totuși parte când o întâlnești în drum.

— Mai ales când ești sătul de vânătoarea de oameni, nu-i așa, Barrabas? adăugă Cauvignac. Ei bine, n-o să se spună că vânătoarea asta i-a trecut pe sub nas. Avem tot ce se cere că să putem figura în mod onorabil la această sărbătoare. Suntem strălucitori ca niște scuzi nor de aur. Dacă domnul duce d'Enghien are nevoie de soldați, unde va putea găsi alții mai frumoși? Dacă îi trebuie conspiratori, unde va găsi alții mai eleganți? Cel mai puțin luxos dintre noi arată ca un căpitan.

— Iar dumneata, Cauvignac, spuse Barrabas, la nevoie poți fi luat drept duce și pair.

Ferguzon tăcea și se gândea.

— Din păcate, continuă Cauvignac râzând, Ferguzon nu vrea să vâneze astăzi.

— La dracu! spuse Ferguzon, nu sunt atât de dezgustat, vânătoarea este una din distracțiile unui gentilom care mi se potrivește de minune. Așa ca n-o disprețuiesc nici pentru mine și nici nu fac pe altul să-și schimbe părerea despre ea: Spun doar că intrarea în parcul acesta în care se vânează îți este interzisă și de porțile mici și de porțile mari.

— Ia ascultați! strigă Cauvignac, trompetele anunță că au dat peste vânat.

— Da' asta nu înseamnă că n-o să vânăm și noi, spuse Ferguzon.

— Și cum ai vrea să vânăm, cap tare, dacă nu putem pătrunde înăuntru?

— Eu nu spun că nu putem intra, răspunse Ferguzon.

— Și cum ai vrea să intrăm, când toate porțile, deschise pentru alții, sunt, după părerea ta, închise pentru noi?

— De ce n-am face, numai pentru nori, o spărtură în zidul acesta destul de subțire, ca să trecem și noi și caii, mai ales că în spatele lui n-o să găsim, cu siguranță, pe nimeni care să ne ceară socoteala?

— Ura? striga Cauvignac, fluturându-și vesel pălăria. Ai perfectă dreptate! Ferguzon, ești printre noi, omul cu idei! Și după ce-l voi răsturna pe regele Franței ca să-l așez în loc pe domnul le Prince, voi cere pentru tine locul pe care îl ocupă acum signor Mazarino Mazarini. La lucru, tovarăși, la lucru!

După aceste cuvinte, Cauvignac descălecă și cu ajutorul tovarășilor săi, mai puțin unul care rămase ca să le țină caii, începu să scoată pietrele, deja clintite, din zidul înconjurător.

Într-o clipă cei cinci lucrători făcură o spărtură lată de trei, patru picioare. Apoi încălecară și conduși de Cauvignac, pătrunseră în incinta castelului.

— Acum, le spuse acesta în timp ce se îndreptau spre locul de unde se auzea sunetul trompetelor, acum fiți civilizați și persoane de bun gust și vă invit să luați cina la domnul duce d'Enghien.

XV.

Am spus că cei șase gentilomi fabricați de curând aveau niște cai frumoși și mai aveau și un alt avantaj față de caii celor veniți de dimineață: erau odihniți. Curând întâlniră grosul celor care vânau și luară loc printre aceștia fără niciun fel de protest. Cei mai mulți din invitați veneau din diferite provincii și nu se cunoșteau între ei; odată intrați în parc, intrușii puteau să se dea drept invitați.

Totul ar fi mers de minune dacă ar fi fost mai reținuți, chiar dacă i-ar fi depășit pe ceilalți și s-ar fi amestecat printre însoțitorii de câini sau printre organizatorii vânătorii. Dar nu fu așa. Curând de tot, Cauvignac păru convins că vânătoarea se organizase în cinstea sa: smulse un corn din mâinile unui păzitor de câini, care nu îndrăzni să se opună, se repezi, în fruntea vânătorilor, se încrucișă cu maestrul de vânătoare, și în sus, și în jos, străbătu de-a latul pădurea și crângul, sunând din corn fără nicio socoteală, confundând urmărirea cu hăituiala, apariția vânatului cu ascunderea lui, strivind câinii, răsturnând servitorii, salutând cu eleganță doamnele când trecea prin fața lor, înjurând, strigând, înviorându-se când nu le mai avea în fața ochilor și ajunse la cerb în momentul în care animalul, după ce străbătuse marele eleșteu, fusese încolțit.

— Hallali! Hallali! strigă Cauvignac, cerbul este aici! Am pus mâna pe el!

— Cauvignac, spuse Ferguzon care îl urma la o lungime de cal, Cauvignac, or să ne dea afară. Pentru numele lui Dumnezeu, potolește-te.

Dar Cauvignac nu-i dădu atenție și văzând că animalul ținea piept câinilor, descălecă, trase sabia și începu să strige cât îl ținea gura:

— Hallali! Hallali!

Iar însoțitorii lui, în afară de prudentul Ferguzon, încurajați de exemplul său se pregăteau să se arunce asupra prăzii, când maestru de vânătoare îl îndepărtă pe Cauvignac, cu cuțitul:

— Mai încet, domnule, doamna prințesă conduce vânătoarea. Alteței sale îi revine dreptul de a tăia beregata cerbului sau de a ceda această onoare cui îi va plăcea.

Cauvignac fu trezit la realitate de această aspră dojană și cum se retrăgea prost dispus se trezi, deodată, înconjurat de mulțimea vânătorilor cărora cele cinci minute cât se oprise Cauvignac le fusese de ajuns ca să îl ajungă și care formaseră acum un cerc larg în jurul animalului încolții, la picioarele unui stejar, de toți câinii asmuțiți asupra lui.

În același moment, fu văzută, venind pe o alee largă, doamna

prințesă precedându-l pe domnul duce d'Enghien și pe gentilomii și doamnele care ținuseră la onoarea de a rămâne împrejurul lor. Prințesa era vioaie și se putea ghici că acest simulacru de război era preludiul unui război adevărat.

Ajungând în mijlocul cercului, ea se opri, aruncă o privire princiară în jur și-l zări pe Cauvignac și pe însoțitorii săi devorați de privirile îngrijorate și bănuitoare ale însoțitorilor de câini și ale organizatorilor vânătoarei.

Maestrul de vânătoare se apropie de ea, ținând cuțitul în mână: un cuțit de care se servea de obicei domnul le Prince, cu lama dintr-un oțel foarte fin și cu mânerul din argint aurit.

— Alteța Sa cunoaște pe acest gentilom? Vorbi el pe șoptite, indicându-l pe Cauvignac cu coada ochiului.

— Nu, dar dacă a intrat, trebuie să fie cunoscut de cineva.

— Nu-l cunoaște nimeni, alteță, și toți pe care i-am întrebat, îl văd astăzi pentru prima dată.

— Dar n-a putut intra fără să cunoască parola.

— Nu, desigur, răspunse maestrul de vânătoare, totuși îndrăznesc s-o sfătuiesc pe alteța voastră să fie foarte prevăzătoare.

— Mai întâi trebuie să știm cine e, spuse prințesa.

— Vom afla imediat, doamnă, răspunse, cu surâsul lui familiar, Lenet, care o însoțise pe prințesă. I-am trimis un normand, un picard și un breton care îl vor întreba de toate. Însă pentru un moment, alteța voastră să nu lase impresia că-l bagă în seamă, căci s-ar putea să ne scape.

— Ai dreptate Lenet, să revenim la vânătoare.

— Cauvignac, spuse Ferguzon, cred că se vorbește de noi în locuri sus puse. N-ar fi rău dacă am șterge-o.

— Crezi, răspunse Cauvignac, pe legea mea, atâta pagubă! Vreau să văd cerbul încolțit, fie ce-o fi.

— Știu și eu că e un spectacol frumos, spuse Ferguzon, dar nu putem plăti locurile noastre mai scump decât la „hotel de Bourgogne".

— Doamnă, spuse maestrul de vânătoare prezentându-i prințesei cuțitul, cui vrea alteța voastră să-i acorde onoarea de a ucide animalul?

— O păstrez pentru mine, domnule, spuse prințesa, o femeie de rangul meu trebuie să se obișnuiască să atingă fierul și să vadă sângele curgând.

— Namur, pregătește-te, se adresă archebuzierului, maestrul de vânătoare.

Archebuzierul ieși din rând și se apropie, cu archebuza în mână, la vreo douăzeci de pași de animal. Prin manevra aceasta se urmărea să se ucidă cerbul cu un glonte, dacă împins de disperare,

animalul, așa cum se întâmplă câteodată, în loc s-o aștepte pe doamna prințesă, s-ar fi repezit spre ea.

Doamna prințesă descălecă, apucă bine cuțitul cu mâna și cu ochii ficși, cu obrajii înfierbântați, cu buzele întredeschise, se apropie de cerbul care aproape complet înăbușit sub mulțimea câinilor, părea acoperit cu un covor multicolor. Fără îndoială nu credea că moartea putea să vină spre el sub trăsăturile acestei frumoase prințese, din mâna căreia mâncase de mai bine de zeci de ori. Așa căzut în genunchi cum era, încercă să facă o mișcare lăsând să-i cadă din ochi lacrima aceea mare care însoțește agonia cerbului, sau a căprioarei. Dar nu mai avu timp, lama cuțitului în care se reflectă pentru o clipă o rază de soare, pătrunse până la prăsele în gâtul animalului. Sângele țâșni stropind fața doamnei prințese, cerbul ridică încet capul, boncălui jalnic și aruncă spre frumoasa lui stăpână o ultimă privire plină de reproș, se prăbuși mort.

În același moment toate trompetele anunțară moartea și mii de strigăte de „trăiască doamna prințesă” izbucniră în jur, în timp ce tânărul prinț, agitându-se în șa, bătea vesel din palme.

Doamna prințesă smulse cuțitul din gâtul animalului, roti în jur o privire de amazoană, dădu maestrului de vânătoare cuțitul plin de sânge și încălecă.

În clipa aceea Lenet se apropie de ea.

— Doamna prințesă dorește să-i spun la ce gândea în momentul când tăia gâtul bietului animal? întrebă Lenet cu surâsul său obișnuit.

— Da, Lenet, spune, îmi face plăcere.

— La domnul de Mazarin și ar fi vrut să fie el în locul animalului.

— Da, strigă doamna prințesă, așa este și îți jur că l-aș fi sugrumat fără milă, dar, Lenet, ești un adevărat vrăjitor!

Apoi se întoarse către lumea din jur:

— Acum că vânătoarea s-a sfârșit, binevoiți, domnilor, să mă urmați, spuse ea. Este prea târziu ca să mai atacăm încă un cerb și, de altfel, cina ne așteaptă.

Cauvignac răspunse la această invitație cu un gest foarte grațios.

— Ce faci, căpitane? întrebă Ferguzon.

— La dracu, accept! Nu vezi că doamna prințesă ne-a invitat la cină, așa cum v-am promis?

— Cauvignac, dacă vrei să mă crezi, în locul dumitale, eu m-aș întoarce la spărtura din zid, spuse locotenentul.

— Ferguzon, prietene, îți lipsește perspicacitatea. N-ai observat ordinele pe care le-a dat acest domn îmbrăcat în negru, care seamănă grozav de bine când râde, cu o vulpe și când nu râde, cu

un bursuc. Ferguzon, spărtura este păzită și dacă ne-am duce acolo, ar fi să arătăm că am vrea să plecăm pe unde am intrat.

— Și atunci, ce o să facem…?

— Fii liniștit!… Răspund eu de toate…

Cu aceste asigurări, cei șase aventurieri își luară locul în mijlocul gentilomilor și porniră împreună cu ei spre castel.

Cauvignac nu se înșelase: nu erau pierduți din vedere. Lenet mergea pe margine, în dreapta îl avea pe maestrul de vânătoare, în stânga pe administratorul casei de Condé.

— Sunteți convinși că nimeni nu-i cunoaște pe acești cavaleri? întrebă el.

— Nimeni. Am întrebat peste cincizeci de gentilomi și am primit același răspuns: străini pentru toată lumea.

Normandul, picardul și bretonul se apropiară și ei de Lenet, dar nu putură spune nici ei mai mult. Numai normandul descoperise o spărtură în zidul înconjurător și ca om deștept ce era, instală acolo o pază.

— Atunci, spuse Lenet, să recurgem la metoda cea mai eficace, nu trebuie ca o mână de spioni să ne facă să îndepărtăm, fără niciun rezultat, o sută de gentilomi cinstiți… Ai grijă, domnule intendent, ca nimeni să nu poată ieși din curte sau din galeria în care vor pătrunde toți cavalerii… După ce se va închide ușa, dumneavoastră domnule maestru de vânătoare, care, în caz că se va întâmpla ceva… Acum puteți pleca, eu n-am să-i pierd din ochi.

De altfel, n-avea mare lucru de făcut în cadrul sarcinii pe care și-o luase. Cauvignac și însoțitorii lui nu manifestau nicio intenție de fugă. Cauvignac mergea în primul rând și-și răsucea cu eleganță mustața; Ferguzon venea în urma lui, asigurat de promisiunea pe care o primise, căci cunoștea prea bine pe șeful său și era convins că nu s-ar fi înfundat el în această vizuină, dacă n-ar fi fost sigur că există și o altă ieșire: Barrabas și ceilalți trei tovarăși ai lui, îl urmau pe locotenent și pe căpitan, fără să se gândească la altceva decât la cina care îi aștepta: în realitate erau oameni foarte materialiști, care abandonau cu o perfectă nepăsare partea intelectuală a relațiilor sociale celor doi șefi în care aveau totală încredere. Totul se petrecu după cum prevăzuse consilierul și se execută potrivit ordinelor sale. Doamna prințesă se instală în marele salon de primire sub un baldachin care îi servea de tron: alături de ea se găsea fiul său.

Toată lumea se privea: se promisese o cină și când colo era evident că se pregătea un discurs.

În adevăr, prințesa se ridică și luă cuvântul. Cuvântarea sa fu antrenantă. De data aceasta, Clémence de Maillé-Brézé nu păstră măsura și-l atacă direct pe Mazarin: de partea lor, cei prezenți, electrizați de amintirea afrontului făcut nobilimii franceze în

persoana prinților și poate, mai mult, din speranța de a-și crea, în caz de succes, niște condițiuni mai bune, întrerupseră de două trei ori discursul doamnei prințese, jurând cu strigăte puternice să se ivească ilustra casă de Condé cu fidelitate, ajutând-o să se ridice din umilirea la care voise s-o aducă Mazarin.

— Așadar, domnilor, strigă prințesa, terminându-și cuvântarea, concursul vitejiei dumneavoastră, ofranda devotamentului dumneavoastră îl cere inimilor dumneavoastră generoase, orfanul pe care îl vedeți aici… Sunteți prietenii noștri… Sau cel puțin așa v-ați prezentat… Ce puteți face pentru noi?

Atunci, după un moment de tăcere, o tăcere plină de solemnitate, începu scena cea mai măreață și cea mai emoționantă care s-a putut vedea vreodată.

Unul dintre gentilomi se înclină salutând pe prințesă cu tot respectul.

— Mă numesc Gérard de Montalent, spuse el, aduc cu mine patru gentilomi, prieteni ai mei. Avem cinci săbii strașnice și două mii de pistoli pe care îi punem în serviciul domnului le Prince… Iată scrisoarea noastră de acreditare, semnată de domnul duce de la Rochefoucauld.

Prințesa răspunse la salut, luă scrisoarea din mâna donatorului, o predă lui Lenet și-i invită pe gentilomi să treacă în dreapta sa.

Abia își luară, locul indicat că se ridică un alt gentilom.

— Mă numesc Claude Raoul de Lessac, conte de Clermont, spuse el. Am venit cu șase gentilomi, prieteni ai mei. Fiecare din noi posedă o mie de pistoli. Cerem favoarea să-i vărsăm în tezaurul alteței voastre… Suntem înarmați și echipați și ne este destul o singură soldă pe zi… Iată scrisoarea noastră de acreditare semnată de domnul duce de Bouillon.

— Treceți la dreapta mea, domnilor, și credeți în recunoștința mea, spuse prințesa luând scrisoarea domnului de Bouillon, de care luase cunoștință ca și de prima și ca și pe prima, o trecu lui Lenet.

Gentilomii se supuseră.

— Numele meu este Louis Ferdinand de Lorges conte de Duras, vorbi al treilea gentilom. Vin fără prieteni și fără bani, având drept avere doar sabia cu care mi-am croit drum prin mijlocul dușmanilor, căci eram mediat în Bellegarde. Iată scrisoarea mea de acreditare din partea domnului viconte de Turenne.

— Veniți, domnule! Veniți, spuse doamna prințesă luând scrisoarea cu o mână și întinzându-i-o pe cealaltă ca să-i fie sărutată. Veniți și stați lângă mine, vă fac unul din brigadierii mei.

Exemplu fu urmat de toți gentilomii: fiecare avea o scrisoare de acreditare fie din partea domnului de La Rochefoucauld, fie din partea domnului de Bouillon, fie din partea domnului de Turenne;

prezenta scrisoarea și trecea la dreapta prințesei. Când latura din dreapta se umplu prințesa îi trecu la stânga.

Așa că, încetul cu încetul, fundul sălii se goli. În curând nu mai rămase decât Cauvignac cu zbirii săi, formând un singur grup asupra căruia toți priveau cu mânie și amenințare, murmurând cuvinte de neîncredere.

Lenet arunca o privire spre ușă. Ușa era bine închisă. El știa că în spatele acestei uși se află căpitanul cu doisprezece oameni bine înarmați. Atunci întorcându-se spre necunoscuți, le spuse:

— Dar dumneavoastră, domnilor, cine sunteți? Ne faceți cinstea să vă spuneți numele și să ne arătați scrisorile dumneavoastră de acreditare?

Sfârșitul acestei scene, al cărui început îl îngrijorase foarte mult, pe inteligentul Ferguzon, aruncă o umbră de îngrijorare pe figura acestuia, îngrijorare care se extinse și la ceilalți însoțitori ai lui, ce se uitau spre ușă, așa cum făcea și Lenet, însă șeful lor, înfășurat cu măreție în pelerină, rămăsese impasibil iar la invitația lui Lenet făcu doi pași înainte și o salută pe prințesă cu multă și pretențioasă grație:

— Doamnă, spuse el, mă numesc Rolano de Cauvignac, aduc pentru a vă sluji cinci gentilomi care aparțin primelor familii din Guyana, dar care vor să-și păstreze incognito-ul.

— Dar, domnilor, ați sosit la Chantilly fără să fi fost recomandați de cineva? spuse doamna prințesă emoționată de agitația înfiorătoare care avea să urmeze arestării acestor șase oameni suspecți. Unde este scrisoarea dumneavoastră de prezentare?

Cauvignac, ca omul care recunoștea justețea acestei cereri se înclină, căută în buzunarul hainei și scoase o hârtie îndoită în patru pe care i-o dădu lui Lenet însoțind-o de un salut foarte adânc.

Lenet o desfăcu, o citi și o expresie de bucurie îi descreți figura încruntată până atunci de o firească îngrijorare.

În timp ce Lenet citea, Cauvignac plimba peste asistență o privire de învingător.

— Doamnă, șopti Lenet apropiindu-se de urechea prințesei, închipuiți-vă ce noroc: o scrisoare semnată în alb de domnul d'Epernon!

— Domnule, spuse prințesa cu un surâs foarte grațios, vă mulțumesc, vă mulțumesc de trei ori, pentru soțul meu! Vă mulțumesc, pentru mine! Vă mulțumesc, pentru fiul meu!

Surprinderea îi amuțise pe toți spectatorii.

— Domnule, spuse Lenet, actul acesta este mult prea prețios pentru a vă gândi să ni-l lăsați nouă fără să puneți vreo condiție. Astă-seară, după cină, vom sta de vorbă, dacă vreți, și atunci îmi veți spune cu ce vă putem fi de folos.

Și Lenet băgă în buzunar scrisoare în alb, pe care Cauvignac avu delicatețea să nu i-o mai ceară înapoi.

— Ei? se adresă Cauvignac tovarășilor lui, nu v-am spus eu că vă invităm la cină cu domnul duce d'Enghien?

— Și acum, la masă, spuse prințesa.

Cele două canaturi ale ușii se deschiseră și se văzu o minunată cină servită în galeria castelului.

Masa se desfășură foarte zgomotos: urările în sănătatea domnului le Prince, făcute de mai bine de zece ori, fură spuse de comeseni în genunchi, cu spada în mână și cu blesteme la adresa lui Mazarin, de se cutremurau pereții.

Fiecare cinsti așa cum se cuvine mâncările pregătite. Chiar și Ferguzon, prudentul Ferguzon se lăsă antrenat de buchetul vinului de Bourgogne cu care făcea cunoștință pentru prima oară. Ferguzon era gascon și până atunci nu fusese în situația de a aprecia decât vinurile din patria lui pe care le găsea excelente, dar care în vremea aceea, dacă ar fi să credem pe ducele de Saint-Simon, încă nu-și căpătaseră un renume prea mare.

Dar, nu același lucru se petrecea cu Cauvignac. Apreciind din plin, vinurile „Moulin-à-vent", „Nuits" și „Chambertin", Cauvignac, nu bea prea mult. Nu uitase zâmbetul viclean al lui Lenet și credea că va avea nevoie de un cap limpede ca să încheie cu șiretul consilier, un târg de care să nu se căiască. Așa că prin purtarea lui atrase admirația lui Ferguzon, a lui Barrabas și a celorlalți trei prieteni ai săi care, necunoscând cauzele acestei cumpătări, fură atât de naivi încât să creadă că șeful lor făcuse o cotitură asupra lui însuși.

Întrucât, spre sfârșitul mesei, urările de sănătate ajunseră din ce în ce mai dese, prințesa se retrase discret, ducând cu ea pe domnul duce d'Enghien și lăsând comesenilor toată libertatea de a continua ospățul cât vor fi voit. De altfel, totul se petrecuse așa cum dorise. Ea povesti în amănunțime scena din salon și masa din galerie, omițând un singur lucru, adică tocmai ce-i suflase Lenet la ureche în momentul când se ridica de la masă.

— Alteța voastră să nu uite că plecăm la zece.

Era aproape nouă: doamna prințesă începu pregătirile.

În timpul acesta, Cauvignac și Lenet schimbară o privire între ei. Lenet se ridică. Cauvignac făcu la fel. Lenet ieși pe o ușă mică, situată într-un colț al galeriei, Cauvignac înțelese mișcarea și-l urmă.

Lenet îl conduse pe Cauvignac într-un birou: aventurierul mergea în urma lui, nepăsător și încrezător. Totuși, în timpul drumului, mâna i se juca, neglijent, pe mânerul unui pumnal lung, vârât în centură, iar privirea arzătoare și iute cerceta ușile întredeschise și

tapițeriile care se mișcau la trecerea lor.

Nu se temea că va fi trădat, dar avea principiul de a fi totdeauna pregătit împotriva vreunei eventuale trădări.

Când intră în biroul luminat slab, de o lampă, dintr-o singură privire își dădu seama că erau singuri. Lenet îl invită să ia loc. Cauvignac se așeză la masa pe care ardea lampa, iar Lenet de cealaltă parte a ei.

— Domnule, spuse Lenet, pentru a câștiga din primul moment încrederea gentilomului, mai înainte de toate, vă restitui scrisoarea dumneavoastră semnată în alb. Este a dumneavoastră, nu-i așa?

— Domnule, răspunse Cauvignac, este a aceluia care o posedă, pentru că așa cum vedeți, nu este niciun nume deasupra numelui domnului d'Epernon.

— Când v-am întrebat dacă este a dumneavoastră, am întrebat dacă o dețineți cu acordul domnului duce d'Epernon.

— O dețin chiar din mâna sa, domnule.

— Așadar, nu este nici sustrasă, nici obținută prin violență. Nu spun că de dumneavoastră, ci de cineva de la care ați fi putut-o primi, poate că o dețineți printr-o a doua mână?

— Mi-a fost dată chiar de duce, v-am mai spus-o, de bună voie și în schimbul unei hârtii pe care i-am dat-o eu.

— V-ați angajat față de domnul duce d'Epernon să faceți cu această scrisoare semnată în alb, un lucru și nu un altul?

— Nu mi-am luat niciun angajament față de domnul duce d'Epernon.

— Așadar cel care o deține poate să se folosească de ea în deplină siguranță.

— Da, poate.

— Atunci de ce nu o folosiți pentru dumneavoastră?

— Pentru că păstrând-o pentru mine, n-aș putea avea decât un folos, pe când dacă v-o cedez dumneavoastră aș putea avea două.

— Și care sunt aceste două lucruri.

— Mai întâi, banii.

— N-avem nimic.

— Voi fi modest.

— Și al doilea?

— Un grad în armata domnilor prinți.

— Domnii prinți n-au armată.

— Vor avea.

— Nu v-ar conveni mai bine un brevet pentru a organiza o companie?

— Tocmai era să vă propun un asemenea aranjament.

— Rămân, atunci, banii?

— Da, rămân banii.

— Ce sumă vreți?
— Zece mii de livre. V-am spus că am să fiu modest.
— Zece mii de livre!
— Da. Îmi trebuie un avans ca să-mi armez și echipez oamenii.
— Da, e drept, și nu e prea mult.
— Așadar, acceptați?
— S-a făcut.

Lenet scoase ca brevet gata semnat, îl completă cu numele pe care i-l indică tânărul, puse sigiliul doamnei prințese și-l predă titularului; apoi deschizând un fel de casă de bani cu secret unde era închis tezaurul armatei rebele, scoase zece mii de livre în aur pe care le așeză în grămezi de câte douăzeci de ludovici.

Cauvignac le numără cu grijă pe toate apoi ajunse la ultima grămadă, făcu lui Lenet semn că scrisoarea semnată în alb era a lui.

Lenet o luă, o băgă în casa de bani, gândind desigur că o hârtie atât de prețioasă cum era aceasta nu putea fi păstrată, mai bine, în altă parte.

În momentul când Lenet văzu în buzunar cheia de la casa de bani, sosi un valet speriat care îi spuse că era căutat pentru niște probleme foarte importante.

Apoi Lenet și Cauvignac părăsiră biroul: primul, ca să-l urmeze pe servitor, Cauvignac, pentru a se reîntoarce în sala banchetului.

În acest timp, doamna prințesă se pregătea de plecare și anume își schimba rochia de ceremonie cu un costum de amazoană potrivit și pentru trăsură și pentru călărie, își trie hârtiile, ca să le ardă pe cele inutile și să le ia pe cele de valoare; își strânse diamantele pe care pusese să le demonteze, ca să ocupe mai puțin loc și ca la nevoie să se poată folosi mai ușor de ele.

Domnul duce d'Enghien trebuia să meargă în costumul în care participase la vânătoare, pentru că nu fusese timp să i se facă decât acesta. Scutierul său, Vialas, trebuia să stea tot timpul lângă ușa trăsurii, călare pe calul alb, un bidiviu de rasă, ca să-l ia pe șaua mică și să pornească în galop, dacă ar fi fost nevoie. La început s-au temut că o să adoarmă și de aceea îl aduseseră pe Pierrot ca să se joace cu el: dar precauțiunea fusese inutilă; mândria de a se vedea îmbrăcat cu haine de bărbat îl ținuse treaz.

Trăsurile, cu caii înhămați în secret ca și cum ar fi fost pregătite ca să o conducă la Paris pe doamna vicontesă de Cambes, fuseseră trase pe o alee umbrită de crengile castanilor, unde era greu să fie observate, și așteptau cu portierele deschise și vizitiii pe capră, doar la douăzeci de pași de poarta principală a castelului. Nu se aștepta decât la semnalul care trebuia să fie o fanfară de cornuri de vânătoare. Doamna prințesă cu ochii țintă la pendula care arăta ora zece fără cinci minute, se ridicase și se îndrepta spre domnul duce

d'Enghien ca să-l ia de mână, când ușa se deschise dintr-o dată și Lenet se năpusti, mai curând decât intră în cameră.

Doamna prințesă văzându-l atât de palid și cu privirea tulburată, se îngălbeni la rândul său.

— Dumnezeule! spuse ea venind spre el, ce-aveți? Ce s-a întâmplat?

— Un gentilom a sosit chiar acum și dorește să vă vorbească din partea regelui, spuse Lenet cu vocea sugrumată de emoție.

— Doamne Dumnezeule! strigă prințesa, suntem pierduți! Ce e de făcut, dragă Lenet?

— Un singur lucru.

— Care?

— Să fie dezbrăcat imediat ducele d'Enghien și să fie îmbrăcat Pierrot cu hainele sale.

— Eu nu vreau să-i dau hainele mele lui Pierrot! strigă tânărul prinț gata să izbucnească în lacrimi numai la ideea aceasta, în timp ce Pierrot, în culmea fericirii, nu-i venea să-și creadă urechilor.

— Trebuie, monseniore, spuse Lenet cu acel accent apăsat pe care îl regăsim în ocaziile de mare gravitate și care este în stare să impresioneze chiar și pe un copil, altfel chiar în clipa asta veți fi dus împreună cu mama dumneavoastră în aceeași închisoare unde este și domnul le Prince, tatăl dumneavoastră.

Ducele d'Enghien tăcu, în timp ce Pierrot, incapabil să-și stăpânească sentimentele, izbucnea, dimpotrivă, într-o explozie de veselie și bucurie; amândoi fură duși într-o cameră mică, lângă capelă, unde se făcu această schimbare.

— Ce bine că doamna prințesă-mamă este aici, căci altfel am fi fost înfrânți de Mazarin, spuse Lenet.

— De ce așa?

— Deoarece curierul a trebuit să facă vizită mai întâi doamnei prințese-mame, în anticamera căreia se găsește în acest moment.

— Desigur că curierul regelui nu este decât un observator, un spion trimis din partea curții.

— Desigur.

— Atunci misiunea lui este să ne țină sub observație.

— Da, dar ce vă pasă, dacă nu vă ține sub observație pe dumneavoastră?

— Ce vrei să spui, Lenet? Nu înțeleg.

Lenet surâse.

— Mă pricep eu, doamnă, și răspund de toate. Dați ordin ca Pierrot să fie îmbrăcat în hainele prințului și prințul în hainele grădinarului și eu mă însărcinez să-l pregătesc pe Pierrot.

— Oh! Dumnezeule! Cum să-l las pe fiul meu să plece singur!

— Doamnă, fiul dumneavoastră va pleca împreună cu mama sa.

— Imposibil.

— De ce? Dacă s-a găsit un fals duce d'Enghien se va găsi și o falsă prințesă de Condé.

— Oh! Acum, înțeleg, e minunat! Înțeleg, bunul meu Lenet, dragul meu Lenet, dar cine o să mă înlocuiască, adăugă prințesa puțin îngrijorată.

— Fiți liniștită, doamnă, răspunse consilierul netulburat, prințesa de Condé de care vreau să mă folosesc și pe care o pregătesc ca să fie ținută sub observația spionului domnului de Mazarin, s-a și dezbrăcat în mare grabă și acum când vă vorbesc, este în patul dumneavoastră.

Iată cum se petrecuse scena despre care Lenet îi raportase prințesei.

În timp ce în sala de banchet, gentilomii continuau să bea făcând urări de sănătate pentru domnii prinți și blestemându-l pe Mazarin, în timp ce Lenet ducea cu Cauvignac, în birou, tratative pentru schimbul scrisorii semnate în alb, în timp ce, în sfârșit, doamna prințesă își făcea ultimele pregătiri de plecare, un călăreț, însoțit de lacheul său se prezentase la poarta principală a castelului și sunase.

Portarul îi deschise, dar, în spatele portarului, noul venit dădu peste halebardierul pe care îl cunoaștem.

— De unde veniți, întrebă acesta.

— De la Mantes, răspunse călărețul.

Până aici totul fu în ordine.

— Unde mergeți? continuă halebardierul.

— La doamna prințesă-mamă de Condé, apoi la doamna prințesă și, în cele din urmă, la domnul duce d'Enghien.

— Nu se poate intra! spuse halebardierul barând drumul cu halebarda.

— Ordinul regelui! răspunse călărețul scoțând o hârtie din buzunar.

La aceste cuvinte de temut, halebarda se coborî, santinela strigă, un ofițer al casei prințului se apropie în grabă, iar mesagerul majestății sale prezentând scrisoarea de împuternicire fu introdus de îndată în apartamentele princiare.

Din fericire Chantilly era mare, iar apartamentul doamnei prințese-mame era departe de galeria unde se petreceau ultimele scene ale ospățului acela zgomotos pe care l-am povestit.

Dacă trimisul regal ar fi cerut să vorbească mai întâi cu doamna prințesă și cu fiul său, totul ar fi fost pierdut cu adevărat. Însă eticheta voia ca el să salute mai întâi pe prințesa-mamă. Primul valet îl introduse într-un birou mare de lângă dormitorul alteței sale.

— Vă rog să mă iertați, domnule, îi spuse el, alteța sa s-a simțit

indispusă alaltăieri, dintr-o dată, și i s-a luat sânge a treia oară acum mai puțin de două ore. Am să-i anunț sosirea dumneavoastră și imediat voi avea onoarea să vă poftesc înăuntru.

Gentilomul înclină capul în semn de acceptare și rămase singur, fără să observe că prin broaștele ușilor, trei capete curioase îi urmăreau purtarea și încercau să-l recunoască.

Mai întâi Pierre Lenet, apoi Vialas, scutierul prințului, și în sfârșit la Roussiere, maestrul de vânătoare. În cazul când unul din ei l-ar fi recunoscut pe gentilom, ar fi intrat și sub pretextul că-i ține companie ar fi început să discute cu el ca să-l distreze și să câștige timp.

Dar niciunul din el nu-l recunoscură pe cel pe care trebuiau să-l câștige. Era un tânăr frumos în costum de infanterist. El privea portretele de familie de pe pereți: mobilierul din cameră, și în special portretul prințesei-mame, la care urma să fie introdus și care fusese executat la momentul cei mai frumos al vieții și al frumuseții sale, dar le privea pe toate cu atâta indiferență încât se putea traduce din ea un adevărat dezgust pentru misiunea ce i se încredințase.

Credincios promisiunii făcute, valetul reveni după câteva minute ca să-l conducă pe cavaler la prințesa-mamă.

Charlotte de Montmorency se așezase în capul oaselor, doctorul Bourdelot, medicul o părăsise și în ușă se întâlni cu ofițerul pe care îl salută foarte ceremonios și care îi răspunse cu aceeași politețe.

Când auzi pașii vizitatorului și cuvintele pe care acesta le schimbă cu doctorul, prințesa făcu repede un semn, înspre spațiul dintre perete și pat, și atunci tapițeria cu franjuri grele, care era prinsă în jurul patului, cu excepția laturii pe care prințesa o dăduse la o parte ca să primească vizita, se agită imperceptibil vreo două, trei secunde.

În adevăr, se găseau acolo, în spațiul dintre pat și perete, tânăra prințesă de Condé, care intrase printr-o ușă secretă din perete, și Lenet, nerăbdător să afle, chiar de la începutul întrevederii, ce căuta la Chantilly mesagerul trimis de rege la cele două prințese.

Ofițerul înaintă în cameră trei pași și se înclină cu un respect care nu era comandat numai de etichetă.

Doamna prințesă-mamă avea larg deschiși ochii ei mari, negri, cu aerul unei regine gata să izbucnească în mânie: tăcerea sa era plină de furtună. Mâna ei albă, de o albeață mată și mai albă acum după ce i se luase de trei ori sânge, făcu semn spre mesager ca să i se predea scrisoarea pe care o adusese.

Căpitanul întinse mâna spre prințesă și depuse respectuos în mâna acesteia scrisoarea Annei de Austria. Apoi așteptă ca prințesa să citească cele patru rânduri pe care le conținea.

— Foarte bine, murmură prințesa-mamă îndoind hârtia cu un sânge rece prea accentuat pentru a nu fi afectat: înțeleg intenția reginei, oricât ar fi ea de ascunsă sub cuvinte politicoase, sunt prizoniera dumneavoastră.

— Doamnă… spuse ofițerul încurcat.

— O prizonieră ușor de păzit, domnule, spuse doamna de Condé, căci nu sunt în stare să fug prea departe. Și după cum ați văzut, când ați intrat, am aici un paznic foarte sever: medicul meu, domnul Bourdelot.

Spunând acestea, prințesa-mamă își opri mai insistent privirea asupra mesagerului, a cărui fizionomie îi păru destul de plăcută așa că își mai reduse din primirea acră, rezervată purtătorului unui asemenea ordin.

— Îl știam pe domnul de Mazarin capabil de violențele cele mai odioase, dar încă nu-l cunoșteam atât de furios ca să se teamă de o femeie bătrână și bolnavă, de o biată văduvă și de un copil, pentru că bănuiesc că ordinul pe care l-ați adus privește și pe prințesa, fiica mea, și pe ducele, nepotul meu.

— Doamnă, spusese tânărul, sunt disperat că alteța voastră mă judecă după misiunea pe care am nefericirea să fiu obligat să îndeplinesc. Sosisem la Manes purtător al unui mesaj pentru regină. „Post scriptum”-ul mesajului îl recomanda pe mesager majestății sale. Regina a avut atunci bunătatea să-mi ceară să rămân în apropierea sa, socotind, după toate aparențele, că ar fi putut să aibă nevoie de mine. Două zile mai târziu, regina m-a trimis aici: am primit această misiune și era datoria mea să o fac, oricare ar fi fost misiunea cu care majestatea sa binevoise să mă însărcineze, dar îndrăznesc să spun că n-am cerut-o și că aș fi refuzat-o, dacă regii ar fi persoane care să suporte să li se refuze ceva.

Spunând aceste cuvinte, ofițerul se înclină încă o dată, tot atât de respectuos pe cât o făcuse prima dată.

— Apreciez explicația dumneavoastră și sper că, după ce mi-ați dat-o pot fi o bolnavă liniștită. Totuși, fără înconjur, spuneți-mi, domnule, adevărul. Voi fi păzită până și în camera mea, cum s-a procedat cu sărmanul meu fiu, la Vincennes? Am să am voie să scriu, iar scrisorile mele vor fi sau nu cercetate? Dacă, împotriva tuturor aparențelor, boala mea mi-ar permite vreodată să mă ridic, mi se vor limita plimbările?

— Doamnă, iată indicația pe care regina mi-a făcut cinstea să mi-o dea personal, răspunse ofițerul.

„Asigurați-o pe verișoara mea de Condé, mi-a spus majestatea sa, că voi face pentru domnii prinți tot ceea ce siguranța statului îmi va permite să fac. Prin această scrisoare, o rog, să primească pe unul din ofițerii mei, care să servească de intermediar între ea și mine

pentru mesajele pe care mi le va trimite. Acest ofițer vei fi dumneata, a adăugat regina”.

— Iată, doamnă, continuă tânărul cu aceleași demonstrații respectuoase, care au fost cuvintele exacte ale majestății sale.

Prințesa ascultase această explicație cu atenția care se cere pentru a surprinde, într-o notă diplomatică, nuanțele care s-ar putea desprinde dintr-un cuvânt așezat în cutare, sau cutare loc, sau dintr-o virgulă pusă în cutare sau cutare loc.

Apoi, după un moment de gândire, prințesa, văzând desigur în acest mesaj tot ceea ce se temuse să vadă la început, adică un spionaj din apropiere, își mușcă buzele și spuse:

— Domnule, veți locui la Chantilly, așa cum dorește regina și în plus veți preciza care apartament vă este mai plăcut și mai comod ca să vă îndepliniți misiunea și acel apartament vă va fi pus la dispoziție.

— Doamnă, răspunse gentilomul încruntându-se ușor, am avut onoarea să explic alteței voastre multe lucruri care nu intrau în instrucțiunile primite. Eu, un biet ofițer și mai ales un modest, curtezan, sunt periculos plasat între mânia alteței voastre și voința reginei, totuși, mi se pare că alteța voastră ar putea da dovadă de mai multă generozitatea abținându-se să umilească un om care nu este decât un instrument pasiv. Doamnă, este supărător pentru mine să am de făcut ceea ce fac. Însă pentru că regina a ordonat, este de datoria mea să mă supun cu religiozitate ordinelor sale. Eu n-aș fi cerut această slujbă și aș fi fost fericit să-i fi fost încredințată altcuiva: cred că am spus destul…

Și ofițerul își ridică fruntea cu figura împurpurată, ceea ce făcu să roșească și fruntea semeață a prințesei.

— Domnule, răspunse ea, în orice rang ne-am situa în societate, așa cum ați spus-o și dumneavoastră, datorăm supunere majestății sale. Voi urma exemplu pe care mi l-ați dat și mă voi supune, așa cum vă supuneți și dumneavoastră, dar trebuie, totuși, să înțelegeți cât e de greu să nu poți primi un gentilom demn ca dumneavoastră, fără să ai libertatea de a face în cinstea lui, onorurile casei așa cum i se cuvine. Începând din acest moment, dumneavoastră sunteți stăpân în casa aceasta. Porunciți.

Ofițerul salută până la pământ pe prințesă și răspunse:

— Doamnă, doamne ferește, nu voi uita distanța care mă separă de alteța voastră și respectul pe care îl datorez casei sale. Alteța voastră va continua să dea ordine în castel, iar eu voi fi cel dintâi dintre servitorii săi.

Cu aceste cuvinte, tânărul gentilom se retrase fără fasoane, fără slugărnicie, fără aroganță, lăsând pe prințesa-mamă agitată de o mânie cu atât mai intensă cu cât nu putea învinui un mesager atât

de discret și de respectuos.

Așa că Mazarin fu obiectul unei discuții care se desfășură lângă patul prințesei-mame și care l-ar fi trăsnit pe ministru dacă blestemele ar fi avut puterea să ucidă, așa cum fac gloanțele din pușcă.

În anticameră gentilomul regăsi pe lacheul care îl anunțase.

— Acum, domnule, spuse acesta apropiindu-se de mesager, doamna prințesă de Condé, căreia i-ați solicitat audiență din partea reginei, consimte să vă primească, binevoiți să mă urmați.

Ofițerul înțelese acest subterfugiu care servea să salveze mândria prinților și păru tot atât de recunoscător de favoarea care i se făcea ca și când această favoare n-ar fi fost impusă din ordin de sus. Străbătu, deci, apartamentele precedate de lacheu și ajunse la ușa dormitorului prințesei.

Ajuns acolo, valetul se întoarse spre el și-i spuse:

— Doamna prințesă s-a urcat în pat, după ce s-a înapoiat de la vânătoare și pentru că este obosită, o să vă primească culcată. Pe cine să anunț alteței sale?

— Anunțați-l pe domnul baron de Canolles, din partea majestății sale regina regentă, răspunse tânărul gentilom.

La acest nume, pe care îl auzise din pat, presupusa prințesă făcu o mișcare de uimire care, dacă ar fi fost văzută, i-ar fi compromis cu totul identitatea. Așa că, trăgându-și, cu mâna dreaptă, boneta foarte pe ochi iar cu stânga, plapuma până la bărbie:

— Intrați, spuse ea, cu o voce schimbată.

Ofițerul intră.

DOAMNA DE CONDÉ.

I.

Canolles fu introdus într-o cameră mare, cu pereții acoperiți cu tapițerii întunecate, luminate, doar de o lampă de noapte așezată pe o consolă între două ferestre: la lumina slabă pe care o răspândea, se putea distinge, totuși, deasupra lămpii, un mare portret reprezentând o femeie, în picioare, ținând de mână un copil. În cele patru colțuri ale ramei străluceau trei flori de crin de aur cărora era destul să le îndepărtezi banderola pusă de-a curmezișul ca să faci din ele cele trei flori de crin din blazonul Franței. În sfârșit, în adâncimea unui mare alcov în care lumina aceasta slabă abia dacă pătrundea, se putea distinge sub grelele perdele ale patului, femeia asupra căreia numele baronului de Canolles produsese un efect atât de neobișnuit.

Gentilomul reluă formalitățile obișnuite, adică făcu spre pat cei trei pași de rigoare, salută și mai făcu încă trei pași: apoi, cele două servitoare care, desigur că o ajutaseră pe doamna prințesă să se urce în pat, se retraseră, valetul închise ușa, iar Canolles rămase singur cu prințesa.

Nu Canolles putea să înceapă convorbirea; așteptă deci să i se adreseze cuvântul; însă, cum, din partea sa, prințesa părea că vrea să păstreze o tăcere încăpățânată tânărul ofițer se gândi că era mai bine să treacă peste convenienţe decât să rămână mai departe într-o situație atât de stingheră; el nu se îndoia, totuși, că furtuna, încă înfrânată în această tăcere disprețuitoare, avea să izbucnească la primele cuvinte care avea să o spargă și că avea să suporte o altă mânie a unei prințese și încă mai de temut decât prima, pentru că aceasta era mai tânără și direct vizată.

Însă excesul acesta de afront care i se făcea îl încuraja pe tânărul gentilom; închinându-se a treia oară, după cum se cuvenea, adică salutând rece și tacticos, prevestire a proastei dispoziții care îi înfierbânta capul lui de gascon, spuse:

— Doamnă, am avut onoarea să cer din partea majestății sale reginei regente o audiență alteței voastre. Alteța voastră a binevoit să mi-o acorde. Acum, ar vrea alteța voastră să mă copleșească cu atâta bunătate și să-mi exprime printr-un cuvânt, sau un semn, că a binevoit să-mi observe prezența și că este gata să mă asculte?

O mișcare a perdelelor și sub plapumă îl anunță pe Canolles că avea să i se răspundă.

În adevăr, se auzi o voce aproape sufocantă, atât era de emoționată:

— Vorbiți, domnule, vă ascult.

Canolles luă un ton oratoric și începu.

— Majestatea sa regina m-a trimis pe lângă dumneavoastră,

doamnă, pentru a o asigura pe alteța voastră de dorința pe care o are de a continua cu ea cele mai bune legături de prietenie.

O mișcare vizibilă se produse în spațiul dintre pat și perete, iar prințesa îl întrerupse pe orator:

— Domnule, spuse ea cu glasul întretăiat, nu mai pomeniți de prietenia care domnește între majestatea sa regina și casa de Condé, sunt dovezi contrarii în celulele din donjonul de la Vincennes.

Hait, se gândi Canolles, se pare că s-au înțeles să repete toți același lucru.

În acest timp, o nouă mișcare, pe care mesagerul nu o observă, se petrecu între pat și perete. Prințesa continuă:

— În definitiv, domnule, ce doriți?

— Eu nu vreau nimic, doamnă, spuse Canolles, îndreptându-se. Majestatea sa regina, vrea să intru în castel, vrea ca eu să-i țin companie alteței voastre, oricât de nedemn aș fi pentru această onoare, vrea să contribui cu toate puterile mele la restabilirea bunei înțelegeri între cei doi prinți de sânge regal, dezbinați fără motiv, într-o vreme atât de dureroasă.

— Fără motiv! strigă prințesa, pretindeți că ruptura dintre noi nu are motive?

— Iertați-mă, doamnă, continuă Canolles. Eu nu pretind nimic, eu nu sunt judecător, eu nu sunt decât interpret.

— Și, așteptând ca această bună înțelegere să se restabilească, regina mă spionează, sub pretext că…

— Așadar, spuse Canolles exasperat, eu sunt spion! Iată în sfârșit aruncat cuvântul! Îi mulțumesc alteței voastre pentru sinceritate.

Și în disperare care începuse să-l cuprindă, Canolles făcu una din acele frumoase mișcări pe care le caută cu atâta aviditate pictorii pentru tablourile lor, actorii pentru scenele lor.

— Așadar, s-a spus, s-a hotărât, sunt spion! continuă Canolles. Ei bine! Vă rog să mă tratați cum sunt tratați mizerabilii de acest fel; uitați că sunt trimisul unei regine, că această regină răspunde de toate faptele mele, că nu sunt decât un atom care ascultă de vorba sa. Puneți-vă lacheii să mă izgonească, puneți-vă gentilomii să mă ucidă, puneți în fața mea oameni cărora să le pot răspunde cu bâta sau cu sabia, dar binevoiți să nu insultați, cu atâta cruzime, un ofițer care își îndeplinește datoria de soldat și de supus, dumneavoastră, doamnă, care sunteți situată atât de sus prin naștere, prin merit și prin nenorocire.

Aceste cuvinte țâșnite din inimă, dureroase ca un geamăt, ascuțit ca un reproș, trebuiau să producă și-și produseră efectul. Ascultându-le, prințesa se ridică, se sprijini în cot, cu ochii strălucitori, cu mâna tremurândă și făcu un gest plin de neliniște spre mesager.

— Departe de mine intenția de a insulta un atât de viteaz gentilom ca dumneavoastră. Nu, domnule de Canolles, nu, eu nu pun la îndoială loialitatea dumneavoastră, iertați-mi cuvintele, ele sunt jignitoare, așa este, dar n-am vrut să vă jignesc. Nu, nu, sunteți un caracter nobil, domnule baron, și vă dau deplină dreptate.

Și, întrucât, ca să spună cuvintele acestea pornite, desigur, din mișcarea generoasă care i le smulsese din inimă, prințesa înaintase, fără să vrea, dincolo de cercul de umbră pe care îl formau perdelele patului, i se văzu fruntea albă sub bonetă, părul blond căzându-i în cozi, buzele de roșu puternic și ochii umezi și dulci. Canolles tresări, căci în fața ochilor lui trecu o viziune și i se păru că respiră din nou un parfum a cărui simplă amintire îl amețea. I se păru că se deschisese în fața lui o ușă de aur prin care trec, de obicei, visele frumoase și prin care pătrundeau acum pentru el, gânduri surâzătoare și bucuriile dragostei. Privirea i se opri mai sigură și mai clară asupra patului prințesei și, în scurtul interval al unei secunde, în strălucirea grăbită a unui fulger care-i lumină tot trecutul, recunoscu în prințesa culcată în fața lui, pe vicontele de Cambes.

De altfel, de câteva momente agitația care îl stăpânea era atât de mare încât falsa prințesă putuse s-o pună pe seama reproșului supărător care îl făcuse să sufere atât și întrucât mișcarea pe care o făcuse nu durase după cum am spus, mai mult de o secundă, iar ea avusese grijă să se retragă aproape imediat în penumbră, să-și acopere ochii și să-și ascundă mâna atât de albă și subțire care ar fi putu-o trăda, încercă din nou, emoționată, dar fără grijă, să reia conversația de acolo de unde o lăsase.

— Ce spuneați, domnule? spuse tânăra.

Însă Canolles era uimit, fascinat; vedeniile treceau și iar treceau prin fața ochilor săi, ideile i se învolburau, își pierduse memoria, rațiunea; era gata să-și piardă respectul și să întrebe. Un singur instinct, acela poate pe care Dumnezeu îl pune în inima celor care iubesc și pe care femeile îl numesc timiditate și care nu este altceva decât zgârcenie, îl sfătui pe Canolles să se prefacă mai departe și să aștepte, ca să nu-i zboare visul, ca să nu compromită fericirea întregii lui vieți, printr-un cuvânt imprudent, pronunțat fără chibzuință.

Nu mai făcu niciun gest, nu mai adăugă niciun cuvânt pe lângă ce era strict obligat să spună sau să facă. Dumnezeule! Ce-o să se întâmple cu el, dacă această mare prințesă l-ar recunoaște deodată, dacă l-ar detesta, aici în castelul Chantilly, cum îl sfidase în hanul jupânului Biscarros; dacă ar reveni asupra acuzațiilor la care renunțase și dacă ar crede că, datorită unui titlu oficial, el ar căuta să continue o urmărire scuzabilă față de vicontele sau vicontesa de

Cambes, însă insolentă și aproape criminală când era vorba de o prințesă de sânge?

„Însă, se gândi el deodată, e posibil ca o prințesă dintr-o asemenea familie și de un asemenea rang să fi călătorit singură, însoțită, doar de un servitor”.

Și așa cum se întâmplă în astfel de împrejurări în care spiritul șovăitor și tulburat caută să se sprijine pe ceva, Canolles, pierdut, își roti privirea în jur și ochii i se opriră pe portretul femeii aceleia care-și ținea copilul de mână.

Atunci un fulger îi lumină mintea și fără să vrea se apropie de tablou.

La rândul său, falsa prințesă nu-și putu stăpâni un strigăt ușor și când, auzind strigătul, Canolles se întoarse, îi văzu figura complet acoperită.

„Oh! Oh! se întrebă Canolles, dar asta ce-o mai fi însemnând? Ori este prințesa pe care am întâlnit-o pe drumul spre Bordeaux, ori am fost păcălit, căci nu este ea cea din pat. Dar, oricum, o să vedem”.

— Doamnă, spuse el deodată, nu știu ce să cred despre tăcerea dumneavoastră însă mi-am dat seama…

— Ce v-ați dat seama? întrebă repede doamna din pat.

— Mi-am dat seama că am avut nenorocirea să vă inspir și dumneavoastră aceeași părere pe care i-am inspirat-o doamnei prințese-mame.

— Ah! Nu se putu feri să nu răsufle ușurată vocea din pat.

Cuvintele lui Canolles poate că nu erau perfect logice și jucau doar rolul unei deschideri de conversație. Însă lovitura fusese dată. Canolles observase mișcarea de îngrijorare care îl întrerupsese și mișcarea de bucurie cu care fuseseră primite ultimele sale cuvinte.

— Numai că nu sunt mai puțin obligat să spun alteței voastre, oricât de neplăcut i-ar fi acest lucru, că trebuie să rămân în castel și s-o însoțesc pe altețа voastră oriunde i-ar place să meargă, spuse ofițerul.

— Așadar, strigă prințesa, nu pot fi singură nici măcar în camera mea? Oh! Domnule, dar e mult mai mult decât josnicie în toate acestea!

— I-am spus alteței voastre care îmi sunt instrucțiunile, dar altețа voastră să fie liniștită, adăugă Canolles fixând o privire sfredelitoare asupra doamnei din pat și apăsând pe fiecare cuvânt, căci ea știe mai bine decât oricine că știu să mă supun rugăminții unei femei.

— Eu? strigă prințesa cu un accent în care se simțea mai mult încurcătură decât uimire, cu adevărat, domnule, nu înțeleg ce vreți să spuneți, nu știu la ce împrejurări faceți aluzie.

— Doamnă, continuă ofițerul înclinându-se, credeam că valetul care m-a introdus îi spusese alteței voastre numele meu. Sunt baronul de Canolles.

— Ei și! spuse prințesa cu o voce destul de puternică, ce-mi pasă mie de asta, domnule?

— Credeam că întrucât am avut fericirea să fi fost agreabil alteței voastre…

— Mie? Și mă rog, în ce fel? continuă vocea cu o alterare în glas care îi amintea lui Canolles o anumită intonație foarte enervată, dar în același timp foarte timidă, care îi rămăsese întipărite în minte. Canolles socoti că mersese destul de departe; de altfel aproape că era lămurit.

— Neexecutând întocmai instrucțiunile pe care le-am primit, adăugă el cu aerul celui mai profund respect.

Prințesa păru liniștită.

— Domnule, nu vreau să vă pun în situația de a greși, executați-vă instrucțiunile oricare ar fi ele.

— Doamnă, răspunse Canolles, încă nu știu, din fericire, cum se persecută o femeie, și cu atât mai puțin cum poate fi ofensată o prințesă. Am onoarea să repet alteței voastre ceea ce am mai spus și doamnei prințese-mame că sunt prea supusul său servitor… Binevoiți fără să-mi dați cuvântul de onoare că nu veți ieși din castel fără să fiți însoțită de mine și vă lipsesc de prezența mea, care îmi dau bine seama, trebuie să fie detestabilă alteței voastre.

— În acest caz, domnule, înseamnă că nu veți executa ordinul pe care îl aveți?… spuse repede prințesa.

— Voi face ceea ce conștiința îmi spune că trebuie să fac.

— Domnule de Canolles, spuse vocea, vă jur că nu voi ieși din Chantilly fără să vă previn.

— În acest caz, doamnă, iertați-mă dacă am fost cauza involuntară a supărării dumneavoastră de un moment. Alteța voastră nu mă va mai revedea decât atunci când mă va chema, spuse Canolles înclinându-se până la pământ.

— Vă mulțumesc, baroane, spuse vocea cu o expresie de bucurie care păru că găsește ecou în spatele draperiilor din jurul patului. Duceți-vă, duceți-vă, vă mulțumesc, mâine voi avea plăcerea să vă revăd.

De data aceasta, baronul, recunoscu, fără nicio posibilitate de îndoială, și vocea și ochii și surâsul nespus de voluptos al ființei încântătoare care îi alunecase printre degete, dacă ne putem exprima așa, în seara aceea în care sosise cavalerul necunoscut care îi adusese ordinul din partea ducelui d'Epernon. Era același parfum îmbătător, aceeași adiere călduță și amețitoare pe care le întâlnise atunci.

O ultimă privire aruncată spre portretul, atât de slab luminat, îi arătă baronului, ai cărui ochi începuseră să se obișnuiască tot mai mult cu semi-întunericul, nasul acvilin al familiei Maillé, părul negru și ochii înfundați ai prințesei; pe când în fața lui femeia, care jucase primul act al rolului atât de dificil la care se angajase, avea ochii mari, nasul drept, nările largi, cute la colțul gurii din obișnuința surâsului și obrajii bucălați, care îndepărtează ideea oricărei meditații.

Canolles știa acum tot ce voise să știe, așa că salută cu același respect de parcă ar fi avut a face chiar cu prințesa și se retrase în apartamentul care îi fusese rezervat.

II

Canolles încă nu știa ce să facă; așa că, după ce intră la el, începu să umble în lung și în lat, așa cum fac oamenii nehotărâți, fără să-l fi observat pe Castorin, care îl așteptase să se întoarcă și de cum îl văzuse venind se ridicase și se ținea după el, cu haina de casă întinsă, în spatele căreia dispăruse cu totul.

Castorin se lovi de un scaun, Canolles se întoarse.

— Ei bine! îi strigă el, ce faci cu haina de casă?

— Aștept ca domnul să se dezbrace.

— Nu știu dacă am să mă dezbrac. Pune haina pe un scaun și așteaptă.

— Cum domnul nu se dezbracă? întrebă Castorin care, valet capricios de felul lui, părea în seara aceea mai ursuz ca de obicei. Domnul nu crede că o să se culce repede?

— Nu.

— Atunci, când crede domnul că o să se culce?

— Ce te privește?

— Mă privește chiar foarte mult, pentru că sunt foarte obosit.

— Ah! Da? spuse Canolles oprindu-se și privindu-l pe Castorin drept în față, ești foarte obosit? Și gentilomul citi vizibil pe figura lacheului acea expresie impertinentă a slugilor care mor de dorința de a fi date afară.

— Foarte obosit, spuse Castorin.

Canolles ridică din umeri.

— Ieși, spuse el, stai în anticameră, când voi avea nevoie am să te sun.

— Îl previn pe domnul că dacă întârzie mult, n-o să mă mai găsească în anticameră.

— Și unde o să fii, mă rog.

— În pat. Cred că după ce am făcut două sute de leghe, e timpul de culcat.

— Domnule Castorin ești un bădăran, spuse Canolles.

— Dacă domnul crede că un bădăran nu este demn să fie lacheul său, am să-l scutesc de serviciile mele, răspunse Castorin luându-și un aer din cele mai solemne cu putință.

Ieșirea lui Castorin nu-l găsise pe Canolles într-un moment de dispoziție, căci dacă valetul ar fi avut posibilitatea să întrevadă măcar furtuna care dospea în sufletul stăpânului său este sigur că, oricât de zorit ar fi fost să fie liber, ar fi așteptat un alt moment ca să-i facă propunerea pe care se încumetase să o facă. De acea gentilomul se îndreptă spre lacheu, apucă, între degetul mare și arătător, un nasture de la jiletcă, gest devenit familiar unui mare om, cum nu fusese niciodată bietul Canolles, și-i spuse.

— Ia mai spune o dată!

— Mai spun, răspunse Castorin cu aceeași impertinență, că dacă domnul nu este mulțumit de mine, îl voi scuti pe domnul de serviciile mele.

Canolles îi dădu drumul lui Castorin și se duse foarte grav să-și ia bastonul. Castorin înțelese despre ce era vorba.

— Domnule! strigă el, aveți grijă ce faceți. Eu nu mai sunt un simplu lacheu; sunt în serviciul doamnei prințese.

— Așa? spuse Canolles, coborând bastonul ridicat, gata să lovească, așa? Va să zică ești în serviciul doamnei prințese?

— Da, domnule, spuse Castorin, cu mândrie.

— Și cine te-a angajat în acest serviciu?

— Domnul Pompée, intendentul său.

— Domnul Pompée?

— Da.

— Așa? De ce nu mi-ai spus asta imediat! strigă Canolles. Da, da, ai dreptate să pleci din serviciul meu! Uite doi pistoli ca să te despăgubesc de loviturile pe care eram gata să ți le dau.

— Oh! spuse Castorin, neîndrăznind să ia banii. Ce înseamnă asta? Domnul vrea să-și bată joc de mine?

— De loc. Din contră, fă-te lacheul doamnei prințese, prietene. Dar spune-mi, de când trebuie să-ți iei serviciul în primire?

— Din clipa în care domnul îmi va reda libertatea.

— Bine! Îți voi reda libertatea începând de mâine de dimineață.

— Și până mâine de dimineață?

— Până atunci continui să rămâi lacheul meu și trebuie să mă asculți.

— Cu dragă inimă! Ce poruncește, domnul? spuse Castorin, hotărându-se să ia cei doi pistoli.

— Pentru că ți-e atât de somn, îți poruncesc să te dezbraci și să te culci în patul meu.

— Cum? Ce vrea să spună domnul? Nu pricep.

— Nici nu e nevoie să pricepi, ci să asculți, asta e tot. Dezbracă-te, te ajut și eu.

— Cum? Să mă ajutați dumneavoastră?

— Sigur că da: pentru că tu ai să joci rolul cavalerului de Canolles, iar eu pe al lui Castorin.

Și, fără să mai aștepte acordul lacheului, baronul îi scoase jiletca cu care se îmbrăcă el, îi luă pălăria pe care și-o puse pe cap și închizându-l în cameră mai înainte de a-și fi revenit din surpriză, coborî scările în goană.

În sfârșit, Canolles începuse să se lămurească în tot acest mister, deși unele din evenimente îi rămâneau încă învăluite în ceață. Tot ce văzuse și auzise în ultimele două ore nu i se păreau câtuși de

puțin firești. Purtarea fiecărui om din Chantilly era calculată: toate persoanele pe care le întâlnea îi păreau că joacă un rol și totuși amănuntele se topeau într-o armonie generală care dovedea supraveghetorului trimis de regină că, dacă nu voia să înghită o imensă păcăleală, trebuie să fie de două ori mai atent față de ceea ce se petrece în jurul său.

Apropierea dintre Pompée și vicontele de Cambes lămurea multe îndoieli.

Dar cele care totuși îi mai rămăsese lui Canolles se risipiră în momentul când, abia ieșit în curte, observă cu tot întunericul de afară, că patru oameni se apropiau și se pregăteau să intre pe aceeași ușă pe care ieșise el; și acești patru oameni erau conduși de același valet care îl introdusese pe el la cele două prințese. Un alt om, înfășurat în pelerină, venea în spatele lor.

În prag, mica trupă se opri, așteptând ordine din partea omului cu pelerina:

— Știi unde stă, se adresă el valetului, îl cunoști, pentru că l-ai condus. Supraveghează-l în așa fel încât să nu poată ieși. Așază-ți oamenii pe scară, pe coridor, unde vrei, nu mă interesează, numai să nu bănuiască nimic, să fie el păzit, în loc ca el să le păzească pe altețele lor.

Canolles se făcu mai de nevăzut decât o nălucă, în colțul în care noaptea arunca întunericul cel mai de nepătruns. De acolo, văzând, fără să fie văzut, observă cum dispărură pe ușă cei cinci paznici care îi erau destinați, în timp ce omul înfășurat în manta, după ce se încredință că îi executau ordinul ce le dăduse, se întoarse pe drumul pe unde venise.

„Asta tot nu spune mare lucru, își spuse Canolles urmărindu-l cu ochii, căci necazul lor pe mine poate să-i facă să mă trateze la fel. Acum ar mai lipsi ca ticălosul acesta de Castorin să strige, să cheme în ajutor, să facă vreo prostie!… Păcat că nu mi-a dat prin gând să-l fi legat. Din păcate acum e prea târziu. Să începem, însă, inspecția”.

Apoi, după ce aruncă în jurul lui o privire cercetătoare, Canolles străbătu curtea și ajunse la aripa clădirii în spatele căreia erau situate grajdurile.

Toată viața din castel părea că se refugiase în această parte a clădirii. Se auzeau cai nechezând și oameni alergând grăbiți. În șelărie răsuna zăngănit de zăbale și de hamuri. Se scoteau călești din remize iar voci înfundate de teamă, pe care le puteai, totuși, surprinde dacă încordai auzul, se chemau sau își răspundeau.

Un moment, Canolles se opri să asculte. Nu era nicio îndoială, se pregătea o plecare.

Străbătu din nou distanța dintre cele două aripi ale clădirii, trecu pe sub o boltă și se apropie de fațada castelului.

Acolo se opri.

În adevăr, ferestrele de la parter străluceau prea tare pentru a nu se bănui că, în interior, o mulțime de sfeșnice aprinse erau purtate încolo și încoace, lăsând pe iarba din curte umbre uriașe sau lungi dâre luminoase. Canolles înțelese că acolo era centrul activității și sediul organizatoric.

Un moment, ezită dacă era bine să surprindă sau nu secretul care i se ascundea. Însă își dădu imediat seama că împuternicirea lui de trimis al reginei și responsabilitatea care i-o impunea această misiune scuzau multe lucruri, chiar față de conștiințele cele mai scrupuloase.

Așa că, înaintând cu băgare de seamă de-a lungul zidului a cărui temelie era cu atât mai întunecoasă cu cât ferestrele așezate cam la șase, șapte picioare de la pământ erau mai luminate, se urcă pe o piatră și de pe piatră pe o ieșitură din zid, se agăță cu mâinile de marginea ferestrei și, printr-un colț al geamului, își aruncă înăuntru cea mai scrutătoare privire care a pătruns vreodată în sanctuarul vreunei conspirații.

Iată ce văzu:

Lângă o femeie care sta în picioare și care înfigea ultimul ac destinat să-i fixeze pe cap pălăria de călătorie, câteva femei de serviciu terminau să îmbrace un copil în costum de vânătoare. Copilul era cu spatele spre Canolles, așa că acesta nu-i putu zări decât părul blond, însă doamna cu fața luminată din plin de lumina a două sfeșnice cu șase brațe, pe care le țineau de o parte și de alta a oglinzii doi servitori nemișcați ca niște cariatide, îi oferea lui Canolles originalul întocmai cu portretul pe care îl zărise nu de mult în penumbra din apartamentul prințesei: era aceeași față prelungă, cu gura aspră, cu nasul autoritar, a femeii pe care Canolles o recunoștea acum într-o imagine vie; totul trăda în ea dominarea: gestul aspru, privirea scânteietoare, mișcările bruște ale capului. Totul trăda supunere la cei din jur: saluturile, graba cu care i se aducea tot ce cerea, promptitudinea cu care răspundeau glasul suveranei lor, sau cu care îi întrebau privirea.

Mai mulți slujbași ai casei, printre care Canolles recunoscu pe valet, îngrămădeau în geamantane, în cufere, în lăzi, unii giuvaeruri, alții bani, alții acel arsenal de obiecte pentru femei care se numesc obiecte de toaletă. În acest timp, micul prinț se juca fugind printre servitorii grăbiți, însă, printr-o nefericită întâmplare, Canolles nu reuși să-i zărească fața.

„Eram sigur că mă trag pe sfoară, murmură el, oamenii aceștia se pregătesc de plecare. Da, însă eu, cu un singur gest, aș putea să schimb această scenă de înșelătorie într-o scenă de înmormântare, n-ar trebui decât să alerg pe terasă și să suflu de trei ori în fluierul

meu de argint și, în cinci minute, la sunetul strident al lui, două sute de oameni vor pătrunde în castel, vor aresta pe prințese, vor lega pe servitorii aceștia care râd atât de fățarnic. Da, da, continuă Canolles de data asta vorbind din inimă, nu din buze, da, da, tocmai că pe ea, pe aceea care doarme acolo și se face că doarme, o voi pierde pentru totdeauna, mă va urî și de data asta pe bună dreptate. Mai mult, mă va disprețul spunând că mi-am făcut meseria de spion până la capăt și, totuși, dacă ea a ascultat de prințesa ei, eu de ce să nu ascult de regina mea?”

În acel moment, ca și cum întâmplarea ar fi voit să combată această schimbare de hotărâre, se deschise o ușă care da în camera în care doamna prințesă își făcea toaleta și își făcură apariția două personaje vesele și grăbite: un bărbat de vreo cincizeci de ani și o femeie de vreo douăzeci. La vederea lor, inima lui Canolles i se urcă în gât. Recunoscu părul bogat, buzele proaspete, privirea inteligentă a vicontelui de Cambes care, tot numai un surâs, sărută plin de respect mâna lui Clémence de Maillé, prințesă de Condé. Numai că de data asta vicontele purtând îmbrăcămintea potrivită cu sexul său, se prezenta ca cea mai încântătoare vicontesă de pe pământ.

Canolles ar fi dat zece ani din viață ca să audă ce vorbesc, dar degeaba lipea urechea de geam, că tot nu putea să rețină decât un murmur nelămurit. Văzu pe prințesă făcându-i tinerei femei un gest de adio, după care o sărută pe frunte și-i recomandă ceva care-i făcu pe toți cei de față să izbucnească în râs, apoi pe aceasta din urmă întorcându-se în apartamentele de ceremonie împreună cu câțiva funcționari superiori. Îl văzu chiar pe mândrul Pompée umflat de mândrie într-o uniformă portocalie încărcată cu o broderie de argint, împăunându-se cu noblețe și sprijinindu-se asemeni lui don Japhet d’Armenie, pe mânerul unei săbii uriașe, în timp ce își conducea stăpâna care își ridicase puțin și cu multă grație rochia lungă de satin. Apoi, în stânga, prin ușa din partea opusă, începu să defileze, fără zgomot, escorta prințesei, care mergea în frunte, nu cu pașii unei fugare, ci cu alura unei regine. Urma scutierul Vialas, ducându-l în brațe pe ducele d’Enghien înfășurat într-o pelerină, Lenet, ținând în brațe un cufăraș cizelat și niște suluri de hârtie și, în sfârșit, căpitanul, comandant al gărzii castelului, care încheia acest cortegiu deschis de doi ofițeri cu sabia scoasă din teacă.

Toți aceștia ieșiră printr-un culoar secret: imediat Canolles coborî de pe observatorul său și alergă sub o boltă, neluminată și de acolo de unde sta, văzu tot cortegiul îndreptându-se spre grajduri: ceea ce însemna că erau gata de plecare.

În acel moment îi veni în minte datoria pe care o avea ca urmare a misiunii încredințate de regină. Femeia aceasta care se pregătea

să plece era războiul civil complet înarmat pe care el îl lăsa să-i scape și care avea să macine din nou măruntaiele Franței. Desigur că era rușinos pentru el – bărbat în toată firea – să se facă spionul și paznicul unei femei, dar tot femeie era și doamna de Longueville care făcuse să izbucnească focul în cele patru colțuri ale Parisului.

Canolles se repezi spre terasa care domina parcul și duse fluierul la gură.

Toate pregătirile ar fi fost zadarnice; doamna de Condé n-ar mai fi ieșit din Chantilly, sau dacă ar fi ieșit, n-ar fi făcut nicio sută de pași și ar fi fost înconjurată, ea și escorta ei, de o forță de trei ori mai puternică; în felul acesta Canolles și-ar fi îndeplinit misiunea fără să se fi expus nici celui mai mic risc, în felul acesta, cu o singură lovitură, el ar fi distrus sistemul și viitorul casei de Condé și, prin aceeași lovitură, pe ruinele acesteia și-ar fi clădit el viitorul și și-ar fi consolidat norocul așa cum făcuseră altădată familiei Vitry și Luynes și mai de curând familiile Guitaut și Miossens și în condiții, poate, mai puțin importante pentru salvarea patriei.

Însă Canolles ridică ochii spre apartamentul în care, sub perdele de catifea roșie, scânteia blândă și melancolică lumina lămpii de noapte ce ardea în camera falsei prințese și i se păru că vede conturându-se, pe jaluzelele mari și albe, umbra ființei care îi era atât de dragă.

În clipa aceea, toate hotărârile luate cu judecată, toate calculele egoiste, se topiră la raza dulce a acestei lumini așa cum dispar la primele mijiri ale zilei, visurile și nălucile nopții.

„Domnul de Mazarin, își spuse el cu un elan înflăcărat, este destul de bogat ca să ruineze pe prinții și prințesele acestea care acum îi scapă, însă eu nu sunt atât de bogat ca să pierd comoara ce de-acum îmi aparține și pe care o voi păstra, gelos ca un dragon. Acum ea e singură, în puterea mea și depinde numai de mine. Pot intra în apartamentul ei la orice oră din zi și din noapte și nici nu va fugi fără să-mi spună, pentru că și-a dat cuvântul de onoare. Ce-mi pasă că regina e înșelată și că domnul de Mazarin e furios! Mi s-a spus s-o păzesc pe doamna prințesă de Condé și o păzesc. N-aveau decât să-mi dea și semnalmentele ei sau să fi pus pe urmele ei un spion mai îndemânatic decât mine”.

Și Canolles băgă fluierul în buzunar, în timp ce auzea scârțâind zăvoarele, uruitul, ca un tunet îndepărtat, al caleștilor pe podul din parc și zgomotul din ce în ce mai pierdut al unei cavalcade care se îndrepta. Apoi, după ce totul se liniști, și viziuni și zgomote, fără să-și dea seama că-și jucase cartea vieții pentru dragostea unei femei, adică pentru umbra fericirii, se strecură în cea de-a doua curte, acum pustie și urcă cu băgare de seamă scara cufundată în cel mai adânc întuneric.

Dar oricât fu el de atent nu putu să nu se împiedice, pe coridor, de un personaj care părea că ascultă la ușa lui, și care scoase un strigăt de neașteptată surpriză.

— Cine-i? Cine-i? întrebă personajul cu glas înfricoșat.

— Ei, pe dracu! Cine ești tu care te strecori ca un spion pe scara asta? spuse Canolles.

— Eu sunt Pompée!

— Intendentul doamnei prințese.

— Da! Da! Intendentul doamnei prințese?

— Ah! Asta se potrivește de minune, spuse gentilomul, eu sunt Castorin.

— Castorin, valetul domnului baron de Canolles?

— Chiar el.

— Ah! Dragă Castorin, pun rămășag că te-am speriat rău de tot, spuse Pompée.

— Pe mine?

— Da! Desigur, dacă n-ai fost soldat. Pot să-ți fiu de folos cu ceva, dragă prietene? continuă Pompée reluându-și aerele lui de om important.

— Da.

— Atunci, spuneți.

— S-o anunțați imediat pe doamna prințesă că stăpânul meu vrea să-i vorbească.

— La ora asta?

— Exact.

— Imposibil.

— Credeți?

— Sunt sigur.

— Atunci, nu-l primește pe stăpânul meu?

— Nu.

— Ordinul regelui! Domnule Pompée, spuneți-i așa.

— Ordinul regelui?… strigă Pompée. Am plecat.

Și Pompée coborî în grabă, cuprins, în același timp, și de respect și de teamă.

Canolles își continuă drumul, intră la el. Îl găsi pe jupân Castorin sforăind, întins comod într-un fotoliu, se îmbrăcă din nou cu hainele sale de ofițer și așteptă evenimentul pe care și-l pregătise singur.

— Pe legea mea! își spuse el, dacă nu fac prea bine treburile domnului de Mazarin, pe ale mele nu le fac prea rău.

Canolles așteptă zadarnic înapoierea lui Pompée și pentru că, după zece minute văzu că nu vine nici el nici altcineva în locul lui, se hotărî să se prezinte singur.

Prin urmare, îl trezi pe domnul Castorin căruia o oră de somn îi

liniștise nervii și-i porunci pe un ton care nu suporta replică să fie pregătit pentru orice eveniment, apoi se îndreptă spre apartamentul prințesei.

La intrare, baronul dădu peste un servitor foarte prost dispus pe care soneria îl chemase tocmai în momentul în care i se termina serviciul, când credea, asemeni jupânului Castorin, că putea să înceapă un somn reparator, după o zi atât de istovitoare.

— Ce doriți, domnule? întrebă valetul văzându-l pe Canolles.

— Cer să prezint respectele mele doamnei prințese de Condé!

— La ora asta, domnule?

— Cum, la ora asta?

— Da, mi se pare că este destul de târziu.

— Ce-ai spus, caraghiosule?

— Totuși, domnule… Se bâlbâi lacheul…

— Nu mai cer, vreau, spuse Canolles cu o măreție supremă.

— Vreți… Dar aici numai doamna prințesă poruncește.

— Regele poruncește peste tot… Ordinul regelui!

Lacheul se înfioră și lăsă capul jos.

— Iertați-mă, domnule, spuse el. Tremurând din toate încheieturile, dar eu nu sunt decât un biet servitor, așa că nu-mi pot îngădui să vă deschid ușa doamnei prințese, dați-mi voie să trezesc un șambelan.

— Șambelanii au obiceiul să se culce la unsprezece, aici, la Chantilly?

— A fost vânătoare toată ziua. Se bâlbâi lacheul.

„Sigur că da, murmură Canolles, sigur că au nevoie de timp ca să-l îmbrace pe vreunul în șambelan”.

Apoi, tare:

— Foarte bine, spuse el, du-te, am să aștept.

Lacheul plecă în goană și alarmă întreg castelul, în care Pompée, înspăimântat de întâlnirea sa neplăcută, semănase o teamă de nespus.

Rămas singur, Canolles, își ascuți auzul și deschise mai bine ochii.

Auzi atunci alergătură prin saloane și pe coridoare și văzu, la licărirea unei lumini slabe, oameni înarmați cu muschete așezându-se pe la colțurile scărilor; în sfârșit, simți, pretutindeni, un murmur amenințător înlocuind liniștea uluitoare care stăpânise, cu un moment mai înainte, tot castelul.

Canolles duse mâna la fluier și se apropie de o fereastră prin geamurile căreia zări, desprinzându-se ca o masă întunecoasă de nori, vârfurile copacilor la rădăcinile cărora așezase la pândă cei două sute de oameni pe care îi adusese cu el.

„Nu, se răzgândi el, asta ar duce la luptă și eu n-aș avea de

câștigat, e mai bine să aștept, cel mai rău lucru care mi se poate întâmpla, dacă aștept, e să fiu asasinat, pe când dacă m-aș grăbi aș putea s-o pierd…”

Abia își terminase gândul, când văzu că se deschise o ușă și că apare un nou personaj.

— Doamna prințesă nu poate fi văzută, spuse acesta cu o grabă care nu-i mai îngădui să-l salute pe gentilom, este în pat și a interzis oricui ar fi să intre la dânsa.

— Dar tu cine ești? spuse Canolles tutuindu-l pe acest ciudat personaj, și cine ți-a dat voie să vorbești cu un gentilom, cu pălăria pe cap?

Și cu vârful bastonului, Canolles zvârli cât colo pălăria interlocutorului său.

— Domnule, strigă acesta făcând cu mândrie un pas înapoi.

— Te-am întrebat cine ești, spuse Canolles.

— Eu sunt… răspunse acesta, eu sunt, după cum puteți vedea după uniforma pe care o port, eu sunt căpitanul gărzii alteței sale.

Canolles zâmbi.

În adevăr, el avusese timp să aprecieze dintr-o privire că avea de-a face cu vreun chelar pântecos ca sticlele de care se îngrijea, cu vreun Vatel prosper, încorsetat într-o uniformă de ofițer pe care lipsa de timp sau pântecul prea mare, nu-i dăduse posibilitatea s-o închidă la toți nasturii.

— Bine, domnule căpitan de gardă, ridică-ți pălăria de pe jos și răspunde-mi, spuse Canolles.

Căpitanul execută prima parte a poruncii primite de la Canolles, ca omul care a studiat cunoscuta maximă militară: ca să știi să comanzi, trebuie să știi să execuți.

— Căpitan de gardă! adăugă Canolles. Drace! Iată un post foarte frumos.

— Da, domnule, foarte frumos, desigur, și altceva? zise individul începând să-și dea aere.

— Nu te umfla atât în pene, domnule căpitan, că o să-ți crape haina și o să-ți cadă pantalonii pe vine, ceea ce va fi foarte dizgrațios.

— Dar, în sfârșit, dumneavoastră cine sunteți, domnule? întrebă presupusul căpitan la rândul său.

— Domnule, am să imit exemplul de bună cuviință pe care mi l-ai dat și voi răspunde la întrebarea pe care mi-ai pus-o cum mi-ai răspuns și tu la întrebarea mea. Sunt căpitan în Navailles, și vin în numele regelui ca ambasador investit cu un caracter pașnic sau violent și voi folosi pe unul sau pe celălalt din cele două caractere după cum se va asculta sau nu se va asculta de ordinul majestății sale.

— Violent, domnule! strigă falsul căpitan… Un caracter violent ați spus…?

— Foarte violent, vă previn. Chiar în fața alteței sale.

— Domnule nu încercați cu forța, am cincizeci de oameni înarmați, gata să răzbune onoarea alteței sale.

Canolles nu voi să spună că cei cincizeci de oameni nu erau decât niște lachei sau ajutoare de bucătari, demni să slujească sub un asemenea șef, iar cât privește onoarea prințesei, aceasta gonea împreună cu prințesa pe drumul care ducea la Bordeaux.

Răspunse însă cu acel sânge rece mai intimidant decât o amenințare, firesc oamenilor curajoși, obișnuiți cu pericolele:

— Dacă dumneata ai cincizeci de oameni, domnule căpitan, eu am două sute de soldați care constituie avangarda unei armate regale. Te gândești să te revolți fățiș împotriva majestății sale?

— Nu, domnule, nu! răspunse repede grăsunul, foarte umilit; să mă ferească Dumnezeu! Dar vă rog să fiți martor că eu nu cedez decât la forță.

— Iată cel mai puțin lucru pe care ți-l datorez în calitate de confrate.

— Ei bine, am să vă conduc la doamna prințesă-mamă, care încă n-a adormit.

Canolles nu trebui să se gândească prea mult pentru a-și da seama de înfricoșătorul pericol pe care i-l oferea această cursă, dar ieși repede din această capcană datorită puterii absolute pe care o avea.

— N-am ordin s-o văd pe doamna prințesă-mamă, ci pe doamna prințesă tânără.

Căpitanul gărzilor își plecă încă o dată capul, se retrase de-a-ndărătelea cu picioarele lui groase târând sabia pe parchet după el și trecu plin de măreție pe ușa pe care intrase, printre cele două santinele care tremuraseră în tot timpul acestei scene și care la vestea că soseau două sute de oameni, erau gata să fugă din post, prea puțin dispuși să devină martiri ai devotamentului, în timpul devastării castelului Chantilly.

Zece minute mai târziu, căpitanul, însoțit de doi soldați, revenea cu multe temenele ca să-l conducă pe Canolles la prințesă, în camera căreia fu introdus fără nicio altă întârziere.

Canolles recunoscu apartamentul, mobilele, patul, până și parfumul care îi rămăsese în nări. Dar căută zadarnic două obiecte: portretul adevăratei prințese, pe care îl observase când făcuse prima vizită și care îi strecurase în minte pentru prima dată ideea unei șiretenii cu care voiau să-l păcălească și figura falsei prințese, pentru care făcuse un atât de mare sacrificiu. Dintr-o precauțiune destul de tardivă portretul fusese ridicat și, desigur, tocmai din

cauza acestei precauțiuni, figura persoanei din pat era întoarsă spre perele cu o necuviință cu adevărat princiară.

Două femei stăteau în picioare, lângă ea, în spațiul dintre pat și perete.

Gentilomul ar fi trecut peste această lipsă de considerație, dar pentru că se temea ca printr-o nouă substituire să nu fi fugit și doamna Cambes, cum fugise prințesa, părul i se făcu măciucă de teamă și de aceea voi să se asigure neîntârziat de identitatea persoanei care era în pat, uzând, în acest scop, de puterea supremă cu care era investită misiunea pe care o primise.

— Doamnă, spuse el înclinându-se la pământ, cer iertare alteței voastre că mă prezint în felul acesta în fața sa și mai ales după ce i-am dat cuvântul că voi aștepta ordinele sale. Însă am auzit o mare zarvă prin castel și…

Persoana din pat tresări, dar nu răspunse. Canolles căută să găsească vreun semn după care să poală recunoaște că ea era aceea pe care o căuta și pe care o avea înaintea ochilor, dar scufundată în valurile de dantele, în grosimea moale a plăpumii de puf și printre perdelele patului, îi fu peste putință să recunoască altceva decât forma unei persoane culcate.

— Și, continuă Canolles, mă simt obligat față de mine însumi să mă asigur că în patul acesta se găsește aceeași persoană cu care am avut cinstea să vorbesc acum o jumătate de oră.

De data aceasta n-a fost numai o tresărire, ci o adevărată mișcare de groază. Mișcarea aceasta nu-i scăpă lui Canolles care se înfricoșă.

„Dacă m-a înșelat, își zise el, dacă în ciuda cuvântului de onoare pe care mi l-a dat, a fugit, ies din castel, încalec, trec în fruntea celor două sute de oameni ai mei și-i prind pe fugari, cu riscul de a da foc la treizeci de sate ca să-mi luminez drumul”.

Canolles mai aștepă un moment, dar persoana culcată nici nu răspunse, nici nu se întoarse; era evident că urmărea să câștige timp.

— Doamnă, spuse Canolles în cele din urmă, cu o nerăbdare pe care nu mai avea curaj s-o ascundă, o rog pe alteța voastră să-și aducă aminte că sunt trimisul regelui și că în numele regelui cer să-i văd fața.

— Oh! Asta este o adevărată inchiziție insuportabilă, spuse atunci o voce tremurândă care făcu să tresalte de bucurie inima tânărului ofițer căci recunoscuse timbrul unei voci pe care nicio altă voce nu o putea imita. Dacă este așa cum spuneți, domnule, că regele vă forțează să vă purtați în felul acesta, asta este datorită faptului că regele este doar un copil care nu cunoaște încă îndatoririle unui gentilom; a sili o femeie să-și arate fața, este aceeași insultă ca și când i s-ar smulge musca de pe față.

— Doamnă, este un cuvânt în fața căruia se pleacă și femeile când acest cuvânt vine din partea regilor și regii înșiși când cuvântul vine din partea sorții: trebuie.

— Ei bine! Pentru că trebuie, spuse tânăra, pentru că sunt singură și fără apărare în fața ordinului regelui și a pretenției trimisului său, mă supun, domnule, priviți-mă.

Atunci o mișcare bruscă dădu la o parte pernele, cuverturile și dantelele care o ascundeau pe frumoasa asediată și prin spărtura improvizată care se formase apăru, roșu de rușine, mai mult decât de indignare, capul blond și figura încântătoare pe care vocea le anunțase mai dinainte. Cu privirea grăbită a omului obișnuit să-și dea seama de situații dacă nu identice cel puțin asemănătoare, Canolles se asigură că nu din cauza mâniei priveau în jos ochii aceștia umbriți de gene catifelate sau tremura mâna aceasta albă care ținea strâns, pe un gât de sidef, o bogăție de păr rebel și pânza fină a cearceafului parfumat.

Falsa prințesă rămase un moment în această poziție pe care ea ar fi vrut-o amenințătoare dar care nu era decât iritată, în timp ce Canolles o privea cu răsuflarea tăiată, apăsându-și cu mâinile bătăile inimii încărcată de bucurie.

— Ei, bine! domnule, spuse frumoasa persecutată, după câteva secunde, umilirea este foarte mare. M-ați privit destul? Da? Nu-i așa că triumful dumneavoastră este complet? Ei bine, fiți un învingător generos și retrageți-vă.

— Aș vrea, doamnă, dar trebuie să-mi îndeplinesc instrucțiunile până la capăt. Până acum nu mi-am îndeplinit decât partea din misiune care privea pe altețа voastră, dar nu e destul să vă văd numai pe dumneavoastră, acum trebuie să-l văd și pe domnul duce d'Enghien.

După aceste cuvinte pronunțate cu tonul unui om care știe că are dreptul să comande și care vrea să fie ascultat, urmă o tăcere îngrozitoare. Falsa prințesă se înălță, sprijinindu-se în mâini și fixă asupra lui Canolles una dintre acele priviri ciudate care se pare că nu-i aparțineau decât ei, atât de multe cuprindeau în ele. Parcă voia să spună: m-ai recunoscut? Știi cine sunt cu adevărat? Și dacă știi, te rog cruță-mă, ești cel mai puternic, fie-ți milă de mine!

Canolles înțelese tot ce voia să spună privirea, dar se opuse seducătoarei elocințe și răspunse privirii cu vocea:

— Imposibil, doamnă, spuse el, ordinul este categoric.

— Fie întru totul, cum o doriți, domnule, pentru că nu aveți niciun respect nici pentru poziție, nici pentru rang. Duceți-vă, doamnele acestea vă vor conduce la prințul, fiul meu.

— Doamnele acestea n-ar putea ca în loc să mă conducă pe mine la fiul dumneavoastră, să vă aducă fiul lângă dumneavoastră?

Mi se pare că asta ar fi infinit mai bine, spuse Canolles.

— De ce, domnule? întrebă falsa prințesă, vizibil mai îngrijorată de această nouă cerere decât de toate cererile de până acum.

— Pentru că în timpul acesta, voi împărtăși alteței voastre o parte din misiunea mea, pe care nu o pot comunica decât numai dumneavoastră.

— Numai mie?

— Numai dumneavoastră, răspunse Canolles, cu o plecăciune mult mai adâncă decât le făcuse până acum.

De data aceasta, privirea prințesei, care trecuse de la demnitate la rugăminte și de la rugăminte la neliniște, se opri asupra lui Canolles, cu fixitatea groazei.

— De ce, doamnă, vă înspăimântă atât de mult o convorbire numai între noi doi? întrebă Canolles. Oare nu sunteți dumneavoastră prințesă și eu gentilom?

— Ba da, domnule, aveți dreptate, n-am făcut bine că m-am temut. Cu toate că am plăcerea să vă văd pentru prima dată, totuși zvonul despre curtoazie și cinstea dumneavoastră au ajuns până la mine. Duceți-vă, doamnelor, să-l căutați pe domnul duce d'Enghien și reveniți împreună cu el.

Cele două femei părăsiră spațiul dintre perete și pat, se îndreptară spre ușă și, acolo, se întoarseră spre prințesă ca pentru a o mai întreba o dată dacă ordinul era adevărat, dar la un semn care întărea cuvintele stăpânei lor, sau cel puțin al celei care îi ținea locul, femeile ieșiră.

Canolles le urmări cu privirea până ce văzu ușa închizându-se în urma lor, apoi își îndreptă spre falsa prințesă ochii strălucind de fericire.

— Haideți, spuneți-mi domnule de Canolles, de ce mă persecutați atât? spuse aceasta, așezându-se în capul oaselor și încrucișându-și brațele.

Dar spunând acestea, ea îl privea pe tânărul ofițer, nu cu privirea aceea mândră de prințesă, pe care o încercase fără succes, ci, dimpotrivă, cu o expresie atât de duioasă și de plină de înțeles, încât toate amănuntele încântătoare de la prima lor întrevedere, toate episoadele tulburătoare, toate amintirile acestei iubiri născânde năvăliră deodată, învăluind inima baronului în aburi parfumați.

— Doamnă, spuse el apropiindu-se de pat, eu urmăresc, în numele regelui, pe doamna de Condé și nu pe dumneavoastră, care nu sunteți doamna prințesă.

Cea căreia i se adresaseră aceste cuvinte scoase un strigăt ușor, se îngălbeni și-și apăsă mâna pe inimă.

— Ce vreți să spuneți, domnule? Și cine credeți că sunt? întrebă

ea.

— Oh, cât despre asta, sunt foarte încurcat să vă explic, căci aproape că aș jura că sunteți cel mai încântător viconte, dacă n-ați fi cea mai adorabilă vicontesă.

— Domnule, spuse falsa prințesă, sperând să se impună lui Canolles făcând apel la demnitatea lui, domnule, din tot ce-mi spuneți, nu înțeleg decât un singur lucru, anume că nu mă respectați, că mă insultați.

— Doamnă, răspunse repede Canolles, nu poți fi lipsit de respect față de Dumnezeu, pentru că-l adori; nu pot fi insultați îngerii, pentru că în fața lor te așezi în genunchi.

La aceste cuvinte, Canolles se înclină de parcă ar fi vrut să se așeze în genunchi.

— Domnule, spuse vicontesa, oprindu-l pe Canolles, prințesa de Condé nu poate îngădui…

— Doamnă, la ora aceasta prințesa de Condé gonește spre Bordeaux călare pe un cal bun, alături de domnul Vialas, scutierul său și de domnul Lenet, consilierul său, cu gentilomii și căpitanii săi, în sfârșit, cu întreaga sa casă, și nu are nicio legătură cu ceea ce se petrece în momentul acesta între baronul de Canolles și vicontele sau vicontesa de Cambes.

— Ce tot spuneți, domnule? Sunteți nebun?

— Nu, doamnă, spun numai ce am văzut și povestesc ce-am auzit.

— Atunci, dacă ați văzut și ați auzit ceea ce spuneți, înseamnă că misiunea dumneavoastră e terminată.

— Credeți, doamnă? Așadar, trebuie să mă întorc la Paris și să mărturisesc reginei că pentru a nu displace unei femei pe care o iubeam (nu spun niciun nume, doamnă, așa că nu mă priviți cu mânie), i-am nesocotit ordinul, i-am permis dușmancei sale să fugă și am închis ochii la tot ce am văzut, am trădat, în sfârșit, da, acesta e cuvântul, am trădat cauza regelui meu, nu…?

Contesa păru mișcată și-l privi pe baron cu o compătimire aproape duioasă.

— Dar n-aveți cea mai bună scuză dintre toate, imposibilitatea? Ați fi putut opri, singur, escorta atât de importantă a doamnei prințese? Vi s-a ordonat să vă luptați singur cu cinzeci de gentilomi?

— Nu eram singur, doamnă, spuse Canolles dând din cap, am avut și mai am și acum, acolo în pădure, la cinci sute de pași de aici, două sute de soldați pe care pot să-i aduc și să-i chem la mine cu un singur fluierat, așa că mi-ar fi fost foarte ușor s-o arestez pe doamna prințesă căci, din câte am văzut, n-ar fi ripostat, vă asigur. Apoi dacă escorta mea ar fi fost, să zicem, mai slabă decât escorta

sa, în loc de patru ori mai puternică, eu puteam să mă lupt, puteam să mor luptându-mă; aceasta mi-ar fi fost tot atât de ușor, pe cât mi-ar fi de plăcut să ating această mână dacă aș îndrăzni, continuă tânărul înclinându-se foarte adânc.

În adevăr, mâna aceasta, asupra căreia baronul își fixase ochii înflăcărați, această mână fină, plinuță și albă, această mână inteligentă, rămăsese afară din pat și palpita la fiecare cuvânt al tânărului. Orbită și ea de această electricitate a dragostei ale cărei efecte le simțise în micul han de la Jaulnay, vicontesa nu-și aduse aminte că trebuia să-și retragă mâna care îi oferise lui Canolles o posibilitate de comparație atât de fericită; așa că mâna fu uitată iar tânărul puse un genunchi în pământ și-și apăsă buzele cu o timidă voluptate pe mâna care, la atingerea buzelor sale se retrase de parcă ar fi fost atinsă cu un fier înroșit.

— Mulțumesc, domnule de Canolles, vă mulțumesc din toată inima pentru ce ați făcut pentru mine, spuse tânăra femeie, fiți convins că nu o voi uita niciodată. Însă dublați prețul serviciului pe care mi-l faceți, apreciind poziția în care mă aflu, și retrageți-vă. Nu trebuie, oare, să ne despărțim, pentru că v-ați terminal misiunea?

Acest „să ne”, pronunțat cu o intonație atât de dulce, încât părea că închide în ea o nuanță de regret, făcu să tresară până și cele mai adânci cute din sufletul lui Canolles. În adevăr, durerea se întâlnește aproape întotdeauna la baza marilor bucurii.

— Mă voi supune doamnă, dar trebuie să vă spun, nu ca să mă supun, dar ca să vă înlătur o remușcare pe care ați putea-o vedea: dacă vă dau ascultare, poate sunt pierdut. Din momentul când îmi voi mărturisi greșeala sau nu voi avea aerul că am fost înșelat de viclenia dumneavoastră, devin victima îngăduinței mele… Voi fi declarat trădător, voi fi aruncat în închisoare… Sau executat; și este foarte simplu, pentru că am trădat…

Claire scoase un țipăt și apucă mâna lui Canolles, dar o lăsă repede să-i cadă cu o încântătoare stinghereală.

— Atunci, ce-o să ne facem?

Inima tânărului se umflă, acest fericit, „ce-o să ne facem” era, hotărât lucru, formula favorită a doamnei de Cambes.

— Să vă pierd? Pe dumneavoastră, atât de bun și de generos, continuă ea. Să vă pierd? Eu? Ah! Niciodată! Cu ce preț aș putea să vă salvez? Vorbiți! Vorbiți!

— Ar trebui, doamnă, să-mi permiteți să-mi joc rolul până la capăt, ar trebui, așa cum v-am mai spus, să par păcălit de viclenia dumneavoastră și să raportez domnului de Mazarin ceea ce văd, nu ceea ce știu.

— Da, însă dacă s-ar ști că faceți toate acestea pentru mine, dacă s-ar afla că ne-am mai întâlnit, că m-ați mai văzut eu aș fi pierdută,

la rândul meu, gândiți-vă!

— Doamnă, spuse Canolles cu o melancolie jucată perfect, după aerul dumneavoastră atât de rece, după seriozitatea dumneavoastră pe care v-o păstrați chiar și în prezența mea, nu cred că o să lăsați să vă scape un secret care de altfel, în inima dumneavoastră, nici nu există.

Claire tăcu, însă o privire grăbită, un surâs imperceptibil îi scăpară frumoasei prizoniere, îi răspunseră lui Canolles în așa fel ca să-l facă cel mai fericit dintre muritori.

— Să rămân? spuse el cu un surâs cald.

— Dacă trebuie! răspunse vicontesa.

— Atunci trebuie să-i scriu domnului de Mazarin.

— Da, duceți-vă.

— Cum adică?

— V-am spus să vă duceți să-i scrieți.

— Nu e cazul, trebuie să-i scriu de aici, din camera dumneavoastră. Trebuie să-mi datez scrisoarea de la picioarele patului dumneavoastră. Iată, doamnă, instrucțiunile pe care le-am primit, citiți-le…

Și Canolles prezentă vicontesei o hârtie pe care citi: „Domnul baron de Canolles nu va slăbi din ochi pe doamna prințesă și pe domnul duce d'Enghien, fiul său".

— Nu va slăbi din ochi, spuse Canolles.

— Da, nu va slăbi din ochi, așa scrie.

Claire înțelese atunci tot folosul pe care l-ar fi putut trage Canolles din asemenea instrucțiuni, dar înțelese și ce serviciu îi făcea prințesei, prelungind, în ceea ce o privea, eroarea curții.

— Scrieți-i, spuse ea cu aerul unei femei resemnate.

Canolles o întrebă din ochi și ea, tot din ochi, îi arătă o trusă cu tot ce trebuia pentru scris. Tânărul scoase de acolo o foaie de hârtie, pana și cerneala, le puse pe o masă, trase masa cât mai aproape de pat, ceru permisiunea, să se așeze, de parcă Claire ar fi fost doamna prințesă, și-i scrise lui Mazarin următoarea scrisoare:

„Monseniore",

„Am ajuns la castelul Chantilly la orele nouă seara și vedeți că am făcut tot ce mi-a stat în putință, pentru că am avut onoarea să-mi iau rămas bun de la eminența voastră, la orele șase și jumătate.

Pe cele două prințese le-am găsit în pat: doamna prințesă-mamă, destul de grav bolnavă, doamna prințesă obosită din cauza unei mari vânători pe care a făcut-o în cursul zilei.

Potrivit instrucțiunilor eminenței voastre, m-am prezentat la cele două prințese, care au invitat imediat oaspeții să plece. În acest moment eu nu slăbesc din ochi pe doamna prințesă și pe fiul său."

— Și pe fiul său, repetă Canolles întorcându-se către vicontesă. La dracu! Mi se pare că mint deși n-aș vrea s-o fac.

— Fiți liniștită, răspunse Claire râzând, dacă nu l-ați văzut încă pe fiul meu, îl veți vedea în curând.

— Și pe fiul său, continuă Canolles, râzând.

„Am onoarea să vă scriu această scrisoare chiar din camera doamnei prințese și stând la capul patului său”.

Semnă. După aceea ceru respectuos permisiunea lui Claire, apoi trase de cordonul soneriei: un servitor intră.

— Cheamă-mi valetul, spuse Canolles, și anunță-mă când va fi în anticameră.

Cinci minute mai târziu, domnul baron de Canolles era anunțat că valetul său aștepta la datorie.

— Uite, spuse Canolles, dă biletul acesta ofițerului care comandă cei două sute de oameni ai mei, spune-i să-l expedieze la Paris printr-un curier urgent.

— Dar domnule baron, răspunse Castorin căruia un asemenea comision dat în miez de noapte i se părea un lucru dintre cele mai neplăcute de executat, cred că v-am spus că domnul Pompée m-a angajat în serviciul doamnei prințese.

— Chiar în numele doamnei prințese îți dau acest ordin. Alteța voastră binevoiește să-mi confirme cuvintele? spuse Canolles întorcându-se. Ea știe cât este de important ca această scrisoare să fie predată chiar acum.

— Du-te, spuse falsa prințesă pe un ton și cu un gest plin de demnitate.

Castorin se înclină până la pământ și plecă.

— Acum, spuse Claire întinzând spre Canolles mâinile ei micuțe, împreunate ca pentru rugăciune, acum o să vă retrageți, nu-i așa?

— Iertați-mă, răspunse Canolles, dar fiul dumneavoastră, doamnă?

— Adevărat, răspunse, Claire surâzând o să-l vedeți îndată.

În adevăr, abia termină doamna de Cambes aceste cuvinte, că se auzi o zgârietură la ușă, după obiceiul vremii. Modă pe care o introdusese cardinalul de Richelieu, din dragostea lui pentru pisici. Cât durase lunga lui perioadă de putere, se zgâriase, deci, la ușa domnului de Richelieu, apoi la ușa domnului de Chavigny, care avusese dreptul la această succesiune, chiar dacă îi revenise numai cu titlu de moștenitor natural; și apoi, în cele din urmă la ușa domnului de Mazarin. Se putea, deci, zgâria tot așa de bine și la ușa doamnei prințese.

— Vin, spuse doamna de Cambes.

— Bine… atunci îmi reiau înfățișarea oficială.

Și Canolles îndepărtă masa, trase scaunul, își puse pălăria și se

retrase, respectuos, în picioare, la patru pași de patul prințesei.

— Intrați, spuse vicontesa.

Îndată intră în cameră, cel mai ceremonios cortegiu care s-a putut vedea vreodată. Erau femei, ofițeri, șambelani, tot serviciul obișnuit al prințesei.

— Doamnă, spuse primul valet, monseniorul duce d'Enghien a fost trezit și poate primi pe mesagerul majestății sale.

O privire a lui Canolles spre doamna de Cambes vorbi mai clar decât ar fi putut-o face prin glas:

— Așa ne-a fost vorba?

Privirea aceasta, care purta în ea toate rugămințile unei inimi disperate, fu înțeleasă de minune și desigur că din recunoștință pentru tot ce făcuse Canolles și poate și puțin pentru a folosi acea maliționzitate ascunsă permanent chiar și în străfundul celor mai bune inimi feminine:

— Aduceți aici pe domnul duce d'Enghien, spuse ea. Domnul va vedea pe fiul meu în prezența mea.

Ordinul se execută în grabă și un moment mai târziu, tânărul fu adus în camera prințesei.

Am spus că pe când urmărea ultimele pregătiri ale plecării doamnei prințese, baronul văzuse pe tânărul prinț jucându-se și alergând, însă nu-i putuse vedea figura, Canolles observase numai că era îmbrăcat într-un simplu costum de vânătoare. Se gândi, deci, că nu fusese îmbrăcat pentru el cu acest splendid costum cu care se prezenta acum în fața sa. Impresia pe care și-o făcuse că prințul plecase împreună cu mama sa, se transforma în certitudine. Îl examină câtva timp, în tăcere, pe moștenitorul ilustrei familii de Condé, și fără să lipsească nimic din respectul întipărit în întreaga lui ființă, lăsă să-i apară pe buze un imperceptibil surâs ironic.

— Sunt prea fericit să mi se acorde onoarea de a prezenta omagiile mele monseniorului duce d'Enghien, spuse Canolles, înclinându-se.

Doamna de Cambes, asupra căreia copilul își ținea ațintită privirea, îi făcu semn să salute din cap și cum i se părea că baronul urmărea toate amănuntele acestei scene cu un aer maliții os:

— Fiul meu, spuse ea cu un aer răutăcios care îl făcu pe mesagerul regal să se cutremure, căci ghicea după mișcarea buzelor vicontesei că avea să fie victima unei trădări femeiești, fiul meu, ofițerul care stă în fața dumitale este domnul de Canolles, trimisul majestății sale. Întindeți-vă mâna ca să v-o sărute domnul de Canolles.

La acest ordin, Pierrot, dresat cum se cuvine de Lenet, care se însărcinase cu educația copilului, așa cum îi promisese doamnei prințese, întinse mâna, care n-avusese nici timpul, nici posibilitatea

să se transforme într-o mână de gentilom, iar lui Canolles îi fu foarte greu să pună un sărut pe această mână, în mijlocul râsetelor înfundate ale celor de față; mai ales că-și dăduse seama că nu avea de-a face cu o mână de nobil.

„Ah! doamnă de Cambes, murmură Canolles, ai să-mi plătești scump sărutul acesta!”

Și se înclină adânc în fața lui Pierrot pentru a-i mulțumi de onoarea pe care i-o făcuse.

Apoi, dându-și seama că după această încercare, ultima din program, i-ar fi fost cu neputință să mai rămână în camera unei femei spuse:

— Doamnă, mi-am îndeplinit misiunea mea pentru astă seară, îmi mai rămâne doar să vă cer permisiunea de a mă retrage.

— Duceți-vă, domnule, spuse Claire, după cum vedeți suntem foarte liniștiți. Și dumneavoastră puteți dormi liniștit.

— Mai înainte, doamnă, îmi mai rămâne să vă solicit o favoare.

— Care anume? întrebă doamna de Cambes destul de neliniștită, căci înțelesese, după intonația din vocea baronului, că se pregătea să-și ia revanșa.

— Să-mi acordați aceeași favoare pe care am primit-o din partea prințului, fiul dumneavoastră.

De data asta vicontesa căzuse în cursă… Nu exista nicio posibilitate să-i refuze unui ofițer al regelui favoarea ceremonioasă pe care o cerea astfel, în fața tuturor. Așa că doamna de Cambes întinse spre Canolles o mână tremurândă.

Baronul se îndreptă spre pat de parcă s-ar fi apropiat de tronul unei regine, prinse cu vârful degetelor mâna care i se întindea, puse un genunchi în pământ și depuse, pe această piele fină, albă și tremurândă, un sărut lung, pe care cei de față îl atribuiră respectului.

— Mi-ați promis, ba chiar mi-ați jurat că nu veți părăsi castelul fără să mă fi prevenit. Contez pe promisiunea dumneavoastră și pe jurământul pe care mi l-ați făcut, spuse încet Canolles, ridicându-se.

— Fiți convins, domnule, spuse doamna de Cambes, căzând pe perne, aproape leșinată.

Canolles, căruia inflexiunea îi dădu fiori, încercă zadarnic să găsească în ochii frumoasei prizoniere, confirmarea speranței pe care i-o dăduse această inflexiune.

Dar ochii vicontesei erau închiși.

Canolles își aminti că în cuferele închise sunt păstrate cele mai prețioase comori și se retrase cu inima plutind în paradis.

Să amintim cum și-a petrecut gentilomul toată noaptea; să spunem că veghea și somnul n-au fost pentru el decât un lung vis în timpul căruia trăia și retrăia în gând toate amănuntele acestei

aventuri fantastice care îl făcea posesorul celei mai prețioase comori pe care un avar a putut-o găzdui vreodată sub aripile inimii lui; să vorbim despre proiectele pe care și le făcuse pentru a supune viitorul calculelor dragostei sale și capriciilor fanteziei lui; să vorbim despre justificările pe care și le dădea lui însuși pentru a se convinge că făcuse bine ceea ce făcuse, ar fi imposibil, nebunia fiind obositoare pentru orice minte în afară de mintea unui nebun.

Canolles adormise târziu, dacă somn se poate numi delirul agitat care urmă zilei din ajun; și totuși abia începuse lumina zilei să poleiască vârfurile înalte ale plopilor, fără să fi avut timpul să coboare până la suprafața locurilor liniștite unde dorm nuferii cu frunze largi, ale căror flori nu se deschid decât la căldura soarelui, că baronul de Canolles sări din pat, se îmbrăcă în grabă și ieși în grădină. Primul său drum îl făcu spre aripa castelului unde locuia prințesa și prima privire fu spre fereastra camerei sale. Fie că prizoniera nu adormise încă, fie că se și trezise, o lumină mai puternică decât a lămpii de noapte, roșea perdele de damasc trase la fereastră. Canolles se opri când văzu aceasta și într-o clipă mintea lui se umplu de o mulțime de presupuneri nesăbuite și fără să-și mai prelungească plimbarea, se așeză în spatele soclului unei statui unde se putea ascunde destul de bine și începu, singur și cu himera lui, acel etern dialog al inimilor îndrăgostite care găsesc obiectul iubit în toate emanațiile poetice ale naturii.

Abia trecuse o jumătate de oră de când se găsea la postul său de observație, ținându-și privirea ațintită asupra ferestrei prin fața căreia luată lumea ar fi trecut indiferentă, când observă că se deschide o fereastră de la galerie și că în spațiul lăsat liber se încadrează aproape în același timp figura cinstită a jupânului Pompée. Tot ce avea legătură cu vicontesa îi inspira lui Canolles un mare interes, așa că își trecu privirea de la fereastra aceea atât de atrăgătoare pentru el, la fereastra care se deschisese și i se păru că Pompée încearcă să lege cu el o corespondență prin semne. La început Canolles se îndoi că semnele acelea îi erau adresate lui și se uită împrejur ca să se convingă, dar Pompée care observă nesiguranța baronului, însoți semnele pe care le făcea de un fluierat apelativ care ar fi putut părea destul de puțin convenabil din partea unui scutier față de un ambasador al majestății sale regelui Franței, însă acest fluierat avea ca scuză un soi de punct alb aproape imperceptibil pentru orice privire, afară de a unui îndrăgostit, care recunoscu îndată că punctul acela alb era un bilețel.

„Un bilet! își spuse, Canolles: îmi scrie, ce-o fi asta?”.

Și se apropie tremurând, deși prima mișcare fusese o mișcare de bucurie, însă în bucuriile îndrăgostiților există o oarecare parte de teamă care face din aceasta cel mai mare farmec: când ești convins

de fericirea ta, nu mai ești fericit.

Pe măsură ce Canolles se apropia, Pompée îndrăznea să arate mai mult biletul; în sfârșit Pompée întinse brațul, iar Canolles își întinse pălăria. După cum se vede cei doi oameni se înțelegeau de minune; primul lăsă biletul să cadă iar al doilea îl prinse cu îndemânare; apoi se înfundă într-o alee umbrită ca să poată citi liniștit, iar Pompée, care se temea să nu răcească, se grăbi să închidă fereastra.

Însă nu se citește oricum primul bilet din partea femeii pe care o iubești, mai ales când biletul acesta neașteptat n-are niciun motiv să te tulbure cu prezența lui, în afară de cazul când dă o lovitură fericirii tale. În adevăr, ce-ar fi avut să-i spună vicontesa, dacă nu se schimbase nimic în genul de program pe care îl stabiliseră amândoi în ajun? Biletul acesta nu putea conține, deci, decât vreo veste nefericită.

Canolles era atât de convins de aceasta încât nici măcar n-apropie hârtia de buze, așa cum fac de obicei îndrăgostiții, în asemenea ocazii. Din contră, îl suci, și-l răsuci, cu o teamă din ce în ce mai mare. Și, pentru că trebuia totuși să-l deschidă, odată și odată, își luă inima în dinți, rupse sigiliul și citi:

„Domnule, a rămâne mai departe în situația în care ne găsim, și cred că și dumneavoastră gândiți ca și mine, este un lucru cu totul imposibil; desigur că suferiți că apăreți în ochii personalului casei drept un supraveghetor neplăcut: pe de altă parte, aș putea să mă tem, dacă v-aș primi mai bine decât ar fi făcut-o doamna prințesă în locul meu, să nu se afle că amândoi jucăm o dublă comedie, al cărui sfârșit ar fi pentru mine pierderea definitivă a reputației.”

Canolles își șterse fruntea; presentimentele sale nu-l înșelaseră. Cu venirea zilei, această mare vânătoare de fantome, toate visurile aurite dispar. Clătină din cap, suspină și continuă să citească:

„Prefaceți-vă că descoperiți viclenia de care ne-am folosit; pentru a ajunge la această descoperire, există un mijloc foarte simplu pe care am să vi-l procur chiar eu, dacă îmi promiteți că o să ascultați de rugămintea pe care v-o fac. Vedeți că nu vă ascund cât de mult depind de dumneavoastră. Dacă dați curs rugămintii mele, am să fac să vă parvină un portret al meu care poartă numele meu și are armele mele gravate sub desenul figurii. Veți spune că ați găsit acest portret în unul din controalele de noapte pe care le faceți și că, datorită acestui portret, ați recunoscut că eu nu eram doamna prințesă.

Mai e nevoie să vă mai spun că în semn de amintire pentru

recunoștința ce vă voi păstra în adâncul inimii, dacă plecați chiar în dimineața aceasta, vă autorizez să păstrați această miniatură, dacă mai puneți vreun preț pe ea?

Părăsiți-ne, deci, dacă este posibil, fără să mă revedeți și veți duce cu dumneavoastră întreaga mea recunoștință, în timp ce, în ceea ce mă privește, voi duce cu mine amintirea dumneavoastră ca pe a celui mai nobil și mai loial dintre gentilomii pe care i-am cunoscut în viața mea".

Canolles reciti biletul și rămase împietrit. Oricâtă bunăvoință ar conține o scrisoare de concediere, cu oricâtă miere s-ar învălui un refuz sau un rămas bun, rămasul bun, refuzul sau concedierea rămân totuși o crudă dezamăgire pentru inimă. Portretul era, desigur, un lucru foarte plăcut, dar motivul care îl făcea să fie oferit îi lua o mare parte din valoare.

De altfel, la ce era bun portretul când originalul este aici, alături, îl avem în mână și putem să nu-i dăm drumul?

Da, însă Canolles, care nu se înfricoșase de mânia reginei și a lui Mazarin, tremura când o vedea pe doamna de Cambes încruntându-se.

Și totuși, cât de mult îl jucase această femeie, mai întâi pe drum, apoi la Chantilly luându-i locul doamnei prințese, apoi ieri, când i-a dat o speranță, pe care i-a luat-o a doua zi! Însă din toate aceste decepții, aceasta din urmă era cea mai dureroasă. Pe drum, nu-l cunoștea și căuta să se debaraseze de un tovarăș incomod, asta era totul. Luând locul doamnei de Condé ea se supunea unui ordin, se achita de un rol impus de suzerana sa și n-ar fi putut face altfel; însă de data aceasta când îl cunoștea, după ce păruse că-i apreciază devotamentul, după ce se referise de două ori la „noi" ceea ce făcuse să vibreze cele mai adânci cute ale sufletului tânărului, să se schimbe dintr-o dată; să-și retragă bunătatea, să-și renege recunoștința, în sfârșit, să-i scrie o astfel de scrisoare, asta era, pentru Canolles, mai mult decât o cruzime, era aproape o batjocură.

Așa că se umplu de mânie, de o mânie dureroasă, fără să observe că în spatele perdelelor, unde lampa fusese stinsă de parcă lumina zilei ar fi făcut-o inutilă, o spectatoare, bine ascunsă în dosul draperiilor de damasc, urmărea pantomima disperării sale și poate că o gusta chiar.

„Da, da, își spunea el, însoțindu-și gândul de gesturi corespunzătoare cu sentimentul care îl preocupa, da, da, este o concediere în toată regula, în toată forma, un mare eveniment încoronat de un deznodământ vulgar, o speranță poetică transformată într-o decepție brutală. Dar, eu n-am de gând să suport ridicolul care mi s-a pregătit. Prefer ura ei decât această

pretinsă recunoștință pe care mi-o promite. Cum să mă mai încred acum în promisiunea ei?… Ca și cum le-ai încrede în constanța vântului și în marea liniștită. Ah! Doamnă, doamnă, continuă Canolles privind spre fereastra camerei vicontesei, iată a doua oară că-mi scapi; dar jur că voi mai găsi o situație asemănătoare și a treia oară nu-mi vei mai scăpa.

Și Canolles se întoarse în camera lui cu gândul de a se îmbrăca și a pătrunde, chiar cu forța, la vicontesă. Dar intrând în cameră observă că pendula arăta abia ora șapte.

La ora aceea nimeni din castel nu se trezise încă. Canolles se trânti într-un fotoliu și închise ochii, ca să-și limpezească ideile și să alunge, dacă era cu putință, vedeniile care se agitau în jurul lui, dar îi redeschidea din cinci în cinci minute ca să se uite la ceas.

Când pendula bătu orele opt castelul începu să se trezească, umplându-se încetul cu încetul de mișcare și zgomot.

Canolles mai aștepta cu mare greutate o jumătate de oră, apoi nemaiavând răbdare, coborî. În curtea mare a castelului îl întâlni pe Pompée care lua aer și le povestea lacheilor, care îl înconjurau, despre campaniile din Picardia, sub fostul rege:

— Dumneata ești intendentul alteței sale? îi spuse el, ca și cum îl vedea pe Pompée, acum, pentru întâi dată.

— Da, domnule, replică Pompée uimit.

— Te rog s-o previi pe alteța sa că vreau să am onoarea să-i prezint respectele mele.

— Dar, domnule, alteța sa…

— S-a sculat.

— Totuși…

— Du-te.

— Credeam că plecarea domnului…

— Plecarea mea va depinde de întrevederea pe care o voi avea cu alteța sa.

— Spun asta pentru că n-am ordin din partea stăpânei mele.

— Și eu spun aceasta pentru că am ordin din partea regelui.

Și spunând aceasta, Canolles lovi cu măreție în buzunarul de la piept, gest pe care îl adoptă ca cel mai satisfăcător dintre toate cele pe care le făcuse din ajun.

Însă încercând această lovitură de stat, negociatorul nostru simțea că-l părăsește curajul. În adevăr, din ajun, importanța lui scăzuse mult: doamna prințesă plecase de mai de douăsprezece ore; călătorind toată noaptea trebuie să fi fost acum la douăzeci, douăzeci și cinci de leghe departe de Chantilly. Orice eforturi le-ar fi cerut Canolles oamenilor săi, nu mai era posibil s-o ajungă și chiar dacă ar fi ajuns-o, cine ar fi putut spune că, plecată cu o escortă de vreo sută de gentilomi, la ora aceea escorta ei nu era de

trei sau patru sute de partizani? Îi mai rămâne, totuși, lui Canolles, așa cum o spusese în ajun, posibilitatea de a se lăsa ucis împreună cu oamenii care îl însoțeau, pedepsindu-i prea sângeros pentru capriciile sale amoroase. Dacă în ajun se înșelase asupra sentimentelor doamnei de Cambes față de el, dacă emoția ei nu fusese decât comedie, doamna de Cambes ar fi putut să râdă de el. Ar fi urmat atunci huiduiala lacheilor, huiduiala soldaților ascunși în pădure, dizgrație din partea lui Mazarin, mânia reginei și, peste toate acestea, ruina dragostei sale născânde, pentru că niciodată o femeie nu iubește pe cel pe care are intenția să-l facă de râs, chiar și numai pentru o singură clipă.

În timp ce frământa în minte asemenea gânduri, Pompée se apropie, umilit, și-l anunță că doamna prințesă îl aștepta.

De data aceasta, nu mai era vorba de niciun ceremonial; vicontesa îl aștepta, într-un salonaș, îmbrăcată și în picioare. Urmele insomniei pe care încercase fără efect să le îndepărteze se întipăriseră pe încântătoarea ei figură; o ușoară umbră cafenie îi înconjura ochii, arătând că ochii aceștia nu se închiseseră deloc sau foarte puțin.

— După cum vedeți, spuse ea fără să-i lase răgaz să vorbească el cel dintâi, am răspuns dorinței dumneavoastră în speranța, trebuie să v-o spun, că această întrevedere va fi ultima și că, la rândul dumneavoastră, veți răspunde dorinței mele.

— Iertați-mă, doamnă, spuse Canolles, însă după întâlnirea noastră de aseară, aș fi sperat mai puțină severitate în pretențiile dumneavoastră și credeam că, în schimbul a ceea ce am făcut pentru dumneavoastră și numai pentru dumneavoastră, pentru că eu pe doamna de Condé, nu o cunosc mă înțelegeți bine, ați fi binevoit să mă suportați mai mult timp la Chantilly.

— Da, domnule, recunosc, spuse vicontesa, în primul moment… tulburarea legată de poziția în care mă aflam… măreția sacrificiului pe care îl făceați pentru mine… interesul doamnei prințese care dorea să câștige cât mai mult timp, mi-au putut smulge din gură câteva cuvinte care nu răspundeau gândului meu; însă în cursul nopții acesteia am avut timp să mă gândesc mai bine: o ședere mai îndelungată, a dumneavoastră sau a mea, în acest castel a devenit un lucru imposibil.

— Imposibil, doamnă? spuse Canolles. Uitați că totul este posibil celui care vorbește în numele regelui?

— Domnule de Canolles, sper că, mai înainte de toate, sunteți gentilom și că nu veți abuza de poziția în care m-a așezat devotamentul meu față de altețа sa.

— Doamnă, răspunse Canolles, mai înainte de toate sunt nebun; ați văzut bine, ce Dumnezeu! Că numai un nebun ar fi putut să facă

ce am făcut eu. Ei bine, fie-vă milă de nebunia mea, doamnă; vă rog, nu mă goniți.

— Atunci voi pleca eu din acest loc, domnule. Eu voi fi aceea care vă va reda datoriei, împotriva dumneavoastră. Vom vedea dacă mă veți putea reține cu forța, dacă ne veți expune unui scandal pe amândoi. Nu, nu, domnule, continuă vicontesa cu un accent pe care Canolles îl auzi vibrând pentru prima dată, nu, vă dați seama că nu puteți rămân veșnic la Chantilly, pentru că, vă amintiți, sunteți așteptat în altă parte.

Cuvântul acesta care străluci ca un fulger în ochii lui Canolles, îi aminti de scena din hanul lui Biscarros, descoperirea făcută de doamna de Cambes cu Nanon și atunci totul i se explică.

Insomnia nu fusese provocată de îngrijorarea prezentului, ci de amintirile trecutului. Hotărârea luată în dimineața aceea de a-l evita pe Canolles, nu era rezultatul unei gândiri, ci expresia geloziei.

Atunci, pentru un moment, între cele două personaje, în picioare, față în față, se strecură un moment de tăcere, dar în timpul acestei tăceri, fiecare dintre ei asculta cuvântul propriei sale gândiri care îi vorbea în piept prin bătăile inimii.

„Geloasă! își spuse Canolles, e geloasă! Oh, din acest moment înțeleg totul. Da, da, vrea să se asigure că o iubesc destul ca să-i sacrific orice altă dragoste! E o încercare!”

La rândul său doamna de Cambes își spunea: „Pentru domnul de Canolles eu sunt un amuzament al spiritului, m-a întâlnit desigur, pe drum tocmai în momentul în care era forțat să plece din Guyana și m-a urmărit așa cum urmărește călătorul un spiriduș; însă inima i-a rămas în căsuța aceea înconjurată de copaci, unde se ducea în seara în care l-am întâlnit. Prin urmare e imposibil să țin lângă mine un om care iubește pe alta și pe care, dacă l-aș vedea mai des, aș avea poate slăbiciunea de a-l iubi. Oh! Ar fi nu numai să-mi trădez onoarea, dar să trădez și interesele doamnei prințese și să fiu atât de lașă ca să-l iubesc pe agentul persecutorilor ei”.

De aceea strigă deodată, răspunzând parcă propriilor sale gânduri:

— Nu! Nu! Trebuie să plecați imediat domnule, căci altfel plec eu.

— Uitați doamnă, spuse Canolles, că am cuvântul dumneavoastră că nu veți pleca până nu mă veți fi anunțat în prealabil despre aceasta.

— Ei bine, vă anunț, domnule că părăsesc castelul chiar în clipa aceasta.

— Și credeți că o voi permite? strigă Canolles.

— Cum? strigă vicontesa, mă veți reține cu forța?

— Nu știu ce am să fac doamnă, însă ceea ce știu este că-mi va fi cu neputință să vă părăsesc.

— Atunci, eu sunt prizoniera dumneavoastră?

— Sunteți o femeie pe care am pierdut-o de două ori și nu vreau s-o mai pierd și a treia oară.

— Atunci, violența!

— Da, doamnă, violența, răspunse Canolles, dacă acesta este singurul mijloc de a vă păstra.

— Oh! strigă doamna de Cambes, ce mulțumire poate fi aceea să păstrezi o femeie care geme, care strigă după libertate, care nu te iubește, care nu te poate suferi!

Canolles tresări și încercă repede să deosebească ce era în vorbă de ce era în gând.

Înțelese că venise momentul să joace totul pentru totul.

— Doamnă, spuse el, cuvintele pe care le-ați rostit cu un accent atât de adevărat încât nu e posibil să te înșeli asupra sensului lor, mi-au lămurit toate incertitudinile. Dumneavoastră gemând, dumneavoastră sclavă? Eu să rețin o femeie care nu mă iubește, care mă detestă! Nu, doamnă, nu, fiți liniștită, nu se va întâmpla așa! Crezusem după fericirea pe care o încercam când vă vedeam, crezusem că ați fi putut suporta prezența mea; crezusem, după ce îmi pierdusem stima, liniștea conștiinței, viitorul, onoarea, că poate, m-ați despăgubi pentru acest imens sacrificiu dăruindu-mi câteva ore pe care, desigur, că nu le voi mai întâlni niciodată. Totul era posibil dacă m-ați fi iubit… Dacă nu v-aș fi fost indiferent; căci sunteți bună și ați fi făcut din milă, ceea ce alta ar fi făcut din dragoste. Dar nu mai am de-a face cu indiferența, ci cu ura; în cazul acesta, este altceva; aveți dreptate. Iertați-mă, doamnă, doar pentru faptul că n-am înțeles că poți fi urât când iubești la disperare. Rămâneți regină, stăpână și liberă în castel și pretutindeni: eu trebuie să mă retrag și mă retrag. În zece minute vă veți recâștiga toată libertatea. Adio, doamnă, adio pentru totdeauna.

Și cu o tulburare care la început fusese afectată, dar care până la urmă devenise reală și dureroasă, Canolles salută pe doamna de Cambes, făcu stânga-mprejur, căutând ușa fără să o găsească și repetând cuvântul adio! — adio! cu un accent atât de adânc simțit, încât pornit din inimă mergea la inimă. Adevăratele supărări glăsuiesc asemeni furtunilor.

Doamna de Cambes nu se aștepta la această supunere din partea lui Canolles; ea acumulase puteri pentru luptă, nu pentru victorie de aceea fu impresionată de atâta resemnare amestecată cu dragoste. Și cum tânărul cu un fel de suspin făcuse câțiva pași spre ușă întinzând mâna la întâmplare simți deodată o mână așezându-i-se pe umăr cu o semnificativă apăsare; nu numai că-l atingea, îl

oprea.

Se întoarse.

„Ea era tot în picioare în fața lui. Brațul său, întins cu grație, îi mai atingea încă umărul, iar expresia de demnitate, imprimată un moment pe fața sa, se topise într-un dulce surâs.

— Ei bine, domnule, spuse ea, iată cum vă supuneți reginei dumneavoastră! Plecați tocmai când aveți ordin să rămâneți, trădător ce sunteți!

Canolles scoase un țipăt, căzu în genunchi și-și înfundă fruntea înfierbântată în mâinile pe care i le întindea vicontesa.

— Oh! Să mori de atâta fericire! strigă el.

— Vai! Nu vă bucurați încă, spuse vicontesa, căci, dacă vă opresc, o fac numai pentru a nu ne despărți așa oricum, ca să nu plecați cu ideea că sunt o ingrată, ca să îmi restituiți de bună voie cuvântul pe care vi l-am dat, pentru că vedeți în mine din ce în ce mai puțin o prietenă, pentru că partidele opuse pe care le urmăm mă împiedică să fiu altceva pentru dumneavoastră.

— Oh! Dumnezeule! Așadar m-am mai înșelat odată: nu mă iubiți!

— Să nu vorbim de sentimentele noastre, baroane, ci de pericolul care ne amenință pe amândoi dacă rămânem aici. Haideți plecați! Plecați sau lăsați-mă pe mine să plec, trebuie!

— Ce spuneți, doamnă!

— Numai adevărul. Lăsați-mă aici, întoarceți-vă la Paris, spuneți-i lui Mazarin, spuneți-i reginei ce vi s-a întâmplat. Vă voi ajuta cât îmi va fi cu putință, numai plecați, plecați!

— Dar, oare, trebuie să mai repet? Că dacă v-aș părăsi, aș muri?

— Nu, nu, nu veți muri, căci veți păstra speranța că ne vom reîntâlni în vremuri mai bune.

— Întâmplarea m-a aruncat pe drumul dumneavoastră, doamnă, sau mai bine-zis v-a plasat pe dumneavoastră de două ori în drumul meu; norocul se va plictisi și dacă vă părăsesc, n-am să vă mai întâlnesc niciodată.

— Ei bine! Am să vă caut eu.

— Oh! Doamnă, cereți-mi să mor pentru dumneavoastră, moartea e un moment de durere și atât. Dar nu-mi cereți să vă părăsesc. Numai la ideea aceasta și mi se rupe inima. Gândiți-vă, abia v-am văzut, abia dacă v-am vorbit.

— Ei bine! Dacă vă permit să rămâneți și astăzi, toată ziua, dacă mă puteți vedea și-mi puteți vorbi, sunteți mulțumit, spuneți?

— Nu promit nimic.

— Atunci, nici eu. Numai că mi-am luat un angajament față de dumneavoastră, de a vă preveni despre momentul în care aș intenționa să plec. Ei bine, plec peste o oră.

— Trebuie să se facă tot ce vreți? Trebuie să fiți ascultată în toate privințele? Trebuie să uit de mine ca să vă urmez orbește voința? Ei bine! Dacă e nevoie de toate acestea, fiți mulțumită n-aveți în fața dumneavoastră decât un sclav gata să vă asculte. Porunciți, doamnă, porunciți.

Claire întinse mâna către baron și cu vocea ei cea mai dulce și cea mai mângâietoare:

— O nouă înțelegere în schimbul cuvântului meu, spuse ea: dacă nu vă părăsesc din clipa aceasta până diseară, la ora nouă veți pleca?

— V-o jur.

— Atunci veniți: cerul este albastru, și ne promite o zi încântătoare; pe iarbă e rouă, în aer plutesc miresme parfumate, în pădure e miros de rășină. Hei, Pompée!

Respectabilul intendent, care desigur că primise ordin să stea lângă ușă, intră imediat.

— Caii pentru plimbare! spuse doamna de Cambes, cu aerul său de prințesă, în dimineața asta mă duc spre eleșteu și mă întorc pe la fermă, unde voi prânzi… Mă însoțiți domnule baron? continuă ea, aceasta intră în atribuțiile dumneavoastră de serviciu, pentru că ați primit ordin din partea majestății sale regina să mă urmăriți îndeaproape.

Un nor de bucurie nemărginită îl orbi pe tânărul baron și-l învălui asemeni norilor care, altădată, îi fermecau pe zei în cer: așa că se lăsă condus, fără să se împotrivească, aproape fără voință, gâfâia, era amețit, era nebun. În curând, în mijlocul pădurii încântătoare, sub aleile misterioase umbrite de crengile copacilor care îi atingeau fruntea descoperită, deschise ochii asupra realității: era în picioare, mut, cu inima înfășurată de o bucurie aproape tot atât de sfâșietoare ca o durere, pășind mână în mână cu doamna de Cambes, tot atât de palidă, tot atât de tăcută și desigur tot atât de fericită ca și el.

În urma lor venea Pompée, destul de aproape ca să vadă tot, destul de departe ca să nu audă nimic.

III.

Sfârșitul acestei zile încântătoare sosi repede, așa cum sosește întotdeauna sfârșitul unui vis frumos; pentru fericitul gentilom orele trecuseră ca secundele și totuși i se păru că numai în această singură zi adunase amintiri cât pentru trei existențe obișnuite. Fiecare din aleile parcului fuseseră îmbogățite cu un cuvânt, o amintire a vicontesei; o privire, un gest, un deget pus pe buze, totul avea un sens propriu… Când au intrat în barcă ea îi apucase mâna; în timpul călătoriei pe râu, ea i se sprijinise de braț; când au mers pe lângă zidul parcului ea se simțise obosită și se așezase un moment să se odihnească și fiecare din aceste momente amețitoare care trecuseră ca un fulger prin fața ochilor tânărului, ca și peisajul luminat de o lucire fantastică, îi rămăsese întipărit în amintire, nu numai în ansamblu, dar chiar în cele mai mici amănunte.

Canolles nu avea s-o părăsească pe vicontesă toată ziua: în timpul mesei de prânz, îl invită la cină și la supeu.

În mijlocul strălucirii pe care falsa prințesă a trebuit să o desfășoare pentru a-l primi pe trimisul regelui, Canolles remarcă dulcile atenții ale femeii îndrăgostite. El uită și de valeți și de etichetă și de lume; uită până și de promisiunea făcută de a se retrage și se crezu instalat pentru o fericită eternitate în acest paradis terestru în care el ar fi fost Adam și doamna de Cambes ar fi fost Eva.

Dar când veni seara, când și supeul se sfârșise așa cum se scurseseră toate celelalte întâmplări în timpul zilei, adică într-o veselie de nespus, când la desert o doamnă de onoare îl adusese pe domnul Pierrot care, îmbrăcat tot în costumul ducelui d'Enghien, profitase de împrejurări pentru a mânca cu pofta cu care ar fi mâncat patru prinți de sânge la un loc, când se auzi pendula bătând, iar doamna de Cambes, ridicând ochii, fu convinsă că avea să bată de zece ori.

— Acum, spuse ea cu un suspin, este ceasul.

— Care ceas? întrebă Canolles, încercând să surâdă, căutând să pareze o mare nenorocire printr-o glumă.

— Ceasul de a vă respecta cuvântul pe care mi l-ați dat.

— Eh, doamnă, răspunse Canolles cu tristețe, nu uitați nimic, niciodată?

— Poate aș fi uitat și eu ca și dumneavoastră, spuse doamna de Cambes, dar iată ce-mi aduce aminte.

Și spunând acestea, îi arătă o scrisoare pe care o primise înainte de a se fi așezat la masă.

— De la cine este această scrisoare? întrebă Canolles.

— De la doamna prințesă care mă cheamă la ea.

— Cel puțin, iată un motiv! Vă mulțumesc că ați avut pentru mine acest menajament.

— Nu vă faceți iluzii, domnule de Canolles, spuse vicontesa cu o tristețe pe care nu mai căuta să o ascundă. Chiar dacă n-aș fi primit această scrisoare, tot v-aș fi amintit de plecare, așa cum am făcut-o. Credeți că cei care ne înconjoară nu vor observa curând complicitatea dintre noi? Trebuie să recunoașteți că purtarea noastră nu este aceea dintre o prințesă persecutată și persecutorul său.

Însă, dacă acum, această despărțire vă este atât de dureroasă pe cil pretindeți, lăsați-mă să vă spun, domnule baron, că depinde numai de dumneavoastră dacă trebuie să ne separăm, sau nu.

— Vorbiți! Oh! Vorbiți! spuse Canolles.

— Nu ghiciți…?

— Oh! Ba da, doamnă! Dimpotrivă, ghicesc și încă foarte bine! Vreți să-mi spuneți să urmez pe doamna prințesă, alături de dumneavoastră?…

— Chiar așa îmi scrie, răspunse repede doamna de Cambes.

— Vă mulțumesc că ideea nu vine de la dumneavoastră, vă mulțumesc pentru tulburarea cu care ați abordat propunerea; nu că conștiința mea s-ar revolta la ideea de a servi un partid sau altul; nu, pentru că n-am nicio convingere, căci cine are oare în acest război, în afară de cei interesați? Ce-mi pasă dacă după ce scot sabia din teacă, lovitura îmi vine de aici sau de dincolo? Nu cunosc curtea, nu-i cunosc pe prinți: independent prin averea pe care o posed, fără ambiție, n-aștept nimic nici de la unii, nici de la alții. Sunt ofițer, iată totul.

— Atunci, consimțiți să mă urmați?

— Nu.

— De ce, dacă lucrurile sunt așa cum spuneți?

— Pentru că m-ați aprecia mai puțin.

— Aceasta este singurul obstacol care vă reține?

— V-o jur.

— Oh! Atunci nu aveți de ce să vă temeți.

— Nici dumneavoastră nu credeți nimic din ceea ce spuneți în acest moment, spuse Canolles surâzător ridicând un deget: un transfug este întotdeauna un trădător; primul cuvânt este mai blând, însă amândouă cuvintele sunt echivalente.

— Ei bine! Aveți dreptate, spuse doamna de Cambes și n-am să insist mai mult. Dacă ați fi fost într-o situație obișnuită, n-aș fi insistat să vă câștig de partea prinților, însă trimis al reginei însărcinat cu o misiune de încredere de către majestatea sa regina regentă și de primul ministru onorat cu bunăvoința domnului duce d'Epernon care, în ciuda bănuielilor pe care mi le făcusem la

început, vă protejează, am fost asigurată în mod cu totul special…

Canolles roși.

— Am să fiu foarte discretă, însă ascultați-mă, baroane: noi nu ne despărțim pentru totdeauna, fiți sigur, presimt că ne vom revedea.

— Unde? întrebă Canolles.

— Nu știu, dar e sigur că ne vom revedea.

Canolles clătină trist din cap.

— Nu cred, doamnă, ne desparte războiul și asta e mult când în același timp nu mai există dragoste.

— Dar ziua de astăzi, nu prețuiește nimic pentru dumneavoastră? întrebă vicontesa cu o intonație încântătoare.

— Este singura zi în care am fost sigur că am trăit cu adevărat de când sunt pe lume.

— Atunci vedeți că sunteți un ingrat?

— Mai acordați-mi o zi ca aceasta.

— Nu pot, trebuie să plec chiar în seara asta.

— Nu v-o cer nici pentru mâine, nici pentru poimâine, v-o cer pentru o zi, în viitor. Alegeți-vă timpul care vă place, locul care vă place, dar lăsați-mă să trăiesc cu o certitudine, aș suferi prea mult să știu că n-am decât o speranță.

— Unde o să plecați, după ce mă veți părăsi?

— La Paris ca să dau socoteală de misiunea pe care am primit-o.

— Și apoi?

— Știu eu? Poate la Bastilia.

— Dar presupunând că n-o să ajungeți acolo?

— Mă întorc la Libourne unde trebuie să fie regimentul meu.

— Și eu la Bordeaux unde va fi doamna prințesă. Cunoașteți vreun sat mai izolat pe drumul dintre Bordeaux și Libourne?

— Cunosc unul a cărui amintire mi-e tot atât de scumpă, cum mi-e Chantilly.

— Jualnay? întrebă vicontesa surâzând.

— Jualnay, repetă Canolles.

— Ei bine, ca să ajungi la Jaulnay e nevoie de patru zile. Azi e marți: duminică am să mă opresc acolo toată ziua.

— Oh! Mulțumesc! Mulțumesc! strigă Canolles apăsându-și buzele pe mâna pe care doamna de Cambes n-avu curajul să și-o retragă.

Apoi, după un minut de tăcere:

— Și acum, spuse ea, ne mai rămâne să jucăm mica noastră comedie.

— Ah! Da! E adevărat, doamnă, comedia care trebuie să mă acopere de ridicol în ochii întregii Franțe. Dar nu pot să spun nimic: eu am vrut așa, și dacă rolul pe care îl joc, nu l-am ales eu, în

schimb eu am contribuit la deznodământul care îl încoronează.

Doamna de Cambes plecă ochii.

— Acum spuneți-mi ce mai am de făcut, spuse Canolles, nepăsător; vă aștept ordinul și sunt gata la toate.

Claire era atât de emoționată, încât Canolles putea să vadă cum se ridica și se cobora catifeaua rochiei sub bătăile inegale și precipitate ale inimii.

— Știu că faceți pentru mine un sacrificiu, dar credeți-mă, pentru numele lui Dumnezeu, că vă păstrez o eternă recunoștință. Da! Vă expuneți pentru mine dizgrației curții; da, o să fiți judecat cu severitate. Vă rog, domnule, uitați toate astea, dacă vă place cât de cât să vă gândiți că m-ați făcut fericită.

— Voi încerca, doamnă.

— Credeți-mă, baroane, continuă doamna de Cambes, că durerea aceasta rece, căreia i-ați căzut pradă, este o remușcare cumplită pentru mine. Alții v-ar fi recompensat, poate, mai complet decât o fac eu, însă, domnule, o recompensă care s-ar acorda cu prea mare ușurință n-ar plăti în mod demn sacrificiul dumneavoastră.

Și spunând acestea, Claire plecă ochii cu un suspin de pudică suferință.

— Asta este tot ce aveți să-mi spuneți? întrebă Canolles.

— Iată, spune vicontesa scoțând din sân un portret pe care i-l întinse lui Canolles, iată, luați acest portret și la fiecare supărare pe care v-ar aduce-o această neplăcută afacere, priviți-l, spuneți că suferiți pentru cea din imagine și că fiecare din suferințele dumneavoastră este plătită cu regrete.

— Asta e tot?

— Cu stimă.

— Asta e tot?

— Cu simpatie.

— Oh! Doamnă, încă un cuvânt! strigă Canolles, ce vă costă să mă faceți pe deplin fericit?

Claire făcu o mișcare grăbită spre tânărul din fața ei, îi întinse mâna și era gata să adauge:

— Cu dragoste.

Însă în aceiași clipă se deschise ușa și în pragul ei apăru pretinsul căpitan comandant al gărzii, însoțit de Pompée.

— Am să termin la Jaulnay, spuse vicontesa.

— Fraza sau gândul?

— Pe amândouă, unul îl exprimă pe celălalt.

— Doamnă, spuse comandantul gărzii, caii alteței voastre sunt la trăsură.

— Prefaceți-vă uimit, îi șopti Claire lui Canolles.

Gentilomul schiță un zâmbet de milă care i se adresa lui însuși.

— Unde se duce alteța voastră? întrebă el.

— Plec.

— Dar alteța voastră uită că am misiunea din partea majestății sale să n-o părăsesc niciun moment.

— Domnule, misiunea dumneavoastră s-a sfârșit.

— Ce vreți să spuneți?

— Că eu nu sunt alteța sa prințesa de Condé, ci numai doamna vicontesă de Cambes, prima sa doamnă de onoare. Doamna prințesă a plecat ieri seară și eu mă duc după dânsa.

Canolles rămase nemișcat: era vădit că-i displăcea să joace în continuare comedia aceasta în fața unui partener-lacheu.

Pentru a-l încuraja pe Canolles, doamna de Cambes îl învălui cu privirea ei caldă. Privirea aceasta îi dădu puțin curaj.

— Atunci înseamnă că regele a fost înșelat, spuse el, dar domnul duce d'Enghien unde e?

— I-am poruncit lui Pierrot să se reîntoarcă la răzoarele lui, spuse o voce gravă aproape de ușa de intrare.

Vocea aceasta era a doamnei prințese-mame care sta în picioare în ușă, susținută de două doamne de companie.

— Întoarceți-vă la Paris, la Mantes, la Saint-Germain, în sfârșit, întoarceți-vă la curte, misiunea dumneavoastră aici s-a terminat. Să-i spuneți regelui că cei persecutați recurg la viclenie, ceea ce înlătură folosirea forței. Totuși puteți rămâne la Chantilly ca să mă păziți pe mine care n-am părăsit și nici nu voi părăsi castelul, pentru că nu vreau s-o fac. Cu acestea, domnule baron, adio!

Canolles roși de ciudă și abia mai găsi putere să se încline privind spre vicontesă și să murmure cu reproș:

— Oh! Doamnă! Doamnă!

Vicontesa înțelese privirea și auzi cuvintele.

— Rog pe alteța voastră să-mi permită, spuse ea adresându-se prințesei-mame, să mai joc rolul doamnei prințese, încă puține minute. Vreau să-i mulțumesc domnului baron de Canolles, în numele ilustrelor gazde care au părăsit această casă, pentru respectul pe care l-a arătat și pentru delicatețea pe care a pus-o în îndeplinirea unei misiuni atât de dificile: îndrăznesc să cred, doamnă, că și alteța voastră este de aceeași părere și că își va uni și ea mulțumirile sale cu mulțumirile mele.

Impresionată de aceste cuvinte atât de hotărâte, prințesa mamă căreia perspicacitatea ei ascuțită îi dezvălui unul din aspectele noului secret altoit pe cel cunoscut, spuse, cu o vizibilă emoție:

— Pentru tot ce ați făcut împotriva noastră, uitarea; pentru tot ce ați făcut pentru casa mea, recunoștință.

Canolles puse un genunchi în pământ, în fața prințesei, iar aceasta îi dădu mâna să i-o sărute, mâna pe care de atâtea ori o

sărutase Henric al IV-lea.

Era o completare a scenei, era un rămas bun asupra căruia nu se mai putea reveni; nu-i mai rămânea lui Canolles decât să plece, așa cum avea s-o facă și doamna de Cambes. Se retrase, deci, în apartamentul lui și se grăbi să-i trimită lui Mazarin cea mai disperată informație pe care a putut s-o scrie vreodată și care avea să-l scutească de bruftuiala primului moment de surpriză. Apoi trecu printre servitorimea castelului, nu fără o oarecare teamă că va fi insultat și ajunse în curte unde îl aștepta calul gata înșeuat.

În momentul când se pregătea să pună piciorul în scară, o voce autoritară spuse:

— Dați onorul trimisului majestății sale regelui, stăpânul nostru.

Aceste cuvinte făcură să se plece toate frunțile în fața lui Canolles care, după ce se plecă în fața ferestrei la care sta doamna prințesă, dădu pinteni calului și dispăru cu capul sus.

Castorin, dezamăgit de visul frumos pe care și-l făcuse, după spusele lui Pompée, în calitatea lui de fals intendent, își urma stăpânul cu capul plecat.

IV.

Este momentul să ne întoarcem la unul din personajele cele mai importante ale acestei povestiri și care, călărind un cal bun, urmează drumul mare care leagă Parisul de Bordeaux, însoțit de cinci călăreți care cască ochii mari la cel mai mic zăngănit al unui sac plin cu scuzi de aur pe care locotenentul Ferguzon îl poartă agățat de șa.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, spuse unul din oameni, e un ban frumos.

— Adică ar fi un ban minunat dacă acest ban n-ar datora nimănui nimic, însă acest ban datorează o companie doamnei prințese; *nimium satis est*, cum spuneau cei vechi, ceea ce se poate traduce prin: numai ce-i mult e destul. Or, dragă Barrabas, noi n-avem încă *mult* ca să fie *destul*.

— Ce mult costă ca să pari om onorabil, spuse Cauvignac toate încasările preceptorului regal s-au transformat în hanuri, broderii și haine. Strălucim ca niște seniori și împingem luxul până acolo încât să avem și pungi, deși n-avem nimic în ele. Dar aparențele sunt salvate.

— Vorbește de noi căpitane, nu de dumneata, continuă Barrabas, dumneata ai în pungă zece mii de livre.

— Prietene, spuse Cauvignac, n-ai auzit ce-a spus Ferguzon despre obligațiile noastre față de doamna prințesă, sau l-ai înțeles greșit? Eu nu sunt dintre oamenii care se angajează la un lucru, ca să facă altul. Domnul Lenet mi-a numărat zece mii de livre ca să ridic o companie și o voi ridica sau mă ia dracul. Și-mi va mai da alte patruzeci de mii în ziua când compania va fi ridicată.

— Atunci, dacă nu plătește cele patruzeci de mii de livre, o să vedem…

— Cu zece mii de livre! exclamară deodată patru glasuri ironice. Căci, din toată trupa, numai Ferguzon, plin de încredere în posibilitățile țelului, părea convins că Cauvignac va ajunge la rezultatul dorit. Să ridici o companie cu zece mii de livre?

— Da, spuse Cauvignac, dacă s-ar mai adăuga ceva.

— Și cine o să mai adauge acest ceva? întrebă cineva.

— Eu în orice caz, nu, spuse Ferguzon.

— Atunci, cine? întrebă Barrabas.

— La dracu! Primul venit. Iată, văd un om, acolo, pe drum. O să vedeți…

— Înțeleg, spuse Ferguzon.

— Asta-i tot? întrebă Cauvignac.

— Și admir.

— Da, căpitane, înțeleg că vrei să-ți ții angajamentele, spuse

unul din călăreți, totuși să știi că putem pierde mult dacă suntem oameni cinstiți. Astăzi au nevoie de noi; dar mâine, după ce s-o ridica această companie, o s-o încadreze cu ofițeri de încredere, și pe noi o să ne concedieze, după ce ne-am chinuit să o înființăm.

— Ești un prost, pur și simplu, dragă Carrotel, și nu-ți spun asta pentru prima oară, spuse Cauvignac. Raționamentul acesta atât de jalnic, te lipsește de gradul pe care ți-l destinasem în cadrul companiei, căci este evident că noi vom fi cei șase ofițeri care vor constitui nucleul acestei unități. Te-aș fi numit imediat sublocotenent, Carrotel, dar n-ai să fii decât sergent. Din cauza sărăciei judecății pe care ai auzit-o, dumneata, Barrabas, și n-ai spus nimic, ai să ocupi postul acesta, până când o să-l spânzure pe Ferguzon și atunci ai să-i iei locul ca fiind cel mai vechi. Dar să nu-l pierdem din ochi pe primul meu soldat, pe care îl văd acolo.

— Știți ceva despre omul acesta, căpitane? întrebă Ferguzon.

— Nimic.

— Trebuie să fie un burghez, după haina neagră cu care e îmbrăcat.

— Ești sigur?

— Da. Iată vântul îi ridică haina, vedeți?

— Dacă poartă o haină neagră, trebuie să fie un burghez bogat și atunci cu atât mai bine: recrutăm pentru serviciul domnilor prinți și este important ca compania să fie alcătuită cum trebuie. Dacă ar fi fost vorba de secătura aia de Mazarin oricine ar fi bun; dar pentru prinți, doamne ferește! Ferguzon, cred că compania o să-mi facă cinste, cum spune Falstaff.

Toată trupa dădu pinteni cailor ca să-l ajungă pe burghezul care mergea liniștit prin mijlocul drumului.

Când omul acesta cumsecade, călare pe un măgar, văzu venind spre el grupul de călăreți în galop, se trase la marginea drumului și-l salută pe Cauvignac.

— E politicos, spuse acesta, și asta e foarte bine, dar nu știe să salute militărește, o să învețe el.

Cauvignac îi răspunse la salul apoi se apropie de el:

— Domnule, îl întrebă el, binevoiți să ne spuneți dacă îl iubiți pe rege.

— Cum să nu! răspunse burghezul.

— Admirabil! spuse Cauvignac cu o privire încântătoare. Dar pe regină?

— Pentru regină, am cea mai profundă venerație.

— Excelent! Și pe domnul de Mazarin?

— Domnul de Mazarin este un om mare, domnule și-l admir.

— Perfect. În cazul acesta, spuse Cauvignac, avem fericirea să fi întâlnit un servitor credincios al majestății sale, nu?

— Domnule, sunt mândru de asta.

— Și gata să-i dovediți acest zel.

— Ce bine se potrivește! Numai drumurile mari pot oferi întâlniri ca aceasta.

— Ce vreți să spuneți? întrebă burghezul, începând să-l privească pe Cauvignac cu o oarecare îngrijorare.

— Vreau să spun, domnule, că trebuie să ne urmați.

Burghezul făcu în șa o săritură de surprindere și de teamă.

— Să vă urmez? Și unde anume?

— Prea bine nu știu nici eu, acolo unde mergem și noi.

— Domnule, nu călătoresc niciodată împreună cu oameni pe care nu-i cunosc.

— Foarte adevărat și procedați ca un om prudent: am să vă spun cine suntem.

Burghezul făcu o mișcare voind parcă să spună că a și ghicit.

Cauvignac continuă, fără să pară că a observat mișcarea:

— Eu sunt Roland de Cauvignac, căpitanul unei companii absente, este adevărat, dar reprezentată cu cinste de Louis-Gabriel Ferguzon, locotenentul meu; de Georges-Guillaume Barrabas, sublocotenentul meu; de Zephirin Carrotel, sergentul meu și de acești doi domni, din care unul este furierul meu iar celălalt șeful meu de stat major. Acum ne cunoașteți domnule continuă Cauvignac cu fața surâzătoare, și îndrăznesc să sper că nu vă suntem antipatici.

— Dar, domnule, l-am servit pe majestatea sa în garda orășenească și plătesc cu regularitate impozitele, taxele, obligațiile, și toate celelalte, răspunse burghezul.

— Tocmai de aceea, domnule, nu vă angajez în serviciul majestății sale, ci în serviciul domnilor prinți, pe al cărui modest reprezentant îl vedeți în fața dumneavoastră, continuă Cauvignac.

— În serviciul prinților, dușmanii regelui! strigă burghezul din ce în ce mai uimit; atunci cum se face că adineauri mă întrebați dacă îl iubesc pe majestatea sa?

— Pentru că, domnule, dacă nu l-ați fi iubit pe rege, dacă ați fi acuzat-o pe regină, dacă l-ați fi blestemat pe domnul de Mazarin, m-aș fi ferit să vă deranjez din ocupațiile dumneavoastră, mi-ați fi fost scump ca un frate.

— Dar, în sfârșit, domnule, eu nu sunt nici sclav, nici șerb.

— Nu, domnule, sunteți soldat, adică cu totul liber să ajungeți căpitan ca mine sau mareșal al Franței, ca domnul de Turenne.

— Domnule, în viața mea am pledat foarte mult.

— Ah! Cu atât mai rău, domnule, cu atât mai rău, înclinarea spre procese este un obicei foarte urât. Eu n-am avut niciodată un asemenea gust și asta, poate, pentru că am studiat ca să ajung

avocat.

— Însă pledând, am învățat legile regatului.

— E foarte mult. De altfel, știți desigur, domnule, că de la Pandectele lui Justinian și până la hotărârea parlamentului care statuează, cu privire la moartea mareșalului d'Ancre că niciodată în Franța un străin nu va putea fi ministru, au apărut 18772 de legi, în afară de ordonanțe; că, în sfârșit, sunt persoane privilegiate care au o memorie uimitoare: Pic de la Mirandola vorbea douăsprezece limbi, la optsprezece ani. Și ce foloase ați tras din cunoașterea acestor legi, domnule!

— Folosul de a ști că nu se înrolează cu forța la drumul mare, fără autorizație.

— Am una, iat-o, domnule!

— Din partea doamnei prințese?

— Chiar din partea alteței sale.

Și Cauvignac își scoase pălăria cu respect.

— Dar ce, sunt doi regi în Franța? izbucni burghezul.

— Da, domnule, iată pentru ce îmi face onoare să vă cer preferință pentru al meu și că îmi fac o datorie de a vă angaja în serviciul meu.

— Domnule, am să mă plâng parlamentului.

— Da adevărat, acesta este al treilea rege, și poate că veți avea să-l serviți și pe acesta. Politica noastră este foarte largă. Să mergem, domnule.

— Este cu neputință, domnule, sunt așteptat pentru afaceri.

— Unde?

— La Orléans.

— De cine?

— De avocatul meu.

— Pentru ce?

— Pentru afaceri bănești.

— În primul rând trebuie avut în vedere serviciul de stat, domnule!

— Nu s-ar putea să renunțați la mine?

— Contam pe dumneavoastră și dumneavoastră ne înșelați! Totuși, dacă așa cum spuneți, vă îndreptați spre Orléans, pentru chestiuni bănești…

— Da, domnule, pentru chestiuni bănești.

— Cam ce sumă?

— Patru mii de livre.

— Pe care urmează să le primiți?

— Pe care trebuie să le plătesc.

— Avocatului dumneavoastră?

— Exact, domnule.

— Pentru un proces câștigat?

— Pentru un proces pierdut.

— În adevăr, asta merită o atenție deosebită… Patru mii de livre!

— Patru mii de livre.

— Este tocmai suma pe care ar fi trebuit s-o plătiți în cazul în care domnii prinți ar accepta să înlocuiască serviciile dumneavoastră cu ale unui mercenar.

— Da de unde! Eu pot avea un înlocuitor pentru o sută de scuzi…

— Un înlocuitor ca dumneavoastră, un înlocuitor care să încalece un măgar cu picioarele în afară ca dumneavoastră, un înlocuitor care să cunoască 18772 legi! Haida de, domnule, pentru un om obișnuit, da, o sută de scuzi desigur că ar fi de ajuns; dar dacă ne-am mulțumi cu oameni obișnuiți, n-ar mai trebui să ne obosim să facem concurență regelui. Noi avem nevoie de oameni de valoarea dumneavoastră, de rangul dumneavoastră, de talia dumneavoastră. Ce dracu! Nu vă subapreciați, îmi pare că dumneavoastră valorați patru mii de livre!

— Ah! Îmi dau bine seama unde vreți să ajungeți, strigă burghezul; un furt sub amenințarea armei.

— Domnule, ne insultați, spuse Cauvignac, ar trebui să vă jupuim de viu ca să spălăm această insultă dacă n-am vrea să păstrăm o bună reputație armatei domnilor prinți; nu, domnule, dați-mi cele patru mii de livre ale dumneavoastră, dar să nu credeți că este vorba de a vă smulge banii cu forța; este o necesitate.

— Atunci, cine o să mi plătească avocatul?

— Noi.

— Dumneavoastră?

— Noi.

— Dar o să-mi dați o chitanță?

— În toată regula.

— Semnată de el?

— Semnată de el.

— Atunci, asta este altceva.

— Vedeți și dumneavoastră. Așa că primiți.

— Trebuie, pentru că nu pot face altfel.

— Acum, dați-ne adresa avocatului dumneavoastră și câteva informații necesare.

— V-am spus că era vorba de o condamnare într-un proces pierdut.

— Împotriva cui?

— Împotriva unui oarecare Biscarros, reclamant în calitate de moștenitor al soției sale, care era din Orléans.

— Atenție! spuse Ferguzon.

Cauvignac făcu un semn discret cu ochiul, ceea ce voia să spună: nu-ți fie teamă, stau la pândă.

— Biscarros, repetă Cauvignac, nu e oare un hangiu din apropiere de Libourne?

— Ba da. Locuiește între localitatea aceea și Saint-Andrè-de-Cubzac.

— La hanul „La vițelul de aur”?

— Chiar el. Îl cunoașteți?

— Puțin.

— Mizerabilul! Din cauza lui am fost condamnat la plata unei sume…

— Pe care nu i-o datorați?

— Ba da… Dar pe care speram să nu i-o mai plătesc niciodată.

— Înțeleg. E greu.

— De aceea, vă dau cuvântul meu că aș prefera de o mie de ori să văd banii aceștia în mâna dumneavoastră, decât în mâna lui.

— În cazul acesta, cred că o să fiți mulțumit.

— Dar chitanța mea?

— Veniți cu noi și o veți căpăta în toată regula.

— Cum o să faceți?

— Asta mă privește.

Drumul se continuă spre Orléans unde ajunseră după vreo două ore. Burghezul conduse pe cei care îl acostaseră la un han din apropierea avocatului său. Era o tavernă îngrozitoare care purta firma „La porumbelul din arca lui Noe”.

— Acum, spuse burghezul, cum o să facem? N-aș vrea să dau cei patru mii de livre, decât contra chitanței de primire.

— Nu vă îngrijiți de asta. Cunoașteți scrisul avocatului dumneavoastră?

— Perfect.

— Deci când o să vă aducem chitanța, nu veți face nicio greutate ca să ne predați banii, nu-i așa?

— Niciuna! Dar fără bani, avocatul meu n-o să vă dea chitanța, îl cunosc eu.

— Avansez eu suma, spuse Cauvignac.

Și chiar în același moment, scoase din pungă patru mii de livre, din care două mii în ludovici iar restul în jumătăți de pistoli și le așeză în grămezi sub ochii uimiți ai burghezului.

— Acum spuneți-mi cum se numește avocatul dumneavoastră.

— Maestrul Rabodin.

— Bine! Luați o pană și scrieți.

Burghezul se supuse.

„Maestre Rabodin, vă trimit cele patru mii de livre reprezentând

despăgubirile la care am fost condamnat față de jupân Biscarros, pe care îl bănuiesc că le va folosi într-un mod condamnabil. Vă rog să aveți bunătatea de a-i preda aducătorului o chitanță în toată regula…”

— Și pe urmă? întrebă burghezul.

— Pe urmă puneți data și semnați.

Burghezul puse data și semnă.

— Acum, i se adresă Cauvignac lui Ferguzon, ia scrisoarea, banii aceștia, îmbracă-te ca un morar și du-te la avocat.

— Și la avocat, ce să fac?

— Îi predai banii și el o să-și dea chitanța.

— Asta-i tot?

— Asta-i tot.

— Nu înțeleg nimic.

— Cu atât mai bine, comisionul va fi mai bine făcut.

Ferguzon avea o mare încredere în căpitan, așa că fără să mai spună ceva, se îndreptă spre ușă.

— Trimite-ne niște vin, din cel mai bun, spuse Cauvignac domnului trebuie să-i fie sete.

Ferguzon salută în semn de supunere și ieși. O jumătate de oră mai târziu se reîntoarse și-l găsi pe Cauvignac stând la masă cu burghezul și cinstindu-se cu acel renumit vin de Orléans care îi plăcea atât de mult gasconului Henri al IV-lea.

— Ei? întrebă Cauvignac.

— Gata! Iată chitanța.

— E în regulă?

Și Cauvignac întinse burghezului bucata de hârtie timbrată.

— Asta e!

— Chitanța este în regulă?

— Perfect.

— Față de această chitanță nu faceți nicio obiecțiune ca să-mi dați banii?

— Niciuna.

— Atunci, dați-mi-i.

Burghezul numără cele patru mii de livre. Cauvignac le băgă în punga, în care le înlocui pe cele scoase.

— Și cu aceasta, sunt liber? spuse burghezul.

— Oh! Doamne, doar dacă nu țineți insistent să ne serviți.

— Personal, nu, însă…

— Însă ce? Haideți, spuse Cauvignac, simt că n-o să ne despărțim înainte de a fi făcut o a doua afacere.

— E posibil, spuse burghezul complet liniștit acum când avea chitanța în buzunar: am un nepot…

— Ah! Ah!

— Un băiat îndărătnic și scandalagiu.

— De care ați vrea să vă scăpați?

— Nu chiar așa, dar care cred că ar putea ajunge un soldat foarte bun.

— Trimiteți-mi-l și voi face din el un erou.

— Așadar îl angajați?

— Cu plăcere.

— Mai am un fin, un băiat foarte bun care cred că ar putea ajunge un soldat foarte bun.

— Încât preferați să vă pună mâna pe muschetă nu-i așa? Trimite-mi pe fin împreună cu nepotul; asta o să vă coste cinci sute de livre pentru amândoi, asta-i tot.

— Cinci sute de livre? Nu înțeleg.

— Știți, doar că se plătește la intrare.

— Atunci de ce vreți să dau bani ca să nu intru?

— Din motive speciale; nepotul și finul dumneavoastră vor plăti fiecare câte două sute cincizeci de livre, și n-o să mai auziți niciodată vorbindu-se despre ei.

— Drace! Iată ceva foarte atrăgător ce-mi spuneți și vor fi bine?

— Odată ce vor gusta din serviciu sub ordinele mele, nu și-ar mai schimba situația nici cu împăratul Chinei. Întrebați-i pe domnii aceștia cum îi hrănesc. Răspunde Barrabas; răspunde Carrotel.

— În adevăr, răspunse Barrabas, trăim ca niște prinți.

— Cum suntem îmbrăcați? Priviți!

Și Carrotel se răsuci pe călcâie ca să-și arate din toate părțile hainele sale splendide.

— Adevărul e că n-am ce spune de îmbrăcăminte, spuse burghezul.

— Atunci, îmi trimiteți pe cei doi tineri?

— Tare aș vrea. Vă mai opriți mult timp aici?

— Nu, plecăm mâine dimineață; dar dacă e să-i așteptăm, n-o să plecăm. Dați-mi cele cinci sute de livre și afacerea s-a făcut.

— N-am decât două sute cincizeci.

— O să le dați lor celelalte două sute cincizeci, acesta o să fie un motiv ca să-i trimiteți la mine, căci altfel n-aveți niciun motiv, și s-ar putea teme de ceva.

— Însă, răspunse burghezul, s-ar putea să-mi spună că unul e destul ca să facă acest comision.

— Le veți spune că drumurile nu sunt sigure și o să le dați câte douăzeci și cinci de livre la fiecare, ca un avans asupra soldei.

Burghezul deschise ochii mari, încântați.

— Cu adevărat, spuse el, numai militarii știu să nu se lase împiedicați de nicio greutate.

Și după ce-i numără lui Cauvignac cele două sute cincizeci de

livre, se retrase încântat că găsise ocazia ca, pentru cinci sute de livre, să-și plaseze un nepot și un fin care îl costau mai mult de două sute de pistoli pe an.

V.

Acum, jupâne Barrabas, spuse Cauvignac, ai cumva în valiză un costum mai puțin elegant decât cel cu care ești îmbrăcat și care să-ți dea aerul unui funcționar de la fisc?

— Am pe acela de perceptor, știi că avem…

— Bine, foarte bine! Și ai, desigur și legitimația?

— Domnul locotenent Ferguzon mi-a spus să n-o pierd și am păstrat-o cu grijă.

— Locotenentul Ferguzon este omul cel mai prevăzător pe care-l cunosc. Îmbracă-te ca perceptor și ia-ți legitimația.

Barrabas ieși și reveni după zece minute complet transformat.

El îl găsi pe Cauvignac îmbrăcat complet în negru, încât puteai să juri că e un executor judecătoresc.

Apoi se îndreptară amândoi spre locuința avocatului; maestrul Rabodin locuia la etajul al treilea, în fundul unui apartament compus dintr-o anticameră, o cameră în care era biroul secretarilor săi și un birou în care lucra el. Mai erau și alte camere, dar pentru că ușile lor nu erau deschise, n-o să vorbim despre ele.

Cauvignac străbătu anticamera, îl lăsă pe Barrabas în camera în care erau cei doi secretari, în treacăt aruncă o privire apreciatoare asupra lor și observă că se făceau că mâzgălesc ceva în registre, deși în realitate jucau țintar, și pătrunse în „*sancta sanctorum*”.

Maestrul Rabodin sta la un birou atât de încărcat cu dosare, încât respectabilul avocat părea cu adevărat scufundat sub acte, copii și hotărâri. Era un bărbat înalt, uscățiv și galben, purtând o haină strânsă pe corp, asemeni pielii pe o anghilă. Auzind zgomotul pașilor lui Cauvignac își înălță trunchiul încovoiat și ridică privirea, depășind zidul de care era înconjurat.

Cauvignac crezu, un moment, că dăduse peste basilic, specia aceea de animal pe care savanții moderni o socotesc fabuloasă, atât de tare sclipeau a zgârcenie și cupiditate ochii mici ai avocatului.

— Domnule, spuse Cauvignac, vă cer iertare că mă prezint astfel fără să fi fost anunțat, dar, adăugă el cu cel mai încântător surâs, acesta este unul din privilegiile funcției.

— Un privilegiu al funcției, dar care este, mă rog, funcția dumneavoastră? întrebă maestrul Rabodin.

— Sunt ofițer de poliție al majestății sale, domnule.

— Ofițer de poliție al majestății sale?

— Am onoarea aceasta.

— Domnule, nu înțeleg nimic.

— Veți înțelege. Îl cunoașteți pe domnul Biscarros, nu-i așa?

— Sigur că-l cunosc, e clientul meu.

— Ce părere aveți despre el?

— Ce cred eu?

— Da.

— Cred că… Cred că… Cred că e un om foarte cumsecade…

— Ei bine, domnule, vă înșelați.

— Cum? Mă înșel?

— Omul dumneavoastră atât de cumsecade este un rebel.

— Un ce? Un rebel?

— Da, domnule, un rebel care profită de poziția izolată a hanului său pentru a face din el sediul unei conspirații.

— Da?

— Care se angajase să otrăvească pe rege, pe regină, și pe domnul de Mazarin, dacă s-ar fi oprit vreodată la hanul său.

— Ei, nu!

— Și pe care l-am arestat și l-am dus la închisoarea din Libourne sub învinuirea de crimă de lès-majestate.

— Domnule, mă sufocați, spuse maestrul Rabodin, lăsându-se pe spate în fotoliu.

— Dar mai e ceva, domnule, continuă falsul ofițer de poliție, e că și dumneavoastră sunteți compromis în această afacere.

— Eu, domnule! strigă avocatul făcându-se verde din galben portocaliu, compromis, eu, și în ce fel?

— Dețineți o sumă pe care infamul acesta de Biscarros o destina plății unei armate de rebeli.

— Este adevărat, domnule, că am primit pentru el…

— O sumă de patru mii de livre, a fost torturat și când i s-a aplicat și al optulea fier, lașul a mărturisit că suma aceasta trebuie să fie la dumneavoastră.

— În adevăr, domnule, o dețin doar de un minut.

— Cu atât mai rău, domnule, cu atât mai rău.

— Cum, cu atât mai rău?

— Pentru că trebuie să mă asigur de persoana dumneavoastră.

— De persoana mea?

— Desigur: actul de acuzare vă desemnează ca complice.

Avocatul se făcu din verde, verde închis.

— Ah! Desigur că dacă n-ați fi primit suma aceea, ar fi fost altceva, continuă Cauvignac; dar ați declarat că ați primit-o: este o dovadă de culpabilitate, înțelegeți.

— Domnule, dacă sunt de acord să v-o predau, dacă v-o încredințez, chiar acum, dacă declar că n-am nicio legătură cu ticălosul acela de Biscarros, dacă mă lepăd de el…

— Grave bănuieli vor continua să planeze asupra dumneavoastră. Totuși, trebuie să vă spun că predarea imediat a sumei…

— Chiar acum, domnule! strigă maestrul Rabodin. Banii sunt și

acum acolo, în sacul în care mi-au fost aduși. Am verificat doar suma, asta-i tot.

— Și este exactă?

— Numărați chiar dumneavoastră, domnule, numărați chiar dumneavoastră.

— A, nu, vă rog, domnule, pentru că n-am împuternicirea să mă ating de banii majestății sale, însă am cu mine pe perceptorul din Libourne, care mi-a fost atașat ca să ridice sumele diferite pe care nefericitul de Biscarros le răspândea pentru a le reuni, la nevoie.

— În adevăr, mi-a recomandat, că după ce voi fi încasat cele patru mii de livre, să i le trimit fără întârziere.

— Ce vă spuneam? A și aflat, cu siguranță că doamna prințesă a fugit din Chantilly și că se îndreaptă către Bordeaux. Acum își strânge toți banii ca să se facă șef de partid.

— Mizerabilul!

— Nu bănuiați nimic?

— Nimic, domnule, nimic.

— Nu v-a avertizat nimeni?

— Nimeni.

— Ce spuneți? spuse Cauvignac întinzând degetul spre scrisoarea burghezului, care rămăsese deschisă printre alte hârtii pe biroul maestrului Rabodin. Ce tot spuneți, în timp ce singur îmi faceți dovada continuă?

— Care probă?

— Ei, la dracu! Citiți.

Rabodin citi cu tremur în glas:

„*Maestre Rabodin, vă trimit cele patru mii de livre reprezentând despăgubirile la care am fost condamnat față de jupân Biscarros, pe care îl bănuiesc că le va folosi într-un mod condamnabil*”.

— Le va folosi într-un mod condamnabil! repetă Cauvignac, vedeți deci că reputația proastă a clientului dumneavoastră s-a răspândit până aici.

— Domnule, sunt consternat, spuse avocatul.

— Nu pot să vă ascund că ordinele mele sunt severe, spuse Cauvignac.

— Domnule, vă jur că sunt nevinovat.

— La dracu! Tot așa spunea și Biscarros până n-a fost pus la întrebări; numai că la al optulea fier care i s-a aplicat, a schimbat felul de a vorbi.

— Vă declar, domnule, că sunt gata să vă predau banii; iată-i, luați-i, simt că mă ard.

— Să procedăm cum se cuvine, spuse Cauvignac, v-am mai spus că nu am misiunea să mă ating de banii regelui.

Apoi, îndreptându-se spre ușă:

— Veniți, domnule perceptor, spuse el; fiecare cu slujba lui.

Barrabas înaintă.

— Domnul mărturisește totul, continuă Cauvignac.

— Cum, mărturisesc totul? strigă avocatul.

— Da, mărturisiți că erați în corespondență cu Biscarros.

— Domnule, n-am primit decât două scrisori de la el, iar eu nu i-am scris decât una.

— Domnul mărturisește că era deținătorul unor fonduri care aparțineau acuzatului.

— Iată-le, domnule, n-am primit pentru el decât aceste patru mii de livre și sunt gata să vi le predau.

— Domnule perceptor, spuse Cauvignac, arătați-i împuternicirea, luați acești bani și dați-i o chitanță în numele regelui.

Barrabas întinse avocatului împuternicirea, dar acesta o respinse cu mâna, nevoind să-l insulte citind-o.

— Acum, spuse Cauvignac, în timp ce Barrabas număra banii, de teamă să nu fie vreo lipsă, acum, trebuie să mă urmați.

— Să vă urme...

— Desigur nu v-am mai spus că sunteți suspect?

— Dar, domnule, vă jur că majestatea sa nu are un servitor mai credincios decât pe mine.

— Nu este destul să o spuneți din gură, trebuie s-o și dovediți…

— Dovezi? Pot să vă dau.

— Care?

— Toată viața mea de până acum.

— Nu-i destul, e nevoie de o garanție pentru viitor.

— Spuneți-mi ce să fac și fac.

— Ar fi un mijloc de a vă dovedi în mod incontestabil devotamentul.

— Care?

— Se află în Orléans, în acest moment, un căpitan, un prieten de-al meu, care recrutează o companie pentru rege.

— Și?

— Ei bine! Ar fi să vă înrolați în această companie.

— Eu domnule? Un avocat…!

— Domnule, regele are mare nevoie de avocați, căci afacerile lui sunt foarte încurcate.

— Aș face-o cu plăcere, domnule, dar cabinetul meu?

— Îl veți încredința secretarilor dumneavoastră ca să vi-l gireze.

— Imposibil! Și semnăturile?

— Iertați-mă, domnule, dacă mă amestec și eu în vorbă, spuse Barrabas.

— Poftim, cum să nu! spuse avocatul, vorbiți, domnule, vorbiți.

— Mă gândesc că dacă, în locul său, domnul, care ar face o

impresie foarte proastă ca soldat…

— Da, domnule, aveți dreptate, o impresie foarte proastă, spuse avocatul.

— Dacă domnul ar oferi prietenului dumneavoastră, sau, mai bine zis, regelui…

— Ce anume, domnule? Ce aș putea oferi regelui?

— Pe cei doi secretari.

— Cum să nu, strigă procurorul, desigur, cu toată plăcerea; să-i ia pe amândoi prietenul dumneavoastră. Îi dau: sunt doi băieți încântători.

— Unul mi s-a părut un copil.

— N-are decât cincisprezece ani, domnule. Numai cincisprezece ani! Și e foarte priceput ca toboșar. Vino încoace, Fricotin.

Cauvignac făcu un semn cu mâna ca și cum ar fi spus că dorea ca domnul Fricotin să fie lăsat în pace, acolo unde era.

— Și celălalt? continuă el.

— Optsprezece ani, domnule, înalt de cinci picioare și șase degete, dorește să fie paznic la biserica Saint-Sauveur și de aceea știe să folosească halebarda. Vino încoace, Chalumeau.

— Dar se uită tare cruciș, după câte am putut observa, spuse Cauvignac făcând un semn ca și prima dată.

— Cu atât mai bine, domnule, cu atât mai bine; dacă îl puneți santinelă și pentru că aruncă ochii în afară, o să vadă și spre dreapta și spre stânga, pe când alții nu văd decât înaintea lor.

— E un avantaj, îmi dau seama, dar înțelegeți, regele este foarte strâmtorat; când se pledează cu lovituri de tun, e mai scump decât când se pledează cu vorbe. Regele nu se poate ocupa și de echiparea acestor doi vlăjgani, e mult că se îngrijește de pregătirea lor și de soldă.

— Domnule, spuse maestrul Rabodin, dacă nu trebuie decât atât ca să dovedesc devotamentul meu pentru rege… Ei bine! Voi face un sacrificiu!

Cauvignac și Barrabas se priviră.

— Ce părere aveți, domnule perceptor? întrebă Cauvignac.

— Cred că domnul are aerul că e de bună credință, răspunse Barrabas.

— Și în consecință trebuie să aveți menajamente față de dânsul. Dați-i domnului o chitanță de cinci sute de livre.

— Cinci sute de livre!

— O chitanță motivată, pentru echiparea a doi soldați pe care maestrul Rabodin îi oferă majestății sale.

— Dar cel puțin, în schimbul acestor sacrificii, pot rămâne liniștit, domnule?

— Cred că da.

— N-am să mai fiu sâcâit?

— Sper.

— Și dacă, totuși, împotriva dreptății aș fi urmărit?

— Veți face apel la mărturia mea, dar cei doi secretari ai dumneavoastră vor fi de acord?

— Vor fi încântați.

— Sunteți sigur?

— Da. Totuși, n-ar trebui să le-o spuneți…

— Despre onoarea care le este rezervată, nu-i așa?

— Ar fi mai prudent.

— Atunci, cum trebuie să procedăm?

— Foarte simplu, îi trimit la prietenul dumneavoastră?

— Căpitanul Cauvignac.

— Îi trimit la prietenul dumneavoastră, căpitanul Cauvignac, sub un pretext oarecare; ar fi mai bine să fie în afară de Orléans ca să nu se producă scandal.

— Da, și ca să nu le vină orleanezilor gustul să vă bată cu vergile cum a făcut Camil cu învățătorul din antichitate.

— O să-i trimit în afara orașului.

— De pildă, pe drumul principal dintre Orléans și Tours.

— La primul han.

— Da, îl vor găsi la masă pe căpitanul Cauvignac, el le va oferi un pahar de vin, ei primesc, el le propune să bea în sănătatea regelui, ei vor bea cu entuziasm și în felul acesta vor deveni soldați.

— Foarte bine, acum puteți să-i chemați.

Avocatul chemă pe cei doi tineri. Fricotin era un tânăr nostim înalt abia de patru picioare, vioi, iute și bondoc; Chalumeau era un nătărău înalt de cinci picioare și șase degete, subțire ca un sparanghel și roșu ca un morcov.

— Domnilor, spuse Cauvignac, maestrul Rabodin, patronul dumneavoastră, vă însărcinează cu o misiune de încredere, adică să ridicați mâine de dimineață pe drumul dintre Orléans și Tours, un pachet cu acte referitoare la un proces pe care căpitanul Cauvignac îl are cu domnul de La Rochefoucauld; maestrul Rabodin o să vă dea fiecăruia câte douăzeci și cinci de livre drept gratificație pentru acest drum.

Fricotin, băiat credul, făcu un salt de trei picioare înălțime. Chalumeau, neîncrezător, se uită și la Cauvignac și la avocat cu îndoială, ceea ce îl făcu să se uite de trei ori mai cruciș decât de obicei.

— Dar, spuse maestrul Rabodin, un moment, nu m-am angajat la cele cincizeci de livre.

— Pe care sumă, continuă falsul ofițer de poliție, maestrul Rabodin o va acoperi din onorariul pe care îl va lua pentru procesul

dintre căpitanul Cauvignac și ducele de La Rochefoucauld.

Maestrul Rabodin plecă fruntea; fusese prins, trebuia să treacă prin ușa asta sau prin ușa închisorii.

— Bine, spuse avocatul, consimt, dar sper că-mi veți da pentru asta o chitanță.

— Priviți, spuse perceptorul, ia vedeți dacă n-am prevăzut dorința dumneavoastră.

Și-i dădu o hârtie pe care erau scrise următoarele rânduri: „S-a primit din partea maestrului Rabodin, prea credinciosul supus al majestății sale, cu titlu de ofrandă voluntară o sumă de cinci sute de livre, pentru a-l sprijini în războiul împotriva domnilor prinți”.

— Dacă vreți, spuse Barrabas, voi pune pe chitanță și numele celor doi secretari.

— Nu, nu, spuse avocatul repede, e perfect așa.

— Apropo, se adresă Cauvignac maestrului Rabodin, spuneți-i lui Fricotin să-și ia toba și lui Chalumeau să-și ia halebarda; asta va însemna o reducere de cheltuială.

— Și sub ce pretext ați vrea să le fac această recomandare?

— La dracu! Ca să se distreze pe drum.

După care, falsul ofițer de poliție și falsul perceptor se retraseră, lăsându-l pe maestrul Rabodin complet năucit de pericolul prin care trecuse și prea fericit că scăpase atât de ieftin.

VI.

A doua zi lucrurile se petrecură așa cum prevăzuse Cauvignac: nepotul și finul sosiră cei dintâi, amândoi călare pe același cal; apoi Fricotin și Chalumeau, unul cu toba, celălalt cu halebarda. Se produseră, ici colo, câteva dificultăți când li se arătă că avuseseră onoarea să fie înrolați în serviciul prinților; însă dificultățile se potoliră repede în fața amenințărilor lui Cauvignac, a promisiunilor lui Ferguzon și a logicii lui Barrabas.

Calul nepotului și al finului fu destinat să ducă bagajele și pentru că era vorba de o companie de infanterie de care răspundea Cauvignac, cei doi noi înrolați nu avură nimic de spus.

Porniră. Drumul lui Cauvignac părea un triumf. Ingeniosul partizan găsise mijlocul de a duce la război pe cei mai încăpățânați adepți ai păcii. Pe unii îi făcea să îmbrățișeze cauza regelui, pe alții cauza prinților. Unii credeau că servesc parlamentul, câțiva pe regele Angliei, care vorbea de o descălecare în Scoția ca să-și recucerească statele.

La început, au fost câteva nepotriviri de nuanțe, câteva discordanțe în reclamații, pe care locotenentul Ferguzon, cu toată puterea lui de convingere, abia reușise să le supună diapazonului ascultării pasive. Cu toate acestea, rămânând într-un secret permanent, necesar succesului operațiunii, cum spunea Cauvignac, soldații și ofițerii înaintau fără să știe ce aveau de făcut. La patru zile după ce părăsise Chantilly, Cauvignac strânsese douăzeci și cinci de oameni: după cum se vede, era o patrulă destul de frumoasă. Multe fluvii care se aruncă în ocean cu mare zgomot, au o origină mai puțin importantă.

Cauvignac căuta un centru: ajuns într-un mic sat dintre Chatellerant și Poitiers crezu că a găsit ce căuta. Era satul Jaulnay: Cauvignac îl recunoscu ușor pentru că venise odată acolo ca să-i aducă un ordin lui Canolles. Își instală cartierul general în hanul în care își aminti, de asemenea, că mâncase foarte bine în seara aceea. De altfel, nu avea de ales: am mai spus-o odată, acesta era singurul han din localitate.

Situat astfel, călare, pe drumul principal dintre Bordeaux și Paris, Cauvignac avea în spate trupele domnului de La Rochefoucauld, care asediau Saumur iar în față trupele regelui, care se concentraseră în Guyana. Întinzând astfel mâna fiecăruia, ferindu-se să treacă de partea cuiva înainte de a se fi ivit ocazia, el urmărea să alcătuiască un nucleu de vreo sută de oameni ca să obțină un avantaj: dar deocamdată, recrutarea mergea strună, iar Cauvignac ajunsese aproape la jumătatea planului pe care și-l propusese.

Într-o zi, după ce-și petrecuse toată dimineața vânând oameni, Cauvignac, care sta, ca de obicei, în pragul ușii hanului și vorbea cu locotenentul și cu sublocotenentul, văzu ivindu-se în capătul drumului o tânără doamnă călare, urmată de un scutier, călare ca și ea, și de doi asini încărcați cu bagaje.

Ușurința cu care frumoasa amazoană își conducea calul, ținuta țeapănă și mândră a scutierului care o însoțea, îi trezi o amintire lui Cauvignac. Puse mâna pe umărul lui Ferguzon care, prost dispus în ziua aceea, rumega în el destul de trist și-i spuse arătându-i-o pe călătoare:

— Iată al cincilea soldat în regimentul lui Cauvignac, sau mor pe loc!

— Cine? Dama asta?

— Sigur că da.

— Ei, asta-i bună, avem un nepot care trebuia să se facă avocat, un fin care trebuia să se facă preot, doi secretari de avocat, doi droghiști, un medic, trei brutari și doi păzitori de curcani; avem și așa destul de proști soldați, după câte mi se pare, fără să mai fie nevoie să le mai adăugăm și o femeie, căci într-o bună zi va trebui să ne luptăm.

— Da, dar în visteria noastră nu s-a strâns decât abia vreo douăzeci și cinci de mii de livre (după câte se vede și averea armatei și trupa, creșteau asemeni unui bulgăre de zăpadă) și dacă s-ar putea ajunge la o cifră rotundă, treizeci de mii de livre, de pildă, ar însemna că jocul a fost bun.

— Ah! Sub aspectul sub care privește lucrurile, n-am nimic de spus și te aprob cu totul.

— Taci! Ai să vezi.

Cauvignac se apropie de tânăra doamnă care se oprise în fața unei ferestre a hanului și o întreba ceva pe hangița care îi răspundea dinăuntru.

— Sluga, domnule gentilom, spuse el cu un aer fin, ducând cavalerește mâna la pălărie.

— Eu, gentilom? Eu? spuse doamna cu un surâs.

— Chiar dumneavoastră, frumosule viconte.

Doamna roși.

— Nu știu ce vreți să spuneți, domnule, zise ea.

— Eh! Cum nu! Și dovada că este așa e că aveți de pe acum o jumătate de picior de roșu dat pe obraji.

— Cu siguranță că mă confundați, domnule.

— Ba deloc, ba deloc! Ci, dimpotrivă, știu de minune ce spun.

— Haideți, domnule, încetați cu glumele.

— Nu glumesc deloc, domnule, și dacă vreți dovadă am să v-o dau. Am avut cinstea să vă întâlnesc tot aici acum vreo trei

săptămâni, într-o seară pe malul Dordonei, în costumul sexului dumneavoastră, urmat de credinciosul dumneavoastră scutier, domnul Pompée. Îl mai aveți pe domnul Pompée? Ah! Da uite-l chiar pe dânsul, dragul domn Pompée! Mai ziceți că nu-l cunosc?

Scutierul și tânăra doamnă se priveau înmărmuriți.

— Da, da, iată ceva care vă uimește, frumosul meu viconte, continuă Cauvignac; dar îndrăzniți să spuneți că nu v-am întâlnit eu pe dumneavoastră, acolo, cam la un sfert de leghe de hanul jupânului Biscarros, pe drumul către Saint-André-de-Cubzac.

— Nu neg această întâlnire, domnule.

— Ah! Vedeți?

— Numai că deghizată eram atunci.

— Nu, nu, astăzi sunteți. De altfel, înțeleg că semnalmentele vicontelui de Cambes fiind răspândite în toată Guyana, credeați mai prudent, ca să derutați bănuielile, să adoptați pentru un moment costumul acesta care, de altfel, trebuie să fim drepți, domnule gentilom, vă vine de minune.

— Domnule, spuse vicontesa cu o tulburare pe care încerca zadarnic să și-o ascundă, dacă n-ați amesteca în vorbirea dumneavoastră și unele cuvinte sănătoase, v-aș crede nebun de-a binelea.

— Eu nu vă voi face același compliment, însă găsesc firesc să te deghizezi numai când conspiri.

Tânăra femeie fixă asupra lui Cauvignac o privire din ce în ce mai îngrijorată.

— În adevăr, domnule, mi se pare că v-am mai văzut undeva, dar nu-mi pot aminti unde, spuse ea.

— V-am spus că prima dată pe malul Dordonei.

— Și a doua oară?

— A doua oară, la Chantilly.

— În ziua vânătorii?

— Exact.

— Atunci, domnule, n-am de ce să mă tem, sunteți de-ai noștri.

— Cum așa?

— Pentru că ați fost la doamna prințesă.

— Dați-mi voie să vă spun că acesta nu este un motiv.

— Mi se pare totuși…

— Era prea multă lume, ca să poți fi sigur că toți cei care se găseau acolo erau prieteni.

— Fiți atent, domnule, căci aș putea să-mi fac o părere deosebită despre dumneavoastră…

— Oh! Rețineți-o pe care vreți, nu sunt câtuși de puțin susceptibil.

— Dar, la urma, urmei, ce doriți?

— Să vă fac, onorurile acestui han, dacă binevoiți.

— Vă sunt îndatorată, domnule, dar nu am nevoie de dumneavoastră. Aștept pe cineva.

— Bine, descălecați și în așteptarea acelui cineva să vorbim.

— Ce trebuie făcut, doamnă? întrebă Pompée.

— Să descaleci, să ceri o cameră și să comanzi cina, spuse Cauvignac.

— Dar, domnule, mi se pare că eu trebuie să dau ordin.

— Depinde, viconte, ținând seama că eu comand la Jaulnay și că am cincizeci de oameni la dispoziție. Pompée. Fă ce ți-am spus.

Pompée lăsă capul în jos și intră în han.

— Dar ce, domnule, mă arestați? întrebă tânăra femeie.

— Poate.

— Cum, poate?

— Da, aceasta va depinde de convorbirea pe care o vom avea împreună, dar obosiți-vă să descălecați, viconte, așa bine, acum acceptați-mi brațul; oamenii de la han vă vor duce calul la grajd.

— Mă supun, domnule, căci ați spus-o, sunteți cel mai puternic; n-am nicio posibilitate să rezist, însă vă previn de un lucru, că persoana pe care o aștept trebuie să sosească și că această persoană este un ofițer al regelui.

— Ei bine, viconte, îmi veți face onoarea să mă prezentați și voi fi fericit să-l cunosc.

Vicontesa înțelese că nu se mai putea opune nicio rezistență și porni înainte făcând semn ciudatului său interlocutor că putea să o urmeze.

Cauvignac o însoți până la ușa camerei pe care i-o pregătise Pompée și era gata să treacă pragul în urma ei, când Ferguzon, urcând scara într-un suflet, se apropie de el și-i șopti la ureche:

— Căpitane, o trăsură cu trei cai, un tânăr mascat în trăsură, doi lachei la portiere.

— Bine! spuse Cauvignac. Trebuie să fie gentilomul așteptat.

— Ah! E așteptat un gentilom?

— Da. Am să cobor să-l întâmpin. Tu rămâi pe coridor, nu pierde ușa din vedere, lasă toată lumea să intre, dar nu lăsa pe nimeni să iasă.

— E destul, căpitane.

În adevăr, în fața hanului se oprise o trăsură de călătorie, înconjurată de patru oameni din compania Cauvignac, care o întâlniseră la un sfert de leghe de oraș și o escortaseră până aici.

În fundul trăsurii, mai mult culcat decât așezat, se afla un tânăr gentilom îmbrăcat în catifea albastră și înfășurat într-o largă manta îmblănită. Chiar din momentul în care cei patru oameni înconjuraseră trăsura, el le pusese o mulțime de întrebări, dar

văzând că oricât de insistente erau, nu obținea niciun răspuns, păru că se resemnează și din timp în timp ridica doar capul ca să vadă dacă nu cumva se apropia vreun șef căruia să-i ceară explicații asupra ciudatei comportări a oamenilor lui față de el.

În afară de asta, era imposibil să se aprecieze cu precizie impresia pe care o făcuse asupra călătorului această întâmplare, întrucât o mască de satin negru, foarte la modă pe vremea aceea, îi acoperea jumătate de față. În plus, ceea ce masca lăsa să se vadă, adică partea de sus a frunții și partea de jos a feței, indica tinerețe, frumusețe și spirit; dinții erau mici și albi iar prin mască se zăreau doi ochi sclipitori.

Doi lachei înalți, palizi și înfiorați, deși purtau câte o muschetă pe genunchi, stăteau de o parte și de alta a trăsurii și păreau țintuiți pe caii lor, lângă cele două portiere. Tabloul acesta ar fi putut fi asemuit cu o scenă cu bandiți care opresc niște călători, dacă s-ar fi uitat că afară era lumină, că se găseau în fața hanului, că alături era figura zâmbitoare a lui Cauvignac și semeția pretinșilor bandiți.

La vederea lui Cauvignac care așa cum am pomenit, prevenit de Ferguzon, ieșise în ușă, tânărul din trăsură scoase un strigăt de surpriză și-și duse repede mâna la față, ca să se asigure că mai avea masca pe față. Certitudinea aceasta păru că-l liniștește.

Dar oricât de rapidă fusese mișcarea, gestul nu-i scăpă lui Cauvignac: el se uită bine la călător, ca un om care este obișnuit să-și amintească semnalmentele, chiar atunci când trăsăturile sunt bine ascunse; apoi, fără să vrea, tresări cu o uimire aproape egală cu cea manifestată de cavalerul îmbrăcat în catifea albastră; își reveni, însă, repede și luându-și pălăria în mână cu o grație deosebită, se apropie de portiera trăsurii.

— Frumoasă doamnă, fiți binevenită.

Ochii călătorului scânteiară de uimire și lucrul acesta se observă prin deschizătura măștii.

— Unde mergeți, în felul acesta? continuă Cauvignac.

— Unde mă duc? răspunse călătorul lăsând neobservat salutul adresat de Cauvignac și răspunzând doar la întrebare: unde mă duc? Ar trebui s-o știți mai bine decât mine, pentru că nu mai sunt liberă să-mi continui călătoria. Merg acolo unde mă veți conduce.

— Îngăduiți-mi să vă rog să observați că acesta nu este un răspuns, frumoasă doamnă! continuă Cauvignac cu o politețe tot mai mare. Arestarea dumneavoastră este numai temporară. După ce vom vorbi un moment împreună despre micile noastre probleme personale, cu inima și fața descoperite, vă veți continua drumul fără niciun impediment.

— Iertați-mă, spuse tânărul călător, dar înainte de a merge mai departe, să rectificăm mai întâi o eroare. Faceți impresia că mă

confundați cu o femeie, deși vedeți, dimpotrivă, după îmbrăcămintea pe care o port că sunt bărbat.

— Cunoașteți proverbul latin: Ne nimium crede colori – Înțeleptul nu se ia după aparențe. Or eu am pretenția că sunt un înțelept, de aci rezultă că sub acest costum înșelător, am recunoscut pe…

— Ce anume? întrebă călătorul cu nerăbdare.

— Ei bine! V-am spus: o femeie!

— Atunci, dacă sunt femeie, de ce mă arestați?

— Drace! Pentru că în vremea aceasta în care trăim, femeile sunt mai periculoase decât bărbații; așa că, pe bună dreptate, războiul nostru s-ar putea numi războiul femeilor. Regina și doamna de Condé sunt cele două puteri beligerante. Ele și-au luat ca locotenenți generali pe domnișoara de Chevreuse, pe doamna de Montbazon, pe doamna de Longueville… Și pe dumneavoastră. Domnișoara de Chevreuse este generalul domnului coajutor; doamna de Montbazon este generalul domnului de Beaufort; doamna de Longueville este generalul domnului de La Rochefoucauld iar dumneavoastră… Dumneavoastră îmi faceți impresia că sunteți generalul domnului duce d'Epernon.

— Sunteți nebun, domnule, spuse tânărul călător ridicând din umeri.

— Nu vă cred, frumoasă doamnă, după cum n-am crezut adineauri pe tânărul frumos care îmi făcea același compliment.

— Veți fi susținut, poate, că și el era femeie.

— Așa este. Eu îl recunoscusem pe micul meu gentilom, pentru că îl văzusem într-o seară de la începutul lunii mai, dând târcoale în jurul hanului jupânului Biscarros, nu m-am lăsat înșelat de fusta cu care era îmbrăcat, de boneta pe care o purta pe cap și de vocea lui melodioasă de flaut, după cum nu mă las înșelat de haina dumneavoastră albastră, de pălăria gri și de cizmele cu dantelă pe care le purtați; și i-am spus: Tinere prieten, luați-vă numele pe care vă place, îmbrăcați-vă cu hainele care vreți, tot vicontele de Cambes sunteți!

— Vicontele de Cambes! strigă tânărul călător.

— Ah! Numele vă uimește, după câte se pare, poate, întâmplător, îl cunoașteți?

— Un tânăr, foarte tânăr, aproape un copil.

— Șaptesprezece, optsprezece ani, cel mult.

— Foarte blond?

— Foarte blond.

— Cu ochi mari albaștri?

— Foarte mari și foarte albaștri.

— E aici?

— E aici.

— Și spuneți că e…

— Deghizat în femeie, un rău, ca dumneavoastră în bărbat, o rea.

— Dar el ce caută aici? strigă tânărul cavaler cu o vehemență și o agitație tare se accentuase și deveneau mai vizibile pe măsură ce Cauvignac, devenea, dimpotrivă mai sobru, în gesturi și mai zgârcit la vorbă.

— Dar, răspunse Cauvignac, apăsând pe fiecare cuvânt, pretinde că are întâlnire cu unul din prietenii săi.

— Un prieten al său?

— Da.

— Un gentilom?

— Probabil.

— Baron?

— Se poate.

— Al cărui nume…

Fruntea lui Cauvignac se încruntă muncită de un gând, care îi veni pentru prima dată în minte și care-i produse o vizibilă revoluție în creier.

— Oh! Oh! murmură el, ar fi o plasă grozavă…

— Al cărui nume?… repetă tânărul călător.

— Așteptați, așteptați, spuse Cauvignac, așteptați puțin… Numele i se termină în olles.

— Domnul de Canolles! strigă călătorul pe buzele căruia se așternu o paloare de moarte; ceea ce făcea un contrast sinistru între albeața pielii și negrul măștii.

— Chiar așa: domnul de Canolles, continuă Cauvignac urmărind schimbarea care se producea asupra părților vizibile ale feții și asupra întregului corp al tânărului. Bine ați spus: domnul de Canolles: îl cunoașteți și dumneavoastră pe domnul de Canolles? Ei bine, dar atunci cunoașteți toată lumea?

— Încetați cu ironiile! se bâlbâi tânărul care tremura din toate încheieturile și era gata să leșine. Unde este doamna aceea?

— În camera aceasta: observați, a treia fereastră de aici, aceea care are perdelele galbene.

— Vreau să o văd!

— Oh! Oh! Sau, poate, m-am înșelat și sunteți dumneavoastră acest domn de Canolles pe care îl așteaptă? Sau, poate, domnul de Canolles este acest frumos cavaler care vine în trap, urmat de un lacheu care-mi face impresia unui stăpân fudul?

Tânărul călător se repezi cu atâta grabă spre geamul din față al trăsurii, că-l sparse cu fruntea.

— El e! El e! strigă el fără să-și dea seama că pe frunte începură

să apară câteva picături de sânge din rana ușoară pe care și-o făcuse. Oh! Nefericito! Vine, o s-o întâlnească iar eu sunt pierdută…!

— Ah! Vedeți că sunteți femeie!

— Și-au dat întâlnire, continuă tânărul frângându-și mâinile… Oh! Lasă că mă răzbun eu!

Cauvignac voi să încerce o nouă ironie, dar tânărul cu o mână îi făcu semn brusc iar cu cealaltă își smulse masca de pe față și atunci chipul palid și amenințător al lui Nanon se ivi în fața privirilor liniștite ale lui Cauvignac.

VII

— Bună ziua surioară, se adresă Cauvignac lui Nanon întinzând mâna spre tânăra femeie, cu cel mai imperturbabil calm.

— Bună ziua! Va să zică, m-ai recunoscut, nu-i așa?

— De cum te-am zărit; nu era destul să-ți ascunzi figura, mai trebuia acoperit și acest semn încântător și dinții aceștia ca niște perle. Pune-ți cel puțin o mască pe toată fața când vrei să te deghizezi, cochetă ce ești; dar nu te-ai gândit la aceasta… *et fugit ad salices*…

— Lasă astea, spuse cu autoritate Nanon, să vorbim serios.

— Nici eu nu vreau altceva; numai vorbind serios se pot rezolva bine afacerile.

— Așadar, spui că vicontesa de Cambes este aici?

— În persoană.

— Și că domnul de Canolles intră în han în acest moment?

— Încă nu, descalecă, aruncă frâul lacheului. Ah! S-a uitat și el spre noi. Dar iată că fereastra cu perdele galbene se deschide, iată că vicontesa scoate capul pe fereastră. Și scoate un strigăt de bucurie. Domnul de Canolles se repede în casă; dar pentru Dumnezeu, ascunde-te, surioară, căci altfel totul este pierdut.

Nanon se aruncă pe pernele trăsurii, strângând nervos mâna lui Cauvignac, care o privea cu un aer de părintească milă.

— Și eu care mă duceam la Paris ca să mă întâlnesc cu el! spuse Nanon, eu care riscam totul ca să-l revăd!

— Ah! Ce de sacrificii, surioară, și pentru cine? Pentru un ingrat! Cu adevărat că ai fi putut să-ți plasezi mai cu folos binefacerile.

— Ce-or să-și spună acum când sunt împreună? Ce-or să facă?

— Ca să fiu sincer, dragă Nanon, mă pui în încurcătură cu o asemenea întrebare, spuse Cauvignac. La dracu, or să-și spună cuvinte de dragoste, cel puțin așa cred.

— Oh! Asta n-o să se întâmple! strigă Nanon mușcându-și unghiile lucioase ca fildeșul.

— Ba cred că așa o să se întâmple, răspunse Cauvignac. Ferguzon a primit ordin să nu lase pe nimeni să iasă, dar n-a primit și ordin să împiedice intrarea. După toate probabilitățile, în acest moment, vicontele și baronul de Canolles schimbă între ei tot felul de drăgălășenii, unele mai încântătoare decât altele. La dracu! Te-ai îndrăgostit prea târziu, draga mea Nanon.

— Crezi? replică tânăra cu o expresie greu de definit, în care se amesteca ironia adâncă și viclenia dușmănoasă, crezi? Ei bine! Urcă-te lângă mine, biet diplomat ce ești.

Cauvignac se supuse.

— Ascultă, Bertrand, continuă Nanon adresându-se unuia dintre

purtătorii de muschetă, spune-i vizitiului să întoarcă fără grabă și să tragă sub copacii pe care i-am lăsat la dreapta, când am intrat în sat.

Apoi, întorcându-se spre Cauvignac:

— Nu vrei să stăm acolo, ca să vorbim?

— Ba da, însă dă-mi voie să-mi iau și eu precauțiunile mele.

— De acord.

Cauvignac făcu semn să-l urmeze spre patru oameni de-ai lui care căscau gura prin jurul hanului, fredonând și prăjindu-se la soare ca niște viespi.

— Faci bine că iei oamenii aceștia, spuse Nanon și, dacă ar fi după mine, ai lua mai bine șase decât patru, pentru că vom avea ce să dăm de lucru.

— Bine! spuse Cauvignac, de lucru, asta îmi trebuie mie.

— Atunci ai să fii mulțumit, răspunse tânăra.

Și trăsura, întorcând pe loc, îi duse pe Nanon roșie de focul gândului și pe Cauvignac, calm și indiferent în aparență, dar dând o mare atenție propunerilor pe care i le făcea Nanon.

În timpul acesta, Canolles, atras de strigătul de bucurie pe care îl scosese doamna de Cambes când îl zărise, se repezise în han și pătrunsese în camera vicontesei, fără să-l bage în seamă pe Ferguzon pe care îl întâlni, stând în picioare, pe coridor, și care neprimind niciun consemn cu privire la Canolles, nu-i făcu nicio greutate și-l lăsă să intre.

— Ah! Domnule, strigă doamna de Cambes când îl văzu, veniți repede, vă aștept cu nerăbdare.

— Iată niște vorbe care m-ar fi făcut cel mai fericit om din lume, dacă paloarea feței și tulburarea de care sunteți cuprinsă nu mi-ar spune că nu mă așteptați pentru mine.

— Da, domnule, aveți dreptate, spuse Claire cu un surâs încântător aș vrea să vă mai fiu obligată cu ceva.

— Cu ce anume?

— De a mă scoate din nu știu ce pericol care mă amenință.

— Un pericol?

— Da. Așteptați.

Claire închise ușa și puse zăvorul.

— Am fost recunoscută, spuse ea apropiindu-se.

— De cine?

— De un bărbat al cărui nume nu-l cunosc, dar a cărui figură și voce nu-mi sunt necunoscute. Mi se pare că i-am auzit vocea în seara în care, tot în camera asta, ați primit ordinul să plecați imediat la Mantes; mi se pare că i-am recunoscut figura la vânătoarea de la Chantilly în ziua în care m-am dat drept doamna de Condé.

— Drept cine luați pe omul acesta?

— Drept un agent al domnului duce d'Epernon: deci drept un dușman.

— Ei, drace! spuse Canolles și spuneți că ați fost recunoscută?

— Sunt sigură, mi-a spus pe nume și mi-a amintit că sunt bărbat. Peste tot pe aici, prin jur sunt ofițeri din partida regală; se știe că eu fac parte din partida prinților și poate urmăresc să mă sperie; dar dacă sunteți aici, nu mă mai tem de nimic. Sunteți ofițer, sunteți din același partid cu ei, îmi veți servi de protector.

— Din păcate, spuse Canolles mi-e tare teamă că n-am să vă pot oferi altă apărare și altă protecție decât numai sabia mea.

— De ce?

— Pentru că începând din acest moment, doamnă, nu mai sunt în serviciul regelui.

— Adevărat? spuse Claire în culmea fericirii.

— Mi-am propus să-mi trimit demisia datată din locul unde aveam să vă întâlnesc. V-am întâlnit, demisia mea va fi datată din Jaulnay.

— Oh! Liber! Sunteți liber! Puteți să îmbrățișați partidul dreptății, al cinstei; puteți servi cauza domnilor prinți, adică a întregii nobilimi. Oh! Eram convinsă că sunteți un gentilom prea demn, ca să nu ajungeți aici.

Și Claire îi întinse lui Canolles o mână pe care el o sărută cu o mare emoție.

— Dar cum s-a petrecut asta? Cum s-a întâmplat? Povestiți-mi cu toate amănuntele.

— Oh! Nu e mare de spus. I-am scris mai dinainte domnului de Mazarin ca să-l previn despre ceea ce s-a întâmplat. Când am ajuns la Mantes am primit ordin să mă prezint la el; mi-a zis că sunt un biet creier mic, eu l-am numit, un biet creier mare; el a râs, eu m-am supărat; el a ridicat tonul la mine, eu l-am trimis dincolo de munți. M-am întors la mine acasă, și am așteptat convins că o să mă arunce la Bastilia, dar el a așteptat să se ivească o ocazie potrivită ca să mă trimită din Mantes. Și după douăzeci și patru de ore această ocazie s-a ivit. Și tot dumneavoastră v-o datorez, căci m-am gândit la ceea ce mi-ați promis și am crezut că s-ar putea să mă așteptați, chiar numai timp de o secundă. Și atunci, respirând aerul liber, fără nicio răspundere, lipsit de orice obligație, fără partid, fără angajamente și aproape fără nicio preferință, mi-am amintit de un singur lucru, că vă iubeam, doamnă, și că acum puteam să v-o spun sus și tare.

— Așadar, v-ați pierdut gradul pentru mine, ați căzut în dizgrație, v-ați ruinat pentru mine! Dragă domnule de Canolles cum am să mă achit vreodată de aceste obligații față de dumneavoastră,

cum aș putea să vă fac dovada recunoștinței mele?

Și, cu un surâs și o lacrimă care îl despăgubeau de o sută de ori mai mult pentru ce pierduse, Canolles căzu la picioarele doamnei de Cambes.

— Oh! Doamnă, spuse el, din contră, din acest moment sunt bogat și fericit, căci am să vă urmez și n-am să vă mai părăsesc niciun moment, pentru că sunt fericit să mă văd și bogat de dragostea dumneavoastră.

— Atunci, nimic nu vă oprește.

— Nu.

— Îmi aparțineți pe de-a-ntregul și păstrându-vă inima, pot să ofer brațul dumneavoastră doamnei prințese?

— Puteți.

— Așadar v-ați dat demisia?

— Încă nu, mai întâi voiam să vă văd, dar, așa cum v-am mai spus, acum, după ce v-am revăzut, am s-o scriu chiar de aici. Îmi rezervasem plăcerea de a trebui să vă ascult.

— Scrieți-o, deci! Scrieți-o! Dacă n-o scrieți veți fi considerat ca un transfug, însă ar trebui să așteptați până vi se acceptă demisia, înainte de a lua vreo măsură hotărâtoare.

— Nu vă temeți, scumpă mică diplomată, mi-o va acorda și chiar din toată inima; neîndemânarea mea de la Chantilly n-o să-i facă să regrete prea mult. Nu mi-au spus că eram un biet creieraș? spuse Canolles, râzând.

— Da, în schimb noi vă vom despăgubi de părerea pe care și-au făcut-o despre dumneavoastră, fiți singur de asta. Afacerea de la Chantilly va avea mai mult succes la Bordeaux decât la Paris credeți-mă. Dar, scrieți, baroane, scrieți odată, ca să putem pleca! Căci vă asigur, baroane, șederea în hanul acesta mă neliniștește foarte mult.

— Vorbiți de trecut și de aceea vă sperie amintirile, nu? spuse Canolles plimbându-și privirea îndrăgostită prin cameră și oprind-o asupra alcovului care-i atrăsese de mai multe ori atenția.

— Nu, vorbesc de prezent și nu din cauza dumneavoastră mi-e teamă. Astăzi nu mă mai tem de dumneavoastră.

— Atunci de cine vă temeți? De ce vă temeți?

— Ei, doamne, cine știe!

În aceeași clipă și parcă pentru a confirma temerile vicontesei, se auziră trei ciocănituri în ușă, lovite cu o gravă solemnitate.

Canolles și vicontesa tăcură și se priviră îngrijorați.

— În numele regelui, deschideți! se auzi o voce.

Și deodată ușa subțire, zbură în țăndări. Canolles voi să se repeadă la sabie, dar mai înaintea lui, un om se aruncase între sabie și el.

— Ce înseamnă asta? întreabă baronul.

— Dumneavoastră sunteți domnul baron de Canolles?

— Da.

— Căpitan în regimentul Navailles?

— Da.

— Trimis în misiune de domnul duce d'Epernon?

Canolles dădu afirmativ din cap.

— În cazul acesta, în numele regelui și al majestății sale reginei regente, sunteți arestat.

— Ordinul?

— Iată-l.

— Dar, domnule, spuse Canolles restituind hârtia, după ce-și aruncase în fugă privirea pe ea, mi se pare că vă cunosc.

— Pe dracu! Cum să nu mă cunoașteți? Nu tot în satul acesta în care vă arestez acum, v-am adus din partea domnului duce d'Epernon, misiunea să plecați la curte? Norocul dumneavoastră, domnule gentilom, stătea în această misiune, l-ați scăpat, păcat pentru dumneavoastră.

Claire se îngălbeni și căzu pe un scaun: recunoscuse și ea pe indiscretul călău.

— Se răzbună domnul de Mazarin, murmură Canolles.

— Haideți, să mergem, domnule, spuse Cauvignac.

Claire stătea nemișcată. Canolles, nehotărât, părea gata să-și piardă mințile. Supărarea lui era atât de mare, atât de grea și de neașteptată, că se prăbuși sub greutatea ei: își coborî fruntea, resemnat.

De altfel, în vremea aceea, cuvintele „În numele regelui" mai aveau încă o vrajă căreia nimeni nu încerca să-i reziste.

— Unde mă duceți, domnule? întrebă el, sau vă este interzis să-mi dați această consolare ca să știu unde merg.

— Nu, domnule, am să vă spun: vă conduceam la fortăreața din insulele Saint-Georges.

— Adio, doamnă, spuse Canolles, plecându-se cu respect în fața doamnei de Cambes. Adio.

— Ia te uită! își spuse în gând Cauvignac, lucrurile sunt mai puțin avansate aș fi crezut. Când am să-i spun lui Nanon, o să-i facă plăcere.

Apoi, oprindu-se în prag, strigă!

— Patru oameni ca să-l escorteze pe căpitan! Și patru oameni să-l preceadă.

— Și eu? strigă doamna de Cambes întinzând brațele spre prizonier, pe mine unde mă vor conduce? Pentru că dacă baronul are vreo vină! Oh! Atunci eu sunt mai vinovată decât el.

— Dumneavoastră, doamnă, răspunse Cauvignac, dumneavoastră

vă puteți retrage, sunteți liberă.

Și ieși, ducându-l pe baron.

Doamna de Cambes se ridică. Înviorată de o rază de speranță și începu să se pregătească imediat de plecare, pentru a nu da prilejul ca aceste bune intenții să facă loc unor dispoziții contrare.

— Liberă, își spuse ea, în felul acesta voi putea veghea asupra lui. Să plec.

Apoi se repezi la fereastră, zări grupul de călăreți care îl ducea pe Canolles și schimbă cu el un ultim salut, cu mâna. După aceea, îl chemă pe Pompée, care în speranța că aveau să se oprească acolo, două, trei zile, se cuibărise în cea mai bună cameră pe care o găsise, și-i dădu ordin să pregătească totul pentru plecare.

VIII.

Drumul pentru Canolles fu mult mai trist decât și-l închipuise. În adevăr, calului, care îi dă prizonierului o impresie de libertate, chiar atunci când e foarte bine păzit, îi urmă trăsura, o hodoroagă cu coviltir din piele, care în Touraine și-a păstrat și forma și zdruncinătura. În plus, Canolles avea genunchii prinși între genunchii unui om cu nas de vultur, care sta în fața lui și care își odihnea mâna cu un fel de mândrie pe mânerul unui revolver din fier. Uneori, noaptea, pentru că ziua dormea, spera să surprindă vigilența acestui nou argus, dar, pe lângă nasul de vultur, scânteiau doi ochi mari de bufniță, rotunzi, roșii, și foarte potriviți ca să vadă prin întuneric, așa că, în orice parte s-ar fi întors, Canolles vedea acești ochi rotunzi lucind în direcția privirii lui.

Când dormea, numai un singur ochi dormea, era o însușire pe care natura i-o dăduse acestui om. Să doarmă numai cu un ochi.

Două zile și două nopți trecură pentru Canolles pline de cele mai întunecate gânduri; căci fortăreața, din insula Saint-Georges, deși era o fortăreață destul de modestă, lua, totuși, în ochii prizonierului niște proporții înfiorătoare, pe măsură ce teama și regretul îi pătrundea mai adânc suflet.

Regretul, pentru că înțelegea că misiunea pe care o avusese pe lângă doamna prințesă, fusese o misiune de încredere de care își bătuse joc din cauza dragostei și că rezultatele greșelii pe care o comisese cu acest prilej erau deosebit de grave. La Chantilly doamna de Condé era o femeie fugară, la Bordeaux, doamna de Condé era o prințesă rebelă.

Teamă, întrucât cunoștea răzbunările îngrozitoare ale Annei de Austria când se supără.

Altă remușcare mai surdă, dar poate mai sfâșietoare decât prima: există în lume o femeie tânără frumoasă, spirituală, o femeie care nu se folosise de influența pe care o avea decât pentru a-l împinge înainte, care nu se folosise de trecerea pe care o avea decât pentru a-l apăra; o femeie care, din dragoste pentru el, își riscase de douăzeci de ori până atunci și situația și viitorul și averea, ei bine! Pe femeie acesta nu numai cea mai încântătoare dintre iubite, dar și cea mai devotată dintre prietene, pe femeia acesta o părăsise deodată, fără nicio scuză, fără niciun motiv, în momentul în care ea se gândea la el și, totuși, în loc de a se răzbuna, ea îl înconjurase în continuare cu bunătatea ei iar numele lui, în loc de a-i suna în ureche cu un accent de reproș, îi sunase cu dulceața mângâietoare a unui favor aproape regesc. Este adevărat că această favoare sosise într-un moment foarte nepotrivit, într-un moment în care Canolles, cu siguranță, că ar fi preferat o dizgrație, dar era oare aceasta

greșeala lui Nanon? Nanon nu văzuse în această misiune pe lângă majestatea sa, decât o sporire a norocului și a considerației pentru bărbatul la care se gândea necontenit.

Așa se întâmplă cu toți cei care au iubit două femei deodată, și cer iertare cititoarelor pentru această afirmație, căci este un fenomen de neînțeles pentru ele, care nu au fost îndrăgostite decât o singură dată. În schimb el este un fenomen obișnuit nouă, bărbaților, așa se întâmplă, spuneam, cu toți cei care au iubit două femei deodată; ei vor înțelege de ce pe măsură ce Canolles se gândea, Nanon recâștiga tot mai multă influență asupra lui, pe care o crezuse pierdută. Asperitățile caracterului, care jignesc în fricțiunile din intimitate și dau naștere unor necazuri trecătoare, se șterg la distanță, în timp ce, dimpotrivă, unele amintiri duioase își reiau intensitatea lor, odată cu singurătatea. În sfârșit, e greu de spus, de ce dragostea aeriană, care nu promitea decât favoruri, se volatilizează în singurătate, în timp ce, dimpotrivă, în timpul singurătății, de dragostea materială îți amintești, din cauza bucuriilor pământești care-și au importanța lor. Frumoasă, dar pierdută, bună, dar înșelată, așa apărea Nanon în ochii lui Canolles.

Pentru că acum Canolles se scufunda cu naivitate tot mai mult în el însuși, dar nu cu reaua credință a acuzaților forțați să facă mărturisiri complete. Ce-i făcuse Nanon ca s-o abandoneze? Ce-i făcuse doamna de Cambes, ca s-o urmeze? Ce era atât de dorit, atât de minunat de îndrăgit în micul cavaler de la hanul „La vițelul de aur”? Doamna de Cambes o depășește atât de mult pe Nanon? Părul blond este preferat părului negru în așa măsură încât te face nerecunoscător față de iubită, trădător și necinstit față de rege, numai din dorința de a schimba cosițele negre cu cosițele blonde? Și, totuși, oh! Mizerie a orânduirii omenești! Canolles își făcea toate aceste gânduri, după cum se vede, pline de bun simț, dar, totuși, fără convingere.

Inima este plină de asemenea taine care fac bucuria celor ce iubesc și disperarea filosofilor.

Astea nu-l împiedicau pe Canolles să fie supărat pe el și să se mustre cu cea mai mare severitate.

— Am să fiu pedepsit, își spunea el, gândind că pedeapsa șterge greșeala; am să fiu pedepsit, cu atât mai bine! O să se găsească acolo un căpitan foarte aspru, foarte obraznic, foarte brutal care îmi va citi de la înălțimea demnității sale de temnicer șef, un ordin al domnului de Mazarin; care îmi va arăta apoi cu degetul un fund de șanț și mă va arunca să putrezesc la cincisprezece picioare sub pământ, cu șobolanii și cu broaștele râioase, în loc să fi trăit la lumină și să înfloresc la soare, lângă o femeie care mă iubea, pe care am iubit-o și pe care, pe legea mea, poate o mai iubesc și

acum.

Blestemat mic viconte, pleacă! De ce serveai tu de acoperământul unei atât de încântătoare, vicontese?

Da, dar există oare pe lume o vicontesă care să merite ceea ce o să mă coste aceasta?

Căci nu-mi ajunge guvernatorul și celula la cincisprezece picioare sub pământ; dacă mă cred trădător, n-or să lase lucrurile lămurite numai pe jumătate; o să-mi găsească nod în papură pentru șederea de la Chantilly, pentru care n-aș fi fost destul de pedepsit, sunt de acord, dacă pentru mine ar fi fost mai folositoare, dar care, făcând socoteala, mi-a adus doar trei sărutări de mână. Triplu imbecil ce-am fost că nu m-am folosit de forță și n-am abuzat de forță! Sărman creier mic! Cum spune domnul de Mazarin care a trădat și el, dar care nu și-a plătit trădarea! Dar mie, acum, cine mi-o va plăti?

Și Canolles dădu din umeri, răspunzând cu dispreț la întrebările pe care i le punea propriul său gând.

Omul cu ochii de bufniță, oricât de perspicace ar fi fost, nu putea înțelege nimic din pantomima care se juca în fața lui, și de aceea îl privea cu uimire.

— Dacă o să mi se ia un interogatoriu, n-am să răspund, continuă Canolles, căci ce-aș avea de spus? Că nu-l iubeam pe domnul de Mazarin? Atunci nu trebuia să-l servesc. Că o iubeam pe doamna de Cambes? Frumoasă justificare de dat unei regine și unui prim ministru! N-am să dau niciun răspuns. Dar judecătorii sunt niște oameni foarte susceptibili, ei când pun întrebări pretind că li și răspundă; în închisorile din provincie sunt aparate de tortură îngrozitoare. O să mi se sfărâme genunchii aceștia mici de care eram atât de mândru și o să fiu zvârlit dislocat gata la șobolanii și broaștele mele. O să ajung cu picioarele schiloade ca domnul prinț de Conti, ceea ce este foarte urât, chiar dacă, să presupunem, bunătatea majestății sale m-ar lua sub scutul ei ocrotitor, ceea ce se va feri să facă.

În afară de guvernator, șobolani, broaște și fiarele de tortură mai sunt și niște eșafoade pe care se decapitează rebelii, niște spânzurători în care se agață trădătorii, niște șanțuri în care sunt împușcați dezertorii. Dar pentru un băiat frumos cum era Canolles, astea toate nu însemnau nimic, pe lângă niște picioare schilodite.

De aceea se hotărî să se liniștească și să-și întrebe însoțitorul în legătură cu situația asta.

Ochii de bufniță, nasul de vultur și figura încruntată a personajului nu-l încuraja pe prizonier, decât într-o foarte mică măsură, să încerce să deschidă vorba. Și totuși, oricât de imposibilă ar fi figură, nu este posibil să nu se găsească un moment în care să

nu se descrețească puțin. Canolles profita de secunda în care un rânjet, care semăna a surâs, fluturase pe figura subalternului ofițerului de poliție, care-și făcea datoria atât de conștiincios.

— Domnule, spuse el.

— Domnule, răspunse locțiitorul polițistului.

— Scuzați-mă, dacă vă smulg un moment din gândurile dumneavoastră.

— N-aveți de ce să vă scuzați domnule, eu nu gândesc niciodată.

— Ah! Drace! Înseamnă, domnule, că sunteți înzestrat cu o structură fericită.

— De aceea nici nu mă plâng.

— Ei bine! Nu semănați cu mine, căci eu tare aș vrea să mă plâng.

— De ce, domnule?

— Că am fost ridicat, într-un moment când nu mă gândeam câtuși de puțin la așa ceva, ca să fiu dus nu știu unde.

— Ba nu, domnule, știți, că vi s-a spus.

— E adevărat. Mergeam în insula Saint-Georges, nu-i așa, domnule?

— Exact.

— Credeți că o să rămân acolo multă vreme?

— Nu știu, domnule, dar, după felul cum mi-ați fost recomandat cred că da.

— Ah! Ah! E foarte urât în insula Saint-Georges?

— Nu cunoașteți fortăreața?

— Înăuntru, nu, n-am intrat niciodată.

— Frumos nu e, domnule, în afară de apartamentul guvernatorului, care a fost refăcut din nou și care după câte se pare este foarte plăcut, restul construcției este o locuință foarte tristă.

— Da? Credeți că o să mi se ia vreun interogatoriu.

— Așa se obișnuiește.

— Și dacă nu răspund?

— Dacă nu răspundeți?

— Da.

— Ei, drace! În acest caz, știți că urmează tortura.

— Obișnuită?

— Obișnuită sau extraordinară, după acuzație. De ce sunteți acuzat, domnule?

— Ei, spuse Canolles, mi-e teamă că sunt acuzat de crimă de stat.

— Ah! În acest caz vă bucurați de tortura extraordinară… Zece oale…

— Cum? Zece oale?

— Da.

— Ce spuneți?

— Spun că o să aveți parte de zece ceainice.

— Va să zică în insula Saint-Georges se folosește apa?

— Ei drace! înțelegeți, domnule, pe Garona…

— Așa e, apa e la îndemână. Și câte găleți reprezintă cele zece ceainice?

— Trei găleți, trei găleți și jumătate.

— Atunci, o să mă umflu…

— Puțin. Însă dacă veți avea prevederea să vă dați bine pe lângă gardian.

— Atunci?

— Atunci veți avea un amestec bun.

— Spuneți-mi vă rog în ce constă serviciul pe care poate să mi-l facă paznicul?

— Poate să vă dea să beți ulei.

— Uleiul este un medicament?

— Suveran, domnule.

— Credeți?

— Vă spun din experiență, eu am băut…

— Ați băut?

— Iertați-mă, am vrut să spun am văzut. Obiceiul de a vorbi cu gasconii mă face să pronunț câteodată pe B ca pe V și *vice versa*.

— Așadar, spuneați, spuse Canolles neputându-se împiedica să nu surâdă, cu toată gravitatea convorbirii, spuneați că ați văzut…

— Da, domnule, am văzut un om bând foarte ușor cele zece ceainice, datorită uleiului care îi pregătise în mod convenabil toate căile. Este adevărat că s-a umflat așa cum se obișnuiește, însă cu o căldură bună a fost dezumflat fără urmări prea mari. Asta este esențial pentru partea a doua a operației. Rețineți bine aceste cuvinte: căldură, nu dogoare.

— Înțeleg, spuse Canolles, domnul a executat asemenea înalte operațiuni, nu?

— Nu, domnule, răspunse interlocutorul cu modestie plină de politețe.

— Atunci, ajutor, poate, nu?

— Nu, domnule, curiozitatea, doar ca amator.

— Ah! Ah! Domnul se numește…?

— Barrabas.

— Nume frumos și vechi, cunoscut în mod pozitiv din Sfânta Scriptură.

— În Patimi, domnule.

— Așa am vrut să spun și eu, însă, din obișnuință m-am folosit de o altă expresie.

— Domnul preferă Scriptura. Înseamnă că domnul e hughenot, nu?

— Da, însă un hughenot foarte puțin priceput. Mă credeți că abia de cunosc vreo trei mii de versuri din psalmi?

— În adevăr, foarte puțin.

— Rețineam mai ușor muzica… În familia mea au fost mulți spânzurați și arși de vii.

— Sper că domnului n-o să-i fie rezervată o soartă asemănătoare.

— Nu, astăzi lumea este mai îngăduitoare, astăzi mă vor îneca, asta-i tot.

Barrabas începu să râdă.

Inima lui Canolles tresări de bucurie; îl câștigase pe paznic. În adevăr, dacă acest locțiitor de gardian ar fi rămas gardianul lui permanent, avea toate șansele să obțină ulei din partea lui. Se hotărî să continue discuția de unde o întrerupsese.

— Domnule Barrabas, spuse el, suntem sortiți să ne despărțim în curând sau îmi veți face cinstea să rămâneți împreună cu mine?

— Domnule, când vom ajunge în insula Saint-Georges voi avea marele regret să vă părăsesc, trebuie să mă întorc la compania mea.

— Foarte bine, înseamnă că faceți parte dintr-o companie de, arcași, nu?

— Nu domnule, dintr-o companie de soldați.

— Ridicată de ministru?

— Nu, domnule, de căpitanul Cauvignac, chiar acela care a avut onoarea să vă aresteze.

— Serviți pe rege?

— Cred că da, domnule.

— Cum dracu vine asta? Nu sunteți sigur?

— Nu ești sigur de nimic pe lume.

— Atunci dacă nu sunteți sigur, ar trebui să faceți ceva, ca să vă fixați.

— Ce anume?

— Să mă lăsați să plec.

— Imposibil, domnule.

— Am să vă plătesc onorabil bunăvoința dumneavoastră.

— Cu ce?

— Pe dracu! Cu bani!

— Domnul n-are.

— Nu?

Canolles se căută repede prin buzunare.

— Așa e, mi-a dispărut punga, cine mi-o fi luat-o?

— Eu domnule, răspunse Barrabas salutând cu respect.

— Și, de ce, mă rog?

— Ca domnul să nu mă poată corupe.

Uimit, Canolles, îl privi cu admirație pe demnul agent și părându-i argumentul fără posibilitate de replică, nu mai spuse

nimic.

Așa că, ajunsă la acest punct, conversația se întrerupse, călătorii recăzură în mutenia lor dinainte, iar călătoria își reluă, spre sfârșitul ei, aspectul melancolic pe care îl avusese la început.

IX.

Începuse să se crape de ziuă când hodoroaga ajunse în satul cel mai apropiat de insula la care trebuia să ajungă. Simțind că trăsura s-a oprit, Canolles scoase capul prin ferestruica aceea mică, un fel de barbacană, destinată să alimenteze cu aer pe oamenii liberi și să poată fi urmăriți cu ușurință prizonierii.

Un sat mic și frumos, compus din vreo sută de case strânse în jurul unei biserici și așezate pe povârnișul unui deal dominat de un castel, se desena scăldat în aerul limpede al dimineții și poleit de razele soarelui care goneau peste case caere de aburi, asemeni unor văluri diafane.

În momentul acela hodoroaga urca un deal iar vizitiul, se coborâse de pe capră, și mergea pe lângă trăsură.

— Prietene, întrebă Canolles, ești de prin partea locului?

— Da, domnule, sunt din Libourne.

— Atunci trebuie să cunoști satul acesta. Ce este casa aceea albă și căsuțele acelea încântătoare?

— Domnule, răspunse țăranul, castelul acela este domeniul de Cambes iar satul este un fel de anexă a castelului.

Canolles tresări și se schimbă la față trecând de la roșul cel mai închis la o paloare aproape cadaverică.

— Domnule, spuse Barrabas care cu ochii lui rotunzi nu lăsa să-l scape nimic, v-ați rănit poate la ferestruică?

— Nu… Mulțumesc.

Apoi se întoarse din nou spre vizitiu:

— Cui aparține acest domeniu?

— Vicontesei de Cambes.

— O tânără văduvă?

— Foarte frumoasă și foarte bogată.

— Și deci foarte căutată.

— Desigur că da: dotă frumoasă, femeie frumoasă, cu asta nu-i pot lipsi pretendenții.

— Reputație bună?

— Da, însă, pătimașă pentru domnii prinți.

— Așa e, mi se pare că am auzit și eu.

— Un diavol, domnule, un diavol adevărat!

— Un înger, murmură Canolles, care de câte ori își amintea de Claire, o făcea transportat de bucurie. Un înger!

Apoi, tare:

— Locuiește aici, uneori?

— Rar, domnule, dar înainte a locuit mult timp aici. Soțul ei a lăsat-o aici, și de câte ori sta aici era binefacerea locurilor astea. Acum, se zice, că e pe lângă domnii prinți.

Ajunsă în vârful dealului, trăsura se pregătea să coboare; vizitiul făcu un semn cu mâna cerând, parcă, permisiunea să se urce pe capră. Canolles, care se temea să nu trezească bănuieli dacă ar fi continuat să mai pună întrebări, își retrase capul iar trăsura greoaie, își reluă în trap ușor, mersul ei obișnuit.

După un sfert de oră, în care timp, mereu sub privirea lui Barrabas, Canolles se pierduse în cele mai negre gânduri, hodoroaga se opri.

— Ne oprim să mâncăm? întrebă Canolles.

— Ne oprim de tot, domnule. Am ajuns. Iată insula Saint-Georges. Nu mai avem de trecut decât râul.

— Adevărat, murmură Canolles, atât de aproape și atât de departe!

— Domnule, vin spre noi, spuse Barrabas, binevoiți să vă pregătiți să coborâți.

Al doilea paznic al lui Canolles, care stătuse pe capră, lângă vizitiu, sări jos și deschise închizătoarea ușii cu cheia pe care o avea la el.

Canolles plimbă privirea de la micul castel alb, pe care nu-l pierduse din vedere, la fortăreața în care urma să stea. În partea cealaltă, zări mai întâi un braț de râu destul de rapid, un bac și lângă bac, un post de gardă compus din opt oameni și un sergent.

În spatele postului se ridicau fortificațiile cetății.

— Bine! își zise Canolles, sunt așteptat, au fost luate toate precauțiile. Aceasta este noua mea pază? se adresă el lui Barrabas.

— Aș vrea să-i răspund domnului cu toată precizia, spuse Barrabas, dar drept să vă spun, nu știu.

În același moment, după ce dădu un semnal care fu repetat de santinela de gardă la intrarea în fort, cei opt soldați împreună cu sergentul se urcară în bac, traversară Garona și puseră piciorul pe pământ tocmai în momentul când Canolles cobora scara trăsurii.

Văzând că era vorba de un ofițer, sergentul se apropie de el și salută milităreşte.

— Am onoarea să vorbesc cu domnul baron de Canolles, căpitan în regimentul Navailles? întrebă sergentul.

— Chiar cu el, răspunse Canolles uimit de politețea acestuia.

Sergentul făcu stânga-mprejur, ordonă pentru onor iar cu vârful suliței indică barca lui Canolles. Canolles se urcă în barcă între cei doi paznici cu care venise. Cei opt soldați și sergentul se urcară și ei, apoi barca se îndepărtă de țărm, în timp ce Canolles aruncă o ultimă privire spre Cambes, care curând dispăru în spatele unei ridicături de teren.

Insula era aproape în întregime acoperită cu escarpe, contraescarpe, taluzuri și bastioane. Un mic fort, într-o stare destul

de bună domina toate aceste lucrări de fortificații. Se pătrundea printr-o ușă arcuită, în fața căreia o santinelă se plimba în sus și în jos.

— Cine-i? Stai! strigă ea.

Mica trupă se opri, sergentul înainta spre santinelă și-i spuse câteva cuvinte.

— Garda afară! strigă santinela.

Imediat vreo douăzeci de oameni care alcătuiau postul de gardă, se așezară în linie în fața ușii.

— Veniți, domnule, spuse sergentul.

Tobosarul bătu pentru onor.

„Ce-o fi însemnând asta”? se întreba tânărul.

Și se îndreptă spre fort, neînțelegând nimic din ceea ce se petrecea căci toate pregătirile acestea semănau mai degrabă cu onorurile militare date unui superior, decât cu niște precauțiuni luate față de un prizonier.

Dar asta nu era totul: Canolles nu observase că în momentul în care cobora din trăsură, o fereastră de la apartamentul guvernatorului se deschisese și un ofițer examinase cu atenție mișcarea bărcii și primirea care i se făcu prizonierului și celor doi agenți.

Când ofițerul acesta îl văzu pe Canolles că pusese piciorul pe insulă, coborî în grabă și-i ieși în întâmpinare.

— Ah! Ah! își spuse Canolles văzându-l, iată-l pe comandantul cetății care vine să-și recunoască locatarul.

— În adevăr, spuse Barrabas, se pare, domnule, că n-o să zăceți multă vreme așa cum se întâmplă cu unele persoane care sunt lăsate câte opt zile să aștepte într-un vestibul: dumneavoastră o să fiți închis imediat.

— Cu atât mai bine, spuse Canolles.

Între timp ofițerul se apropie. Canolles luă poziția mândră și demnă a unui om persecutat.

La câțiva pași de Canolles, ofițerul se descoperi.

— Am onoarea să vorbesc cu domnul baron de Canolles? întrebă el.

— Domnule, răspunse prizonierul, sunt foarte uimit de politețea dumneavoastră. În adevăr, sunt baronul de Canolles și acum tratați-mă, vă rog, cu curtenia unui ofițer față de alt ofițer și instalați-mă cât puteți mai bine.

— Domnule, răspunse ofițerul, locuința este cu totul corespunzătoare, însă pentru a vă preveni dorințele i s-au făcut toate îmbunătățirile posibile.

— Și cui trebuie să-i mulțumesc pentru aceste precauțiuni neobișnuite? întrebă Canolles surâzând.

— Regelui, domnule, care face bine tot ce face.

— Desigur, domnule, desigur. Să mă ferească Dumnezeu să aduc vreo defăimare regelui, mai ales în momentele astea, totuși nu m-aș supăra dacă aș putea obține unele precizări.

— Dacă ordonați, domnule, sunt la dispoziția dumneavoastră, însă îmi iau libertatea să vă informez că garnizoana vă așteaptă să vă prezentați.

— Drace! murmură Canolles, o garnizoană întreagă ca să recunoască un prizonier care urmează să fie închis: mi se pare că e vorba de niște mofturi. Apoi tare: eu sunt la ordinul dumneavoastră, domnule, și gata să vă urmez unde veți vrea să mă conduceți.

— Îngăduiți-mi să merg înaintea dumneavoastră ca să vă fac onorurile casei, spuse ofițerul.

Canolles îl urmă felicitându-se că a căzut pe mâinile unui om atât de curtenitor.

— Cred că scăpați cu tortura obișnuită: doar patru ceainice, îi șopti la ureche Barrrabas, apropiindu-se de el.

— Cu atât mai bine, am să mă umflu numai pe jumătate, spuse Canolles.

Pătrunzând în curtea cetății, Canolles găsi o parte din garnizoană cu arma pentru onor. Ofițerul care o comanda scoase sabia și se înclină în fața lui.

— Doamne, ce de fasoane! murmură Canolles.

În același moment, toba răsună sub o boltă din apropiere; Canolles se întoarse și văzu un al doilea șir de soldați apărând de sub boltă și așezându-se în ordine în spatele primului rând de soldați.

Ofițerul îi prezintă lui Canolles două chei.

— Ce înseamnă asta? întrebă baronul, ce faceți?

— Îndeplinim ceremonialul obișnuit după cele mai riguroase legi ale etichetei.

— Dar drept cine mă luați? întrebă Canolles în culmea uimirii.

— Drept cine sunteți: domnul baron de Canolles.

— Și?

— Guvernatorul insulei Saint-Georges.

Amețeala care îl cuprinse era să-l prăbușească la pământ.

— Voi avea onoarea să remit imediat domnului guvernator împuternicirile pe care le-am primit astăzi de dimineață, precum și scrisoarea care le însoțea și în care se anunța sosirea domnului, pentru ziua de azi.

Canolles se uită la Barrabas, ai cărui ochi rotunzi erau fixați asupra lui cu o expresie de stupefacție imposibil de descris.

— Așadar, eu sunt guvernatorul insulei Saint-Georges? se bâlbâi

el.

— Da, domnule, răspunse ofițerul, și majestatea sa ne-a făcut foarte fericiți printr-o asemenea alegere.

— Sunteți sigur că nu este o eroare?

— Domnule, binevoiți să mă urmați până în apartament și veți găsi acolo, împuternicirile dumneavoastră.

Canolles năucit de un asemenea eveniment care semăna atât de puțin cu cel la care se așteptase și fără să spună niciun cuvânt porni mai departe, în urma ofițerului care îi arăta drumul, în mijlocul tobelor care băteau, a soldaților care prezentau arma pentru onor, a locuitorilor din fortăreață care umpleau aerul cu aclamațiile lor, salutând în dreapta și în stânga, palid și cu inima bătând puternic întrebându-l înmărmurit, pe Barrabas, din ochi.

În cele din urmă ajunseră într-un salon destul de elegant, de la ferestrele căruia observă imediat că se putea vedea castelul din Cambes. Își citi împuternicirile, scrise în formă legală, semnate de regină și contrasemnate de ducele d'Epernon.

Când văzu toate acestea, picioarele i se înmuiară pur și simplu și căzu pe un fotoliu plin de uimire.

Cu toate acestea, după toate fanfarele, salvele de muschetă, zgomotoasele demonstrații ale omagiilor militare și mai ales după prima surpriză pe care toate aceste demonstrații i-o produseră, Canolles voi să știe în ce consta în realitate, postul pe care i-l încredințase regina și ridică ochii pe care până atunci îi ținuse fixați în pământ.

Îl văzu atunci în fața lui, în picioare, pe fostul lui gardian, nu mai puțin uimit decât el, dar acum prea umilul său servitor.

— Ah! Dumneata ești, jupâne Barrabas?

— Eu, domnule guvernator.

— Ai putea să-mi explici ce s-a întâmplat, căci eu mă silesc cu toate puterile mele să nu cred că e un vis?

— Am să vă spun, domnule, că atunci când vă vorbeam de tortura extraordinară, adică de cele opt ceainice, credeam, pe cuvântul meu, că vă îndulcesc situația.

— Erai convins atunci?

— Că vă conduceam aici ca să fiți snopit în bătaie, domnule.

— Mulțumesc! spuse Canolles înfiorându-se fără să vrea. Spune-mi, ți-ai făcut vreo părere despre ceea ce mi s-a întâmplat?

— Da, domnule.

— Atunci fă-mi favoarea și explică-mi.

— Iată. Regina trebuie să fi înțeles cât de grea fusese misiunea care vi se încredințase. După ce-i trecuse prima mânie, se va fi căit și cum, în general vorbind, nu sunteți un om pe care să-l poată urî cineva, majestatea sa grațioasă v-a recompensat după ce v-a

pedepsit prea rău.

— Inadmisibil, răspunse Canolles.

— Inadmisibil? Credeți?

— Cel puțin, de necrezut.

— De necrezut?

— Da.

— În cazul acesta, domnule guvernator nu-mi mai rămâne decât să vă prezint salutul meu cel mai respectuos; puteți să fiți o ființă fericită ca un rege, în insula Saint-Georges: vin excelent, vânat pe câmpie, pește pe care la fiecare maree îl aduc bărcile pescarilor din Bordeaux și femeile din Saint-Georges. Ah! Domnule, iată ceva miraculos!

— Foarte bine, voi încerca să vă urmez sfatul, luați această hârtie pe care am semnat-o și treceți pe la casier, vă va număra zece pistoli. Vi i-aș fi dat eu, însă din prudență mi-ați luat banii…

— Și bine am făcut, domnule, ripostă Barrabas căci dacă totuși m-ați fi corupt, ați fi fugit și dacă ați fi fugit, v-ați fi pierdut, firește, poziția înaltă la care, iată, că ați ajuns, și de asta nu m-aș fi putut consola niciodată.

— Foarte strâns raționamentul, jupâne Barrabas. Am observat de mult că sunteți o forță în logică. Până una, alta, luați hârtia aceasta ca o dovadă a elocinței dumneavoastră. După cum știți, cei vechi înfățișau Elocința cu lanțuri de aur care îi ieșeau din gură.

— Domnule, adăugă Barrabas, dacă mi-aș permite să vă sugerez că socotesc inutil să trec pe la casier…

— Cum? Refuzați? întrebă Canolles uimit.

— Da de unde, doamne ferește! Mulțumită cerului n-am asemenea falsă mândrie, însă observ că din cufărașul de pe cămin ies niște șnururi care îmi fac impresia că sunt șnururi de pungă.

— Vă pricepeți și la șnururi, jupâne Biscarros, spuse Canolles surprins, căci, în adevăr, pe cămin se găsea un cufăraș din faianță cu incrustații din argint și cu emailuri în stilul renașterii. Ia să vedem dacă bănuielile dumneavoastră sunt îndreptățite.

Canolles ridică încet capacul cufărașului și găsi, în adevăr, înăuntru o pungă și în pungă o mie de pistoli împreună cu acest bilet: „Pentru caseta particulară a domnului guvernator al insulei Saint-Georges”.

— La dracu! spuse Canolles, regina când face un lucru apoi îl face complet.

Și fără să vrea, își reaminti de Buckingham; poate regina ascunsă după vreo tapițerie îi văzuse figura lui victorioasă de căpitan frumos, poate îl va fi protejat din vreun motiv delicat, poate… ne amintim, doar, că baronul de Canolles era gascon.

Din nefericire, regina avea atunci cu douăzeci de ani mai mult

decât în vremea domnului de Buckingham.

Oricum ar fi fost și din orice parte ar fi venit, Canolles băgă mâna în pungă, scoase zece pistoli pe care îi dădu lui Barrabas, care ieși făcând numeroase și respectuoase plecăciuni.

X.

După ce plecă Barrabas, Canolles chemă ofițerul de serviciu și-l rugă să-l conducă pentru a face cunoștință cu noile sale domenii.

Ofițerul se puse imediat la dispoziția lui.

La ușă găsi un fel de stat major compus din alte personaje importante ale cetății. Condus de ei, vorbind și cerând explicații asupra tuturor posibilităților pe care le oferea localitatea, vizită bastioanele, povârnișurile, fortificațiile, cazematele, pivnițele și depozitele de alimente. Pe la ora unsprezece, terminase cu vizita și se întoarse în locuință. Atunci escorta, care îl însoțise, se risipi iar Canolles rămase numai cu ofițerul pe care îl întâlnise prima dată.

— Acum, îi spuse acesta, apropiindu-se misterios, nu-i mai rămâne de văzut domnului guvernator, decât un singur apartament și o singură persoană.

— Poftim? întrebă Canolles.

— Apartamentul acestei persoane este alături, spuse ofițerul indicând cu degetul spre o ușă pe care, în adevăr, Canolles n-o deschisese încă.

— Ah! Aici? spuse Canolles.

— Da.

— Este și persoana înăuntru?

— Da.

— Foarte bine. Dar iartă-mă: sunt foarte obosit după călătoria pe care am făcut-o o noapte și o zi și acum, în dimineața asta nu mi-e capul limpede. Vă rog să vă explicați mai pe larg.

— Ei bine! Domnule guvernator, continuă ofițerul cu surâsul său fin, apartamentul…

— Persoanei… completă Canolles.

— Care vă așteaptă este acela. Înțelegeți acum, nu-i așa?

Canolles făcu un gest de parcă ar fi venit de pe lumea cealaltă.

— Da, da, foarte bine, spuse el, și pot intra?

— Desigur, pentru că sunteți așteptat.

— Ei aș! spuse Canolles.

Și cu inima bătând să-i spargă pieptul, nemaivăzând nimic în jurul lui, simțind că temerile și dorințele i se amestecă în suflet gata să-i tulbure mintea, Canolles împinse ușa și zări, în dreptul unei tapițerii, pe zâmbitoarea și vioaia Nanon, care scoase un țipăt de parcă ar fi vrut să-l sperie, apoi i se aruncă de gât.

Canolles rămase înlemnit, cu brațele moi, cu ochii rătăciți.

— Dumneata? se bâlbâi el.

— Eu! spuse Nanon înmulțindu-și zâmbetele și sărutările. Amintirea necazurilor prin care trecuse îi veni deodată în minte iar Canolles ghicind din nou că noua binefacere îi venea tot de la

această prietenă, rămase copleșit sub greutatea remușcării și a recunoștinței.

— Ah! spuse el, va să zică dumneata m-ai salvat, în timp ce eu mă pierdusem, ca un smintit, vegheați asupra mea, sunteți îngerul meu păzitor.

— Nu-mi spuneți înger, căci în realitate sunt un diavol, spuse Nanon, numai că, recunoașteți, apar la momentul potrivit.

— Aveți dreptate, dragă prietenă, căci sunt sigur că o să mă scăpați de eșafod.

— Cred și eu. Dar, baroane, dumneavoastră atât de perspicace din fire, cum ați făcut de v-ați lăsat înșelat de fandositele acelea de prințese?

Canolles se roși până în albul ochilor, dar Nanon se hotărâse să nu observe nimic.

— Drept să vă spun, nici eu nu știu, nici eu singur nu înțeleg.

— Ah! Cât sunt de șirete. Ah! Domnilor, dumneavoastră vreți să vă războiți cu femeile! Ce-am aflat? Că în locul prințesei tinere vi s-a arătat o domnișoară de onoare, o servitoare, o secătură… Cine era?

Canolles simțea că-l învăluie emoția din vârful degetelor tremurânde până în creierul înfierbântat.

— Am crezut că e prințesa, n-o cunoșteam.

— Dar cine era?

— Cred că o doamnă de onoare.

— Ah! Bietul băiat, a fost greșeala trădătorului acela de Mazarin. Ce dracu! Când însărcinezi pe cineva cu o misiune atât de dificilă ca aceea îi dai și un portret al persoanei. Dacă ați fi văzut o singură dată portretul doamnei prințese, ați fi recunoscut-o cu siguranță. Dar să nu mai vorbim despre asta. Știți că îngrozitorul acela de Mazarin, ar fi voit să vă arunce în închisoare, sub pretext că vă trădaserăți regele?

— Nu mă îndoiesc.

— Dar eu am spus: mai bine să-l aruncăm lui Nanon. Am făcut bine? Ce ziceți?

Canolles, oricât de obsedat ar fi fost de amintirea vicontesei și deși îi purta chipul în inimă, nu putu să nu răspundă acestei bunătăți delicate, acestui suflet radiind în cei mai frumoși ochi din lume: plecă fruntea și-și apăsă buzele pe frumoasa mână care i se întinsese.

— Ați venit aici ca să mă așteptați?

— Urma să mă duc la Paris să vă găsesc și să vă aduc aici. Vă aducem brevetul, absența dumitale mi se părea foarte mare. Domnul d'Epernon îmi ocupa toată viața mea atât de monotonă. Am auzit atunci de eșecul dumitale. Apropo, uitasem să vă spun,

știți că sunteți fratele meu.

— Am crezut că ghicesc asta, din scrisoarea pe care mi-ați trimis-o.

— Cu siguranță că am fost trădați. Scrisoarea pe care v-o scrisesem căzuse în mâini dușmănoase. Ducele sosise furios. V-am numit, v-am declarat fratele meu, sărmane Canolles și iată-ne acum protejați de cea mai legitimă legătură. Iată-vă aproape căsătorit, sărmanul meu prieten.

Canolles se lăsă mânat de nemaipomenitul entuziasm al acestei femei. După ce îi sărutase mâinile albe, îi sărută acum ochii negri… Umbra doamnei de Cambes trebuie să fi fugit, acoperindu-și, îngrozită, capul.

— Din acel moment, ne-am gândit la toate, am stabilit totul, am făcut din domnul d'Epernon protectorul sau mai curând prietenul dumitale; am îmblânzit supărarea lui Mazarin. În sfârșit, am ales ca loc de retragere insula Saint-Georges, pentru că, după cum știi, tot mai vor să mă ucidă cu pietre. Numai dumneata ești singurul pe lume care mă iubește puțin, dragă Canolles. Haide, spune-mi că mă iubești!

Și încântătoarea sirenă își aruncă brațele în jurul gâtului lui Canolles, înfundându-și privirea arzătoare în ochii tânărului, de parcă ar fi vrut să-i afle gândurile până în adâncul inimii.

Canolles simți în inima aceea în care Nanon căuta să-i citească gândurile, că nu putea rămâne nesimțitor la atât devotament. O tainică presimțire îi spunea că în Nanon era mai mult decât numai dragoste, că era și generozitate și că ea nu numai că-l iubea, dar și că-l ierta.

Tânărul făcu un semn din cap care răspundea cererii lui Nanon, căci din gură n-ar fi îndrăznit să-i spună că o iubește, cu toate că în sufletul său toate amintirile pledau în favoarea ei.

— Așa că am ales insula Saint-Georges pentru a-mi pune la adăpost banii, bijuteriile și persoana mea; care alt om care mă iubește îmi poate apăra viața? Mi-am spus eu; cine altul decât iubitul meu ar putea să-mi păstreze averea? Dragă prietene, tot ce am este în mâinile dumitale: și viața și averea. Ai să veghezi cu grijă asupra lor? Ai să-mi fii prieten și paznic credincios?

În momentul acela se auzi o trompetă în curte iar sunetele ei își găsiră ecou în inima lui Canolles; avea în fața lui dragostea cea mai devotată, care a existat vreodată, iar la o sută de pași de el, războiul amenințător, războiul care pustiește și amețește.

— Sigur că da, Nanon, strigă el, persoana și bunurile dumitale sunt în deplină siguranță lângă mine și jur că sunt gata să nu-mi precupețesc viața numai să te pot scăpa din cel mai mic pericol.

— Mulțumesc, nobile cavaler, spuse ea, sunt sigură de curajul și

de generozitatea dumitale. Dar vai! Aș vrea să pot fi tot atât de sigură și de dragostea dumitale!

— Oh! murmură. Canolles, fiți sigură…

— Bine, bine, spuse, Nanon, dragostea nu se dovedește cu jurăminte, ci cu fapte, voi aprecia dragostea dumitale domnule prin ceea ce veți face.

Și trecându-și frumoasele ei brațe în jurul gâtului lui Canolles, își sprijini capul pe pieptul palpitând al tânărului.

— Acum trebuie să uite… își zise ea. Și el uită.

XI.

În ziua în care Canolles fusese arestat la Jaulnay, sub ochii doamnei de Cambes, aceasta plecase împreună cu Pompée să o întâlnească pe doamna prințesă, care era în apropiere de Coutras.

Prima grijă a domnului scutier fusese să încerce să-i dovedească stăpânei lui că dacă banda lui Cauvignac nu ceruse bani pentru răscumpărare nici nu comisese vreo violență față de frumoasa călătoare, fericirea asta s-a datorat înfățișării sale hotărâte și experienței sale în ale războiului. Este adevărat că doamna de Cambes, mai puțin ușor de convins decât sperase Pompée, la început, îi atrase atenția că o lăsase singură aproape o oră întreagă, însă Pompée îi arătă că, în acest timp, el se ascunsese pe coridor unde, cu ajutorul unei scări, pregătise vicontesei o fugă sigură, numai că trebuise să țină piept împotriva a doi soldați dezlănțuiți care urmăreau să-i ia scara, însă el reușise, datorită curajului neînfrânt pe care i-l cunoaștem.

Convorbirea aceasta duse în mod firesc la elogiul pe care îl făcu Pompée soldaților din timpul său, neînfricați în fața dușmanului, așa cum o dovediseră în asediul Montaubanului și în bătălia de la Corbie, însă blânzi și politicoși față de compatrioții lor, calități cu care, trebuie s-o spunem, nu se puteau lăuda soldații din timpul lor.

Adevărul este că, fără nicio discuție, Pompe, scăpase dintr-un imens pericol, acolo, de a fi fost înhățat în armată. Cum, de obicei, mergea cu ochii strălucitori, cu pieptul bombat, cu un aspect foarte milităros și cu un pas țanțoș de Nemrod, i-ar fi atras imediat atenția lui Cauvignac; însă datorită evenimentelor care au urmat și care schimbaseră cursul ideilor căpitanului și anume o pungă cu două sute de pistoli primită de la Nanon ca să se ocupe numai de baronul de Canolles, și reflecția filosofică după care gelozia fiind cea mai măreață dintre pasiuni trebuie să o adâncești atunci când te întâlnești cu ea, scumpul frate nu i-a mai dat nicio importanță lui Pompée iar pe doamna de Cambes a lăsat-o să-și continue drumul spre Bordeaux, deși în ochii lui Nanon, Bordeaux era prea aproape de Canolles. Ea ar fi voit s-o știe pe vicontesă în Peru, în India sau în Groenlanda.

Pe de altă parte, când știa că începând de atunci ținea între niște ziduri solide pe scumpul ei Canolles, iar puternice fortificații, foarte puțin accesibile trupelor regale, se părea că o țin închisă pe doamna de Cambes, prizonieră în rebeliunea ei, Nanon se simțea fericită cu fericirea aceea infinită pe care numai copiii și amanții o au pe pământ.

Am văzut cum s-a realizat acest vis și cum s-au regăsit pe insula Saint-Georges, Nanon și baronul de Canolles.

Așadar, doamna de Cambes călătorea tristă și emoționată. Cu toate laudele lui, Pompée nu reușișî s-o liniștească, dar în plus spre seara zilei în care plecase din Jaulnay ea văzu cu groază o trupă de călăreți venind spre ei de pe o șosea laterală.

Erau acei faimoși gentilomi care se întorceau de la nu mai puțin faimoasa înmormântare a ducelui de La Rochefoucauld, înmormântare care, sub motiv că dorea să îi aducă un ultim omagiu tatălui său, îi folosise drept pretext domnului duce de Marsillac ca să adune din Franța și din Picardia toată nobilimea care îl detesta pe Mazarin, mai mult decât îi iubea pe prinți. Un lucru ciudat îi atrase atenția doamnei de Cambes și mai ales lui Pompée: anume că printre călăreți, unii purtau brațul în eșarfă, unii lăsau să le atârne pe lângă scară un picior înfășurat în bandaje, mulți aveau bandaje însângerate pe frunte. Trebuia să te fi uitat foarte de aproape ca să fi putut recunoaște în acești gentilomi pe sprintenii și spilcuiții vânători care alergaseră după cerb în parcul de la Chantilly.

Însă teama are ochi pătrunzători: Pompée și doamna de Cambes recunoscură, în cele din urmă, sub aceste bandaje însângerate, câteva figuri cunoscute.

— Drace, doamnă! spuse Pompée, iată o înmormântare care a avut loc pe niște drumuri foarte proaste. Cei mai mulți dintre gentilomii aceștia trebuie să fi căzut de pe cal, ia priviți-i cât sunt de jumuliți.

— Tocmai asta observam și eu, spuse doamna de Cambes.

— Asta îmi amintește de înapoierea din lupta de la Corbie, spuse cu mândrie Pompée; numai că atunci nu eram în rândul vitejilor care se înapoiau, eram printre vitejii care erau transportați.

— Dar gentilomii aceștia nu sunt comandați de nimeni? întrebă Claire cu o oarecare îngrijorare pentru această acțiune care se prezenta sub o atât de tristă înfățișare. N-au șef? Șeful lor o fi fost ucis, dacă nu se vede? Ia uită-te!

— Doamnă, nimic mai ușor de recunoscut decât un șef printre oamenii pe care îi comandă, spuse Pompée așezându-se mândru în șa. De obicei, într-un escadron, ofițerul merge în centru împreună cu subofițerii; în timpul acțiunii el merge în spatele sau în flancul trupei. Aruncați-vă ochii spre punctele pe care vi le-am indicat și o să judecați dumneavoastră înșivă.

— Eu nu văd nimic, Pompée, dar mi se pare că suntem urmăriți, uită-te în spate.

— Hm! Hm! Nu, doamnă, spuse Pompée tușind, dar fără să se întoarcă de teamă să nu vadă cu adevărat pe cineva. Nu, nu e nimeni, stați să-l vedeți pe șef. Nu o fi cel cu panașul roșu?… Nu. Cel cu sabia aurită?… Nu. Cel cu calul acela bălțat, care seamănă cu al domnului de Turenne?… Nu, nu e nici acesta. Iată ceva foarte

ciudat; totuși, nefiind un pericol, șeful s-ar putea arăta; dar nu se arată nici aici, cum nu s-a arătat nici la Corbie…

— Te înșeli, jupâne Pompée, se auzi o voce stridentă și ironică în spatele sărmanului scutier care era gata să se prăvălească din șa, te înșeli; e mai rău decât la Corbie.

Claire întoarse repede capul și zări, la doi pași de ea, un cavaler de talie mijlocie îmbrăcat într-un costum care afecta modestia și care privea cu niște ochi mici și strălucitori, înfundați ca ochii de vulpe. Cu părul des și negru, cu buza subțire și mobilă, cu paloarea bilioasă a feței și cu fruntea întristată, cavalerul acesta inspira, în plină zi, tristețea, noaptea poate că ar fi inspirat teama.

— Domnul prinț de Marsillac! strigă Claire. Fiți binevenit, domnule.

— Spuneți, doamnă, domnul duce de la Rochefoucauld căci acum, după moartea tatei, am moștenit acest nume sub care îmi voi înscrie de aici încolo acțiunile vieții mele, bune sau rele, cum or fi.

— Vă reîntoarceți?… întrebă Claire cu ezitare.

— Ne întoarcem bătuți, doamnă.

— Bătuți? Doamne sfinte! Dumneavoastră?

— Spun doamnă, că ne întoarcem bătuți, pentru că de felul meu nu sunt fanfaron și spun lucruri pe față și mie însumi și altora; altfel aș putea pretinde că ne întoarcem învingători; însă în realitate suntem bătuți pentru că planul nostru asupra cetății Saumur a eșuat. Eu am ajuns prea târziu și am pierdut localitatea asta importantă pe care a predat-o Jarze. De acum înainte, dacă doamna prințesă va rezista în Bordeaux, așa cum i s-a promis, tot războiul se va concentra în Guyana.

— Dar, domnule, întrebă Claire, după cum cred că am înțeles, dacă Saumur a capitulat fără luptă, atunci ce înseamnă ceea ce văd și de ce gentilomii aceștia sunt răniți?

— Pentru că, spuse La Rochefoucauld cu un fel de mândrie pe care nu și-o putuse ascunde cu toată puterea lui de stăpânire, ne-am întâlnit cu niște trupe regale.

— A fost o luptă? întrebă repede doamna de Cambes.

— Oh! Doamne! Da, doamnă.

— Așadar, primul sânge francez a fost răspândit de francezi! murmură vicontesa. Și dumneavoastră, ați dat exemplul domnule duce?

— Eu, doamnă.

— Dumneavoastră, un om atât de calm, de calculat, de înțelept?

— Când mă împotrivesc unui partid nedrept cu mine, deși sunt în general pentru lucrurile făcute cu cap, devin foarte puțin rezonabil.

— Dar, măcar, nu sunteți rănit?

— Nu. De data aceasta am avut mai mult noroc decât la Lignes și la Paris. Crezusem atunci că încasasem destul de la războiul civil ca să nu mă mai angajez în așa ceva, dar mă înșelasem. Ce vreți? Omul își face planuri fără să consulte pasiunea, singurul și adevăratul arhitect al vieții, care modifică edificiul construit, atunci când nu-l dărâmă de tot.

Doamna de Cambes surâse; își amintea că domnul de La Rochefoucauld spusese că pentru ochii frumoși ai doamnei de Longueville se războise cu regii și s-ar fi războit și cu zeii.

Surâsul acesta nu scăpă observației ducelui care fără să lase vicontesei timp să-și continue gândul pe care i-l provocase surâsul spuse:

— Dar, dumneavoastră, doamnă, permiteți-mi să vă fac complimentele mele, căci cu adevărat sunteți un model de vitejie.

— De ce?

— Cum, de ce? Călătoriți singură, doar cu un scutier, ca o Clorindă sau o Bradamante! Oh! Apropo, am aflat de încântătoarea comportare a dumneavoastră de la Chantilly. Mi s-a afirmat că l-ați jucat admirabil pe bietul ofițeraș al regelui lui… Victorie ușoară, nu-i așa? Adăugă ducele cu surâsul și privirea care la el însemna atât de mult.

— Cum adică? întrebă Claire foarte emoționată.

— Zic ușoară, continuă ducele, pentru că el nu lupta cu arme egale cu ale dumneavoastră. Totuși, în povestirea care mi s-a făcut despre această aventură, un lucru m-a surprins…

Și cu mai multă insistență ca altădată, ducele își fixa ochii mici asupra vicontesei.

Pentru doamna de Cambes, nu mai era posibil să bată în retragere. Se pregăti, deci, pentru o defensivă pe care se hotărî să o facă foarte viguroasă.

— Spuneți-mi, domnule duce, care este faptul acela care v-a surprins?

— Extrema dumneavoastră abilitate, de a juca acest mic rol comic, în adevăr, din câte cred că mi s-a spus, ofițerul vă mai văzuse și pe dumneavoastră și pe scutier.

Cuvintele acestea, deși lansate cu toată abilitatea rezervată unui om cu tact, au făcut, totuși, o impresie profundă asupra doamnei de Cambes.

— Spuneți că mă mai văzuse?

— Un moment, doamnă, să ne înțelegem, nu am spus eu acest lucru: facem apel întotdeauna la un personaj nedefinit de a cărui putere țin seama și regii și ultimul dintre supuși – „se spune”.

— Unde am fost văzută?

— Se spune că pe drumul dintre Libourne și Chantilly, într-un sat

care se numește Jaulnay, numai că întrevederea n-a durat mult, gentilomul primind ordin din partea domnului d'Epernon să plece, pe loc, la Mantes.

— Atunci, dacă gentilomul acesta mă văzuse, cum se face, domnule duce, că nu m-a recunoscut?

— Ah! Faimosul „se spune" de care vă vorbeam adineauri și care are răspuns pentru toate, susține că faptul era cu putință, de îndată ce întrevederea avusese loc pe întuneric.

— De data aceasta, cu adevărat nu mai știu ce vreți să spuneți, domnule duce, răspunse vicontesa emoționată.

— În cazul acesta, spuse ducele cu o prefăcută naivitate, înseamnă că am fost greșit informat, și apoi la urma urmei, ce înseamnă o întâlnire de un moment?… Este adevărat, doamnă, adăugă curtenitor ducele, este adevărat că aveți o înfățișare și o figură care lasă o impresie profundă, chiar și numai după o întrevedere de un moment.

— Însă așa ceva nu este cu putință pentru că ați spus chiar dumneavoastră că întrevederea a avut loc pe întuneric, replică vicontesa.

— E adevărat, doamnă și parați cu abilitate. Înseamnă că eu mă înșel, în afară doar de faptul că tânărul acesta nu vă remarcase mai dinainte. Atunci aventura de la Jaulnay n-ar fi fost numai o întâlnire…

— Dar ce anume ar fi fost? răspunse Claire. Luați seama la cuvintele dumneavoastră, domnule duce.

— De aceea, după cum vedeți mă și opresc, scumpa noastră limbă franceză e atât de săracă încât caut zadarnic un cuvânt care să-mi exprime gândul. Ar fi… Un appuntamento, cum spun italienii; o assignation, cum spun englezii.

— Dar, dacă nu mă înșel, domnule duce, spuse Claire, cele două cuvinte se traduc în franceză prin „rendez-vous", nu?

— Vedeți! Iată că spun o prostie în două limbi străine și găsesc o persoană care știe cele două limbi! Iertați-mă, doamnă, hotărât lucru, se pare că și italiana și engleza sunt tot atât de sărace ca franceza.

Claire își apăsă inima cu mâna, ca să respire mai ușor: se sufoca. Un fapt de care se temuse mereu, îi revenea în minte: anume că domnul de La Rochefoucauld făcuse față de ea în gând și în dorință cel puțin, o infidelitate față de doamna de Longuevillle și că, dacă vorbea așa, însemna că era mânat de un sentiment de gelozie. În adevăr, cu vreo doi ani mai înainte, prințul de Marsillac îi făcuse o curte asiduă în măsura în care permitea caracterul lui atât de fățarnic, veșnica incertitudine și umiditatea care făceau din el cel mai dușmănit dușman, când nu era prietenul cel mai recunoscător.

Așa că vicontesa preferă să nu contrazică violent un om care ataca pieptiș și problemele publice și interesele cele mai familiare.

— Știți, domnule duce, că în condițiile în care ne găsim acum, sunteți un om prețios, iar domnul de Mazarin care se mândrește cu asta, nu posedă o poliție mai bine pusă la punct decât a dumneavoastră?

— Nu știam, doamnă, dar dacă aș semăna prea mult cu acest scump ministru, atunci n-aș avea niciun motiv să mă mai războiesc cu el. De aceea încerc să mă țin, cât de cât, la curent cu toate.

— Chiar și cu secretele aliatelor dumneavoastră, dacă ele ar avea așa ceva?

— Ați spus un cuvânt care ar putea să se interpreteze foarte rău, dacă s-ar auzi: secret de femeie. Călătoria și întâlnirea erau, așadar, niște secrete?

— Să ne înțelegem, domnule duce, pentru că aveți dreptate numai pe jumătate. Întâlnirea a fost un accident. Călătoria era un secret și chiar nu secret de femeie, pentru că, în adevăr, călătoria nu era cunoscută decât de mine și de doamna prințesă.

Ducele surâse. Această apărare abilă îi stimula perspicacitatea.

— Și de Lenet, spuse el, și de Richon și de doamna de Tourville și chiar de un oarecare viconte de Cambes, pe care nu-l cunosc și de care am auzit vorbindu-se, pentru prima dată, cu această ocazie… Este adevărat că acesta din urmă fiind fratele dumneavoastră, o să-mi spuneți că secretele nu ieșeau din familie.

Claire începu să râdă ca să nu-l indispună pe duce, ale cărui sprâncene începuseră să se încrunte.

— Știți ceva, duce? spuse ea.

— Nu, dar spuneți-mi-l, doamnă, și dacă e un secret, vă promit să fiu tot atât de discret ca și dumneavoastră și să nu-l spun decât statului meu major.

— Faceți-o, nu cer altceva, deși risc prin asta să ajung dușmana unei mari prințese la a cărei ură nu e bine să te expui.

Ducele roși imperceptibil.

— Ei, bine? Secretul? spuse el.

— În această călătorie, pe care am fost obligată s-o fac, știți cine era însoțitorul pe care mi-l destinase doamna prințesă?

— Nu.

— Chiar dumneavoastră.

— În adevăr, îmi amintesc că doamna prințesă mă întrebase dacă aș fi putut servi de escortă unei persoane care se întorcea de la Libourne la Paris.

— Și ați refuzat.

— Am fost reținut în Poitou de niște afaceri de la care nu puteam lipsi.

— Da, trebuia să primiți corespondența de la doamna de Longueville.

La Rochefoucauld o privi cu interes pe vicontesă, ca pentru a-i citi până în fundul sufletului înainte ca urma cuvintelor să fi dispărut și apropiindu-se de ea îi spuse:

— Îmi faceți un reproș?

— Nu chiar, inima dumneavoastră se simte atât de puternic ancorată acolo, domnule duce, încât aveți dreptul să așteptați complimente, nu reproșuri.

— Ah! spuse ducele suspinând fără să vrea, măcar dacă ar fi vrut cerul să fi făcut această călătorie cu dumneavoastră.

— De ce?

— Pentru că n-aș mai fi ajuns la Saumur, răspunse ducele pe un ton care însemna că avea un răspuns pregătit, dar nu îndrăznea sau nu voia, să-l dea.

— Richon trebuie să-i fi spus totul, se gândi Claire.

— Însă, până la urmă, nu mă plâng de nenorocirea mea personală, pentru că din ea a rezultat o fericire publică, continuă ducele.

— Ce vreți să spuneți, domnule duce? Nu vă înțeleg.

— Vreau să spun că dacă aș fi fost eu cu dumneavoastră, nu v-ați fi întâlnit cu ofițerul acela care, vedeți că cerul ne slujește cauza? S-a nimerit să fie același pe care Mazarin l-a trimis la Chantilly.

— Ah! Domnule duce, spuse Claire cu vocea sugrumată de o amintire recentă și dureroasă, nu glumiți pe seama acestui ofițer nenorocit!

— De ce? E o persoană sacră?

— Da, pentru că marile nenorociri au pentru inimile nobile partea lor sacră așa cum se întâmplă și cu marile fericiri. Ofițerul acesta poate este mort acum, domnule, plătind cu viața eroarea sau devotamentul.

— Mort din dragoste?

— Să vorbim serios, domnule, știți bine că dacă mi-am dăruit inima cuiva, n-am făcut-o unor oameni întâlniți pe drum. Vă spun că nefericitul acesta a fost arestat chiar astăzi din ordinul domnului de Mazarin.

— Arestat, întrebă ducele, de unde știți? Tot din întâmplare?

— Oh! Doamne! Da. Treceam prin Jaulnay… Cunoașteți Jaulnay?

— Foarte bine, acolo am primit o lovitură de spadă în umăr… Așadar, treceați prin Jaulnay, ah! Dar, oare, nu în satul acesta se povestea că…?

— Să lăsăm ce se povestea, domnule duce, răspunse Claire, roșindu-se. Treceam, deci, prin Jaulnay, cum vă spuneam, când am

văzut o trupă de oameni înarmați care arestaseră un bărbat pe care l-au luat cu ei: bărbatul acela era el.

— El, ziceți? Ah! Fiți atentă, doamnă ați spus: el!

— Da, el, ofițerul. Dumnezeule! Domnule duce ce greu sunteți de înțeles. Lăsați la o parte subtilitățile și dacă nu vă e milă de nefericitul acela…

— Mie, milă? strigă ducele, dar ce credeți, doamnă, că eu am timp să-mi fie milă de oamenii pe care nici nu-i cunosc…?

Claire privi pe furiș figura palidă a lui La Rochefoucauld, îi zări buzele înguste, strânse într-un surâs fără strălucire, și se înfioră fără să vrea.

— Doamnă, aș fi vrut să am onoarea să vă conduc până mai departe, dar trebuie să instalez o garnizoană în Montrond: vă cer iertare că vă părăsesc. Douăzeci de gentilomi mai fericiți decât mine vă vor servi de escortă, până ce veți întâlni pe doamna prințesă, căreia vă rog să binevoiți a-i prezenta omagiile mele.

— Nu veniți la Bordeaux? întrebă Claire.

— Nu, cel puțin pentru un moment, mă duc la Turenne să-l iau pe domnul Bouillon. Ne întrecem în politeți ca să nu ajungem niciunul din noi, general în acest război, am de-a face cu o partidă foarte puternică, dar vreau să învinș și să rămân locotenent.

Cu aceste cuvinte, ducele o salută ceremonios pe vicontesă și își continuă încet drumul pe care îl urma trupa lui de călăreți.

Claire îl urmări din ochi murmurând: „Mila lui! I-am solicitat mila! Și mi-a spus că nu are timp pentru așa ceva!”

Văzu atunci că o parte din grupul de călăreți venea spre ea în timp ce restul trupei se înfunda în pădurea vecină. În urma trupei mergea visător, cu hamul lăsat pe gâtul calului, omul acesta cu privirea șireată și cu mâinile albe care scrise ca motto la memoriile sale fraza aceea atât de ciudată pentru un filosof moralist:

„Cred că este îndeajuns să arăți milă, dar să te ferești să o ai. Este o pasiune, care nu e bună la nimic într-o ființă bine făcută și care nu servește decât ca să înmoaie inima. Ea trebuie lăsată pe seama oamenilor de rând, care nefăcând nimic din rațiune, au nevoie de pasiune ca să facă ceva”.

Două zile mai târziu, doamna de Cambes se întâlnea cu prințesa.

XII.

Fără să vrea, doamna de Cambes se gândise la ceea ce s-ar fi putut întâmpla dintr-o ură ca a domnului de La Rochefoucauld. Dar știindu-se tânără, frumoasă, bogată, cu trecere, nu credea că o asemenea ură, presupunând totuși că ar fi existat, ar fi putut avea asupra vieții ei vreo influență nefastă.

Totuși, când doamna de Cambes își dădu seama, cu certitudine, că ducele se tulburase când aflase ceea ce aflase, o luă ea înainte, față de prințesă.

— Doamnă, îi spuse ea răspunzând complimentelor pe care i le făcuse aceasta, nu mă felicitați prea mult pentru pretinsa îndemânare de care am dat dovadă cu această ocazie, căci unii pretind că ofițerul, cel care a fost înșelat, cunoștea adevărul și pe falsa prințesă de Condé.

Însă cum această propunere i-ar fi anulat doamnei prințese meritul pe care ea pretinde că l-ar fi avut în executarea acestei viclenii, n-a crezut nimic din tot ce-i spusese vicontesa.

— Da, da, draga mea Claire, spuse ea; da, da, înțeleg acum când gentilomul nostru a văzut că l-am păcălit, ar vrea să dea impresia că el ne-a favorizat; din nefericire i-a venit prea târziu o asemenea idee și între timp a fost dizgrațiat tocmai pentru această întâmplare. Dar, apropo, mi-ați spus că v-ați întâlnit, pe drum, cu domnul duce de La Rochefoucauld.

— Da, doamnă.

— Ce v-a mai spus?

— Că se ducea la Turenne ca să se pună de acord cu domnul de Boullion.

— Da, știu, există o lupă între ei. Lăsând impresia că refuză această onoare, se dă o luptă între ei, care din doi să fie generalismul armatei noastre. În adevăr, când vom face pace, cu cât rebelul va fi mai de temut, cu atât va avea dreptul să i se plătească mai scump revenirea. Dar ca să-i pun de acord, am să mă folosesc de un plan al doamnei de Tourville.

— Oh! Oh! spuse vicontesa surâzând la auzul acestui nume, altețа voastră va reconciliat cu sfătuitoarea sa obișnuită?

— A trebuit, ne-a ajuns la Montrond aducând cu ea sulul ei de hârtii, cu o gravitate care ne-a făcut să murim de râs, și Lenet și eu.

„— Cu toate că altețа voastră, a spus ea, nu dă nicio importanță acestor reflecțiuni, fruct al unor veghi laborioase, aduc tributul meu asociației generale…”

— Era un adevărat discurs?

— În trei puncte.

— Căruia altețа voastră i-a răspuns?

— Nu chiar, i-am dat cuvântul lui Lenet. „Doamnă, a spus el, nu ne-am îndoit niciodată de felul dumneavoastră și încă mai puțin de luminile dumneavoastră: ele ne-au fost atât de prețioase încât, doamna prințesă și cu mine, le regretam în fiecare zi…” Pe scurt, i-a mai spus încă o mulțime de lucruri frumoase și a fermecat-o așa de bine încât a sfârșit prin a ne da planul său.

— Care este?

— De a nu numi generalisim nici pe domnul de Bouillon, nici pe domnul de La Rochefoucauld, ci pe domnul de Turenne.

— Ei bine, spuse Claire, mi se pare că de data aceasta sfătuitoarea v-a sfătuit destul de bine, ce ziceți, domnule Lenet?

— Eu zic că vicontesa are dreptate și că aduce o idee serioasă în plus la deliberările noastre, răspunse Lenet, care tocmai intra cu un sul de hârtie pe care îl ținea cu aceeași gravitate cu care ar fi putut s-o facă doamna de Tourville. Din nefericire, domnul de Turenne nu poate părăsi armata din nord iar planul nostru cere să ne îndreptăm spre Paris, când Mazarin și regina se vor îndrepta asupra Bordeauxului.

— Observați, draga mea, că Lenet este omul imposibilităților. De aceea, nici domnul Bouillon, nici domnul de La Rochefoucauld, nici domnul de Turenne nu este generalisim. Generalismul nostru este Lenet! Ce aveți acolo, excelență? O proclamație?

— Da, doamnă.

— A doamnei de Tourville, bineînțeles.

— Da, doamnă, cu câteva modificări de redactare. Stil de cancelarie, știți dumneavoastră…

— Da! Da! spuse râzând prințesa, să nu ne legăm de cuvinte, ideea, asta ne trebuie.

— Este, doamnă.

— Și domnul de Bouillon, unde va semna?

— Pe aceeași linie cu domnul de La Rochefoucauld.

— Dar cu asta nu mi-ai spus unde va semna domnul de La Rochefoucauld.

— Domnul de La Rochefoucauld va semna sub domnul duce d’Enghien.

— Domnul duce d’Enghien nu va semna un asemenea act. Un copil! Gândește-te, Lenet!

— M-am gândit, doamnă. Când moare regele, îi urmează prințul moștenitor, chiar dacă ar fi numai pentru o zi… De ce să nu fie și pentru casa de Condé ca pentru casa regală a Franței?

— Dar ce-o să spună domnul de La Rochefoucauld? Ce-o să spună domnul de Bouillon?

— Doamnă, primul a spus și după ce a spus a plecat, al doilea va cunoaște situația când va fi rezolvată și în consecință va spune ce

va voi, puțin ne pasă.

— Iată, Claire, cauza răcelii pe care v-a arătat-o ducele!

— Lăsați-l rece, doamnă, spuse Lenet, o să se înfierbânte la primele lovituri de tun pe care le va trage în contra noastră mareșalul de La Meilleraye. Dacă domnii aceștia vor să facă război, n-au decât să-l facă.

— Să fim atenți să nu-i nemulțumim prea mult, Lenet, spuse prințesa, nu-i avem decât pe ei…

— Dar ei n-au decât numele dumneavoastră, să încerce să se bată pe seama lor și o să vedeți cât o să-i țină: dă-mi, ca să-ți dau.

De câteva secunde doamna de Tourville intrase și aerului radios, care-i înflorea fața, îi urmă o nuanță de îngrijorare pe care îl accentuă ultimele cuvinte ale sfătuitorului său rival.

Ea înaintă repede.

— Planul pe care l-am propus alteței voastre ar avea nefericirea să nu obțină acordul domnului Lenet?

— Dimpotrivă, doamnă, răspunse Lenet, înclinându-se, am păstrat cu grijă, în cea mai mare parte, redactarea dumneavoastră; numai că în loc ca proclamația să fie semnată de ducele de Bouillon sau de ducele de La Rochefoucauld, ea va fi semnată de domnul duce d'Enghien, iar numele celor doi domni vor veni după numele prințului.

— Veți compromite pe tânărul prinț, doamnă.

— E drept să fie compromis, doamnă, pentru că pentru el se bat.

— Dar bordelezii țin la domnul de Bouillon, îl adoră pe domnul duce de La Rochefoucauld și nici măcar nu-l cunosc pe ducele d'Enghien.

— Greșiți, răspunse Lenet scoțând, după obiceiul lui, o hârtie din buzunarul acela care o uimea întotdeauna pe doamna prințesă prin ceea ce conținea, iată o scrisoare din partea domnului președinte al Parlamentului din Bordeaux, prin care mă roagă ca proclamațiile să fie semnate de tânărul duce.

— Eh! Nu țineți seama de parlamente, Lenet, strigă prințesa, pentru că nu merită să scăpăm de sub autoritatea reginei și a domnului de Mazarin, ca să cădem sub aceea a parlamentelor.

— Alteța voastră vrea să intre în Bordeaux?

— Desigur.

— Ei bine! Asta este condiția „sine qua non"; nu vor trage nici măcar un cartuș pentru altcineva decât pentru domnul duce d'Enghien.

Doamna de Tourville își mușcă buzele.

— Așadar, ne-ați făcut să fugim din Chantilly, ne-ați făcut să facem o sută cincizeci de leghe ca să primim un afront din partea bordelezilor? întrebă iritată prințesa.

— Ceea ce luați drept un afront, doamnă, este o onoare. Ce poate fi mai măgulitor, în adevăr, pentru doamna prințesă de Condé decât să vadă că numai ea este prințesă și nu alții…!

— Așadar, bordelezii nu vor primi pe cei doi duci?

— Nu vor primi decât pe altețа voastră.

— Ce pot să fac singură?

— Ei, doamne, intrați, totuși, apoi, după ce intrați, lăsați porțile deschise iar ceilalți vor intra în urma dumneavoastră.

— Nu ne putem lipsi de ei.

— Aceasta este și părerea mea și în cincisprezece zile va fi și părerea parlamentului. Bordeaux respinge armata dumneavoastră, de care se teme, dar peste cincisprezece zile o va chema ca să-i apere. Veți avea atunci dublul merit de a fi făcut de două ori ceea ce v-au cerut bordelezii. Și atunci, fiți liniștită, vor muri pentru dumneavoastră, de la primul până la ultimul.

— Deci, Bordeaux este amenințat? întrebă doamna de Tourville.

— Foarte amenințat, răspunse Lenet: iată de ce este urgent să se ia poziție. Cât timp n-o să fim acolo, Bordeaux poate, fără să-și compromită onoarea, să refuze să ne deschidă porțile. Dar după ce vom intra, Bordeaux nu poate, fără să se dezonoreze, să ne gonească dincolo de zidurile orașului.

— Și cine anume amenință Bordeaux-ul, mă rog?

— Regele, regina, domnul de Mazarin… Forțele regale se strâng, dușmanii noștri ocupă poziții; insula Saint-Georges, care nu este decât la trei leghe de oraș, a primit întăriturі, un transport de muniții și un nou guvernator. Bordelezii vor trebui să ocupe insula și, firește, vor fi bătuți pentru că vor avea de a face cu cele mai bune trupe ale regelui. Bătuți măr, așa cum li se cuvine unor burghezi care vor să facă pe soldații, ei vor chema foarte alarmați pe ducii de Bouillon și de la Rochefoucauld. Atunci, doamnă, dumneavoastră care țineți în mâini pe cei doi duci, dumneavoastră veți fi aceea care veți pune condiții parlamentului…

— Dar n-ar fi mai bine să încercăm să câștigăm de partea noastră pe noul guvernator mai înainte ca bordelezii să fi suferit o înfrângere care poate i-ar descuraja.

— Dacă vă veți găsi la Bordeaux când va avea loc această înfrângere, n-aveți de ce să vă temeți… Ca să-l câștigați pe guvernator, e imposibil.

— Imposibil? Și de ce mă rog?

— Pentru că guvernatorul este un dușman personal al alteței voastre.

— Un dușman personal al meu?

— Da…

— Și de unde vine această dușmănie?

— Din aceea că nu va ierta niciodată alteței voastre mistificarea a cărei victimă a fost la Chantilly… Oh! Domnul de Mazarin nu e un prost așa cum îl credeți, doamnelor, deși mă omor repetându-vă neîncetat aceasta și proba e că a pus în insula Saint-Georges, adică în cea mai bună poziție strategică din regiune pe cine credeți?

— V-am spus că nu-mi dau seama cine ar putea să fie?

— Ei bine! Pe ofițerul de care ați râs atât și care printr-o neîndemânare de neconceput, a lăsat pe alteța voastră să fugă din Chantilly…

— Domnul de Canolles! strigă Claire.

— Da.

— Domnul de Canolles guvernatorul insulei Saint-Georges?

— În persoană.

— Imposibil! Am văzut când l-au arestat în fața mea, în ochii mei…

— Este adevărat, însă este, fără îndoială, puternic protejat așa încât dizgrația s-a transformat în favoare.

— Și dumneata, care îl credeai mort, biata mea Claire! spuse râzând doamna prințesă.

— Sunteți sigur, domnule? întrebă Claire uimită.

După cum îi era obiceiul, Lenet duse mâna la faimosul său buzunar și scoase o hârtie.

— Iată o scrisoare de la Richon, care îmi dă toate amănuntele despre instalarea noului guvernator și care își exprimă regretul său că alteța voastră nu l-a primit pe el în insula Saint-Georges.

— Doamna prințesă instalându-l pe domnul Richon în insula Saint-Georges! spuse doamna de Tourville cu un râs triumfător. Dar ce noi putem dispune numirea de guvernatori în fortărețele maiestății sale?

— De una dispunem, doamnă, răspunse Lenet și este destul.

— De care?

Doamna de Tourville se înfioră când îl văzu pe Lenet ducând mâna la buzunar.

— Scrisoarea semnată în alb de domnul duce d'Epernon! strigă prințesa. Adevărat, uitasem.

— Eh! Ce-i cu asta? spuse cu dispreț doamna de Tourville. O foaie de hârtie și atât.

— Foaia aceasta de hârtie, doamnă, spuse Lenet, este numirea care ne trebuie ca să contrabalansăm pe cea care a fost făcută. Este compensarea la situația creată în insula Saint-Georges, este, în sfârșit, salvarea noastră, este un punct întărit pe Dordona, așa cum insula Saint-Georges este pe Garona.

— Dar sunteți sigur, domnule, că este în adevăr domnul de Canolles, arestat la Jaulnay, cel care este acum guvernatorul insulei

Saint-Georges? întrebă Claire care nu mai auzise nimic din ceea ce se mai spusese în ultimele cinci minute și care rămăsese cu gândul tot la vestea anunțată de Lenet și confirmată de Richon.

— Sunt sigur, doamnă.

— Domnul de Mazarin are un fel ciudat de a-și conduce guvernatorii spre funcțiile lor, spuse ea.

— În adevăr, spuse prințesa, cu siguranță că e ceva la mijloc.

— Sigur că da, spuse Lenet, este domnișoara Nanon de Lartigues.

— Nanon de Lartigues! strigă vicontesa de Cambes, pe care o amintire îngrozitoare o săgeta în inimă.

— Fata asta! vorbi prințesa cu dispreț.

— Da, doamnă, răspunse Lenet, fata aceasta pe care alteța voastră n-a vrut s-o vadă, când ea solicita favoarea de-ai fi prezentată și pe care regina, mai puțin severă cu legile de etichetă decât dumneavoastră, a primit-o, ceea ce a făcut-o să spună șambelanului dumneavoastră că era posibil ca prințesa de Condé să fi fost o doamnă mai mare decât Anna de Austria, însă, fără îndoială, Anna de Austria era mult mai precaută decât prințesa de Condé.

— Ai uitat, Lenet, sau poate vrei să mă menajezi, spuse prințesa. Insolenta aceea nu s-a mulțumit să spună mai precaută, a spus mult mai inteligentă.

— Se poate, spuse Lenet zâmbind. Ieșeam din cameră tocmai în acel moment și n-am auzit bine sfârșitul frazei.

— Însă eu, care ascultam la ușă, spuse doamna prințesă, eu am auzit-o în întregime.

— Ei bine! Înțelegeți, doamnă, spuse Lenet, că este o femeie care o să vă declare un război înverșunat. Dacă regina v-ar trimite soldați contra cărora să vă luptați, Nanon vă va trimite dușmani pe care va trebui să-i zdrobiți.

— Poate că dacă ați fi fost dumneavoastră în locul doamnei prințese, ați fi primit-o cu plecăciuni, se adresă doamna de Tourville lui Lenet.

— Nu, doamnă, spuse Lenet, aș fi primit-o cu zâmbetul pe buze și aș fi câștigat-o.

— Ei bine! Dacă nu e vorba decât de câștigat, mai este destul timp.

— Sigur că mai e destul timp, numai că acum va fi, probabil, foarte scump pentru posibilitățile noastre.

— Cât valorează? întrebă prințesa.

— Înainte de război, cinci sute de mii de livre.

— Dar azi?

— Un milion?

— Cu prețul acesta pot să-l cumpăr pe domnul de Mazarin.

— Este posibil, spuse Lenet, lucrurile vândute și revândute au prețurile mai scăzute.

— Dar, spuse doamna de Tourville care înclina întotdeauna spre metodele violente, dacă nu poate fi cumpărată trebuie pus mâna pe ea.

— Doamnă, i-ați face un veritabil serviciu alteței sale dacă ați reuși, dar va fi greu să realizați asta, ținând seama că nu se știe absolut nimic asupra locului unde se găsește în acest moment. Dar să lăsăm asta, mai întâi să intrăm în Bordeaux, după aceea vom intra noi și în insula Saint-Georges.

— Nu! Nu! strigă Claire, nu, să intrăm mai întâi în insula Saint-Georges!

Exclamația aceasta, pornită din inima vicontesei de Cambes, făcu pe cele două femei să-și întoarcă privirile spre ea, în timp ce Lenet se uită la Claire cu aceeași atenție cu care ar fi făcut-o domnul duce de La Rochefoucauld, dar, de data aceasta, cu o bunăvoință în plus.

— Ești nebună? ripostă prințesa, nu l-ai auzit pe Lenet că fortăreața este de necucerit?

— Se poate, spuse Claire, dar eu cred că putem s-o cucerim.

— Aveți vreun plan? spuse doamna de Tourville cu aerul unei femei care se teme să nu se înlocuiască o părere cu o alta.

— Poate că da, spuse Claire.

— Dar dacă insula Saint-Georges este atât de greu de cumpărat, după cum spune Lenet, poate că nici nu suntem în stare s-o cumpărăm, spuse râzând doamna prințesă.

— N-o s-o cumpărăm, spuse Claire, dar totuși vom pune mâna pe ea.

— Atunci, cu forța, spuse doamna de Tourville, dragă prietenă vă încadrați în planul meu.

— Asta e. Vom trimite pe Richon să asedieze insula; el e din partea locului, cunoaște localitățile și dacă există un om care să poată pune mâna pe această fortăreață, care pretindeți că e atât de importantă, atunci numai el este acela.

— Înainte de a folosi această soluție, lăsați-mă, doamnă, pe mine să încerc. Și dacă nu reușesc, atunci veți proceda cum veți voi.

— Cum? spuse prințesa cu uimire, te vei duce tu în insula Saint-Georges?

— Mă voi duce.

— Singură?

— Însoțită de Pompée.

— Nu ți-e frică?

— Mă voi duce în calitate de parlamentar, dacă altețа voastră binevoiește să mă însărcineze cu instrucțiunile sale.

— Ah! Iată ceva neașteptat! strigă doamna de Tourville, mie mi

se pare că diplomații nu se improvizează așa dintr-o dată și că trebuie studiată cu multă grijă această știință despre care domnul de Tourville, unul din cei mai buni diplomați din vremea lui, și unul din cei mai mari căpitani, pretindea că știința aceasta este cea mai dificilă din toate.

— Sigur că doamna prințesă vă va permite, spuse Lenet aruncând o privire spre doamna de Condé, și sunt convins că dacă există pe lume o persoană care să poată reuși o asemenea tentativă, dumneavoastră sunteți aceea…

— Și, mă rog, ce-ar putea să facă doamna, ceea ce un altul n-ar putea să facă?

— Pur și simplu să se tocmească cu domnul de Canolles, ceea ce un alt om n-ar încerca fără să riște să fie azvârlit pe fereastră.

— Un bărbat firește, adăugă doamna de Tourville, dar o femeie…

— Desigur că e mai bine să meargă o femeie în insula Saint Georges, spuse Lenet, și e mai bine să fie doamna decât oricare alta, pentru că doamna a avut cea dintâi această idee.

În acel moment intră un curier pentru doamna prințesă. El aducea o scrisoare din partea parlamentului din Bordeaux.

— Ah! spuse prințesa, desigur că e răspunsul la cererea mea.

Cele două femei se apropiară, împinse de curiozitate și interes. În schimb Lenet, rămase pe loc, cu calmul lui obișnuit, cunoscând, desigur, dinainte conținutul scrisorii. Prințesa citi cu aviditate.

— Mă cer, mă cheamă, mă așteaptă! strigă ea.

— Ah! Făcu doamna de Tourville, cu un accent de triumf.

— Doamnă, dar ducii, dar armata? întrebă Lenet.

— Despre asta nu-mi spun nimic.

— Atunci, înseamnă că nu mai avem nimic, spuse doamna de Tourville.

— Nu, spuse prințesa, căci datorită scrisorii semnată în alb de domnul duce d'Epernon, voi avea Vayres, care domină Dordona.

— Iar eu, spuse Claire, voi avea Saint-Georges, care este cheia Garonei.

— Și eu voi avea ducii și armata, dacă îmi veți lăsa timpul necesar, spuse Lenet.

VICONTESA DE CAMBES.

I.

După două zile ajunseră în apropiere de Bordeaux: trebuia să se stabilească, până la urmă, cum să se intre în oraș. Ducii, cu armata lor, se găseau la o depărtare de vreo zece leghe; se putea încerca, tot așa de bine, să se intre pașnic sau cu forța. Important era de știut cum era mai bine: să poruncești orașului sau să te supui parlamentului. Doamna prințesă își adună consiliul care se compunea din doamna de Tourville și Claire, doamnele sale de onoare și din Lenet. Doamna de Tourville, care își cunoștea adversarul, insistase foarte mult ca el să nu ia parte la consiliu, ținând seama că era vorba de un război al femeilor, în care bărbații nu erau folosiți decât ca să lupte. Dar doamna prințesă declară că întrucât Lenet îi fusese impus de prințul, soțul său, nu putea să-l înlăture din consfătuirea aceasta, în care, de altfel, prezența lui n-ar fi avut nicio importanță, având în vedere că, așa cum se stabilise de la început, n-avea decât să vorbească oricât, căci tot n-avea să fie luat în seamă.

Prevederea doamnei de Tourville nu era inutilă; ea folosise ultimele două zile de drum ca s-o convingă pe doamna prințesă să accepte ideile războinice spre care ea era, de altfel, foarte înclinată și acum se temea ca Lenet să nu-i distrugă întregul eșafodaj pe care îl ridicase cu atâta trudă.

În sfârșit, după ce consiliul se întruni, doamna de Tourville își expuse planul: să-i aducă în taină pe duci și armata lor; să se procure, cu forța sau prin buna înțelegere un anumit număr de bărci și să se intre în Bordeaux în avalul fluviului în strigăte de: – Cu noi, Bordeaux! Trăiască Condé! Fără Mazarin!

În felul acesta intrarea doamnei prințese s-ar fi transformat într-o intrare triumfală iar doamna de Tourville, revenea astfel, pe o cale ocolită la faimosul ei proiect de a lua Bordeauxul cu asalt și de a o speria pe regină cu o armată a cărei încercare ar fi fost dovada unei strălucite îndemânări.

Lenet aproba mereu dând din cap, întrerupând-o pe doamna de Tourville prin exclamații admirative, apoi, când ea sfârși cu expunerea planului, adăugă:

— Minunat, doamnă, acum, binevoiți să rezumați.

— Foarte simplu și se poate face în două cuvinte, spuse doamna triumfătoare, animându-se de propria sa povestire. În mijlocul grindinei de gloanțe, a sunetului clopotelor, a strigătelor de furie sau de dragoste din partea populației, vor fi văzute niște femei plăpânde urmărind cu toată îndrăzneala generoasa lor misiune; se va vedea un copil în brațele mamei sale implorând protecția parlamentului. Acest spectacol impresionant nu va întârzia să

înmoaie și inimile cele mai neîmblânzite. În felul acesta vom învinge, jumătate prin forță, jumătate prin dreptatea cauzei noastre: ceea ce cred că este și scopul alteței sale, doamna prințesă.

Rezumatul făcu mai mult efect decât discursul însuși: doamna prințesă aplaudă; Claire, pe care dorința de a fi numită parlamentar pentru insula Saint-Georges, o anima tot mai mult, aplaudă și ea căpitanul, comandantul gărzii, a cărui misiune era să caute lovituri de sabie, aplaudă, de asemenea, în sfârșit, Lenet făcu mai mult decât să aplaude, el se îndreptă spre doamna de Tourville și luându-i mâna i-o strânse cu respect și sensibilitate.

— Doamnă, dacă n-aș fi cunoscut cât de mare este prudența dumneavoastră, cât de adânc cunoașteți toate, din instinct sau din studii nu-mi dau seama, dar asta n-are nicio importanță, în marea problemă civilă și militară care ne preocupă, m-aș fi convins acum și m-aș fi înclinat până la pământ în fața celei mai utile dintre sfaturile pe care alteța sa le-ar fi putut găsi vreodată…

— Nu-i așa Lenet? spuse prințesa, nu-i așa că este un lucru foarte reușit? Aceasta este și părerea mea. Haideți repede! Vialas! Să i se pună domnului duce d'Enghien casca, armura și sabia mică pe care i le-am comandat.

— Da. Grăbește-te, Vialas! Dar mai întâi un singur cuvânt, dacă vreți, doamnă, spuse Lenet, în timp ce doamna de Tourville, care la început se umflase în pene de mândrie, începuse să se întristeze, observând subtilitățile lui Lenet împotriva ei.

— Ei, bine! spuse prințesa, spuneți, ce mai e?

— Nimic, doamnă, absolut nimic, căci niciodată nu s-a prezentat un lucru mai în armonie cu caracterul unei prințese auguste cum sunteți dumneavoastră, iar un asemenea aviz nu putea veni decât dintr-o casă ca a dumneavoastră.

La aceste cuvinte, doamna de Tourville se umflă din nou în pene, iar pe figura prințesei, care începuse să-și încrețească sprâncenele, reapăru un zâmbet:

— Însă, doamnă, continuă Lenet, a cărei privire urmărea efectul teribil al acestui „Însă" pe figura rivalei lui declarate, adoptând acest plan singurul convenabil n-aș spune numai fără aversiune, dar chiar cu entuziasm, i-aș propune o ușoară modificare.

Doamna de Tourville făcu stânga-mprejur, țeapănă, uscată și gata de apărare. Sprâncenele doamnei prințese începură să se încrunte.

Lenet se înclină și făcu un semn cu mâna indicând că cerea permisiunea de a continua.

— Sunetele clopotelor, strigătele de dragoste ale populației, mă copleșesc de pe acum de o bucurie pentru care nu găsesc cuvinte de exprimare. Dar nu sunt tot atât de liniștit pe cât aș voi să fiu asupra

grindinei de gloanțe de care a vorbit doamna.

Doamna de Tourville își îndreptă corpul, provocatoare. Lenet se înclină și mai mult și continuă scăzând vocea cu un semiton.

— Desigur că este frumos să vezi o femeie și un copil, calmi, în mijlocul acestui uragan care de obicei îi înfricoșează chiar pe bărbați. Dar m-aș teme ca vreunul din gloanțele acestea, care lovesc orbește după obiceiul lucrurilor brutale și fără judecată, să nu-i dea câștig de cauză domnului de Mazarin împotriva noastră și să nu ne strice planul care de altfel este atât de minunat. Eu sunt de părere, așa cum a spus cu atâta elocință doamna de Tourville, să-l vedem pe tânărul prinț și pe augusta lui mamă croindu-și drum până la parlament, folosind rugămintea, nu puterea armelor. Cred, în sfârșit, că ar fi mult mai frumos să îmblânzești astfel sufletele cele mai aspre, decât să se învingă în alt mod inimile cele mai dure. Cred, în sfârșit, că unul din cele două mijloace oferă infinit mai multe șanse, decât altul și că scopul doamnei prințese este, înainte de orice, de a intra în Bordeaux. Or, zic eu, nimic nu este mai puțin sigur decât intrarea aceasta dacă angajăm o luptă…

— Veți vedea, spuse acru doamna de Tourville, că domnul, după obiceiul său, va dărâma planul meu, piatră cu piatră, propunând ușurel planul său în locul planului meu.

— Eu? strigă Lenet, în timp ce prințesa, cu un surâs, și cu o privire, o liniștea pe doamna de Tourville, eu? Cel mai fidel dintre admiratorii dumneavoastră? Nu, de o mie de ori nu! Știu, însă, că a intrat în oraș venind dinspre Blaye, un ofițer al majestății sale numit domnul Dalvimar, cu misiunea de a ridica împotriva alteței sale poporul și pe jurați. Și spun că dacă domnul de Mazarin poate termina războiul dintr-o lovitură, o va face: iată de ce mă tem de grindina de gloanțe de care vorbea adineauri doamna de Tourville și, printre ele, mai ales de gloanțele trase la întâmplare.

Această ultimă cuvântare a lui Lenet păru că-i dă de gândit prințesei.

— Dumneata, domnule Lenet, întotdeauna le știi pe toate, vorbi, tremurând, doamna de Tourville.

— O acțiune bună, foarte fierbinte ar fi fost totuși bine venită, spuse căpitanul, comandantul gărzii, făcând pași de parcă ar fi fost într-o sală de scrimă, bătrân soldat încrezător în ideile de forță și care spera să se evidențieze în caz de luptă.

Lenet îi strivi piciorul, privindu-l cu cel mai binevoitor surâs.

— Desigur, căpitane, dar îți dai seama că domnul duce d'Enghien este necesar cauzei noastre și că dacă ar muri sau ar fi prins, adevăratul generalisim al armatei prinților ar fi mort sau prizonier?

Căpitanul comandant al gărzii, care știa că titlul pompos de

generalisim acordat în aparență unui prinț de șapte ani făcea, în realitate, din el primul brigadier al armatei, înțelese prostia pe care o făcuse și, renunțând la propunerea sa, sprijini călduros părerea lui Lenet.

Între timp doamna de Tourville se apropiase de prințesă și-i spusese ceva la ureche. Lenet înțelese că avea de susținut o nouă luptă. În adevăr, prințesa întorcându-se spre el spuse cu umor:

— Nu este puțin curios că se desființează cu atâta patimă ce era atât de bine făcut?

— Alteța voastră este în eroare, spuse Lenet. Niciodată n-am pus patimă în sfaturile pe care am avut onoarea să i le dau și dacă îl desființez, este ca să-l refac din nou.

Dacă, în ciuda motivelor pe care am avut onoarea să i le supun alteței voastre, alteța voastră persistă în ideea de a se lăsa ucisă cu domnul fiul său, este stăpână să o facă, iar noi vom cădea alături de ea: acesta este un lucru ușor de îndeplinit, primul valet din suita dumneavoastră sau cea din urmă secătură din oraș, ar putea face la fel. Însă dacă am vrea să reușim în ciuda lui Mazarin, în ciuda reginei, în ciuda parlamentelor, în ciuda domnișoarei Nanon de Lartigues, în sfârșit în ciuda tuturor ghinioanelor care sunt nedespărțite de slăbiciunile la care suntem aduși, iată, ce cred, că ne mai rămâne de făcut.

— Domnule, strigă cu autoritate doamna de Tourville, prinzând din zbor ultima frază a lui Lenet, domnule, nu există slăbiciune acolo unde se găsește numele de Condé, pe de o parte și două mii de soldați dintre cei care au luptat la Rocroi, la Nordlingen și la Lens, pe de altă parte și dacă în ciuda acestor fapte mai este totuși vreo slăbiciune, suntem definitiv pierduți și nu planul dumneavoastră, oricât de minunat ar fi, ar putea să ne salveze.

— Am citit, doamnă, răspunse cu calm Lenet, savurând dinainte efectul pe care avea să-l producă asupra prințesei, atentă fără să vrea, am citit că văduva unuia dintre cei mai iluștri romani din timpul lui Tiberiu, generoasa Agripina, căreia persecuția îi răpise pe Germanicus, soțul său, prințesă care ar fi putut ridica o întreagă armată palpitând la amintirea generalului mort, a preferat să se întoarcă singură la Brundisium, traversând Pulia și Campania îmbrăcată în doliu și ținând câte un copil în fiecare mână. Și a mers așa, palidă, cu ochii roșii de lacrimi, cu capul plecat în timp ce copiii hohoteau de plâns și implorau din priviri… Și atunci toți cei care au văzut-o, și fuseseră peste două milioane între Brundisium și Roma, izbucniră în lacrimi și nemaicontenind cu blestemele, izbucniră în amenințări încât cauza acestei femei fu câștigată nu numai în fața Romei, dar chiar în fața Italiei întregi; nu numai față de contemporanii săi, dar și față de posteritate: căci ea nu întâlni o

singură opoziție lacrimilor și gemetelor sale în timp ce lăncile ar fi văzut opunându-li-se sulițele și spadele. Cred că este o mare asemănare între alteța sa și Agripina, între domnul le Prince și Germanicus, în sfârșit între Pisone, ministrul persecutor și otrăvitor și domnul de Mazarin. Or, asemănarea fiind identică, situația fiind aceeași, cer ca și comportarea să fie aceeași, căci, după părerea mea, ceea ce a reușit într-o epocă nu se poate să nu reușească în alta…

Un surâs aprobator lumină figura prințesei și-i asigură lui Lenet victoria cuvântării. Doamna de Tourville se retrase într-un colț al camerei, acoperindu-și capul cu un voal, ca o statuie antică. Doamna de Cambes, care găsise un amic în Lenet îi întoarse sprijinul pe care și el i-l dăduse, și dădu aprobativ din cap; căpitanul plângea ca un tribun militar, iar ducele d'Enghien strigă:

— Mamă, ai să mă ții de mână și ai să mă îmbraci în doliu?

— Da, copilul meu, răspunse prințesa. Știi, Lenet, că am avut întotdeauna intenția să mă prezint bordelezilor îmbrăcată în negru…

— Cu atât mai mult cu cât negrul îi vine foarte bine alteței voastre, adăugă doamna de Cambes.

— Șt! draga mea, spuse prințesa, doamna de Tourville o s-o strige pretutindeni, chiar dacă ați fi spus-o în șoaptă.

Astfel, programul intrării în Bordeaux fu stabilit conform propunerii făcute de Lenet. Doamnele din suită primiră ordin să se pregătească. Tânărul prinț fu îmbrăcat într-un costum dintr-o stofă albă împodobită cu ceaprazuri negre și argintii, cu o pălărie acoperită cu pene negre și albe.

Prințesa afectând o mare parte din simplitate, ca să semene cu Agripina, pe care voise s-o ia de model în toate privințele, se îmbrăcă în negru fără nicio bijuterie.

Lenet, organizatorul serbării, se depășea pentru ca serbarea să fie splendidă. Casa în care locuia într-un orășel situat la vreo două leghe de Bordeaux era în permanență plină de partizani ai doamnei prințese care, înainte de a o vedea îndreptându-se spre Bordeaux, voiau să știe care fel de intrare i-ar fi plăcut mai mult. Ca un director de teatru modern, Lenet le indica florile, aclamațiile și clopotele; apoi voind să-i facă plăcere și războinicei doamne de Tourville, îi propuse câteva salve de tun.

A doua zi, 31 mai, prințesa porni, la invitația parlamentului. Un oarecare Lavie, avocat general pe lângă parlament și partizan înfocat al domnului de Mazarin, închisese porțile cu o zi mai înainte pentru ca prințesa să nu poată fi primită dacă s-ar fi prezentat. Însă, pe de altă parte, acționaseră și partizanii familiei de Condé și chiar în dimineața acestei zile, populația, îndemnată de ei, se adunase în

strigăte de „Trăiască doamna prințesă”! „Trăiască domnul duce d’Enghien!” și sfărâmă porțile cu topoarele, în așa fel încât, în cele din urmă, nimic nu se mai opuse acestei faimoase intrări care lua astfel un caracter triumfal. Pe lângă acestea, observatorii ar fi putut regăsi în cele două evenimente inspirația șefilor celor două partide care împărțeau orașul în două tabere, căci Lavie primea instrucțiunile direct de la ducele d’Epernon, iar instigatorii poporului erau sfătuiți de Lenet.

Abia depășise prințesa poarta cetății, că scena pregătită de multă vreme avu loc în proporții gigantice. Salutul militar fu dat de vasele din port iar tunurile din oraș le dădură răspunsul. Flori se aruncau de la ferestre sau traversau strada împletite în ghirlande, așa că drumul se acoperise, iar aerul se parfumă de mirosul lor. Aclamațiile erau scoase de treizeci de mii de zeloși de toate vârstele și de ambele sexe, care își simțeau entuziasmul accentuându-se din afecțiunea pe care le-o inspira doamna prințesă și din ura pe care i-o purtau lui Mazarin…

Micul duce d’Enghien fu cel mai abil actor dintre toate personajele acestei scene. Doamna prințesă renunțase să-l mai țină de mână, de teamă să nu-l obosească sau să nu fie îngropat în mulțimea florilor, așa că era purtat în brațe de gentilomul său; în felul acesta având mâinile libere trimitea bezele în dreapta și în stânga și saluta grațios cu pălăria cu pene.

Bordelezii se amețesc ușor; femeile căzuseră într-o adorație frenetică față de acest frumos copil care plângea atât de drăgălaș, magistrații se emoționaseră la cuvintele micului orator care spunea: „Domnilor, serviți-mi de tată, pentru că domnul cardinal mi l-a luat pe al meu”.

Zadarnic partizanii ministrului voiră să încerce o opoziție; pumnii, pietrele și chiar halebardele le impuseră prudență așa că trebuiră să se resemneze și să lase câmp liber triumfătorilor.

Deși palidă și gravă, mergea în spatele prințesei, doamna de Cambes atrăgea partea ei de priviri. Ea nu se gândea la atâta glorie, fără să se întristeze în suflet la ideea că poate succesul de azi ar fi făcut să se uite hotărârea luată în ajun. Așa că se afla pe drumul acesta, înghesuită de admiratori, strivită de lume, inundată de flori și de mângâieri respectuoase, tremurând să nu fie purtată în triumf, când câteva țipete începură să amenințe pe doamna prințesă, pe ducele d’Enghien și suita acestora. Atunci îl zări pe Lenet, care, văzând-o atât de încurcată îi întinse mâna ca să o ajute să intre într-o caleașcă dar ea îi spuse, răspunzând propriului său gând:

— Ah! Dumneavoastră, domnule Lenet, sunteți un om fericit că puteți să vă impuneți părerile în toate împrejurările și să le vedeți puse în aplicare. E adevărat că sunt bune, adăugă ea, și că se

reușește cu ele.

— Mi se pare, doamnă, răspunse Lenet, că n-aveți de ce să vă plângeți, singura pe care ați emis-o a fost adoptată.

— Cum adică?

— Nu s-a convenit că veți încerca să obțineți pentru noi insula Saint-Georges?

— Da, dar când o să mi se permită să pornesc acțiunea?

— Și de mâine, dacă îmi promiteți că n-o să dați greș.

— Fiți liniștit, mi-e chiar tare teamă că o să vi se îndeplinească intențiile.

— Cu atât mai bine.

— Nu vă înțeleg.

— Avem nevoie să întâmpinăm rezistență în insula Saint-Georges pentru a obține de la bordelezi pe duci și armata lor care, trebuie s-o spun, deși părerea mea se apropie în această privință de doamna de Tourville, îmi par foarte necesari în situația în care ne găsim în momentul de față.

— Desigur, spuse Claire, însă, deși nu mă pricep la război, ca doamna de Tourville, mi se pare că nu se atacă o fortăreață înainte de a fi somată.

— Este perfect adevărat.

— Așadar se va trimite un parlamentar în insula Saint-Georges?

— Fără îndoială.

— Ei bine! Cer ca eu să fiu acel parlamentar.

Lenet surprins holbă ochii.

— Dumneavoastră? Dar ce, toate doamnele noastre au devenit amazoane?

— Îngăduiți-mi această fantezie, dragă domnule Lenet.

— Aveți dreptate. Cel mai rău lucru care vi s-ar putea întâmpla, ar fi să luați Saint-Georges.

— Așadar s-a făcut?

— Da.

— Dar promiteți-mi un lucru.

— Care anume?

— Că nimeni nu va ști numele și calitatea parlamentarului pe care îl veți trimite, decât în cazul în care parlamentarul va fi reușit.

— S-a făcut, spuse Lenet întinzând mâna doamnei de Cambes.

— Și când va trebui să plec?

— Când veți vrea.

— Mâine.

— Mâine. De acord.

— Bine. Acum iată că doamna prințesă împreună cu domnul fiul său se pregătesc să se urce pe terasa domnului președinte de Lalasne. Îi las doamnei de Tourville partea mea de triumf. Scuzați-

mă pe lângă altețа sa, că mi s-a făcut rău. Conduceți-mă la locuința care mi s-a rezervat: trebuie să mă pregătesc și să mă gândesc la misiunea aceasta, care nu încetează să mă obsedeze, ținând seama că e prima dată când fac așa ceva și așa cum se spune, în lumea asta totul depinde de început.

— Eh, drace! Nu mă mir că domnul de La Rochefoucauld a fost pe punctul de a comite, pentru dumneavoastră, un act de infidelitate față de doamna de Longueville: în unele privințe o egalați, dar, în multe altele, o depășiți.

— Se poate, spuse Claire, căci nu resping complimentul în totalitatea lui, însă, domnul Lenet, dacă aveți o oarecare autoritate asupra domnului de La Rochefoucauld, întăriți-l în prima lui dragoste, căci cea de-a doua mă sperie!

— Ei bine, vom încerca, spuse Lenet surâzând: astă seară – am să vă predau instrucțiunile.

— Așadar, consimțiți să iau Saint-Georges?

— Trebuie, dacă țineți atât de mult.

— Și cei doi duci și armata?

— Am aici în buzunar un alt mijloc de a-i face să vină.

Și după ce dădu vizitiului adresa locuinței doamnei de Cambes, Lenet își luă rămas bun de la ea, cu surâsul pe buze, apoi se duse la prințesă.

II.

A doua zi după intrarea doamnei prințese în Bordeaux, s-a dat un mare banchet în insula Saint-Georges, la care Canolles a invitat pe funcționarii principali din garnizoană și pe alți guvernatori de garnizoane din provincie.

Pe la două după amiază, ora fixată pentru masă, Canolles se găsea înconjurat de o duzină de gentilomi, pe care îi vedea acum pentru prima dată și care, vorbind despre evenimentele zilei, glumeau pe seama doamnelor care o însoțiseră pe doamna prințesă; nu păreau oameni ce se pregătesc să intre în război sau care poartă pe umerii lor răspunderea celor mai serioase interese ale regatului.

Canolles radios, strălucitor în costumul lui brodat cu aur, înveselea și mai mult această atmosferă prin exemplul său. Masa era gata de servit.

— Domnilor, spuse el, vă cer scuze, dar mai lipsește un invitat.

— Cine? întrebară câțiva tineri, privindu-se între ei.

— Guvernatorul din Vayres căruia i-am scris, deși nu-l cunosc și care, tocmai pentru faptul că nu-l cunosc, are drept la unele menajamente. De aceea, vă rog, să-mi mai acordați un răgaz de o jumătate de oră.

— Guvernatorul din Vayres! spuse, oftând, un bătrân ofițer obișnuit, desigur, cu regulile disciplinei militare, guvernatorul din Vayres! Ia stați: dacă nu mă înșel este marchizul de Bernay; dar el nu administrează personal, are un locotenent.

— Atunci, spuse Canolles, n-o să vină sau o să vină locotenentul în locul său. El trebuie să fie, cu siguranță, la curte, izvorul tuturor favorurilor.

— Dar, bine baroane, mi se pare că nu e nevoie să fii la curte, ca să avansezi, spuse unul din cei de față, căci eu cunosc un comandant care n-are de ce să se plângă. La dracu! În trei luni, căpitan, locotenent-colonel, guvernator al insulei Saint-Georges! E un drum frumos, recunoașteți!

— Mărturisesc că așa e, spuse Canolles roșindu-se, și pentru că nu știu cui datorez aceste favoruri, trebuie, în adevăr, să recunosc că există aici în casă un geniu bun, care aduce această prosperitate.

— Cunoaștem noi geniul acesta bun al domnului guvernator, spuse înclinându-se până la pământ locotenentul care îl primise pe Canolles în fortăreață, este meritul său personal.

— Nu contest meritul, ci dimpotrivă, sunt cel dintâi care îl recunoaște, spuse un alt ofițer. Însă, la acest merit, aș mai adăuga recomandarea unei doamne, cea mai spirituală, cea mai bună, cea mai binevoitoare din Franța, după regină, bineînțeles.

— Fără cuvinte echivoce, domnule conte, spuse Canolles,

surâzând oaspetelui său, dacă aveți secrete personale, păstrați-le pentru dumneavoastră, păstrați-le pentru ei.

— Mărturisesc, spuse un ofițer, că atunci când am auzit vorbindu-se de întârziere, am crezut că avea să ni se ceară scuze pentru vreo rochie strălucitoare. Îmi dau seama acum că m-am înșelat.

— Așadar, vom lua masa fără femei? întrebă un altul.

— Ei, drace! În afară de faptul că nu invit pe doamna prințesă împreună cu suita, spuse Canolles, altfel nu văd pe cine am putea avea; de altfel să nu uităm, domnilor, că dineul nostru este un dineu serios; dacă voim să discutăm probleme serioase, cel puțin, ne vom plictisi numai între noi.

— Bine spus, domnule comandant, deși în realitate, chiar dacă n-am da importanță, femeile duc în acest moment o adevărată cruciadă împotriva autorității noastre: dovadă ce-i spunea, chiar în fața mea, domnul cardinal lui don Luis de Haro.

— Ce-i spunea? întrebă Canolles.

— „Ferice de dumneata! Femeile spaniole nu se ocupă decât de bani, de cochetărie și de amanți, pe când franțuzoaicele nu-și mai iau acum un amant până nu l-au pus la încercare în probleme politice, încât s-a ajuns până acolo, încât întâlnirile de dragoste se trec acum discutând serioase probleme de guvernământ…”

— De aceea, spuse Canolles, războiul pe care-l purtăm se numește războiul femeilor, ceea ce pentru noi nu poate fi decât măgulitor.

În momentul acela, pentru că trecuse jumătate de oră de așteptare cerută de Canolles, ușile se deschiseră și un lacheu anunță că domnul guvernator era servit.

Canolles își invită oaspeții să-l urmeze; însă tocmai când se pregăteau să se îndrepte spre sala banchetului, o altă voce răsună în anticameră:

— Domnul guvernator din Vayres!

— Ah! Ah! spuse Canolles, foarte amabil din partea lui.

Și făcu un pas în întâmpinarea colegului pe care nu-l cunoștea. Dar, deodată, se opri în loc, surprins:

— Richon! strigă el. Richon, guvernator în Vayres?!

— Chiar eu, dragă baroane, răspunse Richon, păstrând, cu toată curtoazia, aerul său solemn.

— Ah! Cu atât mai bine, de o mie de ori mai bine, spuse Canolles, strângându-i mâna cu cordialitate. Domnilor, nu-l cunoașteți pe domnul însă eu îl cunosc și afirm cu putere că nu s-ar fi putut încredința o funcție importantă unui om mai cinstit.

Richon își plimbă privirea mândră ca un vultur, care ascultă, peste cei din jur și nu văzu în ochii tuturor decât o ușoară surpriză

temperată și aceasta de multă bunăvoință.

— Dragă baroane, spuse el, acum, după ce ați vorbit atât de frumos despre mine, vă rog să-mi prezentați pe domnii pe care nu am avut onoarea să-i cunosc.

Și Richon indică din privire trei sau patru gentilomi pentru care era complet străin.

Atunci se făcu acel schimb de alese politeți care dădeau un caracter atât de nobil și amical, totodată, relațiilor din acea vreme. În mai puțin de un sfert de oră, Richon se împrietenise cu toți ofițerii tineri de acolo încât ar fi putut să ceară fiecăruia din ei fie spada, fie punga. Garanția lui era curajul lui bine cunoscut, reputația fără pată și noblețea care i se citea în priviri.

— Pe dracu, domnilor! spuse comandantul garnizoanei din Brannes, trebuie să recunoaștem că, deși față bisericească, domnul de Mazarin se pricepe la soldați și de câtva timp face lucrurile foarte bine. Simte că o să fie război și-și alege guvernatorii: Canolles, aici, Richon la Vayres.

— O să ne batem? întrebă nepăsător Richon.

— Dacă o să ne batem? Dumneavoastră întrebați asta, domnule Richon? răspunse un tânăr ofițer care tocmai sosise de la curte.

— Da.

— Ei bine, eu v-aș întreba în ce stare se găsesc bastioanele dumneavoastră?

— Aproape noi, domnule, căci de trei zile de când am preluat garnizoana, s-au făcut mai multe reparații decât s-au făcut în trei ani.

— Ei bine, n-o să întârzie să ne arate ce pot, răspunse tânărul.

— Cu atât mai bine, spuse Richon, ce-și poate dori mai mult un soldat? Războiul.

— Bine! spuse Canolles, acum regele se poate culca pe amândouă urechile, căci îi ține pe bordelezi în frâu, de pe cele două fluvii.

— Adevărul este că cel care m-a pus acolo, poate conta pe mine.

— De când spuneți, domnule, că sunteți la Vayres?

— De trei zile: dar dumneata, Canolles, de când ești la Saint-Georges?

— De opt. Și dumitale ți s-a făcut o primire ca mie, Richon? Intrarea mea a fost splendidă și încă nu le-am mulțumit îndeajuns acestor domni; au fost trase clopotele, s-au bătut tobele, s-a strigat ura, au lipsit doar loviturile de tun, dar ni se promit altele peste puțin timp, ceea ce mă consolează.

— Ei bine! spuse Richon, iată diferența dintre noi: intrarea mea, dragă Canolles, a fost modestă, pe cât de strălucită a fost a dumitale; am avut ordin să introduc în garnizoană o sută de

oameni, o sută de oameni din regimentul Turenne și încă nu știam cum să-i introduc, când mi-a sosit la Saint Pierre, unde mă găseam, brevetul semnat de domnul d'Epernon. Am plecat imediat, am prezentat scrisoarea locotenentului și, fără surle și trâmbițe, am luat în primire garnizoana. Și acum sunt acolo.

Canolles, care la începui râsese, simți, după tonul cu care fuseseră pronunțate ultimele cuvinte, o strângere de inimă pornită dintr-un presentiment sinistru.

— Te simți bine? îl întrebă el pe Richon.

— Iau toate măsurile în acest scop, spuse liniștit Richon.

— Câți oameni ai? întrebă Canolles.

— Mai întâi pe cei o sută din regimentul Turenne, soldați încercați la Rocroi pe care se poate conta; în plus o companie pe care o formez în oraș și pe care o instruiesc pe măsură ce îi primesc pe recruți; apoi burghezi, tineri, muncitori, cam vreo două sute de oameni; în sfârșit, aștept o ultimă întărire de vreo sută sau o sută cincizeci de oameni ridicați de un căpitan din partea locului.

— Căpitanul Rambay? întrebă unul din oaspeți.

— Nu, căpitanul Cauvignac, răspunse Richon.

— Nu-l cunosc, spuse Canolles.

— E un regalist încercat?

— N-aș îndrăzni să spun asta. Totuși, am toate motivele să cred că acest căpitan Cauvignac este un protejat al domnului d'Epernon și că îi este foarte devotat ducelui.

— Atunci totul se explică, cine este devotat ducelui, este devotat majestății sale.

— Este o ștafetă a avangardei regelui, spuse bătrânul ofițer care urmărea să câștige, la masă, timpul pierdut cu așteptarea. În sensul acesta, am auzit vorbindu-se despre el.

— Majestatea sa e pe drum? întrebă Richon cu calmul lui obișnuit.

— La ora asta, răspunse tânărul ofițer întors de curând de la curte, regele trebuie să fie cel puțin la Blois.

— Sunteți sigur?

— Foarte sigur. Armata va fi condusă de mareșalul de La Meilleraye, care trebuie să întâlnească armata condusă de domnul duce d'Epernon, prin părțile noastre.

— Poate la Saint-Georges? întrebă Canolles.

— Sau mai curând la Vayres, spuse Richon. Domnul de La Meilleraye vine dinspre Bretagne și Vayres îi este în drum.

— Cel care va susține șocul celor două armate își riscă bastioanele, spuse guvernatorul din Brannes. Domnul de La Meilleraye are treizeci de guri de tun, iar domnul d'Epernon, douăzeci și cinci.

— Frumos foc! spuse Canolles, din păcate noi n-o să-l putem vedea.

— Ah! spuse Richon, afară de cazul în care unul din noi trece de partea prinților.

— Da, însă Canolles este oricum sigur că o să vadă un foc. Dacă se declară de partea prinților, va vedea focul domnului de La Meilleraye și al domnului d'Epernon; dacă rămâne credincios regelui, va vedea focul bordelezilor.

— Oh! Cât îi privește pe aceștia din urmă, spuse Canolles, nu-i cred prea teribili și mărturisesc că mi-e oarecum rușine că n-am a face decât cu ei. Din păcate sunt cu trup și suflet al majestății sale așa că va trebui să mă mulțumesc cu un război contra unor burghezi și atât.

— Pe care o să ți-l facă, fii liniștit, spuse Richon.

— Ai vreo bănuială în această privință? întrebă Canolles.

— Am mai mult decât atât, spuse Richon, am certitudini. Sfatul burghezilor a hotărât ca înainte de toate să cucerească Saint-Georges.

— Bine. N-au decât să vină. Îi aștept.

Aici ajunsese conversația și se trecuse la desert, când, deodată, se auzi un răpăit de tobe la poarta cetății.

— Ce-o fi asta? întrebă Canolles.

— La dracu! strigă ofițerul care adusese vești de la curte, ar fi curios să fim atacați tocmai acum, dragă Canolles, un asalt și o escaladă ar fi un încântător fel de servit după masă!

— Să mă ia dracu! Chiar așa mi se pare că e, spuse bătrânul comandant; mizerabilii aceștia de burghezi nu fac niciodată altceva decât să te deranjeze în timpul mesei. În timpul războiului din Paris, eram în avanposturile de la Charenton: niciodată n-am putut să prânzim sau să cinăm liniștiți.

Canolles sună: soldatul de planton din anticameră, intră.

— Ce s-a întâmplat întrebă Canolles.

— Încă n-am aflat, domnule guvernator. Trebuie să fie vreun mesager din partea regelui sau din oraș.

— Informează-te și raportează-mi.

Soldatul ieși în fugă.

— Domnilor, să ne reluăm locurile la masă, spuse Canolles, adresându-se invitaților, care în cea mai mare parte se ridicaseră de la locurile lor. O să fie timp să ne ridicăm când vom auzi tunul.

Comesenii își reluară locurile râzând. Numai Richon, pe figura căruia trecu un nor, rămase îngrijorat, cu ochii ațintiți spre ușă, așteptând înapoierea soldatului. Dar în locul soldatului intră un ofițer, care spuse:

— Domnule guvernator, a sosit un parlamentar.

— Un parlamentar? Din partea cui?

— Din partea prinților…

— Venind de unde?

— De la Bordeaux.

— De la Bordeaux? întrebară toți, în afară de Richon.

— Ei, asta-i bună! Va să zică războiul s-a declarat cu adevărat, dacă se trimit parlamentari, spuse bătrânul ofițer.

Canolles reflectă un moment iar figura lui, până atunci zâmbitoare, își recapătă toată gravitatea pe care o impuneau împrejurările.

— Domnilor, spuse el, datoria înainte de toate… Desigur, că voi avea de rezolvat, cu trimisul domnilor bordelezi, o problemă dificilă. Nu știu când am că vă mai pot revedea…

— Nu! Nu! strigară toți în cor. Mai bine să plecăm, domnule comandant; ceea ce se petrece aici este un avertisment pentru noi că trebuie să ne întoarcem la posturile noastre. Este bine să ne despărțim chiar acum.

— Domnilor, n-am vrut să vă propun eu aceasta, spuse Canolles, dar dacă propunerea o faceți dumneavoastră, sunt forțat să mărturisesc că e mai prudent așa și primesc… Caii sau echipajele domnilor, strigă Canolles.

Aproape imediat și cu mișcări repezi, de parcă se găseau pe câmpul de luptă, invitații săriră în șa sau se urcară în calești și, urmați de detașamentele de escortă, se îndreptară spre rezidențele respective.

Richon rămase ultimul.

— Baroane, îi spuse el lui Canolles, n-am vrut să vă părăsesc odată cu ceilalți, ținând seama de faptul că noi ne cunoaștem de mai mult timp decât îi cunoașteți pe ceilalți. Acum, adio… Dă-mi mâna și noroc!

Canolles îi întinse mâna lui Richon.

— Richon, îi spuse el privindu-l fix în ochi, eu te cunosc: în dumneata se petrece ceva; nu-mi spune ce; probabil nu e secretul dumitale… Totuși se vede că ești emoționat… Și când un om de calitatea dumitale este emoționat, nu e pentru un fleac…

— Ne despărțim, doar, spuse Richon.

— Era gata să ne despărțim și când ne-am luat rămas bun unul de la altul la hanul lui Biscarros și totuși erai liniștit.

Richon surâse trist.

— Baroane, spuse el, am presentimentul că n-o să ne mai revedem.

Canolles tresări, atât de adâncă era melancolia din vocea de obicei atât de hotărâtă a aventurosului parizian.

— Ei bine! Dacă n-o să ne mai revedem, asta înseamnă, Richon,

că unul din noi va fi mort… Mort ca un viteaz și, în acest caz; cel căzut va fi sigur, murind, că va trăi mai departe în inima unui prieten! Să ne îmbrățișăm, Richon! Mi-ai urat noroc; eu îți doresc curaj…!

Cei doi bărbați se îmbrățișară și rămaseră îmbrățișați un timp cu inimile lor nobile lipite una de cealaltă.

Când se despărțiră, Richon își șterse o lacrimă, singura care, poate, îi umbrise vreodată privirea lui mândră, apoi, ca și când s-ar fi temut să n-o vadă Canolles, ieși repede din cameră, rușinat, desigur, că dăduse o asemenea dovadă de slăbiciune unui om pe care îl cunoștea cât era de curajos.

III

Sala în care se dăduse banchetul se golise, nu mai rămăseseră acolo decât Canolles și ofițerul care anunțase pe parlamentar și care rămăsese lângă ușă.

— Ce ordonă domnul guvernator? întrebă el după un moment de liniște.

Canolles, care rămăsese absorbit de gânduri, tresări la auzul vocii, ridică deodată capul și smulgându-se din preocupările sale, întrebă liniștit:

— Unde e parlamentarul?

— În sala de arme, domnule.

— Cine îl însoțește?

— Doi membri din miliția burgheză a orașului Bordeaux.

— Cine e?

— Un bărbat tânăr. După cât se pare; pentru că poartă o pălărie cu boruri mari și e înfășurat într-o pelerină.

— Cum s-a anunțat?

— Purtătorul unor scrisori a doamnei prințese și a parlamentarului din Bordeaux.

— Roagă-l să aștepte un moment, vin imediat.

Ofițerul ieși să-și îndeplinească misiunea, iar Canolles se pregătea să-l urmeze, când ușa se deschise și apăru Nanon, palidă, neliniștită și cu un surâs îngrozitor întipărit pe buze. Se apropie de ofițer și-i luă mâna.

— Un parlamentar, prietene, spuse ea. Ce o fi însemnând asta?

— Asta înseamnă, dragă Nanon, că domnii bordelezi vor să mă înfricoșeze sau să mă seducă.

— Și ce ai hotărât?

— Să-i primesc.

— N-ai putea să renunți?

— Imposibil. Sunt obiceiuri de la care nu te poți sustrage.

— Oh! Doamne Dumnezeule!

— Ce ai, Nanon?

— Mi-e frică…

— De ce?

— Nu mi-ai spus că parlamentarul acesta, vine ca să te sperie sau să te seducă?

— Ba da, un parlamentar nu e bun decât pentru una sau alta… Ți-e teamă să nu mă sperie?

— Oh! Asta nu, dar poate că are să te seducă…

— Mă insulți, Nanon…

— Vai, nu, prietene! Spun numai ce cred…

— În așa grad te îndoiești de mine… Drept cine mă iei?

— Drept cine ești, Canolles, drept o inimă generoasă, dar delicată!

— Ei, asta e! spuse Canolles râzând, dar ce parlamentar crezi că-mi trimite? Doar n-o fi Cupidon în persoană!

— E posibil.

— Așadar l-ai văzut?

— Nu l-am văzut, dar i-am auzit vocea. E prea dulce pentru o voce de parlamentar…

— Exagerezi, Nanon! Lasă-mă să-mi îndeplinesc obligația. M-ai făcut guvernator…

— Ca să mă aperi, prietene…

— Mă crezi atât de laș ca să te trădez?… Cu adevărat, mă insulți, dacă te îndoiești de mine, Nanon!

— Ești hotărât să-l vezi pe tânărul acela?

— Trebuie și am să mă supăr cu adevărat pe dumneata, dacă te mai opui ca să-mi îndeplinesc misiunea.

— Ești liber, prietene, spuse Nanon cu tristețe. Încă un cuvânt.

— Spune.

— Unde ai să-l primești?

— În biroul meu.

— Canolles, o favoare…

— Care?

— În loc să-l primești în birou, primește-l în dormitor.

— Ce idee ți-a venit?

— Nu înțelegi?

— Nu.

— Camera mea dă în camera dumitale.

— Ca să asculți?

— În spatele draperiilor, dacă îmi dai voie.

— Nanon!

— Lasă-mă să fiu aproape de dumneata. Am încredere în steaua mea, am să-ți port noroc.

— Dar, dacă, Nanon, acest parlamentar…

— Ei?

— Ar veni să-mi încredințeze vreun secret de stat…?

— N-ai putea să-i încredințezi un secret de stat celei care ți-a încredințat viața și averea?

— Ei bine, Nanon, pentru că ții atât de mult, dar nu mă mai reține, mă așteaptă parlamentarul acela.

— Du-te, Canolles, du-te, dar mai întâi fii binecuvântat pentru binele pe care mi-l faci!

Și femeia voi să-i sărute mâna.

— Nebună! spuse Canolles apropiind-o de pieptul lui și sărutând-o pe frunte; așadar vei fi…

— În spatele draperiilor patului… De acolo voi putea vedea și auzi…

— Măcar nu râde, Nanon, sunt lucruri foarte grave.

— Fii liniștit, spuse tânăra, n-am să râd.

Canolles dădu ordin să fie introdus mesagerul și trecu în camera sa, o sală imensă, mobilată în timpul domniei lui Carol al IX-lea, foarte solemn. Două candelabre erau aprinse pe cămin, dar nu aruncau decât o lumină foarte slabă în încăperea aceea imensă; nișa, în care era așezat patul, era complet în întuneric.

— Ești aici, Nanon? întrebă Canolles.

Un da înfundat, gâfâit, ajunse greu până la el.

În acel moment se auziră pași; santinela prezentă arma. Mesagerul intră, urmări din ochi pe cel care îl introdusese până fu sau crezu că este singur cu Canolles, apoi își scoase pălăria și își aruncă pelerina: un păr bogat, blond, se revărsă pe umerii încântători, talia fină și cambrată a unei femei apăru strânsă într-o cingătoare de aur iar Canolles recunoscu pe vicontesa de Cambes, după privirea ei dulce și tristă.

— V-am spus că am să vă regăsesc și m-am ținut de cuvânt, spuse ea. Iată-mă.

Într-o mișcare de uimire și de neliniște, Cannoles își lovi palmele una de alta și căzu într-un fotoliu.

— Dumneata! Dumneata! murmură el. Doamne Dumnezeule! Ce vreți, ce ați venit să-mi cereți?

— Am venit să vă întreb, domnule, dacă vă mai aduceți aminte de mine?

Canolles oftă adânc și-și acoperi ochii cu mâinile. Pentru a îndepărta din fața lor apariția aceasta încântătoare și fatală în același timp.

Atunci totul avu o explicație: teama, paloarea, tremurul lui Nanon și mai ales dorința ei de a asista la întrevedere. Nanon, cu ochii ei de femeie geloasă, o recunoscuse pe femeia aceasta sub costumul parlamentarului.

— Am venit să vă întreb dacă sunteți gata să vă respectați angajamentul pe care vi l-ați luat față de mine în camera aceea mică din Jaulnay, de a vă înainta demisia reginei și de a intra în serviciul prinților.

— Oh! Tăceți! Tăceți! strigă Canolles…

Claire tresări la accesul acesta de teroare înspăimântată din vocea lui Canolles și privi în jurul ei, întrebă:

— Nu suntem singuri?

— Ba da, doamnă, spuse Canolles, dar dacă ne-ar auzi cineva prin zidurile acestea?

— Credeam că zidurile fortului Saint-Georges sunt mai solide,

spuse Claire, zâmbind.

Canolles nu răspunse.

— Așadar, venisem să vă întreb, reluă Claire, cum se face că de opt sau zece zile de când sunteți aici n-am auzit vorbindu-se de dumneavoastră. Așa că n-aș fi știut cine era comandantul din insula Saint-Georges, dacă din întâmplare, sau mai bine zis din zvon public, n-aș fi aflat că era omul, care abia acum douăsprezece zile, îmi jurase că dizgrația sa era o fericire, pentru că i-ar fi permis să-și închine brațul, curajul și viața partidului căruia îi aparțin…

Nanon nu-și putu reține o mișcare. Canolles tresări. Doamna de Cambes se întoarse.

— Ce este? întrebă ea.

— Nimic, unul din zgomotele obișnuite în această cameră, plină de zgomote lugubre.

— Dacă este altceva, nu-mi ascundeți, baroane, pentru că din moment ce m-am hotărât să vin eu însumi la dumneavoastră, înțelegeți ce importanță are întrevederea pe care o vom avea.

Canolles își șterse fruntea lac de apă și încercă să surâdă:

— Vorbiți, spuse el.

— Venisem să vă reamintesc această promisiune și să vă întreb dacă sunteți gata să v-o respectați.

— Din păcate, doamnă, acum acest lucru nu mai e cu putință, răspunse Canolles.

— Și de ce anume?

— Pentru că de atunci au intervenit o mulțime de evenimente; multe legături pe care le credeam rupte s-au reînnoit. Pedeapsa la care mă așteptam a fost înlocuită de regină cu o recompensă pe care o meritam: azi sunt legat de partidul majestății sale prin… recunoștință.

Un suspin își făcu drum prin spațiu, sărmana Nanon aștepta, desigur, un alt cuvânt decât cel care fusese pronunțat.

— Spuneți, din ambiție, domnule de Canolles, și atunci voi înțelege; sunteți nobil, de viță foarte înaltă; la douăzeci și opt de ani ați fost făcut locotenent-colonel, guvernatorul unei cetăți: e frumos, o știu, dar nu este recompensa naturală a meritului dumneavoastră și meritul acesta nu l-a apreciat numai domnul de Mazarin…

— Doamnă, vă rog, niciun cuvânt mai mult, spuse Canolles.

— Iertați-mă, domnule, spuse Claire, de data asta nu mai vorbește vicontesa de Cambes, ci trimisa doamnei prințese care este însărcinată cu o misiune pe lângă dumneavoastră și trebuie să-și ducă la îndeplinire această misiune.

— Vorbiți, doamnă, răspunse Canolles cu un oftat care semăna mai mult cu un geamăt.

— Ei bine! Doamna prințesă, cunoscând sentimentele pe care mi

le-ați manifestat mai întâi la Chantilly și apoi la Jaulnay, îngrijorată că nu știe cărui partid îi aparțineți cu adevărat, a hotărât să trimită un parlamentar ca să facă o încercare chiar aici. Cu încercarea aceasta, pe care un alt parlamentar ar fi făcut-o mai bine, poate, m-am însărcinat eu, considerând că, fiind confidenta gândurilor dumneavoastră cele mai intime în această privință, aș putea s-o duc la îndeplinire în mai bune condițiuni decât oricare altă persoană.

— Mulțumesc, doamnă, spuse Canolles sfâșiindu-și cu mâna jaboul de la gât; căci în timpul scurtelor pauze ale dialogului, auzea respirația întretăiată a lui Nanon.

— Iată, deci, ceea ce vă propun, domnule… În numele doamnei prințese, precizez: căci dacă ar fi fost în numele meu, continuă Claire cu surâsul său încântător, aș fi inversat ordinea propunerilor.

— Ascult, spuse Canolles cu o voce surdă.

— Veți preda insula Saint-Georges într-una din condițiile pe care am să vi le propun, la alegerea dumneavoastră. Prima, și amintiți-vă bine că nu sunt eu cea care vorbesc, o sumă de două sute de mii de livre…

— Oh, doamnă, nu mergeți mai departe, spuse Canolles încercând să rupă aci conversația. Am fost însărcinat de regină cu un ordin; ordinul acesta este insula Saint-Georges și-l voi apăra până la moarte.

— Amintiți-vă trecutul, domnule, strigă Claire cu tristețe: nu-mi vorbeați așa la ultima noastră întrevedere, când îmi propuneați să abandonați totul, ca să mă urmați, când puseserăți chiar mâna pe pană ca să vă oferiți demisia celor cărora, astăzi, voiți să le sacrificați viața.

— Am putut s-o ofer, doamnă, atunci când eram liber să-mi aleg drumul; astăzi nu mai sunt…

— Nu mai sunteți liber? strigă Claire, pălind; ce înțelegeți prin asta? Ce vreți să spuneți, domnule?

— Vreau să spun că sunt legat prin onoare.

— Ei bine, ascultați atunci a doua propunere pe care v-o fac.

— La ce bun? spuse Canolles, nu v-am repetat destul că rămân neclintit în hotărârea mea? Nu mă mai tentați, ar fi inutil.

— Iertați-mă, domnule, dar și eu sunt însărcinată cu o misiune pe care trebuie s-o duc până la capăt, răspunse Claire.

— Faceți-o, murmură Canolles, dar să știți că sunteți foarte crudă.

— Demisionați și noi vom acționa asupra succesorului dumneavoastră mai eficace decât asupra dumneavoastră. Într-un an sau doi, vă veți relua serviciul sub domnul le Prince, cu gradul de brigadier.

Canolles clătină trist din cap.

— Vai, doamnă, de ce îmi cereți numai lucruri imposibile?

— Mie îmi spuneți asta? întrebă Claire, dar, cu adevărat, domnule, nu vă înțeleg. Nu erați, oare, pe punctul de a vă da demisia? Nu-i spuneați aceleia care era atunci lângă dumneavoastră și care vă asculta încântată, că sunteți liber și că demisionați din toată inima? De ce nu faceți acum aici, când v-o cer, când vă rog, ceea ce vă propuneați să faceți când erați la Jaulnay…?

Cuvintele acestea se înfigeau în inima lui Nanon ca niște lovituri de pumnal și Canolles le simțea cum se înfigeau.

— Ceea ce, în timpul acela, era un act fără importanță, ar fi astăzi o trădare, o trădare ticăloasă! spuse Canolles cu o voce surdă. Nu voi preda niciodată Saint-Georges! Nu voi demisiona niciodată!

— Așteptați, așteptați, spuse Claire cu vocea ei cea mai dulce, privind, totuși, în jurul ei cu îngrijorare, căci rezistența lui Canolles și mai ales constrângerea pe care se părea că o încearcă, i se păreau foarte ciudate. Ascultați acum această ultimă propunere cu care aș vrea să încep, căci știam și am spus-o de la început că le veți refuza pe primele două, pentru că avantajele materiale, și sunt fericită că am ghicit-o, nu sunt lucruri care să tenteze o inimă ca a dumneavoastră. Dumneavoastră vă trebuie alte speranțe decât acelea pornite din ambiție sau din bogăție. Instinctele nobile au nevoie de recompense nobile. Ascultați, dar…

— În numele cerului, doamnă! spuse Canolles, fie-vă milă de mine!

Și făcu o mișcare de parcă ar fi vrut să se retragă.

Claire crezu că-l tulburase și, convinsă că ceea ce avea să-i spună trebuia să-i desăvârșească victoria, îl reținu și continuă:

— Dacă în locul unui avantaj josnic vi s-ar oferi un interes curat și onorabil; dacă s-ar plăti demisia dumneavoastră, pe care o puteți da fără niciun blam, pentru că ostilitățile nefiind începute, demisia nu este un act de dezertare, nicio perfidie, ci pur și simplu o alegere, dacă, spun, s-ar plăti această demisie cu o căsătorie; dacă o femeie, căreia i-ați spus că o iubiți, căreia i-ați jurat că o veți iubi mereu și care, în ciuda acestor jurăminte, n-a răspuns niciodată direct pasiunii dumneavoastră, dacă această femeie v-ar spune: domnule de Canolles sunt liberă, sunt bogată, vă iubesc, fiți soțul meu, să plecăm împreună… Oriunde veți vrea, departe de toate neînțelegerile interne, departe de Franța… Ei bine! Spuneți, domnule, nici de data aceasta n-ați accepta?

Cu toată fața împurpurată, cu toată încântătoarea ezitare a lui Claire, cu toată amintirea micului castel din Cambes pe care ar fi putut să-l zărească și acum de la fereastra camerei, dacă în timpul scenei pe care am descris-o, noaptea nu s-ar fi lăsat adâncă, de nepătruns, Canolles rămase nemișcat și categoric în hotărârea pe

care o luase, căci vedea de departe apărând din spatele draperiei gotice, capul palid cu părul despletit al lui Nanon, îngrozită de teamă.

— Dar pentru numele lui Dumnezeu, răspundeți-mi! continuă vicontesa, căci nu-mi explic deloc tăcerea dumneavoastră. Oare m-am înșelat eu? Nu sunteți dumneavoastră domnul baron de Canolles? Nu sunteți același om care mi-ați spus la Chantilly că mă iubiți și care mi-ați repetat același lucru la Jaulnay? Care mi-ați jurat că numai pe mine mă iubiți pe lume? Și că sunteți gata să vă sacrificați orice altă dragoste? Vorbiți! Vorbiți! Pentru numele lui Dumnezeu, răspundeți-mi, odată!

Atunci se auzi un geamăt, dar de data aceasta atât de clar și de distinct încât doamna de Cambes nu se mai putu îndoi că la convorbirea aceasta mai asistase și o a treia persoană. Ochii ei uluiți urmară direcția privirii lui Canolles, dar acesta nu și-o putu abate atât de repede încât, călăuzită de ea, vicontesa să nu zărească, de data asta, capul acela palid și nemișcat, forma aceea asemeni unei năluci, care urmărise cu respirația întretăiată, toată conversația care avusese loc.

Cu tot întunericul cele două femei, schimbară o privire plină de foc și pulbere și scoaseră amândouă, deodată câte un strigăt.

Nanon dispăru.

Doamna de Cambes apucă în grabă pălăria și pelerina și se întoarse spre Canolles:

— Domnule, înțeleg acum ce numiți dumneavoastră datorie și recunoștință; înțeleg care este datoria pe care refuzați să o abandonați sau să o trădați, înțeleg, în sfârșit, că sunt sentimente inaccesibile oricăror seducțiuni și de aceea vă las cu totul în seama acestora, a puterii acestora, a acestei recunoștințe. Adio, domnule, adio!

Făcu o mișcare ca pentru a se retrage fără ca ofițerul să o fi reținut; însă o amintire dureroasă o opri.

— Încă o dată, domnule, spuse ea, în numele unei prietenii pe care v-o datorez pentru serviciul pe care ați binevoit să mi-l faceți, în numele prieteniei pe care mi-o datorați pentru serviciul pe care și eu vi l-am făcut, în numele tuturor acelora pe care îi iubiți sau vă iubesc, și nu fac excepție, pentru nimeni nu primiți lupta: mâine sau, poate, poimâine Saint-Georges va fi atacat, nu-mi provocați durerea să vă știu învins sau mort.

La aceste cuvinte Canolles tresări și se trezi.

— Doamnă, vă mulțumesc în genunchi pentru asigurarea pe care mi-ați dat-o despre această prietenie care mi-e mai scumpă decât pot să vă spun. Oh! De-am fi atacați! Să vină, pentru Dumnezeu! Eu chem dușmanul cu mai multă înflăcărare, decât va spune el

vreodată ca să vină împotriva mea. Am nevoie de luptă, am nevoie de pericol ca să mă redresez în propriii mei ochi; să vină lupta, ba chiar moartea, moartea va fi binevenită, pentru că știu că voi muri bogat prin prietenia dumneavoastră, puternic prin compasiunea dumneavoastră și onorat prin stima dumneavoastră.

— Adio, domnule, spuse Claire, îndreptându-se spre ușă.

Canolles o urmă. Ajuns în mijlocul coridorului întunecat, îi luă mâna și cu o voce abia șoptită, pe care și el de-abia o auzi îi spuse:

— Claire, vă iubesc mai mult decât v-am iubit vreodată, dar nenorocirea vrea să nu vă pot dovedi aceasta decât murind departe de dumneata.

Un râs scurt, ironic, fu pentru un moment singurul răspuns al doamnei de Cambes; dar abia ieși din castel, că un hohot dureros îi sfâșie pieptul. Și frângându-și mâinile se pomeni strigând:

— Doamne Dumnezeule! Nu mă mai iubește! Și eu, eu, nefericita de mine, eu îl iubesc…!

IV.

După ce o părăsi pe doamna de Cambes, Canolles se întoarse în cameră. Nemișcată, palidă, Nanon stătea în mijlocul camerei. Canolles se îndreptă spre ea cu un surâs trist. Pe măsură ce înainta, lui Nanon i se înmuiau genunchii. El îi întinsese mâna iar ea i se prăbuși la picioare.

— Iartă-mă, iartă-mă, Canolles! Eu te-am adus aici, eu am intervenit să ți se dea postul acesta atât de greu și de periculos, dacă ai să fii ucis, eu voi fi cauza morții dumitale. Sunt o egoistă care nu s-a gândit decât la fericirea ei. Părăsește-mă! Pleacă!

Canolles o ridică cu blândețe.

— Să te abandonez? Niciodată, Nanon, niciodată, mi-ești prea dragă: am jurat să te protejez, să te salvez și te voi salva sau voi muri!

— Spui asta cu toată inima, Canolles, fără ezitare și fără regret?

— Da, spuse Canolles surâzând.

— Mulțumesc, demn și nobil prieten. Vezi tu, viața asta la care țineam atât, ți-aș sacrifica-o astăzi fără să mă plâng, căci de abia de astăzi, înțeleg ce sacrificiu ai făcut pentru mine. Ți s-au oferit bani, dar averea mea nu-ți aparține? Ți s-a oferit dragostea, dar a existat vreodată, în lume, o femeie care să te iubească așa cum te iubesc eu? Ți s-a oferit un grad? Ascultă-mă, vei fi atacat: ei bine! Să cumpărăm soldați, să strângem arme și muniții, să ne dublăm forțele și să ne apărăm. Eu voi lupta pentru dragostea mea, tu pentru onoarea ta. Te vei bate, viteazule Canolles; și se va duce veste reginei că n-are un căpitan mai viteaz decât tine; de gradul tău, mă ocup eu; și când vei fi bogat, încărcat de glorie și de onoruri, n-ai decât să mă abandonezi, dacă vrei; mă voi consola cu amintirile.

Și spunând acestea Nanon îl privi pe Canolles așteptând răspunsul pe care femeile îl așteaptă întotdeauna de la cuvintele exagerate, adică nebunești și pline de exaltare așa cum sunt cuvintele întotdeauna. Dar Canolles aplecă fruntea cu tristețe.

— Nanon, cât timp voi fi în viață pe insula Saint-Georges nu vei avea nicio pagubă, nu vei înfrunta niciun afront. Fii convinsă, n-ai de ce să te temi.

— Mulțumesc, spuse ea, nu asta este tot ce cer.

Apoi șopti, abia să se audă: „Vai! Sunt pierdută… Nu mă mai iubește…”

Canolles surprinse privirea aceea care străluci ca un fulger și paloarea îngrozitoare care timp de o secundă mărturisi atâta durere.

„Să fim generoși până la capăt, își zise el, altfel am fi niște

ticăloși.”

— Vino, Nanon, spuse el, vino prietenă; aruncă-ți pelerina pe umeri, pune-ți pălăria bărbătească, aerul nopții îți va face bine. Trebuie să fiu atacat dintr-un moment în altul și vreau să-mi fac rondul de noapte.

Palpitând de bucurie, Nanon se îmbrăcă așa cum i se spusese și-și urmă iubitul.

Canolles era un adevărat căpitan. Intrat în serviciu de copil, studiase meseria aceasta cu toată seriozitatea. Așa că vizita o făcu nu numai ca guvernator, dar și ca inginer. Ofițerii care îl văzuseră venind ca un favorit și care credeau că au de-a face cu un guvernator de paradă, fură chestionați pe rând de șeful lor asupra tuturor mijloacelor de atac și de apărare pe care le oferea cetatea. Atunci nu le fu prea greu să recunoască în tânărul ușuratic un căpitan cu o mare experiență; chiar cei mai în vârstă începură să i se adreseze plini de respect. Singurul lucru pe care puteau să i-l reproșeze era blândețea cu care da ordinele și extrema politețe când punea întrebări: lumea se temea ca această curtenie să nu fi ascuns în spatele ei dovada unei slăbiciuni. Totuși, toți simțeau pericolul apropiindu-se, ordinele comandantului fură executate cu o grabnică punctualitate ceea ce îi făcu șefului aceeași bună părere pe care și ei și-o făcuseră despre el. În cursul zilei sosise o companie de pionieri. Canolles ordonă lucrări care fură începute imediat. Nanon voi să-l aducă la fort ca să-l scutească de oboseala unei nopți petrecute afară, dar Canolles își continuă rondul și el fu acela care o îndepărtă cu delicatețe, cerându-i să intre în casă. Apoi, după ce trimise vreo trei-patru soldați recomandați de locotenentul lor, dintre oamenii cei mai destoinici, ca să cerceteze terenul, reveni să se culce pe piatra pe care stătuse până atunci ca să urmărească lucrările de fortificație.

Însă în timp ce cu ochii urmărea mecanic sapele și cazmalele, gândul lui Canolles zbura de la lucrurile materiale care se executau în fața lui, la evenimentele de peste zi, la toate întâmplările ciudate al căror erou fusese din ziua de când o cunoscuse pe doamna de Cambes. Însă, lucru ciudat, gândul lui nu mergea mai departe, i se părea că de-abia din ceasul acela începuse să trăiască și că până atunci, trăise într-o lume cu instincte inferioare, cu senzații incomplete. Începând de la ora aceea, pătrunsese în viața lui o lumină care dădea o altă înfățișare lucrurilor și, în această lumină, Nanon, sărmana Nanon, era sacrificată, fără milă, unei alte iubiri, violentă de când se născuse, asemeni acelor iubiri care pun stăpânire pe întreaga viață în care au intrat.

Așa că, după meditații dureroase, amestecate cu încântări cerești pe care i le dădea convingerea că era iubit de doamna de Cambes,

Canolles își mărturisi că datoria îi cerea un singur lucru și anume să fie om de onoare și că prietenia lui pentru Nanon nu avea niciun amestec cu această hotărâre.

Sărmana Nanon! Canolles numea prietenie sentimentul lui față de ea. Or, în dragoste, prietenia este cam același lucru cu indiferența.

Pe de altă parte și Nanon veghea, căci nu putuse să se culce: în picioare, la fereastră, înfășurată într-o pelerină neagră ca să nu fie văzută, nu urmărea nici luna tristă strecurându-se printre nori, nici vârfurile plopilor legănate cu grație de vântul nopții, nici măreața Garona, care părea mai curând un vasal rebel care pornește război împotriva stăpânului său, decât o sclavă supusă care își aduce tributul său oceanului, ci urmărea înceata, dar chinuitoarea schimbare care se făcea împotriva ei în inima iubitului său: ea vedea în forma aceea cenușie care se contura pe piatră, în umbra aceea nemișcată, ghemuită în fața unui felinar, fantoma vie a fericirii sale trecute: ea, atât de energică, atât de mândră, altădată atât de dibace, își pierduse acum toată abilitatea, toată mândria, toată energia; s-ar fi zis că simțurile sale lovite de nenorocire deveneau mai inteligente, mai subtile; simțise încolțind dragostea în adâncul inimii iubitului său, asemeni lui Dumnezeu, care, aplecându-se peste bolta cerului, simte încolțind firul ierbii în măruntaiele pământului.

Canolles se întoarse în cameră abia când se făcu ziuă; Nanon intrase și ea în camera ei, așa că el nu avu de unde să știe că și ea veghease toată noaptea. Canolles se îmbrăcă, cu multă grijă, adună garnizoana, vizită pe lumină bateriile, întârziind mai ales la acelea care dominau malul stâng al Garonei, puse să se închidă cu lanțuri portul mic al insulei, rostui un fel de șalupe încărcate cu piese de artilerie ușoară și puști, își trecu oamenii în revistă, îi însufleți din nou prin cuvântul său atât de colorat și de generos și se întoarse aproape de ora zece.

Nanon îl aștepta cu surâsul pe buze, dar nu mai era aceeași Nanon mândră și autoritară ale cărei capricii îl făceau să tremure chiar pe domnul d'Epernon; era acum o femeie timidă, o sclavă speriată care nu mai cerea dragoste, ci doar să i se permită să iubească.

Ziua se petrecu fără alte evenimente în afară de diferitele peripeții ale acestei drame interioare care se juca în sufletele fiecăruia din cei doi tineri. Soldații trimiși în cercetare se întorseseră pe rând. Niciunul nu aduse vreo veste precisă; doar că în Bordeaux era o mare agitație și că era evident că se pregătește ceva.

În adevăr, doamna de Cambes, după ce se întorsese în oraș, îi

transmisese rezultatele lui Lenet ascunzând amănuntele aventurii în cutele tainice ale inimii. Bordelezii cereau cu violență ocuparea insulei Saint-Georges. Poporul se oferea în grupuri mari să facă parte din expediție. Șefii nu-i rețineau decât sub pretextul lipsei unui comandament iscusit care să poată conduce expediția și a soldaților din armata regulată care să-i poată susține. Lenet profită de acest moment pentru a strecura numele celor doi duci și pentru a oferi armata de care dispuneau aceștia: propunerea sa fu primită cu entuziasm și chiar acei care, în ajun, votaseră închiderea porților, îi chemau acum cu brațele deschise.

Lenet alergă la prințesă ca să-i ducă această veste bună.

Claire pretextă oboseala pentru a nu lua parte la hotărârile care se luau împotriva lui Canolles și se retrase la ea ca să plângă în toată voia.

Din camera ei, auzea strigătele și amenințările poporului ieșit în stradă. Toate strigătele și amenințările erau îndreptate împotriva lui Canolles.

În curând se auzi un răpăit de tobe: companiile se adunară, magistrații municipali înarmară poporul care cerea sulițe și archebuze; fu scos tunul din arsenal, se împărți praf de pușcă iar două sute de bărci fură pregătite să urce cursul fluviului Garona, profitând de mareea de noapte, în timp ce trei mii de oameni, mergând pe malul stâng, aveau să atace dinspre uscat.

Armata pe apă trebuia să fie comandată de d'Espagnet, consilier parlamentar, iar armata de uscat de domnul de La Rochefoucauld care tocmai intrase în oraș cu vreo două mii de gentilomi. Domnul duce de Bouillon urma să ajungă abia după două zile, cu încă o mie de oameni. De aceea domnul de La Rochefoucauld grăbi atacul cât putu mai mult, pentru ca la luptă să nu ia parte și rivalul său.

V.

A treia zi, după ziua în care doamna de Cambes fusese în insula Saint-Georges în haine de parlamentar, în timp ce Canolles își făcea rondul său pe metereze, fu anunțat că un mesager, având o scrisoare pentru el, cerea să-i vorbească.

Mesagerul introdus imediat îi predă depeșa lui Canolles.

Se vedea de departe că scrisoarea nu avea nimic oficial; era o scrisoare mică mai mult lungă decât lată, scrisă cu un scris fin și ușor tremurat, pe o hârtie lucioasă, ușor albăstrie și parfumată.

Numai la vederea hârtiei Canolles simți cum inima își accelerase bătăile, fără voia lui.

— Cine ți-a dat această scrisoare? întrebă el.

— Un om de vreo cincizeci și cinci, șaizeci de ani.

— Cu barba și mustățile sure?

— Da.

— Cu talia cambrată?

— Da.

— Cu ținută militară?

— Da.

Canolles dădu omului un ludovic și-i făcu semn să plece imediat.

Apoi, se îndepărtă cu inima zvâcnind și se ascunse într-un unghi al bastionului ca să poată citi nestingherit scrisoarea pe care o primise.

Aceasta nu conținea decât două rânduri:

„Veți fi atacați. Dacă nu mai sunteți demn de mine, măcar arătați-vă demn de dumneavoastră”.

Scrisoarea nu era semnată, însă Canolles recunoscu pe doamna de Cambes, așa cum îl recunoscuse pe Pompée. Se uită în jur să vadă dacă nu este observat de cineva și, roșindu-se ca un copil la prima sa dragoste, duse cu patimă scrisoarea la buze după care o apăsă pe inimă.

Apoi se urcă pe bastion de unde putea urmări cursul Garonei pe o distanță de aproape o leghe în câmpia înconjurătoare pe toată întinderea ei.

Dar, nici pe fluviu, nici pe câmpie nu zări nimic.

„Așa o să treacă dimineața, își spunea el, nu vor veni ei în cursul zilei, se vor odihni pe drum și vor ataca la noapte”.

Canolles auzi un zgomot ușor în spatele lui și se întoarse, era locotenentul lui:

— Ei, domnule de Vibrac, ce se aude?

— Se spune că drapelul prinților va flutura mâine pe insula Saint-Georges.

— Cine spune asta?

— Doi din soldații pe care i-am trimis în recunoaștere și care s-au întors. Au văzut pregătirile pe care le fac burghezii din oraș împotriva noastră.

— Și ce le-ați răspuns celor care au spus că drapelul prinților va flutura mâine pe fortul Saint-Georges?

— Le-am răspuns, domnule comandant, că mi-e indiferent pentru că n-am să-l văd.

— În cazul acesta mi-ați furat răspunsul, domnule! spuse Canolles.

— Bravo, domnule comandant! Noi nu cerem altceva, iar soldații se vor bate ca niște lei când vă vor cunoaște răspunsul.

— Să se bată ca niște oameni, asta e tot ce le cer… Și ce se spune despre felul atacului?

— Domnule guvernator, ni se prepară o surpriză, spuse Vibrac, râzând.

— Drace! O surpriză! spuse Canolles, iată al doilea avertisment pe care îl primesc. Și cine conduce pe asediatori?

— Domnul de La Rochefoucault, trupele de uscat; d'Espagnet, consilierul parlamentar, trupele pe apă.

— Ei bine! Eu am să-i dau un sfat.

— Cui?

— Domnului consilier parlamentar.

— Care?

— Să-și întărească miliția orășenească cu câteva regimente zdravene, bine disciplinate, care să-i învețe pe burghezii aceștia cum trebuie să țină piept unui foc bine susținut.

— N-a așteptat sfatul dumneavoastră, domnule comandant, căci înainte de a fi fost jurist, mi se pare că a fost puțin soldat iar pentru această expediție s-a încadrat în regimentul Navailles.

— Cum? În regimentul Navailles?

— Da.

— Fostul meu regiment.

— Exact. Se pare că a trecut cu cățel și purcel de partea domnilor prinți.

— Cine-i comandă?

— Baronul de Ravailly.

— Precis?

— Îl cunoașteți?

— Da… Un băiat simpatic, viteaz ca sabia care o poartă!… Atunci, în cazul acesta va fi mai aprig decât mă așteptam; o să avem o adevărată distracție.

— Ce ordonați, domnule comandant?

— Începând de astă-seară să se dubleze posturile; soldații să se culce complet echipați cu armele încărcate la îndemână. O jumătate

va sta de veghe, în timp ce se va odihni cealaltă jumătate… Jumătatea care va sta trează să fie ascunsă în spatele taluzului… Mai așteptați.

— Aștept.

— Ați pomenit cuiva despre raportul mesagerului?

— Nimănui.

— Bine. Mai țineți faptul acesta secret încă un timp. Alegeți vreo zece dintre oamenii cei mai bine pregătiți pe care îi aveți; trebuie să fie printre ei braconieri și pescari.

— Avem chiar prea mulți.

— Bine. Așa cum v-am spus, alegeți vreo zece și dați-le permisie până mâine dimineață, ei or să-și arunce undițele în Garona sau or să pună capcane în câmpie. În noaptea asta, d'Espagnet și domnul de La Rochefoucauld o să-i prindă și o să-i întrebe.

— Nu înțeleg…

— Nu înțelegeți că asediatorii trebuie să ne creadă în cea mai perfectă securitate? Ei bine! Oamenii aceștia care nu știu nimic, vor jura cu aerul cel mai sincer și care nu va fi jucat că noi ne-am culcat pe amândouă urechile, iar ei se vor lăsa trași pe sfoară.

— Ah! Foarte bine.

— Lăsați dușmanul să se apropie, lăsați-l să debarce, lăsați-l să-și pună scările.

— Dar de tras, când tragem?

— Când o să vă dau eu ordin. Dacă o singură lovitură va fi trasă din rândurile noastre fără de a ordona eu, pe cuvântul meu de guvernator, că voi da ordin ca acela să fie împușcat.

— Oh! Drace.

— Un război civil, e de două ori război. Este necesar ca războiul civil să nu se facă asemeni unei partide de vânătoare… Lăsați-i să râdă pe domnii bordelezi și râdeți și dumneavoastră, dacă asta vă amuză; dar să râdeți numai atunci când am să vă spun eu.

Locotenentul plecă să ducă ordinul lui Canolles și celorlalți ofițeri. Aceștia se priviră între ei uimiți. Hotărât lucru, în guvernator erau doi oameni: un gentilom curtenitor și un comandant neînduplecat.

Canolles luă masa cu Nanon, numai că cina fusese grăbită cu două ore. Canolles hotărâse să nu părăsească fortificațiile de la apusul până la răsăritul soarelui. O găsi pe Nanon răsfoind o corespondență voluminoasă.

— Poți să te aperi cu îndrăzneală, dragă Canolles, căci n-o să treacă mult până să fii ajutat: sosește regele; domnul de la Meilleraye aduce o armată iar domnul d'Epernon sosește cu cincisprezece mii de oameni.

— Dar, ca să ajungă până aici au nevoie de opt sau, poate, de

zece zile, Nanon, adăugă Canolles surâzând, insula Saint-Georges nu este inexpugnabilă.

— Oh! Atât timp cât comanzi aici, răspund eu de lot.

— Da, dar numai cât timp comand, dar pot fi ucis… Și atunci, ce ai să faci, Nanon? Te-ai gândit măcar?

— Da, răspunse Nanon, surâzând la rândul ei.

— Ei bine, pregătește-ți cuferele. Un barcagiu se va găsi într-un loc dinainte stabilit; dacă e nevoie să sari în apă, vei avea cu dumneata patru din cei mai buni înotători dintre oamenii mei, care au ordin să nu te părăsească și să te transporte pe celălalt mal.

— Toate aceste precauțiuni sunt inutile, Canolles, dacă ai să fii ucis, nu voi mai avea nevoie de nimic.

Se anunță că masa era gata. În timpul mesei, Canolles se ridică de zece ori și se duse la fereastra care da spre râu; apoi părăsi camera înainte de a se fi sfârșit masa… Începuse să se înnopteze.

Nanon voi să-l urmeze.

— Nanon, spuse Canolles, întoarce-te în camera dumitale și jură-mi că n-ai să ieși. Dacă te-aș ști afară, expusă, în pericol n-aș mai răspunde de mine. Nanon, e în joc onoarea mea, nu te juca cu ea.

Nanon îl sărută, iar buzele ei păreau și mai roșii din cauza obrajilor ca de ceară.

— Mă supun, Canolles, spuse ea, vreau ca prietenii și dușmanii să cunoască omul pe care-l iubesc: du-te!

Canolles se depărtă; nu putea să nu admire ființa acesta supusă dorințelor și voinței lui. Abia ajunse la post că se lăsă noaptea, o noapte teribilă și amenințătoare, așa cum este întotdeauna atunci când se ascunde în cutele ei întunecoase un secret sângeros.

Canolles se așeză în capătul esplanadei, de unde domina cursul fluviului și ambele maluri. Nu era lună; niște nori negri asemeni unor voaluri alunecau greoi pe cer. Imposibil să fii văzut, dar și imposibil să poți vedea ceva.

Totuși, către miezul nopții, i se păru că distinge niște mase întunecoase mișcându-se pe malul stâng și niște forme uriașe alunecând liniștit pe apă. Încolo, niciun alt zgomot în afară de vântul nopții care tânguia printre copaci.

Masele acelea negre se opriră și se fixară la distanță; lui Canolles i se păru că s-a înșelat, totuși își încordă atenția; cu ochii înfierbântați scruta întunericul iar urechea căuta să prindă orice zgomot, oricât de slab ar fi fost.

Orologiul din turnul fortăreței bătu ora trei iar rezonanța lui se pierdu încet și lugubru în bezna nopții. Canolles începu să creadă că fusese informat greșit și se pregătea să se retragă, când deodată, locotenentul de Vibrac, care era lângă el, îi puse repede o mână pe umăr, iar cealaltă o întinse spre fluviu.

— Da, da, zise Canolles, ei sunt, n-am pierdut nimic așteptând. Treziți oamenii care dorm și trimiteți-i să-și ia postul în primire, în spatele zidului. Le-ați spus că-l ucid pe cel care va trage primul?

— Da.

— Bine! Mai spuneți-le o dată.

În adevăr, în primele raze ale zilei se vedeau apropiindu-se bărci lungi încărcate cu oameni care râdeau și vorbeau pe șoptite, în timp ce în mijlocul câmpiei se zărea o ridicătură care nu existase în ajun. Era o baterie cu șase guri de tun pe care domnul de La Rochefoucauld o instalase în cursul nopții: oamenii din barcă nu întârziaseră până acum decât pentru că bateria nu fusese încă instalată în poziția de tragere.

Canolles întrebă dacă armele erau încărcate și la răspunsul afirmativ, făcu semn să se aștepte.

Bărcile se apropiară din ce în ce și la lumina slabă a dimineții, Canolles observă, curând centurioanele și pălăriile caracteristice ale companiei Navailles, pe care după, cum știm, o comandase el: la prova uneia din bărci sta baronul de Ravailly, care îl înlocuise la comanda companiei, iar la pupă locotenentul care îi era frate de lapte, și pe care camarazii îl iubeau foarte mult pentru umorul și inepuizabilele lui glume.

— O să vedeți, spunea el, că nici nu mișcă și că va trebui să-i trezească domnul de La Rochefoucauld, cu lovituri de tun. Drace! Dar cum se doarme la Saint-Georges! Când voi fi bolnav aici am să viu.

— Bunul Canolles, răspunse Ravailly, își joacă rolul de guvernator ca un tată de familie: se teme să nu-i răcească soldații dacă ar face gardă de noapte.

— Adevărat, spuse un altul, nu se vede nicio santinelă măcar.

— Ohe! strigă locotenentul punând piciorul pe pământ, voi de-acolo de sus, treziți-vă și dați-ne o mână de ajutor ca să urcăm!

La această glumă, un hohot de râs se întinse peste toată linia asediatorilor și în timp ce trei sau patru bărci înaintau spre port, restul armatei debarcă pe uscat.

— Haide! Haide! spuse Ravailly, înțeleg; Canolles vrea să dea impresia că se lasă luat prin surprindere ca să nu se strice cu curtea. Atenție, domnilor, să-i întoarcem politețea și să nu ucidem pe nimeni. Odată ajunși în cetate, îndurare pentru toți în afară de femei, care poate că nici nu o vor cere, la dracu! Copii, să nu uităm că este un război de prieteni, așa că pe primul care va trage sabia, îl străpung.

La aceste recomandații făcute cu o veselie specific francezilor, izbucniră râsete; iar soldații împărtășiră veselia cu ofițerii lor.

— Atențiune, prieteni, spuse locotenentul, e bine să râdem, dar

asta nu trebuie să ne împiedice de la treabă. La scări și să ne cățărăm.

Soldații aduseră din bărci lungi și se apropiară de ziduri.

Atunci Canolles se ridică și, cu bastonul în mână, cu pălăria pe cap, părând un om care își face plimbarea obișnuită în aerul rece al dimineții, se apropie de zidul pe care îl depăși cu jumătate de corp.

Era destulă lumină ca să poată fi recunoscut.

— Eh! Bună ziua Navailles, spuse el adresându-se întregului regiment, bună ziua, Ravailly, bună ziua Remonenq.

— Ia uite, e Canolles! strigară tinerii. În sfârșit, te-ai trezit baroane?

— Ei, da! Ce vreți, aici se duce o viață fără griji, ca un rege din Yvetot; lumea se culcă devreme și se scoală târziu, dar voi, ce dracu faceți așa devreme?

— Pe dracu! spuse Ravailly, vezi prea bine, mi se pare că am venit să te asediem, asta e.

— Și de ce să mă asediați?

— Ca să-ți luăm fortul.

Canolles începu să râdă.

— Haide, spuse Ravailly, capitulezi nu-i așa?

— Dar mai întâi, trebuie să știu cui mă predau. Cum se face că Navailles servește contra regelui?

— Pe legea mea, dragă, pentru că ne-am făcut rebeli. Gândindune bine, ne-am dat seama că Mazarin e o secătură, care nu merită să fie servit de niște gentilomi viteji, așa că am trecut de partea prinților.

— Dar tu?

— Eu, dragul meu, sunt un epernonist înfocat.

— Nu se poate. Hei, voi de acolo, lăsați lanțurile portului în pace. Știi bine că lucrurile astea se privesc numai de departe și dacă se pune mâna, asta aduce nenorocire. Ravailly, spune-le să nu mai pună mâna pe lanțuri, continuă Canolles, încruntându-se, sau trag în ei… Te previn, că am niște trăgători excelenți.

— Aș! Glumești! răspunse ofițerul. Lasă-i să te ia, nu ești în forță.

— Eu nu glumesc… Jos scările, Ravailly, te rog, iei cu asalt casa regelui, bagă de seamă!

— Saint-Georges, casa regelui?

— Pe dracu! Mai bine privește și ai să vezi drapelul pe colțul bastionului… Ascultă, dă ordin să se pună iar bărcile pe apă și scările în barcă, sau trag. Dacă vrei să stăm de vorbă, vino singur sau cu Remonenq și vom vorbi luând masa împreună. Am un bucătar excelent, aici pe insulă.

Ravailly începu să râdă și-și încurajă oamenii din privire. În timpul acesta o altă companie se pregătea să debarce.

Canolles își dădu seama că sosise momentul decisiv și reluându-și atitudinea hotărâtă și aerul grav care conveneau unui om însărcinat cu o responsabilitate atât de grea ca a lui, strigă:

— Oprește-te, Ravailly… Încetează cu glumele, Remonenq; niciun cuvânt, niciun pas, niciun gest mai mult, sau dau ordin să se tragă și-i adevărat ce vă spun, pe cât de adevărat e faptul că acesta e drapelul regelui și că voi atacați florile de crin ale Franței.

Unind fapta cu amenințarea, răsturnă cu brațul lui puternic prima scară care se ridicase deasupra zidului cetății.

Cinci sau șase oameni, mai grăbiți decât ceilalți, începuseră să urce: șocul îi răsturnă, iar căderea lor produse un imens hohot de râs și printre asediatori și printre asediați: s-ar fi zis că se joacă niște școlari.

În acel moment un semnal arăta că asediatorii trecuseră lanțurile care închideau portul.

Imediat Ravailly și Remonenq apucară o scară și se pregătiră, la rândul lor, să coboare în șanț, strigând:

— După noi, Navailles! La escaladă! Sus! Sus!

— Sărmane Ravailly, strigă Canolles, te rog, oprește-te…

Dar în clipa aceea bateria de pe uscat, care tăcuse până atunci, izbucni cu zgomot și lumină și o ghiulea zvârli în aer pământul din jurul lui Canolles.

— Haideți! spuse Canolles întinzând bastonul, dacă vor cu tot dinadinsul: Foc! Foc, pe toată linia, prieteni!

Atunci, fără să se fi văzut niciun om, se văzu un rând de muschete aplecându-se spre parapet și o coroană de foc porni din jurul coronamentului cetății, în timp ce o detunătură pornită în același moment din ambele tunuri ale fortăreței răspunse bateriei ducelui de La Rochefoucauld.

Vreo zece oameni căzură, dar căderea lor în loc să descurajeze, dădu mai multă înflăcărare restului companiei. La rândul ei bateria de pe uscat răspundea bateriei de pe fortăreață; o ghiulea trânti la pământ drapelul regal, o alta strivi un locotenent al lui Canolles, pe d'Elboin.

Canolles își aruncă privirea în jur și văzu că oamenii își reîncărcaseră armele.

— Foc, general! comandă el.

Ordinul fu executat cu aceeași precizie ca și prima dată.

Zece minute mai târziu nu mai rămăsese nimic întreg pe insula Saint-Georges. Pietrele tremurau și zburau în țăndări, tunul găurea zidurile, gloanțele se striveau de dalele mari și un fum des întuneca aerul de strigăte, de amenințări și de gemete.

Canolles observă că ceea ce făcea cel mai rău fortului său era bateria domnului de La Rochefoucauld.

— Vibrac, spuse el, ocupă-te de Ravailly, să nu câștige un deget de pământ în lipsa mea. Eu dau o fugă până la baterii.

În adevăr, Canolles alergă la cele două guri de tun care răspundeau focului domnului, de La Rochefoucauld, conduse tirul, se făcu încărcător, ochitor, comandant, distruse într-o clipă trei din cele șase guri de foc și culcă la pământ, în câmpie, vreo cincizeci de oameni. Ceilalți care nu se așteptau la o rezistență atât de înverșunată, intrară în debandadă și începură să fugă.

Domnul de La Rochefoucauld, în timp ce-i strângea, fu atins de o schijă care îi smulse sabia din mână.

Văzând acest rezultat, Canolles lăsă restul operației pe seama comandantului bateriei și alergă la locul unde compania Navailles, sprijinită de burghezii lui Espagnet, continua să forțeze asaltul.

Vibrac continua să reziste, însă primise un glonț în umăr.

Prezența lui Canolles dublă curajul trupelor, iar sosirea lui fu salutată cu strigăte de bucurie.

— Iartă-mă! îi strigă el lui Ravailly, am fost obligat să te părăsesc un moment, dragul meu, după cum ți-ai dat seama, am demontat tunurile domnului duce de La Rochefoucauld, dar fii liniștit, iată-mă.

Și pentru că în acel moment căpitanul companiei Navailles, prea însuflețit ca să poată răspunde glumei pe care poate nici n-o auzise, în mijlocul tumultului înfricoșător pe care o făceau bateriile și muschetele, își conducea oamenii la asalt pentru a treia oară, Canolles scoase pistolul de la brâu și întinzând mâna spre fostul său camarad, acum inamicul său, trase.

Glontele, îndrumat de o mână sigură, și de un ochi precis, îi sfărâmă brațul lui Ravailly.

— Mulțumesc, Canolles, strigă acesta care văzuse de unde pornise glonțul, mulțumesc, am să ți-o plătesc!

Cu toată stăpânirea de sine, tânărul căpitan fu silit să se oprească iar sabia îi căzu din mână. Remonenq veni în goană și-l prinse în brațe.

— Vrei să te pansezi la mine, Ravailly? strigă Canolles, am un chirurg care e tot atât de priceput pe cât bucătarul în meseria lui.

— Nu, mă întorc la Bordeaux. Însă, așteaptă-mă dintr-un moment în altul, căci mă reîntorc, ți-o promit. Numai că de data aceea am să-mi aleg momentul.

— Înapoi! Înapoi! strigă Remonenq. Ne retragem… La revedere, Canolles, ai câștigat prima manșă…

Remonenq avea dreptate: artileria făcuse ravagii în armata de pe uscat, care pierduse cel puțin o sută de oameni. Armata de apă, pierduse tot pe atât. Însă pierderea cea mai mare o suferise compania Navailles, care, pentru a-și păstra onoarea uniformei,

voise să meargă mereu în fruntea burghezilor lui Espagnet.

Canolles își ridică pistolul descărcat.

— Încetați focul! spuse el, lăsați-i să bată liniștiți în retragere: n-avem muniție de pierdut…

În adevăr, loviturile care s-ar fi tras ar fi fost în mare parte pierdute. Asediatorii se retrăgeau în grabă părăsind morții și luând cu ei pe răniți. Canolles își număra oamenii: avea șaisprezece răniți și patru morți. El, personal, nu suferise nici măcar o zgârietură.

— Drace! spuse el, zece minute mai târziu după ce Nanon terminase cu mângâierile de bucurie, n-am așteptat prea mult ca să-mi câștig brevetul de guvernator… Ce măcelărie prostească! Le-am ucis cel puțin o sută cincizeci de oameni și i-am zdrobit brațul unuia din cei mai buni prieteni ai mei ca să-l împiedic să moară.

— Da, spuse Nanon, dar dumneata ești sănătos?

— Mulțumesc lui Dumnezeu! Și cu siguranță că mi-ai purtat noroc, Nanon… Dar atenție la al doilea atac! Bordelezii sunt încăpățânați! Și de altfel, Ravailly și Remonenq mi-au promis că vor reveni.

— Ei bine! spuse Nanon, fortul Saint-Georges e comandat de același om și e apărat de aceiași soldați… N-au decât să vină și a doua oară, vor fi primiți și mai bine decât prima dată. Căci până atunci ai să-ți îmbunătățești posibilitățile de apărare?

— Draga mea, îi spuse confidențial Canolles lui Nanon, nu cunoști bine o cetate decât când te folosește de fortificațiile ei… A mea nu este inexpugnabilă, am descoperit asta de curând… Și dacă aș fi în locul ducelui de La Rochefoucauld aș lua insula Saint-Georges mâine dimineață!… Apropo, d'Elboin nu va mai lua masa cu noi.

— De ce?

— A fost tăiat în două de un obuz.

VI.

Înapoierea asediatorilor la Bordeaux a fost un spectacol trist.

Burghezii plecaseră triumfători, contând pe numărul lor, pe priceperea generalilor, care se arătau foarte liniștiți, pe desfășurarea evenimentelor, și pe îndemânarea omului de a acționa în fața primejdiei.

În adevăr, care dintre asediatori n-a cutreierat, în tinerețe, prin pădurea și câmpia din insula Saint-Georges, singur, sau într-o dulce companie? Care bordelez n-a pus mâna pe vâsle, pe muscheta de vânătoare sau pe plasa pescarului în porțiunea aceasta pe care urma să o revadă acum în calitate de soldat?

Din această cauză înfrângerea a fost de două ori mai grea pentru burghezii noștri pentru că se făcuseră de rușine și în fața orașului și în fața dușmanului. Așa că se înapoiară cu capetele plecate, ascultând cu resemnare vaietele și gemetele femeilor care, numărând războinicii lipsă, după obiceiul sălbaticilor din America, își dădeau seama treptat de pierderile suferite de învinși.

Atunci un murmur general de doliu și de dezorientare se așternu peste marele oraș. Soldații povestiră acasă, fiecare în felul său, dezastrul suferit. Comandanții se prezentară la prințesă, care locuia, am mai spus, la președintele parlamentului.

Doamna de Condé aștepta la fereastră înapoierea expediției. Născută într-o familie de soldați, soția unuia din cei mai mari învingători din lume, crescută în disprețul armurii ruginite și al panașului ridicol al burghezilor, ea nu putea lupta însă împotriva unui val de îngrijorare gândindu-se că burghezii, partizanii săi, aveau să lupte împotriva unei armate de bătrâni soldați. Totuși trei lucruri o linișteau: prima, că expediția era condusă de domnul de La Rochefoucauld; a doua că în frunte mergea regimentul Navailles; al treilea că pe drapele era scris numele de Condé.

Însă print-un contrast ușor de înțeles, tot ce reprezenta speranță pentru prințesă constituia durere pentru doamna de Cambes; după cum ce era durere pentru ilustra doamnă; urma să fie un motiv de triumf pentru vicontesă.

Ducele de La Rochefoucauld se prezentă cel dintâi în fața prințesei; mâneca hainei era sfâșiată iar cămașa plină de sânge.

— Este adevărat, ce mi s-a spus? întrebă prințesa, venindu-i în întâmpinare.

— Ce vi s-a spus, doamnă? întrebă rece, ducele.

— Se spune că ați fost respins.

— Nu se spune destul, doamnă, ca să fim drepți, am fost bătuți!

— Bătuți! strigă prințesa îngălbenindu-se, bătuți! Nu e cu putință!

— Bătuți, murmură vicontesa, bătuți de domnul de Canolles…!

— Dar cum a fost posibil? întrebă doamna de Condé, pe un ton sfidător care îi trăda profunda indignare.

— A fost, doamnă, așa cum se întâmplă în toate decepțiile, în joc, în dragoste, în război. Ne-am lovit de cineva mai fin sau mai puternic decât noi.

— Dar e atât de viteaz, acest domn de Canolles? întrebă prințesa.

Inima doamnei e Cambes, tresări de fericire.

— Ei, doamne! răspunse La Rochefoucauld ridicând din umeri, viteaz ca orice om!… Numai că dispunând de soldați odihniți, de ziduri solide și pentru că era gata pregătit, fiind probabil prevenit, ne-a risipit bordelezii noștri. Ah! Doamnă, în paranteză fie spus, ce soldați proști! Au dat bir cu fugiții de la primul foc.

— Dar Navailles? întrebă repede Claire fără să-și dea seama de imprudența acestei întrebări.

— Doamnă, spuse La Rochefoucauld, singura deosebire între Navailles și burghezi, este că burghezii au fugit iar Navailles s-a repliat.

— Atât ne-ar lipsi să pierdem acum și Vayres!

— Nu zic nu, răspunse rece la Rochefoucauld.

— Bătuți! repetă prințesa bătând cu piciorul în pământ, bătuți de niște oameni de nimic, comandați de un domn de Canolles! Ce nume ridicol!

Claire se roși până în albul ochilor.

— Găsiți numele acesta ridicol, doamnă, replică ducele; însă domnul de Mazarin îl găsește sublim. Și aș îndrăzni chiar să spun, adăugă el aruncând repede o privire ascuțită spre Claire, că aceasta nu e numai părerea sa. Numele sunt ca și culorile, doamnă, spuse el surâzând cu surâsul lui morocănos, asupra lor nu-ți poți impune părerea.

— Credeți că Richon este omul care s-ar lăsa bătut?

— De ce nu? Eu nu m-am lăsat bătut? Trebuie să așteptăm să treacă neșansa; războiul este un joc; într-o zi sau în alta, o să ne luăm revanșa.

— Asta nu s-ar fi întâmplat dacă s-ar fi urmat planul meu, interveni doamna de Tourville.

— Este adevărat, spuse prințesa, nu se poate face niciodată ce propunem, sub pretext că suntem femei și că nu ne pricepem deloc la război… Bărbații fac după capul lor și se lasă bătuți.

— Ei, doamne, așa e, doamnă, dar asta s-a întâmplat și celor mai buni generali. Paulus-Emilius s-a lăsat bătut la Cannae, Pompei la Pharsala și Atilla la Chatillen. Numai Alexandru și dumneavoastră, doamnă de Tourville, n-ați fost bătuți niciodată. Ia să vă vedem planul.

— Planul meu, domnule duce, spuse doamna de Tourville, cu vocea ei uscată, era să se fi făcut un asediu în toată regula. N-am fost ascultată și s-a preferat o lovitură, rezultatele le vedeți.

— Răspundeți-i, doamnei, domnule Lenet, spuse ducele, eu nu mă simt destul de tare în strategie ca să susțin lupta.

— Doamnă, spuse Lenet, ale cărui buze nu se deschiseseră până atunci decât ca să schițeze un surâs, asediului pe care îl propuneați se opunea faptul că bordelezii nu sunt soldați, ci burghezi. Lor le trebuie să mănânce acasă și să doarmă în patul conjugal. Or, un asediu în toată regula exclude o mulțime de comodități cu care nu sunt obișnuiți bravii noștri cetățeni. De aceea au asediat insula Saint-Georges ca niște amatori; nu-i condamnați că au eșuat astăzi; vor face iar cele patru leghe și vor reîncepe același război ori de câte ori va fi nevoie.

— Credeți că vor reîncepe? întrebă prințesa.

— Oh! Cât despre asta, sunt sigur, doamnă, spuse Lenet, iubesc prea mult insula ca s-o lase regelui.

— Și o vor cuceri?

— Cu siguranță, într-o zi sau alta…

— Ei bine! În ziua în care o vor cuceri, strigă doamna prințesă, vreau să fie împușcat acest insolent domn de Canolles, dacă nu se predă fără condiții.

Claire simți un fior de moarte că-i străbate prin vine.

— Să-l împușcăm? spuse ducele de La Rochefoucauld, drace! Dacă în felul acesta înțelege alteța voastră să facă război, mă felicit cu toată sinceritatea că nu mă număr printre prietenii săi.

— Atunci să se predea.

— Aș vrea să știu ce-ar zice alteța voastră dacă s-ar preda Richon.

— Richon nu e în joc, domnule duce, nu e vorba de Richon. Să mi se aducă un burghez, un magistrat, un consilier sau cam așa ceva căruia să-i pot vorbi și care să mă asigure că rușinea asta n-o să rămână fără consecințe dureroase pentru cei care m-au făcut să beau acest pahar.

— Asta se potrivește, de minune, spuse Lenet. Iată pe domnul d'Espagnet care solicita onoarea să fie primit de alteța voastră.

— Să intre, spuse prințesa.

În tot timpul acestei discuții, inima lui Claire când bătea să-i spargă pieptul, când se strângea ca într-o menghină; în adevăr, și ea se gândea că burghezii îl vor face pe Canolles să plătească greu primul lui triumf.

Dar a fost și mai greu când a venit Espagnet, care, prin protestele sale, exagera asigurările date de Lenet.

— Doamnă, se adresă el prințesei, alteța voastră să fie liniștită,

în loc de patru mii de oameni vom trimite opt mii; în loc de șase tunuri vom trimite douăsprezece; în loc de o sută de oameni vom pierde două sute, trei sute, chiar patru sute dacă e cazul, dar vom cuceri Saint-Georges.

— Bravo, domnule, spuse ducele, iată un fel frumos de a vorbi; știți că eu sunt omul dumneavoastră, fie ca șef, fie ca voluntar, oricând veți încerca această nouă expediție. Numai că, vedeți dumneavoastră, o pierdere de cinci sute de oameni, considerând încă patru expediții ca aceasta, ar reduce armata noastră la o cincime.

— Domnule duce, continuă Espagnet, în Bordeaux sunt treizeci de mii de oameni în stare să poarte arma; vom trage după noi toate tunurile din arsenal, dacă va fi nevoie; vom trage cu o asemenea putere încât un munte de granit s-ar preface în pulbere; voi trece personal râul în fruntea geniștilor și vom relua Saint-Georges. Adineaori am făcut acest jurământ solemn.

— Mă îndoiesc că veți putea lua Saint-Georges cât timp va fi în viață domnul de Canolles, spuse Claire cu o voce abia șoptită.

— Ei bine! Îl vom ucide sau vom pune să fie ucis și apoi vom lua Saint-Georges.

Doamna de Cambes abia putu să-și rețină un strigăt de spaimă.

— Vreți să luăm Saint-Georges?

— Cum? Cum dacă vrem? strigă prințesa. Cred și eu, asta e tot ce vrem.

— Ei bine! spuse doamna de Cambes, lăsați-mă pe mine și vă voi preda cetatea.

— Ei aș! răspunse prințesa, mi-ai mai promis asta și ai dat greș.

— I-am promis alteței voastre să fac o tentativă pe lângă domnul de Canolles. Tentativa aceasta a eșuat, l-am găsit inflexibil pe domnul de Canolles.

— Și crezi că după triumf ai să-l găsești mai binevoitor?

— Nu. Dar de data asta nu vă spun că vă voi preda pe guvernator, vă spun că vă voi preda fortăreața.

— Cum?

— Introducând soldații dumneavoastră până în curtea interioară a fortăreței.

— Doamnă, sunteți vreo zână de vă angajați la o asemenea treabă? întrebă La Rochefoucauld.

— Nu, domnule, eu sunt proprietara, spuse vicontesa.

— Doamna glumește, reluă dacele.

— Nu, nu, spuse Lenet, întrevăd multe lucruri în cele trei cuvinte pe care le-a pronunțat doamna de Cambes.

— Atunci mi-e destul, spuse vicontesa, și avizul dat de domnul Lenet înseamnă totul pentru mine. Vă repet că Saint-Georges este ca

și luat dacă pot să-i spun patru vorbe domnului Lenet, în particular.

— Doamnă, spuse doamna de Tourville, și eu iau Saint-Georges, dacă mi se lasă mână liberă.

— S-o luăm mai întâi pe doamna de Tourville să-și expună tare, planul său, spuse Lenet reținând-o pe doamna de Cambes care voia să-l tragă într-un colț al camerei, apoi îmi veți spune încet planul dumneavoastră.

— Vorbiți, spuse prințesa.

— Plec noaptea cu douăzeci de bărci încărcate cu două sute de muschetari; o altă trupă tot atât de numeroasă se strecoară de-a lungul malului drept; alți patru, cinci sute urcă pe malul stâng, între timp o mie sau o mie două sute de bordelezi…

— Atenție, doamnă! spuse La Rochefoucauld, ați și angajat până acum o mie, o mie două sute de oameni.

— Eu, spuse Claire, cu o singură companie, iau Saint-Georges; dați-mi Navailles și răspund de totul.

— E de analizat, răspunse prințesa, în timp ce domnul de La Rochefoucauld, surâzând cu cel mai disprețuitor surâs al său, privea cu milă la femeile astea discutând probleme de război care ar fi pus în încurcătură pe oamenii cei mai îndrăzneți și întreprinzători.

— Vă ascult, spuse Lenet. Veniți, doamnă.

Și Lenet o conduse pe vicontesă în dreptul unei ferestre.

Claire îi spuse taina la ureche, iar Lenet scăpă un strigăt de bucurie.

— În adevăr, spuse el întorcându-se spre prințesă, dacă i-ați da mână liberă doamnei de Cambes, Saint-Georges va fi luat.

— Când?

— Când veți vrea.

— Doamna este un mare căpitan, spuse cu ironie La Rochefoucauld.

— O să constatați, domnule duce, când veți intra triumfător în fortul de la Saint-Georges, fără să fi tras un singur foc, răspunse Lenet.

— Voi aproba atunci.

— Atunci, spuse prințesa, dacă situația este atât de sigură pe cât spuneți, să se facă pregătirile pentru mâine.

— În ziua și la ora care o să-i placă alteței voastre, răspunse doamna de Cambes, voi aștepta ordinele sale în apartamentul meu.

Și spunând acestea salută și plecă; prințesa, care trecuse, într-un moment, de la mânie la speranță, făcu la fel. Doamna de Tourville o urmă. Espagnet, după ce-și reînnoise promisiunile, plecă și el iar ducele rămase singur cu Lenet.

VII

— Dragă Lenet, spuse ducele, de vreme ce femeile se ocupă de război, cred că ar fi bine ca bărbații să facă puțină intrigă. Am auzit vorbindu-se de un oarecare Cauvignac, pe care l-ați însărcinat să recruteze o companie și care mi-a fost prezentat ca un om îndemânatic. Am cerut să-l văd, e posibil să-l văd?

— Monseniore, vă așteaptă, spuse Lenet.

— Atunci să intre.

Lenet trase de cordonul soneriei și un servitor apăru.

— Poftește-l pe căpitanul Cauvignac, spuse Lenet.

Un moment mai târziu, vechea noastră cunoștință se arăta în pragul ușii. Dar prudent, ca de obicei, rămase pe loc.

— Apropiați-vă, căpitane, spuse ducele, sunt domnul duce de La Rochefoucauld.

— Monseniore, vă cunosc foarte bine, răspunse Cauvignac.

— Așa! Cu atât mai bine. Ați primit ordin să recrutați o companie?

— Este recrutată.

— De câți oameni dispuneți?

— O sută cincizeci.

— Bine echipați, bine înarmați?

— Bine înarmați, prost echipați. Înainte de toate ne-am îngrijit de arme, ca de un lucru esențial. Pentru echipament n-am mai avut bani, pentru că sunt un om dezinteresat și pentru că am fost mânat mai ales de dragostea mea pentru domnii prinți și pentru că n-am primit, de la domnul Lenet, decât zece mii de livre.

— Și cu aceste zece mii de livre ați înrolat o sută de soldați?

— Da, monseniore.

— Admirabil.

— Monseniore, procedez după mijloace cunoscute numai mie.

— Dar oamenii unde sunt?

— Aici, o să vedeți faimoasa companie. Mai ales sub raport moral, monseniore; toți oameni de condiție, nici o singură secătură.

Ducele de La Rochefoucauld se apropie de fereastră și văzu, în adevăr, în stradă, o sută cincizeci de indivizi de toate vârstele, de toate staturile și de toate condițiile, menținuți pe două rânduri de Ferguzon, Barrabas, Carrotel și ceilalți doi camarazi ai lor, îmbrăcați în costume strălucitoare. Indivizii aceștia păreau mai mult o trupă de bandiți, decât o companie de soldați.

Așa cum spusese Cauvignac, erau îmbrăcați în zdrențe, dar foarte bine înarmați.

— Ați primit vreun ordin, cu privire la oamenii dumneavoastră? întrebă ducele.

— Am primii ordin să-i duc la Vayres și nu aștept decât confirmarea acestui ordin din partea domnului duce ca să încredințez compania mea domnului Richon care o așteaptă.

— Dar dumneavoastră nu veți rămâne la Vayres, cu ei?

— Eu, monseniore, am principiul de a nu face prostia să mă închid între patru ziduri când pot să bat câmpii. Am fost născut să duc o viață patriarhală.

— Bine! Rămâneți unde vreți, însă trimiteți oamenii la Vayres.

— Deci, ei vor face parte din garnizoana acelei fortărețe?

— Da.

— Sub comanda domnului Richon?

— Da.

— Dar, monseniore, spuse Cauvignac, ce vor mai face și oamenii mei acolo, pentru că în fortăreață sunt de pe acum aproape trei sute de oameni.

— Sunteți atât de curios?

— Oh! Nu din curiozitate monseniore, din teamă.

— De ce vă temeți?

— Mi-e teamă să nu fie condamnați la inacțiune și asta ar fi supărător; cine lasă o armată bună să rugineasc, greșește.

— Fiți liniștit, căpitane, nu vor rugini, în opt zile se vor bate.

— Și atunci o să mi-i omoare.

— E posibil, afară de cazul că dispunând de un mijloc de recrutare al soldaților, nu aveți și un secret pentru a-i face invulnerabili.

— Ah! Nu e vorba de asta, ci de faptul că înainte de a mi-i omorî, aș vrea să fie plătiți.

— Nu mi-ați spus că ați primii zece mii de livre?

— Da, ca aconto. Întrebați-l pe domnul Lenet, care este un om corect și care, sunt sigur, că își aduce aminte de înțelegerea dintre noi.

Ducele se întoarse spre Lenet.

— Este adevărat, domnule duce, spuse corectul consilier, i-am dat domului Cauvignac zece mii de livre în bani peșin pentru primele cheltuieli, însă i-am promis o sută de scuzi de om, în afara celor zece mii de livre.

— În cazul acesta, spuse ducele, îi datorăm căpitanului treizeci și cinci de mii de livre?

— Exact, monseniore?

— Vi se vor da.

— Nu s-ar putea vorbi la prezent, monseniore?

— Nu. Imposibil.

— De ce?

— Pentru că faceți parte dintre prietenii noștri și străinii trec

înainte de toate. Înțelegeți însă că numai când ți-e teamă de oameni cauți să-i îmbunezi.

— Excelentă maximă! spuse Cauvignac, totuși în toate înțelegerile se obișnuiește să se fixeze un termen.

— Bine! Să zicem opt zile, adăugă Cauvignac.

— De acord, opt zile, adăugă Cauvignac.

— Dar dacă nu plătim în opt zile? întrebă Lenet.

— În cazul acesta, spuse Cauvignac, redevin stăpân pe companie.

— Este foarte corect, spuse ducele.

— Și pot să fac cu ea ce vreau?

— Dacă vă aparține.

— Totuși… spuse Lenet.

— Aș! spuse ducele, pentru că o ținem închisă în Vayres.

— Nu-mi plac înțelegerile de genul acesta, spuse Lenet, clătinând din cap.

— Și totuși sunt recunoscute în cutumele Normandiei, spuse Cauvignac: asta se numește „vânzare cu clauză de răscumpărare”.

— Așadar ne-am înțeles? întrebă ducele.

— Perfect, răspunse Cauvignac.

— Când vor pleca oamenii?

— Imediat, dacă ordonați.

— Atunci, ordon.

— În cazul acesta, monseniore, au plecat.

Căpitanul coborî, spuse ceva la urechea lui Ferguzon iar compania Cauvignac, însoțită de toți curioșii care se strânseseră în jur, atrași de aspectul ei ciudat, se îndreptară spre port unde o așteptau trei corăbii cu care trebuiau să urce fluviul Dordona până la Vayres, în timp ce șeful ei, credincios principiilor de libertate exprimate cu un moment mai devreme ducelui de la Rochefoucauld, o privea, cu dragoste, cum se îndepărta.

În timpul acesta, retrasă în apartamentul său, vicontesa suspina și se ruga.

„Oh! Doamne, n-am putut să-i salvez onoarea în întregime, dar cel puțin am salvat aparențele. Nu trebuie să fie învins prin forță, căci, îl cunosc, dacă ar fi învins prin forță, ar muri apărându-se; trebuie învins prin trădare. Atunci când va afla ce am făcut pentru el și mai ales în ce scop am făcut-o, așa învins cum va fi mă va binecuvânta”.

Și liniștită de această speranță, se ridică, scrise câteva cuvinte pe care le ascunse în sân și trecu la doamna prințesă care, tocmai o chemase ca să o ajute să îngrijească de răniți și să împartă consolări și bani văduvelor și orfanilor.

Doamna prințesă strânsese pe toți cei care participaseră la expediție, îi lăuda, în numele său personal și al domnului duce

d'Enghien, pentru faptele de arme ale celor care se distinseseră, vorbi mult cu Ravailly care, cu brațul în eșarfă, jură că era gata să reînceapă de a doua zi chiar; puse mâna pe umărul lui d'Espagnet, spunându-i că-l consideră pe el și pe bravii lui bordelezi ca susținătorii cei mai vajnici ai partidului său; în sfârșit, înfierbântă atât de bine toate imaginațiile, încât chiar și cei mai descurajați jurară să-și ia revanșa, declarând că sunt gata să se întoarcă, chiar acum, pe insula Saint-Georges.

— Nu, nu chiar acum, spuse prințesa, odihniți vă, o zi și o noapte și poimâine vă veți instala acolo pentru totdeauna.

Asigurarea aceasta, spusă cu o voce hotărâtă, fu primită cu ovații și strigăte războinice. Fiecare strigăt se înfigea în inima vicontesei, căci păreau tot atâtea pumnale care amenințau viața iubitului ei.

— Ai văzut, Claire, la ce m-am angajat, spuse prințesa, acum e rândul tău, ca să mă achit față de acești oameni viteji.

— Fiți liniștită, doamnă, răspunse vicontesa, am să-mi țin promisiunea pe care am făcut-o.

Chiar în aceeași seară, un mesager porni în grabă spre insula Saint-Georges.

VII.

A doua zi, în timp ce Canolles făcea inspecția de dimineață, Vibrac se apropie de el și-i dădu un bilet și o cheie pe care le adusese, în timpul nopții, un necunoscut și pe care le predase locotenentului de serviciu spunându-i că nu era nevoie de răspuns.

Canolles tresări recunoscând scrisul doamnei de Cambes și deschise plicul, tremurând.

„În ultimul meu bilet, v-am prevenit că, în cursul nopții, fortul Saint-Georges avea să fie atacat. Prin aceasta vă previn că mâine fortul Saint-Georges va fi cucerit; ca om, ca soldat al regelui, nu riscați decât să cădeți prizonier, însă domnișoara de Lartigues este într-o cu totul altă situație, iar ura care i se poartă este atât de mare încât n-aș putea răspunde de viața sa dacă ar cădea în mâinile bordelezilor. Determinați-o să fugă și am să vă spun cum.

La capul patului dumneavoastră, în spatele unei tapițerii purtând blazonul familiei de Cambes, cărora le-a aparținut odinioară insula Saint-Georges, care făcea parte din domeniul lor și pe care defunctul meu soț, domnul viconte de Cambes, a dăruit-o regelui, veți găsi o ușă a cărei cheie v-o trimit. Este una din deschiderile spre un tunel care trece pe sub fluviu și ajunge la castelul de Cambes. Îndemnați-o pe domnișoara de Lartigues să fugă prin acest tunel… Și, dacă o iubiți… Fugiți împreună cu ea.

Răspund de viața ei, aveți cuvântul meu.

Adio, suntem chit”.

Vicontesa de Cambes.

Canolles citi și reciti scrisoarea, tremurând de groază la fiecare rând, îngălbenindu-se la fiecare citire: simțea, fără să-și poată explica acest mister, că o putere stranie îi cuprinde și pune stăpânire pe el. Subterana aceasta care răspundea la capul patului său, care făcea legătura cu castelul de Cambes și care trebuia să servească pentru fuga lui Nanon, n-ar fi putut servi oare, dacă s-ar fi cunoscut secretul acestei treceri, ca să se predea Saint-Georges dușmanului?

Vibrac urmărea, curios ultimele emoții care se reflectau pe fața guvernatorului.

— Vești proaste, domnule comandant?

— Da, s-ar părea că noaptea viitoare vom fi atacați din nou.

— Încăpățânații! spuse Vibrac, aș fi crezut că le-a fost destul cât au fost de țesălați ca să nu mai auzim de ei cel puțin vreo opt zile.

— Nu mai e nevoie să vă recomand cea mai strictă supraveghere.

— Fiți liniștit, domnule comandant. Desigur că o să ne surprindă

ca și data trecută?

— Nu știu, dar trebuie să fim pregătiți pentru orice eventualitate și să luăm aceleași măsuri pe care le-am luat și atunci. Terminați inspecția în locul meu, eu mă întorc la mine ca să scriu niște ordine.

De Vibrac făcu un semn de acceptare și se îndepărtă cu acea nepăsare militară pe care o au față de primejdie oamenii expuși să întâlnească primejdia la fiecare pas.

Canolles intră la el cu toată grija ca să nu fie observat de Nanon și după ce se convinse că era singur în cameră, închise ușa cu cheia.

La capul patului se găsea în adevăr o tapițerie cu blazonul seniorilor de Cambes înconjurată de un fel de ramă din aur.

Canolles îndepărtă rama care, desprinzându-se de tapițerie, lăsă să se vadă conturul unei uși.

Ușa aceasta se deschise cu cheia pe care o primise de la vicontesă, împreună cu scrisoarea, și în fața lui Canolles se ivi deschiderea către o subterană, care se îndrepta în mod vizibil în direcția castelului de Cambes.

Un moment, Canolles rămase mut, cu fruntea înecată de sudoare. Tunelul acesta, care putea să nu fie singurul, îl speria, fără să vrea.

Aprinse o lumânare și se pregăti să o cerceteze.

Coborî mai întâi douăzeci de trepte repezi, apoi, urmând o pantă mai blândă, continuă să se înfunde în adâncul pământului.

În curând auzi deasupra capului un zgomot surd care la început îl sperie căci nu știa de unde venea, dar mergând mai departe recunoscu imensul murmur al fluviului care își rostogolea apele spre ocean.

Pe tavan se făcuseră multe crăpături prin care trebuie să fi trecut apa, în mai multe rânduri; însă crăpăturile, observate la timp, fuseseră înfundate cu un fel de ciment care devenise mai tare decât piatra pe care o consolida.

Timp de zece minute, Canolles auzi rostogolindu-se apele deasupra capului său, apoi zgomotul scăzu din ce în ce și în curând nu se mai auzi decât un murmur slab. Apoi și acest murmur se stinse și tăcerea îi luă locul. După încă vreo cincizeci de pași făcuți în mijlocul acestei tăceri, Canolles ajunse la o scară asemănătoare cu aceea pe care coborâse și care se sfârșea în dreptul unei uși masive pe care zece oameni împreună, n-ar fi putut-o clinti și care era acoperită cu o placă groasă din fier ca să o ferească de foc.

— Acum, înțeleg își zise Canolles, o vor aștepta pe Nanon la această ușă și o vor salva.

Canolles se întoarse, traversă râul, găsi scara, ajunse în camera lui, așeză rama la loc și intră la Nanon, foarte îngândurat.

IX.

Ca de obicei, Nanon era înconjurată de hărți, de scrisori și de cărți. Biata femeie făcea în felul său războiul civil pentru rege. De îndată ce-l zări pe Canolles îi întinse mâna cu bucurie.

— Regele sosește, în opt zile vom fi în afară de orice pericol, spuse ea.

— Sosește mereu, dar, din păcate, nu mai ajunge, răspunse Canolles cu un surâs trist.

— Oh! De data asta sunt bine informată, dragă baroane, o să fie aici în mai puțin de opt zile.

— Oricât s-ar grăbi, Nanon, pentru noi tot va ajunge prea târziu.

— Ce spui?

— Spun că în loc să-ți consumi nervii cu hărțile și cu hârtiile astea, ai face mai bine să te gândești la posibilitatea de a fugi.

— Să fug? De ce?

— Pentru că am primit vești proaste, Nanon. Se prepară o nouă expediție: de data asta pot să fiu ucis.

— Ei bine, prietene, n-am hotărât că soarta dumitale este soarta mea și norocul dumitale e norocul meu?

— Nu, nu se mai poate așa; voi fi foarte slab dacă voi ști că trebuie să mă gândesc la salvarea dumitale. La Agen, n-au vrut să te ucidă prin foc? N-au vrut să te arunce în râu? Uite, Nanon, din milă pentru mine, nu insista să mai rămâi, prezența dumitale mă va împinge să comit vreo lașitate.

— Doamne Dumnezeule, Canolles, mă sperii.

— Nanon, te implor, jură-mi că dacă voi fi atacat ai să faci ce-ți voi porunci.

— Oh! Doamne, la ce bun un asemenea jurământ?

— Ca să-mi dai puterea să trăiesc, Nanon, dacă nu-mi promiți că mă asculți orbește, îți jur că la prima ocazie mă las ucis.

— Oh! Fac tot ce vrei, Canolles, totul, îți jur, pe dragostea noastră.

— Mulțumesc lui Dumnezeu! Dragă Nanon, acum sunt mai liniștit. Strângeți bijuteriile cele mai prețioase. Unde ai aurul?

— Într-un butoiaș cu doage de fier.

— Pregătește toate astea, ca să le poți lua cu dumneata.

— Oh! Canolles știi că adevărata comoară a inimii mele nu este nici aurul, nici bijuteriile. Canolles! Toate astea nu sunt ca să mă îndepărtezi de dumneata?

— Nanon, cred că mă crezi om de onoare, nu-i așa? Ei bine, pe onoarea mea, tot ceea ce fac acum îmi este inspirat numai din teama pentru primejdia care te amenință.

— Crezi cu adevărat că există această primejdie?

— Cred că mâine insula Saint-Georges va fi cucerită.

— Cum se poate?

— Nu știu, dar cred.

— Și dacă accept să fug?

— Voi face totul ca să trăiesc, Nanon, îți jur.

— Poruncește, prietene, și voi asculta, spuse Nanon întinzând mâna spre Canolles și, uitând de prezența acestuia, lăsă să-i alunece două lacrimi de-a lungul obrajilor.

Canolles strânse mâna lui Nanon și ieși. Dacă ar fi rămas un moment mai mult ar fi cules aceste două perle cu buzele, dar simțind la el scrisoarea vicontesei, puse mâna pe ea ca pe un talisman, și scrisoarea îi dădu puterea să se îndepărteze.

Ziua fu crudă. Amenințarea aceasta atât de precisă: mâine insula Saint-Georges va fi cucerită, suna neîncetat în urechile lui Canolles. Cum? În ce fel? Ce siguranță avea vicontesa ca să-i vorbească astfel? Va fi atacat pe apă? Pe uscat? Din ce parte se va năpusti nenorocirea invizibilă și totuși atât de sigură? Să înnebunești, pur și simplu!

Cât timp fu lumină, Canolles își arse ochii în soare căutând dușmanii peste tot. Seara, își forță ochii ca să distingă prin adâncurile pădurii, prin întinderea nesfârșită a câmpiei, prin sinuozitățile râului: totul fu zadarnic, nu zări nimic.

Și când noaptea se lăsă adâncă și întunecoasă, o aripă a castelului de Cambes se ilumină; Canolles vedea pentru prima dată, de la sosirea lui pe insulă, lumină la castel.

„Ah! își spuse el, salvatorii lui Nanon sunt la post.

Și răsuflă adânc.

Ce stranie și misterioasă taină ascunde inima omenească! Canolles n-o mai iubea pe Nanon, Canolles o adora pe doamna de Cambes și totuși în momentul când trebuia să se separe de aceea pe care n-o mai iubea, Canolles simțea că inima i se zdrobește; numai departe de ea sau când trebuia s-o părăsească, numai atunci simțea Canolles adevărata putere a sentimentului deosebit pe care i-l purta acestei ființe încântătoare.

Toată garnizoana era trează și veghea pe metereze. Obosit să mai privească în întuneric, Canolles se mulțumi să întrebe tăcerea nopții. Niciodată întunericul nu fusese mai adânc și nu păruse mai pustiu. Niciun zgomot nu tulbura acest calm care părea un adevărat deșert.

Deodată se gândi că poate dușmanul avea să pătrundă în fort prin subterana pe care o cunoștea, acum, și el. Era însă puțin probabil, căci în acest caz nu l-ar fi prevenit; se hotărî, totuși, să pună acolo o pază. Porunci să se umple un butoiaș cu praf de pușcă, să i se pună un fitil, alese pe cel mai destoinic dintre sergenți,

dispuse să se ducă butoiașul până la ultima treaptă a scării, să se aprindă o torță și i-o încredință sergentului. Doi soldați îl încadrau.

— Dacă prin această subterană se vor prezenta mai mult de șase oameni, îi spuse el sergentului, somează-i să se retragă, dacă refuză, dă foc fitilului și împinge butoiașul, întrucât tunelul merge în pantă, va exploda în mijlocul lor.

Sergentul luă torța, cei doi soldați rămaseră în picioare, nemișcați, în spatele lui, luminați de reflexul roșcat al flăcării, la picioarele lor se afla butoiașul cu praful de pușcă.

Canolles urcă treptele liniștit, cel puțin din partea asta, dar intrând în cameră o găsi pe Nanon care, văzându-l coborând de pe metereze și intrând în camera lui, îl urmase ca să-i ceară informații. Acum privea îngrozită ușa aceasta pe care nu o mai văzuse până atunci.

— Oh! Doamne, sfinte! Ce e cu ușa asta? întrebă ea.

— Este ușa spre trecerea pe unde vei fugi, dragă Nanon.

— Mi-ai promis că n-ai să-mi ceri să te părăsesc decât în cazul unui atac.

— Îți promit și acum.

— Totul pare calm în jurul insulei, prietene.

— Și în interiorul ei pare totul calm, nu-i așa? Și totuși, la douăzeci de pași de noi, se găsește un butoiaș cu praf de pușcă, un om și o torță. Dacă omul apropie torța de butoiaș, într-o secundă nu mai rămâne piatră pe piatră din tot castelul. Iată cât de liniștit este totul, Nanon!

Tânăra păli.

— Oh! Mă înfricoșezi! strigă ea.

— Nanon, spuse Canolles, cheamă-ți femeile, să vină aici cu sipetele; valetul să-ți aducă banii. Poate m-am înșelat, dar mai bine să fim pregătiți.

— Stai! Cine-i? se auzi vocea sergentului din coridorul subteran.

Îi răspunse o altă voce, dar nu cu accent dușmănos.

— Vezi, spuse Canolles, au venit să te caute.

— Încă nu a început atacul, prietene, totul este calm, mai lasă-mă lângă dumneata, nu vine nimeni.

Abia terminase Nanon aceste cuvinte că strigătul „Stai! Cine-i?” răsună de trei ori în curtea interioară, iar după a treia oară se auzi un foc de muschetă.

Canolles se repezi la fereastră și o deschise.

— La arme! strigă santinela. La arme!

Canolles zări într-un colț o masă de oameni, neagră și mișcătoare: era inamicul care ieșea în valuri pe o ușă joasă și arcuită care se deschidea spre pivnița folosită drept măcelărie. Desigur că în pivnița aceasta, ca și la capul patului lui Canolles,

trebuia să fi fost o ieșire secretă, necunoscută.

— Au venit! strigă Canolles, grăbiți-vă, au venit!

În același moment, douăzeci de muschete se descărcară, deodată, răspunzând focului tras de santinelă. Două sau trei gloanțe sfărâmară geamul ferestrei la care stătuse Canolles, cu un moment mai înainte.

Se întoarse, Nanon era în genunchi.

— Nu mai e niciun minut de pierdut, Nanon! strigă Canolles, vino! Vino!

O luă în brațe cum ai lua un fulg și coborî în subterană strigând oamenilor lui Nanon să-l urmeze.

Sergentul era la post, cu torța în mână. Cei doi soldați erau gata să tragă într-un grup în mijlocul cărora apărea palid făcând numeroase semne de prietenie, vechea noastră cunoștință, jupân Pompée.

— Ah! Domnul de Canolles, strigă el. Spuneți-le că noi suntem oamenii pe care îi așteptați. Ce dracu! Nu se fac astfel de glume cu niște prieteni.

— Pompée, spuse Canolles, îți încredințez pe doamna, cineva pe care îl cunoști mi-a garantat pentru dânsa pe cuvânt de onoare, față de mine răspunzi cu capul.

— Da, da, răspund de toate, spuse Pompée.

— Canolles, Canolles, nu te părăsesc! strigă Nanon agățându-se de gâtul tânărului. Canolles, mi-ai promis că mă vei urma.

— Am promis că voi apăra fortul Saint-Georges până n-o mai rămâne piatră pe piatră, și-mi voi ține promisiunea.

Și cu tot plânsul, cu toate strigătele și rugămințile lui Nanon, Canolles o încredință lui Pompée, care, însoțit de doi sau trei lachei ai doamnei de Cambes și de servitorii fugarei, o luă cu el în adâncurile subteranei.

Canolles urmări un moment această dulce și blândă fantomă care se îndepărta făcându-i încă semne cu mâna. Dar îndată își aduse aminte că era așteptat în altă parte și se repezi spre scară poruncind sergentului și celor doi soldați să-l urmeze.

De Vibrac era în camera lui, fără pălărie, palid, cu sabia în mână.

— Domnule comandant, strigă el zărindu-l pe Canolles, dușmanul!… Dușmanul!…

— Știu.

— Ce e de făcut?

— La dracu! Frumoasă întrebare, să ne lăsăm uciși.

Canolles se repezi spre curte. În drum zări o secure de mâner și o luă.

Curtea era plină de dușmani; șaizeci de soldați ai garnizoanei, strânși în grup, încercau să apere ușa care ducea spre apartamentul

lui Canolles. Dinspre metereze se auzeau strigăte și focuri de armă ceea ce însemna că peste tot se dădeau lupte.

— Comandantul! Comandantul! strigă soldații văzându-l pe Canolles.

— Da! Da! Comandantul care vine să cadă alături de voi. Curaj, prieteni, curaj! Ați fost prinși prin trădare, neputând să vă învingă.

— În război totul e posibil, se auzi vocea batjocoritoare a lui Ravailly care, cu brațul în eșarfă, își îndemna oamenii să-l prindă pe Canolles. Predă-te, Canolles, predă-te și ți se va asigura un aranjament convenabil.

— Ah! Tu ești Ravailly? strigă Canolles. Credeam că mi-am plătit datoria de prietenie. Nu ești mulțumit, așteaptă…

Și repezindu-se vreo cinci-șase pași înainte, azvârli cu atâta putere în Ravailly cu securea pe care o ținea în mână, încât crăpă capul, până la umăr, unui ofițer burghez de lângă comandantul companiei Navailles. Ofițerul se prăbuși mort.

— Drace! spuse Ravailly, ce curios fel de a răspunde polițelor care ți se fac! Ar fi trebuit să fiu, totuși, obișnuit cu felul tău de a fi. Prieteni, e turbat, foc asupra lui! Foc!

La acest ordin, o puternică salvă de focuri porni din rândul dușmanilor și cinci sau șase oameni căzură în jurul lui Canolles.

— Foc! strigă și el la rândul lui, foc!

Dar abia trei sau patru lovituri de muschetă răspunseră ordinului. Surprinși în momentul când se așteptau mai puțin, tulburați din cauza nopții, soldații lui Canolles își pierduseră curajul.

Canolles își dădu seama că nu mai era nimic de făcut.

— Intră înăuntru, spuse el lui Vibrac, intră înăuntru împreună cu oamenii; ne vom baricada și nu ne vom preda decât atunci când vom fi luați cu asalt.

— Foc! Repetară alte două voci care erau a lui Espagnet și La Rochefoucauld. Amintiți-vă de camarazii voștri uciși, care cer răzbunare. Foc!

Un uragan de foc fluieră pe la urechile lui Canolles, fără să-l stingă, dar decimând încă o dată mica trupă a garnizoanei.

— Retragere, Vibrac! Retragere!

— Haideți! Haideți! strigă Ravailly, înainte, prieteni! Înainte!

Dușmanii se repeziră, Canolles cu cel mult încă zece oameni susținură șocul; el ridică muscheta unui soldat ucis și se servea de ea ca de o măciucă.

Tovarășii lui intrară în casă, iar el intră ultimul, după Vibrac.

Apoi amândoi se proptiră în ușă, pe care reușiră să o împingă, cu toate eforturile asediatorilor, și să o fixeze cu o rangă groasă de fier.

Ferestrele aveau bare de fier.

— Topoare, pârghii și dacă e nevoie chiar tunul! Se auzi vocea ducelui de La Rochefoucauld, trebuie să punem mâna pe ei, vii sau morți.

O salvă înfiorătoare urmă acestor cuvinte, două sau trei gloanțe străbătură ușa, unul din ele zdrobi coapsa lui Vibrac.

— Pe legea mea, domnule comandant, spuse el, eu mi-am primit porția, îngrijiți-vă acum de dumneavoastră; asta nu mă mai privește.

Apoi se întinse de-a lungul zidului, nemaiputându-se ține pe picioare.

Canolles se uită în jurul său, vreo doisprezece oameni mai erau în stare să lupte, printre ei se găsea și sergentul care fusese pus planton în subterană.

— Torța, îi spuse el, ce-ai făcut cu torța?

— Pe legea mea, domnule comandant, am aruncat-o lângă butoiaș.

— Mai arde?

— Cred că da.

— Bine. Pune-i pe oameni să iasă pe ferestrele sau ușile din fund. Caută să le asiguri și lor și ție cele mai bune condiții de adăpostire; restul mă privește.

— Dar, domnule comandant…

— Executarea!

Sergentul plecă fruntea și făcu semn soldaților să-l urmeze. Curând dispărură cu toții în apartamentele din interior; înțeleseseră gândul lui Canolles, dar nu voiau să sară în aer împreună cu el.

Canolles ascultă un moment: se sfărâma ușa cu topoarele, fără ca salvele de muschetă să înceteze un moment. Se trăgea la întâmplare prin ferestrele în spatele cărora se bănuia că sunt îngrămădiți asediații.

Deodată un zgomot infernal anunță că ușa cedase și Canolles auzi mulțimea revărsându-se în interiorul castelului, cu strigăte de bucurie.

„Bine, bine! murmură el, peste cinci minute strigătele acestea de bucurie se vor transforma în urlete de disperare”.

Și se repezi în galeria subterană.

Dar, acolo, pe butoiaș sta un tânăr cu capul prins în mâini și cu torța aprinsă la picioare.

La zgomotul făcut de el, tânărul ridică fruntea iar Canolles o recunoscu pe doamna de Cambes.

— Ah! Iată-l, în sfârșit! spuse ea ridicându-se.

— Claire! murmură Canolles, ce faci aici?

— Să mor împreună cu dumneata, dacă vrei să mori.

— Sunt dezonorat, pierdut, trebuie să mor.

— Ești salvat și glorios, eu te-am salvat.

— Dumneata m-ai pierdut! Îi auzi? Vin, uite-i, fugi Claire, fugi prin subterana asta. Ai cinci minute, mai mult decât îți trebuie.

— Eu nu fug, rămân.

— Dar știi de ce am coborât aici? Știi ce vreau să fac?

Doamna de Cambes ridică torța și o apropie de butoiaș.

— Nu mă îndoiesc, spuse ea.

— Claire, strigă înspăimântat Canolles, Claire!

— Mai spune o dată că vrei să mori și vom muri împreună.

Figura palidă a vicontesei indica atâta hotărâre, încât Canolles înțelese că era în stare să facă ce spune; se opri.

— Dar, la urma urmei, ce vrei să faci? întrebă el.

— Vreau să te predai.

— Niciodată.

— Timpul este prețios, spuse vicontesa, predă-te. Îți ofer viața, îți ofer onoarea, pentru că îți acord scuza trădării.

— Atunci lasă-mă să fug, mă voi duce să depun spada la picioarele regelui, și-i voi cere să-mi dea prilejul să-mi iau revanșa.

— N-ai să fugi.

— De ce?

— Pentru că nu mai pot trăi așa, pentru că nu mai pot trăi departe de dumneata, pentru că te iubesc.

— Mă predau, mă predau! strigă Canolles, aruncându-se în genunchi la picioarele doamnei de Cambes în timp ce aceasta arunca departe torța pe care o ținuse în mână.

„Oh! murmură vicontesa, acum e al meu, n-o să mi-l mai ia nimeni”.

Există, totuși, un lucru ciudat și care totuși se poate explica; anume că iubirea acționase în mod deosebit asupra celor două femei.

Doamna de Cambes, reținută, dulce, timidă, devenise hotărâtă, îndrăzneață și puternică.

Nanon, capricioasă, voluntară, devenise timidă, dulce și reținută.

Doamna de Cambes se simțea din ce în ce mai iubită de Canolles.

Nanon simțea că în fiecare zi dragostea lui Canolles pentru ea se micșora.

X.

Cea de-a doua intrare în Bordeaux a armatei prinților fu cu totul altfel decât prima. De data aceasta erau lauri pentru toată lumea, chiar și pentru învinși.

Gingășia doamnei de Cambes rezervase o mare parte din lauri lui Canolles care, de îndată ce trecu bariera alături de prietenul său Ravailly, pe care era să-l ucidă de două ori, fu înconjurat ca un mare căpitan și felicitat ca un soldat viteaz.

Cei învinși cu două zile mai înainte și mai ales aceia care înghițiseră câțiva ghionți în luptă, îi păstraseră învingătorului lor o oarecare pizmă. Dar Canolles era atât de bun, atât de frumos și atât de modest, și suporta cu seninătate și cu demnitate noua lui poziție; el fusese înconjurat de o mulțime de prieteni binevoitori; soldații și ofițerii din regimentul Navailles îl lăudau atât de mult, ca guvernator al insulei Saint-Georges și căpitan al lor, încât bordelezii uitară repede. De altfel aveau altceva la ce să se gândească.

Domnul de Bouillon sosea a doua zi, sau a treia zi iar vești foarte precise informau că, în cel mult opt zile, regele însuși avea să sosească la Libourne.

Doamna de Condé murea de curiozitate să-l vadă pe Canolles și reuși s-o facă stând ascunsă după perdeaua ferestrei. Îi găsi o înfățișare foarte cuceritoare care răspundea de minune reputației pe care i-o făcuseră și prietenii și dușmanii.

Spre deosebire de părerea doamnei prințese, doamna de Tourville pretinse că n-are distincție. Lenet afirma că îl consideră un om galant, iar domnul de la Rochefoucauld se mulțumi să declare:

— Ah! Ah! Iată-l pe erou!

Lui Canolles i se fixă domiciliul în fortăreața cea mare a orașului, sau cum i se spunea castelul „Trompette”. Ziua avea deplină libertate să umble prin oraș, să-și rezolve problemele, sau să facă ce-i plăcea. Când era ora de înapoiere se înapoia, pentru că-și dăduse cuvântul de onoare că nu va încerca să fugă sau să întrețină corespondență cu cei din afară.

Înainte de a face acest ultim jurământ, Canolles ceruse permisiunea să scrie câteva rânduri și pentru că permisiunea îi fusese acordată, îi trimisese lui Nanon scrisoarea următoare:

„Prizonier, însă liber, în Bordeaux, angajat pe cuvânt de onoare de a nu întreține corespondență în afară, îți scriu aceste cuvinte, dragă Nanon, pentru a te asigura de prietenia mea, de care tăcerea mea ar fi putut să te facă să te îndoiești. Mă bizui pe dumneata pentru a-mi apăra onoarea față de rege și de regină”.

În condițiile acestea, foarte blânde, după cum se poate vedea, se putea recunoaște influența, doamnei de Cambes.

Lui Canolles i-au trebuit vreo cinci, șase zile ca să termine cu toate mesele și sărbătoririle pe care i le pregătiseră prietenii; era văzut mereu împreună cu Ravailly, care se plimba cu brațul stâng trecut sub brațul lui Canciles și cu brațul drept în eșarfă. Când se auzeau tobele bătând, iar bordelezii plecau în vreo expediție, nu se putea să nu vezi pe marginea drumului pe Canolles, la braț cu Ravailly, sau singur, cu mâinile la spate, curios, surâzător și inofensiv.

De la sosirea lui în oraș n-o văzuse pe doamna de Cambes decât de câteva ori și de abia putuse să-i vorbească; se părea că doamnei de Cambes îi era destul să-l știe pe Canolles departe de Nanon, fericită, așa cum spusese, că era aproape de ea. Canolles îi scrisese ca să se plângă cu delicatețe de această situație și atunci ea îl primise într-una sau două case din oraș, prin acea protecție nevăzută ochilor, dar simțită de inima femeii care iubește, dar nu vrea să fie descoperită.

Mai era încă ceva. Prin intermediul lui Lenet, Canolles, obținuse permisiunea să fie primit în anturajul. Doamnei de Condé, așa că frumosul prizonier apărea uneori, fremătător și cochet, printre femeile doamnei prințese.

Nu există un singur om care să fi fost mai dezinteresat de problemele politice, decât Canolles; voia doar s-o vadă pe doamna de Cambes, să schimbe câteva cuvinte cu ea; dacă nu reușea să-i vorbească, să-i rețină gestul afectuos; să-i strângă mâna când o ajuta să se urce în trăsură; cât era de hughenot, să-i ofere apa sfințită în biserică, iată problemele importante care umpleau ziua prizonierului.

Și noaptea se gândea tot la problemele importante din timpul zilei.

Dar după un timp, aceste distracții nu-i mai ajungeau. Însă pentru că înțelegea aleasa delicatețe a doamnei de Cambes, care se îngrijea de onoarea lui Canolles mai mult decât de onoarea ei, el încercă să-și lărgească sfera distracțiilor. Mai întâi se bătu în duel cu un ofițer din garnizoană și cu doi burghezi ceea ce i-a ocupat câteva ore. Însă pentru că îl dezarmase pe unul din adversari și-i rănise pe ceilalți doi, fu lipsit și de distracția asta, din lipsă de oameni dispuși să-l distreze.

Apoi, mai avu vreo două întâmplări fericite, ceea ce nu era de mirare: în afară de faptul că așa cum am mai spus-o, Canolles era un băiat foarte frumos, de când căzuse prizonier devenise cât nu se

poate de interesant. Timp de trei zile și în timpul dimineții celei de a patra, se vorbise numai de captivitatea sa; adică aproape ca de captivitatea domnului le Prince.

Într-o zi, Canolles sperase s-o vadă pe doamna de Cambes la biserică, dar doamna de Cambes de teamă să nu-l întâlnească, nu venise. Canolles, la post, lângă o coloană, oferi apa sfințită unei doamne încântătoare pe care nu o mai văzuse până atunci; nu era vina lui Canolles, ci a doamnei de Cambes; dacă vicontesa ar fi venit, el nu s-ar fi gândit decât la ea, n-ar fi văzut-o decât pe ea, nu i-ar fi oferit decât ei apă sfințită.

În aceeași zi, pe când Canolles începuse să se întrebe cine putuse fi această brunetă încântătoare, primi invitația să petreacă seara la avocatul general Lavie, acela care încercase să se opună intrării în Bordeaux a doamnei prințese și care în calitatea lui de susținător al autorității regale, era aproape tot atât de detestat ca și domnul d'Epernon. Canolles, care simțea tot mai mult nevoia de a se distra, primi invitația cu recunoștință și, la ora șase, se prezentă la avocatul general.

Ora poate părea ciudată vitejilor noștri de astăzi, dar două motive îl făceau pe Canolles să răspundă așa de devreme la invitația domnului avocat general: întâi pentru că pe vremea aceea prânzul se lua la amiază iar seratele începeau mult mai de timpuriu; în al doilea rând pentru că, fiind obligat să se înapoieze, cel mai târziu, la ora nouă și jumătate la castelul „Trompette", Canolles trebuia să sosească printre primii dacă voia să facă mai mult decât o simplă apariție.

Intrând în salon, Canolles scoase un strigăt de bucurie; doamna Lavie nu era alta decât încântătoarea brunetă căreia îi oferise, cu atâta eleganță, apă sfințită, chiar în dimineața aceea.

Canolles fu primit în salonul avocatului general, ca un regalist încercat. Abia fu prezentat că fu înconjurat de omagii care ar fi amețit și pe unul din cei șapte înțelepți ai Greciei antice. Apărarea sa, din primul atac, fu comparată cu apărarea lui Horatius Cocles, iar înfrângerea cu căderea Troiei, prăbușită prin viclenia lui Ulise.

— Dragă domnule de Canolles, îi spuse avocatul general, știu din sursă bine informată că s-a vorbit mult la curte de dumneavoastră și că frumoasa dumneavoastră apărare v-a acoperit de glorie. Regina a jurat că vă va schimba de îndată ce va putea s-o facă și că în ziua în care veți reintra în serviciul său, o veți face cu gradul de comandant de regiment sau brigadier; acum, vreți să fiți schimbat?

— Pe legea mea, spuse el aruncând o privire ucigătoare spre doamna Lavie, vă jur că cea mai mare dorință a mea este ca regina să nu se grăbească: ar putea să mă schimbe pe o sumă de bani sau cu un bun militar. Nu vreau această cheltuială și nu merit această

onoare. Voi aștepta până ce majestatea sa va lua Bordeaux, unde mă simt minunat; atunci mă va avea pe gratis.

Doamna Lavie surâse cu grație.

— Drace! Vorbiți fără căldură de eliberarea dumneavoastră.

— De ce m-aș înflăcăra? spuse Canolles, credeți că mi-ar fi plăcut să-mi reiau serviciul activ, ca să mă văd expus zilnic să fiu ucis de vreunul din prietenii mei?

— Dar aici, ce fel de viață duceți? continuă avocatul general, o viață nepotrivită cu un om de calitatea dumneavoastră, străin oricărui sfat, oricărei activități, obligat să-i vedeți pe alții servind cauza căreia îi aparțin, în timp ce dumneavoastră stați cu brațele încrucișate, fără folos, ofensat, iată ce sunteți; situația asta trebuie să vă stea pe suflet.

Privirea lui Canolles întâlni privirea doamnei Lavie.

— Oh, nu! Vă înșelați, nu mă plictisesc câtuși de puțin. Dumneavoastră vă ocupați de politică, ceea ce este foarte plicticos; eu fac dragoste, ceea ce este foarte plăcut. Dumneavoastră sunteți unul din servitorii reginei, ceilalți servitorii prințesei. Eu nu sunt legat exclusiv de o suverană, eu sunt sclavul tuturor femeilor.

Răspunsul acesta fu bine primit, iar stăpâna casei își exprimă părerea sa printr-un surâs.

În curând se organizară partide de joc, iar Canolles se angajă la o masă. Doamna Lavie intră pe jumătate în jocul lui în contra soțului său, care pierdu cinci sute de pistoli.

A doua zi, nu știu pentru ce, poporul se hotărî să se revolte. Un partizan al prinților, mai fanatic decât alții, propuse să se spargă geamurile casei domnului Lavie. După ce geamurile fură sparte un altul propuse să i se dea foc casei. Se și trimisese după tăciuni aprinși, când sosi Canolles cu un detașament din Navailles. Pe doamna Lavie o conduse într-un loc sigur, iar pe domnul Lavie îl smulse din mâinile unei duzini de furioși care nemaiputând să-l ardă voiau, cel puțin, să-l spânzure.

— Ei bine, domnule-om de acțiune, se adresă Canolles avocatului general îngălbenit de spaimă, ce părere aveți, acum, despre lenevia mea? Nu fac eu mai bine că nu fac nimic?

Apoi se retrase în castelul „Trompette”, pentru că sosise ora de înapoiere. În cameră, găsi pe masă o scrisoare a cărei formă îi făcu să-i bată inima cu mai multă putere iar scrisul îl ameți.

Era scrisul doamnei de Cambes.

Canolles deschise repede plicul și citi:

„Mâine pe la ora șase după amiază, veniți singur, la biserica Carmelitelor și intrați în primul confesional, din stânga intrării. Veți găsi ușa deschisă”.

— Ia te uită! se gândi Canolles, iată o idee originală. Mai era și un post-scriptum.

„Nu vă lăudați că mergeți unde ați fost ieri și astăzi, nu uitați că Bordeaux nu este un oraș regalist, iar soarta pe care era să o aibă domnul avocat general, dacă n-ați fi fost dumneavoastră, să vă dea de gândit”.

„Bun! Își spuse Canolles, e geloasă. Orice ar spune, bine am făcut că am fost și ieri și astăzi la domnul Lavie”.

XI.

Trebuie să spunem că de când sosise la Bordeaux, Canolles trecuse prin toate chinurile unei dragoste nefericite. O văzuse pe vicontesă răsfățată, înconjurată, adulată fără să se fi putut arăta prea insistent față de ea și a avut parte, drept singură consolare, de a prinde din mers câteva priviri sustrase de Claire atenției cu care o urmăreau bârfitorii. După scena din subterană, după cuvintele înflăcărate schimbate între vicontesă și el în acea clipă supremă, actuala stare de fapt părea nu călduță, ci de-a dreptul înghețată. Totuși, cum în adâncul acestei răceli Canolles simțea că era iubit cu adevărat și cu intensitate, se hotărî să se poarte ca cel mai nefericit dintre amanții fericiți. În orice caz, lucrul era ușor. Datorită faptului că își dăduse cuvântul să nu întrețină corespondență în afară, o alungase pe Nanon în colțișorul conștiinței destinat remușcărilor amoroase. Cum nu avea nicio veste din partea tinerei femei și prin urmare, își cruța neplăcerea pe care o provoacă întotdeauna frământarea, adică amintirea palpabilă a femeii înșelate, remușcările lui nu erau prea greu de suportat.

Cu toate acestea, uneori, în clipa în care cel mai vesel surâs i se răsfăța pe față, în momentul în care vocea lui izbucnea în cuvinte spirituale și vesele, un nor îi trecea, deodată, peste frunte și un oftat îi scăpa, dacă nu chiar din inimă, puțin de pe buze. Oftatul acesta era pentru Nanon: norul era pentru amintirea unui timp trecut care își arunca umbra asupra prezentului.

Doamna de Cambes observase aceste secunde de tristețe; ochiul său sondase adâncurile inimii lui Canolles și se gândi că nu-l putea lăsa pe Canolles abandonat lui însuși. Între o dragoste veche, care nu se stinsese cu totul și între o pasiune nouă care ar fi putut să se nască, surplusul acestei energii arzătoare, consumată altădată de ocupațiile militare și de ocuparea unei înalte funcții, s-ar fi putut întoarce acum împotriva dragostei curate pe care ea căuta să i-o inspire. De altfel ea nu căuta decât să câștige timp pentru ca amintirea atâtor aventuri trăite să se mai șteargă puțin, după ce ținuse trează curiozitatea curtezanilor prințesei. Poate că doamna de Cambes se înșela; poate că mărturisindu-și tare dragostea ar fi reușit ca lumea să se ocupe mai puțin de situația aceasta sau să se ocupe de ea mai puțin.

Dar cel care urmărea cu cea mai mare atenție și reușită evoluția acestei pasiuni misterioase era Lenet. Un timp ochiul lui ager observase existența unei iubiri, dar fără să cunoască obiectul; este adevărat că nu ghicise situația precisă a acestui sentiment, dacă era o dragoste solitară sau împărtășită: numai doamnei de Cambes, uneori înfiorată și nedecisă, câteodată autoritară și hotărâtă, dar

aproape întotdeauna indiferentă la plăcerile din jurul ei, i să părut cu adevărat atinsă inima; dintr-o dată interesul pe care îl manifestase pentru război se stinse, acum era gânditoare, surâzătoare fără motiv, plângând fără cauză, ca și cum buzele și ochii i-ar fi oglindit variațiile gândului ei ascuns, elanurile contradictorii ale spiritului. Schimbarea aceasta se petrecuse de vreo șase sau șapte zile, de când Canolles fusese făcut prizonier. Așadar, fără îndoială, Canolles era obiectul acestei dragoste.

De altfel, Lenet era oricând gata să favorizeze o dragoste care, într-o zi, ar fi putut da un viteaz apărător doamnei prințese.

Domnul de La Rochefoucauld cunoștea, poate și mai bine, inima doamnei de Cambes. Însă gesturile, ochii sau gura lui spuneau doar ceea ce li se permitea să spună, încât nimeni n-ar fi putut afirma că ar fi nutrit dragoste sau ură pentru doamna de Cambes. Canolles nici nu vorbea, nici nu se uita la el, nici nu-l băga în seamă de parcă nici n-ar fi existat. De altfel, fiind în război mai mult ca niciodată, poza în erou, pretenție în care era secundat de un curaj fără pereche și de o adevărată îndemânare militară, dând în fiecare zi tot mai multă importanță poziției sale de locotenent al generalisimului. Dimpotrivă, domnul de Bouillon rece, misterios, calculat, servit admirabil, în politica pe care o ducea, de accesele sale de gută care picau câteodată atât de la moment încât erai îndemnat să le negi existența, negocia mereu, se ascundea cât mai mult cu putință, neputându-se obișnui să măsoare prăpastia care îl separa pe Mazarin de Richelieu și temându-se mereu pentru capul său pe care era să-l piardă pe același eșafod cu Cinq-Mars, dar pe care nu-l răscumpărase decât cedând Sedanul, orașul său, renunțând astfel, dacă nu în drept, cel puțin în fapt, la calitatea sa de prinț suveran.

Cât privește orașul Bordeaux, el era luat de torentul obiceiurilor galante care se revărsau din toate părțile asupra lui. Între două lupte, între doi morți, între două ruine, bordelezii erau atât de puțin siguri că mai apucă a doua zi, încât simțeau nevoia să îndulcească această existență nesigură care putea să nu dureze decât câteva secunde.

Lumea își aducea aminte de la Rochelle, devastată încă de Ludovic al XIII-lea și de profunda admirație a Annei de Austria pentru această faptă de arme. De ce Bordeaux n-ar fi oferit și el urii și ambiției acestei prințese o reeditare a situației de la La Rochelle?

Lumea uita că cel care și-ar fi depășit măsura față de oameni și lucruri și-ar fi pierdut viața și că Mazarin era doar umbra cardinalului Richelieu.

Așa că toți se lăsau în voia sorții și amețeala aceasta îl antrenase și pe Canolles. Este adevărată că uneori se îndoia de toate și în

aceste momente de scepticism se îndoia de dragostea doamnei de Cambes cum se îndoia de toate pe lumea asta. În momentele acelea Nanon creștea în inima lui, mai delicată și mai devotată, deși nu era lângă el. În momentele acelea dacă Nanon i-ar fi apărut în față, inconstant cum era, ar fi căzut la picioarele ei.

În mijlocul acestor incoerențe de judecată, pe care o pot înțelege numai inimile care s-au găsit vreodată între două iubiri, Canolles primi scrisoarea vicontesei. Este de la sine înțeles că orice altă idee îi dispăru pe loc. După ce citi scrisoarea, nu înțelegea că ar fi putut iubi pe altcineva decât pe doamna de Cambes și după ce o reciti, crezu că nu iubise niciodată pe altcineva.

Canolles petrecu una din acele nopți înfrigurate care ard și odihnesc totodată, fericirea făcând contrapondere insomniei. Cu toate că toată noaptea abia închisese ochii, se sculă, de cum se făcuse ziuă.

Se știe cum își petrec îndrăgostiții orele dinainte de întâlnire: se uită la ceas, umblă fără rost încoace și încolo, se lovesc piept în piept cu prietenii, fără să-i recunoască. Canolles făcu toate nebuniile care le impunea starea în care se găsea.

La ora fixată (intra pentru a douăzecea oară în biserică) se duse spre confesionalul indicat. Ușa era deschisă. Prin vitraliile întunecate, treceau razele soarelui de asfințit; tot interiorul bisericii strălucea de această misterioasă lumină atât de dragă celor care se roagă și celor care iubesc. Canolles și-ar fi dat un an din viață ca să nu-și piardă speranța în momentul acela.

Se uită împrejur pentru a se convinge că biserica era pustie, scrută din ochi fiecare capelă, apoi când se convinse că nu-l văzuse nimeni, intră în confesional și închise ușa.

XII.

Un moment mai târziu, își făcu apariția Claire, înfășurată într-o pelerină groasă; lăsă în pragul ușii pe Pompée, ca santinelă, apoi după ce se asigură, la rândul său, că nu era niciun pericol de a fi văzută, îngenunche pe unul din scaunele de rugăciune din confesional.

— În sfârșit, iată-vă, doamnă, în sfârșit vi s-a făcut milă de mine!

— Trebuia, pentru că altfel v-ați fi pierdut, spuse Claire foarte tulburată, pentru că acolo, în tribunalul adevărului fusese obligată să spună o minciună nevinovată, dar, totuși, o minciună.

— Așadar, doamnă, spuse Canolles, numai datorită unui sentiment de milă datoresc binefacerea prezenței dumneavoastră. Oh! Trebuie să recunoașteți că aș fi avut dreptul să mă aștept la mai mult decât atât din partea dumneavoastră.

— Să vorbim serios, spuse Claire încercând fără folos să-și întărească vocea emoționată așa cum se cuvine să se întâmple într-un loc sfânt: vă pierdeți, o repet, dacă vă mai duceți la domnul Lavie, dușmanul mărturisit al prințesei. Ieri, doamna de Condé a aflat aceasta de la domnul de La Rochefoucauld care le știe pe toate și a spus cuvintele astea care m-au înfricoșat.

„Dacă trebuie să ne temem și de complotul prizonierilor noștri, va trebui să aplicăm severitatea, acolo unde am folosit indulgența; în situații grele, trebuie luate hotărâri viguroase; nu numai că suntem gata să le luăm, dar suntem și decișI să le aplicăm”.

Vicontesa pronunțase aceste cuvinte cu o voce mai hotărâtă; i se păru că Dumnezeu ar fi scuzat acțiunea în favoarea pretextului. Era un fel de surdină pe care ea și-o punea conștiinței.

— Eu nu sunt cavalerul alteței sale, doamnă, eu sunt al vostru, asta e tot: eu m-am predat dumneavoastră și numai dumneavoastră, știți în ce împrejurări și cu ce condiție.

— Nu credeam, spuse Claire, că erau condiții stabilite.

— Poate nu din gură, dar din inimă. Ah! Doamnă, după ce mi-ați spus, după fericirea pe care m-ați lăsat să o întrezăresc, după speranțele pe care mi le-ați dat!… Ah! Doamnă, fiți sincer de acord că ați fost foarte crudă.

— Prietene, spuse Claire, dumneata îmi reproșezi că m-am îngrijit de onoarea dumitale la fel ca de onoarea mea? Dacă nu înțelegi, trebuie s-o mărturisesc, căci ai fi ghicit-o cu siguranță, nu bănuiești că am suferit ca și dumneata, mai mult chiar, că n-am avut puterea să suport această suferință? Ascultă-mă și cuvintele mele care ies din adâncul inimii mele să pătrundă adânc în inima dumitale. Prietene, ți-am mai spus, am suferit mai mult decât dumneata, căci mă obseda o teamă, o teamă pe care dumneata nu

puteai să o ai, căci știai bine că nu te iubesc decât pe dumneata. Stând aici, regreți oare după cea care nu este și în visurile dumitale de viitor, îți faci planuri care nu mă privesc pe mine?

— Doamnă, faceți apel la sinceritatea mea și am să vă vorbesc cu toată sinceritatea; da, când mă lăsați pradă gândurilor mele dureroase, când mă lăsați singur cu trecutul, când prin absența dumneavoastră mă condamnați să rătăcesc prin localuri împreună cu acei nerozi cu pene la pălărie care fac curte micilor burgheze; când evitați să mă priviți în ochi sau mă faceți să plătesc atât de scump un cuvânt, un gest, o privire pe care, poate, nu le merit, îmi pare rău că n-am murit, luptându-mă; îmi reproșez că m-am predat, regret, am remușcări.

— Remușcări?

— Da, doamnă, remușcări, căci tot atât de adevărat pe cât e faptul că Dumnezeu e acolo, sus, pe altar, vă spun, totuși că vă iubesc. Există o femeie care plânge, care geme, care și-ar da viața pentru mine, dar care trebuie să-și spună, totuși că sunt un laș sau un trădător.

— Oh! Domnule.

— Desigur, doamnă, nu m-a făcut ea tot ce sunt? Nu-i jurasem să o salvez?

— Dar, mi se pare că ați salvat-o, nu?

— Da, de dușmanii care ar fi putut s-o chinuiască, dar nu din disperarea care i-ar sfâșia inima, dacă ar afla că m-am predat dumneavoastră.

Claire își plecă fruntea și oftă.

— Ah! Nu mă iubești! spuse ea.

Canolles oftă și el.

— Nu vreau să vă tentez, domnule, nu vreau să vă fac să pierdeți o prietenă pe care eu n-aș putea s-o înlocuiesc. Cu toate acestea, știți că și eu vă iubesc și că venisem să vă cer numai pentru mine dragostea dumneavoastră devotată. V-am spus: sunt liberă, iată mâna mea. V-o dau, căci nu am pe nimeni care să vă fie superior.

— Ah! Doamnă, strigă Canolles, mă amețiți, mă faceți omul cel mai fericit din lume!

— Vai! spuse ea, cu tristețe, nu mă iubiți, domnule.

— Vă iubesc, vă ador, numai că ce am suferit prin tăcerea și rezerva dumneavoastră, nu se poate exprima prin cuvinte.

— Doamne Dumnezeule! Dumneavoastră, bărbații, nu ghiciți nimic? răspunse Claire înălțându-și ochii albaștri spre cer. N-ați înțeles că nu voiam să vă fac să jucați un rol ridicol, că nu voiam să se poată crede că predarea cetății de pe insula Saint-Georges fusese un lucru aranjat între noi? Nu, nu voiam ca, schimbat de regină sau răscumpărat pentru mine, să nu-mi aparțineți decât mie. Dar, vai,

n-ați voit să mă așteptați!

— Oh! Doamnă, acum voi aștepta. O oră ca aceasta, o promisiune a vocii dumneavoastră dulce care să-mi spună că mă iubiți și am să aștept ore, zile, ani…

— O mai iubiți încă pe domnișoara de Lartigues! spuse doamna de Cambes clătinând din cap.

— Dacă v-aș spune, doamnă, că n-am pentru ea o prietenie recunoscătoare, aș minți; credeți-mă, luați-mă cu acest sentiment. Vă dau toată dragostea pe care v-o pot da și asta e mult.

— Vai! spuse Claire, nu știu dacă ar trebui să primesc, pentru că dați dovadă de o inimă generoasă, dar și foarte iubitoare.

— Ascultați-mă, adăugă Canolles, aș muri ca să vă cruț o lacrimă și aș putea-o face să plângă, pe cea de care vorbiți, fără pic de remușcare. Sărmana femeie are mulți dușmani iar cei care nu o cunosc o blestemă. Dumneavoastră n-aveți decât prieteni; cei care nu vă cunosc, vă respectă, cei care vă cunosc, vă iubesc, judecați și dumneavoastră diferența dintre cele două sentimente din care unul este comandat de conștiința mea iar celălalt de inima mea.

— Mulțumesc prietene. Însă e posibil să cedați unui imbold provocat de prezența mea de care ați putea să regretați mai târziu. Reflectați la cuvintele mele. Vă dau timp să-mi răspundeți, până mâine. Dacă vreți să-i transmiteți ceva domnișoarei de Lartigues, dacă vreți să vă duceți la ea, sunteți liber. Canolles, vă iau de mână și vă conduc chiar eu dincolo de zidurile Bordeauxului.

— Doamnă, nu este nevoie să aștept până mâine, v-o spun cu inima înflăcărată, dar cu un cap foarte limpede. Vă iubesc! Nu vă iubesc decât pe dumneavoastră, nu vă voi iubi decât pe dumneavoastră!

— Ah! Mulțumesc, prietene, mulțumesc! Claire, deschizând grilajul și trecându-și mâna prin deschidere. Vă dau și mâna și inima.

Canolles prinse mâna și o acoperi cu sărutări.

— Pompée îmi face semn că e timpul să plec, spuse Claire. Desigur că o să se închidă biserica. Adio, prietene, s-au mai bine zis, la revedere. Mâine vei afla ce vreau să fac pentru dumneata, adică pentru noi doi. Mâine vei fi fericit, căci și eu voi fi fericită.

Și nemaiputându-și stăpâni sentimentul care o atrăgea spre el, îi trase mâna lui spre ea și-i sărută vârful degetelor apoi fugi, ușoară, lăsându-l pe Canolles fericit ca îngerii, a căror melodie cerească parcă își făcuse ecou în inima lui.

XIII.

Și totuși, așa cum spusese Nanon, regele, regina, cardinalul și domnul de La Meilleraye care porniseră spre orașul rebel ca să-l pedepsească pentru că trecuse pe față de partea prinților: se apropiau încet, dar se apropiau.

Sosind la Libourne, regele primi o delegație din partea bordelezilor care venea să-l asigure de respectul și devotamentul lor; așa cum se prezentau lucrurile, asigurarea aceasta era ciudată.

De aceea regina primi pe ambasadori de la înălțimea înălțimii ei austriece.

— Domnilor, o să ne continuăm drumul nostru prin Vayres; în curând vom putea să ne dăm seama noi înșine dacă respectul și devotamentul dumneavoastră sunt atât de sincere pe cum spuneți.

La cuvântul Vayres, deputații, informați desigur, de niște întâmplări necunoscute de regină, se priviră între ei cu un fel de neliniște. Anna de Austria, căreia nimic nu-i scăpa, nu lăsă să se observe că a văzut această privire.

— Să mergem chiar acum la Vayres, spuse ea, fortăreața e bună, după câte ne-a asigurat domnul duce d'Epernon; vom instala colo pe rege.

Apoi întorcându-se spre căpitanul său și spre persoanele din suită:

— Cine comandă la Vayres?

— Doamnă, se spune că este un guvernator nou, răspunse Guitaut.

— Un om sigur, cred? spuse regina încruntându-se.

— Un om de-al domnului d'Epernon.

Fruntea reginei se lumină.

— Dacă este așa să plecăm repede, spuse ea.

— Doamnă, interveni ducele de La Meilleraye, majestatea voastră va face cum va voi, dar eu cred că n-ar trebui să se meargă mai repede decât armata. O intrare războinică în Vayres ar face minuni; e bine ca supușii regelui să cunoască forțele de care dispune majestatea sa: asta încurajează pe cei fideli și-i disperă pe fățarnici.

— Cred că domnule de La Meilleraye are dreptate, spuse cardinalul de Mazarin.

— Și eu zic că nu are, răspunse regina. Nu aveam de ce să ne temem înainte de Bordeaux, regele este puternic prin el însuși și prin trupele sale: casa militară care este cu el, va fi suficientă.

Domnul de La Meilleraye plecă fruntea în semn de supunere.

Regina chemă pe Guitaut, îi porunci să strângă gărzile, muschetarii și cavaleria. Regele încălecă și trecu în fruntea lor.

Nepoata lui Mazarin și doamnele de onoare se urcară în caleașcă.

Se plecă imediat spre Vayres. Armata venea în urmă și pentru că avea de făcut doar zece leghe, ea trebuia să sosească la vreo trei, patru ore după rege și să-și așeze tabăra pe malul stâng al Dordonei.

Regele abia avea doisprezece ani, dar de pe acum un călăreț încântător, care își mânuia calul cu grație, având în toată persoana lui orgoliul acela al rasei care avea să-l facă mai târziu pe regele Spaniei atât de exigent în materie de etichetă. Crescut sub ochii reginei, dar persecutat de veșnicele gesturi de zgârcenie ale cardinalului, care îl lipsea de lucrurile cele mai necesare, aștepta cu mare nerăbdare ora majoratului, care trebuia să bată la 5 septembrie următor și, prin anticipație, lăsa uneori să-i scape, printre capriciile sale de copil, vorbe de duh regale, care prevesteau ce avea să fie într-o zi. De aceea campania aceasta îi surâse. Era, într-un fel, o ieșire din viața obișnuită, o școală a conducerii, o încercare a regalității. Așadar, el mergea mândru, când la ușa caleștii, salutând-o pe regină și făcându-i ochi dulci domnișoarei de Frontenac de care se spunea că e îndrăgostit, când în fruntea casei sale militare, vorbind cu domnul de La Meilleraye și bătrânul Guitaut, despre războaiele lui Ludovic al XIII-lea și despre succesele domnului cardinal.

Tot vorbind, se înaintă în teren și începuse să se zărească tunurile și galeriile fortului din Vayres. Timpul era minunat, peisajul pitoresc, soarele își arunca razele sale oblice în apa fluviului; s-ar fi crezut că e o simplă plimbare încât și zăpada părea că zâmbește binevoitoare. Regele călărea între domnul de La Meilleraye și Guitaut privind spre fortăreața în care nu se observa nicio mișcare, deși era mai mult ca sigur că santinelele care se zăreau, văzuseră și semnalaseră această strălucită avangardă a armatei regale.

Caleașca reginei se grăbi și se așeză în primul rând.

— Însă, spuse Mazarin, mă intrigă ceva, domnule mareșal.

— Ce anume, monseniore?

— Mi se pare că, de obicei, adevărații guvernatori știu ce se petrece în jurul fortăreței lor și când regele binevoiește să se îndrepte spre fortăreața lor, sunt obligați să-i trimită o solie în întâmpinare.

— Ei, aș! spuse regina izbucnind în râs puternic și forțat, ceremonii! Haida de, e inutil, prefer fidelitatea.

Domnul de La Meilleraye își acoperi fața cu batista ca să-și ascundă, dacă nu o strâmbătură cel puțin intenția de a o face.

— Adevărul este, însă, că nimeni nu se mișcă, spuse regele destul de nemulțumit de o asemenea ignorare a regulilor de etichetă din care avea să facă mai târziu baza grandorii sale.

— Sire, răspunse Anna de Austria, iată domnul de La Meilleraye și Guitaut vă vor spune că prima datorie a unui guvernator, mai ales în teritoriu dușman, este teama de a fi luat prin surprindere și de a sta tăcut și ascuns în spatele zidurilor. Vedeți drapelul vostru, drapelul lui Henric al IV-lea și al lui Francis I-ul, că flutură pe citadelă.

Și arătă cu mândrie această emblemă semnificativă care dovedea câtă dreptate avea raționamentul speranței sale.

Cortegiul își continuă drumul și, deodată, întâlni o lucrare înaintată care părea ridicată doar de câteva zile.

— Ah! Ah! spuse mareșalul, se pare că guvernatorul este cu adevărat un om de meserie. Avangarda aceasta este bine aleasă iar retranșamentul bine desenat.

Regina scoase capul pe fereastră iar regele se înălță în scări.

Doar o santinelă se plimba sus pe meterez, încolo retranșamentul părea, tot atât de pustiu și de mut ca și citadela însăși.

— Oricum, interveni Mazarin, deși nu sunt soldat, deși nu cunosc îndatoririle militare ale unui guvernator, mi se pare, totuși ciudat modul acesta de comportare față de un rege.

— Să înaintăm, totuși, spuse mareșalul. O să vedem mai bine.

Când mica trupă ajunse numai la o sută de pași de retranșament, santinela, care până atunci umblase în sus și în jos, se opri. Apoi, după un moment de cercetare, strigă:

— Stai! Cine-i?

— Regele! răspunse domnul de La Meilleraye.

La acest cuvânt, Anna de Austria se așteptase să vadă soldații alergând, ofițerii apropiindu-se curtenitori, podurile mobile coborându-se, porțile deschizându-se și săbiile scoase din teacă, strălucind în soare.

Dar nu se petrecu nimic din toate acestea.

Santinela îți apropie piciorul drept de piciorul stâng, îndreptă muscheta spre cei sosiți și se mulțumi să spună cu voce puternică.

— Stai!

Regele păli de mânie, Anna de Austria își mușcă buzele până la sânge, Mazarin murmură o înjurătură italienească, puțin obișnuită în Franța, dar de care el încă nu se dezobișnuise; domnul mareșal de La Meilleraye se uită la majestățile lor, cu o privire care spunea multe.

— Îmi plac măsurile de prevedere luate în serviciul meu, spuse regina încercând să fie ea însăși, căci cu toată stăpânirea de sine de pe fața sa, începuse să fie îngrijorată până în adâncul sufletului.

— Îmi place respectul față de persoana mea, murmură tânărul rege, fixându-și privirea întunecată asupra santinelei nepăsătoare.

XIV.

Totuși strigătul: Regele! Regele! pronunțat de santinelă mai mult ca o înștiințare decât o dovadă de respect, fu repetat de încă două, trei voci și ajunse până la corpul de gardă. Atunci, sus pe meterez, fu văzut un bărbat și toată garnizoana rânduită în spate.

Omul acela ridică în aer bastonul de comandant; îndată tobele bătură pentru onor, soldații din fort prezentară arma și o lovitură de tun răsună gravă și solemnă.

— Ați văzut? spuse regina, vedeți cum se pregătesc să ne aducă omagii: mai bine mai târziu decât niciodată. Să trecem.

— Iertați-mă, doamnă, replică mareșalul de La Meilleraye, mie nu mi se pare nici pe departe că vor deschide porțile și dacă nu sunt deschise, nu putem trece.

— Au uitat să o facă din cauza uimirii sau din cauza entuziasmului care i-a cuprins când au auzit de această augustă vizită pe care nu se așteptau să o primească, încercă să spună un curtezan.

— Nu uitați, asta, domnule, răspunse mareșalul.

Apoi se întoarse spre rege și regină.

— Majestățile lor îmi permit să le dau un sfat? întrebă el.

— Ce sfat, mareșale?

— Majestățile lor ar trebui să se retragă la cinci sute de pași de aici, împreună cu Guitaut și cu garda personală, în timp ce eu cu muschetarii și cu cavaleria, voi merge să fac o recunoaștere asupra fortăreței.

Regina nu răspunse decât printr-un cuvânt:

— Înainte! O să vedem noi dacă vor îndrăzni să ne refuze trecerea.

Tânărul rege dădu pinteni calului și se trezi cu douăzeci de pași mai înainte.

Mareșalul și Guitaut se aruncară după el și-l ajunseră.

— Nu se trece! spuse santinela care nu-și părăsea poziția ei dușmănoasă.

— E regele! strigară pajii.

— Înapoi! strigă din nou santinela cu un gest amenințător.

În același timp se zăriră sus, pe parapet, pălăriile și muschetele soldaților care ocupau primul retranșament.

Un murmur lung întâmpină aceste cuvinte și această apariție. Domnul de La Meilleraye prinse calul regelui de zăbală și-l întoarse, poruncind în același timp vizitiului reginei să se îndepărteze. Cele două majestăți insultate se retraseră la o distanță cam de o mie de pași de la primele retranșamente, în timp ce suita lor se împrăștia asemeni unui stol de păsări la focul de pușcă al vânătorului.

Atunci mareșalul de La Meilleraye, stăpân pe poziție, lăsă cincizeci de oameni pentru paza regelui și a reginei, strânse restul trupei și reveni cu ea spre retranșament.

Când se găseau cam la o sută de pași de șanț, santinela care își reluase mersul ei lent și măsurat se opri din nou.

— Guitaut chemați un trompet, puneți-vă o batistă în vârful sabiei și duceți-vă să-l somați pe impertinentul acesta de guvernator să se predea.

Guitaut se supuse, arboră semnele pașnice care, în toate țările din lume, ocrotesc pe crainici și înaintă spre retranșament.

— Stai! Cine-i? strigă santinela.

— Parlamentari, răspunse Guitaut, agitându-și sabia și cârpa care o împodobea.

— Lasă-i să vină, spuse același om care mai fusese văzut apărând pe parapetul retranșamentului și care, cu siguranță, că ajunsese acolo pe un drum acoperit.

Poarta se deschise, un pod se coborî.

— Ce doriți? întrebă un ofițer care îi aștepta în ușă.

— Să vorbim cu guvernatorul, răspunse Guitaut.

— Iată-mă! spuse omul care mai apăruse de două ori, o dată pe meterezul fortificației și o dată pe parapetul retranșamentului.

Guitaut observă că omul era foarte palid, dar calm și politicos.

— Dumneavoastră sunteți guvernatorul din Vayres? întrebă Guitaut.

— Da, domnule.

— Și refuzați să deschideți poarta fortăreței dumneavoastră majestății sale regelui și reginei regente?

— Am această durere.

— Ce pretindeți?

— Eliberarea domnilor prinți, a căror captivitate ruinează și întristează țara.

— Majestatea sa nu discută cu supușii săi.

— Din păcate! Știm asta, domnule, de aceea suntem gata să murim, știind că murim pentru serviciul majestății sale, cu toate că în aparență dăm impresia că ne războim cu ea.

— Bine, asta am vrut să știm, spuse Guitaut.

Și după ce salută destul de arogant pe guvernator care îi răspunse cu un salut plin de curtenie, se retrase.

Nimic nu se mișcă pe bastion.

Guitaut se prezentă la mareșal și-i dădu raportul asupra misiunii pe care o primise.

— Cincizeci de oameni să se ducă în galop în satul de colo și să aducă imediat toate scările pe care le pot găsi, spuse mareșalul arătând cu mâna spre satul Isson.

Cincizeci de oameni porniră în galop și cum satul nu era prea departe, ajunseră foarte repede.

— Acum, domnilor, spuse mareșalul, descălecați, jumătate din dumneavoastră, înarmați cu muschete, va susține asaltul, iar restul va urca pentru escaladare.

Comunicarea fu primită cu strigăte de bucurie. Garda, muschetarii și cavaleria descălecară în grabă și-și încărcară armele.

În timpul acesta, cei cincizeci de soldați, care cotrobăiseră prin sat, se întorceau aducând cu ei vreo douăzeci de scări.

În bastion totul continua să fie calm, santinela se plimba în lung și în lat, iar vârfurile muschetelor și ale pălăriilor continua să se vadă depășind marginea parapetului.

Casa militară a regelui se puse în mișcare, comandată de mareșal în persoană; ea se compunea din vreo patru sute de oameni, din care, jumătate, așa cum ordonase mareșalul, se pregătea să pornească la asalt, iar cealaltă jumătate să susțină escaladarea.

Regele, regina și curtea urmăreau din depărtare, cu îngrijorare, mișcările micii trupe. Regina însăși părea că-și pierduse siguranța ei de până atunci; pentru a putea vedea mai bine, întorsese trăsura așa că aceasta îndrepta spre fortificații, una din laturi.

Asaltatorii abia făcură douăzeci de pași, că santinela se apropie de marginea parapetului și strigă cu o voce puternică:

— Stai! Cine-i?

— Nu-i răspundeți, spuse domnul de La Meilleraye, și mergeți înainte.

— Stai! Cine-i? a doua oară santinela încărcându-și arma.

— Stai! Cine-i? repetă a treia oară.

Și puse arma la ochi.

— Foc asupra caraghiosului acesta! spuse domnul de La Meilleraye.

În același moment o ploaie de lovituri de muschetă porni din rândurile regaliștilor: santinela lovită, se clătină, scăpă muscheta din mână și se prăbuși în șanț, strigând:

— La arme!

O singură lovitură de tun răspunse începutului ostilităților. Ghiuleaua porni șuierând peste primul rând, căzu între al doilea și al treilea, răsturnă patru soldați și ricoșând, sfârtecă unul din caii de la trăsura reginei.

Un strigăt de groază porni din grupul care păzea pe majestățile lor. Regele târât cu forța, se trase înapoi; Anna de Austria fu gata să leșine de furie, iar Mazarin de frică. Fură tăiate hamurile calului ucis și ale cailor vii care cuprinși de spaimă, amenințau să sfărâme trăsura. Opt sau zece soldați din gardă se înhămară la trăsură și o traseră până dincolo de bătaia tunului.

În acest timp, guvernatorul dezvălui o baterie cu șase tunuri.

Când domnul de La Meilleraye văzu această baterie care în câteva secunde amenința să decimeze cele trei companii ale sale, consideră că era inutil să împingă atacul mai departe și ordonă retragerea.

În momentul în care trupa regelui făcu primul pas în retragere, dispozițiile ostile ale cetății dispărură.

Mareșalul se apropie de regină, invitând-o să-și aleagă un punct prin împrejurimi pentru a-și fixa cartierul general. Regina observă atunci pe malul celălalt al Dordonei, o căsuță izolată pierdută printre copaci, care semăna cu un mic castel.

— Vedeți cui aparține această casă și cereți-i ospitalitatea pentru mine, se adresă ea lui Guitaut.

Guitaut porni imediat, traversă fluviul în bacul podarului din Isson și se întoarse spunând că clădirea era nelocuită, cu excepția unui soi de intendent care-l informase că aceea era proprietatea domnului d'Epernon și că era, bineînțeles, la dispoziția majestății sale.

— Atunci să mergem, spuse regina; dar unde este regele?

Fu chemat micul Ludovic al XIV-lea, care se retrăsese mai la o parte; se întoarse și deși încercase să-și ascundă lacrimile, se văzu că plânsese.

— Ce aveți, sire? întrebă regina.

— Oh! Nimic, doamnă, răspunse copilul, sper să ajung rege într-o zi și atunci… Nenorocire acelor care mă vor fi ofensat!

— Cum se numește guvernatorul? întrebă regina.

Nimeni nu putu să-i răspundă, pentru că nimeni nu știa.

Fu întrebat atunci podarul, care răspunse că se numea Richon.

— Bine, spuse regina, am să-mi amintesc numele acesta.

— Și eu, spuse tânărul rege.

XV.

Vreo sută de oameni din casa militară a regelui trecură Dordona împreună cu majestățile lor, restul rămase pe lângă domnul de La Meilleraye care, hotărât să asedieze Vayres, aștepta grosul armatei.

Abia fusese instalată regina în casa aceea mică pe care, datorită luxului lui Nanon, majestatea sa o găsise mult mai de locuit decât sperase, că Guitaut se prezentă la ea pentru a-i spune că un căpitan, care pretindea că are o problemă importantă de discutat, îi solicită onoarea unei audiențe.

— Cine este căpitanul acesta? întreabă regina.

— Căpitanul Cauvignac, doamnă.

— Face parte din armata mea?

— Nu cred.

— Informați-vă și dacă nu face parte din armata mea spuneți-i că nu-l pot primi.

— Cer iertare majestății voastre că nu sunt de aceeași părere cu ea, asupra acestui punct, spuse Mazarin, dar mi se pare că ar trebui primit tocmai pentru că nu face parte din armata sa.

Pentru că dacă ar fi din armata majestății voastre și cere o audiență reginei, nu poate fi decât un supus credincios, în timp ce, dimpotrivă, dacă aparține armatei dușmane, poate fi un trădător. Or în momentele acestea, doamnă, trădătorii nu sunt de disprețuit, întrucât ar putea fi toarte folositori.

— Atunci, introduceți-l, spuse regina, dacă aceasta este părerea domnului cardinal.

Căpitanul fu introdus imediat și se prezentă cu o dezinvoltură și o amabilitate care o uimiră pe regină, obișnuită să producă asupra celor care o înconjurau o impresie contrară.

Ea îl măsură pe Cauvignac din cap până în picioare, dar acesta suportă de minune privirea regală.

— Cine sunteți dumneavoastră, domnule? întrebă regina.

— Căpitanul Cauvignac, răspunse noul venit.

— În serviciul cui sunteți?

— În serviciul majestății voastre, dacă binevoiește.

— Dacă vreau? Fără îndoială. De altfel mai există și un alt serviciu în regat? Suntem două regine în Franța?

— Desigur că nu, doamnă, nu există în Franța decât o regină, aceea la picioarele căreia am fericirea să depun, în acest moment, omagiul meu prea supus, însă sunt două păreri, cel puțin după câte mi s-a părut adineauri.

— Ce vreți să spuneți? întrebă regina încruntându-se.

— Vreau să spun, doamnă, că mă plimbam prin împrejurimi și că mă găseam pe un mic deal care domină întreaga regiune, de unde

admiram peisajul care, așa cum a putut observa și majestatea voastră, este încântător, când mi s-a părut că domnul Richon nu o primise cu tot respectul care i se datora; aceasta mi-a confirmat un lucru de care de altfel mă îndoiam, anume că în Franța există două opinii: opinia regală și o altă opinie și că domnul Richon aparținea acestei alte opinii.

Figura Annei de Austria se întunecă.

— Ați crezut că ați văzut așa ceva? întrebă ea.

— Da, doamnă, răspunse Cauvignac cu un ton de perfectă naivitate. Mi s-a părut chiar că am văzut un tun încărcat descărcându-se din cetate și că ghiuleaua a tulburat caleașca majestății voastre.

— Destul… Nu mi-ați cerut audiență, domnule, ca să-mi împărtășiți observațiile dumneavoastră idioate.

„Ah! Ești nepoliticoasă, își spuse în sine Cauvignac, și ai să mi-o plătești scump”.

— Nu, doamnă, v-am solicitat audiența pentru a vă spune că sunteți o mare regină și că admirația mea pentru dumneavoastră este fără pereche.

— Ah! Chiar așa? spuse regina rece.

— Ca urmare a acestei mărimi și a acestei admirații, care este o consecință firească, m-am hotărât să-mi închin serviciile majestății voastre.

— Mulțumesc, spuse regina cu ironie; apoi întorcându-se spre căpitanul comandantul gărzii sale:

— Guitaut, să fie izgonit vorbărețul acesta.

— Iertați-mă, doamnă, spuse Cauvignac, plec eu, fără să fiu izgonit, dar dacă plec, nu veți avea Vayres.

Și Cauvignac, salutând pe majestatea sa cu o grație fermecătoare, făcu stânga-mprejur.

— Doamnă, spuse încet Mazarin, cred că greșiți dacă-l concediați pe omul acesta.

— Ia stați, reveniți, spuse regina, și vorbiți; la urma urmei, sunteți ciudat și-mi păreți amuzant.

— Majestatea voastră este prea bună, răspunse Cauvignac, înclinându-se.

— Ce spuneți de intrarea în Vayres?

— Spuneam, doamnă, că dacă majestatea voastră își păstrează intenția de a intra în Vayres, așa cum mi s-a părut că se manifestase astăzi de dimineață, îmi voi face datoria de a o introduce.

— Cum asta?

— Am o sută cincizeci de oameni ai mei în Vayres.

— Ai dumneavoastră?

— Da, ai mei.

— Ei, și?

— Cedez majestății voastre acești oameni.

— Și apoi?

— Apoi?

— Da.

— Apoi, mi se pare, ce dracu, că cu o sută de portari majestății voastre poate să i se deschidă o poartă.

Regina surâse.

— Are haz, caraghiosul acesta! șopti ea.

Cauvignac ghici, fără îndoială, complimentul, căci se înclină a doua oară.

— Cât cereți, domnule? întrebă ea.

— Oh! Doamne, doamnă, cinci sute de livre de portar; atât le dam și eu.

— Le veți avea.

— Dar mie?

— Ah! Cereți și dumneavoastră ceva?

— Aș fi fericit dacă aș obține un grad de la generozitatea majestății voastre.

— Și ce grad cereți?

— Aș vrea să fiu guvernator al fortăreței Branne. Mi-am dorit întotdeauna să fiu guvernator.

— Se acordă.

— În cazul acesta, în afară de o mică formalitate, afacerea este încheiată.

— Ce formalitate?

— Ar vrea majestatea voastră să semneze hârtia aceasta pe care am pregătit-o dinainte, în speranța că serviciile mele ar fi fost acceptate de generoasa mea suverană.

— Ce hârtie este asta?

— Citiți, doamnă.

Apoi, rotunjindu-și grațios brațul și plecându-și genunchiul cu aerul cel mai respectuos, Cauvignac întinse hârtia reginei.

Regina citi:

„În ziua în care voi intra în Vayres, fără luptă, voi plăti domnului căpitan Cauvignac suma de șaptezeci și cinci de mii de livre și-l voi face guvernator în Branne”.

— Așadar, spuse regina stăpânindu-și furia, căpitanul Cauvignac n-are destulă încredere în cuvântul regal și mai vrea și un act?

— Un act mi se pare tot ce e mai potrivit, doamnă, în afacerile importante, răspunse Cauvignac, înclinându-se: un vechi proverb spune: verba volant, cuvintele zboară și eu, să mă ierte majestatea

voastră, am fost furat.

— Insolent! strigă regina, de data asta, ieși!

— Ies, majestate, răspunse Cauvignac, dar nu veți avea Vayres.

Și de data aceasta căpitanul, repetă vechea manevră care îi reușise, făcu stânga-mprejur, și se îndreptă spre ușă. Însă Anna de Austria, mai iritată acum decât prima dată, nu-l mai rechemă.

Cauvignac ieși.

— Arestați-l pe omul acesta, spuse regina.

Guitaut făcu o mișcare ca să se supună.

— Iertați-mă, doamnă, spuse Mazarin, dar cred că majestatea voastră ar putea să greșească lăsându-se antrenată de o primă mișcare de mânie.

— De ce? întrebă regina.

— Pentru că mă tem să nu aveți nevoie de acest om mai târziu și atunci, dacă majestatea voastră îl indispune într-un fel oarecare, să nu fie nevoită să-i plătească dublu.

— Bine, spuse regina, să fie plătit cât trebuie, dar până atunci să nu fie pierdut din vedere.

— Ah! E foarte bine și eu sunt primul care aplaud această măsură de prevedere.

— Guitaut, vezi ce e cu el, spuse regina.

Guitaut ieși și se înapoie după o jumătate de oră.

— Ei, ce face? întrebă Anna de Austria.

— Oh! Majestatea voastră poate să fie complet liniștită, răspunse Guitaut, omul dumneavoastră nici nu se gândește să se depărteze. M-am informat, locuiește la vreo trei sute de pași de aici, la un hangiu pe nume Biscarros.

— Și, acolo s-a dus?

— Nu, doamnă, s-a urcat pe un deal și privește, de acolo, la pregătirile pe care le face domnul de La Meilleraye ca să fortifice retranșamentul. Pare că spectacolul acesta îl interesează foarte mult.

— Dar restul armatei?

— Sosește, doamnă, și pe măsură ce sosește se așază în formație de luptă.

— Așadar, mareșalul va ataca imediat?

— Eu cred, doamnă, că ar fi mai bine ca, înainte de a risca un atac, să se lase trupelor o noapte de odihnă.

— O noapte de odihnă! strigă Anna de Austria, armata regală să stea o noapte și o zi în fața unei astfel de cocioabe? Imposibil, Guitaut, spuneți-i mareșalului să atace imediat. Regele vrea să doarmă în noaptea asta în Vayres.

— Dar, doamnă, mi se pare că precauțiunea aceasta luată de mareșal… murmură Mazarin.

— Mie mi se pare, spuse Anna de Austria, că atunci când autoritatea regală a fost insultată, nu poate fi răzbunată atât de repede pe cât se cuvine. Du-te Guitaut și spune-i domnului de La Meilleraye că regina îl urmărește.

Și concediindu-l pe Guitaut cu un gest majestuos, regina îl luă pe rege de mână, ieși, la rândul său, fără să se îngrijească dacă era urmată sau nu și urcă scara care ducea la terasa de sus.

Terasa aceasta, executată cu mult gust, domina împrejurimile.

Regina aruncă o privire grăbită asupra peisajului. În spatele ei, la vreo două sute de pași trecea drumul spre Libourne, pe care strălucea, albă, casa prietenului nostru Biscarros. La picioarele sale curgea Gironda, calmă, rapidă și măreață, în dreapta se înălța fortul Vayres, tăcut ca o ruină; în jurul fortului se întindeau retranșamentele circulare, de curând ridicate. Câteva santinele se plimbau pe galerie, cinci guri de tun își treceau gâturile de bronz și gurile căscate prin ambrazurile zidului: în stânga domnul de La Meilleraye făcea pregătirile pentru a-și așeza tabăra. Așa cum spusese Guitaut, toată armata sosise și era acum strânsă în jurul lui.

De pe un dâmb, un om, în picioare, urmărea atent toate mișcările asediatorilor și ale asediaților; omul acesta era Cauvignac.

Guitaut traversă fluviul pe lacul podarului din Isson.

Regina sta pe terasă, dreaptă, nemișcată, încruntată, ținându-l de mână pe Ludovic al XIV-lea, care privea spectacolul din fața lui cu o oarecare curiozitate și care din când în când îi spunea mamei sale:

— Doamnă, dați-mi, totuși, voie să încalec calul meu de luptă și lăsați-mă, vă rog, ca împreună cu domnul de La Meilleraye, să-i pedepsesc pe acești obraznici.

Lângă regină era Mazarin a cărui față fină și ironică luase, pentru un moment, înfățișarea serioasă pe care nu o avea decât în ocazii importante, iar în spatele reginei și a ministrului se aflau doamnele de onoare care, imitând tăcerea Annei de Austria, abia îndrăzneau să schimbe între ele cuvinte grăbite și abia șoptite.

La o primă vedere, totul părea calm și liniștit, dar se vedea repede că, în realitate, era liniștea unei bombe, pe care o scânteie o transformă în furtună și în obiect de distrugere.

Mai ales pe Guitaut îl urmăreau toate privirile pentru că de el depindea explozia așteptată cu sentimente diferite.

Și de partea armatei așteptarea era grea căci abia atinsese mesagerul malul stâng al Dordonei și fu recunoscut, că toate privirile se îndreptară spre el. Când îl zări domnul de La Meilleraye părăsi grupul de ofițeri, în mijlocul cărora se afla, și veni înaintea lui.

Guitaut și mareșalul vorbiră câteva clipe împreună. Cu toate că fluviul era destul de lat în locul acela, și deși distanța care separa

grupul regal de cei doi ofițeri era mare, ea nu era totuși atât de mare ca să nu se fi putut observa uimirea care se zugrăvise pe fața mareșalului. Era evident că ordinul pe care îl primise i se părea inoportun. De aceea ridică o privire plină de îndoială spre grupul în mijlocul căruia se distingea regina. Dar Anna de Austria care înțelese gândul mareșalului, făcu în același timp cu mâna și cu capul un gest atât de hotărât, încât mareșalul care cunoștea de multă vreme autoritara lui suverană, coborî capul în semn, dacă nu de învoire, cel puțin de supunere.

În același moment, la un ordin al mareșalului, vreo trei, patru căpitani, care făceau pe lângă el serviciul pe care astăzi îl fac aghiotanții, se aruncară în șa îndreptându-se în galop în direcții diferite.

Pretutindeni, pe unde treceau, activitatea din campament se întrerupea imediat și în răpăit de tobe și sunet de trompete, soldații aruncau fiecare ce aveau în mână, unul paiele, altul ciocanul cu care înfigea stâlpii corturilor și alergau la armele așezate în piramidă, grenadierii la puști, infanteriștii la sulițe, artileriștii la armamentul lor. Se produse astfel o mișcare confuză, cauzată de încrucișarea între toți acești oameni alergând în toate părțile, apoi încetul cu încetul, căsuțele acestei imense table de șah se lămuriră, ordinea urmă agitației, fiecare se regăsi sub drapelul său: grenadierii în centru, casa militară a regelui în aripa dreaptă, artileria în aripa stângă. Trompetele și tobele încetară.

O singură tobă răspunse din spatele retranșamentelor, apoi încetă și ea. O tăcere sinistră se așternu peste câmpie.

Atunci se auzi un ordin clar, precis, hotărât. De la distanța la care se găsea, regina nu putea deslușì cuvintele, dar văzu chiar în aceeași clipă trupele încolonându-se. Ea își scoase batista și o agită în aer în timp ce tânărul rege striga cu înflăcărare și bătea cu piciorul în pământ: Înainte! Înainte!

Armata răspunse într-un singur strigăt: Trăiască regele! Apoi artileria porni în galop, se instală pe un mic dâmb, iar în urma ei coloanele armatei se puseră în mișcare în răpăitul tobelor pentru atac.

Nu era un asediu în toată regula, era o simplă escaladă. Retranșamentele pe care Richon le ridicase în grabă erau niște parapete din pământ, așa că nu era vorba să se deschidă o tranșee ci să se dea un asalt. Totuși, abilul comandant din Vayres luase toate măsurile de prevedere și se văzu că profitase, cu o pricepere puțin obișnuită, de toate resursele pe care i le oferea terenul.

Fără îndoială Richon își impusese legea de a nu trage el cel dintâi, așa că și de data asta aștepta provocarea trupelor regale; însă se văzu și acum, ca și la primul atac, coborându-se acel teribil

rând de muschete al cărui foc făcuse atâtea ravagii în rândul casei militare a regelui.

În același timp, cele șase tunuri ale armatei regale așezate în baterie trăsniră și parapete și palisade fură aruncate în aer.

Răspunsul nu se lăsă așteptat, artileria din retranșament tună la rândul ei, săpând goluri mari în rândurile armatei regale, însă la ordinul șefilor aceste goluri însângerate dispărură; buzele rănii, un moment deschise, se închiseră iar, coloana principală, un moment zguduită, își reluă marșul.

Atunci, în timp ce tunurile se încărcau, fu rândul muschetelor să trăsnească.

Cinci minute mai târziu, cele două armate potrivnice își răspândeau în același moment, ca două furtuni ce luptau împreună, ca două trăsnete ce bubuiau în același timp.

Apoi, după ce se instaură calmul, după ce nicio adiere nu mai agită aerul, după ce fumul se strânse deasupra câmpului de luptă, repede de tot asediatorii și asediații dispărură într-un nor pe care, din când în când, îl sfâșia un zgomotos fulger de foc pornit din tunurile artileriei.

Din când în când, din acest nor se vedeau, ieșind în urma armatei regale, oameni care se târau cu greutate și cădeau apoi la diferite distanțe lăsând în urma lor o dâră de sânge.

Curând numărul răniților crescu, iar zgomotul tunurilor și muschetelor continuă. Artileria regală nu mai trăgea însă decât la întâmplare și cu ezitări, pentru că în mijlocul acestui fum des nu mai putea deosebi pe prieteni de dușmani.

În schimb loviturile artileriei cetății, neavând în fața ei decât dușmani, erau mai teribile și mai grăbite ca niciodată.

În sfârșit artileria regală încetă complet tirul: era evident că se lua cetatea cu asalt și că se dădeau lupte corp la corp.

Spectatorii avură un moment de îngrijorare, când fumul, încetând să mai fie alimentat de focul tunurilor și al muschetelor începuse să se înalțe încet. Armata regală fu văzută atunci respinsă în dezordine, lăsând la picioarele zidurilor mormane de răniți. Un fel de breșe fusese practicată; câteva palisade fuseseră smulse lăsând să se vadă o deschidere, dar deschiderea aceasta era înțesată cu oameni, sulițe și muschete iar în mijlocul lor, plin de sânge, dar calm și rece de parcă ar fi asistat ca spectator la tragedia în care jucase un rol atât de îngrozitor, se afla Richon, ținând în mână un topor năclăit de sânge.

Parcă o vrajă îl protejase pe acest om, mereu în mijlocul focului, mereu în primele rânduri. Niciun glonț nu-l atinsese, nicio suliță nu-l ajunsese; era tot atât de invulnerabil pe cât era de impasibil.

De trei ori la rând, mareșalul de La Meilleraye conduse personal

trupele regale la asalt: de trei ori trupele regale fură respinse sub ochii regelui și ai reginei.

Lacrimi curgeau în tăcere pe obrajii palizi ai regelui. Anna de Austria își frângea pumnii și murmura: „Oh! Omul acesta, omul acesta! Daca o să-mi cadă odată în mână, am să dau cu el un exemplu îngrozitor”.

Din fericire noaptea căzu repede și întunecoasă; era un fel de văl care se întinse peste roșeața regală. Mareșalul de La Meilleraye ordonă să se sune retragerea.

Cauvignac își părăsi postul, coborî de pe dâmbul unde stătuse până atunci și, cu mâinile băgate în buzunarele pantalonilor, se îndreptă spre casa jupânului Biscarros.

— Doamnă, spuse Mazarin arătându-l pe Cauvignac, iată un om care pentru puțin aur, ar fi scutit tot sângele care s-a vărsat.

— Aș! spuse regina, domnule cardinal acesta este un sfat pe care mi-l dă un om econom ca dumneavoastră?

— Este adevărat, doamnă, spuse cardinalul, cunosc prețul aurului, dar cunosc și prețul sângelui și din acest moment sângele este pentru noi mai scump decât aurul.

— Fiți liniștit, răspunse regina, sângele vărsat va fi răzbunat. Comminges, adăugă ea adresându-se locotenentului de gardă, căutați-l pe domnul de La Meilleraye și aduceți-mi-l.

— Iar dumneata, Bernouin, se adresă cardinalul valetului său, arătându-l pe Cauvignac care era la câțiva pași de hanul „Vițelul de aur”, îl vezi pe omul acela?

— Da, monseniore.

— Ei bine! Caută-l din partea mea și adu-l la noapte, pe ascuns, în camera mea.

A doua zi după întâlnirea cu Canolles în biserica Carmelitelor, doamna de Cambes se duse la prințesă cu intenția de a aduce la îndeplinire promisiunea pe care i-o făcuse baronului.

Tot orașul fremăta: se anunțase sosirea regelui în fața fortăreței Vayres și odată cu aceasta, admirabila apărare a lui Richon care cu cinci sute de oameni, respinsese de două ori armata regală, alcătuită din douăsprezece mii de oameni. Doamna prințesă a fost printre cei dintâi care au aflat această veste și în elanul bucuriei, strigase bătând din palme:

— De ce n-am o sută de căpitani ca viteazul meu Richon?

Doamna de Cambes se asocie admirației generale, de două ori fericită, întâi pentru că putea aplauda cu putere, purtarea unui om pe care îl prețuia și în al doilea rând, pentru că găsise astfel ocazia să-și plaseze într-un moment potrivit o cerere pe care ar fi compromis-o anunțarea unei înfrângeri, pe când, acum, succesul

cererii era aproape asigurat după anunțarea victoriei.

Însă cu toată bucuria care o stăpânea pe prințesă, aceasta avea, totuși, alte preocupări mult mai importante pentru ca Claire să îndrăznească să-i facă cererea. Era vorba să i se trimită lui Richon un ajutor în oameni, de care era de la sine înțeles că avea nevoie, mai ales ținând seama de faptul că în curând armata regală urma să facă joncțiune cu armata domnului d'Epernon. Ajutorul se organiză în consiliu. Claire văzând că problemele politice aveau întâietate față de problemele de inimă, intră în personajul de consilier de stat, iar de Canolles nu aduse vorba în ziua aceea.

Un cuvânt bine gândit, scurt, dar tandru, îl anunță pe dragul prizonier despre cauza acestei întârzieri. Această nouă amânare îi fu mai puțin dureroasă decât s-ar fi putut crede: există în așteptarea unui eveniment fericit, aproape tot atâtea senzații plăcute ca în evenimentul însuși. Canolles avea în inima lui prea multe gingășii de îndrăgostit pentru a nu se complace în ceea ce numea el anticamera fericirii. Claire îi cerea să aștepte cu răbdare și el aștepta aproape cu bucurie.

A doua zi ajutorul fusese organizat: la ora unsprezece de dimineață el porni în amontele fluviului. Însă vântul și curentul apei le erau potrivnice, se calculă că, întrucât se înainta cu vâsle oricât efort s-ar fi făcut, ajutorul nu putea să ajungă decât a doua zi. În același timp, căpitanul Ravailly, care comanda expediția, primise ordinul să facă și o cercetare asupra citadelei Branne, care aparținea reginei și despre care se știa că n-are guvernator.

Doamna prințesă își petrecu dimineața cu supravegherea pregătirilor și cu amănuntele îmbarcării. După amiaza trebuia consacrată unui mare consiliu, care avea ca scop, dacă s-ar fi putut, să se opună joncțiunii armatei ducelui d'Epernon cu armata mareșalului de La Meilleraye sau cel puțin să se întârzie această joncțiune până când ajutoarele trimise lui Richon ar fi intrat în citadelă.

Lui Claire îi fu greu să mai aștepte până a doua zi, însă pe la ora patru, avu prilejul să-i facă lui Canolles, care trecea pe sub fereastra ei, un semn atât de încântător, atât de plin de regret și de dragoste, încât Canolles se simți aproape fericit că trebuia să aștepte.

Totuși către seară și ca să fie sigură că întârzierea nu avea să se mai prelungească și pentru a forța pe sine însuși să-i facă prințesei o destăinuire care totuși o tulbura, Claire ceru doamnei de Condé o audiență particulară pentru a doua zi, audiență care, ne dăm bine seama, îi fu acordată fără dificultate.

La ora fixată, Claire intră la prințesă, care o întâmpină cu surâsul ei cel mai încântător. Era singură, așa cum îi ceruse Claire.

— Ei bine, micuțo, ce s-a întâmplat atât de grav, că-mi ceri o

audiență personală, în secret, când știi că toată ziua sunt la dispoziția prietenilor mei?

— S-a întâmplat, doamnă, răspunse vicontesa că în mijlocul mulțumirii datorată alteței voastre, vin să o rog să-și arunce ochii în mod cu totul special asupra fidelei sale servitoare, care are nevoie și ea de puțină fericire.

— Cu mare plăcere, buna mea Claire, și niciodată fericirea pe care ți-o va trimite Dumnezeu nu o va egala pe aceea pe care ți-o doresc. Hai, spune. Ce favoare ceri? Iar dacă este în puterea mea, socotește că ți-am acordat-o de pe acum.

— Văduva liberă și prea liberă, căci această libertate îmi e mai apăsătoare decât sclavajul, aș vrea să-mi schimb izolarea mea cu o situație mai bună, răspunse Claire.

— Adică ai vrea să te căsătorești, nu-i așa micuțo? întrebă râzând doamna de Condé.

— Cred că da, răspunse Claire, roșindu-se.

— Ei bine! Fie… O să ne îngrijim noi de asta.

Claire făcu o mișcare.

— Fii liniștită, vom avea grijă de orgoliul tău, îșI trebuie un duce și „pair” vicontesă. Am să caut așa ceva printre fidelii noștri.

— Altețа voastră se obosește prea mult. Nu mă gândeam să-i dau asemenea griji, spuse doamna de Cambes.

— Bine, dar vreau eu să-mi iau o astfel de grijă, căci vreau să-ți dau în fericire ceea ce tu mi-ai dat în devotament; totuși, ai să aștepți sfârșitul războiului acesta, nu-i așa?

— Voi aștepta doamnă, cât mai puțin cu putință, răspunse vicontesa surâzând.

— Îmi vorbești ca și cum alegerea ta ar fi fost făcută, ca și cum ai avea gata pregătit soțul pe care mi-l ceri.

— Este chiar așa cum spune altețа voastră.

— Adevărat? Și cine este acel fericit muritor? Spune-mi, nu te teme de nimic.

— Oh! Doamnă, spuse Claire, nu știu de ce, dar sunt foarte emoționată.

Prințesa zâmbi, luă mâna lui Claire și o trase spre ea.

— Copilă! îi spuse ea. Apoi privind-o cu o expresie care o tulbură și mai mult pe vicontesă: Eu îl cunosc?

— Cred că altețа voastră l-a văzut de mai multe ori.

— Mai e nevoie să întreb dacă e tânăr?

— Douăzeci și opt de ani.

— Dacă e nobil?

— Un bun gentilom.

— Dacă e viteaz?

— Reputația lui e făcută.

— Dacă e bogat?

— Sunt eu.

— Da, micuțo, da și n-am uitat. Tu ești unul din seniorii cei mai bogați din parohia noastră și ne amintim cu satisfacție că în războiul pe care îl ducem, ludovicii de aur ai domnului de Cambes și scuzii țăranilor tăi ne-au scos de multe ori din încurcătură.

— Alteța voastră mă onorează amintindu-mi cât îi sunt de devotată.

— Bine. Vom face din el un colonel în armata noastră dacă nu este decât căpitan și un comandant de regiment, dacă nu este decât colonel, căci bănuiesc că este credincios, nu?

— A fost la Lens, doamnă, răspunse Claire cu toată abilitatea pe care o luase de câtva timp din studiile diplomatice.

— De minune! Acum, nu-mi mai rămâne să știu decât un lucru, adăugă prințesa.

— Care, doamnă.

— Numele prea fericitului gentilom care stăpânește de pe acum inima și care va avea în curând și persoana cea mai războinică din armata mea.

Claire, împinsă până în cele din urmă linii de apărare, își strângea tot curajul ca să pronunțe numele baronului de Canolles, când, deodată, răsună în curte galopul unui cal, urmat de acele zvonuri surde care însoțesc de obicei veștile mari.

Prințesa auzi acest zgomot dublu și alergă la fereastră. Curierul, acoperit de sudoare și de praf, descălecă și, înconjurat îndată de vreo patru, cinci persoane pe care le atrăsese sosirea lui, părea că dă unele amănunte care, pe măsură ce-i ieșeau din gură, scufundau în consternare pe cei care le aflau. Prințesa nu-și mai putu stăpâni mult timp curiozitatea și deschizând fereastra, strigă:

— Lăsați-l să urce!

Mesagerul ridică privirea, recunoscu pe prințesă și se repezi pe scări. Cinci minute mai târziu, intra în cameră, așa murdar de noroi cum era, cu părul în dezordine și vocea sugrumată.

— Cer iertare, alteță, că mă prezint în fața voastră în starea în care mă aflu. Dar aduc una din acele știri care sparg ușile numai când sunt pronunțate: Vayres a capitulat!

Prințesa făcu un pas înapoi; Claire lăsă brațele să-i cadă, cu descurajare; Lenet, care intrase în spatele curierului, păli.

Vreo cinci, șase persoane care uitând, un moment, respectul datorat prințesei, năvăliseră în cameră, rămaseră muți de stupefacție.

— Domnule Ravailly, spuse Lenet, căci mesagerul nu era altul decât căpitanul din regimentul Navailles, repetați ce-ați spus, căci nu-mi vine să cred.

— Vă repet domnule: Vayres a capitulat!

— A capitulat! reluă prințesa și ajutorul pe care îl conduceați?

— A ajuns prea târziu, doamnă! Richon se preda tocmai în momentul în care noi ajungeam.

— Richon se preda! strigă prințesa, lașul!

Exclamația prințesei făcu să treacă un fior rece prin oasele celor de față, dar toți tăcură, în afară de Lenet.

— Doamnă, i se adresă el sever și fără niciun menajament pentru mândria doamnei de Condé, nu uitați că onoarea oamenilor stă în cuvântul prinților, după cum viața lor stă în mâna lui Dumnezeu. Nu numiți laș pe cel mai viteaz dintre cei care vă slujesc, căci astfel, de mâine, chiar și cei mai fideli vă vor abandona văzând cum îi tratați pe semenii lor și veți rămâne singură, blestemată și pierdută.

— Domnule! spuse prințesa.

— Doamnă, continuă Lenet, repet alteței voastre că Richon nu este un laș; că eu răspund de el, cu capul și că dacă a capitulat, este sigur că nu a putut face altfel.

Prințesa, palidă de furie, se pregătea să-i arunce în față lui Lenet una din acele extravaganțe aristocratice cu care credea că poate înlocui suficient de bine bunul simț cu trufia, însă văzând că cei din jurul ei își întorceau privirile de la ea, că ochii lor o ocoleau, că Lenet privea cu fruntea sus, că Ravailly, sta cu capul plecat, înțelese că ar fi pierdută cu adevărat dacă ar persevera în acest sistem nefericit. Așa că invocă în sprijinul său un argument obișnuit.

— Ce prințesă nefericită sunt, spuse ea, totul mă părăsește: și norocul și oamenii! Ah! Copilul meu, sărmanul meu copil, ai să te pierzi ca și tatăl tău.

Un asemenea strigăt de slăbiciune al femeii, elanul durerii materne, a găsit totdeauna ecou în inimi. Comedia aceasta, care de multe ori îi reușise prințesei, produse și de data aceasta efectul dorit.

În timpul acesta, Lenet îi cerea lui Ravailly să-i repete tot ce știa în legătură cu capitularea fortăreței din Vayres.

— Ah! Știam eu asta, izbucni el după un moment.

— Ce știați? întrebă prințesa.

— Că Richon nu e un laș, doamnă.

— De unde știți asta.

— Pentru că a rezistat două zile și două nopți, pentru că s-ar fi îngropat sub ruinele fortului dacă – după câte se pare – o companie de recruți nu s-ar fi revoltat și nu l-ar fi forțat să capituleze.

— Mai bine murea, domnule, decât să se predea, spuse prințesa.

— Oh! Doamnă, credeți că se moare când vrem? spuse Lenet, dar cel puțin e prizonier cu garanție, sper, se adresă el lui Ravailly.

— Mi-e teamă, că e fără garanție, răspunse Ravailly. Mi s-a spus

că tratativele au fost duse de un locotenent al garnizoanei, așa că s-ar putea foarte bine să fi fost o trădare la mijloc și în loc să fi pus Richon condițiile, el să fi fost predat.

— Da, da! strigă Lenet, trădat, predat, asta e. Eu îl cunosc pe Richon și-l știu incapabil, n-aș spune de o lașitate, dar chiar de o slăbiciune. Oh! Doamnă, continuă Lenet adresându-se prințesei, auziți? Trădat, predat! Repede, să ne ocupăm repede de el. O înțelegere încheiată de un locotenent spuneți domnule Ravailly? Trebuie să fi căzut un mare necaz pe capul sărmanului Richon. Scrieți, repede doamnă, scrieți repede, vă rog.

— Eu? spuse iritată prințesa, eu, să scriu și pentru ce?

— Ca să-l salvați, doamnă!

— Aș! spune prințesa, când predai o fortăreață, îți iei toate măsurile.

— Dar, n-ați auzit doamnă că n-a predat-o el? N-ați auzit ce-a spus căpitanul, că a fost trădat, vândut, poate? Că tratativele au fost purtate de un locotenent, nu de el?

— Și ce-ați vrea să-i facă lui Richon, acesta al dumneavoastră? întrebă prințesa.

— Ce să-i facă? Uitați, doamnă, cu ajutorul cărui subterfugiu s-a introdus el în Vayres? Că pentru el ne-am folosit de o scrisoare semnată în alb de domnul d'Epernon? Că a ținut piept contra unei armate regale comandată de regină și de rege în persoană? Că Richon este cel dintâi care a ridicat steagul rebeliunii? Că se vrea să se facă din el un exemplu? Ah! Doamnă pentru numele lui Dumnezeu, scrieți-i domnului de La Meilleraye; trimiteți un mesager, un parlamentar.

— Și ce misiune să-i dăm acestui mesager, acestui parlamentar?

— De a împiedica cu orice preț uciderea unui brav căpitan, căci dacă nu vă grăbiți… Oh! O cunosc eu pe regină, doamnă, și poate că mesagerul dumneavoastră va ajunge la timp!

— Prea târziu, spuse prințesa: dar noi nu avem ostateci? N-avem la Chantilly, la Montrond și chiar aici prizonieri, ofițeri din armata regelui?

Claire se ridică înspăimântată.

— Ah! Doamnă, doamnă! strigă ea, faceți ce vă spune domnul Lenet: represaliile nu-i vor reda libertatea domnului Richon.

— Nu e vorba de libertate, e vorba de viață, spuse Lenet cu întunecata lui perseverență.

— Ei bine, spuse prințesa, le vom răspunde cu aceeași monedă: închisoare pentru închisoare, eșafod pentru eșafod.

Claire scoase un strigăt și căzu în genunchi.

— Ah! Doamnă, spuse ea, domnul Richon este un prieten al meu. Vă cerusem o grație și dumneavoastră ați promis că mi-o acordați!

Ei bine! Vă solicit să vă folosiți de toată trecerea dumneavoastră pentru a-l salva pe domnul Richon.

Claire era în genunchi. Prințesa profită de această ocazie pentru a acorda rugăminților lui Claire ceea ce refuzase sfaturilor puțin cam dure ale lui Lenet. Se îndreptă spre o masă, luă o pană și-i scrise domnului de La Meilleraye pentru a-i cere schimbarea lui Richon cu unul din ofițerii pe care îi ținea prizonieri, la alegerea reginei. După ce o scrise, căută din ochi mesagerul care să o ducă. Atunci, deși tot mai suferea de rana veche și mai era încă frânt de oboseala încercată de curând, Ravailly se oferi, cerând, ca o singură condiție, să i se dea un cal odihnit. Prințesa îi permise să ia din grajdurile sale pe cel care i-ar conveni mai mult iar căpitanul porni îndemnat de strigătele mulțimii, de încurajarea lui Lenet și de rugămințile Clairei.

Un moment mai târziu se auzi freamătul mulțimii adunate, căreia Ravailly îi explicase misiunea în care fusese trimis și care în entuziasmul ei, striga din toate puterile:

— Doamna prințesă! Domnul duce d'Enghien!

Obosită de aceste apariții zilnice care semănau mai curând a ordin decât ovații, prințesa voi, un moment, să nu răspundă dorințelor mulțimii, însă cum se întâmpla de obicei în asemenea ocazii ea se încăpățână și strigătele se transformară în urlete.

— Haidem! spuse doamna prințesă luându-și băiatul de mână, haidem, sclavi ce suntem, să le dăm ascultare!

Și înarmându-și figura cu un surâs grațios, apăru în balcon ca să salute poporul acesta căruia îi era și sclavă și regină.

XVI

În momentul în care prințesa și fiul ei apăruseră pe balcon, în mijlocul aclamațiilor entuziaste ale mulțimii, se auzi, deodată, răsunând în depărtare un zgomot de fluiere și de tobe însoțit de o zarvă veselă.

În același moment, mulțimea zgomotoasă, care asediase casa președintelui Lalasne ca să o vadă pe doamna de Condé își întoarse privirea în direcția de unde se auzea acel zgomot și puțin grijulie de legile etichetei, începu să se scurgă spre zgomotul care se apropia din ce în ce. Era simplu. Ei o văzuseră pe doamna prințesă de vreo zece ori, douăzeci de ori, de o sută de ori, în timp ce zgomotele care se auzeau le sugera ceva necunoscut.

— Cel puțin aceștia sunt sinceri, murmură surâzând Lenet în spatele prințesei. Dar ce o fi însemnând muzica și strigătele acestea? Mărturisesc alteței voastre că aproape sunt și eu tot atât de dornic s-o știu, pe cât au fost acești necioplți.

— Ei bine! spuse prințesa, părăsiți-mă și dumneavoastră și alergați pe stradă, ca ei.

— Aș face-o chiar acum, doamnă, dacă aș ști că vă pot aduce o veste bună.

— Oh! Vești bune! spuse prințesa cu o privire ironică adresată cerului care-i strălucea deasupra capului, nu mă mai aștept la așa ceva. Nu suntem noi atât de norocoși!

— Doamnă, spuse Lenet, știți că eu nu mă înșel ușor, totuși acum nu mă înșel dacă cred că tot zgomotul acesta aduce o veste fericită.

În adevăr, murmurul străzii se apropia din ce în ce mai mult, o mare de oameni grăbiți apărură în capătul străzii, brațe ridicate în aer, batiste agitate, o convinseră și pe prințesă că vestea era bună. Ascultă, deci, cu atâta atenție încât nu observă că toată curtea o părăsise; auzi pe cineva strigând:

— Branne! Guvernatorul din Branne! Guvernatorul e prizonier!

— Ah! Ah! spuse Lenet, a fost luat prizonier guvernatorul din Branne! Răul e numai pe jumătate rău. Asta ne asigură un ostatec cu care să-l schimbăm pe Richon.

— Dar nu-l avem pe guvernatorul insulei Saint-Georges? întrebă prințesa.

— Sunt fericită, spuse doamna de Tourville, că planul pe care l-am propus eu pentru cucerirea cetății Branne, a reușit atât de bine.

— Doamnă, spuse Lenet, să nu ne mândrim de pe acum cu o victorie atât de completă; întâmplarea nesocotește uneori planurile bărbaților și chiar planurile femeilor.

— Cu toate acestea, domnule, spuse doamna de Tourville, cu aroganța ei obișnuită, dacă guvernatorul este prins, cetatea trebuie

luată!

— Doamnă, ceea ce spuneți nu este de o logică absolută, dar fiți liniștită, dacă vă datorăm acest succes, eu voi fi primul, ca de obicei, să vă felicit.

— Ceea ce mă uimește în toate astea, spuse prințesa, căutând de pe acum în fericitul eveniment pe care îl aștepta, latura jignitoare pentru orgoliul aristocratic care constituia fondul caracterului său, ceea ce mă uimește este că n-am fost prevenită eu cea dintâi de ceea ce se petrece: este o necuviință de neiertat și domnul duce de La Rochefoucauld n-o să mai facă altele.

— Eh, doamnă, spuse Lenet, nouă ne lipsesc soldați, ca să lupte și dumneavoastră ați vrea să mai luăm și din aceștia ca să-i facem curieri. Vai! Să nu cerem prea mult iar când primim o veste bună s-o luăm așa cum ne-o trimite Dumnezeu și să ne întrebăm cum a ajuns până la noi.

În timpul acesta mulțimea creștea din ce în ce, pentru că grupuri laterale se uneau cu grupul principal, așa cum niște râuri se revarsă într-un fluviu. În mijlocul grupului principal, care se compunea cam din vreo mie de indivizi, se distingea un mic nucleu de soldați, cel mult vreo treizeci de oameni iar în mijlocul acestora se afla un prizonier pe care se părea că soldații îl ocrotesc de furia poporului.

— La moarte! La moarte! striga mulțimea; la moarte cu guvernatorul din Branne!

— Ah! Ah! spuse prințesa cu un surâs de triumf, în adevăr se pare că e vorba de un prizonier și că prizonierul acesta este guvernatorul din Branne.

— Da, spuse Lenet, dar observați, doamnă; se pare chiar că prizonierul acesta este în pericol de moarte. Auziți amenințările? Vedeți ce gesturi furioase fac? Ei! Doamnă, o să rupă cordonul de soldați și o să-l facă bucăți. Oh! Tigrii, simt carnea și ar vrea să bea sânge.

— Să bea! spuse prințesa cu ferocitatea caracteristică femeilor când li se înflăcărează pasiunile, să bea! E sângele unui dușman.

— Gândiți-vă doamnă, spuse Lenet, inamicul acesta este sub paza onoarei familiei de Condé, și, în afară de aceasta, cine spune că în acest moment Richon, viteazul nostru Richon, nu este în același pericol ca acest nefericit? Ah! Or să forțeze cordonul de soldați; au pus mâna pe el; e pierdut. Hei, douăzeci de oameni, strigă Lenet, întorcându-se, douăzeci de voluntari ca să ajute la respingerea acestor secături. Dacă se va atinge cineva de un fir de păr din capul prizonierului, îmi veți răspunde cu capul, plecați…

La aceste cuvinte douăzeci de muschetari din garda burgheză, aparținând celor mai bune familii din oraș se năpustiră ca un torent pe scări, străbătură mulțimea cu lovituri de bâtă și de muschetă,

mărind astfel numărul membrilor escortei: era timpul, câteva mâini mai lungi smulseseră deja câteva bucăți de stofă din haina albastră a prizonierului.

— Pe legea mea! Vă mulțumesc domnilor, spuse prizonierul, căci ați reușit să împiedicați canibalii aceștia să mă devoreze, bine ați făcut. Drace! Dacă îi mănâncă pe oameni în felul acesta, în ziua în care armata regală va da asalt asupra orașului dumneavoastră o vor devora crudă.

Și începu să râdă ridicând din umeri.

— Ah! E viteaz! strigă mulțimea văzând calmul poate cam afectat al prizonierului, repetând această apreciere care îi măgulea amorul propriu, e un adevărat viteaz! Nu-i e frică. Trăiască guvernatorul din Branne!

— Pe legea mea, da! strigă prizonierul, trăiască guvernatorul din Branne! Îmi convine că trăiește.

Furia mulțimii se schimbă de atunci în admirație și admirația se exprimă repede în termeni energici. Așa că o adevărată ovație urmă chinurilor la care era gata să fie supus guvernatorul din Branne, adică prietenul nostru Cauvignac.

Căci așa cum, desigur, că au ghicit cititorii noștri, sub numele pompos al guvernatorului de Branne, Cauvignac își făcea această tristă intrare în capitala Guyanei.

Totuși, protejat de gardă și apoi de prezența sa de spirit, prizonierul de război fu introdus în casa președintelui Lalane și în timp ce o jumătate din escortă păzea poarta, cealaltă jumătate îl conduse în fața prințesei.

Cauvignac intră mândru și liniștit în locuința doamnei de Condé, dar trebuie să spunem că sub înfățișarea aceasta eroică, inima îi bătea cu putere.

Însă cu toată starea în care amabilitatea mulțimii îi adusese frumosul său costum albastru, galoanele de aur și pana de la pălărie, fu recunoscut din primul moment.

— Domnul Cauvignac! strigă Lenet.

— Domnul Cauvignac, guvernator la Branne? adăugă prințesa, oh! Domnule, asta miroase de departe a trădare.

— Ce spune alteța voastră? întrebă Cauvignac înțelegând că acum sau niciodată era momentul de a-și chema în ajutor tot sângele rece și mai ales toată agerimea minții. Mi se pare că a pronunțat cuvântul trădare, nu?

— Da, domnule, trădare, căci sub ce alt titlu v-ați fi prezentat în fața noastră?

— Sub titlul de guvernator al cetății Branne, doamnă.

— Trădare, vedeți bine. De cine a fost semnată numirea dumneavoastră?

— De domnul de Mazarin.

— Trădare, dublă trădare! Nu vă spuneam eu? Sunteți guvernator al cetății Branne, dar subalternul dumneavoastră a predat Vayres: titlul a răsplătit acțiunea.

La aceste cuvinte, pe figura lui Cauvignac se așternu o profundă uimire. Se uită în jurul lui ca pentru a căuta persoana căreia i se adresaseră aceste ciudate cuvinte și convins de faptul că numai el putea fi obiectul acuzației prințesei, lăsă mâinile să-i cadă de-a lungul corpului cu un gest plin de descurajare.

— Compania mea a predat Vayres? spuse el, alteța voastră îmi face un asemenea reproș?

— Da, domnule, eu, faceți-vă că nu știți așa ceva; prefaceți-vă uimit; da, se pare că sunteți un bun comediant, dar eu nu mă voi lăsa înșelată nici de chipul dumneavoastră, nici de cuvintele dumneavoastră, chiar dacă între ele va fi o perfectă armonie.

— Nu simulez nimic, doamnă, răspunse Cauvignac: cum vrea alteța voastră să știu ce s-a petrecut la Vayres, când eu n-am fost acolo niciodată?

— Subterfugii, domnule, subterfugii!

— Nu am ce să răspund la asemenea cuvinte, doamnă, decât că alteța voastră pare nemulțumită de mine… Să uite alteța voastră sinceritatea caracterului meu, libertatea apărării mele, credeam că eu aș fi avut să mă plâng de ea.

— Să vă plângeți de mine, dumneavoastră, domnule? strigă prințesa uimită de o asemenea îndrăzneală.

— Desigur că eu, doamnă, răspunse Cauvignac fără să se tulbure, pe cuvântul dumneavoastră și al domnului Lenet, aci de față, am recrutat o companie de viteji, am contractat față de ei niște angajamente cu atât mai sfinte cu cât aproape toate erau angajamente pe cuvânt de onoare. Și iată că atunci când vin să cer alteței voastre suma promisă… O mizerie… Treizeci sau patruzeci de mii de livre, destinate, nu mie, observați bine, ci noilor apărători pe care i-am angajat pentru domnii prinți, iată că alteța voastră mă refuză. Da, mă refuză! Este așa domnule Lenet?

— Este adevărat, spuse Lenet, când s-a prezentat domnul, noi nu dispuneam de fonduri.

— Și nu puteați să mai așteptați câteva zile, domnule? Fidelitatea dumneavoastră și a oamenilor dumneavoastră era angajată cu ora?

— Doamnă, am așteptat, timpul pe care chiar domnul de La Rochefoucauld mi l-a cerut, adică opt zile. La capătul acestor opt zile, m-am prezentat din nou, de data aceasta, refuz categoric. Martor este tot domnul Lenet.

Cu buzele strânse, cu ochii lansând fulgere, încruntată, prințesa

se întoarse spre consilier.

— Din nefericire, sunt silit să mărturisesc că ceea ce spune domnul este exact, spuse Lenet.

Cauvignac privi biruitor.

— Ei bine, doamnă, în asemenea împrejurări ce-ar fi făcut un intrigant? Un intrigant s-ar fi vândut reginei și el și oamenii lui. Eu, care nu pot să sufăr intriga, mi-am concediat compania, redând libertatea de acțiune a fiecărui om. Singur, izolat într-o neutralitate absolută, am făcut ceea ce recomandă înțeleptul să se facă în momentele de îndoială: m-am abținut.

— Dar soldații dumneavoastră, domnule, soldații dumneavoastră? strigă prințesa, furioasă.

— Doamnă, răspunse Cauvignac, cum nu sunt nici rege, nici prinț, ci numai căpitan, cum n-am nici supuși nici vasali, eu nu numesc soldați decât pe cei pe care îi plătesc, or cum ai mei, după cum a afirmat și domnul Lenet, nu fuseseră plătiți, s-au aflat liberi. Atunci trebuie să se fi întors împotriva noului lor șef. Ce au făcut? Mărturisesc că nu știu.

— Însă dumneavoastră, domnule, care ați trecut de partea regelui, ce aveți de spus? Că neutralitatea dumneavoastră vă stânjenea?

— Nu, doamnă, neutralitatea mea, oricât de nevinovată ar fi fost, a devenit suspectă partizanilor majestății sale. Într-o bună dimineață am fost arestat la hanul „Vițelul de aur”, de pe drumul care duce la Libourne și dus în fața reginei.

— Și acolo, ați tratat cu ea?

— Doamnă, un om curajos are părți foarte sensibile prin care delicatețea unui suveran știe să atace. Aveam sufletul rănit; fusesem respins dintr-un partid în care mă aruncasem orbește, cu toată patima, cu toată buna credință a tinereții. Am fost adus în fața reginei între doi soldați gata să mă ucidă; mă așteptam la imputări, la insulte, la moarte. Căci, cel puțin, din intenție servisem cauza prinților, dar spre deosebire de ce mă așteptam, în loc de a fi fost pedepsit pierzându-mi libertatea, aruncându-mă într-o închisoare, sau trimis pe eșafod, marea prințesă îmi spuse: „Viteaz gentilom rătăcit, aș putea, cu un cuvânt să dau ordin să ți se taie capul; dar, vezi, acolo s-au purtat ingrat cu tine, aci vom fi recunoscători: în numele sfintei Ana, patroana mea, te vei număra de mâine printre oamenii mei. Domnilor, spuse ea întorcându-se spre garda care mă păzea, respectați pe ofițerul acesta, căci i-am apreciat meritele și-l numesc șeful dumneavoastră. Iar pe dumneata, adăugă ea, întorcându-se spre mine, am să te fac guvernator al cetății Branne: iată cum se răzbună o regină a Franței”.

— Ce puteam să mai răspund? spuse Cauvignac, reluându-și

vocea și gestul său natural, după ce imitase pe jumătate comic, pe jumătate sentimental, vocea și gestul Annei de Austria… Nimic. Eram rănit în cele mai scumpe speranțe; eram rănit în devotamentul complet dezinteresat pe care îl așternusem la picioarele alteței voastre, căreia, îmi amintesc cu plăcere, avusesem fericirea să-i fac, la Chantilly, un mic serviciu. Am făcut ca Coriolan, am intrat în cortul Volsgilor.

Cuvintele acestea pronunțate cu o voce dramatică și cu un gest majestuos, avură mult efect asupra celor prezenți. Cauvignac își dădu seama de victoria pe care o obținuse văzând pe prințesă că pălește de furie.

— În sfârșit, domnule, atunci cui sunteți credincios? întrebă ea.

— Celor care îmi apreciază delicatețea purtării, răspunse Cauvignac.

— Bine. Sunteți prizonierul meu.

— Am, doamnă, această onoare, dar sper că mă veți trata ca pe un gentilom. Este adevărat că sunt prizonierul dumneavoastră, dar fără să fi luptat împotriva alteței voastre; mă îndreptam cu bagajele spre serviciul meu, când am fost înconjurat de un grup de soldați ai dumneavoastră care m-au arestat. Nu m-am gândit niciun moment măcar să-mi ascund rangul sau gândul. Repet, cer, deci, să fiu tratat nu numai ca gentilom, dar și ca ofițer superior.

— Veți fi, domnule, răspunse prințesa. Veți avea orașul drept închisoare numai că va trebui să jurați pe cuvânt de onoare că nu veți căuta să ieșiți din el.

— Voi jura tot ce-mi va cere alteța voastră.

— Bine. Lenet, să i se dea domnului formula; îi vom primi jurământul.

Lenet dictă formula jurământului pe care trebuia să-l depună Cauvignac.

Cauvignac ridică mâna și jură solemn să nu iasă din oraș cât timp prințesa nu-l va dezlega de jurământ.

— Acum retrageți-vă, spuse prințesa, ne încredem în loialitatea dumneavoastră de gentilom și în onoarea dumneavoastră de soldat.

Cauvignac nu așteptă să i se spună de două ori, salută și ieși, dar ieșind avu timp să rețină un gest al consilierului care însemna:

— Doamnă, el are dreptate și noi nu: iată ce înseamnă să te zgârcești în politică.

Adevărul este că Lenet, care știa să aprecieze meritele, recunoscuse toată finețea caracterului lui Cauvignac și tocmai pentru că niciun moment nu crezuse în argumentele false pe care le dăduse, admirase modul în care prizonierul știuse să iasă dintr-una din cele mai echivoce situații în care se putuse găsi vreodată un transfug.

La rândul său Cauvignac cobora treptele gânditor, netezindu-și bărbia cu mâna și zicându-și în sine:

— Așa! Acum va trebui să revindem cei o sută cincizeci de oameni pentru o sută de mii de livre, ceea ce este posibil, pentru că cinstitul și inteligentul meu Ferguzon a obținut libertatea deplină pentru el și pentru ai săi. Cu siguranță că voi găsi eu o ocazie într-o zi sau în alta. Haide, haide, continuă Cauvignac pe deplin consolat, îmi dau seama că, lăsându-mă prins, n-am făcut o afacere proastă așa cum crezusem la început.

XVII.

Să ne întoarcem, acum, în timp și să-i aducem pe cititorii noștri în timpul evenimentelor care s-au petrecut la Vayres, evenimente pe care nu le cunosc decât prea puțin.

După mai multe asalturi, cu atât mai teribile cu cât generalul trupelor regaliste sacrifica mulți oameni ca să piardă cât mai puțin timp, retranșamentele fuseseră cucerite, însă vitejii apărători ai acestor fortificații, după ce-și disputară terenul pas cu pas, după ce lăsaseră pe câmpul de bătaie maldăre de morți, se retraseră prin trecerea acoperită și se instalară în Vayres. Or domnul de La Meilleraye nu ascundea că dacă pierduse cinci sau șase sute de oameni ca să cucerească o biată fortificație alcătuită dintr-un val de pământ cu o palisadă deasupra, avea să piardă de șase ori mai mult ca să cucerească un fort înconjurat de ziduri solide și apărat de un om a cărei pricepere strategică și curaj militar avusese ocazia să le încerce pe seama propriei sale armate. Atunci se luă hotărârea să se sape o tranșee și să se înceapă un asediu în toată regula, când se zări avangarda armatei ducelui d'Epernon care făcuse joncțiune cu armata domnului de La Meilleraye, joncțiune prin care se dublau forțele regale. Situația aceasta schimba cu totul fața lucrurilor. Cu douăzeci și patru de mii de oameni întreprinzi ce nu îndrăznești să întreprinzi cu douăsprezece mii. Așa că asaltul fu amânat pentru a doua zi.

Văzând că se întrerup lucrările la tranșee, văzând noile dispoziții care se luau și mai ales văzând întăririle survenite, Richon înțelese că intenția asediatorilor era să-l preseze fără încetare și bănuind că asaltul se va produce a doua zi, își strânse oamenii ca să-și poată da seama de starea lor sufletească, de care de altfel n-avea niciun motiv să se îndoiască, după felul cum l-au însoțit în apărarea primelor retranșamente.

De aceea uimirea lui fu deosebit de mare când văzu noua atitudine a garnizoanei. Oamenii lui priveau spre armata regală abătuți și îngrijorați, iar din rândul lor se auzeau murmure înfundate.

Richon nu tolera gluma sub arme și mai ales glume de felul acestora.

— Hei, cine murmură acolo? Întorcându-se spre latura unde murmurul dezaprobator era mai puternic.

— Eu, răspunse un soldat.

— Tu?

— Da, eu.

— Atunci vino încoace și răspunde-mi.

Soldatul ieși din rând și se apropie de șef.

— Ce-ți trebuie, ție, care te plângi? spuse Richon încrucișându-și brațele și privindu-l drept în ochi pe rebel.

— Ce-mi trebuie?

— Da, ce-ți trebuie? Rația de pâine o primești?

— Da, domnule comandant.

— Rația de carne?

— Da, domnule comandant.

— Rația de vin?

— Da, domnule comandant.

— Ești prost cazat?

— Nu.

— Ai bani pe care nu i-ai primit?

— Nu.

— Atunci, vorbește: spune ce vrei? Ce dorești? Și ce înseamnă murmurele astea?

— Înseamnă că ne batem cu regele nostru și asta e greu pentru soldatul francez.

— Înseamnă că regreți serviciul majestății sale?

— Pe dracu! Da!

— Și vrei să te duci la regele tău?

— Da, spuse soldatul care, înșelat de calmul lui Richon, credea că lucrurile se vor termina prin simpla lui excludere din rândurile armatei prinților.

— Foarte bine, spuse Richon apucându-l pe om de centură; însă pentru că am închis porțile, va trebui să folosești singura cale care îți mai rămâne.

— Care? întrebă soldatul cu uimire.

— Asta! spuse Richon ridicându-l cu brațul lui de Hercule și azvârlindu-l peste parapet.

Soldatul scoase un răcnet și se prăbuși în șanț, care, din fericire pentru el, era plin cu apă.

O tăcere de moarte însoți această acțiune de energie. Richon crezu că domolise revolta și asemeni unui jucător care riscă totul pentru tot, se întoarse spre oamenii lui.

— Acum, dacă mai sunt aici și alți partizani ai regelui s-o spună și o să-i scoatem și pe aceia cum vor vrea ei…!

Vreo sută de oameni strigară:

— Da! Da! Suntem partizani ai regelui și voim să plecăm…!

— Ah! spuse Richon înțelegând că nu era vorba numai de o părere personală, ci că se înfiripa o revoltă generală, oh! Asta e altceva! Am crezut că n-am de-a face decât cu un rebel, dar văd că am de-a face cu cinci sute de lași.

Richon făcu o greșeală acuzând generalitatea: doar vreo sută de oameni vorbiseră, restul tăcuse, dar acum, fiind implicat într-o

acuzație de lașitate, murmură și restul.

— Haideți! spuse Richon, nu vorbiți toți odată; un ofițer, dacă este vreun ofițer care consimte să-și trădeze jurământul, un ofițer să vorbească pentru toți, acesta va putea s-o facă fără nicio neplăcere, v-o jur.

Atunci Ferguzon făcu un pas în fața frontului și salutându-l pe comandant cu o politețe distinsă, spuse:

— Domnule comandant, auziți dorința garnizoanei; dumneavoastră luptați împotriva majestății sale regelui nostru, ori cei mai mulți dintre noi nu cunoaștem că eram înrolați ca să se lupte contra unui asemenea dușman. Unul dintre vitejii de față, înșelat astfel în părerile lui, ar fi putut, în timpul asaltului, să se înșele asupra țintei muschetei sale, și să vă înfigă un glonț în cap. Însă noi suntem soldați adevărați, nu niște lași, așa cum greșit ați spus adineauri. Iată părerea mea și a tovarășilor mei, pe care v-o spunem cu tot respectul: predați-ne regelui, sau ne vom preda noi singuri.

Cuvintele acestea fură însoțite de un ura uriaș care dovedea că opinia exprimată de locotenent, dacă nu era a întregii garnizoane, era cel puțin a celei mai mari părți. Richon înțelese că totul era pierdut.

— Singur nu pot să mă apăr și nici nu vreau să mă predau. Pentru că soldații mei mă părăsesc, să trateze cineva în numele lor cum va vrea și cum vor vrea, însă acela n-am să fiu eu. Vreau însă ca cei câțiva viteji care mi-au rămas credincioși, dacă sunt așa ceva, să fie cruțați, asta e tot ce vă cer! Haideți, cine va fi negociatorul?

— Am să fiu eu, domnule comandant, numai dacă vreți, bineînțeles, și numai dacă oamenii mă onorează cu încrederea lor.

— Da, da, locotenentul Ferguzon! Locotenentul Ferguzon! strigară deodată cinci sute de voci, printre care se distingeau vocile lui Barrabas și Carrotel.

— Deci dumneata vei fi, domnule, spuse Richon. Sunteți liber să intrați și să ieșiți din Vayres, când veți vrea.

— Dar alte instrucțiuni speciale nu aveți să-mi dați domnule comandant? întrebă Ferguzon.

— Libertate pentru oamenii mei.

— Dar pentru dumneavoastră?

— Nimic.

O asemenea abnegație ar fi adus înapoi niște oameni rătăciți, dar aceștia nu erau numai rătăciți, erau vânduți.

— Da! Da! Să ni se dea libertatea! strigară ei.

— Fiți liniștit, domnule comandant, puse Ferguzon, n-am să vă uit la capitulare.

Richon surâse trist, ridică din umeri, intră în cameră și se încuie.

Ferguzon plecă imediat la regaliști. Totuși, domnul de La Meilleraye nu voi să facă nimic fără autorizația reginei; însă regina părăsise locuința lui Nanon, pentru a nu mai asista, cum spunea ea, la rușinea armatei, și se retrăsese în localul primăriei din Libourne.

Așa că mareșalul îl dădu pe Ferguzon în grija a doi soldați, încălecă și porni în galop la Libourne. Îl găsi acolo pe domnul de Mazarin căruia crezu că îi anunță o veste mare, dar la primele cuvinte ale mareșalului, ministrul îl opri cu surâsul său obișnuit.

— Cunoaștem toate acestea, domnule mareșal, îi spuse el, și lucrurile s-au aranjat încă de aseară. Tratați cu locotenentul Ferguzon, dar față de domnul Richon nu vă angajați decât pe cuvânt.

— Cum, numai pe cuvânt? spuse mareșalul, dar când mi-am dat cuvântul asta cred că face cât un act.

— Lăsați, lăsați, domnule mareșal, am primit din partea Sanctității Sale Papa indulgențe speciale care mă autorizează să dezleg oamenii de jurământul pe care l-au făcut.

— Se poate, spuse mareșalul, dar indulgențele astea nu sunt pentru mareșalii Franței.

Mazarin surâse și-i făcu semn mareșalului că se putea întoarce în tabără.

Mareșalul se întoarse bombănind, îi dădu lui Ferguzon și oamenilor lui un act de protecție semnat de el și-și dădu cuvântul față de Richon.

Ferguzon se întoarse în fort, pe care îl abandonă cu oamenii săi cu o oră înainte de ivirea zorilor, după ce-i vorbi lui Richon de promisiunea verbală a mareșalului. Două ore mai târziu când Richon începuse să vadă că se apropia întăririle pe care i le aducea Ravailly, fu arestat, în numele reginei în camera în care se găsea.

În primul moment, o mare satisfacție se întipări pe fața viteazului comandant. Dacă ar fi fost liber, doamna de Condé l-ar fi putut bănui de trădare, captiv fiind, captivitatea răspundea pentru el.

De aceea, în speranța aceasta, în loc să plece cu ceilalți, rămăsese pe loc.

Totuși nu se mulțumiră să-i ia numai sabia, așa cum se așteptase la început; după ce fu dezarmat, patru oameni, care îl așteptau la ușă, se aruncară asupra lui și-i legară mâinile la spate.

Richon nu opuse acestui tratament înjositor decât resemnarea unui martir. Era unul din acei oameni foarte oțeliți, strămoșii eroilor populari din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea.

Richon fu dus la Libourne și înfățișat reginei, care îl măsură din cap până în picioare, cu toată aroganța; regelui care îl privi sub o privire feroce; domnului de Mazarin, care îi spuse:

— Ați jucat o carte mare, domnule Richon.

— Și nu-i așa că am pierdut, monseniore? Mai rămâne să mai știm ce joc acum.

— Mi-e teamă să nu vă jucați capul, spuse Mazarin.

— Domnul d'Epernon să fie anunțat că regele vrea să-l vadă, spuse Anna de Austria. Iar omul acesta, să aștepte aici judecata sa.

Și retrăgându-se cu un superb dispreț dădu mâna regelui și ieși din cameră urmată de domnul de Mazarin și de curteni.

Este adevărat că domnul d'Epernon sosise de mai bine de o oră, însă îndrăgostit cum era, prima vizită o făcu lui Nanon. În fundul Guyanei, unde se găsea, auzise de frumoasa apărare pe care o făcuse Canolles în insula Saint-Georges și ca un om plin de încredere în iubita lui, îi făcuse complimente lui Nanon asupra comportării fratelui său drag, despre care, spunea el cu naivitate, fizionomia nu lasă să se bănuiască nici atâta noblețe nici atâta vitejie.

Nanon n-avusese altceva de făcut decât să râdă în sinea ei de prelungirea acestei încurcături. Nu era vorba acum numai de fericirea ei, dar și de libertatea iubitului ei. Nanon îl iubea pe Canolles cu atâta disperare încât nu putea crede într-o viclenie din partea lui, deși de multe ori îi venise un asemenea gând. Ea nu văzuse în grija pe care el o avusese pentru ea ca s-o îndepărteze, decât o caldă solicitudine. Pentru că îl credea prizonier cu forța, plângea și nu dorea altceva decât să-l poată elibera cu ajutorul domnului d'Epernon.

De aceea, prin zece scrisori trimise scumpului ei duce, făcuse tot ce-i stătuse în putință ca să-i grăbească înapoierea.

În sfârșit, sosise și Nanon îi prezentase cererea ei cu privire la pretinsul ei frate, pe care ținea să-l scoată cât mai repede din mâinile dușmanilor săi, sau mai bine zis al doamnei de Cambes căci ea credea că, pentru Canolles nu exista alt pericol decât acela de a se îndrăgosti tot mai mult de vicontesă.

Însă pentru Nanon, acesta era un pericol foarte mare, și de aceea, cu mâinile împreunate, îi ceru domnului d'Epernon s-o ajute să-și elibereze fratele.

— Asta vine tocmai la timp, răspunse ducele, am aflat adineaori că guvernatorul din Vayres s-a lăsat prins. Ei bine, o să-l schimbăm cu viteazul acela de Canolles.

— Oh! strigă Nanon, iată o binefacere a cerului, dragul meu duce.

— Vă iubiți mult fratele, Nanon?

— Oh! Mai mult decât propria mea viață.

— Ce ciudat că nu mi-ați vorbit niciodată de el, până la ziua aceea nefericită când am făcut prostia…

— Așadar, domnule duce?… îl întrerupse Nanon.

— Așadar, îl trimit pe guvernatorul din Vayres doamnei de Condé, care ne trimite pe Canolles, asta se face obișnuit în timp de război; e un schimb pur și simplu…

— Da, dar doamna de Condé nu-l va considera pe domnul de Canolles mai important decât un simplu ofițer.

— Ei bine! În cazul acesta îi voi trimite doi, îi vom trimite trei; vom face în așa fel ca să fii mulțumită, înțelegeți, frumoasa mea? Și când viteazul nostru comandant de pe insula Saint-Georges se va întoarce la Libourne, oh! Atunci îl vom primi cu triumf.

Nanon nu mai putea de fericire. Să reintre în stăpânirea lui Canolles, era visul pe care și-l dorea în fiecare moment. Cât privește ce avea să zică domnul d'Epernon, când va fi văzut cine era cu adevărat acest Canolles, de asta se preocupa mai puțin. După ce-l va fi salvat pe Canolles, ea avea să-i spună că era iubitul ei și avea s-o spună cu glas tare, și față de toată lumea!

Aici ajunseseră lucrurile când intră trimisul reginei.

— Vedeți, asta pică de minune, dragă Nanon, mă duc la majestatea sa și voi aduce de acolo înțelegerea de schimb.

— În așa fel, încât fratele meu ar putea fi aici…?

— Mâine, poate, spuse ducele.

— Duceți-vă! strigă Nanon, nu pierdeți o clipă, Oh! Mâine, mâine, adăugă ea ridicând amândouă brațele spre cer, ca pentru rugăciune, cu o admirabilă expresie de evlavie. Mâine, dacă o vrea Dumnezeu.

— Oh! Ce inimă! murmură ducele d'Epernon, ieșind.

Când ducele d'Epernon intră în camera reginei, Anna de Austria, roșie de furie, își mușca buzele groase care răceau admirația curtenilor tocmai pentru că erau punctul defectuos al reginei. De aceea domnul d'Epernon, om galant și obișnuit cu surâsul femeilor fu primit ca un bordelez revoltat.

Ducele o privi pe regină cu uimire: ea nu-i răspunsese la salut și, cu sprâncenele încruntate, îl privea de la înălțimea regalei sale majestăți.

— Ah! Dumneavoastră sunteți, domnule duce, spuse ea, după un moment de tăcere, apropiați-vă ca să vă fac un compliment asupra modului în care numiți oamenii în funcțiile de sub conducerea dumneavoastră.

— Ce-am făcut, doamnă? întrebă ducele foarte surprins, ce s-a întâmplat?

— S-a întâmplat că ați făcut guvernator al cetății Vayres un om care a tras cu tunul asupra regelui: atâta tot.

— Eu, doamnă? întrebă surprins ducele, sunt sigur că majestatea voastră săvârșește o eroare; nu l-am numit eu pe guvernatorul din

Vayres… După câte știu, cel puțin.

D'Epernon tăgăduia, pentru că conștiința lui îi reproșa că nu era el singurul care făcea numiri.

— Ah! Iată un lucru nou, răspunse regina, poate domnul Richon n-a fost numit de dumneavoastră.

Și apăsă cu multă răutate cuvântul „poate".

Ducele care cunoștea talentul lui Nanon pentru a potrivi oamenii pe locuri, se liniști repede.

— Nu-mi amintesc să-l fi numit pe domnul Richon, spuse el, dar dacă am făcut-o, a fost pentru că domnul Richon trebuie să fie un bun servitor al regelui.

— Poftim! spuse regina. După dumneavoastră, domnul Richon este un bun servitor al regelui, drace! Un servitor care, în mai puțin de trei zile, ne-a omorât cinci sute de oameni!

— Doamnă, dacă așa stau lucrurile, spuse ducele îngrijorat, trebuie să mărturisesc că m-am înșelat. Însă înainte de a suporta condamnarea, lăsați-mă să mă conving că eu l-am numit. Am să caut această dovadă.

Regina făcu o mișcare ca să-l rețină pe duce, dar se răzgândi.

— Mergeți, spuse ea și când mi-o veți aduce, am să vă fac și eu dovada mea.

Domnul d'Epernon ieși în fugă și se opri tocmai la Nanon.

— Ei bine! spuse ea, îmi aduceți înțelegerea de schimb, dragă duce?

— Aș! Da de unde, spuse ducele, regina e furioasă.

— De unde vine furia majestății sale?

— Din cauză că dumneata sau eu am numit pe domnul Richon guvernator la Vayres și că guvernatorul acesta, care după câte se pare s-a apărat ca un leu, ne-a ucis cinci sute de oameni.

— Domnul Richon! repetă Nanon, nu-l cunosc.

— Nici eu, să mă ia dracul!

— În acest caz, spuneți-i hotărât reginei că se înșală.

— Dar dacă te înșeli dumneata?

— Așteptați, nu vreau să-mi reproșez nimic. Am să vă spun.

Și Nanon trecu în biroul ei, consultă registrul de afaceri la litera R: nu era nimic acordat lui Richon.

— Puteți să vă duceți din nou la regină și să-i spuneți cu toată hotărârea că greșește, preciză ea.

Domnul d'Epernon nu făcu decât un salt între casa lui Nanon și primărie.

— Doamnă, spuse el intrând mândru la regină, sunt nevinovat de crima care mi se impută. Numirea domnului Richon a fost făcută de miniștrii majestății voastre.

— Asta înseamnă că miniștrii mei semnează d'Epernon, răspunse

usturător regina.

— Cum asta?

— Fără îndoială, de îndată ce semnătura aceasta se găsește în partea de jos a brevetului de numire al domnului Richon.

— Imposibil, doamnă, răspunse ducele cu glasul din ce în ce mai slab ca al unui om care începe să se îndoiască de el însuși.

Regina ridică din umeri.

— Imposibil? Ei bine, citiți! spuse ea.

Și luă brevetul care era pe masă, lângă trusa de scris și i-l întinse.

Domnul d'Epernon luă brevetul, îl citi cu lăcomie, examinând fiecare cută a hârtiei, fiecare cuvânt, fiecare literă și rămase uluit: o amintire teribilă îi fulgeră prin minte.

— Aș putea să-l văd pe domnul Richon? întrebă el.

— Nimic mai simplu, răspunse regina, l-am oprit în camera de alături ca să vă dau această satisfacție.

Apoi, întorcându-se spre garda care era la ușă, gata la ordin, spuse:

— Aduceți-l aici pe mizerabilul acela.

Garda ieși și un moment mai târziu Richon fu adus cu mâinile legate și cu capul acoperit. Ducele se duse spre el și-l fixă cu o privire pe care prizonierul o suportă cu demnitatea lui obișnuită. Cum avea pe cap pălăria, garda i-o aruncă la pământ cu un dos de palmă.

Insulta aceasta nu provocă nici cea mai mică mișcare din partea guvernatorului din Vayres.

— Puneți-i pe spate o manta, o mască pe față și dați-mi o lumânare aprinsă.

Primele două dispozițiuni fură executate. Regina urmărea cu uimire aceste ciudate pregătiri. Ducele se învârtea în jurul lui Richon mascat, privindu-l cu cea mai mare atenție, încercând să-și amintească totul, dar părea totuși că se mai îndoiește.

— Dați-mi lumânarea pe care am cerut-o, spuse el, proba asta îmi va preciza îndoielile.

Fu adusă lumânarea. Ducele apropie brevetul de flacără iar la căldura acesteia apăru pe hârtie o cruce dublă, trasată, sub semnătură, cu cerneală simpatică.

La vederea acestui semn, fruntea ducelui se lumină și strigă:

— Doamnă, brevetul acesta este semnat de mine, o recunosc, dar el n-a fost semnat nici pentru domnul Richon nici pentru altcineva. El mi-a fost smuls de acest om într-un fel de cursă, înainte de a înmâna actul semnat în alb, am făcut pe hârtie un semn pe care majestatea voastră poate să-l vadă și care servește ca probă zdrobitoare împotriva culpabilului. Priviți.

Regina luă cu lăcomie hârtia și o privi în timp ce ducele îi indica

semnul cu degetul.

— Nu înțeleg nimic din acuzația pe care o aduceți împotriva mea, spuse Richon simplu.

— Cum? strigă ducele, nu erai dumneata omul mascat căruia i-am predat această hârtie, în mijlocul Dordonei?

— Niciodată n-am vorbit cu înălțimea voastră până acum; niciodată n-am fost mascat pe Dordona, spuse Richon calm.

— Dacă n-ai fost dumneata, atunci un om al dumitale s-a prezentat în locul dumitale.

— Nu mi-ar servi la nimic să ascund adevărul, răspunse Richon tot atât de calm: brevetul pe care îl țineți în mână, domnule duce, l-am primit de la doamna prințesă de Condé, chiar din mâinile domnului duce de La Rochefoucauld; el a fost completat cu numele și pronumele meu de domnul Lenet, al cărui scris poate că îl recunoașteți. Cum a ajuns acest brevet în mâinile doamnei prințese? Cum s-a făcut că domnul de La Rochefoucauld a ajuns posesorul lui? Unde au fost scrise de domnul Lenet numele și pronumele meu? Nu știu absolut nimic, mă privește foarte puțin, nu mă interesează.

— Ah! Credeți? mormăi ducele.

Și apropiindu-se de regină, îi povesti în șoaptă niște lucruri pe care regina le ascultă cu foarte multă atenție: era denunțarea lui Cauvignac și aventura din mijlocul Dordonei; însă cum regina era femeie, ea înțelese perfect de bine gestul de gelozie al ducelui.

Apoi când acesta termină:

— Este o infamie care se adaugă înaltei trădări, spuse ea, asta e, cel care n-a ezitat să tragă asupra regelui a putut foarte bine să vândă secretul unei femei.

„Ce dracu și-or fi spunând?" murmură Richon încruntându-se; căci fără să audă totul ca să poată înțelege conversația, auzea destul ca să-și dea seama că onoarea îi era compromisă; de altfel, privirea înfierbântată a ducelui și a reginei nu prevesteau a bine și oricât de viteaz ar fi fost comandantul din Vayres această dublă amenințare îl îngrijorase, deși ar fi fost imposibil să ghicești pe fața lui, înarmată cu un calm disprețuitor, ceea ce i se petrecea în suflet.

— Trebuie să fie judecat, spuse regina. Să se constituie un consiliu de război. Dumneavoastră, domnule duce d'Epernon, veți prezida, așa că alegeți-vă membri și grăbiți-vă.

— Doamnă, spuse Richon, nu poate fi vorba de întrunit un consiliu, sau de ținut vreo judecată, Eu sunt prizonier pe cuvânt față de domnul mareșal de La Meilleraye, sunt prizonier voluntar, dovadă că puteam să ies din Vayres odată cu soldații mei; că aș fi putut să fug înainte sau după plecarea lor și totuși n-am făcut-o.

— Nu mă pricep în treburile acestea, spuse regina ridicându-se

ca să treacă într-o cameră vecină, dacă aveți motive valabile, le veți înfățișa în fața judecătorilor… Nu e bine să țineți ședința în sala aceasta, domnule duce?

— Ba da, doamnă, răspunse acesta. Și alegând doisprezece ofițeri din cei care așteptau în anticameră, constitui pe loc tribunalul.

Richon începu să înțeleagă: judecătorii improvizați își ocupară locurile, apoi raportorul îi ceru numele, pronumele și calitatea.

Richon răspunse la cele trei întrebări.

— Sunteți acuzat de înaltă trădare pentru că ați tras cu tunul asupra armatei regelui: recunoașteți că v-ați făcut vinovat de această crimă?

— A nega ar fi să neg evidența; da, domnule, am tras cu tunul în soldații regelui.

— În baza cărui drept?

— În baza dreptului războiului, în virtutea aceluiași drept pe care l-au invocat într-o circumstanță asemănătoare domnul de Conti, domnul de Beaufort, domnul d'Elbeuf și atâți alții.

— Un asemenea drept nu există domnule, căci acest drept nu e altceva decât o rebeliune.

— Și totuși în virtutea acestui drept a semnat capitularea locotenentul meu. Capitulare pe care o invoc.

— Capitulare! strigă d'Epernon cu ironie, căci observase că regina îl urmărește și umbra ei îi dicta aceste cuvinte insultătoare, capitulare? Dumneavoastră tratați cu un mareșal al Franței?

— De ce nu? răspunse Richon, pentru că acest mareșal al Franței trata cu mine.

— Arătați-ne atunci această capitulare și vom judeca valabilitatea ei.

— Este o înțelegere verbală.

— Aduceți martori.

— N-am decât un singur martor.

— Pe cine.

— Chiar pe mareșal.

— Să fie chemat mareșalul, spuse ducele.

— Inutil, spuse regina deschizând ușa în spatele căreia ascultase: domnul mareșal e plecat de două ore, se îndreaptă spre Bordeaux cu avangarda noastră.

Apariția aceasta îngheță toate inimile, căci ea impunea judecătorilor obligația de a-l condamna pe Richon.

Prizonierul surâse cu amărăciune.

— Ah! spuse el, iată onoarea cuvântului domnului de La Meilleraye! Ați avut dreptate, domnule, spuse el întorcându-se spre ducele d'Epernon, am făcut rău când am tratat cu un mareșal al Franței.

Din acel moment, Richon se închise în tăcere și în dispreț refuzând să răspundă la orice întrebare ce i se mai puse.

Aceasta simplifică mult din procedură, așa că restul formalităților dură mai puțin de o oră. Se consemnă puțin și se vorbi și mai puțin încă. Procurorul puse concluzii pentru condamnarea la moarte și la un semn al ducelui judecătorii votară pentru moarte în unanimitate.

Richon ascultă sentința ca și cum ar fi fost un simplu spectator și, mereu nepăsător și mut, fu încredințat pe loc comandantului de jandarmi.

Ducele d'Epernon trecu la regină pe care o găsi într-o bună dispoziție și care îl reținu la prânz. Ducele care se credea în dizgrație, acceptă și trecu pe la Nanon ca să-i împărtășească fericirea de a fi rămas în bunele grații ale suveranei.

O găsi întinsă pe un fotoliu, lângă o fereastră care da spre piața centrală din Libourne.

— Ei bine! spuse ea, ați descoperit ceva?

— Am descoperit totul, draga mea, spuse ducele.

— Da? spuse Nanon cu îngrijorare.

— Ah! Doamne! Vă reamintiți de denunțul acela în care făcusem greșeala să cred, denunțul acela în legătură cu dragostea dintre dumneata și fratele dumitale?

— Ei bine?

— Vă amintiți actul semnat în alb care mi se ceruse?

— Da, și?

— Denunțătorul este în mâinile voastre, draga mea, prins în ițele actului acela ca o vulpe în cursă.

— Adevărat? spuse Nanon înspăimântată, căci știa că denunțătorul era Cauvignac, și cu toate că n-avea prea multă dragoste pentru fratele ei adevărat, n-ar fi vrut să i se întâmple ceva; de altfel fratele acesta, n-ar fi putut, ca să scape, să spună despre Nanon o sumă de lucruri despre care ea n-ar fi vrut să știe.

— Chiar el, draga mea, continuă d'Epernon, ce zici de această întâmplare? Zăpăcitul se numise, cu ajutorul acelui act semnat în alb, din propria lui autoritate, guvernator în Vayres; însă Vayres a fost cucerit, iar vinovatul este acum în mâinile noastre.

Toate aceste amănunte se potriveau atât de bine cu combinațiile abile ale lui Cauvignac încât Nanon simțea cum îi sporește frica.

— Și… Cu omul acela… Ce-ați făcut? întrebă ea cu tremur în glas.

— Ah! Pe legea mea, o să vezi chiar dumneata ce-am făcut cu el. Da, pe legea mea, adăugă el ridicându-se, aceasta se potrivește de minune: dă perdeaua la o parte, sau mai bine deschide complet fereastra; pe legea mea e un dușman al regelui și merită să fie văzut

când îl spânzură.

— Îl spânzură? strigă Nanon. Ce spuneți, domnule duce? Să-l spânzurați pe omul cu actul semnat în alb?

— Da, frumoasa mea. Vezi, colo, sub acoperișul halei, bârna aceea de care atârnă un ștreang care se leagănă? Și lumea aceea care aleargă? Privește, privește, vezi pușcașii care-l aduc pe omul acela, acolo spre stânga? A! Iată și pe rege că apare la fereastră.

Inima lui Nanon i se zbătea în piept și părea că i se ridică până în gât: văzuse totuși dintr-o privire că omul pe care îl conduceau nu era Cauvignac.

— Haide, haide, spuse ducele, domnul Richon o să fie spânzurat pur și simplu, asta o să-l învețe să mai calomnieze femeile.

— Dar nenorocitul acesta nu este vinovat, strigă Nanon strângând mâna ducelui cu ultimele puteri de care dispunea; poate e un soldat viteaz; poate e un om cinstit, poate asasinați un nevinovat.

— Nu, nu, te înșeli profund, draga mea, e un sperjur și un calomniator. De altfel chiar dacă ar fi fost numai guvernatorul cetății Vayres și tot ar fi fost vinovat de înaltă trădare și mi se pare că dacă ar fi fost vinovat numai de această crimă ar fi fost destul.

— Dar nu avea cuvântul de onoare al domnului de La Meilleraye?

— A spus el, dar eu nu cred.

— Cum se poate, mareșalul n-a lămurit tribunalul asupra acestui punct important?

— Plecase cu două ore înainte ca acuzatul să fi apărut în fața judecătorilor.

— Oh! Doamne Dumnezeule! Domnule duce, ceva îmi spune că omul acesta e nevinovat și că moartea lui ne va purta nenoroc la toți, spuse Nanon. Domnule, în numele cerului, dumneavoastră care aveți atâta putere, care spuneți că nu-mi refuzați nimic, acordați-mi iertarea acestui om!

— Imposibil, draga mea, regina însăși l-a condamnat și acolo unde e ea nu există o putere mai mare.

Nanon oftă cu un oftat care semăna cu un geamăt.

În acel moment Richon ajunse sub acoperișul halei; apoi tot atât de calm și de tăcut, fu condus până sub bârna de care atârna ștreangul. O scăriță fusese pregătită. Richon urcă treptele cu pas hotărât, dominând cu capul său nobil toată această mulțime asupra căreia își aruncă privirea plină de un dispreț de gheață. Atunci comandantul de jandarmi îi trecu lațul de gât iar crainicul proclamă cu voce tare că regele făcea dreptate pedepsindu-l pe sieur Etienne Richon, șarlatan, trădător și om de rând.

— Am ajuns niște vremuri, spuse Richon, în care e mai bine să fii

om de rând decât mareșal al Franței.

Abia a pronunțat aceste cuvinte că scărița îi fu trasă de sub picioare iar corpul începu să se bălăngăne agățat în ștreangul care atârna de bârnă.

O mișcare generală de groază răspândi lumea din piață într-o deplină tăcere fără ca măcar un singur strigăt de „Trăiască regele!” să se fi auzit, deși oricine putea să le vadă pe ambele majestăți stând în fereastră. Nanon își acoperise ochii cu mâinile și se retrăsese în colțul cel mai depărtat de fereastră.

— Ei bine! spuse ducele, orice ai crede, dragă Nanon, cred că execuția asta va fi un bun exemplu și când bordelezii vor vedea că sunt spânzurați chiar guvernatorii, sunt tare curios să știu ce-au să facă.

La ideea de ce ar putea să facă, Nanon deschise gura ca să spună ceva, dar nu reuși să scoată decât un strigăt teribil și să ridice mâinile spre cer ca pentru a-l ruga să nu fie răzbunată moartea lui Richon, apoi se prăbuși pe podea, de parcă toată puterea de viață din ea se sfărâmase dintr-o dată.

— Ei, bine! strigă ducele, ce s-a întâmplat Nanon, ce ai? E posibil să ajungi în starea aceasta numai pentru că ai văzut un netrebnic spânzurat! Haide, dragă Nanon, ridică-te, revino-ți în fire. O, doamne iartă-mă, e leșinată; și guinezii care spun că nu e o persoană sensibilă! Hei! Să vină cineva. Aduceți săruri, ajutor! Apă rece!

Și ducele văzând că nimeni nu răspunde la strigătele sale, ieși în fugă să caute el însuși ceea ce ceruse zadarnic servitorilor, care desigur că nu-l puteau auzi, fiind încă ocupați să privească la spectacolul cu care îi desfătase, fără nicio plată, generozitatea regală.

XVIII.

În momentul în care lua sfârșit, la Libourne, teribila dramă pe care am povestit-o, doamna de Cambes, așezată la o masă de stejar cu picioarele răsucite, având în față pe Pompée, care făcea un fel de inventar al averii sale, îi scria lui Canolles:

„Încă o întârziere, prietene. În momentul când eram gata să pronunț numele dumitale doamnei prințese și să-i cer acordul pentru căsătoria noastră, am aflat noutatea căderii cetății Vayres, care mi-a înghețat cuvântul pe buze, însă știu cât trebuie să suferi și de aceea nu mai am puterea să suport și durerea dumitale și durerea mea. Victoriile sau înfrângerile din acest război nefericit pot să ne ducă foarte departe, dacă nu ne vom decide să forțăm împrejurările… Mâine, prietene, mâine la ora șapte seara, voi fi soția dumitale.

Iată planul pe care te rog să-l adopți; este necesar să te conformezi întocmai.

Vei petrece toată după amiaza la doamna de Lalasne, care, de când v-am prezentat, face și ea și sora ei mult caz de dumneata. Se va juca; joacă și dumneata ca și ceilalți, totuși nu te angaja spre ora cinei; odată cu venirea serii, fă mai mult, îndepărtează-ți prietenii, dacă sunt în jurul dumitale. Apoi, după ce rămâi singur, vei vedea venind un mesager, încă nu știu cine, care îți va spune pe nume, ca și cum ai fi chemat pentru o afacere oarecare. Oricare ar fi, urmează-l cu încredere, căci va veni din partea mea și misiunea lui va fi să te conducă acolo unde te voi aștepta eu.

Aș vrea să fie în biserica maicilor carmelite căreia îi păstrez o dulce amintire: însă încă nu îndrăznesc să sper și totuși va fi așa, dacă se va aproba să se închidă biserica pentru noi.

În așteptarea acestei ore, fă cu scrisoarea mea ceea ce faci cu mâna mea când uit s-o mai retrag. Astăzi îți spun, pe mâine, mâine îți voi spune pentru totdeauna!”

Când a primit scrisoarea, Canolles se găsea într-unul din momentele sale de izolare: toată ziua din ajun și în dimineața zilei aceleia nici măcar n-o zărise pe doamna de Cambes, deși în răstimp de douăzeci și patru de ore trecuse de zece ori pe sub ferestrele sale. Atunci în sufletul îndrăgostitului se produse reacția obișnuită în sufletul oricărui tânăr îndrăgostit. O acuzase pe vicontesă de cochetărie; se îndoia de dragostea lui, fără să vrea își aduce aminte de Nanon, buna, devotata, înflăcărată Nanon care își făcea aproape o onoare din această dragoste de care Claire părea că se rușinează și suspină, sărmană inimă, prinsă între dragostea împlinită care nu se putea stinge și dragostea la care nădăjduia și pe care nu o putea împlini: scrisoarea vicontesei decise totul în favoarea ei.

Canolles citi și reciti scrisoarea: și, așa cum prevăzuse Claire, o sărută de douăzeci de ori așa cum ar fi făcut – cu mâna ei. Gândindu-se bine, Canolles nu putea, la drept vorbind, să ascundă că dragostea lui pentru vicontesă; era și fusese cea mai serioasă problemă a vieții sale. Cu alte femei, sentimentul acesta avusese întotdeauna un alt aspect și mai ales luase o altă desfășurare. Canolles jucase rolul unui om norocos, apăruse ca un învingător, aproape că își rezervase dreptul de a fi inconstant. Cu doamna de Cambes era altfel, se simțea supus unei puteri superioare căreia nici nu încerca măcar să se opună, pentru că simțea că sclavia aceasta de azi era mai dulce decât puterea lui de odinioară. Și în aceste momente de descurajare în care își avea îndoieli asupra sentimentelor lui Claire, în orele acestea în care inima îndurerată se închidea în sine și-și săpa durerea cu gândul, el mărturisea, fără să roșească de această slăbiciune, pe care cu un an mai înainte ar fi considerat-o nedemnă pentru un suflet mare, că pierderea doamnei de Cambes ar fi însemnat pentru el o nenorocire insuportabilă.

Dar să iubești, să fii iubit de ea, s-o ții în inimă, și în suflet, s-o cuprinzi în toată independența viitorului său, pentru că vicontesa nu-i cerea nici măcar sacrificiul aderării la partidul doamnei prințese ci îi cerea doar iubirea; viitorul cel mai fericit; cel mai bogat ofițer din armata regală; căci, la urma urmei, de ce să uite bogăția? Bogăția nu strică la nimic. Să rămâi în serviciul regelui dacă majestatea sa recompensează corespunzător fidelitatea; să-l părăsești pe rege, dacă potrivit obiceiului regilor, este un ingrat; nu era aceasta o fericire mai mare, mai frumoasă, decât cea mai dulce visare la care ar fi putut îndrăzni să viseze vreodată, dacă putem să spunem așa?

Dar Nanon?

Ah! Nanon! Nanon era acea remușcare surdă și sfâșietoare care rămâne ascunsă întotdeauna în sufletele nobile… Căci numai în sufletele vulgare nu-și găsește ecou durerea. Nanon! Biata Nanon! Ce va face, ce va zice, ce se va întâmpla cu ea când va afla vestea teribilă că iubitul ei este soțul alteia?… Vai! Nu se va răzbuna deși ar putea avea la îndemână toate mijloacele ca să o facă și gândul acesta îi sfâșia inima… Măcar de ar încerca să se răzbune, să se răzbune într-un fel, în cazul acesta necredinciosul n-ar mai vedea în Nanon decât un dușman și în felul acesta n-ar mai avea remușcări.

Totuși, Nanon nu-i răspunsese la scrisoarea în care îi spunea să nu-i scrie; cum se explică faptul că îi urma instrucțiunile cu atâta scrupulozitate? Desigur că dacă ar fi vrut, ar fi găsit ea un mijloc să-i strecoare până acum măcar zece scrisori: asta însemna că Nanon nu încercase să-i scrie! Măcar de ar fi ajuns Nanon să nu-l mai iubească!

Dar figura lui Canolles se întunecă numai la gândul că ar fi putut ca Nanon să nu-l iubească; este un lucru dureros să găsești egoismul orgoliului chiar și în cel mai nobil suflet.

Din fericire, Canolles avea un mijloc ca să uite totul: să citească și să recitească scrisoarea doamnei de Cambes. O citi și o reciti și metoda se dovedi bună. Îndrăgostitul nostru reuși să uite tot ce nu era propria sa fericire. Și pentru a o asculta pe stăpâna inimii lui, care îi poruncise să se ducă la doamna de Lalasne, se făcu frumos, cu grație și cu bun gust, ceea ce nu era greu pentru tinerețea lui, apoi se îndreptă spre casa președintei tocmai când bătea ora două.

Canolles era atât de absorbit de fericirea lui că, în timp ce trecea pe chei, nici nu-l observă pe prietenul său Ravailly care îi făcea semne disperate, de pe o barcă încărcată care înainta cu toată puterea vâslașilor. În momentele lor de fericire, îndrăgostiții merg cu un pas ușor de parcă ar pluti. Canolles era departe când Ravailly acostă la țărm.

Abia ajuns pe uscat, acesta din urmă dădu câteva porunci scurte oamenilor din barcă și se îndreptă spre locuința doamnei de Condé.

Prințesa era acasă când auzi o agitație în anticameră, întrebă care era cauza zgomotului și i se răspunse că tocmai sosise baronul de Ravailly, trimis la domnul de La Meilleraye.

— Doamnă, spuse Lenet, cred că ar fi bine ca alteța voastră să-l primească fără întârziere: oricare ar fi veștile pe care le aduce, ele sunt importante.

Prințesa făcu un semn și Ravailly intră, dar era atât de palid și avea o figură atât de răvășită, că numai văzându-l doamna de Condé înțelese că avea în fața ochilor aducătorul unei vești nefericite.

— Ce s-a întâmplat căpitane? Ce e nou? întrebă ea.

— Cer iertare, doamnă, că mă prezint astfel în fața alteței voastre, dar am socotit că vestea pe care o aduc nu suportă întârziere.

— Vorbiți, l-ați văzut pe mareșal?

— Mareșalul a refuzat să mă primească.

— Mareșalul a refuzat să primească trimisul meu? strigă prințesa.

— Oh! Doamnă, asta nu este totul!

— Ce mai e? Vorbiți! Vorbiți! Vă ascult.

— Nenorocitul acela de Richon…

— Ei bine! Știu prizonier… De aceea v-am trimis ca să tratați răscumpărarea lui.

— Oricâte diligențe am depus, am ajuns prea târziu.

— Cum prea târziu? întrebă Lenet, i s-a întâmplat ceva?

— E mort! A fost judecat ca trădător, a fost condamnat și

executat.

— Condamnat! Executat! Ah! Auziți, doamnă, spuse Lenet consternat, nu v-am spus eu?

— Cine l-a condamnat? Cine a avut îndrăzneala asta?

— Un tribunal prezidat de domnul duce d'Epernon, sau mai bine zis chiar de regină, și nu s-au mulțumit numai cu moartea, s-a vrut ca moartea aceasta să fie dezonorantă.

— Ce! Richon…!

— Spânzurat, doamnă! Spânzurat ca un mizerabil, ca un hoț, ca un asasin! I-am văzut trupul atârnat de o bârnă din hala din Libourne.

Prințesa se ridică de pe scaun ca împinsă de un resort. Lenet scoase un strigăt de durere. Doamna de Cambes, care se ridicase, se prăbuși pe un scaun ducându-și mâna la inimă de parcă i s-ar fi făcut o rană adâncă și leșină.

— Ridicați-o pe vicontesă, spuse ducele de la Rochefoucauld, n-avem timp acum să ne ocupăm de leșinuri de femei.

Două femei o ridicară pe vicontesă.

— Iată o aspră declarație de război, vorbi ducele cu nepăsare.

— Este nemernic! spuse prințesa.

— Este feroce! spuse Lenet.

— Este nepolitic! spuse ducele.

— Ah! Dar sper că o să ne răzbunăm! strigă prințesa, și încă crud!

— Am un plan! strigă doamna de Tourville care încă nu spusese nimic, represalii. Alteță, represalii!

— Un moment, doamnă, spuse Lenet. La dracu! Cum vă grăbiți. Lucrul este prea grav ca să ne gândim la așa ceva.

— Nu, domnule, dimpotrivă, chiar acum, spuse doamna de Tourville, cu cât regele a lovit mai repede, cu atât trebuie să ne grăbim să-i răspundem lovind repede cu aceeași armă.

— Eh, doamnă, strigă Lenet, vorbiți de vărsare de sânge de parcă dumneavoastră ați fi regina Franței. Așteptați măcar să vă spuneți părerea când v-o cere alteța sa.

— Doamna are dreptate, spuse comandantul gărzii, represalii, asta este legea războiului.

— Haideți, spuse ducele de La Rochefoucauld să nu ne pierdem timpul cu vorbe. Vestea va străbate orașul și peste o oră nu vom mai fi stăpâni pe evenimente, nici pe pasiuni, nici pe oameni. Prima grijă a alteței voastre trebuie să fie să luați o atitudine destul de hotărâtă ca să fie apreciată ca de nezdruncinat.

— Ei bine! spuse prințesa, las în seama dumneavoastră această grijă, domnule duce, și mă bizui întru totul pe dumneavoastră pentru a răzbuna onoarea mea și simpatiile dumneavoastră căci

înainte de a fi intrat în serviciul meu, Richon fusese în al dumneavoastră, eu l-am luat de la dumneavoastră iar dumneavoastră mi l-ați dat mai degrabă ca pe un prieten decât ca pe unul dintre servitorii dumneavoastră.

— Fiți liniștită, doamnă, răspunse ducele înclinându-se, îmi voi aminti de ceea ce vă datorez dumneavoastră, mie și acestui sărman mort.

Apoi se apropie de comandantul gărzii, îi vorbi în șoaptă mult timp, în timp ce prințesa ieșea însoțită de doamna de Tourville și de Lenet, care îndurerat, își lovea fruntea cu palma.

Vicontesa era la ușă. Revenindu-și în fire, prima ei idee fusese să se întoarcă la doamna de Condé; o întâlni în drum, dar cu o figură atât de severă încât nu îndrăzni să o întrebe nimic.

— Doamne Dumnezeule! Ce-o să se întâmple? strigă vicontesa cu timiditate frângându-și mâinile.

— O să ne răzbunăm! răspunse doamna de Tourville cu măreție.

— Răzbunare? În ce fel? întrebă Claire.

— Doamnă, spuse Lenet, dacă aveți vreo trecere pe lângă prințesă, folosiți-o pentru ca sub numele de represalii să nu se comită vreun asasinat îngrozitor.

Și plecă la rândul său, lăsând-o pe Claire îngrozită.

În adevăr, printr-unul dintre acele intuiții ciudate care te fac să te gândești la presentimente, tânăra femeie își aduse aminte de Canolles. Ea auzi în suflet ca o voce tristă care îi vorbea de acest prieten absent și înapoindu-se la ea cu o grabă furioasă, începu să se îmbrace ca să plece la întâlnire, când își dădu seama că întâlnirea era fixată trei, patru ore mai târziu.

Canolles venise la doamna de Lalasne după cum i se indicase de vicontesă. Era ziua de naștere a președintelui și i se pregătise un fel de sărbătorire. Cum se aflau în cele mai frumoase zile ale anului, toți invitații se găseau în grădina unde se organizase pe pajiște un joc cu inele. Canolles care era foarte îndemânatic și foarte grațios, acceptă câteva provocări și, datorită îndemânării, câștigă mereu.

Doamnele râdeau de neîndemânarea rivalilor lui Canolles și-i admirau iscusința. La fiecare lovitură reușită se auzeau strigăte prelungite de bravo; batistele se agitau în aer și era mare lucru că buchetele de flori din mâinile doamnelor nu i se aruncau la picioare.

Triumful acesta nu-i putea smulge din gândul lui Canolles preocuparea care îl stăpânea, dar trebuia să aibă răbdare. Oricât de grăbiți am fi să ne atingem scopul propus, acceptăm să mai întârziem când întârzierea este provocată de ovații.

Totuși, pe măsură ce ora așteptată se apropia, privirea tânărului se îndrepta tot mai des spre poarta prin care intrau sau ieșeau

invitații și prin care, firește, urma să intre și trimisul promis.

Deodată, tocmai când Canolles se felicita că după toate probabilitățile nu mai avea mult de așteptat, o rumoare ciudată se strecură în această mulțime veselă. Canolles observă că ici, colo, se formau grupuri care șopteau ceva și-l priveau cu un interes ciudat și în același timp dureros. La început atribui acest interes persoanei sale, îndemânării sale și-și făcu o onoare din acest sentiment, căci era departe de a bănui adevărata cauză.

Totuși, observă la un moment dat că în atenția cu care era privit era ceva dureros; se apropie surâzând de unul din grupuri, dar cei din grup încercară să surâdă, deși se vedea că purtarea lor era stingherită de ceva, cei care nu vorbeau cu Canolles se îndepărtară.

Canolles se întoarse și văzu atunci că toți dispăreau pe furiș. S-ar fi zis că o veste fatală se răspândise deodată printre invitați, înghețându-i de groază. În spatele lui, președintele de Lalasne cu o înfățișare lugubră se plimba în sus și în jos, cu o mână sub barbă și cu alta în vestă. Soția președintelui, la brat cu sora ei, profitând de un moment când nu era văzută de nimeni, făcu un pas spre Canolles și fără să se adreseze cuiva vorbi pe un ton care îl înspăimântă pe tânăr:

— Dacă eu aș fi prizonier de război, chiar pe cuvânt de onoare, de teamă că nu s-ar respecta față de mine cuvântul dat, aș sări pe un cal bun, aș ajunge la râu, aș da unui barcagiu zece, douăzeci, o sută de ludovici, dacă ar fi nevoie și aș fugi…

Canolles le privi uimit pe cele două femei care îi făcură, amândouă odată, un semn de groază care pentru el rămase de neînțeles. Se îndreptă totuși spre ele căutând să afle explicația cuvintelor pe care le auzise, însă ele fugiră ca niște fantome, una punând degetul pe buze ca pentru a-i face semn să tacă iar cealaltă ridicând brațele în sus ca pentru a-i face semn să fugă.

În acest moment, Canolles își auzi numele strigat.

Tânărul tresări din tot corpul; numele lui trebuie să fi fost pronunțat de trimisul doamnei de Cambes. Și se repezi spre poartă.

— Domnul baron de Canolles este aici? întrebă o voce puternică.

— Da, răspunse Canolles uitând de toate și amintindu-și numai de promisiunea făcută de Claire, iată-mă.

— Sunteți într-adevăr domnul de Canolles? întrebă atunci un fel de sergent trecând pragul porții în spatele căreia stătuse până atunci.

— Da, domnule.

— Guvernatorul insulei Saint-George?

— Da.

— Fost căpitan în regimentul Navailles?

— Da.

Sergentul se întoarse, făcu un semn și patru soldați, care stătuseră ascunși după o caleașcă se apropiară în grabă. Caleașca se apropiase și ea încât scara se lipise de poartă; sergentul îl invită pe Canolles să se urce.

Tânărul aruncă o privire în jur; era singur de tot. Doar mai departe printre copaci, asemeni a două umbre, doamna Lalasne și sora ei strânse una în alta, părea că-l privesc cu emoție.

— La dracu! își zise el, neînțelegând nimic din ceea ce se petrecea, ciudată escortă mi-a dat doamna de Cambes. Dar, își zise tot el, să nu fim prea pretențioși asupra alegerii mijloacelor.

— Vă așteptăm, domnule comandant, spuse sergentul.

— Iertați-mă, domnilor, răspunse Canolles, iată-mă.

Și se urcă în caleașcă. Sergentul și doi soldați se urcară împreună cu el, ceilalți doi se așezară, unul lângă vizitiu, celălalt în spate și trăsura aceasta greoaie porni cât de repede puteau s-o tragă cei doi cai puternici care îi erau înhămați.

Totul era însă ciudat și începu să-i dea de gândit lui Canolles, de aceea se întoarse spre sergent:

— Domnule, acum că suntem între noi, puteți să-mi spuneți unde mă duceți?

— La închisoare, unde altundeva, răspunse cel căruia îi fusese adresată întrebarea.

Canolles se uită la el cu uimire.

— Cum la închisoare? întrebă el. Nu veniți din partea unei femei?

— Ba da!

— Și femeia aceasta nu este doamna vicontesă de Cambes?

— Nu, domnule, femeia aceasta este doamna prințesă de Condé.

— Doamna prințesă de Condé? strigă Canolles.

— Bietul băiat! murmură o femeie care trecea atunci, și-și făcu cruce.

Canolles simți un fior de gheață străbătându-i corpul.

Ceva mai departe, un om, care fugea cu o suliță în mână, se opri văzând caleașca și soldații. Canolles scoase capul pe fereastră, dar desigur că omul îl recunoscuse, căci îl amenință cu pumnul.

— Ei, asta e! dar ce sunt nebuni oamenii din orașul dumneavoastră? încerca cu greu să surâdă Canolles, parcă am devenit de o oră obiect de milă sau de ură, unii mă plâng iar alții mă amenință.

— Eh! Domnule, spuse sergentul, cei care vă plâng nu greșesc, iar cei care vă amenință au dreptate.

— În sfârșit, măcar dacă aș ști cel puțin, spuse Canolles.

— O să înțelegeți curând, răspunse sergentul.

Între timp ajunseră la poarta închisorii iar Canolles fu coborât în

mijlocul mulțimii care începuse să se adune.

Numai că, în loc să fie dus în camera lui obișnuită, fu coborât într-o celulă plină cu soldați.

„Haide! Să vedem la ce să mă mai aștept”, își zise Canolles.

Și scoțând din buzunar doi ludovici se apropie de un soldat și-i puse în mână.

Soldatul nu îndrăzni să-i primească.

— Ia-i, prietene, îi spuse Canolles, căci întrebarea pe care am să ți-o pun nu o să te compromită cu nimic.

— Atunci, vorbiți, domnule comandant, spuse soldatul, după ce băgase cei doi ludovici în buzunar.

— Ei bine! Aș vrea să știu de ce am fost arestat, așa, deodată?

— Se pare că nu știți de moartea nenorocitului acela de domnul Richon, spuse soldatul.

— Richon e mort? strigă Canolles cu adâncă durere, căci se știe cât de buni prieteni erau amândoi. A fost ucis, Dumnezeule?

— Nu, domnule comandant, a fost spânzurat.

— Spânzurat? murmură Canolles pălind și împreunându-și mâinile își opri privirea pe sinistra formație care îl înconjura, asta ar putea să-mi amine căsătoria, fără termen.

XIX

Doamna de Cambes își pusese o rochie simplă, dar încântătoare. Își aruncă pe umeri un fel de pelerină scurtă și-i făcu semn lui Pompée să o ia înainte. Era aproape noapte și crezând că va fi mai puțin remarcată pe jos decât în trăsură, dăduse ordin vizitiului s-o aștepte în fața bisericii carmelitelor, lângă capela unde primise aprobarea să fie cununată. Pompée coborî scara urmat de vicontesă. Funcția asta de cercetaș îi amintea, bătrânului soldat, de faimoasa patrulă din care făcuse parte în ajunul bătăliei de la Corbie.

În josul scării și în timp ce vicontesa trecea prin fața salonului, auzi agitație și o văzu pe doamna de Tourville care se îndrepta spre cabinetul prințesei vorbind cu ducele de La Rochefoucauld.

— Oh! Doamnă, fiți bună, un cuvânt, ce s-a hotărât?

— Planul meu a fost adoptat! strigă doamna de Tourville triumfătoare.

— Care plan, doamnă? Nu-l cunosc.

— Represaliile, draga mea, represaliile!

— Iertați-mă, doamnă, dar din nefericire nu sunt familiarizată ca dumneavoastră cu termenii de război; ce înțelegeți prin cuvântul represalii?

— Ceva foarte simplu, copila mea.

— Dar, explicați-vă.

— Au spânzurat un ofițer din armata domnilor prinți, nu-i așa?

— Da, și?

— Ei bine! Vom căuta în Bordeaux un ofițer din armata regală și-l vom spânzura.

— Doamne Dumnezeule! strigă Claire înspăimântată, ce spuneți, doamnă?

— Domnule duce, continuă nobila văduvă, fără să pară că observase emoția vicontesei, n-a fost încă arestat guvernatorul care comanda la Saint-Georges?

— Ba da, doamnă, răspunse ducele.

— Domnul de Canolles a fost arestat? strigă Claire.

— Da, doamnă, răspunse rece ducele. Domnul de Canolles a fost sau va fi arestat; ordinul a fost dat în fața mea și am văzut chiar eu oamenii însărcinați cu îndeplinirea acestui ordin.

— Dar se știa unde era? întrebă Claire cu o ultimă speranță.

— Era în casa mică a gazdei noastre, domnul de Lalasne, unde, mi s-a spus, avusese mare succes la jocul cu inele.

Claire scăpă un țipăt, doamna de Tourville se întoarse uimită, ducele o privi pe tânăra femeie cu un surâs imperceptibil.

— Domnul de Canolles a fost arestat! continuă vicontesa, dar ce-a făcut, pentru numele lui Dumnezeu? Și ce legătură este între el și

înfiorătorul eveniment care ne-a întristat atât de mult?

— Ce legătură? Toate, draga mea. Nu este și el guvernator ca Richon?

Claire ar fi voit să vorbească, dar inima i se îndurerase atât de mult încât vorba îi îngheță pe buze. Totuși, apucându-l pe duce de braț și privindu-l cu spaimă reuși să murmure aceste cuvinte:

— Oh! Este numai o simulare, domnule duce, nu-i așa? Doar o măsură formală și atât cel puțin din câte știu. Nu i se poate face nimic unui prizonier pe cuvânt de onoare.

— Și Richon era prizonier pe cuvânt de onoare, doamnă…

— Domnule duce, vă rog…

— Scutiți-ne de rugăminți, doamnă, sunt inutile. În afacerea asta eu nu pot face nimic, numai consiliul singur va decide.

Claire lăsă brațul domnului de La Rochefoucauld și se duse țintă spre biroul doamnei de Condé. Lenet, palid și agitat, se plimba în lung și în lat; doamna de Condé vorbea cu ducele de Bouillon.

Doamna de Cambes se strecură lângă prințesă, ușoară și palidă ca o umbră.

— Oh! Doamnă, spuse ea, în numele cerului, acordați-mi, vă implor, o întrevedere de un moment.

— Ah! Tu ești micuțo, acum n-am niciun moment timp, dar după consiliu sunt a ta.

— Doamnă, doamnă, tocmai înainte de consiliu trebuie să vă vorbesc.

Prințesa era gata să cedeze, când se deschise ușa din fața celei prin care intrase vicontesa. Domnul de La Rochefoucauld intră.

— Doamnă, spuse el, consiliul s-a întrunit și vă așteaptă cu nerăbdare.

— Vezi, micuțo, spuse doamna de Condé, că mi-e cu neputință să te ascult în clipa asta, însă vino cu noi în consiliu și când se va termina, vom ieși împreună și vom vorbi.

Nu se mai putea insista. Uluită, uimită de rapiditatea cu care se desfășurau evenimentele, biata femeie simțea că amețește; întreba din ochi, interpreta fiecare gest, fără să vadă nimic, fără să-și dea seama ce se petrece, fără să se poată smulge din starea aceasta îngrozitoare.

Prințesa înaintă spre salon. Claire o urma ca un automat fără să-și dea seama că Lenet îi luase cu amândouă mâinile mâna ei înghețată, pe care o lăsase să-i atârne fără vlagă.

Când intrară în salon, era aproape ora opt seara.

Sala era o încăpere vastă, întunecoasă, prin ea însăși și pe care o făceau și mai întunecoasă imense tapițerii agățate pe pereți. Un fel de estradă fusese ridicată între cele două nișe din fața ferestrelor prin care pătrundeau ultimele licăriri ale zilei pe sfârșite. Pe această

estradă erau pregătite două fotolii, unul pentru doamna prințesă și altul pentru domnul duce d'Enghien. De o parte și de alta a celor două fotolii era câte un șir de scăunele destinare femeilor care alcătuiau consiliul privat al alteței sale. Ceilalți judecători trebuiau să ia loc pe băncile pregătite în acest scop. Ducele de Bouillon se sprijinea de fotoliul doamnei prințese; de fotoliul micului prinț se sprijinea domnul duce de La Rochefoucauld.

Lenet se așezase în fața grefierului; lângă el sta Claire, în picioare, tulburată, emoționată.

Fură introduși în sală șase ofițeri ai armatei regale, șase funcționari municipali și șase jurați din oraș.

Ei luară loc în bănci.

Doar două candelabre, cu câte trei lumânări fiecare, luminau această adunare improvizată. Ele erau așezate pe masa din fața prințesei și puneau în lumină grupul principal, în timp ce restul asistenței se confunda tot mai mult cu întunericul pe măsură ce se depărtau de acest slab cerc de lumină.

Soldați din armata doamnei prințese, cu halebarde în mâini, făceau de pază la uși.

De afară se auzea mulțimea urlând. Grefierul făcu apelul; fiecare se ridica și răspundea.

Apoi raportorul expuse situația de fapt: el povesti cum fusese cucerit Vayres, cuvântul de onoare violat de domnul de La Meilleraye, moartea rușinoasă a lui Richon.

În acel moment, un ofițer, așezat în mod intenționat lângă fereastră și care primise dinainte indicații precise, deschise geamul și atunci pătrunse în casă ca un tunet un val de voci care strigau „Răzbunare pentru viteazul Richon! Moartea mazarinilor!"

Așa erau numiți regaliștii.

— Auziți, spuse domnul de La Rochefoucauld, auziți ce pretinde marea voce a poporului. Peste două ore, ori poporul va nesocoti puterea noastră și-și va face singur dreptate, ori represaliile nu vor mai fi oportune. Să procedăm lă judecată, domnilor, și asta fără întârziere.

Prințesa se ridică.

— De ce să mai judecăm? strigă ea. La ce folosește judecata? Judecata ați auzit-o, a pronunțat-o poporul.

— În adevăr, este foarte simplu, spuse doamna de Tourville. Legea talionului și nimic altceva. Lucrurile astea ar trebui să se facă din entuziasm, dacă pot să mă exprim așa și din jandarm în jandarm pur și simplu.

Lenet nu putu asculta mai mult; de unde era se repezi în mijlocul cercului de lumină.

— Domnule! strigă prințesa.

— Oh! Niciun cuvânt mai mult, vă rog, doamnă, căci dacă un asemenea aviz s-ar realiza, ar fi fatal. Uitați că însăși autoritatea regală, pedepsind în felul său, adică într-un fel ticălos, a păstrat cel puțin respectul formelor juridice și n-a făcut decât să confirme hotărârea bună sau rea dată de judecători? Credeți că aveți dreptul să faceți ce n-a îndrăznit regele însuși?

— Oh! făcu doamna de Tourville, este destul să-mi dau o părere, pentru ca domnul Lenet să fie de o părere contrară. Din păcate, de data asta cu părerea mea este de acord și alteța sa.

— Da, din păcate, spuse Lenet.

— Domnule! strigă prințesa.

— Oh! Doamnă, păstrați măcar aparențele, spuse Lenet, aveți doar toată libertatea să condamnați.

— Domnul Lenet are dreptate, spuse ducele de La Rochefoucauld luând o poziție studiată. Moartea unui om este un fapt prea grav, mai ales în asemenea împrejurări, pentru ca să lăsăm răspunderea să apese pe un singur cap, chiar dacă acela ar fi un cap de prinț.

Apoi, aplecându-se la urechea prințesei, pentru ca grupul de prieteni ai săi să-l poată auzi:

— Luați avizul tuturor, doamnă, dar pentru a vă pronunța nu păstrați decât părerea celor de care sunteți sigură. În felul acesta nu ne vom putea teme că o să ne scape răzbunarea.

— Un moment, un moment, îl întrerupse domnul de Bouillon sprijinindu-se în baston și ridicându-și piciorul gutos, ați vorbit de a îndepărta responsabilitatea de pe capul prințesei; sunt de acord, dar vreau ca și alții să împartă cu mine această răspundere. Nu vreau altceva decât să fiu socotit rebel în continuare, dar având-o pe doamna prințesă de o parte și poporul de cealaltă parte. Drace! Nu vreau să fiu izolat, eu am pierdut suveranitatea asupra Sedanului dintr-o glumă ca aceasta, în vremea aceea aveam pe cap un oraș. Cardinalul de Richelieu mi-a luat orașul, azi nu mai am decât capul și nu vreau să mi-l ia cardinalul Mazarin. De aceea cer ca jurați notabilitățile din Bordeaux.

— Semnăturile acestora, lângă semnăturile noastre, pfui!

— Cuiul susține grinda, doamnă, răspunse ducele de Bouillon, pe care conspirația lui Cinq Mars îl făcuse prudent pentru toată viața.

— Aceasta este părerea dumneavoastră, domnilor?

— Da, spuse ducele de La Rochefoucauld.

— Și dumneata, Lenet?

— Doamnă, spuse el, din fericire, eu nu sunt nici prinț, nici duce, nici ofițer, nici jurat, așa că am dreptul să mă abțin și mă abțin.

Atunci prințesa se ridică și invită adunarea pe care o convocase să răspundă, printr-un act energic, la provocarea regală. Abia își termină cuvântarea, că fereastra se deschise din nou și se auzi

pentru a doua oară, pătrunzând în sala tribunalului, miile de voci ale poporului strigând într-un singur glas:

— Trăiască doamna prințesă! Răzbunare pentru Richon! Moarte epernoniștilor și mazarinilor!

Doamna de Cambes apucă brațul lui Lenet.

— Domnule Lenet, simt că mor!

— Doamna vicontesă de Cambes, spuse el, cere alteței voastre permisiunea să se retragă.

— Încă nu, încă nu, spuse Claire, vreau…

— Locul dumneavoastră nu e aici, doamnă, o întrerupse Lenet. Nu puteți face nimic pentru el, am să vă țin la curent cu toate și o să încercăm să-l salvăm.

— Vicontesa se poate retrage, spuse prințesa. Doamnele care nu vor să asiste la această ședință sunt libere să o urmeze. Vrem să rămânem aici numai bărbați.

Nicio femeie nu se mișcă: una din veșnicele aspirații ale jumătății genului uman este de a râvni la exercitarea dreptului de a comanda. După spusele prințesei, doamnele acestea găsiseră ocazia de a fi bărbați pentru un moment: era prea fericită ocazia pentru a nu fi profitat de ea.

Doamna de Cambes ieși, susținută de Lenet. Pe scară îl întâlni pe Pompée pe care îl trimisese să se informeze.

— Ei? întrebă ea.

— E arestat, răspunse el.

— Domnule Lenet, spuse Claire, nu mai am încredere decât în dumneavoastră și speranță decât în Dumnezeu.

Și se îndreptă spre camera ei, disperată.

— Ce va trebui să-l întreb pe cel care va fi adus înaintea noastră? întrebă prințesa în momentul în care Lenet își relua locul lângă grefier, și pe cine va cădea soarta?

— Nimic mai simplu, doamnă, răspunse ducele. Avem vreo trei sute de prizonieri, din care vreo zece, doisprezece ofițeri: să-i întrebăm doar numele și gradul în armata regală; primul care va fi recunoscut drept guvernator de cetate, cum era bietul meu Richon, ei bine! Acela va fi desemnat de soartă.

— Este inutil să ne pierdem timpul ca să interogăm zece, doisprezece ofițeri diferiți, spuse prințesa. Domnule grefier, aveți un registru, căutați și numiți pe prizonierii de un grad egal cu cel avut de domnul Richon.

— Nu sunt decât doi, doamnă, răspunse grefierul: guvernatorul de pe insula Saint-Georges și guvernatorul din Branne.

— Avem doi, așa este, strigă prințesa, vedeți că soarta ne ajută. Labussiere, sunt arestați?

— Desigur, doamnă, răspunse căpitanul comandantul gărzii, și

amândoi așteaptă în fortăreață ordinul de a fi aduși în fața alteței voastre.

— Să fie aduși, spuse doamna de Condé.

— Pe care să-l aducem? întrebă Labussiere.

— Aduceți-i pe amândoi, răspunse prințesa, numai că vom începe cu cel mai vechi ca dată, cu domnul guvernator de pe insula Saint-Georges.

XX.

Ordinul fu urmat de o tăcere de moarte, pe care o tulbură doar zgomotul pașilor comandantului gărzii care se depărta și de murmurul neîntrerupt al mulțimii, căci ordinul acesta avea să arunce rebeliunea domnilor prinți pe un drum teribil și mult mai periculos decât acela pe care mersese până atunci. Printr-o singură acțiune, prințesa, consilierii săi, armata și orașul însuși erau puși, într-un fel, în afara legii; însemna să faci răspunzătoare de interesele și, mai cu seamă, de pasiunile unora, o populație întreagă. Era să se reediteze în mic ceea ce Comuna din Paris făcuse la 2 septembrie. Însă, după cum se știe, Comuna din Paris acționase în stil mare.

În sală nu se auzea nicio respirație; toate privirile erau îndreptate spre ușa pe unde urma să intre prizonierul. Prințesa, ca să-și joace bine rolul de președinte, se prefăcea că răsfoiește niște registre; domnul de La Rochefoucauld luase o atitudine visătoare, domnul de Bouillon vorbea cu doamna de Tourville despre guta care îl făcea să sufere.

Lenet se apropie de prințesă pentru a încerca un ultim efort; nu că ar fi sperat, dar era unul din acei oameni austeri care-și fac datoria până la capăt, pentru că se simt obligați să o facă.

— Gândiți-vă, doamnă, că jucați pe o carte viitorul casei dumneavoastră.

— Nu e niciun merit în asta, sunt sigură că voi câștiga, spuse tăios prințesa.

— Domnule duce, spuse Lenet întorcându-se spre La Rochefoucauld, dumneavoastră care sunteți superior inteligențelor vulgare și pasiunilor omenești, nu-i așa că sfătuiți moderațiunea?

— Domnule, răspunse ducele cu fățărnicie, discut lucrul acesta cu rațiunea.

— Discutați-l cu conștiința, domnule duce, ar fi mai bine!

În acel moment se auzi un zgomot surd. Se închisese poarta de fier. Zgomotul acesta se răsfrânse în toate inimile, căci anunța sosirea unuia dintre prizonieri. În curând pașii se auziseră pe scară, halebardele răsunară pe dale, ușa se deschise și Canolles apăru în cadrul ei.

Niciodată nu arătase mai elegant, niciodată nu fusese atât de frumos; figura lui, senină, își păstrase culoarea împurpurată a bucuriei și a neștiinței. Înaintă ușor, fără afectare, cum ar fi făcut-o în casa avocatului Lavie sau a președintelui Lalasne și salută cu respect pe prințesă și pe duci. Prințesa însăși fu uimită de această totală dezinvoltură, de aceea rămase un moment cu ochii asupra tânărului.

Apoi, rupse tăcerea.

— Apropiați-vă, domnule, spuse ea.

Canolles se supuse și salută a doua oară.

— Cine sunteți?

— Sunt baronul Louis de Canolles, doamnă.

— Ce grad aveați în armata regală?

— Eram locotenent-colonel.

— N-ați fost guvernator pe insula Saint-Georges?

— Am avut această onoare.

— Ați spus adevărul?

— În toate privințele, doamnă.

— Grefier, ați scris întrebările și răspunsurile?

Grefierul făcu un semn afirmativ, înclinându-se.

— Atunci, semnați, domnule, spuse prințesa.

Canolles luă pana, ca un om care nu știe pentru ce i se dă o poruncă, dar care se supune din deferență pentru rangul persoanei care a dat-o și semnă surâzând.

— Bine, domnule, spuse prințesa, acum vă puteți retrage.

Canolles salută din nou pe nobilii judecători și se retrase cu aceeași dezinvoltură și cu aceeași grație, fără să manifeste nici curiozitate, nici uimire.

Abia se închisese ușa în urma lui că prințesa se ridică și întrebă:

— Ei bine, domnilor?

— Să votăm, doamnă spuse ducele de La Rochefoucault.

— Să votăm, repetă ducele de Bouillon.

Apoi întorcându-se spre jurați:

— Domnilor, ați vrea să vă dați părerea?

— După dumneavoastră, monseniore, răspunse un burghez.

— Nu, nu înaintea dumneavoastră! strigă o voce puternică.

În vocea aceasta se simțea atâta curaj încât toată lumea rămase uimită.

— Ce înseamnă, asta? întrebă prințesa, încercând să recunoască figura celui care vorbise.

— Asta înseamnă, spuse apăsat un om ridicându-se ca să nu fie nicio îndoială asupra persoanei care vorbea, asta înseamnă că eu, Andre Lavie, avocat regal, consilier pe lângă parlament, cer, în numele regelui, și mai ales în numele umanității, privilegiu și siguranță pentru prizonierii reținuți în Bordeaux pe cuvânt de onoare. În consecință, pun concluzii în acest sens.

— Oh! Oh! Domnule avocat, spuse prințesa încruntându-se, vă rog să lăsați stilul de procedură cu mine, căci nu mă pricep la toate acestea. Noi urmărim aici o problemă de sentiment și nu un proces meschin și șicanator; cred că fiecare membru al tribunalului va înțelege această legătură.

— Da, da, strigară în cor jurații și ofițerii, să votăm domnilor, să votăm!

— Am spus-o și o repet, spuse Lavie fără să se tulbure de apostrofarea prințesei, cer înlesnire și siguranță pentru prizonierii ținuți pe cuvânt de onoare. Ceea ce cer nu este o formulă procedurală, este un principiu din dreptul ginților.

— Iar eu adaug, strigă Lenet, că, înainte de a fi fost atât de crunt lovit, Richon a fost audiat și că este drept să-i ascultăm și noi pe acuzați.

— Iar eu declar, spuse d'Espagnet, șeful burghezilor, care atacaseră cetatea din Saint-Georges împreună cu domnul de La Rochefoucauld, iar eu declar că dacă se face apel la clementă, orașul se va revolta.

Un murmur de afară păru că răspunde acestei afirmații și că o confirmă.

— Să ne grăbim, spuse prințesa. La ce îl condamnăm pe acuzat?

— Acuzații, doamnă, că sunt doi?

— Unul singur nu vă ajunge? spuse Lenet surâzând disprețuitor față de acest servilism sângeros.

— Atunci care, care? repetară aceleași voci.

— Cel mai gras, canibalilor! strigă Lavie. Ah! Vă plângeți de o nedreptate, vă plângeți că a fost un sacrilegiu și vreți să răspundeți unui asasinat prin două crime! Frumoasă adunare de filosofi și de soldați care se transformă în călăi!

Ochii înflăcărați ai celor mai mulți dintre judecători păreau gata să-l trăsnească pe curajosul avocat regal. Doamna de Condé se ridicase și, sprijinindu-se de masă, părea că întreabă din privire pe asistenți pentru a se asigura că vorbele sale fuseseră auzite bine și dacă ar fi putut exista pe lume un om atât de îndrăzneț care să poată spune asemenea cuvinte în fața ei.

Lavie înțelese că prezența lui învenina totul și că felul său de a-i apăra pe acuzați, în loc de a-i salva, îi pierdea. Se hotărî să se retragă, nu ca un soldat care dezertează, ci ca un judecător care se recuză.

— În numele lui Dumnezeu, spune el, protestez împotriva a ceea ce vreți să faceți! În numele regelui, v-o interzic!

Și, răsturnându-și scaunul cu un gest de majestuoasă furie, ieși din sală, cu fruntea sus, cu mersul sigur, ca un om sigur că și-a făcut datoria și fără să se sinchisească de necazurile care pot rezulta dintr-o datorie împlinită.

— Insolent! murmură prințesa.

— Bine! Bine! Lăsați-l, spuseră câteva voci, o să-i vină rândul și domnului Lavie.

— Să votăm, spuse aproape unanimitatea judecătorilor.

— Dar, de ce să votați, fără să fi ascultat pe ambii acuzați? spuse Lenet. Poate că unul vă va părea mai vinovat decât celălalt. Poate că veți opri răzbunarea la un singur cap, în loc de a o extinde la două capete.

În acel moment se auzi deschizându-se poarta a doua oară.

— Bine! Fie! spuse prințesa, vom vota o dată asupra ambilor.

Tribunalul care se și ridicase cu zgomot se așeză din nou. Se auzi un nou zgomot de pași, răsună din nou zgomotul halebardelor, ușa se deschise și Cauvignac apăru la rândul său.

Noul sosit făcea un contrast izbitor cu Canolles; hainele sale care se mai resimțeau încă de pe urma atacurilor populației, erau încă în dezordine cu toată grija care o pusese ca să se înlăture aceste urme. Privirea lui se îndreptă repede spre jurați, ofițeri, duci și prințesă, cuprinzând tot tribunalul cu o privire circulară, apoi cu aerul unei vulpi care umblă cu șiretlicuri, înaintă, sondând, ca să spunem așa, terenul la fiecare pas, cu urechea ciulită, palid și vădit îngrijorat.

— Alteța voastră mi-a făcut onoarea să mă cheme în fața sa? spuse el fără să fi fost întrebat.

— Da, domnule, răspunse prințesa! Am vrut să fiu lămurită de dumneavoastră asupra unor probleme care vă privesc și care pe noi ne deranjează.

— În cazul acesta, răspunse Cauvignac înclinându-se, sunt aici, doamnă, gata să răspund favorii pe care mi-o face alteța voastră.

Și se înclină, cu aerul cel mai grațios pe care îl putu lua, deși se vedea că aerul acesta era lipsit de dezinvoltură și de naturalețe.

— Foarte bine, răspunse prințesa, mai ales dacă veți răspunde tot atât de precis pe cât sunt întrebările noastre.

— Îmi permit să arăt alteței voastre, spuse Cauvignac, că întrebarea fiind întotdeauna pregătită dinainte iar răspunsul nefiind niciodată, este mult mai ușor a întreba decât a răspunde.

— Oh! Întrebările noastre vor fi atât de clare și de precise, spuse prințesa, încât vă vom scuti de nevoia de a reflecta. Numele dumneavoastră?

— Ei bine! Iată, doamnă, de la început o întrebare stânjenitoare.

— Cum se poate?

— Da, se întâmplă adesea că ai două nume, numele primit de la părinți și numele pe care ți-l iei singur. De exemplu eu, am crezut că un oarecare dreptate să-mi abandonez primul nume ca să iau un altul mai puțin cunoscut. Pe care din cele două doriți să-l declar?

— Acela sub care v-ați prezentat la Chantilly? Acela sub care v-ați angajat să ridicați pentru mine o companie, acela sub care ați recrutat-o, în sfârșit acela sub care v-ați vândut domnului de Mazarin.

— Iertați-mă, doamnă, spuse Cauvignac, dar mi se pare că am

mai avut onoarea să răspund cu succes întrebărilor din timpul audienței pe care alteța voastră mi-a făcut favoarea să mi-o acorde astăzi de dimineață.

— De aceea, acum, nu vă pun decât o singură întrebare, spuse prințesa care începuse să-și piardă răbdarea, nu vă întreb decât numele dumneavoastră.

— Ei bine, iată tocmai ce mă stânjenește.

— Scrieți baron de Cauvignac, spuse prințesa.

Acuzatul nu protestă, iar grefierul scrise.

— Acum, gradul dumneavoastră? spuse prințesa sper că nu veți avea nicio greutate să răspundeți la această întrebare.

— Dimpotrivă, doamnă, tocmai întrebarea aceasta mi se pare dintre cele mai stânjenitoare. Dacă mă întrebați de gradul meu ca savant sunt bacalaureat în litere, licențiat în drept, doctor în teologie și răspund imediat, așa cum vrea alteța voastră.

— Nu, domnule, vorbim de gradul dumneavoastră ca militar.

— Ah! Ei bine, asupra acestui punct mi-e imposibil să răspund alteței voastre.

— Cum așa?

— Pentru că, eu însumi n-am știut bine niciodată, ce eram cu adevărat.

— Încercați să vă fixați asupra acestui punct, domnule, pentru că vreau să știu.

— Ei bine, mai întâi m-am făcut locotenent prin propria mea putere, însă cum n-aveam autoritatea să semnez brevete și pentru că n-am avut niciodată mai mult de șase oameni în subordine în tot timpul cât am purtat acest titlu, cred că n-am dreptul să mă folosesc de el.

— Însă eu, spuse prințesa, eu v-am făcut căpitan, așa că sunteți căpitan.

— Ah! Iată tocmai unde stânjeneala mea se mărește, iar conștiința protestează. Am avut de atunci convingerea că orice grad militar în stat ca să aibă valoare trebuie să emane de la voința regală. Or, alteța voastră, a avut, fără îndoială, intenția de a mă face căpitan, dar cred că n-are acest drept. În cazul acesta n-am fost căpitan, după cum n-am fost nici locotenent.

— Fie, domnule, dar să presupunem că n-ați fost locotenent prin propria dumneavoastră putere, nici căpitan prin autoritatea mea, ținând seama că nici dumneavoastră, nici eu n-aveam autoritatea să semnăm brevete. Dar cel puțin guvernator al cetății Branne, sunteți. Și cum de data aceasta numirea v-a semnat-o regele, nu mai puteți contesta valoarea acestui act.

— Iată, doamnă, tocmai faptul cel mai contestat din cele trei.

— Cum așa? strigă prințesa.

— Este adevărat că am fost numit, dar funcția nu mi-am luat-o în primire. Ce constituie titlul? Nu deținerea titlului însuși, ci îndeplinirea funcției aferentă acestui titlu. Or eu n-am îndeplinit nicio obligație din cele care reveneau funcției la care fusesem avansat; nici n-am pus piciorul în unitatea care mi s-a dat s-o conduc; din partea mea n-a fost un început de executare, așa că nu sunt nici guvernator în Branne, după cum n-am fost nici căpitan, înainte de a fi fost guvernator, sau locotenent înainte de a fi fost căpitan.

— Totuși, domnule, ați fost găsit pe drumul spre Branne.

— Desigur, dar la o sută de pași de locul unde am fost arestat drumul se bifurcă: unul din drumuri merge la Branne iar celălalt la Isson. Cine poate spune că nu veneam de la Isson, sau tot așa de bine de la Branne?

— Bine, spuse prințesa, tribunalul va aprecia apărarea dumneavoastră. Grefier, scrieți, guvernator la Branne.

— Nu vreau să mă opun așa că alteța voastră să pună să scrie ce-i convine.

— Am scris, doamnă, spuse grefierul.

— Bine. Și acum, domnule, se adresă prințesa lui Cauvignac, semnați interogatoriul.

— Aș face-o cu cea mai mare plăcere, doamnă, spuse Cauvignac, și aș fi încântat să fac ceva care să fie agreabil alteței voastre, însă în lupta pe care a trebuit s-o susțin astăzi de dimineață împotriva populației din Bordeaux, luptă din care alteța voastră m-a smuls cu atâta generozitate prin intervenția muschetarilor săi, am avut nenorocirea să mi se scrântească mâna dreaptă, iar cu mâna stângă mi-a fost întotdeauna imposibil să scriu.

— Luați act de refuzul acuzatului, domnule, spuse prințesa grefierului.

— Imposibilitatea, domnule, scrieți imposibilitatea, spuse Cauvignac, să mă ferească Dumnezeu să refuz ceva unei atât de mari prințese așa cum este alteța voastră, dacă aceasta ar sta în puterea mea.

Și Cauvignac, salutând cu profund respect, ieși, însoțit de cei doi paznici.

— Cred că ați avut dreptate, domnule Lenet, spuse ducele de La Rochefoucauld, am greșit când nu ne-am asigurat de acest om.

Lenet era prea preocupat ca să răspundă. De data aceasta, obișnuita lui perspicacitate nu l-a servit bine; el spera că Cauvignac va atrage numai asupra lui mânia tribunalului, însă Cauvignac, cu veșnicele lui subterfugii, mai mult amuzase decât își iritase judecătorii. Numai că, interogatoriul lui distrusese tot efectul pe care îl produsese interogatoriul lui Canolles, dacă ar fi produs

vreunul, iar noblețea, sinceritatea, loialitatea primului prizonier dispăruse, dacă am putea spune așa, sub viclenia celui de-al doilea. Cauvignac îl umbrise pe Canolles.

De aceea, când se trecu la vot, unanimitatea voturilor a fost pentru condamnarea la moarte.

Prințesa puse să se numere voturile și, ridicându-se, anunță cu solemnitate hotărârea care se pronunțase.

Apoi, fiecare, semnă pe rând, în registrul deliberărilor. Mai întâi ducele d'Enghien, biet copil care nu știa ce semnează și a cărui primă semnătură avea să coste viața unui om; apoi prințesa, apoi ducii, apoi doamnele din consiliu, apoi ofițerii, apoi jurații; în felul acesta toată lumea se făcuse părtașe la represalii. Nobilimea și burghezia, armata și parlamentul, toată lumea trebuia pedepsită. Or, se știe că atunci când trebuie pedepsită toată lumea, nu se pedepsește nimeni.

Atunci, după ce toată lumea semnă, prințesa, care obținuse răzbunarea și căreia această răzbunare îi satisfăcea orgoliul, deschise ea însăși fereastra, care se mai deschisese de două ori și din dorința de popularitate care o rodea, se adresă mulțimii cu voce puternică:

— Domnilor bordelezi, Richon va fi răzbunat în mod demn, încredeți-vă în noi.

Un ura, asemeni unui tunet, primi această declarație iar poporul se răspândi pe străzi, fericit, de pe acum, de spectacolul pe care i-l promitea prințesa.

Dar abia reveni în cameră doamna de Condé, însoțită de Lenet care o urma trist, sperând încă să-i poată schimba hotărârea, că se deschise ușa și doamna de Cambes, palidă, deznădăjduită, i se aruncă la picioare.

— Oh, Doamnă, pentru numele lui Dumnezeu, ascultați-mă! În numele cerului, nu mă respingeți!

— Ce s-a întâmplat, copila mea? întrebă prințesa, de ce plângi în halul acesta?

— Plâng, doamnă, pentru că am aflat că s-a votat pedeapsa cu moartea, iar dumneavoastră ați confirmat acest vot și cu toate acestea, nu veți putea lăsa să fi ucis domnul de Canolles.

— De ce, draga mea? Și ei l-au ucis pe Richon.

— Dar, doamnă, pentru că domnul de Canolles a salvat pe altețа voastră la Cantilly.

— Trebuie să-i fiu recunoscătoare că a fost păcălit de șiretenia noastră?

— Ei bine, doamnă, aici este eroarea: pentru că domnul de Canolles n-a fost un singur moment înșelat de substituire. M-a recunoscut din primul moment.

— Pe tine, Claire?

— Da, doamnă. Am făcut o parte din drum împreună; domnul de Canolles mă cunoștea, în sfârșit, domnul de Canolles era îndrăgostit de mine și în această situație… Ei bine!… Doamnă… Poate că a greșit, dar nu trebuie să-i faceți un reproș… În această situație, el a sacrificat datoria, dragostei.

— Atunci, el este cel pe care îl iubești…?

— Da, spuse contesa.

— Cel pentru care ai venit să-mi ceri permisiunea să te căsătorești…?

— Da.

— Așadar…

— Era chiar domnul de Canolles, strigă vicontesa, domnul de Canolles care mi s-a predat mie la Saint-Georges și care, fără mine, urma să se arunce în aer împreună cu soldații dumneavoastră… În sfârșit, domnul de Canolles care ar fi putut să fugă și care mi-a predat mie sabia ca să nu fie despărțit de mine. Înțelegeți că dacă moare el, trebuie să mor și eu, doamnă, pentru că eu l-am ucis!

— Copil scump, spuse prințesa, cu o oarecare emoție, gândește-te că ce-mi ceri tu, este un lucru imposibil. Richon e mort, Richon trebuie răzbunat. O hotărâre a fost luată, ea trebuie executată: chiar dacă soțul meu mi-ar cere ce-mi ceri tu și tot l-aș refuza.

— Oh! Nefericită ce sunt, nefericită ce sunt! strigă doamna de Cambes, clătinându-se și izbucnind în hohote, eu l-am pierdut!

Atunci Lenet, care tăcuse, se apropie de prințesă.

— Doamnă, spuse el, nu vă este de ajuns o singură victimă, aveți nevoie de două capete ca să răzbunați capul domnului Richon?

— Ah! Ah! spuse prințesa, domnul-omul sever, cu alte cuvinte îmi cereți viața unuia și moartea celuilalt. E drept asta, spuneți-mi?

— Doamnă, este drept ca atunci, când trebuie să moară doi oameni, dacă se poate, să moară numai unul, presupunând, că ar putea exista o gură care să aibă dreptul să stingă flacăra lumânării aprinsă de mâna lui Dumnezeu. Apoi, este drept, că dacă e de ales, atunci omul cinstit trebuie să fie salvat în locul intrigantului. Ar trebui să fii cinstit ca să-l eliberezi pe Barrabas și să-l crucifici pe Isus…

— Oh! Domnule Lenet, domnule Lenet, strigă Claire, vorbiți pentru mine, vă conjur! Pentru că sunteți un om și poate veți fi ascultat. Și dumneavoastră, doamnă, continuă ea, întorcându-se spre prințesă, amintiți-vă că mi-am petrecut viața în serviciul casei dumneavoastră.

— Și eu, spuse Lenet. Și totuși, pentru treizeci de ani de credință, n-am cerut nimic alteței voastre, însă în această ocazie, dacă alteța voastră este fără milă, eu i-aș cere, în schimbul acestor treizeci de

ani de serviciu credincios, o singură favoare.

— Care?

— De a mă lăsa să plec, doamnă, să mă duc să mă arunc la picioarele regelui, căruia îi voi închina restul zilelor mele, pe care le închinasem onoarei casei voastre.

— Ei bine! spuse prințesa, învinsă de aceste două rugăminți, nu amenința, bătrâne prieten, nu mai plânge, draga mea Claire, fiți liniștiți amândoi, pentru că vreți așa, unul singur va muri, dar să nu mi se ceară iertarea și pentru cel care va fi destinat să moară.

Claire luă mâna prințesei și o acoperi de sărutări.

— Oh! Doamnă, vă mulțumesc, vă mulțumesc! Din clipa asta și viața mea și viața lui vă aparțin.

— Și făcând așa, doamnă, spuse Lenet, veți fi și dreaptă și îndurătoare, ceea ce până acum n-a fost decât numai privilegiul lui Dumnezeu.

— Oh! acum, strigă Claire, nerăbdătoare, aș putea să-l văd? Aș putea să-l eliberez?

— În momentele acestea, o asemenea demonstrație este imposibilă, spuse prințesa, căci ne-ar pierde. Lasă-i pe prizonieri în închisoare; vor fi scoși în același timp, unul pentru libertate, celălalt pentru moarte.

— Dar n-aș putea să-l văd, să-l liniștesc, să-l consolez, măcar? întrebă Claire.

— Să-l liniștești? întrebă prințesa, cred că n-ai dreptul, dragă prietenă: s-ar afla hotărârea, s-ar comenta favoarea. Nu, nu se poate: mulțumește-te să-l știi salvat. Voi anunța celor doi duci hotărârea pe care am luat-o.

— Atunci, mă resemnez. Vă mulțumesc, doamnă, vă mulțumesc! strigă, Claire.

Și doamna de Cambes se retrase în grabă ca să plângă în libertate și să mulțumească lui Dumnezeu din adâncul inimii ei plină de bucurie și de recunoștință.

XXI

Cei doi prizonieri de război ocupau două camere în aceeași fortăreață. Cele două camere dădeau din una în alta și erau situate la parter; însă parterul închisorilor este ca etajul al treilea al unei case. Închisorile nu sunt construite ca orice fel de casă, ele au, în general, săpate în pământ, două etaje de celule.

Fiecare ușă a închisorii era păzită de un pichet de oameni aleși dintre soldații din garda prințesei; însă mulțimea, văzând preparativele care satisfăceau dorința ei de răzbunare, începu să se îndepărteze din jurul închisorii, unde se strânsese când aflase că cei doi prizonieri – Canolles și Cauvignac – fuseseră duși acolo. Atunci, pichetele care se găseau în coridorul interior, mai mult pentru a-i păzi pe prizonieri de furia mulțimii decât de teama de a nu evada, își părăsiră postul iar, pentru pază, se întăriră doar posturile de gardă.

De aceea, poporul nemaiavând nimic de văzut acolo unde se găsea, se îndreptă firește spre locul unde se făceau execuțiile, adică spre Esplanadă. Cuvintele aruncate de sus, de la fereastra sălii de consiliu, către mulțimea adunată, se răspândiră ca fulgerul în tot orașul; fiecare le comentase în felul său. Dar ceea ce ofereau în mod lămurit, era faptul că un spectacol înfiorător avea să aibă loc chiar în noaptea aceea sau cel mai târziu a doua zi: era o voluptate în plus pentru populație, aceea de a nu ști în mod precis la ce să se aștepte de la acest spectacol; era atracția neprevăzutului.

Meșteșugari, burghezi, femei, copii alergau spre metereze și pentru că era noapte întunecoasă iar luna nu avea să se arate decât spre miezul nopții, mulți alergau cu câte o torță în mână. Pe de altă parte, toate ferestrele erau deschise și mulți puseseră pe pervazuri sfeșnice sau lampioane, cum se face în zilele de sărbătoare. Cu toate acestea, după murmurul care se auzea în mulțime, după privirea speriată a curioșilor, după patrulele pe jos sau călare care se succedau, se vedea bine că prin asemenea pregătiri lugubre, nu se anunța o serbare obișnuită.

Din când în când, strigăte furioase porneau din grupele care se formau și se răspândeau cu o mare repeziciune cum se întâmplă sub influența unor importante evenimente. Strigătele erau asemănătoare cu acelea care, o dată sau de două ori, pătrunseseră în interiorul tribunalului.

— Moarte prizonierilor! Răzbunare pentru Richon!

Strigătele acestea, luminile acestea, zgomotul acesta de cai o smulseră pe doamna de Cambes din rugăciune. Se așeză la fereastră și începu să urmărească plină de teamă pe bărbații și femeile cu ochii injectați, strigând sălbatic, asemeni unor fiare lăsate libere

într-un circ care își cheamă, prin mugetele lor, victimele omenești pe care trebuiau să le sfâșie și se întreba cum de era cu putință ca atâtea ființe, cărora cei doi prizonieri nu le făcuseră niciun rău, să ceară cu o asemenea înverșunare moartea celor doi semeni ai lor, iar biata femeie care nu cunoștea din pasiunile omenești decât pe acelea care îmblânzesc inimile, nu știa cum să răspundă.

De la fereastra unde se găsea, doamna de Cambes vedea, ridicându-se deasupra caselor și grădinilor, turnurile înalte și severe ale fortăreței. Acolo era Canolles, acolo își aținti ea în mod deosebit privirea.

Dar totuși nu putea din când în când să nu se uite și în stradă și atunci vedea aceste figuri amenințătoare, auzea strigătele lor de răzbunare și flori de gheață ca niște fiori de moarte îi străbăteau tot corpul.

— Oh! spunea ea, deși mi s-a interzis să-l văd, trebuie să pătrund până la el! strigătele acestea vor fi ajuns și până la el; poate crede că l-am uitat; poate mă acuză; poate mă blestemă. Oh! Fiecare moment care se scurge fără să caut un mijloc de a-l liniști mi se pare o trădare față de el; mi-e cu neputință să rămân în această inacțiune, în timp ce el poate mă cheamă în ajutor! Oh! Trebuie să-l văd… Da, dar cum să ajung să-l văd, Doamne Dumnezeule! Cine mă va putea conduce până la închisoarea aceasta? Cine-mi va deschide ușa? Doamna prințesă mi-a refuzat biletul de trecere și a avut dreptul să o facă, ea care mi-a făcut atâta bine. Sunt gărzi, sunt dușmani în jurul fortăreței; o mulțime de nimeni care răcnesc, care au simțit mirosul de sânge și nu vor să li se smulgă prada din mână; s-ar putea crede că vreau să-l răpesc, să-l salvez? Da! Da! L-aș fi salvat dacă n-ar fi fost în siguranță sub paza cuvântului alteței sale; dacă le-aș spune că vreau să-l văd neapărat, n-ar crede și mă vor refuza; și, apoi, a încerca o asemenea tentativă împotriva voinței doamnei prințese m-ar face să-mi pierd favoarea pe care am dobândit-o în ochii ei? Nu m-aș expune să-și retragă cuvântul dat? Și, totuși, să-l las așa să-și treacă timpul în îngrijorare și în frământarea orelor lungi de noapte, oh! Simt că, și pentru el și mai ales pentru mine, ar fi cu neputință! Poate rugându-mă îmi va veni vreo idee bună.

Și doamna de Cambes îngenunche din nou și începu din nou să se roage cu atâta ardoare că ar fi mișcat-o chiar pe doamna prințesă, dacă ar fi putut-o auzi.

— Oh! N-am să mă duc! N-am să mă duc, își spunea ea, căci îmi dau bine seama că mi-e cu neputință să mă duc la el. Poate că toată noaptea mă va acuza… Dar mâine, mâine, nu-i așa, Doamne, că mă va ierta, când voi fi lângă el?

Totuși zgomotul acesta, această agitație a mulțimii, care mergea

crescând, aceste reflexe sinistre de lumină, care asemeni unor fulgere, pătrundeau până la ea și luminau din când în când camera rămasă în întuneric, îi provocau o asemenea teamă încât își acoperi urechile cu mâinile și închise ochii.

În acel moment ușa se deschise încet, fără zgomot și un bărbat intră, se opri o clipă în prag, fixând asupra ei o privire de afectuoasă milă și văzând cum i se zbuciumă umerii de hohotele de plâns, se apropie oftând și-i puse mâna pe braț.

Claire se ridică înspăimântată.

— Domnule Lenet, spuse ea, domnule Lenet, va să zică nu m-ați părăsit?

— Nu, răspunse el, m-am gândit că încă nu erați destul de liniștită și m-am încumetat să vin până la dumneavoastră ca să vă întreb dacă aș putea să vă fiu de folos cu ceva.

— Oh! Dragă domnule Lenet, strigă vicontesa, ce bun sunteți și cât de mult vă mulțumesc!

— Se pare că nu m-am înșelat, spuse Lenet. Rar se întâmplă să te înșeli când știi că oamenii suferă, adăugă el cu un surâs melancolic.

— Oh! Așa este, domnule, da, da, ați avut dreptate: sufăr! izbucni Claire.

— N-ați obținut oare tot ceea ce ați dorit, doamnă și, mărturisesc, mai mult decât aș fi putut spera chiar eu?

— Da, desigur, însă…

— Însă, înțeleg, nu-i așa că vă speriați când vedeți veselia acestei mulțimi însetată de sânge și vă înduioșați de soarta celuilalt nenorocit care va muri în locul iubitului dumneavoastră.

Claire se ridică din genunchi și rămase un moment nemișcată, pălind, cu ochii ațintiți asupra lui Lenet; apoi își duse mâna rece ca de gheață la fruntea îmbrobonată de sudoare.

— Ah! Iertați-mă, sau, mai curând, blestemați-mă! spuse ea, căci egoistă cum sunt nu m-am gândit la asta. Nu, Lenet, nu, vă mărturisesc cu toată modestia inimii mele, temerile, lacrimile, rugăciunile sunt pentru cel care trebuie să trăiască, căci absorbită cum sunt de dragostea mea, am uitat de cel care va muri!

Lenet surâse cu tristețe.

— Da, spuse el, așa trebuie să fie, pentru că asta este în firea omenească, poate egoismul indivizilor aduce salvarea maselor. Fiecare face în jurul său și alor săi un cerc cu o spadă. Haideți, haideți, doamnă, mărturisiți totul până la capăt. Mărturisiți că vă pare rău că se mai întârzie până când nenorocitul acela își va urma soarta; căci, prin moartea lui, nefericitul asigură viața logodnicului dumneavoastră!

— Oh! La aceasta încă nu m-am gândit, Lenet, v-o jur. Dar nu-mi obligați gândul să se oprească asupra acestui fapt, căci îl iubesc atât

de mult încât nu știu ce aș fi în stare să cer în nebunia dragostei mele.

— Sărman copil! spuse Lenet adânc înduioșat, de ce n-ați spus toate acestea mai devreme?

— Oh! Dumnezeule! Mă înfricoșați. E oare prea târziu și nu e cu totul salvat?

— Este, doamnă, răspunse Lenet, pentru că doamna prințesă și-a dat cuvântul; însă…

— Însă, ce?

— Însă, din păcate, în lumea asta nu ești sigur de nimic iar dumneavoastră care ca și mine îl credeți salvat, nu plângeți, oare, în loc de a vă bucura?

— Plâng că nu pot să-l văd, dragă prietene, răspunse Claire. Închipuiți-vă că trebuie să audă și el zgomotele acestea îngrozitoare și să creadă pericolul aproape; gândiți-vă că poate să mă acuze de slăbiciune, de uitare, de trădate. Oh! Lenet, ce chin! Dacă prințesa ar ști cât sufăr, i-ar fi milă de mine.

— Ei bine, vicontesă, trebuie să-l vedeți.

— Să-l văd, imposibil. Știți bine că i-am cerut permisiunea alteței sale și că altețа sa m-a refuzat.

— Știu, în adâncul sufletului o aprob și totuși…

— Și totuși, mă sfătuiți la nesupunere! strigă Claire surprinsă, privindu-l fix pe Lenet care, încurcat de această privire, lăsă capul în jos.

— Sunt bătrân, vicontesă, și încrezător tocmai pentru că sunt bătrân, nu în această împrejurare, pentru că cuvântul prințesei este sfânt: a spus că nu va muri decât unul din prizonieri; însă fiind obișnuit în timpul vieții acesteia atât de lungi să văd atâtea ocazii fericite întorcându-se împotriva celor care se credeau cei mai favorizați, sunt de părere că trebuie să folosești ocazia când se prezintă. Vedeți-l pe logodnicul dumneavoastră, vicontesă, vedeți-l, credeți-mă.

— Oh! strigă Claire, mă înspăimântați, Lenet.

— Nu intenționez asta, de altfel v-ar place să vă sfătuiesc să nu-l vedeți? Nu, nu-i așa? Și cu siguranță că m-ați mustra mai tare dacă aș fi venit să vă spun altceva decât ceea ce v-am spus acum.

— Da! Mărturisesc că așa e. Dar îmi spuneți să-l văd, era tocmai ceea ce mă rugam când ați sosit. Dar este, oare, cu putință?

— Este ceva imposibil pentru femeia care a cucerit Saint Georges? spuse Lenet surâzând.

— Vai! ripostă Claire, de două ore mă frământ să găsesc un mijloc de a pătrunde în fortăreață, fără să fi reușit.

— Și dacă vă dau eu această posibilitate, ce-mi dați? întrebă Lenet.

— V-aș da!… Ah! Iată, v-aș da mâna în ziua când voi merge la altar alături de el.

— Mulțumesc, copilă, spuse Lenet, ai dreptate: în adevăr te iubesc ca un părinte, mulțumesc.

— Mijlocul! Mijlocul! spuse Claire.

— Iată-l. Am cerut prințesei un bilet de liberă trecere pentru a vorbi cu prizonierii. Căci dacă ar fi fost posibil să-l salvez pe Cauvignac, aș fi vrut să-l atrag în partidul nostru; însă, acum, acest bilet este inutil, pentru că l-ați condamnat la moarte, prin rugămințile făcute pentru domnul de Canolles.

Claire se cutremură fără să vrea.

— Așa că, luați hârtia, continuă Lenet; după cum vedeți nu scrie pe ea niciun nume.

Claire luă biletul și citi:

„*Temnicerul din fortăreață va permite purtătorului acestui bilet să vorbească, timp de o jumătate de oră, cu care va voi din cei doi prizonieri de război.*

Claire Clémence de Condé”

— Aveți un costum bărbătesc, spuse Lenet, îmbrăcați-l. Aveți autorizația de liberă trecere, folosiți-o.

— Sărman ofițer! murmură Claire, neputând îndepărta din gând ideea că în locul lui Canolles va fi executat Cauvignac.

— I se va aplica legea comună, răspunse Lenet. Lipsit de putere, este devorat de cel puternic; fără sprijin, plătește pentru cel care e protejat. Am să-l regret, e un băiat de spirit.

În tot timpul acesta, Claire răsucea hârtia în mână.

— Vă dați seama că mă tentați cumplit cu această autorizație de liberă trecere? Vă dați seama că în momentul în care îl voi îmbrățișa pe sărmanul meu prieten, sunt în stare să-l duc până la capătul lumii?

— V-aș sfătui și eu s-o faceți, doamnă, dacă ar fi cu putință; însă biletul acesta nu este un act semnat în alb și nu-i puteți da altă destinație decât cea pe care o are.

— E adevărat, spuse Claire recitind biletul, și totuși domnul de Canolles mi-a fost dat, este al meu! Nimeni nu poate să mi-l smulgă.

— Dar nici nu se gândește nimeni la așa ceva. Haideți! Haideți, doamnă, nu vă pierdeți timpul, îmbrăcați-vă în haine bărbătești și plecați. Permisul vă dă o jumătate de oră; eu știu ce puțin înseamnă o jumătate de oră, dar după această jumătate de oră, va veni viața în toată libertatea ei. Sunteți tânără, viața va fi lungă; de-a Domnul să fie fericită!

Claire luă mâna lui Lenet, îl trase spre ea și-l sărută pe frunte

cum ar fi făcut cu cel mai iubitor părinte.

— Haideți! Haideți! spuse Lenet, împingând-o blând, nu vă pierdeți timpul: cel care iubește cu adevărat nu se poate resemna.

Apoi, privind-o cum trece în camera de alături unde Pompée o aștepta ca s-o ajute să se schimbe, murmură îngândurat:

— Vai! Cine poate ști…!

XXII

Strigătele, urletele, amenințările și agitația mulțimii nu-i scăpaseră lui Canolles. Printre gratiile ferestrei putuse vedea și el tabloul viu și animat care i se desfășura în fața ochilor și care era același de la un capăt la altul al orașului.

— La dracu! își zicea el, iată o întâmplare nefericită. Moartea asta a lui Richon… Bietul Richon! Era un viteaz. Moartea lui Richon o să sporească asprimea captivității noastre; n-o să mă mai lase să umblu prin oraș ca înainte; adio întâlniri și chiar căsătorie, dacă Claire nu se va mulțumi cu capela unei închisori. Dar se va mulțumi. Te căsătorești la fel de bine în orice capelă. Cu toate astea e un augur trist. De ce dracu s-a aflat vestea asta mâine în loc să se afle astăzi?

Apoi se apropie de fereastră și se aplecă în afară ca să vadă mai bine.

— Ce pază! Două santinele! Și când mă gândesc că o să fiu închis aici opt zile, sau poate cincisprezece, până s-o întâmpla vreun eveniment din cauza căruia să fie uitat acesta. Din fericire în timpul în care trăim evenimentele se succed cu repeziciune căci bordelezii sunt superficiali; iar eu așteptând voi avea, totuși, de trecut prin momente neplăcute. Biata Claire! Trebuie să fie disperată, dar bine că știe că am fost arestat. Oh! Da! Știe! Și știe că nu din cauza mea… Ei, asta e! Dar unde dracu se duce toată lumea asta? S-ar zice că spre Esplanadă! Și totuși, astăzi, nu e nicio paradă nici vreo execuție. Și toți se duc în aceeași direcție. S-ar părea că știu că mă aflu aici, ca un urs în dosul gratiilor…

Canolles făcu câțiva pași prin cameră, cu brațele încrucișate: în fața zidurilor unei închisori adevărate devenise filosof, cum de obicei, nu era.

— Ce lucru groaznic e războiul! murmură el. Uite cum a murit bietul Richon, cu care am cinat împreună abia acum o lună. Va fi căzut viteazul de el, peste tunurile lui, cum ar fi trebuit să fac și eu, dacă m-ar fi asediat oricine altul decât vicontesa. Războiul acesta al femeilor este, în adevăr, mult mai de temut decât oricare război obișnuit. Cel puțin, sunt mulțumit că n-am contribuit cu nimic la moartea unui prieten. Mulțumesc lui Dumnezeu că n-am tras sabia împotriva fratelui meu; asta mă consolează. Chiar și asta o datoresc tot micului meu geniu feminin; dacă stau să cântăresc bine, lui îi datoresc multe.

În acel moment un ofițer intră în cameră și-l întrerupse pe Canolles din monologul acesta interior.

— Vreți să cinați, domnule? îl întrebă el. În acest caz ordonați, temnicerul are ordin să vă aducă tot ce doriți.

— Haide! Haide! își zise Canolles, s-ar părea că se gândesc să mă trateze în mod onorabil cât mă vor ține aici. Un moment m-am temut de contrariu, văzând figura încruntată a prințesei și înfățișarea aspră a asesorilor…

— Aștept, spuse ofițerul înclinându-se.

— Ah! E adevărat, iertați-mă. Comunicarea dumneavoastră, prin extrema ei politețe, m-a făcut să mă gândesc la anumite lucruri… Dar să revenim: da, domnule, voi cina, pentru că mi-e foame; însă cum din firea mea sunt cumpătat, îmi va fi de ajuns masa unui soldat.

— Acum, spuse ofițerul apropiindu-se de el cu interes, n-aveți de făcut vreo comunicare în oraș?… Nu așteptați nimic? Ați spus că sunteți soldat, și eu sunt; procedați cu mine cum ați face-o cu un camarad.

Canolles se uită la ofițer cu uimire.

— Nu, domnule, spuse el, nu, n-am nicio comunicare de făcut în oraș; nu, nu aștept nimic, în afară, poate, de o persoană pe care nu o pot numi. Iar în ce privește propunerea de a mă purta cu dumneavoastră cum m-aș purta cu un camarad, vă mulțumesc mult pentru ea. Iată mâna mea, domnule, și, mai târziu, dacă voi avea nevoie de ceva, am să-mi amintesc.

De data asta, fu rândul ofițerului să-l privească pe Canolles cu uimire.

— Bine, domnule, spuse el, veți fi servit imediat, și se retrase.

Un moment mai târziu, intrau doi soldați care aduceau pe tăvi, o cină completă; mult mai fină decât ceruse Canolles. Se așeză la masă și mâncă cu poftă.

Soldații se uitau la el plini de uimire. Canolles crezu că râvnesc la el și cum vinul de Guyana era excelent, le spuse:

— Prieteni, cereți două pahare.

Unul din soldați ieși și se înapoie cu paharele cerute.

Canolles le umplu, apoi turnă câteva picături și în paharul lui.

— În sănătatea voastră, prieteni! spuse el.

Soldații ciocniră paharele de paharul lui Canolles și băură fără să-i întoarcă urarea.

— Nu sunt politicoși, se gândi Canolles, dar în schimb beau bine; nu poți avea totul.

Și-și continuă cina până la capăt.

Când termină, se ridică, iar soldații strânseră masa.

Ofițerul se întoarse.

— Ah! Drace! Domnule, îi spuse Canolles, ar fi trebuit să luați masa cu mine, a fost o cină excelentă.

— N-aș fi putut avea această onoare, domnule, pentru că de abia de un moment m-am ridicat și eu de la masă… Și m-am înapoiat…

— Ca să-mi țineți companie? întrebă Canolles. Dacă este așa, primiți, domnule, toate complimentele mele; căci este foarte amabil din partea dumneavoastră.

— Nu, domnule, misiunea mea este mai puțin plăcută. Am venit să vă spun că nu există preot în închisoare iar capelanul este catolic. Or după câte știu dumneavoastră sunteți protestant, iar deosebirea aceasta de cult, nu vă supără cumva…?

— Pe mine, domnule? Dar pentru ce? întrebă Canolles cu naivitate.

— Păi… Pentru a vă face rugăciunea, spuse ofițerul stingherit.

— Rugăciunea!… Bine! spuse Canolles râzând, am să mă gândesc la asta, mâin… Eu nu-mi fac rugăciunea decât dimineața.

Ofițerul se uită la Canolles cu o uluire care se transformă încet, încet, într-o profundă compătimire. Salută și ieși.

— Ah! Asta-i bună, spuse Canolles, lumea a început să se sminteasc㠄! De la moartea sărmanului Richon, toți oamenii pe care îi întâlnesc par niște idioți sau niște furioși… Ce dracu! Nu mi-e dat să văd nici măcar un om mai cu judecată…

Abia termină aceste cuvinte când ușa camerei lui Canolles se deschise din nou și înainte de a fi putut recunoaște cine intrase, cineva i se aruncă în brațe și înlănțuindu-i gâtul îi inundă fața cu lacrimi.

— Haide! strigă prizonierul, desfăcându-se din îmbrățișare, încă un nebun. În adevăr, parcă sunt la balamuc.

Dar, prin gestul pe care-l făcu când se smulse din îmbrățișare, aruncă la pământ pălăria necunoscutului iar frumosul păr blond al doamnei de Cambes se revărsă pe umerii vizitatorului.

— Dumneata aici? strigă Canolles repezindu-se spre ea ca s-o cuprindă în brațe. Dumneata! Ah! Iartă-mă că nu te-am recunoscut, sau mai bine zis că nu te-am ghicit…

— Tăcere! spuse ea, ridicându-și pălăria și punându-și-o repede pe cap, tăcere! Căci dacă s-ar ști că sunt eu, poate mi s-ar lua fericirea… În sfârșit, mi-e dat să te revăd iar… Oh! Doamne! Doamne! Cât sunt de fericită!

Și Claire, simțindu-și pieptul că i se umflă, izbucni în hohote:

— Iar! spuse Canolles; ai spus că ți-a fost permis să mă vezi, iar? Și-mi spui asta cu lacrimi în ochi… Ei asta e? Dar nu trebuia, oare, să mă revezi? continuă el râzând.

— Vai! Nu râde, prietene! spuse Claire, veselia dumitale îmi face rău… Te implor, nu râde! Mi-a fost atât de greu să ajung până la dumneata… Dacă ai ști… Era cât p-aci să nu vin… Fără Lenet, omul acela atât de cumsecade… Dar să revenim la dumneata, sărmane prieten. Doamne Dumnezeule! Iată-te… pe dumneata te-am regăsit? Pe dumneata pot să te mai strâng încă la piept…?

— Sigur că da, eu sunt, da, eu sunt, spuse Canolles surâzând.

— Oh! Ascultă, spuse Claire, n-are rost, nu mai afecta această atitudine veselă… Știu totul… Nu se știe că te iubesc și nu s-au ferit de mine…

— Dar ce anume știai? întrebă Canolles.

— Nu-i așa că nu mă așteptai? Nu-i așa că erai nemulțumit de tăcerea mea? Nu-i așa că începuseși să mă acuzi…?

— Zbuciumat, eu? Nemulțumit, asta da! Dar nu te acuzam!… Nu mă îndoiam că împrejurări peste puterea dumitale te țineau departe de mine, dar pentru mine cea mai mare supărare este că trebuie să amânăm căsătoria, vreo opt, sau poate chiar cincisprezece zile…

La rândul ei, Claire îl privi pe Canolles cu aceiași uimire cu care îl privise ofițerul cu un moment mai înainte.

— Cum? Vorbești serios sau chiar nu ești atât de înfricoșat? spuse ea.

— Înfricoșat, eu? spuse Canolles, de ce să fiu înfricoșat?… Sau poate am de înfruntat vreun pericol pe care nu-l știu?

— Oh! Nenorocitul! strigă ea, nu știe nimic.

Apoi, temându-se să-i destăinuiască, pe nepregătite, tot adevărul celui pe care acest adevăr îl amenința cu atâta cruzime, își opri pe buze cuvintele care îi țâșniră din fundul sufletului, făcând un efort supraomenesc asupra ei însăși.

— Nu, nu știu nimic, spuse grav Canolles. Dar ai să-mi spui totul, nu? Sunt bărbat! Vorbește, Claire, vorbește…!

— Știi că Richon e mort? întrebă ea.

— Da, răspunse Canolles, știu.

— Dar știi cum a murit?

— Nu, dar nu mă îndoiesc… A murit la datorie, nu-i așa, pe baricadele de la Vayres?

Claire păstră un moment de tăcere, apoi grav, ca bronzul unui clopot care bate un dangăt de moarte:

— A fost spânzurat în hala din Libourne, spuse ea.

Canolles făcu un pas înapoi…

— Spânzurat! strigă el, Richon, un soldat!

Apoi îngălbenindu-se dintr-o dată își duse la frunte mâna tremurândă:

— Ah! Acum înțeleg totul, spuse el; acum înțeleg arestarea mea, înțeleg interogatoriul care mi s-a luat, înțeleg și cuvintele ofițerului, tăcerea soldaților, înțeleg demersul dumitale, lacrimile când m-ai văzut atât de vesel, înțeleg, în fine, mulțimea aceasta, strigătele și amenințările ei… Richon a fost asasinat!… Cu mine va fi răzbunat Richon!

— Nu, nu iubitul meu! Nu sărman prieten al inimii mele! strigă Claire strălucind de veselie, apucându-i amândouă mâinile lui

Canolles, și privindu-l în adâncul ochilor. Nu, nu pe tine te vor sacrifica, dragă prizoniere! Da, nu te-ai înșelat; da, tu erai desemnat; da, tu erai condamnat; da, tu erai să fii pierdut, da, tu ai văzut moartea de aproape, frumosul meu logodnic!… Dar fii liniștit, poți vorbi de fericire și de viitor, cea care îți va închina toată viața, ți-a salvat viața!… Fii fericit, dar pe tăcute, căci poate ai să-l trezești pe nenorocitul tău tovarăș, cel asupra căruia va cădea furtuna, cel care trebuie să moară în locul tău…

— Oh! Taci, taci, dragă prietenă! Mă îngheți de groază, spuse Canolles, care, cu toate mângâierile lui Claire, își revenea cu greu din teribila lovitură care i se dăduse. Eu, atât de calm, de încrezător, atât de prostește de vesel, era gata să mor! Și asta când? În ce moment?… Dumnezeule! Tocmai când trebuia să fiu soțul dumitale!… Oh! Pe sufletul meu, ar fi fost un dublu asasinat!

— Ei numesc asta represalii, spuse Claire.

— Da, da… Este adevărat, au dreptate.

— Haide! Iată-te acum trist și visător.

— Oh! Nu de moarte mi-e teamă, însă moartea mă desparte de dumneata…

— Dacă ai fi murit, iubitule, aș fi murit și eu… Însă în loc de a te întrista atât, bucură-te cu mine… Chiar în noaptea asta, poate peste vreo oră… Vei ieși din închisoare… Ei bine! Or vin să te caut chiar eu, ori am să te aștept la poartă… Atunci, fără să pierdem un minut, o secundă, vom fugi… Da! Pe loc, nu mai vreau să aștept. Orașul acesta blestemat mă îngrozește… Astăzi, am reușit să te scap, dar mâine cine știe ce nenorocire neașteptată ar putea să mi te smulgă de lângă mine!

— Oh! spuse Canolles, știi draga mea, iubita mea, Claire, că-mi dai prea multă fericire dintr-o dată… Da! Da! Prea multă fericire! Simt că mor…

— Ei bine! Atunci reia-ți nepăsarea… Reia-ți veselia de mai înainte…

— Dar și dumneata… Reiați-o.

— Uite, râd.

— Și suspinul acesta?

— Suspinul acesta este pentru nefericitul care plătește cu viața lui bucuria noastră.

— Da, da… ai dreptate… Oh! De ce nu poți să mă iei chiar acum?… Hai, îngerul meu păzitor, întinde-ți aripile și ia-mă!

— Răbdare, răbdare, soțul meu iubit!… Mâine am să te iau… Unde? Nu știu… În paradisul dragostei noastre… Până atunci sunt aici.

Și Canolles o strânse cu putere în brațe.

Ea se agăță de gâtul tânărului și-și lăsă capul pe pieptul lui, în

care, din cauza atâtor sentimente, inima abia mai bătea.

Deodată, și pentru a doua oară, un suspin dureros pornit din adâncul sufletului i se opri pe buze și cât de fericită era, inundă cu lacrimi fața lui Canolles, care își lipise fața de fața lui Claire.

— Ei bine! spuse el, asta ți-e bucuria, biet înger?

— Asta este ce mi-a mai rămas din durere.

În această clipă ușa camerei se deschise și ofițerul, care mai venise și înainte, anunță ca trecuse jumătate de oră prevăzută de liberă trecere.

— Adio! murmură Canolles, sau ascunde-mă în cutele pelerinei și ia-mă cu tine!

— Sărman prieten! răspunse, încet, Claire, taci, căci îmi sfâșii inima! Nu vezi că și eu mor de aceeași dorință? Ai răbdare pentru tine și mai ales ai răbdare pentru mine! Peste câteva ore ne vom reîntâlni ca să nu ne mai despărțim niciodată.

— Am răbdare, spuse Canolles vesel, deplin liniștit de această promisiune, însă trebuie să ne despărțim. Hai, curaj! Să spunem cuvântul: adio, Claire, adio!

— Adio! spuse ea încercând să surâdă, ad…

Dar nu putu sfârși acest cuvânt sfâșietor. Pentru a treia oară hohote de plâns îi înecară vocea.

— Adio! Adio" strigă Canolles îmbrățișând-o pe vicontesă și acoperindu-i fruntea cu sărutări fierbinți.

— Drace! murmură ofițerul, bine că știu că bietul băiat nu prea are de ce să se teamă, căci altfel iată o scenă care mi-ar fi zdrobit inima!

Ofițerul o conduse pe Claire până la ușă și se înapoie.

— Acum. Domnule, îi spuse el lui Canolles, care se trântise pe un scaun, copleșit de emoțiile prin care trecuse, acum nu-i destul să fii fericit, trebuie să fii sensibil și la durerea altora. Vecinul dumneavoastră, nenorocitul dumneavoastră tovarăș, cel care va muri, e singur, nimeni nu-l ocrotește, nimeni nu-l consolează. Cere să vă vadă. Am luat asupra mea acordarea acestei cereri, dar mai trebuie ca și dumneavoastră să fiți de acord.

— Cum să nu fiu de acord! strigă Canolles, cred și eu… Sărman nefericit! Îl aștept cu brațele deschise! Deși nu-l cunosc, dar asta n-are nicio importanță!

— Totuși, mi se pare că el vă cunoaște.

— Știe ce-l așteaptă?

— Nu, nu cred. Înțelege-ți dar, că trebuie să-l lăsați în continuare în această stare.

— Oh! Fiți liniștit.

— Așadar ascultați: vor suna orele unsprezece, eu am să mă întorc în post; după ora unsprezece doar temnicerii sunt stăpâni în

interiorul închisorii. Al dumneavoastră este prevenit, el știe că vecinul dumneavoastră va veni să vă vadă așa că va veni să-l ia de aici când va fi vremea să se întoarcă în celula lui. Dacă prizonierul nu știe nimic, nu-i spuneți nimic; dacă știe ceva, spuneți-i din partea noastră, că noi toți soldații îl plângem din toată inima. Căci dacă o muri nu e mare lucru, dar, la dracu, să fii spânzurat, înseamnă să mori de două ori.

— E hotărât că va muri…?

— De aceeași moarte ca și Richon. Acestea sunt represalii complete. Dar noi trăncănim iar el, desigur, că așteaptă răspunsul nostru cu îngrijorare.

— Mergeți, domnule, să-l aduceți și credeți-mă că vă sunt foarte recunoscător și pentru el și pentru mine.

Ofițerul ieși, deschise ușa celulei de alături iar Cauvignac, puțin palid, dar cu pas sigur și cu fruntea sus, intră în celula lui Canolles care făcu vreo câțiva pași în întâmpinarea lui.

Apoi ofițerul îi făcu lui Canolles un ultim semn de adio, îl privi pe Cauvignac cu compătimire și ieși împreună cu soldații ai căror pași grei se auziră, pierzându-se din ce în ce sub bolțile temniței.

Curând temnicerul începu să-și facă rondul. Se auziră cheile pe coridor.

Cauvignac nu era deloc abătut, pentru că era în omul acesta o neclintită încredere în ei înșuși, o nesfârșită speranță în viitor. Totuși, sub această aparență liniștită și sub masca sa aproape veselă, se strecurase o imensă durere, care, ca un șarpe, îi mușca inima. Omul acesta sceptic, care se îndoise întotdeauna de toate, se îndoia acum de el însuși.

De la moartea lui Richon, Cauvignac nu mai mânca și nu mai dormea.

Obișnuit să râdă de nefericirea altora, pentru că și nefericirea lui o trata în glumă, filosoful nostru nu s-ar fi gândit niciun moment să râdă de un fapt care ar fi antrenat rezultatul acesta teribil dar, fără să vrea, întrevedea, în țele acestea misterioase care îl făceau responsabil de moartea lui Richon, mâna nepăsătoare a providenței și începuse să creadă, dacă nu în răsplătirea faptelor bune, cel puțin în pedepsirea celor rele.

Așa că se resemnase: nu mânca și nu dormea, după cum am mai spus.

Și, ciudat mister al acestui suflet original care totuși nu era egoist, ceea ce îl izbea încă mai mult decât propria sa moarte, prevăzută dinainte, era moartea tovarășului acesta al lui pe care îl știa la doi pași de el așteptând, fie hotărârea fatală, fie executarea fără hotărâre. Toate acestea i-l aminteau pe Richon, spectrul său răzbunător și dubla catastrofă, consecință a ceea ce considerase la

început o glumă încântătoare.

Prima idee a fost să evadeze; căci deși prizonier pe cuvânt de onoare, pentru că nu se respectaseră angajamentele luate față de ei, credea la rândul său, și fără niciun scrupul, că putea să nu-și respecte nici el angajamentele luate. Însă, cu toată perspicacitatea minții lui ascuțite și cu toată ingeniozitatea mijloacelor, trebuise să recunoască, în cele din urmă, că un asemenea lucru nu era cu putință. Atunci se convinse și mai mult că era prins în ghearele unei fatalități de neînlăturat. Din momentul acela nu-și mai dorea decât un lucru și anume să stea de vorbă câteva momente cu tovarășul lui, al cărui nume păru că trezise în el o tristă surpriză și să se împace, prin el, cu toată omenirea pe care o insultase cu atâta cruzime.

Nu putem spune că toate aceste gânduri ar fi fost niște remușcări, nu… Cauvignac era prea filosof ca să aibă asemenea remușcări, dar avea totuși ceva care se asemăna cu ele și anume un puternic dispreț pentru faptul de a fi făcut un rău de pomană. Poate că după un timp și într-o împrejurare care l-ar fi menținut pe Cauvignac în această stare de spirit, un asemenea sentiment ar fi avut același efect ca remușcarea, dar timpul acesta nu venise.

— Intrând în celula lui Canolles, așteptă mai întâi cu prudența lui obișnuită să-l vadă plecat pe ofițerul care îl introdusese, apoi după ce ușa fu bine închisă iar ferestruica de la ușă zăvorâtă, se îndreptă spre Canolles, care, așa cum am mai spus, făcu și el, la rândul lui, câțiva pași în întâmpinarea vizitatorului, și-i strânse mâna cu căldură.

Cu toată gravitatea situației, Cauvignac nu se putu abține să nu surâdă recunoscând pe tânărul elegant și frumos, cu spirit aventurier, totdeauna vesel, pe care îl surprinsese de două ori în situații cu totul deosebite de cea de azi, o dată ca să-l trimită în misiune la Mantes, a doua oară ca să-l trimită la Saint-Georges. Și, în afară de asta, își mai amintea că-i uzurpase numele pentru un scurt timp și grozava mistificare pe care i-au făcut-o ducelui. Dar, oricât de lugubră ar fi fost închisoarea, întâmplarea de care își aminti era atât de veselă, încât, pentru o secundă, trecutul se impuse prezentului.

La rândul său, Canolles îl recunoscu de la prima vedere pentru că îl mai întâlnise în cele două împrejurări de care am vorbit și cum, în definitiv, în ambele împrejurări, Cauvignac, fusese pentru el un aducător de vești bune, mila pentru soarta care îl aștepta pe acest nenorocit crescu și mai mult în sufletul lui, mai ales când știa că salvarea lui se datora pierderii irevocabile a lui Cauvignac. Și într-un suflet atât de delicat ca al lui, un asemenea gând producea mai multă remușcare decât ar fi produs o crimă adevărată în

sufletul tovarășului său.

Îl primi, deci, cu toată bunăvoința.

— Ei bine, baroane, îi spuse el, ce ziceți de situația în care ne aflăm, e destul de neplăcută după cât mi se pare.

— Da, iată-ne prizonieri și Dumnezeu știe când vom putea ieși de aici, răspunse Canolles, hotărât să îndulcească agonia tovarășului, cel puțin prin speranță.

— Cine știe când o să ieșim de aici! spuse Cauvignac. Să dea Dumnezeu pe care îl invocați să hotărască în bunătatea lui ca asta să se întâmple cât mai târziu cu putință! Dar mie nu-mi vine să cred că o să ne acorde un răgaz prea mare. Am văzut, din celula mea, cum ai văzut, desigur, și dumneata din celula dumitale, mulțimea exaltată îndreptându-se în grabă spre un loc care pare să fie Esplanada, dacă nu mă înșel. Cunoașteți Esplanada, și știți la ce folosește, baroane?

— Ah! Ah! Cred că exagerați situația. E adevărat că mulțimea alerga spre Esplanadă, dar, desigur, ca să asiste la vreo pedeapsă aplicată unui militar. Ar fi înfiorător să ne facă pe noi să plătim moartea lui Richon, căci niciunul, nici altul n-avem nicio vină în această moarte!

Cauvignac tresări și fixă asupra lui Canolles o privire care de la o expresie întunecată, trecu încetul cu încetul la o expresie de milă.

„Haide, își spuse el în sinea lui, încă unul care se înșală asupra situației sale. Trebuie să-i spun, totuși, care este realitatea, căci la ce bun să-l amăgești pentru ca, după aceea, lovitura să fie și mai grea, pe când, atunci când ai avut timp să fii pregătit, sfârșitul pare întotdeauna mai ușor”.

Apoi, după un moment de tăcere și de gândire:

— Domnule, îi spuse el lui Canolles luându-i amândouă mâinile și continuând să fixeze asupra lui o privire de care era stingherit, dragul meu domn, să cerem, dacă vreți, o sticlă sau două din acel bun vin de Branne pe care îl cunoașteți și din care aș fi băut după pofta inimii, dacă aș fi rămas guvernator mai mult timp. Vă spun drept că aveam o deosebită preferință pentru acest vin, din cauza căruia, în bună măsură, am cerut funcția aceea de guvernator. Dumnezeu m-a pedepsit pentru lăcomia mea.

— Sunt de acord cu totul, spuse Canolles.

— Bine, am să vă povestesc totul în timp ce vom bea din vinul acela, iar dacă vestea va fi proastă, vinul, măcar, va fi bun, el o va face mai ușor de suportat.

Atunci, Canolles bătu în ușă, dar nu primi niciun răspuns; bătu mai tare și după puțin, se apropie de prizonieri un copil care se juca pe coridor.

— Ce doriți? întrebă copilul.

— Vin, spuse Canolles, spune-i tatălui tău să aducă două sticle.

Copilul plecă și reveni după un moment.

— Tata vorbește acum cu un domn. O să vină imediat.

— Iartă-mă, spuse Cauvignac, îmi dai voie să-l întreb și eu ceva?

— Desigur.

— Dragul meu, spuse el cu voce blândă, cu ce domn vorbește tatăl tău?

— Cu un domn mare.

— Copilul acesta e fermecător, spuse Cauvignac; așteaptă și o să vezi că mai aflăm ceva… Și cum e îmbrăcat domnul aceia?

— În negru.

— Ei, drace! Auzi! În negru! Și cum îl cheamă pe domnul acesta îmbrăcat în negru? Nu cumva știi, dragul meu?

— Se numește domnul Lavie.

— Ah! Ah! izbucni Cauvignac, avocatul regal; cred că din partea lui nu ne putem aștepta la ceva prea rău. Să profităm de faptul că vorbesc ca să vorbim și noi.

Și strecură pe ușă o monedă:

— Ia-o prietene, spuse Cauvignac, ca să cumperi bile. E tare bine să-ți faci prieteni peste tot, spuse el, ridicându-se.

Copilul, vesel, luă moneda și mulțumi prizonierilor.

— Ei bine! spuse Canolles, ce ziceți?

— Ah, da! răspunse Cauvignac, spuneam că mi se pare că sunteți foarte departe de a înțelege soarta care ne așteaptă când vom ieși din această închisoare. Vorbiți de Esplanada, de o pedeapsă aplicată unor militari, de biciuirea unor străini; eu sunt îndemnat să cred că e vorba și de noi și că e vorba de ceva mai mult.

— Haida de! spuse Canolles.

— Mda! răspunse Cauvignac, dumneavoastră vedeți lucrurile într-o lumină mai puțin sumbră decât mi se pare mie și asta, poate, pentru că nu aveți aceleași motive de teamă pe care le am eu. Cu toate acestea, nu vă faceți prea multe iluzii despre soarta dumneavoastră; nici ea nu e prea strălucită, să fim sinceri. Însă situația dumneavoastră nu o influențează, cu nimic pe a mea iar a mea, trebuie să vă spun, asta este convingerea mea, a mea e încurcată al dracului. Domnule, știți cine sunt eu?

— Ei asta-i bună! Sunteți căpitanul Cauvignac, guvernatorul fortăreței din Branne nu-i așa?

— Da, pentru un moment, dar n-am purtat întotdeauna numele acesta, și n-am avut întotdeauna acest titlu. Mi-am schimbat numele adeseori, am purtat diferite grade, de pildă într-o zi, m-am numit baronul de Canolles, exact ca dumneavoastră.

Canolles îl privi pe Cauvignac.

— Da, vă înțeleg, spuse acesta, nu-i așa că vă întrebați dacă nu

cumva sunt sărit din minți? Ei bine! Liniștiți-vă, mă bucur de toate facultățile mele mintale, și n-am fost niciodată mai sănătos ca acum.

— Atunci explicați-vă, spuse Canolles.

— Nimic mai simplu. Domnul duce d'Epernon… Îl cunoașteți pe ducele d'Epernon, nu?

— După nume, căci nu l-am văzut niciodată.

— Norocul meu. Domnul d'Epernon, zic, găsindu-mă pe mine, odată, la o doamnă unde știam că nu erați rău primit, mi-am luat libertatea și v-am împrumutat numele.

— Ce vreți să spuneți, domnule?

— Ce-ați auzit, nimic mai mult; doar n-o să aveți egoismul să fiți gelos pe o femeie în momentul în care vă căsătoriți cu o alta și apoi, chiar dacă ați fi fost, ceea ce este în firea bărbatului, care este, hotărât lucru, un animal josnic, mi-o veți ierta imediat. Sunt prea apropiat de dumneavoastră ca să ne putem certa.

— Domnule, nu înțeleg un cuvânt din tot ce-mi spuneți.

— Spun că am dreptul să mă tratați ca pe un frate, sau cel puțin, ca pe un cumnat.

— Vorbiți în enigme și de aceea nu înțeleg absolut nimic.

— Ei bine! O să înțelegeți într-un cuvânt. Adevăratul meu nume este Roland le Lartigues și sunt fratele lui Nanon.

Canolles trecu de la neîncredere la o expansivitate subită.

— Dumneata ești fratele lui Nanon? strigă el. Bietul băiat!

— În adevăr, bietul băiat! spuse Cauvignac, acesta este cuvântul adevărat, ați pus punctul pe „i", căci în afară de o mulțime de alte neplăceri care vor rezulta din dezbaterile micului meu proces, o mai am și pe aceea de a mă numi Roland de Lartigues și de a fi fratele lui Nanon. Și știți că sora mea nu se bucură de prea mare trecere la domnii bordelezi. Cum vor afla că sunt fratele lui Nanon, sunt de trei ori pierdut. Și aici este și La Rochefoucauld și Lenet care știu tot.

— Ah! spuse Canolles, trezindu-i-se vechi amintiri din cele spuse de Cauvignac, ah! Acum înțeleg de ce, într-o scrisoare biata Nanon mă numea fratele ei. Ce prietenă excelentă…!

— Ah! Da, mărturisi Cauvignac, era o ființă foarte bună și-mi pare tare rău că nu i-am ascultat întotdeauna sfaturile cu sfințenie, dar, ce vreți, dacă am putea ghici viitorul, n-am mai avea nevoie de Dumnezeu.

— Ce o mai fi făcând Nanon? întrebă Canolles.

— Cine știe? Biata femeie trebuie să fie disperată, nu de mine căci nu știe de arestarea mea, ci de dumneata pentru că poate a aflat ce te așteaptă.

— Liniștiți-vă, spuse Canolles. Lenet nu va spune că sunteți

fratele lui Nanon. La rândul său domnul de La Rochefoucauld n-are niciun motiv să fie supărat pe dumneata. Nimeni n-o să afle nimic.

— Dacă n-o să se știe, despre asta, credeți-mă, se vor ști alte lucruri: o să se știe de pildă despre mine că am dat o oarecare scrisoare semnată în alb și că această scrisoare… Ah! Mai bine să uităm toate acestea, dacă se poate. Ce păcat că nu aduce vinul! Adăugă el uitându-se la ușă. Nimic nu e mai bun pentru uitare decât vinul.

— Haide, haide! Curaj! spuse Canolles.

— Pe dracu! Credeți că n-am? O să mă vedeți în momentul când vom merge să ne plimbăm pe Esplanadă. Un singur lucru mă preocupă: o să fim împușcați, decapitați sau spânzurați?

— Spânzurați? strigă Canolles. Slavă Domnului că suntem gentilomi și n-o să se aducă nobilimii o asemenea insultă.

— Ei bine! O să vedeți că sunt în stare să-mi facă mizerii asupra genealogiei, și apoi…

— Ce?

— Cine o să treacă primul, dumneata, sau eu?

— Dar, pentru Dumnezeu, spuse Canolles, nu-ți băga în cap asemenea lucruri! Nimic nu este mai puțin sigur decât această moarte de care te ocupi de pe acum: nu se judecă, nu se condamnă și nu se execută, așa, într-o noapte.

— Ascultă-mă, răspunse Cauvignac. Eram acolo când l-au judecat pe sărmanul acela de Richon, Dumnezeu să-i primească sufletul în ceruri! Ei bine, procesul, judecata și spânzurarea n-au durat decât trei, patru ore. Aici fiind o activitate mai redusă, pentru că doamna Anna de Austria este regina Franței, iar doamna de Condé nu e decât prințesă de sânge, noi o să avem vreo patru sau cinci ore. Ori, ținând seama că am stat arestați două ore și că au trecut două ore de când am compărut în fața judecătorilor, asta înseamnă, după toate socotelile, că mai avem încă o oră sau două de trăit: scurt.

— În orice caz, spuse Canolles, cred că vor aștepta dimineața ca să ne execute.

— Ah! Asta nu-i deloc sigur: o execuție la lumina făcliilor este un lucru foarte atrăgător; costă mai scump, e adevărat, dar cum în momentul de față doamna prințesă are mare nevoie de bordelezi, s-ar putea foarte bine să se hotărască pentru o asemenea cheltuială.

— St! șopti Canolles, aud pași.

— Drace! ripostă Cauvignac pălind ușor.

— Desigur că nu aduce vinul, spuse Canolles.

— Ah! Da, spuse Cauvignac fixând asupra ușii o privire mai mult decât atentă, ce mai e și asta: dacă temnicerul intră cu vinul e bine, dacă nu…

Ușa se deschise și temnicerul intră fără sticle.

Cauvignac și Canolles schimbară o privire plină de înțeles, dar temnicerul nu le dădu nicio atenție… Părea foarte grăbit, timp era puțin, în celulă era atât de întuneric…

După ce intră, închise ușa.

Apoi, apropiindu-se de prizonieri, scoase o hârtie din buzunar.

— Care dintre dumneavoastră doi este baronul de Canolles? întrebă el.

— Ah! Drace! răspunseră amândoi deodată, schimbând între ei o nouă privire.

Totuși Canolles ezită înainte de a răspunde, la fel și Cauvignac: primul purtase prea mult timp acest nume ca să se îndoiască acum că chemarea nu i s-ar fi adresat lui, dar și celălalt îl purtase destul ca să nu se teamă că i se putea adresa lui.

Totuși Canolles înțelese că trebuie să răspundă.

— Eu sunt, spuse el.

Temnicerul se apropie de el.

— Ați fost guvernator de fortăreață?

— Da.

— Și eu am fost guvernator de fortăreață și eu m-am numit Canolles, spuse Cauvignac. Haide, să ne explicăm, fără confuzie. Mi-e destul cu ce mi s-a întâmplat față de bietul Richon, ca să mai cauzez încă moartea cuiva.

— Așadar acum vă numiți Canolles, întrebă temnicerul.

— Da, răspunse Canolles.

— Așadar, v-ați numit, înainte, Canolles? i se mai adresă temnicerul lui Cauvignac.

— Da, răspunse el, înainte, numai într-o singură zi și încep să cred că am avut o idee foarte proastă în ziua aceea.

— Ați fost amândoi guvernatori de fortăreață.

— Da, răspunseră deodată și Canolles și Cauvignac.

— Acum, o ultimă întrebare prin care se va lămuri totul. Cei doi prizonieri fură foarte atenți.

— Care dintre dumneavoastră doi, este fratele doamnei Nanon de Lartigues, întrebă el?

Acum Cauvignac făcu o strâmbătură care ar fi fost comică într-un moment mai puțin solemn decât acesta.

— Nu vă spuneam eu, îl întrerupse el adresându-se lui Canolles, nu vă spuneam eu, dragă prietene, că pe această cale voi fi atacat!

Apoi, întorcându-se spre temnicer:

— Și dacă aș fi eu fratele doamnei Nanon de Lartigues, ce mi-ai spune, prietene?

— V-aș spune să mă urmați imediat.

— Drace! spuse Cauvignac.

— Dar și mie mi-a spus ca sunt fratele ei, interveni Canolles, încercând să abată puțin furtuna care se aduna în mod vizibil deasupra capului nefericitului său tovarăș.

— Un moment, un moment, spuse Cauvignac, trecând prin fața temnicerului și trăgându-l de o parte pe Canolles; un moment, gentilomule, nu e destul să fii dumneata fratele lui Nanon într-o asemenea împrejurare. Îmi ajunge că până acum i-am pus pe alții să plătească pentru mine, e drept să plătesc și eu la rândul meu.

— Ce vreți să spuneți? întrebă Canolles.

— Oh! Ar fi prea lung și vedeți bine că temnicerul nostru nu mai are răbdare și bate din picioare… Bine, prietene, bine, fii liniștit, vei fi urmat. Așadar, adio, drag tovarăș, continuă Cauvignac, cel puțin iată-mi îndoiala fixată asupra unui punct, trec eu primul. Să dea Dumnezeu să nu mă urmezi prea repede. Acum mai rămâne de știut felul morții. Drace! Măcar de n-ar fi spânzurătoarea. Ei! Mergem! Mergem! Ești foarte grăbit, viteazule, dragul meu prieten… Un ultim adio și noapte bună!

Apoi Cauvignac făcu un pas spre Canolles și-i întinse mâna. Canolles îi luă mâna și i-o stinse cu căldură.

În acest timp, Cauvignac îl privea cu o expresie ciudată.

— Vrei ceva? îl întrebă Canolles, vrei să-mi ceri ceva?

— Da, spuse Cauvignac.

— Atunci, spune repede.

— Te rogi uneori? întrebă Cauvignac.

— Da, răspunse Canolles.

— Ei bine! Când ai să te rogi… Spune un cuvânt și pentru mine.

Și, întorcându-se spre temnicerul care părea că se neliniștea din ce în ce mai mult:

— Eu sunt fratele doamnei Nanon de Lartigues, îi spuse, hai prietene…

Temnicerul nu aștepta să i se spună de două ori și-l luă cu el repede. Din pragul ușii Cauvignac îi făcu lui Canolles un ultim semn de adio.

Apoi ușa se închise, pașii se auziră depărtându-se pe coridor și totul recăzu într-o tăcere atât de adâncă, încât celui rămas i se păru o tăcere de moarte.

Canolles se cufundă într-o tristețe care părea soră cu spaima. Felul acesta de a ridica un om, în timpul nopții, fără zgomot, simplu, fără gardă, era mai înfricoșător decât toate pregătirile pentru supliciu făcute la lumina zilei. Toată spaima lui Canolles era pentru tovarășul său, căci încrederea lui în doamna de Cambes era atât de mare, încât de când o văzuse nu se mai temea pentru el, cu toată vestea nefericită pe care i-o dăduse.

De aceea singurul lucru care îl preocupa realmente în momentul

acela era soarta care se rezervase tovarășului smuls de lângă el. Atunci își aminti de ultima rugăminte a lui Cauvignac, îngenunche și începu să se roage.

Câteva minute mai târziu, se ridică simțindu-se consolat și puternic; nu mai aștepta decât un lucru și anume sosirea ajutorului promis de doamna de Cambes, sau prezența ei.

În acest timp, Cauvignac îl urma pe temnicer printr-un coridor întunecos, fără să scoată un cuvânt, dar gândindu-se cât se putea mai serios.

În capătul coridorului, temnicerul închise ușa cu aceeași grijă cu care închisese ușa la celula lui Canolles și după ce fu atent la niște zgomote nedeslușite care veneau de la etajul de jos:

— Haidem! spuse el, întorcându-se deodată spre Cauvignac, la drum, domnule gentilom.

— Sunt gata, răspunse Cauvignac nu fără oarecare măreție.

— Nu vorbiți atât de tare, spuse temnicerul, și mergeți mai repede.

Și începu să coboare pe o scară care ducea la celulele de sub pământ.

„Oh! Oh! își spuse Cauvignac, te pomenești că vor să mă ucidă pe înfundate sau să mă arunce în vreo celulă în care apoi să mă uite. Am auzit că uneori era destul să se expună cele patru membre într-o piață publică, așa cum a făcut Cesar Borgia cu don Ramiro d'Orco. Ia stai, temnicerul e singur, are cheile la brâu. Cu cheile astea trebuie să se deschidă vreo ușă undeva. El e mic, eu sunt mare, el e slab, eu sunt puternic; el e în fața mea, eu sunt în spatele lui. Aș putea să-l strâng de gât dacă aș vrea. Dar vreau?"

Și Cauvignac începu să-și întindă mâinile sale osoase ca să-și pună în aplicare planul la care se hotărâse, când, deodată, temnicerul se întoarse speriat.

— St! spuse el, nu auziți nimic?

„Hotărât lucru, își zise Cauvignac în sinea lui, e ceva neclar în toate acestea și dacă atâtea precauțiuni nu sunt de natură să mă liniștească, trebuie să mă îngrijoreze foarte mult".

De aceea se opri, deodată:

— Ia ascultă, unde mă duci?

— Nu vedeți? spuse temnicerul, în pivniță.

— Dar ce? Vor să mă îngroape de viu?

Temnicerul ridică din umeri, străbătu un labirint de coridoare și ajuns în dreptul unei uși mici, boltite și umede, în spatele căreia se auzea un zgomot ciudat; o deschise.

— Râul! strigă Cauvignac, înfiorat un moment de apa care se rostogolea, întunecată și neagră ca apa Aheronului.

— Da! Râul! Știți să înotați?

— Da… Nu… ba da… Adică. Dar de ce dracu mă întrebi toate astea?

— Pentru că dacă nu știți să înotați, vom fi obligați să chemăm o barcă gata pregătită care așteaptă acolo, dar asta înseamnă un sfert de oră pierdut, fără să mai ținem seama că s-ar putea să se audă semnalul pe care va trebui să-l dau și din cauza aceasta să fim prinși.

— Să fim prinși? strigă Cauvignac. Ei asta e! dar ce dragă prietene, înseamnă că evadăm?

— Pe dracu! Sigur că evadăm.

— Și unde anume?

— Unde vom vrea.

— Așadar sunt liber?

— Liber ca aerul.

— Oh! Doamne Dumnezeule! strigă Cauvignac.

Și fără să mai adauge niciun cuvânt pe lângă această elocventă exclamație, fără să mai privească în jurul său, fără să se sinchisească dacă însoțitorul îl urmează, sau nu, se aruncă în valuri și plonjă mai repede decât ar fi făcut-o o lutră(*vidră*) urmărită de dușmani. Temnicerul îl imită și, după un sfert de oră de eforturi înăbușite ca să lupte împotriva cursului apei, amândoi ajunseră la barcă. Atunci temnicerul fluieră de trei ori fără să se oprească din înotat; vâslașii recunoscând semnalul convenit, veniră în întâmpinarea lor, îi urcă repede în barcă și, fără vorbă, începură să tragă la rame din răsputeri. În cinci minute cei doi debarcau pe malul opus.

— Uf! spuse Cauvignac, care de când se hotărâse să se arunce în apă nu scoase un cuvânt! Uf! Iată-mă salvat. Dragă temnicerule, Dumnezeu să te răsplătească.

— În nădejdile recompensei lui Dumnezeu, am și încasat patruzeci de mii de livre care mă vor ajuta să aștept cu răbdare.

— Patruzeci de mii de livre! strigă uimit Cauvignac, cine dracu o fi cheltuit patruzeci de mii de livre pentru mine?

MĂNĂSTIREA DIN PEYSSAC.

I.

O scurtă explicație, înainte de a relua firul povestirii.

De altfel este momentul să ne întoarcem la Nanon de Lartigues care, văzându-l pe nenorocitul de Richon, sfârșindu-se în ștreangul agățat de grinda halei din Libourne, scosese un strigăt și se prăvălise leșinată.

Totuși, am văzut, Nanon nu era o femeie plăpândă; cu tot corpul ei delicat și cu toată gingășia proporțiilor lui, ea suportase mari necazuri, rezistase la oboseli, înfruntase multe pericole. Dar această ființă, iubitoare și viguroasă, înzestrată cu o putere puțin comună, știa să cedeze după împrejurări pentru a se avânta din nou cu mai multă putere, după fiecare răgaz pe care i-l oferea destinul.

Ducele d'Epernon care o cunoștea, sau credea că o cunoaște, rămase uimit când o văzu atât de doborâtă de durerea fizică întipărită pe față, ea, care, în timpul incendiului palatului său din Agen, deși era să fie arsă de vie, nu scoase niciun țipăt, de teamă să nu le facă plăcerea dușmanilor, dornici să vadă acest spectacol pe care îl pregătise favoritei guvernatorului detestat, unul dintre ei, mai exagerat decât toți ceilalți; ea, Nanon, care, în mijlocul vacarmului acela, văzuse pierind două din servitoarele sale, asasinate în locul ei, fără să fi clipit măcar.

Leșinul lui Nanon dură vreo două ore și se sfârși într-un cumplit atac de nervi, în timpul căruia nu putuse articula niciun cuvânt, ci scoase numai niște strigăte nearticulate. Fusese ceva atât de puternic, încât regina însăși venise să o vadă, după ce mai înainte trimisese de mai multe ori să se intereseze de starea ei. Însuși domnul de Mazarin, de curând sosit, voise să stea la căpătâiul lui Nanon ca să facă pe medicul căci marea lui pretenție era să facă un tratament medical acestui corp amenințat și un tratament teologic acestui suflet în pericol.

Dar Nanon nu-și reveni decât noaptea, foarte târziu. Atunci îi trebui destul de mult timp ca să-și adune ideile, însă, în cele din urmă, luându-și capul în mâini strigă cu un accent sfâșietor:

— Sunt pierdută! Mi l-au ucis!

Din fericire cuvintele acestea destul de ciudate pentru cei din jurul ei fură puse pe seama delirului și așa se întâmplă.

Totuși cuvintele acestea rămaseră întipărite în sufletul celor din jur, iar când a doua zi ducele d'Epernon se întoarse din expediția care îl îndepărtase de Libourne din ajun, află și de leșinul lui Nanon și de cuvintele pronunțate când își venise în fire. Ducele cunoștea toată frământarea acestui suflet chinuit. El înțelese că era vorba mai mult decât numai de un delir: așa că se grăbi să se ducă la Nanon și, profitând de un moment de singurătate pe care i-l lăsară vizitatorii,

o întrebă:

— Dragă prietenă, am aflat tot ce ai suferit în legătură cu moartea lui Richon, care dintr-o greșeală a fost spânzurat sub fereastra dumitale.

— Oh! Da, e adevărat, spuse Nanon, este înfiorător! Este o ticăloșie…!

— Acum că știu ce efect are asupra dumitale, fii liniștită, cu altă ocazie voi pune să fie spânzurați rebelii în piața Curții și nu în piața orașului. Dar de cine vorbeați că vi l-a ucis? Cred că nu era vorba de Richon, nu? Căci Richon nu v-a fost niciodată nimic, nici măcar o simplă cunoștință.

— Ah! Dumneavoastră sunteți, domnule duce? spuse Nanon ridicându-se în cot și prinzându-i brațul.

— Da, eu sunt mulțumit că mă recunoașteți, asta dovedește că vă simțiți mai bine. Dar de cine vorbeați?

— De el! Domnule duce, de el! spuse Nanon, cu o urmă de delir: dumneavoastră l-ați ucis! Oh! Nefericitul!

— Dragă prietenă, mă speriați! Ce tot spuneți?

— Spun că l-ați ucis. Nu înțelegeți, domnule duce?

— Nu, dragă prietenă, răspunse domnul d'Epernon încercând s-o facă pe Nanon să vorbească și să înțeleagă ideile pe care i le suferă delirul; cum se poate să-l fi ucis eu, dacă nici nu-l cunosc?

— Nu știați că e prizonier de război, că e căpitan, că a fost guvernator și că avea același titluri și același grad ca bietul Richon și că bordelezii vor să răzbune prin moartea lui, pe cel pe care l-ați asasinat? Căci deși ați făcut totul ca să aibă aspect de judecată, a fost un adevărat asasinat, domnule duce…!

Zăpăcit de această apostrofă, de focul privirilor ei strălucitoare, de mișcarea înflăcărată a acestui gest energic, ducele se dete înapoi pălind.

— Oh? E adevărat! E adevărat! strigă el lovindu-și fruntea; l-am uitat pe sărmanul acela de Canolles!

— Fratele meu! Sărmanul meu frate! strigă Nanon, fericită de a fi putut izbucni, dând iubitului ei titlul sub care era cunoscut de domnul d'Epernon.

— Ah! Drace! Aveți dreptate, spuse ducele, sunt un cap fără minte. Cum dracu de am uitat de sărmanul nostru prieten! Dar încă nu e timpul pierdut; abia dacă la ora asta a ajuns știrea la Bordeaux; până se adună, până judecă… De altfel, vor ezita.

— Dar regina a ezitat? întreabă Nanon.

— Regina e regină, ea are dreptul de viață și de moarte iar ei sunt niște rebeli.

— Din păcate! spuse Nanon, un motiv mai mult ca să nu menajeze pe nimeni și nimic. Dar, spuneți, ce vreți să faceți?

— Încă nu știu, dar încredeți-vă în mine.

— Oh! spuse Nanon, încercând să se ridice, dacă m-aș fi dus la Bordeaux să mă predau eu în locul lui, n-ar fi murit.

— Fiți liniștită, dragă prietenă, asta mă privește pe mine. Eu am făcut răul, eu îl voi repara, cuvânt de gentilom. Regina mai are câțiva prieteni în oraș, nu vă îngrijorați.

Ducele făcea această promisiune cu toată convingerea.

Nanon citi în ochii lui convingerea, sinceritatea și mai ales voința și se simți cuprinsă de o imensă bucurie.

— Oh! Monseniore, spuse ea apăsându-și buzele fierbinți pe mâna ducelui, dacă veți putea reuși, cât am să vă iubesc!

Ducele fu emoționat până la lacrimi: era pentru prima dată că Nanon îi vorbea cu atâta expansiune și-i făcea o asemenea promisiune. El părăsi imediat camera, asigurând-o pe Nanon că nu avea de ce să se teamă, apoi chemă pe unul din servitorii pe care îl știa mai îndemânatic și mai credincios și-i dădu ordin să se ducă la Bordeaux, să intre în oraș, chiar dacă ar fi trebuit să sară peste zidurile cetății și să-i predea avocatului Lavie nota următoare scrisă în întregime de mâna lui: „Împiedicați să i se întâmple ceva rău domnului de Canolles, căpitan comandat de fortăreață în serviciul majestății sale.

Dacă ofițerul acesta se află arestat, după cum se crede, să fie eliberat prin orice mijloace cu putință; să se recurgă la seducerea paznicilor oferindu-li-se oricât aur vor cere, un trilion, dacă e cazul și să-i comunicați cuvântul domnului duce d'Epernon că va primi comanda unui castel regal.

Dacă nu se reușește prin corupere, să se încerce cu forța; să se încerce orice: violența, incendiul, moartea vor fi scuzate.

Semnalmente:

Înalt, ochi căprui, nas încovoiat. În caz de îndoială să se pună întrebarea:

— Dumneavoastră sunteți fratele lui Nanon?

Grabă mare; nu e de pierdut un minut".

Mesagerul plecă. Trei ore mai târziu era în Bordeaux.

Intră într-o fermă, își schimbă hainele cu o haină de lucru din pânză de la un țăran și intră în oraș conducând o șaretă cu făină.

Lavie primi scrisoarea, un sfert de oră după hotărârea luată de consiliul de război. El obținu să i se deschidă poarta cetății, vorbi cu temnicerul șef și-i oferi douăzeci de mii de livre, pe care acela le refuză, apoi treizeci de mii de livre, dar le refuză și pe acelea, în sfârșit, patruzeci de mii de livre, pe care le acceptă.

Se știe cum, indus în eroare de întrebarea care, după ducele d'Epernon, trebuia să înlăture orice neînțelegere: Sunteți fratele lui Nanon? Cauvignac, împins de singurul gest de generozitate pe care

îl făcuse poate, vreodată, în viața lui, răspunse „Da”, luând, astfel, locul lui Canolles și aflându-se liber, spre marea și neașteptata lui surpriză.

Cauvignac fu târât pe un cal iute spre satul Saint-Loubès, care era în mâinile epernoniștilor. Aici găsi un mesager al ducelui venit în calea fugarului chiar pe calul ducelui, o iapă spaniolă de o mare valoare.

— A fost salvat? strigă el spre șeful escortei care îl conducea pe Cauvignac.

— Da, răspunse acesta, e aici, cu noi.

Era tot ce voia să știe mesagerul, așa că făcu stânga-mprejur și se întoarse spre Libourne în galopul calului. O oră și jumătate mai târziu, calul istovit se prăbușea în fața porții orașului, rostogolind pe călăreț la picioarele ducelui care palpita de nerăbdare în așteptarea cuvântului: Da. Sfârșit pe jumătate, mesagerul abia avu timp să pronunțe cuvântul „Da”, care costase atât de scump, după care ducele, fără să întârzie o clipă, se repezi spre locuința lui Nanon care, întinsă și acum pe pat, pierdută, cu ochii fără viață, privea rătăcită spre ușa în care se îngrămădiseră servitorii.

— Da! strigă ducele d’Epernon, da, e salvat, dragă prietenă, vine după mine, îl vei vedea imediat.

Nanon sări din pat de bucurie, iar cele câteva cuvinte îi ridicară de pe suflet greutatea care o sufoca; întinse mâinile spre cer apoi cu ochii scăldați în lacrimile care țâșneau necontenit din ochii aceștia pe care disperarea îi secătuise, strigă cu un accent imposibil de redat:

— Oh! Doamne Dumnezeule! Îți mulțumesc!

Apoi, coborându-și privirea de la cer la pământ, îl zări lângă ea pe ducele d’Epernon, atât de fericit de fericirea ei încât s-ar fi zis că și el ca și Nanon acorda același interes dragului prizonier. Abia atunci i se strecură în gând o idee îngrijorătoare.

„Cum va fi recompensat ducele pentru bunătatea lui, pentru interesul lui, când va vedea un străin în locul fratelui, nebunia unei dragoste aproape adultere înlocuind un sentiment atât de curat de frățească prietenie?” Răspunsul pe care și-l dădu tot Nanon fu scurt și energic.

„Ei bine! N-are importanță! Gândi această inimă sublimă, plină de abnegație și de devotament, nu-l voi mai înșela și-i voi spune totul: desigur că mă va goni și mă va blestema, dar eu mă voi arunca la picioarele lui pentru a-i mulțumi pentru ceea ce face pentru mine, de trei ani încoace. Apoi, săracă, umilită, dar fericită, voi pleca de aici, bogată de dragostea mea și fericită pentru viața nouă care ne va aștepta”.

În mijlocul acestei visări pline de abnegație în care ambianța era

sacrificată dragostei, grupul de servitori făcu deodată loc și un om se repezi strigând în camera în care se găsea culcată Nanon:

— Sora mea! Buna mea surioară!

Nanon se ridică în capul oaselor, deschise ochii mari și îngroziți, deveni mai albă decât fața de pernă așezată sub cap și pentru a doua oară căzu trăsnită, murmurând:

— Cauvignac! Dumnezeule! Cauvignac!

— Cauvignac! repetă ducele, plimbând în jurul lui o privire uimită, care căuta, în mod evident, pe cel căruia i se adresase această interpelare. Cauvignac? întrebă el, cine se numește aici Cauvignac?

Dar Cauvignac se feri să răspundă, era încă prea puțin salvat pentru a-și permite o sinceritate care altminteri, chiar în condițiile obișnuite ale vieții, nu-i era obișnuită. El înțelegea că dacă ar fi răspuns și-ar fi pierdut sora și pierzându-și sora se ruina în mod inevitabil, așa încât oricât de inventiv ar fi fost, rămase mut, lăsându-o pe Nanon să vorbească, el reținându-și numai sarcina să-i corecteze cuvintele.

— Și domnul de Canolles? strigă ea cu un ton de reproș furios, aruncând spre Cauvignac cele două fulgere ale ochilor.

Ducele se încruntă și începu să-și muște mustața. Cei de față, în afară de Finette, care era foarte palidă și de Cauvignac care făcea eforturi supraomenești ca să nu pălească, nu înțelegeau ce voia să spună această furie neașteptată și se priveau între ei cu uimire.

— Sărmană soră! murmură Cauvignac la urechea ducelui, i-a fost atât de teamă din cauza mea, că e încă în delir și nu mă mai recunoaște.

— Mie trebuie să-mi răspunzi, mizerabile! strigă Nanon, mie să-mi răspunzi! Unde e domnul de Canolles? Ce i s-a întâmplat? Răspunde, răspunde odată!

Cauvignac luă o hotărâre disperată: trebuia să joace totul pe o carte și să se mențină în obrăznicia lui, căci a-și căuta salvarea într-o mărturisire, a-i vorbi ducelui d'Epernon despre dublul personaj al acestui fals Canolles pe care îl favorizase și despre adevăratul Cauvignac care ridicase trupe împotriva reginei și-i trădase reginei pe aceiași soldați, ar fi însemnat să-l întâlnească pe Richon pe bârna din hală. Se apropie, deci, de domnul duce d'Epernon și cu lacrimi în ochi:

— Oh, Domnule, ăsta nu mai e delir, e nebunie curată, iar durerea, după cum vedeți, i-a sucit mintea în așa măsură încât nu-și mai cunoaște nici rudele cele mai apropiate. Dacă cineva ar putea să-i redea judecata pierdută, înțelegeți, desigur, că numai eu pot fi acela; vă rog porunciți să se depărteze toți servitorii, în afară de Finette, care va rămâne aici ca să o îngrijească dacă va fi nevoie,

căci, și dumneavoastră ca și mine, v-ați supăra dacă ați vedea că se râde pe socoteala sărmanei mele surori.

Poate că ducele nu ar fi dat curs cu ușurință acestei propuneri a lui Cauvignac, care, oricât de sincer părea, începuse să-i inspire o oarecare neîncredere, dacă tocmai atunci nu s-ar fi prezentat un mesager care îl anunța din partea reginei că era așteptat la palat, unde domnul de Mazarin convocase un consiliu extraordinar.

În timp ce mesagerul transmitea mesajul, Cauvignac se aplecă asupra lui Nanon și-i spuse repede:

— Pentru numele lui Dumnezeu! Liniștește-te, soră; după ce voi schimba câteva cuvinte numai între patru ochi cu dumneata, totul se va îndrepta.

Nanon recăzu pe pat, dacă nu calmată, cel puțin stăpână pe ea însăși, căci speranța, oricât ar fi de slabă, este un balsam care îndulcește suferințele inimii.

În schimb ducele, hotărât să joace până la capăt pe Orgon[1] și pe Geronte[2], se întoarse spre Nanon și-i sărută mâna:

— Haide, draga mea, cred că acum ți-a trecut criza, revino-ți. Vă las cu fratele acesta pe care îl iubiți atât, pentru că sunt chemat de regină. Credeți-mă că numai un ordin din partea reginei mă putea face să vă părăsesc în aceste momente.

Nanon simți că se sufocă. Nu avu putere să-i răspundă nimic ducelui, se mulțumi numai să se uite la Cauvignac și să-i strângă mâna ca și cum i-ar fi spus:

— Nu m-ai înșelat, cumva, dragă frate și pot să sper cu adevărat?

Cauvignac răspunse acestei strângeri de mână, cu o strângere de mână asemănătoare, apoi se întoarse spre domnul d'Epernon.

— Da, domnule duce, criza cea mare a trecut, iar sora mea va reveni la convingerea că are alături de ea un prieten credincios și o inimă devotată, gata să facă totul pentru a-i reda libertatea și fericirea.

Nanon nu se mai putu stăpâni și izbucni în hohote, ea nepăsătoare, ea cea cu judecata rece, însă atâtea întâmplări o zdrobiseră încât acum nu mai era decât o femeie obișnuită, adică o femeie slabă care simțea nevoia să plângă. Ducele d'Epernon părăsi camera clătinând din cap și recomandându-i-o din priviri pe Nanon lui Cauvignac. Dar abia ieși, că Nanon exclamă:

— Oh! Cât m-a făcut omul acesta să sufăr, dacă ar mai fi rămas un moment mai mult cred că aș fi murit.

Cauvignac făcu un semn cu mâna recomandându-i să tacă, apoi își lipi urechea de ușă ca să se asigure că ducele se îndepărtase cu adevărat.

— Oh! Ce-mi pasă! N-are decât să asculte; mi-ai spus două cuvinte, în șoaptă, la ureche ca să mă liniștești; spune-mi, ce crezi,

ce speri?

— Soră dragă, răspunse Cauvignac cu un aer serios care nu-i era deloc obișnuit, afirm. Sunt sigur că voi reuși, dar îți repet ce ți-am mai spus, că voi face totul pentru asta.

— Să reușești, ce? întreabă Nanon, să ne înțelegem bine, nu cumva este între noi vreo teribilă confuzie?

— Să-l salvăm pe nenorocitul de Canolles.

Nanon îl țintui cu o privire îngrozită.

— E pierdut, nu-i așa?!

— Din nefericire și dacă îmi ceri părerea mea sinceră și adevărată, mărturisesc că situația mi se pare proastă.

— Cum spune lucrul asta! strigă Nanon. Dar bine, nefericitule, știi tu ce înseamnă omul acesta pentru mine…?

— Știu că e un om pe care îl preferi fratelui tău, pentru că mai degrabă l-ai fi salvat pe el decât pe mine și că în clipa când m-ai văzut m-ai primit cu blestemul pe buze.

Nanon făcu un semn de nerăbdare.

— Ei, doamne! Ai dreptate, răspunse Cauvignac, nu-ți spun asta cu titlu de reproș, ci numai ca o simplă observație căci uite, îți jur, cu mâna pe inimă și nu spun pe conștiință de teamă să nu mint, că dacă am mai fi fost amândoi în închisoarea din „Chateau Trompette”, știind ceea ce știu acum, i-aș fi spus domnului de Canolles: domnule, Nanon v-a numit fratele ei, pe dumneavoastră vă cheamă, nu pe mine și atunci el ar fi venit în locul meu iar eu aș fi fost ucis în locul lui.

— Așadar, va muri? strigă Nanon cu o izbucnire de durere care dovedea că în mințile cele mai bine organizate sentimentul morții nu intră niciodată decât sub formă de teamă și niciodată ca o certitudine, pentru că afirmația lovește foarte violent, așadar, va muri!

— Sora mea, răspunse Cauvignac, iată tot ce pot să-ți spun și pe asta trebuie să ne sprijinim pentru tot ce avem de făcut: este ora nouă seara, de două ore de când sunt adus în goană, se poate să se fi întâmplat multe lucruri. Nu dispera, pentru numele lui Dumnezeu! Căci tot atât de bine se poate să nu se fi întâmplat nimic. Iată la ce mă gândesc, în momentul acesta.

— Spune repede.

— La o leghe de Bordeaux, am o sută de oameni și pe locotenentul meu.

— Un om singur?

— Ferguzon.

— Și?

— Ei bine, draga mea, orice ar zice domnul de Bouillon, orice ar face domnul de La Rochefoucauld, orice ar gândi doamna prințesă,

care se crede mai căpitan decât acești doi generali, eu cred că voi putea ajunge până la domnul de Canolles, chiar dacă ar fi să sacrific o jumătate din numărul lor.

— Oh! Te înșeli, dragă frate, n-ai să ajungi! N-ai să ajungi…!

— Voi ajunge sau, pe Dumnezeul meu, voi muri.

— Vai! Moartea ta îmi va dovedi bunăvoință pe care ai avut-o, dar moartea ta nu-l va salva pe el! E pierdut! E pierdut…!

— Și eu îți spun că nu, chiar dacă ar fi să mă predau eu în locul lui! strigă el cu un elan de generozitate care și pe el îl surprinse.

— Să te predai? Tu?

— Eu, desigur, căci nimeni n-are aici un motiv ca să-l urască pe acest bun domn de Canolles, ci dimpotrivă, pe el toată lumea îl iubește, pe când pe mine mă detestă.

— Pe tine? De ce să te deteste?

— Păi, e foarte simplu, pentru că am onoarea să fiu rudă cu tine, și încă prin legătură de sânge din cele mai strânse. Iartă-mă, dragă soră. Dar pentru o adevărată regalistă, este extrem de măgulitor tot ce ți-am spus.

— Un moment, spuse încet Nanon punându-și un deget pe buze.

— Ascult.

— Spui că sunt detestată de bordelezi?

— Mai bine zis, nu pot să te sufere.

— Ah! Așa? spuse Nanon cu un surâs pe jumătate gânditor, pe jumătate vesel.

— N-aș fi crezut că ți-am spus ceva care să-ți facă atâta plăcere.

— Ba da, ba da, spuse Nanon, dacă nu ceva plăcut, cel puțin ceva foarte rațional. Da, ai dreptate continuă ea, vorbindu-și mai mult ei, decât fratelui ei. Nu pe domnul de Canolles îl urăsc bordelezii, nici pe tine. Așteaptă, așteaptă.

Apoi se ridică, își înfășură în jurul umerilor ei supli și înfierbântați, o haină lungă de mătase, se așeză la masă și scrise în grabă câteva rânduri pe care Cauvignac le socoti că trebuie să fi fost de mare importanță, ținând seama de roșeața care i se întinsese pe frunte și de respirația ei agitată.

— Ia asta, spuse ea sigilând scrisoarea; alergă singur la Bordeaux, fără soldați și fără escortă; în grajd este un armăsar arab care poate face drumul acesta într-o oră. Ajungi acolo cât se poate omenește mai repede, dă scrisoarea asta doamnei prințese și domnul de Canolles, va fi salvat.

Cauvignac o privi pe sora lui cu uimire, însă cum cunoștea justețea acestui spirit viguros, nu pierdu timp ca să-i comenteze cuvintele: se repezi la grajd, încălecă pe calul indicat și după o jumătate de oră, făcuse mai mult de jumătate din drum. Cum îl văzu ieșind pe poartă, Nanon îngenunche, ea necredincioasa, spuse

o scurtă rugăciune, încuie într-o casetă aurul, bijuteriile și diamantele, porunci să se pregătească de plecare caleașca și ajutată de Finette își puse rochia cea mai frumoasă.

II.

Noaptea cobora peste Bordeaux și, în afară de cartierul Esplanadei spre care se îmbulzea toată lumea, restul orașului părea pustiu. Pe străzile îndepărtate de locul acesta privilegiat, nu se auzea decât pasul cadențat al patrulelor; nu se auzea decât vocea vreunei bătrâne care se înapoia acasă, închizând poarta cu teamă în urma ei.

Însă spre Esplanadă, departe în ceața serii, se auzea un murmur surd și continuu ca zgomotul unei maree care se retrage.

Doamna prințesă terminase corespondența și trimisese vorbă domnului de La Rochefoucauld că putea să-l primească.

La picioarele prințesei, modest ghemuită pe covor și studiind cu îngrijorarea cea mai vie fața și dispoziția acesteia, doamna de Cambes părea că așteaptă să-i vorbească într-un moment potrivit, dar această răbdare constrânsă, această blândețe studiată erau total dezmințite de crisparea mâinilor, care mototoleau și sfâșiau o batistă de dantelă.

— Șaptezeci și șapte de semnături! strigă prințesa; vezi ce neplăcut e să faci pe regina, dragă Claire.

— Ba nu, doamnă, răspunse vicontesa, căci luând locul reginei, v-ați atribuit cel mai măreț privilegiu al ei, acela de a putea grația.

— Și de a pedepsi, Claire, adaugă cu mândrie prințesa de Condé, căci una din cele șaptezeci și șapte de semnături este pusă pe o condamnare la moarte.

— Iar a șaptezeci și opta va fi pusă pe un act de grațiere, nu-i așa, doamnă? adăugă Claire cu o voce rugătoare.

— Ce spui, tu, micuțo?

— Spun, doamnă, că cred că e timpul să mă duc să-l eliberez pe prizonierul meu, n-ați vrea să-i cruț acest spectacol înfiorător de a-și vedea tovarășul de celulă, condus la moarte? Ah! Doamnă, pentru că ați acceptat grațierea, faceți-o totală și completă.

— Pe legea mea, da, ai dreptate, micuțo! spuse doamna prințesă, e adevărat că în mijlocul atâtor grave ocupații am uitat promisiunea pe care am făcut-o; bine ai făcut că mi-ai adus aminte.

— Așadar? strigă Claire fericită…

— Așadar, fac ce vrei.

— Atunci încă o semnătură, doamnă, spuse Claire, cu un surâs care ar fi înmuiat inima cea mai dură, surâs pe care nicio pictură nu l-ar putea înfățișa, pentru că el aparține unei femei care iubește, adică vieții în cea mai divină esență a ei.

Și puse o hârtie pe masa doamnei prințese.

Doamna de Condé scrise:

„Ordin domnului guvernator al cetății Chateau-Trompeue, de a

lăsa pe doamna vicontesă de Cambes să intre la domnul baron de Canolles, căruia îi redăm libertatea deplină și completă”.

— E bine așa?

— Da, doamnă! Da! strigă doamna de Cambes.

— Trebuie să semnez?

— Sigur că da.

— Haide, micuțo, spuse doamna de Condé cu un surâs încântător, trebuie să se facă tot ce vrei tu.

Și semnă.

Claire se aruncă asupra hârtiei, cum se aruncă uliul asupra prăzii. Abia dacă mai avu timp să-i mulțumească alteței sale și ținând hârtia strâns lipită pe inimă, ieși repede din cameră.

Pe scară, îl întâlni pe domnul de La Rochefoucauld pe care îl însoțeau ca de obicei numeroși căpitani și o mare mulțime de popor, așa cum se întâmpla întotdeauna când mergea prin oraș.

Claire îl salută ușor, zâmbind: domnul de La Rochefoucauld se opri, uimit, un moment pe palier și înainte de a intra la doamna de Condé, o urmări din ochi până când ajunse la ultima treaptă.

Apoi ajungând în fața alteței sale:

— Doamnă, totul este gata, spuse el.

— Unde?

— Acolo.

Prințesa încercă să-și amintească.

— Pe Esplanadă, spuse ducele.

— Ah! Foarte bine, răspunse prințesa afectând foarte mult calm, pentru că simțea că e urmărită de privirile tuturor și, cu toate că femeie fiind ar fi trebuit să se cutremure, ascultă cu demnitatea șefului de partid care îi poruncea să nu se arate slabă. Ei bine, spuse ea, dacă totul este gata, duceți-vă domnule duce.

Ducele ezită.

— Credeți că e potrivit să asist și eu? întrebă prințesa cu un tremur în glas, pe care cu toată stăpânirea de sine pe care și-o impunea, nu-l putea domina îndeajuns.

— Cum vreți, doamnă, răspunse ducele care, poate că în acest moment proceda la unul din studiile sale psihologice.

— O să vedem, duce, o să vedem. Știți că am grațiat mulți condamnați.

— Da, doamnă.

— Ce spuneți de această măsură?

— Spun că tot ce face altețа voastră este bine făcut.

— Da, spuse prințesa, îmi place mai mult așa. E mai demn din partea noastră să le arătăm epernoniștilor că nu ne temem să folosim represaliile și să tratăm de la putere la putere cu majestatea sa, și că fiind încrezători în puterea noastră, întoarcem răul fără

furie, fără exagerare.

— Este foarte politic așa.

— Nu-i așa, duce? spuse prințesa căutând să desprindă, din accentului La Rochefoucauld, adevărata lui intenție.

— Însă părerea dumneavoastră a rămas ca unul singur să ispășească moartea lui Richon, căci această moarte, rămânând nerăzbunată, ar face să se creadă că alteța voastră apreciază prea puțin pe vitejii care se dedică serviciului său.

— Oh! Desigur, și unul din cei doi va muri, cuvânt de prințesă, fiți liniștit.

— Aș putea să știu căruia din cei doi a binevoit alteța voastră să-i acorde grațierea?

— Domnului de Canolles!

— Ah!

Acest „ah”! Fu pronunțat într-un fel ciudat.

— Aveți ceva deosebit împotriva acestui gentilom, domnule duce? întrebă prințesa.

— Eu! Doamnă, am avut eu vreodată ceva pentru sau contra cuiva? Eu așez oamenii în două categorii: potrivnici și susținători: Unii trebuie doborâți, ceilalți susținuți… Cât timp ne susțin, iată, doamnă, politica mea, aș spune chiar punctul meu de vedere.

— „Ce dracu de încurcătură caută și unde o fi vrând să ajungă? se întrebă Lenet în sinea lui; avea aerul că nu-l putea suferi pe Canolles”.

— Ei bine! continuă ducele, dacă alteța voastră nu are altă ordine să-mi dea?

— Nu, domnule duce.

— Atunci îmi iau rămas bun de la alteța voastră.

— Atunci chiar astă seară? întrebă doamna de Condé.

— Peste un sfert de oră.

Lenet se pregăti să-l urmeze pe duce.

— Vei asista și dumneata Lenet? întrebă prințesa.

— Oh! Nu, doamnă, spuse Lenet, știți că eu nu sunt pentru emoțiile violente; eu mă mulțumesc să merg până la jumătatea drumului, adică până la închisoare și să văd înduioșătorul tablou al punerii în libertate a bietului Canolles de femeia care îl iubește.

Ducele făcu o strâmbătură de filosof, Lenet ridică din umeri iar cortegiul funebru părăsi palatul îndreptându-se spre închisoare.

Doamnei de Cambes nu-i trebui mai mult de cinci minute ca să facă acest drum. Sosi, arătă ordinul santinelei de la podul mobil, portarului castelului, apoi ceru să fie chemat guvernatorul.

Guvernatorul examină ordinul cu ochiul întunecat al guvernatorului unei închisori care nu se însuflețește nici în fața condamnărilor la moarte nici în fața scrisorilor de grațiere,

recunoscu sigiliul și semnătura doamnei de Condé, salută pe mesageră și întorcându-se spre ușă:

— Chemați-l pe locotenent, spuse el.

Apoi îi făcu semn doamnei de Cambes să ia loc; dar doamna de Cambes era prea agitată ca să nu-și combată nerăbdarea prin mișcare, așa că rămase în picioare.

Guvernatorul consideră de datoria lui să-i vorbească.

— Îl cunoașteți pe domnul de Canolles? întrebă el cu aceeași voce cu care ar fi întrebat cum e timpul afară.

— Oh! Da, domnule, răspunse vicontesa.

— Este cumva fratele dumneavoastră?

— Nu, domnule.

— Prietenul dumneavoastră?

— Este, logodnicul meu, spuse doamna de Cambes, sperând că după această mărturisire guvernatorul avea să fie mai grăbit ca să-l elibereze pe prizonier.

— Ah! reluă guvernatorul pe același ton pe care îl folosise până atunci. Complimentele mele, doamnă.

Și nemaiavând nicio întrebare de pus, guvernatorul reintră în imobilitatea și în tăcerea lui obișnuită.

Locotenentul intră.

— Domnule d'Orgemont, chemați-l pe șeful gardienilor și puneți-l în libertate pe domnul de Canolles; iată ordinul său de ieșire.

Locotenentul se înclină și luă hârtia.

— Vreți să așteptați aici? întrebă guvernatorul.

— Mi-e interzis să-l urmez pe domnul?

— Nu, doamnă.

— Atunci, îl urmez; înțelegeți: vreau să fiu prima persoană care să-i spună că e salvat.

— Duceți-vă, doamnă, și primiți asigurarea respectului meu.

Doamna de Cambes făcu spre guvernator o reverență grăbită și-l urmă pe locotenent.

Întâmplător acesta era tocmai tânărul care vorbise mai înainte cu Canolles și cu Cauvignac și se grăbea acum plin de simpatie.

Într-o clipă, doamna de Cambes și el ajunseră în curte.

— Temnicerul șef, la mine! strigă locotenentul.

Apoi întorcându-se spre doamna de Cambes:

— Fiți liniștită, doamnă, într-o clipă va fi aici.

Al doilea temnicer se prezentă.

— Domnule locotenent, temnicerul șef a dispărut: l-am strigat zadarnic.

— Oh! Domnule, spuse doamna de Cambes asta o să ne mai întârzie mult?

— Nu, doamnă, ordinul e categoric, așa că fiți liniștită.

Doamna de Cambes îi mulțumi printr-una din acele priviri care nu aparțin decât femeilor și îngerilor.

— Ai al doilea rând de chei de la toate celulele? întrebă domnul d'Orgemont.

— Da, domnule, răspunse temnicerul.

— Deschide camera domnului de Canolles.

— Domnul de Canolles, numărul 2?

— Sigur că numărul 2, deschide repede.

— De altfel, continuă temnicerul, cred că sunt împreună: vom alege pe cel bun.

Întotdeauna temnicerii au fost glumeți.

Însă doamna de Cambes era prea fericită ca să se supere de o glumă proastă…

Dimpotrivă, îi zâmbește și ar fi în stare să-l îmbrățișeze pe omul acesta dacă ar trebui ca el să se grăbească și ea să-l poată revedea pe Canolles o secundă mai repede.

În sfârșit, ușa se deschise, Canolles, care auzise pași pe coridor și recunoscuse vocea vicontesei, i se aruncă în brațe iar ea, sublimă de nepăsare, uitând că nu-i era nici soț nici iubit, îl îmbrățișă cu toată puterea.

Pericolul care îl amenințase, despărțirea veșnică, asemeni unui abis, de care se apropiaseră, purifică totul.

— Ei bine! prietene, spuse ea, radiind de bucurie și de mândrie, ai văzut că m-am ținut de cuvânt și că ți-am obținut grațierea așa cum îți promisesem. Am venit să te iau și să plecăm!

Și vorbind astfel îl târa pe Canolles spre coridor.

— Domnule, spuse locotenentul, puteți să-i închinați doamnei toată viața, căci doamnei i-o datorați.

Canolles nu răspunse nimic, dar ochii lui priveau cu afecțiune îngerul liberator, iar mâna lui strângea mâna femeii.

— Oh! Nu vă grăbiți atât, spuse locotenentul, surâzând s-a sfârșit, sunteți liber, deschideți-vă aripile pe îndelete.

Dar doamna de Cambes, fără să țină seama de aceste cuvinte liniștitoare, continua să-l târască pe Canolles pe coridoare. Și Canolles se lăsa târât, în timp ce făcea semne locotenentului. Ajunseră la scări; scara fu coborâtă de parcă cei doi îndrăgostiți ar fi avut aripile de care vorbea locotenentul cu câteva minute mai înainte. În sfârșit, ajunseră în curte: o ușă doar și atmosfera de închisoare nu avea să mai apese pe cele două sărmane inimi…

În sfârșit ușa se deschise.

Dar de partea cealaltă a ușii o trupă de gentilomi, gărzi și arcași blocase podul mobil: era domnul de La Rochefoucauld și partizanii lui.

Fără să știe de ce, doamna de Cambes se cutremură. De câte ori

întâlnea acest om i se întâmpla o nenorocire.

Dar Canolles, chiar dacă încercă și el o oarecare emoție ea îi rămase în adâncul inimii și nu-i apăru pe față.

Ducele salută pe doamna de Cambes și pe Canolles și le făcu chiar câteva complimente. Apoi, făcu semn gentilomilor și gărzii care lăsară un loc larg de trecere.

Deodată, se auzi o voce în fundul curții, venind dinspre coridoare:

— Ei! Numărul 1 e gol, prizonierul celălalt nu mai este în camera lui de vreo cinci minute, îl caut peste tot și nu dau de el.

Cuvintele acestea trecură ca un fior de gheață prin toți cei care le auziră: ducele de La Rochefoucauld tresări și neputându-și stăpâni o primă mișcare, întinse mâna spre Canolles de parcă ar fi vrut să-l aresteze.

Claire observă mișcarea și păli.

— Vino, vino, spuse ea tânărului, să ne grăbim.

— Iertați-mă, doamnă, spuse ducele însă v-aș solicita un moment de răbdare: să lăsăm să se lămurească această eroare; nu va dura niciun minut, vă asigur.

Și, la un semn al ducelui, drumul care se deschise printre cei de pe pod, se închise la loc.

Canolles se uită la Claire, la duce, la scara de unde auzise vocea și păli, la rândul lui.

— Dar, domnule, întrebă Claire, de ce trebuie să aștept? Doamna prințesă de Condé a semnat punerea în libertate a domnului de Canolles; iată ordinul, nominal, priviți-l.

— Fără îndoială, doamnă, că este așa și intenția mea nu este să contest validitatea acestui ordin. Și peste o clipă va fi tot atât de valabil ca și acum; aveți răbdare, am trimis pe cineva, care nu poate să mai întârzie.

— Dar ce legătură are aceasta cu noi? întrebă Claire, și ce legătură are domnul de Canolles cu prizonierul nr. 1?

— Domnule duce, spuse comandantul gărzii pe care îl trimisese domnul de La Rochefoucauld, am căutat degeaba; celălalt prizonier nu e de găsit, temnicerul șef a dispărut și el iar copilul acestuia din urmă, pe care l-am întrebat, ne-a spus că tatăl lui împreună cu prizonierul au ieșit pe o ușă secretă care dă spre râu.

— Oh! Oh! strigă ducele, știți ceva de asta, domnule de Canolles? O evadare?

La aceste cuvinte Canolles înțelese totul. Înțelese că Nanon veghease asupra lui; înțelese că pe el venise să-l caute, că el fusese desemnat sub numele de fratele domnișoarei de Lartigues; că fără să știe, Cauvignac îi luase locul găsindu-și libertatea în loc să găsească moartea, așa cum crezuse. Toate aceste idei i se îngrămădesc în

minte, își duce mâinile la frunte, pălește și se clatină la rândul său revenindu-și în fire abia când o vede pe vicontesă tremurând și gâfâind la brațul său. Nimic din aceste semne de groază nu-i scăpară ducelui.

— Închideți porțile, strigă acesta. Domnule de Canolles, vă rog, aveți bunătatea să rămâneți, înțelegeți că toate acestea trebuie să se clarifice.

— Dar, domnule duce, strigă vicontesa, cred că n-aveți pretenția să vă opuneți unui ordin al doamnei prințese?

— Nu, doamnă, spuse ducele, dar cred că trebuie prevenită despre cele întâmplate. Nu vă spun: am să mă duc eu; ați putea să credeți că intenția mea este să o influențez pe augusta noastră stăpână; de aceea vă spun; Mergeți dumneavoastră, doamnă, căci nimeni, mai bine ca dumneavoastră, nu va ști să solicite bunătatea doamnei de Condé.

Lenet făcu un semn imperceptibil lui Claire.

— Oh! Nu-l părăsesc! strigă vicontesa de Cambes, strângând convulsiv brațul lui Canolles.

— Mă duc eu la alteța sa, spuse Lenet, veniți cu mine, căpitane, sau, poate, chiar dumneavoastră, domnule duce.

— Fie, am să vă însoțesc eu, domnule. Domnul căpitan va rămâne aici și va continua cercetările în lipsa noastră. Poate îl va găsi pe celălalt prizonier.

Și vrând, parcă, să accentueze și mai mult această ultimă parte a frazei sale, ducele de La Rochefoucauld spuse câteva cuvinte la urechea ofițerului și plecă împreună cu Lenet.

În același timp, vicontesa de Cambes și Canolles sunt împinși spre curtea interioară a castelului de valul de cavaleri care îl însoțise pe domnul de La Rochefoucauld. În urma lor poarta de intrare se închise din nou.

De zece minute scena a luat un caracter atât de grav și de trist încât cei de față, palizi și muți se privesc între ei și urmăresc în privirile lui Canolles și a lui Claire să distingă pe cel care suferă mai mult dintre ei doi. Canolles înțelege că toată puterea trebuie să vină de la el; este grav și afectuos cu prietena lui care, palidă, cu ochii roșii, și cu genunchii moi, se agață de brațul lui, îl strânge, îl atrage spre ea, îi surâde cu un aer de tandrețe înfricoșătoare, apoi se clatină plimbându-și privirea înspăimântată; încoace și încolo peste acești oameni, printre care caută zadarnic să găsească un prieten…

— Totuși, ar trebui să găsim ceva ca s-o înlăturăm pe femeia asta nesuferită.

Încearcă atunci să-și desprindă brațul din strânsoarea mângâietoare care îl reține. Dar Claire își dădu seama de intenția lui și se agăță de el cu toată puterea.

— Ar trebui să se mai caute, strigă ea, poate că nu s-a căutat bine și că va fi găsit omul acela. Să căutăm cu toții, e posibil să fi evadat. Dar domnul de Canolles, de ce n-a evadat și el? Haideți! Domnule căpitan, vă implor, ordonați să se mai caute.

— S-a căutat, doamnă, răspunse acesta, și se mai caută și în momentul acesta. Temnicerul își dă seama că dacă nu-l prinde pe prizonier, îl așteaptă pedeapsa cu moartea, înțelegeți cât e de interesat să caute cât mai bine.

— Doamne Dumnezeule! murmură Claire, și domnul Lenet care nu mai vine!

— Răbdare, dragă prietenă, răbdare, îi spuse Canolles cu blândețea cu care le vorbești copiilor, domnul Lenet abia a plecat și nici n-a avut timp să ajungă la doamna prințesă. Lasă-i timp ca să-i expună cele întâmplate și să ne aducă răspunsul.

Spunând acestea strângea cu blândețe mâna vicontesei.

Apoi, văzându-l pe ofițerul care preluase comanda de la domnul de La Rochefoucauld că-l privește cu insistență și că dă semne de nerăbdare, îl întrebă:

— Domnule, căpitan, vreți să-mi spuneți ceva?

— Da, desigur, domnule, răspunse acesta pe care supravegherea vicontesei îl chinuia.

— Domnule, spuse vicontesa, vă implor, conduceți-ne la doamna prințesă. Ce vă costă? Mai bine să ne conduceți la dânsa decât să stăm aici în incertitudine; ea îl va vedea, domnule, mă va vedea și pe mine, eu îi voi vorbi și ea îmi va reînnoi promisiunea.

— Iată o idee excelentă, doamnă, spuse ofițerul, profitând în grabă de ideea vicontesei, duceți-vă, duceți-vă, aveți toate șansele să reușiți.

— Ce părere aveți baroane? întrebă vicontesa; credeți că e bine? Nu încercați să mă înșelați; ce să fac?

— Duceți-vă, doamnă, spuse Canolles făcând un suprem efort asupra lui însuși.

Vicontesa se desprinse de la brațul baronului, încercă să facă vreo câțiva pași, dar reveni îndată lângă el:

— Oh! Nu! Nu! spuse ea, nu-l părăsesc.

Apoi auzind ușa deschizându-se:

— Oh! strigă ea, Domnul fie lăudat! Iată că s-au înapoiat și domnul Lenet și domnul duce.

În adevăr, în spatele ducelui de La Rochefoucauld, cu figura lui impasibilă, venea Lenet, cu figura răvășită și cu mâinile tremurânde. Din prima privire pe care sărmanul consilier o schimbă cu el, Canolles înțelese că nu mai era nicio speranță și că era definitiv condamnat.

— Ei bine? întrebă tânăra femeie făcând o mișcare atât de

violentă spre Lenet încât îl târî și pe Canolles după ea.

— Ei bine? se bâlbâi Lenet, doamna prințesă este tulburată…

— Tulburată! strigă Claire, ce înseamnă asta?

— Asta înseamnă că vă cheamă, răspunse ducele, ca să vă vorbească.

— Este adevărat, domnule Lenet? întrebă Claire, fără să se sinchisească de faptul că întrebarea era ofensatoare pentru duce.

— Da, doamnă, se bâlbâi Lenet.

— Și el? întrebă ea.

— Care el?

— Domnul de Canolles.

— Ei bine! Domnul de Canolles se va întoarce în închisoare iar dumneavoastră îi veți aduce răspunsul prințesei, spuse ducele.

— O să rămâneți cu el, domnule Lenet? întrebă Claire.

— Doamnă…

— O să rămâneți cu el? întrebă ea din nou.

— N-am să-l părăsesc.

— Nu-l veți părăsi, îmi jurați?

— Doamne Dumnezeule! murmură Lenet privind la tânărul acesta care își așteaptă sentința și la această femeie pe care un cuvânt al lui poate să o ucidă. Doamne Dumnezeule! Pentru că unul din doi este condamnat, dă-mi cel puțin puterea să-l salvez pe celălalt.

— Nu jurați, domnule Lenet?

— V-o jur, spuse consilierul, apăsând cu mâna pe inima care sta să se spargă.

— Mulțumesc, domnule, spuse încet Canolles, vă înțeleg.

Apoi întorcându-se spre vicontesă.

— Duceți-vă, doamnă, vedeți bine că nu sunt în niciun pericol când mă aflu între domnul Lenet și domnul duce.

— N-o lăsați să plece fără să o sărutați, îi șopti Lenet.

O sudoare de gheață se așeză pe fruntea lui Canolles și pe ochi i se așternu ca o ceață. O reținu pe Claire, gata de plecare și prefăcându-se că vrea să-i șoptească ceva, o strânse la piept și se aplecă până la urechea ei:

— Imploră fără înjosire, spuse el, vreau să trăiesc pentru dumneata, dar trebuie să vrei să trăiesc în cinste.

— Am să implor în așa fel ca să te scap, răspunse ea, nu ești tu soțul meu în fața lui Dumnezeu?

Și Canolles, în timp ce se retrăgea, găsi posibilitatea să-i atingă ușor gâtul cu buzele, dar cu atâta prevedere încât ea nu-și dădu seama, iar sărmana femeie plecă fără să-l sărute pentru ultima oară. Dar, în momentul când să iasă pe poarta închisorii, se întoarse să-l mai vadă o dată, însă între ea și prizonier se găsea o masă compactă

de oameni.

— Prietene, spuse ea, unde ești? Nu pot să te văd; spune-mi un cuvânt, un singur cuvânt, ca să duc cu mine sunetul vocii tale.

— Du-te, Claire, spuse Canolles, te aștept!

— Duceți-vă, doamnă, duceți-vă, spuse un ofițer cu sufletul milos, cu cât veți pleca mai repede, cu atât veți reveni mai repede.

— Domnule Lenet, dragă domnule Lenet, strigă Claire, de acolo, de departe, mă încred în dumneavoastră, m-ați asigurat.

Și poarta închisorii se închise în urma ei.

— Bine că s-a terminat, chiar dacă n-a fost ușor, murmură ducele filosof, dar iată-ne în sfârșit, reintrați în domeniul posibilului.

III.

De îndată ce vicontesa plecă și vocea ei se pierdu în depărtare și după ce poarta se închise în urma ei, ofițerii se strânseră în jurul lui Canolles și apărură, deodată, fără să știe de unde, doi oameni cu figura sinistră care se apropiară de duce și-i cerură cu umilință ce ordine avea să le dea.

Drept orice răspuns, ducele le indică din cap pe prizonier.

Apoi apropiindu-se:

— Domnule, i se adresă el lui Canolles salutându-l cu acea politeță rece care îi era caracteristică, ați înțeles, desigur, că plecarea tovarășului dumneavoastră de suferință, aruncă asupra dumneavoastră soarta căreia îi fusese destinat.

— Da, domnule, răspunse Canolles, cel puțin nu mă îndoiesc: însă de ceea ce sunt sigur, este că doamna prințesă mi-a acordat grațierea mie personal. Am văzut și adineaori ați putut vedea și dumneavoastră ordinul meu de eliberare în mâna doamnei vicontese de Cambes.

— Este adevărat, domnule, răspunse ducele, însă doamna prințesă n-a putut prevedea ceea ce s-a întâmplat.

— În cazul acesta, doamna prințesă și-a retras semnătura? întrebă Canolles.

— Da, răspunse ducele.

— O prințesă de sânge nu-și respectă cuvântul?

Ducele rămase nemișcat.

Canolles privi în jurul său.

— E momentul? întrebă el.

— Da, domnule.

— Credeam că se așteaptă înapoierea doamnei vicontese de Cambes, i s-a promis că nimic nu se va petrece în timpul absenței sale.

Și prizonierul țintì o privire plină de dojană, nu asupra ducelui de La Rochefoucauld, ci asupra lui Lenet.

— Din păcate, domnule, spuse acesta cu lacrimi în ochi, iertați-ne. Doamna prințesă a refuzat hotărât grațierea dumneavoastră, cu toate că am rugat-o cu toată insistența. Domnul duce este martor și Dumnezeu, la fel. Însă a fost nevoie de represalii pentru moartea nefericitului acela de Richon și a rămas de piatră. Acum, judecați-mă, dumneavoastră, domnule baron. În loc de a face ca situația teribilă în care vă aflați să apese, jumătate asupra dumneavoastră și jumătate asupra vicontesei, am îndrăznit, iertați-mă, căci simt că am mare nevoie de iertarea dumneavoastră am îndrăznit să las să apese această greutate în totalitatea el numai asupra dumneavoastră, asupra dumneavoastră care sunteți soldat, asupra

dumneavoastră care sunteți gentilom.

— Asta înseamnă, se bâlbâi Canolles pe care îl sugruma emoția, asta înseamnă că n-o voi mai vedea niciodată! Când mi-ați spus s-o îmbrățișez, era pentru ultima dată!

Un oftat mai puternic decât stoicismul, decât rațiunea, decât mândria sfâșie pieptul lui Lenet; se retrase în spate și izbucni într-un plâns amar. Apoi Canolles își plimbă privirea pătrunzătoare asupra tuturor celor din jurul lui și nu văzu decât figuri împietrite de moartea crudă a lui Richon și care îi pândeau comportarea: dacă nu slăbea unul, slăbea altul și lângă aceștia, oameni timizi care își încordau mușchii ca să-și ascundă emoția, să-și înghită lacrimile și suspinele.

— Oh! Este îngrozitor să te gândești, murmură tânărul, într-un moment ca acesta, care deschide sufletului orizonturi nesfârșite asupra a tot ceea ce se numește viață, adică asupra unor scurte momente de fericire presărate ca niște insule în mijlocul unui ocean de lacrimi și de suferințe… Este îngrozitor! Găsisem o femeie pe care o adoram și care venise să-mi spună, pentru ultima oară, că mă iubește! Un viitor îndelungat și fericit! Realizarea visului întregii mele vieți! Și iată acum, într-o clipă, într-o secundă, moarte în locul tuturor acestora…

Inima i se strânse și în ochi simți niște înțepături de parcă ar fi fost gata să plângă, dar își aminti, ce-i spusese Lenet, că era bărbat, că era soldat.

„Mândrie își spuse el, mândrie, singur și unic curaj care există cu adevărat, vino-mi în ajutor! Să plâng e un lucru atât de zadarnic ca viața!… Cât de mult s-ar râde dacă s-ar putea spune: aflând că avea să moară, Canolles a plâns! Cum am procedat, oare în ziua în care fusesem asediat în fortăreața Saint-Georges sau când bordelezii au vrut să mă ucidă așa cum vor și astăzi? Pe cerul care mă aude, și care, poate, are necazuri cu mine, pe diavolul care luptă în momentul acesta cu îngerul meu, am să mă port și astăzi cum am făcut-o atunci și dacă nu mai lupt, cel puțin voi glumi sau măcar voi râde mereu”.

Deodată figura lui deveni calmă ca și cum orice urmă de emoție i-ar fi dispărut din suflet, își trecu mâna prin frumosul lui păr negru și se apropie cu pasul sigur și cu surâsul pe buze de domnul de La Rochefoucauld și de Lenet:

— Domnilor, spuse el, după cum știți, în lumea asta atât de plină de accidente felurite, ciudate, neașteptate, trebuie să te obișnuiești cu toate: mi-a trebuit, și-mi pare rău că nu v-am cerut permisiunea, mi-a trebuit un minut ca să mă obișnuiesc cu ideea morții; dacă vi se pare că a fost prea mult, vă cer scuze că v-am făcut să mă așteptați.

O uimire fără margini cuprinse întregul grup, iar prizonierul însuși simți că de la uimire se trece la admirație și acest sentiment atât de glorios pentru el îl înălță și-i dublă forțele.

— Când vreți, domnilor, spuse el, eu vă aștept.

Uluit un moment, ducele își reluă calmul lui obișnuit și făcu un semn.

La acest semn, porțile se deschiseră din nou iar cortegiul se pregăti să se pună în mișcare.

— Un moment! strigă Lenet pentru a câștiga timp, un moment domnule duce! Îl conducem la moarte pe domnul de Canolles, nu-i așa?

Ducele făcu o mișcare de surprindere, iar Canolles îl privi pe Lenet cu uimire.

— Desigur, spuse ducele.

— Ei bine, reluă Lenet, dacă este așa, acest domn gentilom nu poate fi lipsit de un confesor.

— Iertați-mă, iertați-mă, domnule, ripostă Canolles, dimpotrivă, mă lipsesc și încă foarte bine.

— Cum așa? întrebă Lenet, făcându-i prizonierului semne pe care acesta nu voia să le înțeleagă.

— Pentru că sunt hughenot, continuă Canolles și încă hughenot convins, vă previn. Dacă vreți să-mi faceți o ultimă plăcere, lăsați-mă să mor așa cum sunt.

Și refuzând, un gest de recunoștință îi dovedi lui Lenet că-i înțelesese foarte bine intenția.

— Atunci, dacă nimic nu ne oprește, să plecăm, spuse ducele.

— Să se spovedească! Să se spovedească! strigară câteva voci furioase.

Canolles se ridică în vârful picioarelor, privi în jur cu o privire calmă și hotărâtă, apoi se adresă ducelui:

— Dăm dovadă de slăbiciune, domnule? spuse el cu severitate. Mi se pare că dacă cineva are dreptul să-și manifeste voința, atunci acela sunt eu, eroul acestei serbări. Refuz confesorul și cer eșafodul și asta cât mai repede cu putință, la rândul meu, m-am plictisit să mai aștept.

— Liniște! strigă ducele înspre grupuri.

Apoi când în urma ordinului său puternic și a privirii autoritare, se făcu din nou liniște, se întoarse spre Canolles:

— Domnule, faceți cum vreți.

— Mulțumesc, domnule. Atunci, să plecăm și să ne grăbim. Sunteți de acord?

Lenet îl luă la braț pe Canolles.

— Dimpotrivă, mergeți mai încet, îi spuse el. Cine știe? O amânare, o revenire, orice este posibil. Mergeți încet, vă conjur în

numele celei care vă iubește și care va plânge mult dacă vom merge prea repede.

— Oh! răspunse Canolles, nu-mi mai vorbiți despre aceasta, vă implor; îmi pierd tot curajul când mă gândesc că mă voi despărți de ea pentru totdeauna. Dar ce spun… Dimpotrivă, vorbiți-mi de ea, domnule Lenet, spuneți-mi mereu că mă iubește, că mă va iubi mereu și mai ales că mă va plânge.

— Haide! Copil drag și nefericit, spuse Lenet, nu te mai întrista, gândește-te că lumea se uită la noi și nu știe despre ce vorbim.

Canolles își ridică fruntea cu mândrie și printr-o mișcare plină de eleganță își aruncă pe spate părul negru și ondulat. Se ajunse în stradă, iar numeroasele făclii îi luminau drumul, așa că i se putea vedea bine fața calmă și surâzătoare.

Câteva femei izbucniră în plâns, altele fură auzite spunând:

— Sărmanul baron, cât e de tânăr și de frumos!

Drumul se continua în tăcere, apoi, deodată Canolles spuse:

— Oh! Domnule Lenet, cât aș vrea să o mai văd o dată.

— Vreți să mă duc să o caut? Vreți să v-o aduc? întrebă Lenet, care nu mai avea nicio voință.

— Oh! Da! murmură Canolles.

— Ei bine, alerg, dar să știți că o ucideți.

„Cu atât mai bine; îi șopti egoismul la ureche, dacă o ucizi, nu va mai fi soția nimănui”.

Apoi, deodată, înfrângându-și această slăbiciune:

— Nu, nu, spuse Canolles strângându-i brațul lui Lenet: i-ați promis că rămâneți cu mine, rămâneți.

— Ce spune? întrebă ducele pe comandantul gărzii.

Canolles auzi întrebarea.

— Spuneam, domnule duce, că nu credeam să fie atât de departe închisoarea de Esplanadă.

— Din păcate! adăugă Lenet, nu te mai plânge, sărmane tânăr, căci am și ajuns.

În adevăr, torțele care luminau convoiul și avangarda care preceda escorta dispărură la un colț de stradă.

Lenet strânse mâna tânărului și, voind să facă o ultimă încercare înainte de a fi ajuns la locul execuției, se apropie de duce:

— Domnule, îi șopti el, vă mai rog încă o dată, îndurați-vă, executându-l pe domnul de Canolles pierdeți cauza pentru care luptați.

— Dimpotrivă, replică ducele, dăm dovadă că o considerăm dreaptă, pentru că nu ne temem să folosim represaliile.

— Represaliile se fac între cei de o seamă, domnule duce, și ați avut dreptate când ați spus că regina tot regină va fi iar noi tot supușii ei vom rămâne.

— Să nu discutăm asemenea lucruri în fața domnului de Canolles, răspunse ducele cu aroganță, vedeți bine că e nepotrivit.

— Nu vorbiți de îndurare cu domnul duce, spuse Canolles, nu vedeți că-și pregătește lovitura sa de stat?… Nu-l tulburați pentru atâta lucru…

Ducele nu răspunse nimic, dar după buzele strânse, după privirea lui ironică se văzu că lovitura își atinsese ținta.

În acest timp se înaintase tot mai mult, așa că, la un moment dat, Canolles se găsi la rândul lui în fața intrării pe Esplanadă. Departe, la celălalt capăt al pieței, se zăreau strălucind muschetele; în centru se înălța ceva negru și nedefinit pe care Canolles, în primul moment nu căută să-l distingă ce este, credea că e un eșafod obișnuit; dar când torțele ajunseră în mijlocul pieței și luminară acest obiect negru, la început greu de recunoscut, văzu că era vorba de silueta unei îngrozitoare spânzurători.

— Spânzurătoare? strigă Canolles oprindu-se și arătând cu mâna spre această instalație. Ce văd aici e o spânzurătoare, domnule duce?

— E adevărat, nu vă înșelați, răspunse rece ducele.

Atunci fruntea tânărului se împurpură, dădu în lături pe cei doi soldați care îl încadrau și dintr-un salt se găsi în fața domnului de La Rochefoucauld.

— Domnule, strigă el, uitați că sunt gentilom? Toată lumea până și călăul știe că un gentilom are dreptul de a i se tăia capul.

— Domnule, sunt împrejurări…

— Domnule, îl întrerupse Canolles, nu vă vorbesc în numele meu, ci în numele întregii nobilimi în care dumneavoastră aveți un rang atât de mare, dumneavoastră care ați fost prinț și acum sunteți duce; ar fi o dezonoare, nu pentru mine, pentru că eu sunt nevinovat, ci pentru toți ai dumneavoastră, atâți câți sunteți, ca unul din ai dumneavoastră să fie ucis prin ștreang.

— Domnule, regele l-a spânzurat pe Richon!

— Domnule, Richon era soldat viteaz, mai nobil prin inimă decât oricine de pe lumea asta, dar nu era nobil din naștere; eu sunt.

— Uitați, spuse ducele, că aici este vorba de represalii, chiar dacă ați fost prinț, tot ați fi fost spânzurat.

Printr-o mișcare instinctivă, Canolles își caută sabia la șold, dar neaflând-o, își dădu imediat seama că superioritatea lui rămăsese tocmai în neputința în care se afla.

— Domnule filosof, spuse el, blestem asupra celor care uzează de represalii și de două ori blestem asupra celor care uzând de ele, nu dau dovadă de omenie! Eu nu cer milă, eu cer dreptate! Sunt oameni care mă iubesc și insist asupra acestui cuvânt, domnule, pentru că îmi dau seama că dumneavoastră nu știți că se poate iubi.

Ei bine, în inimile acestor oameni veți săpa pentru totdeauna, prin uciderea mea, imaginea infamă a spânzurătorii. Dați-mi, vă rog, o lovitură de spadă; un glonte de muschetă; dați-mi pumnalul dumneavoastră ca să mă lovesc cu el și apoi spânzurați-mi cadavrul, dacă asta vă face plăcere.

— Richon a fost spânzurat de viu, domnule, răspunse ducele rece.

— Foarte bine. Acum ascultați-mă: într-o zi veți fi lovit de o groaznică nenorocire și în ziua aceea vă veți aduce aminte că nenorocirea aceea a fost o pedeapsă a cerului. În ceea ce a privește pe mine, eu mor cu convingerea că moartea mea este opera dumneavoastră.

Și Canolles, înfiorat, palid, dar plin de exaltare și de curaj, se apropie de spânzurătoare și se înfățișă mulțimii mândru și disprețuitor. Apoi puse piciorul pe prima treaptă și se adresă călăilor:

— Și acum domnilor călăi, faceți-vă datoria!

— Nu e decât unul, strigă mulțimea surprinsă: celălalt unde e? Unde e celălalt? Ni s-au promis doi!

— Ah! Iată un lucru care mă consolează, spuse Canolles surâzând, mulțimea asta minunată nici măcar nu e mulțumită de ceea ce faceți pentru ea: o auziți, domnule duce?

— La moarte! La moarte! Răzbunare pentru Richon! urlară deodată zeci de mii de glasuri.

„Dacă îi supăr, își zise Canolles, sunt în stare să mă facă bucăți și atunci nu voi mai fi spânzurat, iar domnul duce ar turba”.

— Sunteți niște lași! strigă el, recunosc printre voi pe unii care ați participat la atacul împotriva fortăreței din Saint-Georges și pe care v-am văzut acolo fugind. Vă răzbunați, acum, pe mine pentru că v-am bătut.

Un urlet fu răspunsul.

— Sunteți niște lași, niște rebeli, niște mizerabili! strigă el.

Mii de cuțite scânteiară în lumina făcliilor și o ploaie de pietre căzu la picioarele spânzurătorii.

— Foarte bine! murmură Canolles; apoi tare: Regele l-a spânzurat pe Richon și bine a făcut; când o să ia Bordeauxul, o să mai spânzure pe mulți…

La aceste cuvinte, mulțimea se năpusti ca un torent spre Esplanadă, răsturnă garda, sfărâmă împrejurimea și se repezi urlând spre prizonier.

Dar, la un semn al ducelui, unul din călăi îl apucă pe Canolles de subțiori și-l urcă pe scară, în timp ce al doilea îi trecu lațul în jurul gâtului.

Canolles simți strânsoarea funiei și își înmulți insultele; dacă

voia să fie ucis la timp, nu mai avea niciun minut de pierdut.

În acel moment suprem privi în jurul lui și nu zări decât o masă de ochi înflăcărați și de arme amenințătoare.

Doar un om, un soldat călare, îi arătă muscheta.

— Cauvignac! E Cauvignac! strigă Canolles agățându-se de scară cu mâinile care nu-i fuseseră legate.

Cauvignac făcu un semn cu arma spre cel pe care nu-l putuse salva și puse muscheta la ochi.

Canolles îl înțelese.

— Da! Da! strigă el dând din cap.

Acum să explicăm cum se face că Cauvignac se găsea acolo.

IV.

Am văzut cum a plecat Cauvignac din Libourne și cu ce scop.

Ajuns la soldații comandați de Ferguzon, se opri un moment, nu ca să-și tragă sufletul, ci să-și execute planul pe care, cu toată graba cu care călătorise, spiritul lui inventiv îl putuse înjgheba într-o jumătate de oră.

Mai întâi, își spusese el, și asta cu foarte multă dreptate, dacă s-ar fi prezentat în fața doamnei prințese, după cele ce se întâmplaseră, doamna prințesă care poruncise să fie spânzurat Canolles împotriva căruia nu avea nimic, n-ar fi lipsit să-l spânzure și pe el, căruia avea multe lucruri să-i reproșeze, iar misiunea lui, îndeplinită în sensul că l-ar fi putut salva pe Canolles, eșua în sensul că-l spânzură pe el… Se grăbi deci să-și schimbe hainele cu unul din soldați, îl îmbrăcă pe Barrabas, mai puțin cunoscut decât el de doamna prințesă, cu cele mai bune haine pe care le avea și, luându-l cu el, porni în cel mai mare galop spre Bordeaux. Totuși, un lucru îl neliniștea și anume conținutul scrisorii pe care o avea asupra lui și pe care o scrisese sora lui cu atâta încredere încât, după părerea ei, nu trebuia decât să i fi fost predată doamnei prințese pentru ca baronul de Canolles să fie salvat. Or această îngrijorare crescu în așa măsură încât se hotărî, pur și simplu, să citească scrisoarea, făcându-și singur observația că un bun negociator n-ar putea reuși mai bine în tratativele pe care le duce decât dacă cunoaște în toate amănuntele problema cu care este însărcinat. Și apoi, mai trebuie spus că Cauvignac nu avea prea multă încredere în aproapele său iar Nanon, oricât îi era de soră și tocmai pentru că-i era soră, i-ar fi putut păstra o pică fratelui său, mai întâi pentru întâmplarea de la Jaulnay, apoi pentru evadarea neașteptată din „Chateau-Trompette” și, jucând pe cartea întâmplării, ar fi putut readuce totul la loc, ceea ce n-ar fi fost decât o simplă tradiție de familie.

Cauvignac deschise, deci, cu ușurință plicul care nu era închis decât printr-un simplu sigiliu de ceară și încercă o senzație ciudată și dureroasă citind conținutul scrisorii:

„Doamnă prințesă, este nevoie de o victimă care să ispășească pentru nefericitul Richon: nu folosiți pentru aceasta un nevinovat, folosiți-l pe adevăratul culpabil; nu vreau ca domnul de Canolles să moară, căci a-l omorî pe domnul de Canolles ar fi să se răzbune o crimă printru-un asasinat. În momentul în care veți citi aceste rânduri, nu voi mai avea de parcurs decât o leghe pentru a ajunge la Bordeaux cu tot ceea ce posed; mă veți preda poporului care mă urăște, pentru că a mai vrut de două ori să mă ucidă, iar dumneavoastră veți reține averea mea care se ridică la două milioane. Oh! Doamnă, vă cer în genunchi să-mi acordați

această favoare; într-un fel, eu sunt cauza acestui război: dacă voi muri, provincia va fi pacificată iar alteța voastră va triumfa. Doamnă, acordați un sfert de oră de răgaz! Îl veți elibera pe Canolles numai atunci când mă veți avea în mâinile dumneavoastră; dar atunci, pe sufletul dumneavoastră îl veți elibera, nu-i așa?

Iar eu vă voi rămâne respectuoasă și recunoscătoare.

Nanon de Lartigues”

După ce citi scrisoarea, Cauvignac constată cu uimire că avea inima grea și ochii umezi.

Rămase mut și nemișcat ca și cum n-ar fi putut să creadă ceea ce citise. Apoi strigă:

— Va să zică există în lume inimi generoase, pentru simpla plăcere de a fi! Ei bine! La dracu! O să se vadă că și eu sunt în stare, ca alții, să fiu generos când trebuie.

Și cum se găsea în poarta orașului, îi dădu scrisoarea lui Barrabas, și aceste instrucțiuni simple:

— La tot ce o să ți se spună, răspunzi doar atât: „Din partea regelui!” Și nu predai scrisoarea aceasta decât doamnei de Condé, personal.

Și, în timp ce Barrabas se repezea spre palatul în care locuia doamna prințesă, Cauvignac se îndrepta spre „Chateau-Trompette”.

Barrabas nu întâmpină nicio greutate în drumul lui; străzile erau goale, orașul părea pustiu, toată populația se îndreptase spre Esplanadă.

În poarta palatului santinelele voiră să-l oprească, dar, după recomandația făcută de Cauvignac, el agită scrisoarea, strigând:

— Din partea regelui!… Din partea regelui…!

Santinelele îl luară drept un mesager din partea regelui și ridicând halebardele, îi lăsară drum liber.

Așa că Barrabas pătrunse în palat tot atât de ușor pe cât pătrunsese în oraș.

Or, după cum ne amintim, nu era prima dată că demnul locotenent al jupânului Cauvignac avusese onoarea să pătrundă la doamna de Condé. De aceea, descălecă și cum cunoștea drumul, se repezi pe scară și, trecând printre valeții ocupați, pătrunse până în fundul apartamentului. Acolo se opri, căci se găsi în fața unei femei pe care o recunoscu ca fiind doamna prințesă; la picioarele ei stătea prăbușită o altă femeie.

— Oh! Doamnă, în numele cerului, iertare! Implora aceasta.

— Claire, răspunse prințesa, lasă-mă, fii înțelegătoare, gândește-te că noi am renunțat la calitatea noastră de femei, după cum am renunțat la îmbrăcăminte: noi suntem locotenenții domnului le Prince; rațiunea de stat comandă.

— Oh! Doamnă, pentru mine nu există rațiune de stat, nu există nici partid politic, nu există opinie, nu există decât el pe lumea asta pe care trebuie s-o părăsească și când o va părăsi, mie nu-mi va mai rămâne decât moartea…!

— Claire, copilul meu, ți-am mai spus că e imposibil, spuse prințesa; ei ni l-au ucis pe Richon, dacă nu le întoarcem măsura luată, suntem dezonorați.

— Oh! Doamnă, niciodată nu ești dezonorat când ierți, niciodată nu ești dezonorat când folosești un privilegiu rezervat regelui din cer și regilor de pe pământ; un cuvânt, doamnă, un singur cuvânt; nenorocitul așteaptă!

— Dar, Claire, ești nebună, când ți-am spus că e imposibil.

— Dar, doamnă, i-am spus că era salvat: i-am arătat iertarea semnată de propria dumneavoastră mână și i-am spus că aveam să mă întorc cu confirmarea acestei iertări!

— Am acordat-o cu condiția ca celălalt să plătească pentru el, de ce a fost lăsat să plece celălalt?

— El n-are niciun amestec în această evadare, v-o jur, de altfel, celălalt poate încă nu e salvat, poate că va fi găsit…

— Ah! Da! Atenție, își spuse Barrabas, care ajunsese tocmai în acest moment.

— Doamnă, îl vor duce, doamnă, timpul trece. Se vor plictisi să mai aștepte.

— Ai dreptate, Claire, spuse prințesa, căci am dat ordin ca totul să se termine la ora unsprezece și iată că sună unsprezece, totul trebuie să se fi sfârșit.

Vicontesa scoase un strigăt și se ridică, ridicându-se se găsi față în față cu Barrabas.

— Cine sunteți? Ce vreți? strigă ea, ați venit să anunțați că a fost ucis?

— Nu, doamnă, răspunse Barrabas, cu aerul cel mai grațios cu putință, dimpotrivă, vin să-l salvez.

— În ce fel? strigă vicontesa, vorbiți repede.

— Predând această scrisoare doamnei prințese.

Doamna de Cambes întinse mâna, smulse scrisoarea din mâna mesagerului și o prezentă prințesei:

— Nu știu ce scrie în scrisoarea asta, dar în numele cerului, citiți-o!

Prințesa deschise scrisoarea și citi cu voce tare, în timp ce doamna de Cambes, pălind la fiecare rând, devora cuvintele pe măsură ce ele cădeau de pe buzele prințesei.

— De la Nanon! strigă prințesa după ce termină de citit scrisoarea. Nanon e aici! Nanon se predă! Unde e Lenet? Unde e ducele? Să vină cineva! Să vină cineva!

— Iată-mă, spuse Barrabas, gata să alerg unde îmi va ordona alteța voastră.

— Alergați la Esplanadă, alergați la locul execuție și spuneți că se suspendă; ba, nu, n-o să vă creadă nimeni!

Și aruncându-se asupra unei pene, scrise pe o foaie de hârtie: „Suspendați!”

Și dădu biletul deschis împreună cu scrisoarea lui Nanon lui Barrabas, care se repezi afară din apartament.

— Oh! murmură vicontesa, ea îl iubește mai mult decât mine, iar eu sunt o nefericită pentru că viața lui, ei i-o datorește.

Ideea aceasta o prăbușește pe un fotoliu, pe ea care a primit stând dreaptă, în picioare, toate loviturile din acea zi atât de îngrozitoare.

Barrabas nu pierdu o secundă, coborî scările de parcă ar fi avut aripi apoi încălecă și porni în galop în direcția Esplanadei.

În timp ce el se îndreptase spre palat, Cauvignac alergase drept spre „Chateau-Trompette”. Acolo, protejat de întuneric și de borurile mari ale pălăriei de fetru trasă adânc pe ochi ceea ce îl făcea de nerecunoscut, întrebase și aflase totul despre propria lui evadare și cum Canolles avea să plătească pentru el. Atunci, instinctiv, fără să știe ce avea să facă acolo, se repezi, spre Esplanadă, înfigându-și pintenii în burta calului, făcându-și drum prin mulțime, lovind, răsturnând, strivind tot ce întâlnea în cale. Ajuns la Esplanadă, zări spânzurătoarea și scoase un strigăt, care se pierdu însă în urletele mulțimii pe care Canolles, agitat, o provoca cu scopul de a fi sfâșiat de ea.

Atunci îl zări Canolles, care ghicindu-i intenția, îi făcu semn că era bine venit.

Cauvignac se înălță în scări, privi în jur să-l vadă venind pe Barrabas sau un mesager din partea prințesei, ascultă să vadă dacă se aude cuvântul „Iertare!” dar nici nu auzi, nici nu văzu altceva, decât pe Canolles, căruia călăul era gata să-i tragă scara de sub picioare ca să-l lase agățat în vânt și care îi făcea semn cu mâna spre inimă.

Atunci Cauvignac îndreptă muscheta spre tânărul nefericit, ochi și trase.

— Mulțumesc, spuse Canolles deschizându-și brațele, cel puțin mor ca un soldat.

Glonțul îi străpunsese pieptul.

Călăul împinse corpul care rămăsese agățat de funia ticăloasă; dar spânzurat era doar un cadavru.

Detunătura fu ca un semnal, o mie de alte lovituri de muschetă pornită în același timp. O voce se auzi strigând:

— Opriți! Opriți! Tăiați funia!

Însă vocea se pierdu în urletele mulțimii; de altfel funia fusese tăiată de un glonte, garda rezistă zadarnic, dar fu măturată de valurile mulțimii. Spânzurătoarea fu sfărâmată, smulsă, distrusă; călăii fugiră, mulțimea se revărsă ca o umbră, punea mâna pe cadavru, îl smulgea, îl sfâșia și-i târa rămășițele prin oraș.

Mulțimea, absurdă în ura ei, credea că mărește supliciul gentilomului, dar, dimpotrivă, îl salvă din infamia de care se temuse înainte de a muri.

În timpul acestei frământări, Barrabas se apropie de duce și deși văzuse că ajunsese prea târziu, îi predase totuși scrisorile pe care le adusese.

În mijlocul gloanțelor care șuierau, ducele se mulțumi să se retragă puțin la o parte căci era rece, calm și curajos ca în tot ce făcea. Desfăcu scrisoarea și o citi.

— Păcat, spuse el, întorcându-se spre ofițeri, ceea ce propunea Nanon ar fi fost mult mai convenabil, dar ce s-a făcut, s-a făcut.

Apoi, după un moment de gândire:

— Apropo, spuse el, pentru că așteptă răspunsul nostru pe malul celălalt ar fi poate ocazia să reluăm această chestiune.

Și fără să se mai sinchisească de prezența mesagerului, dădu pinteni calului și se îndreptă spre prințesă, împreună cu escorta.

În același moment, furtuna, care amenința de câtăva vreme, izbucni asupra orașului și o ploaie însoțită de fulgere se revărsă peste Esplanadă, ca pentru a spăla sângele nevinovat care se vărsase.

V.

În timp ce la Bordeaux se petreceau toate acestea, în timp ce mulțimea târa pe străzi corpul nefericitului Canolles, în timp ce ducele de La Rochefoucauld se întorcea la palat pentru a măguli orgoliul prințesei spunându-i că, pentru a face rău, era ca o regină de puternică; în timp ce Cauvignac însoțit de Barrabas, se apropia de poarta orașului, socotind că era inutil să-și ducă misiunea mai departe, o caleașcă, trasă de patru cai gâfâind și leoarcă de apă, se oprise pe malul Girondei, între satele Beleroix și Bastide, situate în fața orașului Bordeaux.

Tocmai sunase orele unsprezece.

Picherul care călărise în fața trăsurii, descălecă de îndată ce o văzu că se oprise și deschise portiera.

O femeie coborî în grabă, privi spre cerul roșu de o lumină sângerie și ascultă cu atenție rumoarea și zgomotele care se auzeau în depărtare.

— Ești sigură că nu ne-a urmărit nimeni? o întrebă pe servitoarea care se coborâse din caleașcă odată cu ea.

— Da, doamnă, răspunse aceasta. Cei doi picheri care au călărit în spatele trăsurii, din ordinul doamnei, n-au văzut și n-au auzit nimic.

— Dar dinspre oraș auzi ceva?

— Mi se pare că aud niște strigăte îndepărtate.

— Nu zărești nimic?

— Niște torțe. Da, doamnă, niște torțe care se agită și care aleargă ca niște spiriduși. Ascultați, doamnă, zgomotele se întețesc și strigătele devin aproape distincte.

— Doamne Dumnezeule! îngână tânăra femeie, căzând în genunchi pe pământul rece, Doamne Dumnezeule! Doamne Dumnezeule!

Asta era singura ei rugăciune. Un singur cuvânt îi venea în gând, gura ei nu știa să articuleze decât un cuvânt, numele aceluia care singur el mai putea face o minune pentru ea.

Servitoarea nu se înșelase. În adevăr, torțe se agitau și strigătele păreau că se apropie; se auzi un foc de pușcă și apoi alte cincizeci, apoi un vacarm îngrozitor, apoi torțele se strânseră și strigătele se îndepărtară; ploaia începuse să cadă, furtuna venea în aer, dar nu de trăsnet se temea tânăra femeie…

Ea rămăsese cu ochii ațintiți spre locul unde auzise vacarmul acela îngrozitor. Și acum nu mai vedea nimic, nu mai auzea nimic, ba, la lumina fulgerelor, i se părea chiar că locul acela rămăsese pustiu.

— Oh! strigă ea, nu mai am putere să aștept. La Bordeaux! Să fiu

condusă la Bordeaux!

Deodată se auzi un tropot de cai și zgomotul acesta se apropie din ce în ce.

— Ah! În sfârșit, vin. Iată-i! Adio, Finette, retrage-te, trebuie să le ies în cale, singură. Lombard, ia-o pe cal și lasă în caleașcă tot ce am adus.

— Ce vreți să faceți, doamnă? întrebă Finette, speriată.

— Adio, Finette, adio!

— Dar de ce adio, doamnă! Unde vă duceți?

— Mă duc la Bordeaux.

— Oh! Nu faceți asta, pentru numele lui Dumnezeu! O să vă omoare.

— Ei și! Dar pentru ce crezi tu că vreau să mă duc acolo…?

— Oh! Doamnă! Ajutor, Lombard! Ajută-mă să n-o lăsăm pe doamna…

— St! Pleacă de aici, Finette. Fii liniștită, mi-am adus aminte de tine; pleacă de aici să nu ți se întâmple vreo nenorocire. Supune-te… Se apropie, uite-i!

În adevăr, un călăreț se ivi, urmat la o mică distanță de un altul. Calul lui mai degrabă răgea, decât respira.

— Sora mea! Sora mea! strigă el. Bine că am ajuns la timp!

— Cauvignac, strigă Nanon. Ce s-a făcut? Au acceptat? Mă așteaptă? Plecăm?

Dar, în loc de răspuns, Cauvignac, descălecă în grabă, o luă în brațe pe Nanon, care nemișcată și țeapănă asemeni spectrelor sau nebunilor, nu opuse nicio rezistență. Cauvignac o așeză în trăsură, urcă lângă ea pe Finette și pe Lombard, închise portiera și se aruncă în șa. Când își veni în fire, zadarnic se opuse biata Nanon, zadarnic țipă și se zbătu.

— Nu-i dați drumul, spuse Cauvignac, n-o lăsați pentru nimic în lume. Barrabas, păzește cealaltă portieră iar ție, vizitiule, dacă slăbești galopul, își zbor creierii.

Dar poruncile acestea sunt atât de rapide încât se ivește un moment de ezitare; caleașca se urnește greu, valeții tremură, caii nu îndrăznesc să plece…

— Dar grăbiți-vă, odată, mii de draci! strigă Cauvignac, uite-i că vin! Nu-i vedeți că vin!

În adevăr, de departe începuse să se audă tropot de cai răsunând ca un bubuit de temut care se apropia tot mai repede și mai amenințător.

Frica e molipsitoare. Din strigătul lui Cauvignac, vizitiul, înțelegând că amenință un mare pericol, apucă bine hățurile în mână.

— Unde mergem? se bâlbâi el.

— La Bordeaux! La Bordeaux! strigă Nanon din caleașcă.

— La Libourne, mii de draci! strigă Cauvignac.

— Domnule, caii se vor prăbuși mai înainte de a fi făcut două leghe.

— Nici nu cer să facă atât! strigă Cauvignac biciuindu-i cu sabia. Să ajungă până la postul lui Ferguzon, atât le cer.

Și trăsura greoaie se pune în mișcare, pornește și se deplasează cu o viteză înfiorătoare. Oamenii și caii lac de apă, gâfâie, sângerează, se îndeamnă unii pe alții, unii prin strigăte, ceilalți prin nechezări.

Nanon încearcă să acționeze, să lupte, să sară din trăsură, dar și-a epuizat forțele și se prăbușește fără vlagă complet epuizată; nu mai aude; nu mai vede. Silindu-se să-l recunoască pe Cauvignac în învălmășeala de umbre din jurul trăsurii o cuprinde amețeala, închide ochii, scoate un strigăt și cade leșinată în brațele lui Finette.

Cauvignac depășește portiera trăsurii: ajunge în dreptul cailor. Calul lui lasă dâre de foc pe caldarâmul drumului.

— Ajutor, Ferguzon! Ajutor! strigă el.

Și ca un răspuns din depărtare răsună un ura înfricoșător.

— Iadule, strigă Cauvignac, dacă joci azi contra mea, să știi că de data asta ai să pierzi. Ferguzon, ajutor!

Vreo două sau trei focuri de armă se auziră venind din urmă, dar din față li se răspunde printr-o salvă generală.

Trăsura se opri: doi cai se prăbușesc de oboseală, al treilea cade atins de un glonte.

Ferguzon și oamenii lui se aruncară asupra trupei domnului de La Rochefoucauld și pentru că sunt de trei ori mai mulți, bordelezii, incapabili să reziste, fac stânga-mprejur și atunci învingători și învinși, urmăritori și urmați, dispar în noapte, ca un nor mânat de vânt.

Iar Cauvignac rămâne singur, cu valeții și cu Finette lângă Nanon, care încă nu-și revenise.

Din fericire erau doar o sută de pași până în satul Carbonblanc. Cauvignac o luă pe Nanon în brațe și o duse până la prima casă, acolo o depuse pe un pat, porunci să se aducă trăsura, apoi scoase de la piept un obiect, pe care Finette nu-l putu distinge și îl strecură în mâna dreaptă a sărmanei femei.

A doua zi, trezindu-se din ceea ce i se păruse un vis urât, Nanon își duse mâna la față și atunci ceva mătăsos și parfumat îi mângâie buzele palide.

Era o șuviță din părul lui Canolles pe care Cauvignac, cu prețul vieții, o cucerise din mâinile bordelezilor întărâtați.

VI

Timp de opt zile și opt nopți, doamna de Cambes a delirat, înțepenită pe patul unde fusese dusă leșinată, după ce aflase înfiorătoarea veste.

Femeile au stat în jurul ei veghind-o, iar Pompée păzea la ușă; numai bătrânul servitor, îngenunchiat la patul stăpânei sale, mai putea trezi în ea o urmă de rațiune.

Vizite numeroase asaltau ușa camerei, dar fidelul servitor, sever în respectarea consemnului, asemeni unui bătrân soldat interzicea intrarea oricui, mai întâi din convingerea că orice vizită ar fi deranjat-o pe stăpână, apoi din ordinul medicului, care se temea de o emoție prea mare pentru doamna de Cambes.

În fiecare dimineață, Lenet se prezenta la ușa sărmanei femei, dar nici el nu era primit, după cum nimeni nu era primit. Într-o zi veni chiar doamna prințesă, însoțită de o suită numeroasă, după ce fusese s-o vadă pe mama bietului Richon, care locuia într-o mahala a orașului. În afară de interesul pe care îl purta vicontesei, doamna de Condé, urmărea să dovedească și o totală imparțialitate.

Așa că se prezentă ca o adevărată suverană, dar Pompée îi atrase respectuos atenția că avea un consemn de la care nu se putea abate; că toată lumea, chiar ducii și generalii, toate femeile, chiar și prințesele trebuiau să respecte acest consemn iar doamna de Condé încă mai mult decât oricine, pentru că, după toate cele petrecute, vizita sa ar fi putut să-i producă bolnavei o criză îngrozitoare.

Prințesa, care-și făcea datoria, sau credea că și-o face, nu așteptă altceva decât să se retragă, și nemaiașteptând să i se spună de două ori, plecă însoțită de suita cu care venise.

A noua zi, Claire își recăpătă cunoștința. Se observase că, în timpul delirului care durase de opt ori douăzeci și patru de ore, nu încetase niciun moment să plângă. Deși, de obicei, febra usucă lacrimile, ale ei își săpaseră, ca să spunem așa, un fel de șanț, sub pleoapa încercuită cu roșu și cu albastru pal, ca pleoapa sublimei Fecioare pictată de Rubens.

A noua zi, așa cum am spus, în momentul când nimeni nu se aștepta ba începuseră chiar să dispere, judecata îi veni deodată, ca prin farmec: lacrimile i se opriră, ochii i se plimbară de jur împrejur întârziind cu un surâs trist asupra femeilor care o serviseră atât de bine și asupra lui Pompée care o păzise cu atât devotament, apoi rămase câteva ore mută, sprijinită într-un cot, urmărind cu ochii înfierbântați, aceeași idee, care îi revenea mai vie în mintea ei acum renăscută.

Apoi, deodată, fără să se întrebe dacă forțele îi răspundeau hotărârii, spuse:

— Ajutați-mă să mă îmbrac.

Femeile uimite se apropiară și voiră s-o liniștească vorbindu-i blând și dându-i sfaturi. Pompée înaintă vreo trei pași în cameră și își împreună mâinile ca pentru a o implora.

Dar vicontesa repeta blând, dar cu hotărâre:

— Am cerut să mă ajutați să mă îmbrac! Îmbrăcați-mă!

Femeile se grăbiră să se supună, iar Pompée se înclină și ieși de-a-ndărătelea.

Dar vai! Obrajii plini și trandafirii de altă dată, făcuseră loc acum palorii și slăbiciunii morților; mâna ei, tot frumoasă și de o formă încântătoare, se ridica pe piept diafană și mai albă decât fildeșul, umbrind albeața batistului subțire în care era învești mântată; pe sub piele se întindeau vene violacee, simptome ale oboselii cauzate de o prea lungă suferință. Îmbrăcămintea pe care o părăsise, ca să zicem așa, cu opt zile mai înainte și care îi accentua talia ei elegantă îi cădea acum de jur împrejur în falduri largi și grele. Fu îmbrăcată așa cum vrusese, dar îmbrăcarea dură mult căci fiind atât de slăbită era să leșine de trei ori; apoi, când fu gata, se apropie de fereastră. Dar deodată se dădu înapoi, ca și când vederea cerului și a orașului ar fi speriat-o, se așeză la masă, ceru pană și cerneală și-i scrise doamnei prințese ca să-i ceară favoarea unei audiențe.

Zece minute după ce trimisese pe Pompée cu scrisoarea la doamna prințesă, se auzi huruitul unei trăsuri care se opri în fața casei și aproape în același timp fu anunțată doamna de Tourville.

— Dumneavoastră i-ați scris doamnei prințese ca să-i solicitați o audiență? o întrebă ea pe doamna vicontesă de Cambes.

— Da, doamnă, răspunse Claire; dar mi-o refuză?

— Oh! Nu, dimpotrivă, copil drag, mă grăbesc să vin din partea sa ca să vă spun că dumneavoastră n-aveți nevoie de audiență și că puteți intra la alteța sa la orice oră din zi și din noapte.

— Vă mulțumesc, doamnă, am să profit de această permisiune.

— Cum se poate? strigă doamna de Tourville. Aveți de gând să ieșiți în starea în care vă găsiți?

— Fiți liniștită, doamnă, răspunse vicontesa, mă simt foarte bine.

— Și veți veni?

— Chiar acum.

— Mă duc s-o anunț pe alteța sa de sosirea dumneavoastră.

Și doamna de Tourville ieși, așa cum venise, după ce făcuse vicontesei o reverență ceremonioasă. Așa cum era de așteptat, noutatea acestei vizite neașteptate produse un mare efect în mica curte a prințesei: situația vicontesei inspirase un interes viu și general, căci toată lumea aproba din plin comportarea doamnei prințese în ultima vreme. Din această cauză curiozitatea era la

maximum: cabinetul doamnei de Condé era plin de ofițeri, doamne de onoare și curteni, care nu putea crede în vizita promisă, mai ales că încă în ajun, starea vicontesei era considerată aproape disperată.

Deodată fu anunțată doamna vicontesă de Cambes.

Claire apăru.

La vederea acestei figuri palide ca de ceară, rece și dreaptă, ca o coloană de marmură, cu ochii încercănați, duși în fundul capului, în care nu se mai zărea decât o slabă licărire, ultim reflex al lacrimilor pe care le vărsase, un murmur dureros se auzi în jurul prințesei.

Claire păru că nu observă nimic.

Foarte emoționat, Lenet o întâmpină și-i întinse mâna cu timiditate.

Dar Claire, fără să-i întindă și ea mâna, o salută cu noblețe pe doamna de Condé și înaintă spre ea, străbătând lungimea sălii cu un pas hotărât, deși era atât de palidă, încât se putea crede că avea să se prăbușească la fiecare pas.

Prințesa, ea însăși foarte agitată și foarte palidă, o privea pe Claire înaintând, și nu-și putu ascunde groaza care fără să vrea, i se întipărise pe față.

— Doamnă, spuse vicontesa cu o voce gravă, am solicitat alteței voastre o audiență, pe care ea a binevoit să mi-o acorde, pentru a o întreba, în fața tuturor, dacă, de când am onoarea să o servesc, a fost mulțumită de credința și devotamentul cu care am slujit-o?

Prințesa își duse batista la gură și răspunse bâlbâindu-se:

— Fără îndoială dragă vicontesă, în toate ocaziile m-am lăudat cu dumneavoastră și de multe ori v-am exprimat recunoștința mea.

— Mărturisirea aceasta mi-e prețioasă, doamnă, răspunse vicontesa, căci îmi permite să solicit alteței voastre favoarea de a-mi permite să mă retrag.

— Cum? strigă prințesa, mă părăsești, Claire?

Claire salută respectuos și tăcu.

Pe figurile tuturor se citea rușinea, remușcarea sau durerea. O liniște de moarte se întinse peste întreaga asistență.

— Dar de ce ne părăsiți? întrebă prințesa.

— Mi-au mai rămas puține zile de trăit, doamnă, răspunse vicontesa și aș vrea să le folosesc pentru mântuirea mea.

— Claire, dragă Claire, strigă prințesa, mai gândește-te…

— Doamnă, o întrerupse vicontesa, vreau să vă cer două favoruri, pot să sper că mi le veți acorda?

— Oh! Vorbește, vorbește! strigă doamna de Condé, căci aș fi foarte fericită să pot face ceva pentru dumneata.

— Puteți, doamnă.

— Care sunt, deci?

— Prima, este acordarea stăreției mănăstirii Sainte-Radegonae,

vacantă de la moartea doamnei de Montivy.

— O mănăstire dumitale, dragă copilă! Dar cum te gândești la așa ceva?

— A doua, doamnă, continuă Claire cu un ușor tremur în glas, este de a mi se permite să înmormântez pe domeniul meu din Cambes corpul logodnicului meu, domnul baron Raoul de Canolles, asasinat de locuitorii orașului Bordeaux.

Prințesa se întoarse, și-și apăsă inima cu o mână fără putere. Ducele de La Rochefoucauld păli și-și pierdu stăpânirea de sine. Lenet deschise ușa sălii și fugi.

— Alteța voastră nu-mi răspunde? spuse Claire. Refuză? Poate am cerut prea mult.

Doamna de Condé nu mai avea puterea decât să dea din cap în semn de aprobare și se prăbuși leșinată pe fotoliu.

Claire se întoarse, asemeni unei statui; lumea se dădu la o parte ca să-i lase cât mai mult loc și ea trecu dreaptă și nepăsătoare prin fața frunților plecate în semn de respect. Abia după ce părăsi sala, cei de față își dădură seama că doamna de Condé avea nevoie de ajutor.

Cinci minute mai târziu, o caleașcă se auzi plecând încet din curte: vicontesa părăsea orașul Bordeaux.

— Ce dispune alteța voastră? întrebă marchiza de Tourville pe doamna de Condé, după ce aceasta din urmă își reveni.

— Să fie ascultată doamna de Cambes, spre a i se îndeplini cele două dorințe, pe care le-a formulat adineauri și să fie rugată să ne ierte.

STAREȚA MĂNĂSTIRII SAINTE-RADEGONDE DE PEYSSAC

Trecuse o lună de la aceste evenimente. Într-o seară de duminică, după o slujbă de seară, stareța mănăstirii Sainte-Radegonde de Peyssac se întorcea, ultima, de la biserica situată la capătul dinspre grădina mănăstirii, privind din când în când, cu ochii înroșiți de lacrimi, spre un loc umbrit de tei și de brazi și asta cu atât regret, încât s-ar fi zis că-i rămăsese inima în locul acela de care nu se putea depărta.

În fața ei, călugărițele, tăcute și acoperite de văluri, se îndreptau, pe drumul spre casă una în spatele alteia, într-un lung șir, asemenea unei procesiuni de fantome care intrau în mormânt, dar din care se desprindea o altă fantomă care regreta viața de pe pământ.

— Ah! Doamne Dumnezeule! spuse ea apăsându-și mâna pe inimă, mi-ești martor că nu pot suporta viața aceasta, pe care nu am cunoscut-o; am căutat la mânăstire tăcerea și întunericul, dar nu toate aceste priviri ațintite asupra mea.

Apoi se îndreptă spre păduricea de brazi.

— La urma urmei, își spuse ea, ce-mi pasă de lume de îndată ce m-am lepădat de ea? Numai durere mi-a adus lumea asta; societatea asta a fost crudă cu mine, atunci de ce m-aș preocupa de judecata ei, eu care m-am refugiat la Dumnezeu și nu mai depind decât de el. Dar, poate, Dumnezeu condamnă dragostea asta care dăinuie în sufletul meu și îl macină! Ei bine! Atunci să mi-o smulgă din suflet și să-mi smulgă sufletul din trup.

Dar abia pronunță sărmana disperată aceste cuvinte că, aruncându-și privirea asupra hainei cu care era îmbrăcată, se rușină de blestemul acesta care nu se potrivea deloc cu haina sfântă pe care o purta. Cu mâna albă și slăbită, îți șterse lacrimile care i se strecurară sub pleoape și, ridicându-și ochii spre cer, îi oferi dintr-o singură privire sacrificiul veșnicelor ei suferințe.

În momentul acela auzi o voce în apropierea sa. Stareța se întoarse: era vocea călugăriței-portărițe.

— Doamnă, spuse ea, la vorbitor este o femeie care ar vrea să fie primită ca să vă vorbească.

— Numele ei?

— Nu vrea să vi-l spună decât dumneavoastră.

— De ce condiție pare să fie?

— De o condiție distinsă.

— Iar lumea bună, murmură stareța.

— Ce să-i spun? întrebă călugărița.

— Că o aștept.

— Unde, doamnă?

— Conduceți-o aici, am s-o ascult stând aici, pe bancă, în grădină. N-am aer și mă sufoc când nu sunt afară.

Călugărița se retrase și, un moment mai târziu, reapăru urmată de o femeie care, după îmbrăcăminte, bogată chiar în simplitatea ei, se vedea că este o persoană distinsă.

Era micuță: mersul ei, grăbit, poate că era lipsit puțin de noblețe, dar exprima un farmec de nespus. Purta sub braț o casetă de fildeș, a cărei albeață mată contrasta puternic cu rochia neagră împodobită cu mărgele de aceeași culoare.

— Doamnă, spuse călugărița, uitați-o pe maica superioară.

Stareța își lăsă voalul pe ochi și se întoarse spre străină.

Aceasta coborî privirea; stareța, văzând-o atât de palidă și tremurând de emoție, o privi cu blândețe și-i spuse:

— Ați vrut să-mi vorbiți, sunt gata să vă ascult, sora mea.

— Doamnă, răspunse necunoscuta, am fost atât de fericită încât în orbirea mea am crezut poate, că nici Dumnezeu n-ar fi putut să-mi distrugă această fericire. Astăzi, Dumnezeu a suflat pe deasupra; am nevoie să plâng; am nevoie să mă căiesc. Am venit să vă cer adăpost pentru ca suspinele mele să fie înăbușite de zidurile groase ale casei dumneavoastră, pentru ca lacrimile mele care-și sapă șanț pe obrajii mei să nu fie prilej de râs lumii; pentru ca Dumnezeu care mă caută, poate, veselă în mijlocul serbărilor să mă găsească nenorocită, retrasă într-un sfânt lăcaș, rugându-mă la picioarele altarului.

— Sufletul dumneavoastră este foarte rănit, văd și înțeleg pentru că și eu știu ce înseamnă să suferi, răspunse tânăra maică superioară; și în această tulburare sufletul nu știe prea bine să deosebească ceea ce este adevărat, de ceea ce dorește. Dacă aveți nevoie de liniște, dacă aveți nevoie de umilire, dacă vă trebuie penitență, intrați aici, sora mea, și veți suferi împreună cu noi; dar dacă ați căuta un loc unde să se poată liniști inima prin suspine nestăpânite, unde să se poată scoate toate strigătele de disperare, unde să nu găsiți priviri care să se ațintească asupra dumneavoastră, tristă victimă, oh! Doamnă, doamnă, spuse ea dând din cap, îndepărtați-vă, închideți-vă în camera dumneavoastră, lumea vă va vedea mult mai puțin decât ați putea fi văzută aici, iar tapițeriile de pe pereții oratorului dumneavoastră vă vor absorbi mult mai bine suspinele, decât scândurile din chiliile noastre.

Iar Dumnezeu vă va vedea oriunde veți fi, numai dacă crima prea mare nu-l va fi făcut să-și întoarcă privirea de la dumneavoastră.

Necunoscuta ridică ochii și la rândul ei privi cu uimire pe tânăra stareță care îi vorbea astfel.

— Doamnă, spuse ea, nu trebuie ca toți cei care suferă să vină la Dumnezeu iar casa dumneavoastră nu este oare un sfânt popas pe drumul spre cer?

— Sora mea, există numai un singur fel de a merge către Dumnezeu, răspunse călugărița antrenată de disperare; ce regretați? După ce plângeți? Ce cereți? Lumea v-a jignit, prietenii v-au trădat, v-au lipsit banii, o durere trecătoare vă face să credeți într-o durere veșnică? Nu-i așa că acum suferiți și credeți că veți suferi mereu ca acum, după cum când se vede o rană deschisă, se crede că n-o să se închidă niciodată? Vă înșelați; orice rană care nu e mortală se vindecă și, atunci, dacă veți fi legată de noi, ar începe o altă suferință; numai că aceasta va fi cu adevărat reală și veșnică, implacabilă, nemaipomenită; veți revedea printr-o barieră de bronz lumea în care nu vă veți mai putea întoarce și atunci veți blestema ziua când, în spatele dumneavoastră, s-a închis, pentru totdeauna, poarta acestui han sfânt, pe care l-ați luat drept un popas în drumul spre cer. Ceea ce vă spun acum, poate nu este permis după legile noastre; eu nu sunt stareță de prea multă vreme, ca să le cunosc mai bine, dar asta v-o spun după inima mea, pentru că văd ce se petrece în fiecare clipă, nu în mine, Doamne ferește! ci în jurul meu.

— Oh! Nu, nu strigă străina, lumea s-a terminat pentru mine; am pierdut tot ceea ce m-ar fi putut face să iubesc lumea; nu, doamnă, fiți liniștită, n-o voi regreta niciodată. Oh! Sunt sigură… Sunt foarte sigură… Niciodată!

— Așadar de ceea ce vă plângeți este mai grav? În locul unei iluzii ați pierdut o realitate? V-ați despărțit pentru totdeauna de un soț, de un copil, de… un prieten? Oh! Atunci vă plâng cu adevărat, doamnă, căci înseamnă că inima dumneavoastră este străpunsă dintr-o parte în alta, durerea dumneavoastră nu se mai poate vindeca; veniți, atunci, la noi, doamnă. Dumnezeu vă va consola, căci el va înlocui prin noi, care formăm o mare familie, o turmă al cărui păstor este el, vă va înlocui, zic, prietenii sau părinții pe care i-ați pierdut și, adăugă călugărița în șoaptă, dacă n-o să vă poată consola, ceea ce de asemenea este posibil, ei bine! Atunci vă va rămâne ca ultimă mângâiere să plângeți împreună cu mine, căci eu am venit aici ca și dumneavoastră, ca să găsesc consolarea, pe care încă n-am găsit-o.

— Vai! strigă străina, ce vorbe mie-e dat să aud? În felul acesta se sprijină nenorociții?

— Doamnă, spuse stareța, întinzând mâna spre tânăra femeie ca pentru a îndepărta reprosul care i se făcuse, nu vorbiți de nenorociri în fața mea; nu știu cine sunteți, nu știu ce vi s-a întâmplat, dar dumneavoastră nu cunoașteți adevărata nenorocire.

— Oh! strigă necunoscuta cu un accent atât de dureros încât starețа tresări, nu mă cunoașteți, doamnă, căci dacă m-ați cunoaște, nu mi-ați vorbi așa. De altfel dumneavoastră nu puteți judeca gradul suferinței mele, căci pentru asta ar fi trebuit să suferiți ceea ce sufăr eu. Până atunci, adăpostiți-mă, primiți-mă, deschideți-mi ușa casei lui Dumnezeu și judecând după lacrimile și jalea mea, după spaima mea din fiecare zi, o să vedeți dacă sunt nenorocită cu adevărat.

— Dar, spuse starețа, vă înțeleg, după accent, vă înțeleg după tânguire, că ați pierdut pe bărbatul pe care-l iubiți, nu-i așa?

Străina oftă adânc și-și frânse mâinile.

— Oh! Da, da! spuse ea.

— Ei bine! Pentru că vreți, intrați, dar vă previn, în cazul că și dumneavoastră veți suferi pe cât sufăr eu, că nu veți găsi aici, în această mănăstire decât două ziduri mereu aceleași, necruțătoare care, în loc să ne îndrepte gândurile spre cer, unde ar trebui să se înalțe, vor ajunge mereu la pământ, de care veți fi despărțită, căci nimic nu se stinge acolo unde circulă sângele, bate pulsul și inima iubește; căci oricât credem noi că suntem izolate și ascunse, morții ne cheamă din adâncul mormintelor lor. De ce părăsiți locul în care sunt înmormântați morții dumneavoastră?

— Pentru că tot ce am iubit pe lume este aici, răspunse necunoscuta, cu vocea sugrumată, aruncându-se la picioarele stareței care o privea uluită. Acum când v-am spus secretul meu, sora mea, acum puteți să vă dați seama de durerea mea, maica mea. Vă rog în genunchi, îmi vedeți lacrimile, acceptați sacrificiul pe care i-l fac lui Dumnezeu, sau mai curând acceptați favoarea pe care v-o solicit. Este înmormântat în biserica din Peyssac, lăsați-mă să plâng pe mormântul lui, este aici.

— Cine este aici? Ce mormânt? De cine vorbiți? Ce vreți să spuneți? strigă maica superioară femeii îngenunchiate, la care privea aproape cu groază.

— Când eram fericită, continuă pocăita atât de încet încât vocea abia i se auzea din cauza adierii vântului trecând printre ramuri, și am fost foarte fericită, mi se spunea Nanon de Lartigues. Acum mă cunoașteți și știți ce vă implor.

Maica superioară sări în picioare de parcă ar fi împins-o un resort nevăzut și cu ochii la cer, cu mâinile împreunate, rămase un moment mută și palidă.

— Oh! Doamnă, vorbi ea, în cele din urmă, cu o voce în aparență destul de calmă, dar în care se simțea totuși tremurul unei ultime emoții. Oh! Doamnă, când îmi cereați să veniți aici să plângeți pe un mormânt, nici dumneavoastră nu mă cunoșteați pe mine. Nu știți că am plătit cu libertatea mea, cu fericirea mea pe lumea

aceasta, cu toate lacrimile inimii mele, trista bucurie pe care îmi cereți să o împart cu dumneavoastră? Dumneavoastră sunteți Nanon de Lartigues; pe vreme când aveam un nume, mie mi se spunea vicontesa de Cambes.

Nanon scoase un strigăt, se apropie de maica superioară îi ridică gluga sub care se ascundeau ochii stinși ai călugăriței și-și recunoscu rivala.

— Ea e! murmură Nanon. Ea care era așa de frumoasă când venise la Saint-Georges! Ah! Sărmana femeie!

Cu ochii ațintiți asupra vicontesei, făcu un pas înapoi, dând mereu din cap.

— Oh! strigă vicontesa, la rândul său, mânată de satisfacția care ne-o dă mândria că noi știm să suferim mai mult și mai bine decât alții. Oh! Mi-ați spus un cuvânt care mi-a făcut mult bine! Oh! Va să zică am suferit atât de mult încât sunt cumplit de schimbată; va să zică am plâns mult; va să zică eu sunt mai nenorocită decât dumneavoastră, pentru că dumneavoastră, dumneavoastră sunteți încă frumoasă.

Și vicontesa înălță spre cer, de parcă l-ar fi căutat pe Canolles, ochii ei strălucind de prima rază de bucurie care se răsfrângea în ei în lumina de lună.

În genunchi, Nanon își ascunse fața în mâini și izbucni în hohot.

— Vai, doamnă! spuse ea, nu știam cui mă adresez, pentru că de o lună nu știu nimic din tot ce s-a petrecut și asta, desigur mi-a păstrat frumusețea. Acum iată-mă; nu vreau nici pe departe să vă fac geloasă până și în moarte; cer să fiu primită aici ca cea mai umilă dintre călugărițe; veți face din mine tot ce vreți, veți avea împotriva mea disciplina, carcera, „În pace”, dacă n-am să vă ascult cu supunere. Însă cel puțin, din când în când, adăugă ea cu tremur în glas, lăsați-mă să văd locul unde odihnește omul pe care l-am iubit atât de mult, amândouă. Nu-i așa?

Și se prăvăli pe iarbă gâfâind și fără putere.

Vicontesa nu răspunse; rezemată de trunchiul unui arțar de care se sprijinise ca să nu se prăbușească, părea, și ea, gata să-și dea sfârșitul.

— Oh! Doamnă! Doamnă! strigă Nanon, nu-mi răspundeți, mă refuzați! Ei bine, o singură comoară îmi mai rămâne; poate, n-aveți nimic de la el. Eu am ceva, ei bine, acceptați-mi cererea, ca această comoară să fie a dumneavoastră.

Și scoțând de la piept un medalion mare, agățat de un lanț de aur, îl oferi doamnei de Cambes. Medalionul rămase deschis în mâna lui Nanon de Lartigues.

Claire scoase un strigăt și se repezi la relicvă, sărutând șuvița de păr cu atâta înfocare încât se părea că tot sufletul îi ajunsese pe

buze ca să participe și el la acest sărut.

— Ei bine! spuse Nanon, continuând să rămână în genunchi și înăbușindu-se, credeți că ați suferit vreodată mai mult decât sufăr eu în clipele astea?

— Oh! Luați-l, doamnă, spuse vicontesa de Cambes, ridicând-o și cuprinzând-o în brațe, vino, vino, soră, căci vă iubesc mai mult decât orice pe lume, de când ați împărțit cu mine această comoară.

Și aplecându-se spre Nanon, o ridică cu blândețe și atinse cu buzele ei arse, obrazul celei care îi fusese rivală.

— Oh! Veți fi cu adevărat sora și prietena mea, spuse ea. Da, da, vom trăi și vom muri împreună vorbind de el și rugându-ne pentru el. Veniți, veniți, aveți dreptate, doarme aproape de aici, în biserica noastră: este singura favoare pe care am putut s-o obțin de la acea căreia i-am consacrat toată viața. Dumnezeu s-o ierte!

Cu aceste cuvinte, Claire o luă de mână pe Nanon de Lartigues, și ușor, atât de ușor încât părea că abia ating iarba, se apropiară de păduricea de tei și de brazi în spatele căreia era ascunsă biserica.

Vicontesa o conduse pe Nanon la o capelă în mijlocul căreia se ridica, cu câteva degete deasupra podelei, o simplă piatră, pe care era gravată o cruce.

Fără să spună un cuvânt, doamna de Cambes se mulțumi să întindă mâna spre piatră.

Nanon îngenunche și sărută marmora. Doamna de Cambes se sprijini de altar sărutând bucla din medalion. Una încerca să se obișnuiască de pe acum cu moartea, cealaltă încerca să-și amintească pentru ultima dată de viață.

Un sfert de oră mai târziu, cele două femei se îndreptau spre casă. În afară de timpul pe care l-au folosit ca să se roage, n-au întrerupt niciun moment tăcerea lor de moarte.

— Doamnă, spuse vicontesa, începând din momentul acesta aveți chilia dumneavoastră în această mănăstire; o vreți pe aceea care este lângă chilia mea? Vom fi mai aproape una de alta.

— Vă sunt adânc îndatorată, doamnă, spuse Nanon de Lartigues, pentru propunerea pe care mi-o faceți și o accept cu recunoștință, dar înainte de a părăsi lumea pentru totdeauna, permiteți-mi să spun un ultim adio fratelui meu care mă așteaptă la poartă și care e și el adânc îndurerat.

— Oh! Doamne! spuse doamna de Cambes amintindu-și, fără să vrea, că salvarea lui Cauvignac costase viața tovarășului său de captivitate, duceți-vă, sora mea, duceți-vă.

Nanon ieși.

FRATE ȘI SORĂ.

Nanon spuse adevărul, Cauvignac o aștepta, așezat pe o piatră, alături de calul său pe care-l privea cu tristețe, în timp ce calul însuși, păscând iarba până unde îi permitea lungimea frâului, ridica din când în când capul, privindu-și stăpânul cu ochii lui inteligenți.

În fața aventurierului trecea drumul plin de praf care, la vreo leghe mai departe, se pierdea într-o pădurice de ulmi, încât părea că pornește de la mânăstire ca să se piardă în nemărginire.

S-ar fi putut spune, și poate că aventurierul nostru se va fi gândit și el, oricât de puțin înclinat ar fi fost spre filosofare, că aici era viața lumească, iar agitația ei se stingea cu umilință în fața acestei porți peste care străjuia o cruce.

În adevăr, Cauvignac ajunsese la un asemenea grad de sensibilitate încât, pe bună dreptate, s-ar fi putut susține că se gândea la asemenea lucruri.

Dar pentru o fire ca a lui, se uitase prea mult în această visare sentimentală. Își reaminti atunci de demnitatea lui de bărbat, și-i păru rău că dăduse dovadă de atâta slăbiciune.

— Cum adică eu care sunt superior, ca inteligență, tuturor acestor oameni inimoși, să nu le pot fi egal măcar ca inimă sau mai degrabă în cusururile inimii? Ce dracu! Richon, a murit, e adevărat! Canolles a murit și el, și asta e adevărat, dar eu trăiesc și după mine, aceasta mi se pare că este lucru cel mai important.

Da, însă tocmai pentru că trăiesc, gândesc și gândind îmi aduc aminte și amintindu-mi sunt trist. Bietul Richon! Un căpitan atât de viteaz! Bietul Canolles! Un gentilom atât de frumos! Spânzurați amândoi și asta, mii de tunete! Din cauza mea, din cauza lui Roland Cauvignac; of! E foarte trist, mă înăbuș.

Fără să mai țin seama că sora mea, care n-a prea avut ocazia să se laude de multe ori cu mine, neavând acum niciun motiv să mă mai menajeze, după moartea lui Canolles și după ce a făcut prostia să o rupă cu domnul d'Epernon; fără să mai pun la socoteală că sora mea trebuie să fie supărată de moarte pe mine și că de îndată ce o să aibă un moment liber, o să profite de el ca să mă dezmoștenească din timpul vieții.

În asta constă adevărul meu ghinion și nu în amintirile astea afurisite care se țin scai de mine. Canolles, Richon, Richon, Canolles, ei și? N-am văzut eu sute de oameni murind și ce, ei nu erau tot oameni? Oh! Mi-e indiferent, pe onoarea mea, sunt momente când cred că-mi pare rău că n-am fost și eu spânzurat împreună cu el, măcar aș fi fost ucis într-o companie de calitate, pe când așa cine știe în ce tovărășie voi muri?

În momentul acela, clopotul mânăstirii bătu ora șapte; zgomotul acesta îl trezi pe Cauvignac la realitate; iar clopotul îi aminti că sora lui îi spusese s-o aștepte până la ora șapte iar clopotul îi amintea acum că Nanon trebuie să apară dintr-un moment în altul, iar el trebuie să-și joace rolul de consolator până la capăt.

În adevăr, poarta se deschise și Nanon apăru. Străbătu curtea aceea în care ar fi putut aștepta și Cauvignac, dacă ar fi vrut, pentru că acolo li se permitea și străinilor să pătrundă, fiind un loc, nu complet profan, dar nici sacru.

Însă aventurierul refuzase să pătrundă până acolo, spunând că vecinătatea mănăstirilor și mai ales a mănăstirilor de maici îi dădeau gânduri urâte, așa că preferase să aștepte în drum, în fața porții.

La zgomotul pașilor care făceau să scârțâie nisipul sub ei, Cauvignac se întoarse și o zării pe Nanon, de care îl despărțea doar grilajul porții.

— Ah! spuse el cu un suspin adânc, iată-te, în sfârșit, surioară dragă. Când văd porțile astea nefericite că se închid în urma vreunei biete femei, parcă aș vedea așezându-se lespedea pe mormântul unei moarte și de aceea nu mă aștept s-o mai văd decât ori în rasa de călugăriță novice, ori înfășurată în giulgiul morții.

Nanon surâse trist.

— Bine! spuse Cauvignac, nu mai plângi și asta e ceva.

— E adevărat, spuse Nanon, nu mai pot să plâng.

— Dar poți să mai surâzi, cu atât mai bine. Cu voia dumitale o să plecăm, nu-i așa? Nu știu cum se face, dar locul acesta îmi inspiră tot felul de gânduri.

— Salvatoare? întrebă Nanon.

— Salvatoare? Crezi? Bine. Să nu mai vorbim despre asta; sunt fericit că socotești gândurile acestea așa cum ai spus; cred că ți-ai făcut o provizie serioasă, dragă soră, și n-ai să mai ai multă vreme nevoie să vii să mai iei.

Nanon nu-i răspunse, se gândea.

— Printre aceste gânduri salvatoare, spuse Cauvignac, îndrăznind o întrebare, sper că ai cuprins și uitarea insultelor, nu?

— Am cuprins uitarea, sau cel puțin iertarea.

— Mi-ar fi plăcut mai mult uitarea, dar n-are importanță; nu trebuie să fim prea exigenți când suntem într-o situație proastă. Ai să-mi ierți necazurile pe care ți le-am făcut, surioară.

— Ți le-am iertat, răspunse Nanon.

— Ah! Asta mă bucură, spuse Cauvignac, așadar de acum încolo n-ai să te mai uiți la mine cu silă?

— Nu numai fără silă, dar chiar cu plăcere.

— Cu plăcere?

— Da, prietene.

— Eu, prietenul tău? Ei bine, Nanon, iată un nume care îmi face plăcere, mai cu seamă că mi-l dai din obligație, cum ești obligată să mă numești fratele tău, așadar îmi îngădui să stau în apropierea ta?

— Oh! Nu am spus asta, răspunse Nanon, sunt situații imposibile pe care trebuie să le respectăm amândoi.

— Înțeleg, spuse Cauvignac cu un oftat mai adânc decât primul. Exilat! Mă exilezi, nu-i așa? N-am să te mai văd. Ei bine, chiar dacă faptul de a nu te mai vedea mă îndurerează mult, știu că merit asta, Nanon, pe onoarea mea, și m-am condamnat singur. De altfel, ce să mai caut în Franța, când s-a făcut pace, când Guyana e pacificată, când regina și doamna de Condé vor redeveni cele mai bune prietene din lume? Or eu nu mă încânt cu ideea să cred că sunt în bune grații ale unuia sau alteia din cele două prințese. Cel mai bun lucru pe care îl am de făcut, este să mă exilez, așa cum spui tu; așadar, surioară spune-i adio acestui veșnic călător. E război în Africa; domnul de Beaufort se duce să se lupte cu necredincioșii, am să plec cu el. Deși, ca să-ți spun drept, mi se pare că necredincioșii au o sută de ori mai multă dreptate decât credincioșii; dar n-are nicio importanță, asta este treaba regilor și nu a noastră. Acolo poți fi ucis, asta-mi trebuie. Și mă voi duce, ai să mă urăști mai puțin când ai să mă știi mort.

Nanon, care tot timpul acestui flux de cuvinte ascultase cu capul aplecat, își ridică ochii mari către Cauvignac.

— Este adevărat? întrebă ea.

— Ce anume?

— La ce te gândești, dragă frate.

Cauvignac se lăsase furat de discursul său ca un om care lipsit de o sensibilitate adevărată, se înfierbântă în mod obișnuit la zăngănitul propriilor sale cuvinte: întrebare lui Nanon îl trezi la realitate. Și atunci o întrebă chiar el ca să vadă dacă trebuia să cadă din această afectare în vreo situație mai prozaică.

— Ei bine, da, surioară dragă, jur, pe ce? Nu știu. Dar, uite, jur pe cuvântul lui Cauvignac că sunt foarte trist și de nenorocit de la moartea lui Richon și mai ales de la… În sfârșit uite, adineaori, stând pe piatra asta, îmi făceam fel de fel de gânduri ca să-mi oțelesc inima, pe care n-am auzit-o vorbind până acum și care a început acum nu numai să bată, dar, să vorbească, să strige, să plângă. Spune-mi, Nanon, astea sunt ceea ce se cheamă remușcări?

Strigătul, acesta fu atât de dureros, cu toată sălbăticia caraghioasă cu care fusese spus, încât Nanon își dădu seama că venea din adâncul sufletului.

— Da, spuse ea, astea sunt remușcări, dar ești mai bun decât aș fi crezut.

— Ei bine! spuse Cauvignac, dacă e vorba că sunt remușcări, am să plec în tabără la Gigery. Ai să-mi dai ceva pentru drum și pentru echipament, nu-i așa surioară? Aș putea să iau și necazurile tale cu mine?

— N-ai să pleci nicăieri, prietene, răspunse Nanon, iar de acum încolo ai să trăiești în belșugul pe care ți-l rezervă un destin binevoitor. De vreo zece ani lupți cu mizeria, fără să mai vorbesc de pericolele prin care ai trecut și care sunt firești în viața unui soldat; de data asta ai câștigat viața pe care un altul a pierdut-o. Dumnezeu a vrut să trăiești și dorința mea, de acord cu această voință, este să trăiești fericit chiar de azi înainte.

— Ce spui, surioară dragă? întrebă Cauvignac, ce vrei să spui cu asta?

— Vreau să spun că ai să te duci la casa mea din Libourne, înainte de a fi prădată. Ai să găsești acolo, într-un dulap secret din spatele oglinzii de Veneția…

— În dulapul secret? întrebă Cauvignac.

— Da, îl știi, nu-i așa? întrebă Nanon cu un surâs abia schițat, n-ai luat din acest dulap cele două sute de pistoli, luna trecută?

— Nanon, crede-mă că aș fi putut lua mai mult dacă aș fi vrut, căci dulapul acela era plin de aur, dar n-am luat decât numai suma de care avusesem nevoie.

— Este adevărat, spuse Nanon și, dacă asta poate să te scuze în propriii dumitale ochi, mă grăbesc s-o afirm.

Cauvignac roși și-și coborî privirea.

— Oh, Doamne! spuse Nanon, să nu ne mai gândim la asta, știi bine că te iert.

— Dovada? spuse Cauvignac.

— Dovada? Iat-o! Te vei duce la Libourne, vei deschide dulapul acela și vei găsi acolo tot ce am mai putut strânge din toată averea mea: douăzeci de mii de scuzi de aur.

— Ce să fac cu ei?

— Ia-i.

— Dar cui îi destinezi acești douăzeci de mii de scuzi?

— Ție, fratele meu, este tot ce mai am, căci după cum știi, când l-am părăsit pe domnul d'Epernon, necerând nimic pentru mine, casele și pământurile mi-au fost confiscate.

— Ce spui, dragă soră? strigă Cauvignac încremenit, ce-ți trece prin minte?

— Ceea ce ți-am spus, Roland, să iei pentru tine cei douăzeci de mii de scuzi.

— Să-i iau eu? Și tu?

— Eu n-am nevoie de acești bani.

— Ah, da, înțeleg, mai ai și alții, foarte bine. Însă suma este

enormă, surioară, gândește-te, e prea mult pentru mine, cel puțin dintr-o dată.

— Nu mai am alți bani, îmi opresc doar bijuteriile. Aș fi vrut să ți le dau și pe astea, dar ele constituie zestrea mea ca să intru în această mănăstire.

Cauvignac surprins, sări ca ars.

— În mănăstirea aceasta! strigă el; tu, sora mea, vrei să intri la mănăstire?

— Da, prietene.

— Ah! În numele cerului, nu face așa ceva, surioară. Mănăstirea! Nu știi cât de plicticos este acolo. Îți spun eu, ea am fost la seminar și știu. Mănăstirea! Nanon, să nu faci una ca asta, ai să mori.

— Așa și sper, spuse Nanon.

— Soră dragă, cu prețul acesta nu vreau banii tăi, mă înțelegi. Cordieu m-ar arde.

— Roland, adăugă Nanon, nu intru aici ca să te îmbogățești tu, ci ca să mă fac fericită.

— Oh! Asta e nebunie, spuse Cauvignac, sunt fratele tău, Nanon și n-aș suporta asta.

— Inima mea este de mult aici, Roland, ce să facă trupul meu în altă parte.

— Este îngrozitor să te gândești la așa ceva, spuse Cauvignac. Oh! Sora mea, buna mea Nanon, fie-ți milă!

— Niciun cuvânt mai mult, Roland. Mă auzi? Banii sunt ai tăi, folosește-i cât mai bine, căci sărmana ta Nanon nu va mai putea să-ți dea alții, nici de voie, nici de nevoie.

— Dar ce ți-am dat eu, ca să fii atât de bună cu mine?

— Singurul lucru pe care l-aș fi putut aștepta, singurul pe care mi l-aș fi dorit, cel mai mare dintre toate, acela pe care mi l-ai adus de la Bordeaux în seara în care a murit el și eu n-am putut să mor.

— Ah! Da, spuse Cauvignac, îmi aduc aminte, bucla aceea de păr…

Aventurierul lăsă capul în pământ; simțea sub pleoape o senzație necunoscută de el până atunci.

Și duse mâna la ochi.

— Altul ar plânge, spuse el, eu nu știu să plâng, dar în realitate sufăr tot atât de mult, dacă nu chiar mai mult.

— Adio, fratele meu, adăugă Nanon întinzând mâna tânărului bărbat.

— Nu, nu, nu! spuse Cauvignac. N-am să-ți spun niciodată adio, de bună voie. Teama te face să intri la mănăstire? Lasă! Vom părăsi Guyana, vom străbate lumea împreună. Și eu port o săgeată înfiptă în inimă, și o voi purta pretutindeni cu mine, iar durerea pe care mi-o lasă mă face să-ți înțeleg mai bine durerea. Tu ai să-mi

vorbești de el, eu am să-ți vorbesc de Richon. Ai să plângi și, poate, am să ajung să plâng și eu; mi-ar face atât de bine. Ai vrea să ne retragem într-un pustiu? Te voi servi cu tot respectul, căci ești cu adevărat o fată sfântă. Vrei să mă călugăresc? Nu, n-aș putea, mărturisesc sincer. Însă nu intra nici tu la mănăstire, nu-mi spune adio!

— Adio, fratele meu!

— Vrei să rămân în Guyana, în ciuda bordelezilor, a gasconilor și a întregii lumi? Compania mea nu o mai am, dar îi mai am pe Ferguzon, pe Barrabas și pe Carrotel. Împreună, noi patru, vom putea face mult. Te vom păzi și nici regina nu va fi mai bine păzită decât tine. Iar dacă totuși ar ajunge cineva să se atingă de un fir de păr din capul tău, atunci vei putea spune: toți patru au murit: „Requiescat in pace".

— Adio, spuse ea.

Cauvignac se pregătea să răspundă cu alte noi rugăminți, când se auzi zgomotul unei calești care venea pe drum.

Înaintea caleștii călărea un curier purtând livreaua reginei.

— Ce este asta? întrebă Cauvignac întorcându-se spre drum, dar fără să lase mâna sorei sale care-i strângea mâna lui, printre zăbrelele porții.

Caleașca, așa cum se obișnuia în vremea aceea, cu blazoanele masive și cu panourile laterale deschise, era trasă de șase cai și ducea opt persoane în jurul cărora se agita o întreagă lume de lachei și de paji.

În urma caleștii venea garda și curtezanii călări.

— Faceți loc! Faceți loc! strigă curierul lovind cu biciul în calul lui Cauvignac, care sta, totuși, deoparte, la marginea drumului, plin de modestie.

Calul țâșni, speriat.

— Ei! Prietene, strigă Cauvignac, lăsând mâna sorei sale, te rog, fii atent la ceea ce faci.

— Faceți loc reginei! striga curierul continuându-și drumul.

— Regina! Ah! Drace! spuse Cauvignac, n-o să am vreo neplăcere și din partea asta.

Și se lipi cât mai aproape de perete, ținând calul de frâu.

În momentul acela se rupse un șleau iar vizitiul cu o smucitură puternică forță caii să se oprească.

— Ce s-a întâmplat, se auzi o voce care se distingea printr-un puternic accent italian, și de ce te-ai oprit?

— S-a rupt un șleau, monseniore, răspunse vizitiul.

— Deschideți, deschideți! strigă aceeași voce.

Doi lachei se repeziră, deschiseră portiera, dar înainte de a fi coborât scărița, omul cu accent italian se și coborâse.

— Ah! Ah! Il signor Mazarin, spuse Cauvignac, mi se pare că nu s-a lăsat rugat ca să coboare primul.

După el coborî regina.

După regină, domnul de La Rochefoucauld.

Cauvignac se frecă la ochi.

După domnul de La Rochefoucauld, domnul d'Epernon.

— Ah! Ah! spuse aventurierul, de ce nu a fost spânzurat cumnatul acesta în locul celuilalt?

După domnul d'Epernon, domnul de La Meilleraye.

După domnul de La Meilleraye, ducele de Bouillon.

Apoi două doamne de onoare.

— Auzisem eu că nu se mai luptă intre ei, dar nu știam că s-au împăcat așa de bine.

— Domnilor, spuse regina, în loc de a aștepta aici până se repară șleaul, n-ați vrea să facem câțiva pași pe jos? E atât de frumos și aerul de seară este atât de proaspăt.

— La ordinul majestății voastre, spuse domnul de La Rochefoucauld, înclinându-se.

— Veniți lângă mine, duce, îmi veți spune câteva din frumoasele dumneavoastră maxime. Trebuie să fi scris multe, de când nu ne-am mai văzut.

— Dați-mi brațul dumneavoastră, duce, se adresă Mazarin domnului de Bouillon, știu că suferiți de gută.

Domnul d'Epernon și domnul de La Meilleraye veneau în urmă vorbind cu cele două doamne de onoare.

Toată lumea aceasta râdea și se veselea în razele călduțe ale soarelui gata să apună, asemeni unui grup de prieteni reuniți la o serbare.

— Mai e mult de aici până la Bourcy? întrebă regina; dumneavoastră, domnule de La Rochefoucauld puteți să-mi spuneți, pentru că ați studiat regiunea.

— Trei leghe, doamnă, ajungem cu siguranță înainte de nouă.

— Foarte bine, iar mâine vă duceți dis de dimineață s-o anunțați pe scumpa noastră vară, doamna de Condé, că vom fi fericiți să o vedem.

— Majestatea voastră, spuse ducele d'Epernon vede pe călărețul acela frumos care a întors fața spre zid și a observat și pe doamna aceea care era la gard și a fugit când ne-a văzut coborând din trăsură?

— Da, spuse regina, am văzut totul. Se pare că se distrează foarte plăcut la mănăstirea Sainte-Radegonde de Peyssac.

În momentul acela, trăsura reparată plecă în trapul cailor ca să-i ajungă din urmă pe iluștrii călători care între timp ajunseră la vreo douăzeci de pași dincolo de mănăstire.

— Haideți, domnilor, să nu ne obosim spuse regina, știți că regele ne oferă muzică astă seară.

Și toți se urcară în trăsură iar hohotele lor de râs se pierdură curând în zgomotul roților.

Cauvignac, uimit de contrastul groaznic dintre veselia zgomotoasă care trecea gălăgioasă, prin fața acestei dureri mute, închisă între zidurile mănăstirii, îi privi cum se depărtează. Apoi când îi pierdu din vedere își zise în sinea lui.

„Mi-e indiferent, dar sunt mulțumit că știu un lucru și anume că oricât de rău aș fi, sunt oameni încă mult mai răi decât mine, și pe Sfânta Maria, am să încerc să nu existe persoană care să se poată compara cu mine. Acum că sunt bogat, îmi va fi ușor”.

Și se întoarse spre grilajul porții ca să-și ia rămas bun de la Nanon. Dar după cum am spus, Nanon dispăruse.

Oftând, încălecă, aruncă o ultimă privire spre mănăstire și porni în galop spre Libourne, în direcția opusă în care dispăruse trăsura cu ilustrele personaje care au jucat un rol important în povestirea noastră.

Poate le vom mai întâlni cândva; fiindcă această pretinsă pace, slab cimentată prin sângele lui Richon și al lui Canolles, nu era, în realitate, decât o suspendare temporară de arme, căci războiul femeilor încă nu se sfârșise.

SFÂRȘIT

---

[1] *Orgon* – tipul omului încăpățânat, care nu vrea să cedeze nici în fața evidenței. Personaj principal în „Tartuffe” de Molière.

[2] *Geronte* – personaj ridiculizat de Molière, desemnând întotdeauna un bătrân slab și credul